รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม

ชุดโครงการ
ไทย – ตะวันออกกลาง

โดย

รศ.พิเชฏฐ์ กาลามเกษตร์ และคณะ

วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2551

สัญญาเลขที่ RDG 5010007

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชุดโครงการ “ไทย – ตะวันออกกลาง”

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. รศ.พิเชฎฐ์ กาลามเกษตร์	คณะสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ดร.ศราวุฒิ อารีย์	ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. นางดลยา เทียนทอง	ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. นายอรรถศักดิ์ มินโด	นักวิจัยอิสระ

โครงการ การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้ เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ มีความมุ่งหวังที่จะเสนอแนวทางกำหนดนโยบายความร่วมมือให้แก่รัฐบาลในด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลมุสลิม สำเร็จลุล่วงไปได้โดยบุคคล สถาบัน องค์กร ในภาคส่วนต่างๆเป็นจำนวนมาก ซึ่งคณะวิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ แม้จะมิได้เอ่ยนาม

คณะวิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สถาบันเอเชียศึกษา ศูนย์มุสลิมศึกษา ที่ร่วมกันสนับสนุนในด้านการกำหนดโครงการและทุนวิจัย ขอขอบคุณ ทาง. สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ กองตะวันออกกลาง กระทรวงการต่างประเทศ .โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ สถานประกอบการต่างๆจำนวน 37 แห่ง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ และคณะผู้ช่วยเหลือในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและงานธุรการต่างๆ

คุณประโยชน์ใดๆที่พึงเกิดจากงานชิ้นนี้ ขอให้เป็นคุณงามความดีของสถาบัน และท่านทั้งหลายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกกรณี

คณะวิจัย

ข้อสรุปเชิงบริหาร

Executive Summary

ความนำ

งานวิจัยเรื่องความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมต้องการสร้างองค์ความรู้และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายโดยจากการพิจารณา 2 ด้านได้แก่ (1) บริบทประเทศมุสลิมที่ประเทศไทยมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์ (2) กรณีการไปศึกษาต่อของนักเรียนมุสลิมไทยในโลกมุสลิม ซึ่งในที่นี้หมายถึงในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษามุสลิมในประเทศมุสลิมทั้งหมดกับบางสถาบันในประเทศที่มุสลิมเป็นส่วนประกอบสำคัญ เหตุผลที่มุ่งพิจารณากลุ่มเป้าหมายนี้ ซึ่งเรียกสั้น ๆ ว่านักเรียนนอก เนื่องจากทรัพยากรบุคคลส่วนนี้ของประเทศมีเป็นจำนวนมาก มีมายาวนาน มีสถานภาพทางสังคมมุสลิมสูง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงว่านักเรียนนอกมีศักยภาพต่อกระบวนการพัฒนาประเทศสูงในหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับประเทศโลกอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นนานาประเทศมุสลิม กระนั้นนักเรียนนอกเป็นทรัพยากรของประเทศที่ไม่ได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษจากรัฐบาลในเชิงศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ นอกจากเป็นเหตุปัจจัยของความรุนแรง ความไม่สงบต่าง ๆ นอกจากนั้นการศึกษาข้อมูลนักเรียนนอกเป็นหนทางที่เป็นไปได้ง่ายกว่าทางอื่น ในการทำความเข้าใจกระบวนการจัดสรรทุนเพื่อไปศึกษาต่อต่างประเทศ ความต้องการของตลาดแรงงานจากนักเรียนนอกและความต้องการพัฒนาฐานะตนเองของนักเรียนนอก ทั้งนี้ความรู้ที่ได้นอกจากช่วยปูทางกำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพของคนกลุ่มนี้ให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานของประเทศและของตัวนักเรียนนอกเองแล้วตนเองยังมีประโยชน์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาพกว้างร่วมกันระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศมุสลิม

ข้อค้นพบที่สำคัญ ศักยภาพและความแปลกแยก

ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะร่วมมือกับประเทศมุสลิมเป็นอย่างมากด้วยปัจจัยที่อิสลามเป็นระบอบความเชื่ออันเป็นรากฐานให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าลกมุสลิมในระดับวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดอัตลักษณ์ของปัจเจกชนและกลุ่มชนมุสลิม ระดับรัฐชาติซึ่งหลอมรวมนานาชาติมุสลิมเกือบ 60 ประเทศ และระดับจักรวรรดิซึ่งเคยมีอำนาจปกครองและสร้างอารยธรรมอันโดดเด่นของโลกในอดีต อิสลามเป็นรากฐานการบูรณาการศาสตร์ทั้งหลาย และเชื่อมโยงมนุษย์ซึ่งมีความหลากหลาย นับว่าอิสลามเป็นพลังรากฐานของสมานฉันท์และสันติภาพเหนือความขัดแย้งของมนุษย์ระหว่างผู้ที่ศรัทธาในระบอบนี้เองซึ่งเรียกว่ามุสลิม และระหว่างมุสลิมกับเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป การมีพลเมืองมุสลิมในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ไปศึกษาในต่างประเทศมุสลิม ช่วยให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยงอย่างเหนียวแน่นกับประเทศมุสลิมซึ่งประกอบด้วยชาวมุสลิมประมาณ 1 ใน 4 ถึง 1 ใน 3 ของพลโลก นอกจากนั้นประเทศไทยมีสายสัมพันธ์อันดีกับโลกมุสลิมในระดับต่าง ๆ มายาวนานในประวัติศาสตร์ ทั้งยังมีแนวโน้มความพยายามร่วมมือกันเพิ่มขึ้น ถึง

กระนั้นศักยภาพดังกล่าวยังพัฒนาเป็นผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาคือทรัพยากรมนุษย์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิม ทั้งนี้ปรากฏช่องว่างหรือความแปลกแยก (alienation) อันเป็นอุปสรรคของการพัฒนา อย่างน้อย 6 ประการ ซึ่งได้แก่

1) ความแปลกแยกในความเข้าใจในอิสลาม

การละเลยทำความเข้าใจในอิสลาม โดยเฉพาะจากกลไกของรัฐ และความไม่กระตือรือร้นของสังคมมุสลิมที่จะให้สังคมทั่วไปรับรู้ มีมาอย่างยาวนาน ความกระตือรือร้นในการทำความเข้าใจในอิสลาม อันเป็นรากเหง้าของโลกมุสลิม ซึ่งรวมทั้งมุสลิมในประเทศไทย อาจนับว่าเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งรวมถึงความรุนแรงระหว่างประเทศร่วมสมัย การขาดความรู้ ความเข้าใจในอิสลาม ความแปลกแยกด้านนี้เกิดขึ้นท่ามกลางความร่วมมือ ความสนับสนุน และการให้สิทธิเสรีภาพแก่มุสลิม

2) ความแปลกแยกในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระดับรัฐบาล

ความสัมพันธ์ที่ประเทศไทยมี หรือ พยายามมีกับรัฐบาลประเทศมุสลิม ยังมีจำกัดอยู่กับประเทศเพื่อนบ้าน ดังกรณี มาเลเซีย และอินโดนีเซีย และกับประเทศมุสลิมในส่วนอื่นเพียงส่วนน้อยของโลกมุสลิม เช่น ปากีสถาน ซาอูดิอาระเบีย คูเวต อียิปต์ ซึ่งเป็นประมาณร้อยละ 15 ของประชาคมประเทศมุสลิม ทั้งนี้ มีผลกระทบถึงสถานภาพของนักเรียนไทยในต่างประเทศมุสลิมที่มีจำนวนประเทศมากกว่าประเทศที่รัฐบาลไทยมีสายสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด หรือ ค่อนข้างใกล้ชิด ความแปลกแยกส่วนนี้นอกจากรัฐจะเสียโอกาสเสริมสร้างความสัมพันธ์กับโลกมุสลิมในวงกว้างโดยอาศัยมุสลิมในประเทศและต่างประเทศอีกหลายประเทศเป็นสะพานเชื่อมแล้ว ยังสูญเสียความผูกพันกับโลกมุสลิมรวมถึงความไว้เนื้อเชื่อใจภายในระหว่างรัฐบาลกับมุสลิมในต่างแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนไทยในประเทศมุสลิม

3) **ความแปลกแยกในเชิงนโยบายการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์**

การเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์มีนัยของความร่วมมือกันตั้งแต่ในระดับความคิด การกำหนดนโยบาย การตกลงผลประโยชน์ รวมถึงการมีส่วนร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบต่อผลได้ผลเสียที่เกิดจากการปฏิบัติกิจร่วมกัน ข้อมูลโดยทั่วไปมักบ่งชี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านทรัพยากรมนุษย์ กรณีการศึกษาของนักเรียนไทยในโลกมุสลิม ว่าการลงทุนทางการศึกษาแทบทั้งหมดมาจากประเทศมุสลิม หรือสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ และจากทุนส่วนตัวหรือจากภาคเอกชนมุสลิม เพราะฉะนั้น การพัฒนาบุคลากรมุสลิมดังกล่าว จึงมิได้มีลักษณะเป็นหุ้นส่วนระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศมุสลิม ทั้งๆที่การลงทุนดังกล่าวเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศไทยเอง ซึ่งรัฐบาลไทยควรจะเป็นผู้ลงทุนมากกว่า

4) ความแปลกแยกในฐานความคิดเชิงการกำหนดนโยบาย

ลักษณะการกำหนดนโยบายของแต่ละประเทศ ย่อมตั้งอยู่บนข้อคำนึงถึงผลประโยชน์ในด้านต่างๆของตน เช่น ในเรื่องเศรษฐกิจ ความมั่นคง ซึ่งเป็นธรรมดาที่ประเทศไทยจะกำหนด

นโยบายต่างประเทศในลักษณะดังกล่าวด้วยการคิดถึงการได้ประโยชน์จากประเทศคู่สัมพันธ์ก่อนอื่นใด เพราะฉะนั้นประเทศที่เป็นกลุ่มเป้าหมายความสัมพันธ์ของไทย จึงมักเป็นประเทศที่รัฐบาลเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับเฉพาะหน้า ซึ่งประเทศเหล่านั้นมักเป็นกลุ่มประเทศที่ร่ำรวย มีอำนาจซื้อสูง หรือมีนัยต่อความมั่นคงของประเทศในระยะสั้น ประเทศประเภทนี้มีทั้งประเทศในกลุ่มเพื่อนบ้านและประเทศที่ห่างไกลออกไป ซึ่งยังเป็นเพียงองค์ประกอบส่วนน้อยของโลกมุสลิม ข้อมูลทางวิจัยบ่งชี้ว่า โลกมุสลิมส่วนใหญ่ แม้แต่ประเทศเหล่านี้เองซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ก็ยังขาดคุณภาพชีวิตที่ดีในแง่มาตรฐานสากล และมุสลิมก็ยอมรับเป็นเครื่องชี้วัดได้ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข สถานภาพดังกล่าวเป็นข้อคำนึงว่า ประเทศมุสลิมโดยทั่วไปยังต้องการความช่วยเหลือ คือ เป็นผู้ประสงค์จะเป็น “ผู้รับ” ไม่ใช่ “ผู้ให้”แต่ฝ่ายเดียว เพราะฉะนั้นหากเปรียบเทียบกัน ประเทศไทยมีคุณภาพในหลายด้านที่อาจจะตั้งต้นกำหนดนโยบาย โดยคำนึงว่าประเทศมุสลิมสามารถได้รับอะไรจากประเทศไทย ก่อนที่จะพิจารณาว่า เราจะได้อะไรเป็นการแลกเปลี่ยน การกำหนดนโยบายเช่นนี้อาจตอบสนองความต้องการของประเทศมุสลิมที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีจนกลายเป็นรากฐานการเป็นหุ้นส่วนที่แท้จริงและเกิดขึ้นกับโลกมุสลิมส่วนใหญ่ได้ ประเทศมุสลิมมั่งมีที่เราหวังจะเป็นผู้รับนั้น เป็นเป้าหมายของอีกหลายประเทศที่เป็นคู่แข่งกัน ซึ่งประเทศที่มีฐานะดี ย่อมอยู่ในวิสัยที่จะเลือกคบหากับประเทศต่างๆได้สูงจนอาจละเลยบางประเทศไป รวมถึงประเทศที่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อยมุสลิมดังประเทศไทยเป็นต้น การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทุกด้านที่ควรจะได้รับการพิจารณาว่า ประเทศไทยสามารถจะให้อะไรและได้อะไรระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศมุสลิม เพื่อขยายขอบเขตจำนวนและคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

5) ความแปลกแยกระหว่างรัฐบาลกับมุสลิมในการพัฒนาทรัพยากรระหว่างประเทศ

การขาดการเป็นหุ้นส่วนที่กล่าวมาทั้งหมดอาจเป็นทั้งสาเหตุและข้อบ่งชี้ว่าในการยกระดับทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในส่วนมุสลิม รัฐบาลมีส่วนร่วมน้อย สิ่งที่รัฐบาลทำเป็นหลัก คือ การไม่ปิดกั้นโอกาสทางการศึกษาต่อในต่างประเทศของมุสลิม โดยที่มิได้มุ่งขยายโอกาสทั้งในแง่การให้ทุนเอง การหาแหล่งทุนจากภายนอกให้ และการขยายสาขาวิชา เป็นต้น เพราะฉะนั้นนักเรียนทุนจึงรู้สึกว่ารัฐบาลปล่อยปละละเลย ไม่มีส่วนร่วมในการยกฐานะดังกล่าว

อนึ่ง การไปศึกษาที่ต้องพึ่งปัจจัยจากตนเองและต่างประเทศดังกล่าว นักเรียนมุสลิมต้องอาศัยแรงจูงใจ แรงกระตุ้นหลักจากศรัทธาในศาสนา ซึ่งอาจรวมถึงค่านิยมของสังคม หรือความเชื่อถือต่อสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ ผลักดันให้นักศึกษาขวนขวายไปเรียนต่อต่างประเทศในโลกมุสลิม ตามที่ตนเองมีพื้นเพความสามารถในด้านวิชาการ กำลังทรัพย์และโอกาส ในสถานการณ์เช่นนี้ นักเรียนไทยมักมุ่งไปเรียนวิชาทางอิสลามศึกษามากกว่าอย่างอื่น เมื่อกลับมาก็มุ่งประกอบอาชีพครูสอนทางด้านอิสลามด้วยความพอใจ แม้จะมีรายได้ไม่พอเพียง

ถึงกับต้องทำอาชีพเสริมก็ตาม ไม่มีความสุขกับการประกอบอาชีพอื่นถึงแม้จะให้รายได้มากเกินพอก็ตาม

6) ความแปลกแยกระหว่างมุสลิมกับอิสลาม

อิสลาม ซึ่งหมายถึง การยอมตน หรือยอมจำนนต่อพระเป็นเจ้า คือ อัลลอฮ์ เป็นวิถีชีวิตที่ครอบคลุม อันเป็นเครือข่ายความซับซ้อนของมิติชีวิตที่แต่ละมิติเชื่อมโยงไปสู่อัลลอฮ์และเป้าหมายสูงสุดของชีวิต เป็นการยอมจำนนทั้งหมด(total submission) ไม่มีมิติใดขาดจากจิตสำนึกเชื่อมโยงตอบสนองต่อพระเป็นเจ้า โดยเหตุนี้เอง วิถีชีวิตอิสลามจึงบูรณาการชีวิตทุกด้าน แม้แต่เรื่องเล็กน้อย ตั้งแต่เรื่องที่ว่าด้วยมารยาทส่วนตัวไปจนถึงเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองในทุกระดับ

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่า นัยความเป็นอิสลามในชีวิตจริงของมุสลิม หรือชีวิตที่มีความหมายมากในแง่อิสลาม คือการมีความรู้สูงในวิชาศาสนา การสั่งสอนวิชาศาสนา รวมถึงการประกอบพิธีศาสนาและการไม่ละเมิดบัญญัติศาสนา ส่วนวิชาการอื่นๆและการใช้วิชาชีพเหล่านั้นมีความหมายทางศาสนาน้อยหรือแทบไม่มีความหมาย โดยนัยที่ว่า การเรียนวิชาและการประกอบวิชาชีพเหล่านี้ ไม่ตั้งอยู่บนความรู้สึกว่าเป็นการกระทำเพื่อพระเป็นเจ้า หรือเป้าหมายสูงสุดของชีวิตเท่ากับ การมี การใช้ และการให้องค์ความรู้ทางศาสนา ความรู้สึกเช่นนี้เป็นลักษณะของการแยกศาสนาออกจากชีวิตด้านอื่น(Secularization) ซึ่งมุสลิมปฏิเสธในเชิงทฤษฎีว่า การแยกดังกล่าวขัดแย้งต่อลักษณะอิสลามที่ครอบคลุมชีวิตทุกด้าน

ความขัดแย้งระหว่างทัศนคติแบ่งแยกดังกล่าวในความเป็นจริงกับทัศนคติยอมรับการครอบคลุมของอิสลามในเชิงทฤษฎี เป็นอุปสรรคต่อการให้ค่าวิชาสามัญ เชิดชูความรู้ทางอิสลาม ขณะเดียวกันก็ผลักดันให้มุสลิมแสวงหาบูรณาการระหว่างวิชา “ศาสนา”กับวิชาสามัญโดยมีปัจจัยความจำเป็นในโลกปัจจุบัน ที่การดำรงชีวิตปัจจุบันต้องอาศัยความรู้ความสามารถวิชาการต่างๆ ที่สูงเกินวิสัยที่สถาบันการเรียนการสอนอิสลามแต่เดิมจะให้ได้มาเกื้อหนุน เพราะฉะนั้นสถาบันศาสนาโดยทั่วไปยอมรับ หรืออย่างน้อยก็ไม่ปฏิเสธการเรียนวิชาอิสลามศึกษากับวิชาสามัญ การบูรณาการเช่นนี้อาจเรียกว่าบูรณาการในเชิงโครงสร้างหรือรูปแบบ เมื่อใดก็ตามที่มุสลิมรู้สึกว่าทุกการกระทำที่ดี เพื่อพระเป็นเจ้าเป็นเรื่องศาสนา เมื่อนั้นบูรณาการเป็นไปโดยสมบูรณ์ ความรู้สึกเช่นนี้น่าจะมีพลังให้มุสลิมเกิดการเรียนรู้และใช้ชีวิตด้วยความพอใจ ในสาขาวิชาที่หลากหลายมากขึ้น ไม่เกิดช่องว่างมากเกินไประหว่างการใช้ชีวิตในสิ่งที่เรียกว่า“สายศาสนา” กับในสิ่งที่เรียกว่า“สายสามัญ” หรือ “ทางโลก”

การพิจารณาประเด็นดังกล่าว มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กลุ่มเป้าหมายมุสลิมในแง่ที่ว่า อิสลามมีพลังในการเปิดกว้างสู่วิชาการและความร่วมมือกันระหว่างมนุษย์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในขณะเดียวกัน เรื่องที่อาจจะไม่ควรทำก็คือ การลดความใฝ่ศึกษาเรียนรู้ และความภูมิใจของมุสลิมที่จะใช้ชีวิตไปกับการศึกษาและสอนวิชาอิสลามศึกษา เนื่องจากความเหนียวแน่นในเรื่องนี้เป็นสิ่งค้ำจุนอิสลาม และ

มุสลิมที่ประเทศไทยมีร่วมกับโลกมุสลิม เป็นสะพานที่เหนียวแน่นเชื่อมต่อระหว่างไทยกับโลกมุสลิม ในทางกลับกันรัฐบาลควรส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มนี้ เอื้ออำนวยให้คนกลุ่มนี้ขยายความเป็นระบอบบูรณาการของอิสลาม ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เป็นผู้ชี้นำสังคมให้เห็นว่าวิชาความรู้ต่างๆ ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นองค์ความรู้ในมิติหนึ่งของอิสลาม ที่ตนเองและสังคมมุสลิมจำเป็นต้องเรียนรู้ ดังที่นักเรียนนอกจำนวนไม่น้อยยอมรับความสำคัญข้อนี้ และพยายามพัฒนาตนเองไปตามความรู้เหล่านั้นแล้ว การปูพื้นฐานที่กว้างขวางและยืดหยุ่นเช่นนี้ควรจะได้รับความสำคัญ ในการกำหนดกระบวนการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิม

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

จากข้อสังเคราะห์ที่กล่าวมา งานวิจัยนี้เห็นว่ารัฐบาลไทย ควรมีนโยบายเสริมกำลังความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม ดังนี้

1. ในทางการเมืองรัฐบาลควรขยายขอบเขตประเทศคู่สัมพันธ์ จากเดิม เพียงประเทศมุสลิมส่วนน้อยของโลกมุสลิม ให้กว้างขวางครอบคลุมโลกมุสลิมในความหมายรัฐหรือรัฐชาติ ในลักษณะต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนทางการทูต การค้า การศึกษา มนุษยธรรม
2. รับบาลควรสร้างฐานความสัมพันธ์จากฐานความสามารถในการสนองความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากจุดแข็งของประเทศไทยในด้านการศึกษาจากฝ่ายโลกมุสลิม วิชาการหรือด้านอื่นโดยกำหนดแผนพัฒนาทรัพยากรร่วมกัน ในลักษณะต่างๆ เช่นโครงการวิจัยร่วม โครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ โครงการให้และรับทุนกาศึกษาในสาขาวิชาต่างๆที่มีความสำคัญต่อตลาดแรงงาน หรือ การพัฒนาประเทศของแต่ละฝ่าย โครงการดูงานฝึกอบรม โครงการก่อตั้ง หรือ ขยายสถาบันการศึกษาในประเทศไทย หรือในประเทศคู่สัมพันธ์
3. รัฐบาลควรวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ร่วมกับประเทศมุสลิมในเชิงรุก จากความต้องการกำลังคนในด้านต่างๆของทั้งสองฝ่าย มิใช่การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างไร้จุดหมายหรือให้เป็นไปตามยถากรรม เช่น จัดสรรทุนพัฒนาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงาน เพื่อเข้าสู่อุตสาหกรรม หรือวิชาการด้านพลังงานสิ้นเปลืองและพลังงานทดแทนในประเทศไทยและประเทศมุสลิม
4. รัฐควรกำหนดนโยบาย ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ร่วมกับประเทศมุสลิมโดยยึดเอามุสลิม หรือเยาวชนมุสลิมในประเทศเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษของการพัฒนาใน

สาขาวิชาความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสามัญ เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานทั้งในประเทศไทยและในโลกมุสลิม ที่ทั้งสองฝ่ายกำหนดแผนไว้รองรับล่วงหน้า

5. รัฐบาลควรเตรียมองค์ความรู้และปัจจัยกำลังคนเพื่อรองรับความร่วมมือพื้นฐานในด้านต่างๆกับโลกมุสลิมโดยการจัดให้มีโครงการ หลักสูตร หรือ สถาบันการศึกษาโลกอิสลามระดับสูง ในลักษณะบูรณาการและสหวิทยาการ (Inter disciplinary หรือ multi-disciplinary) และระดับสูงแก่บุคคลทั่วไป เพื่อผลิตนักวิชาการ นักวิจัย หรือผู้เชี่ยวชาญระดับสูงในเรื่องโลกอิสลามที่สามารถตอบสนองความต้องการบุคลากรของภาครัฐ ภาคเอกชนในเรื่องการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงระดับปริญญาเอก ทั้งนี้โดยเอื้ออำนวยให้เยาวชนมุสลิมเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษเข้ามาศึกษาด้วยกระบวนการสอบคัดเลือกหรือเตรียมคุณภาพอย่างเข้มงวด ตั้งแต่การศึกษาระดับต้น
6. รัฐบาลควรเสริมกำลังให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากโลกมุสลิม เป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษของการพัฒนา เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาชุมชนมุสลิม และความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมในทุกด้าน โดยให้มีโครงการรณรงค์ขยายความรู้ และการใช้ความรู้เชิงบูรณาการของอิสลาม โครงการยกระดับวิทยะฐานะ คุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อเนื่องในด้านวิชาชีพต่างๆ จากฐานความรู้เดิม และจากพื้นฐานอาชีพหลักและอาชีพเสริม รวมทั้งการสร้างบุคลากรพิเศษแก่ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยการให้ทุน หรือส่งเสริมสนับสนุนแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโลกมุสลิมให้ศึกษาต่อในประเทศไทย และประเทศตะวันตกในสาขาต่างๆ เช่น รัฐศาสตร์การทูต การศึกษา การบริหารธุรกิจ การบริหารรัฐกิจ เพื่อเข้าสู่ราชการ ด้านต่างประเทศ และองค์กรภาคเอกชนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโลกอิสลาม ที่มีอยู่

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม

คำสำคัญ หุ้นส่วนยุทธศาสตร์ ทรัพยากรมนุษย์ ประเทศมุสลิม

คณะผู้วิจัย พิเชฎฐ์ กาลามเกษตร์ อรรถศักดิ์ มินโด ศราวุฒิ อารีย์ ดลยา เทียนทอง

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม 2) ทัศนคติจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายไทยทางด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม 3)การตอบสนองและความต้องการในตลาด แรงงานไทยจากผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม 4) ความต้องการพัฒนาศักยภาพในตลาด แรงงานไทยของผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม และ 5)เพื่อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม

ทั้งนี้การวิจัยประกอบด้วยการวิจัยภาคเอกสารและภาคสนาม ซึ่งเป็นการศึกษา กลุ่มเป้าหมายจากผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศจำนวน 18 ประเทศ องค์กรที่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศเข้าทำงานจำนวน 37 องค์กร หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศจำนวน 4 หน่วยงาน การศึกษากลุ่มเป้าหมายอาศัยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ทางสถิติ ค่าร้อยละ เรดาห์กราฟ และบาร์กราฟ

จากการวิจัยพบว่าประเทศไทย และประเทศมุสลิมมีศักยภาพในด้านความร่วมมือเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สูง เนื่องจากอำนาจอิสลามในการบูรณาการศาสตร์และมนุษย์ซึ่งมีความหลากหลาย สายสัมพันธ์ที่ดีและยาวนานระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม รวมทั้งความพยายามที่จะร่วมมือกันเพิ่มขึ้น และการมีพลเมืองมุสลิมในประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของโลกมุสลิม อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีความสัมพันธ์กับประเทศมุสลิมบางประเทศ ซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อยของโลกมุสลิมเท่านั้น นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ก็ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ร่วมกัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติในส่วนที่เป็นมุสลิมด้วยการไปศึกษาในโลกมุสลิมอาศัยทุนแทบทั้งหมดจากชาวมุสลิมเองกับประเทศที่ไปศึกษา ซึ่งมุ่งสร้างบุคลากรที่ประกอบวิชาชีพด้านการสอนศาสนาอิสลาม มิใช่บุคลากรที่สามารถเข้าสู่อาชีพดังที่อิสลามเปิดกว้างให้มีความหมายทางศาสนาด้วย นอกจากนั้นพื้นฐานการศึกษาที่เยาวชนมุสลิมมี แม้จะผนวกวิชาสามัญไว้ด้วย แต่ก็ไม่มีคุณภาพสูงพอที่จะช่วยให้ได้รับทุนในสาขาวิชา นอกเหนือ จากอิสลามศึกษาในมาตรฐานการแข่งขันที่รัฐบาลไทย และรัฐบาลประเทศมุสลิมบางประเทศเปิดโอกาสให้ ผลที่ตามมา คือ คุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของทรัพยากรบุคคลที่เป็นมุสลิมโดยทั่วไปที่แม้จะสำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม แต่ก็ยังต่ำกว่าความคาดหวังและความต้องการของตนเองและของตลาดแรงงานเป็นส่วนใหญ่ นับเป็นการสูญเสียโอกาสในการพัฒนาประเทศที่สำคัญ

เพราะฉะนั้นงานวิจัยเรื่องนี้จึงเห็นว่า รัฐบาลควรกำหนดนโยบายสร้างความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์ร่วมกับประเทศมุสลิม โดยคำนึงถึงศักยภาพและอุปสรรคในการพัฒนาบนพื้นฐานองค์ความรู้ในอิสลามและมุสลิมอย่างรอบด้าน

Abstract

Title The Enhancing of Strategic Partnership in Human Resource Dimension Between Thailand and Muslim Countries.

Keywords Strategic Partnership , Human Resource , Muslim Countries

Team of Researcher Pichet Kalamkasait , Athasak Mindo , Srawut Aree , Dollaya Tiantong

The objectives of the Research Project are to find out 1) The allocation of resources for overseas education between Thailand and Muslim countries. 2) The attitude of those concern with education from the Thai part. 3) The need and response in the Thai labor market from Muslim completed education from Muslim countries. 4) The aspiration of the Muslim towards mobilization in the labor market, and 5) Appropriate policies for the government as to help develop cooperation between Thailand and Muslim countries.

The study consists of document as well as field researches. The target groups are 174 Muslims completed education from Muslim countries, 37 their employer organizations and 4 government departments concerned with their overseas education. The target groups are studied by schedules, questionnaires and interview. The analysis is based on statistical , percentile , radar graph , and bar graph.

It is found from the study that Muslim countries in relation to Thailand has long retained potentialities for cooperation among them in development of human resource thanks to the force of Islam towards human and field integration , long positive international relations , their effort to expand mutual cooperation and the existence of Thai Muslim citizens , a part of Muslim world. However the potentiality has been not much realized due to alienation among the Thai government , Islam ,Muslims and Muslim world.

The relations are thus limited in terms of the number of Muslim countries and human resource development as well as the lack of governmental financing and facilitating Muslims study abroad which mostly depends on Muslim countries and the Thai Muslim private resources. Furthermore , the mobilization is oriented towards Islamic studies and the making of educational personnels , less conducive to their progress in modern competitive labor market employing secular subjects for which the Thai government and some Muslim countries provide chance but for all well qualified. This accounts for the lack of progress in terms of quality of life and qualification in labor market of the Muslims which though passing higher education from Muslim countries , but are not much prepared for more contribution to the development of the country.

Thus makes it essential for us to propose for the government the policies enhancing of strategic partnership in human resource between Thailand and Muslim countries on the basis of the potentialities and handicaps in light of their Islamic and Muslim conceptual and factual relevances.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	3
ข้อสรุปเชิงบริหาร	4
บทคัดย่อ	10
บทที่ 1 บทนำและกรอบแนวคิดในการวิจัย	20
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	20
1.2 วัตถุประสงค์	37
1.3 ระเบียบวิธีวิจัย	38
1.4 คำสำคัญ	38
1.5 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์	39
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	39
บทที่ 2 โลกอิสลาม	40
ความนำ	40
1) ความหมายและองค์ประกอบของโลกอิสลาม	41
ภูมิรัฐศาสตร์ของโลกอิสลาม	42
2) การเกิดประเทศมุสลิมในเวทีโลก	45
3) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมุสลิม : องค์กร ระหว่างประเทศมุสลิม	47
4) ความแตกต่างในระบบการปกครองของประเทศมุสลิม	53
5) สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของโลกอิสลาม : เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุขและการพัฒนาประเทศ	58
6) ประเทศมุสลิมในเศรษฐกิจ การเมืองโลก : ประเทศมุสลิมกับการปฏิรูปสถาบันพหุภาคีระดับโลก	59
7) ชนกลุ่มน้อยมุสลิม	60
8) ผู้ลี้ภัยชาวมุสลิม	62
9) ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมในโลกอิสลาม	64
10) ชนกลุ่มน้อยในรัฐมุสลิม	71
11) การพัฒนามนุษย์ในโลกอิสลาม	74
บทที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมในตะวันออกกลาง	82
ความนำ	82

หน้า

1) ความสัมพันธ์ในประวัติศาสตร์ 84
(1.1) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเปอร์เซีย 84
(1.2) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาหรับ 86
2) ความสัมพันธ์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง 87
(2.1) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกาตาร์ 88
(2.2) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับคูเวต 88
(2.3) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอีหร่าน 89
(2.4) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับบาห์เรน 89
(2.5) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ 90
(2.6) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโอมาน 90
(2.7) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอียิปต์ 90
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ตั้งแต่ประวัติศาสตร์จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง 91
ปัจจัยในประเทศ 91
1) ด้านการเมือง 91
2) ด้านเศรษฐกิจ 92
ปัจจัยภายนอกประเทศ 92
1) ด้านการเมือง 92
2) ด้านเศรษฐกิจ 93
3) ความสัมพันธ์ในปัจจุบัน 93
3.1 ด้านการเมือง 94
3.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกาตาร์ 94
3.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับคูเวต 95
3.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอีหร่าน 96
3.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับบาห์เรน 96
3.1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ 97
3.1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอียิปต์ 98
3.1.7 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโอมาน 98
3.2 ด้านเศรษฐกิจ 99
3.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกาตาร์ 99
3.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับคูเวต 100

หน้า

3.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับซาอุดิอาระเบีย 101
3.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอีหร่าน 101
3.2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ 102
3.2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโอมาน 103
3.2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับบาห์เรน 104
3.3 สังคม วัฒนธรรมและอื่นๆ 104
4) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลาง : ปัญหาและแนวโน้มในอนาคต 106
- ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมในเอเชียใต้ 109
- ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 116
- ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมในบริบทการศึกษา 125

บทที่ 4 ผลการวิจัยภาคสนาม 135
ความนำ 135
วิธีวิจัย 135
ข้อจำกัดในการวิจัยภาคสนาม 136
วิธีวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม 136
วิธีนำเสนอข้อมูลภาคสนาม 136
ขอบเขตข้อมูลภาคสนาม 137
(1) ข้อมูลบุคคล 137
1.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ 137
1.2 รายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคล 138
(2) การใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม 147
2.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ 147
ข้อเสนอแนะของนักเรียนนอกต่อรัฐบาล 153
2.2 รายละเอียดของการไปศึกษาของนักเรียนนอกแยกตามประเทศ 156
2.3 แหล่งทุนการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับขณะศึกษา 157
2.4 ลักษณะทุนการศึกษาที่นักเรียนนอกได้รับ 158
2.5 วิธีได้รับทุนการศึกษา 161

	หน้า
2.6 ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อปีจำแนกตามรายประเทศ	163
2.7 ลำดับการใช้ทุนการศึกษาของนักเรียนนอก	164
(3) ทัศนคติจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายไทยในด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม	165
3.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ	165
3.2 รายละเอียดทัศนคติจากผู้เกี่ยวข้องฝ่ายไทยในด้านการศึกษา	166
3.2.1 สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ	166
3.2.2 กลุ่มการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	171
3.2.3 สำนักความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ	178
3.2.4 กองตะวันออกกลาง กระทรวงการต่างประเทศ	181
(4) การตอบสนองความต้องการในตลาดแรงงานไทยจากผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม	186
4.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ	186
4.2 สถานประกอบการที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน	188
4.2.1 ชนิดองค์กร	188
4.2.2 ระยะเวลาในการดำเนินงานขององค์กร	189
4.2.3 บุคลากรขององค์กร	189
4.2.4 วิธีการรับสมัครบุคลากร	190
4.2.5 จำนวนนักเรียนนอกที่ปฏิบัติงานในองค์กร	191
4.2.6 เปรียบเทียบความคาดหวังกับประสบการณ์จริงของผู้ประกอบการต่อคุณสมบัตินักเรียนนอกโดยรวม	193
4.2.7 เปรียบเทียบคุณลักษณะที่คาดหวังกับประสบการณ์จริงของผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการต่อนักเรียนนอกแยกตามชนิดองค์กร	195
4.2.8 เปรียบเทียบความพึงพอใจที่เจ้าของกิจการโดยรวมที่มีต่อนักเรียนนอกแยกตามประเทศที่สำเร็จการศึกษา	203
4.2.9 รายละเอียดจากการสัมภาษณ์ทางโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์	204

หน้า

(5) ความต้องการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของ
ผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม 210
5.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ 210
5.2 ความต้องการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงาน
ไทยของผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม 211
5.2.1 รายละเอียดความต้องการพัฒนาศักยภาพ
ในตลาดแรงงานไทย 211
5.2.2 รายละเอียดการเสวนา เรื่อง “นโยบายที่รัฐควรมีใน
การเสริมสร้างความร่วมมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม” 213
บทที่ 5 การสังเคราะห์สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 231
1) ศักยภาพ 231
2) ความแปลกแยก 232
1 ความแปลกแยกในความเข้าใจในอิสลาม 233
2 ความแปลกแยกในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระดับรัฐบาล **233**
3 ความแปลกแยกในเชิงนโยบายการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ 233
4 ความแปลกแยกในฐานะความคิดเชิงการกำหนดนโยบาย 233
5 ความแปลกแยกระหว่างรัฐบาลกับมุสลิมในการ
พัฒนาทรัพยากรระหว่างประเทศ 233
6. ความแปลกแยกระหว่างมุสลิมกับอิสลาม 235
3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 236

บรรณานุกรม 239
ภาคผนวก 1 แบบสัมภาษณ์กลุ่มนักเรียนนอก 243
ภาคผนวก 2 แบบสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าของ/ผู้บริหารองค์กร 251
ภาคผนวก 3 แบบสัมภาษณ์หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับทุนการศึกษา 257
ภาคผนวก 4 หนังสือขอความร่วมมือโครงการวิจัย 258

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1 อัตราการว่างงานของประชากรระหว่างปี 2544-2549 21
แผนภูมิที่ 2 อัตราการว่างงานของประชากรในพื้นที่ภาคใต้ ระหว่างปี 2544-2549 22
แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ของการวิจัย 39
แผนภูมิที่ 4 องค์ประกอบของโลกอิสลาม ในส่วนต่างๆของโลก 44
แผนภูมิที่ 5 การกระจายตัวของประชากรชาวคริสต์ในตะวันออกกลาง 72
แผนภูมิที่ 6 ภูมิลำเนาของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 138
แผนภูมิที่ 7 เพศของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 139
แผนภูมิที่ 8 อายุของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 140
แผนภูมิที่ 9 สถานภาพครอบครัวของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 140
แผนภูมิที่ 10 จำนวนบุตรของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 141
แผนภูมิที่ 11 การศึกษาสายสามัญของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 141
แผนภูมิที่ 12 การศึกษาสายศาสนาของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 142
แผนภูมิที่ 13 อาชีพหลักของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 144
แผนภูมิที่ 14 อาชีพเสริมของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 145
แผนภูมิที่ 15 รายได้จากอาชีพหลักเมื่อเทียบกับรายจ่าย
ของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 145
แผนภูมิที่ 16 รายได้จากอาชีพเสริมเมื่อเทียบกับรายได้
อาชีพหลักของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม 146
แผนภูมิที่ 17 ประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา 147
แผนภูมิที่ 18 สาขาวิชาที่ได้รับทุนและลักษณะงานของนักเรียนนอก 148
แผนภูมิที่ 19 ข้อเสนอแนะของนักเรียนนอกต่อรัฐบาล 150
แผนภูมิที่ 20 แหล่งทุนหลักและแหล่งทุนรองที่นักเรียนนอกได้รับขณะที่ศึกษาต่างประเทศ 157
แผนภูมิที่ 21 ลักษณะของทุนที่ได้รับจากรัฐบาลต่างประเทศที่ไปศึกษา 158
แผนภูมิที่ 22 แสดงลักษณะทุนจากสถาบันที่ไปศึกษาในต่างประเทศ 159
แผนภูมิที่ 23 ลักษณะทุนจากผู้มีจิตศรัทธาให้แก่นักเรียนนอก 160
แผนภูมิที่ 24 ลักษณะทุนจากองค์กรสาธารณกุศลให้แก่นักเรียนนอก 160
แผนภูมิที่ 25 วิธีการได้รับทุนจากรัฐบาลต่างประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา 161
แผนภูมิที่ 26 วิธีการได้รับทุนจากสถาบันการศึกษาต่างประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา 162
แผนภูมิที่ 27 วิธีการได้รับทุนจากองค์กรสาธารณกุศลต่างประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา 162

หน้า

แผนภูมิที่ 28 เปรียบเทียบแหล่งทุนต่างๆที่นักเรียนนอกได้รับ 164
แผนภูมิที่ 29 ชนิดขององค์กรที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน 188
แผนภูมิที่ 30 ระยะเวลาการก่อตั้งองค์กรที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน 189
แผนภูมิที่ 31 จำนวนบุคลากรองค์กรที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน 189
แผนภูมิที่ 32 วิธีรับบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิมขององค์กร 190
แผนภูมิที่ 33 สัดส่วนของนักเรียนนอกที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ 191
แผนภูมิที่ 34 เปรียบเทียบความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรต่างๆ
โดยรวมที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก 194
แผนภูมิที่ 35 เปรียบเทียบความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรภาครัฐ
ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก 196
แผนภูมิที่ 36 เปรียบเทียบความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรศาสนา
ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก 198
แผนภูมิที่ 37 เปรียบเทียบความคาดหวังกับประสบการณ์จริงของโรงเรียนเอกชนมุสลิม
ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก 200
แผนภูมิที่ 38 เปรียบเทียบความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรธุรกิจ
ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก 202
แผนภูมิที่ 39 เปรียบเทียบความพึงพอใจขององค์กรที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน
แยกตามประเทศที่นักเรียนนอกจบการศึกษา 203
แผนภูมิที่ 40 ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของนักเรียนนอก 212

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดพื้นฐานเกี่ยวกับโลกมุสลิมและโลกที่ไม่ใช่มุสลิม	75
ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระหว่างประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งมีรายได้ไล่เลี่ยกัน แต่มีระดับของการพัฒนามนุษย์ที่แตกต่างกัน	76
ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระหว่างประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม ที่มีรายได้เฉลี่ยไล่เลี่ยกัน แต่มีระดับการพัฒนามนุษย์ อัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ และการใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาแตกต่างกัน	78
ตารางที่ 4 ความมั่นคงของมนุษย์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม ทั้งประเทศที่มีรายได้ต่ำและประเทศที่มีรายได้สูง	81
ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบประเทศมุสลิมที่มุสลิมไทยต้องการส่งบุตรหลานไปเรียน	132
ตารางที่ 6 ขอบเขตข้อมูลภาคสนามของโครงการ	139
ตารางที่ 7 ความถนัดด้านภาษาต่างๆของนักเรียนนอก	143
ตารางที่ 8 รายละเอียดข้อเสนอแนะของนักเรียนนอกต่อรัฐบาล	151
ตารางที่ 9 ประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา	156
ตารางที่ 10 ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของนักเรียนนอกแยกตามประเทศ	163
ตารางที่ 11 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอกแยกตามชนิดองค์กร	187
ตารางที่ 12 จำนวนนักเรียนนอกที่ปฏิบัติงานในองค์กรประเภทต่างๆ	191
ตารางที่ 13 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรต่างๆโดยรวม ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก	193
ตารางที่ 14 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรภาครัฐ ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก	195
ตารางที่ 15 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรศาสนา ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก	197
ตารางที่ 16 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงของสถาบัน/โรงเรียนเอกชนมุสลิม ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก	199
ตารางที่ 17 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรธุรกิจ ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก	201
ตารางที่ 18 ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของนักเรียนนอก	211

บทที่ 1
บทนำและกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันมีความเคลื่อนไหวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT-Information and Communication Technology) ที่ส่งผลให้โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อันเป็นยุคของสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) โดยความเชื่อที่ว่า การศึกษา คือ พื้นฐานของการพัฒนาในด้านอื่นใด และความรู้ คือ อำนาจอันมหาศาลที่จะช่วยให้บุคคลหรือประเทศอยู่รอด สามารถนำความรู้ไปพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่น ๆ ของชาติ ซึ่งในการดำเนินการพัฒนานั้น ประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญกับความท้าทายในการแข่งขันกันสูงขึ้นทุก ๆ ด้านและทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ หลายประเทศได้ใช้ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคี ไตรภาคี อนุภูมิภาค ภูมิภาค และระดับโลกเพื่อหาแนวร่วมในการพัฒนาความเข้มแข็งของประเทศของตนหรือประเทศในกลุ่มเดียวกัน[1]

งานศึกษาของเกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน (2545)[2] กล่าวว่า ในอดีตที่ผ่านมานั้น กลยุทธการแข่งขันทางเศรษฐกิจการค้าของไทยเน้นการผลิตโดยอาศัยแรงงานเข้มข้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับล่าง การเพิ่มบทบาทของแรงงานที่มีทักษะขั้นกลางเพิ่มขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางเศรษฐกิจเพื่อรักษาระดับความสามารถในการแข่งขันในเวทีการค้าระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามโอกาสด้านการแข่งขันทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงที่ผ่านมายังขาดความมั่นคง ในขณะที่แรงงานของไทยที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในระดับล่างและกลางเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อปัญหาหลายประการ ทั้งปัญหาความไม่มั่นคงด้านการจ้างงาน ปัญหาการขาดความพร้อมในตัวของตนเองในการปรับระดับหรือย้ายฐานของตนเองสู่ระดับทักษะฝีมือที่สูงขึ้นในลักษณะที่สามารถเอื้อต่อการแข่งขันของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออุตสาหกรรม ต้องการปรับตัวให้สามารถแข่งขันได้ด้วยการเปลี่ยนไปใช้เครื่องจักรใหม่ตาม

---

[1] พัชราวลัย วงศ์บุญสิน และคณะ, 2549. *การวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน.* กรุงเทพ: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.

[2] เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน, 2545. "การยกระดับความสามารถในการแข่งขันในระดับสากลผ่านการปรับฐานแรงงานระดับกลางและระดับล่าง." นำเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2545 เรื่อง เผชิญความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์ กลุ่มที่ 5 "การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล" จัดโดยมูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงพาณิชย์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย วันที่ 14-15 ธันวาคม 2545 โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี (ตีพิมพ์ใน *วารสารประชากรศาสตร์* ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2547: 15-38.

แนวการผลิตแบบพึ่งพาทุนและเครื่องจักรจากต่างประเทศมากขึ้น[3] นอกจากนี้ ปัญหาการว่างงาน การทำงานต่ำระดับการศึกษาได้กลายเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น

สภาพการจ้างงานในประเทศไทย จากมุมมองด้านภาวะการทำงานของประชากร ปี 2544 – 2549 ทั่วราชอาณาจักร ณ เดือนมิถุนายน 2549 สะท้อนให้เห็นว่า ภาวะการทำงานดังกล่าวยังอยู่ในระดับต่ำและอยู่ในเกณฑ์ที่มีการจ้างงานน่าพอใจ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ว่าในช่วงดังกล่าวนั้น ประเทศไทยมีประชากรจำนวน 65.26 ล้านคน ซึ่งเป็นกำลังแรงงานจำนวน 36.39 ล้านคน เป็นผู้มีงานทำจำนวน 35.76 ล้านคน เป็นผู้ว่างงานจำนวน 0.56 ล้านคน เป็นผู้ว่างงานรอฤดูกาลจำนวน 0.072 ล้านคน โดยอัตราการว่างงานเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2544-2548 (ระยะ 5 ปี) คิดเป็นร้อยละ 2.35 สำหรับระยะ 6 เดือนแรกของปี 2549 มีอัตราว่างงานเฉลี่ยร้อยละ 1.95

แผนภูมิที่ 1 อัตราการว่างงานของประชากรระหว่างปี 2544-2549

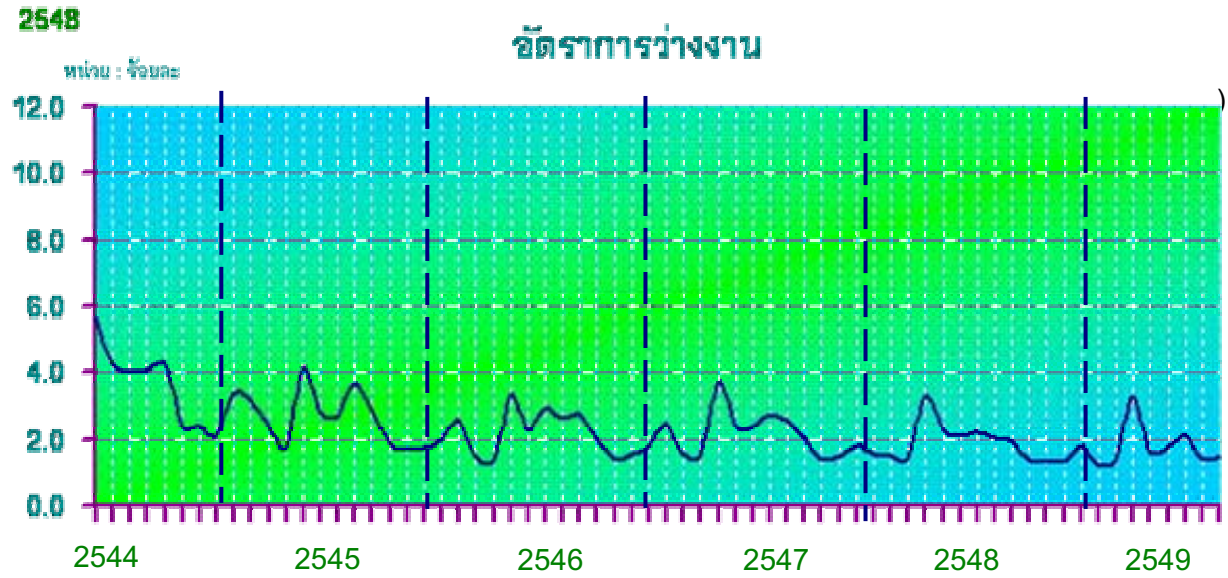

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หน่วย : พันคน

[3] พัชราวลัย วงศ์บุญสิน และคณะ, 2545 "โครงการทางเลือกทางเศรษฐกิจในบริบทการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมสิ่งทอ" สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พฤศจิกายน.

เมื่อพิจารณาเป็นรายพื้นที่ อาจกล่าวได้ว่า พื้นที่ภาคใต้มีปัญหาที่รุนแรงกว่าส่วนอื่นๆ ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากมุมมองที่ว่า พื้นที่ภาคใต้มีอัตราการว่างงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ถึงแม้ว่าภาวการณ์ทำงานของประชากรอยู่ในระดับน่าพอใจก็ตาม ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ภาวะการทำงานของประชากร ปี 2544 – 2549 ในพื้นที่ภาคใต้ ณ เดือนมิถุนายน 2549 พื้นที่ภาคใต้มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 8.87 ล้านคน มีกำลังแรงงานรวมจำนวน 4.86 ล้านคน เป็นแรงงานที่มีงานทำจำนวน 4.78 ล้านคน เป็นผู้ว่างงาน 0.079 ล้านคน และเป็นผู้ว่างงานรอฤดูกาลจำนวน 0.0016 ล้านคน โดยมีอัตราการว่างงานระหว่างปี 2544-2548 (ระยะเวลา 5 ปี) คิดเป็นร้อยละ 1.98 สำหรับระยะ 6 เดือนแรกของปี 2549 มีอัตราว่างงานเฉลี่ยร้อยละ 1.6

แผนภูมิที่ 2 อัตราการว่างงานของประชากรในพื้นที่ภาคใต้ ระหว่างปี 2544-2549

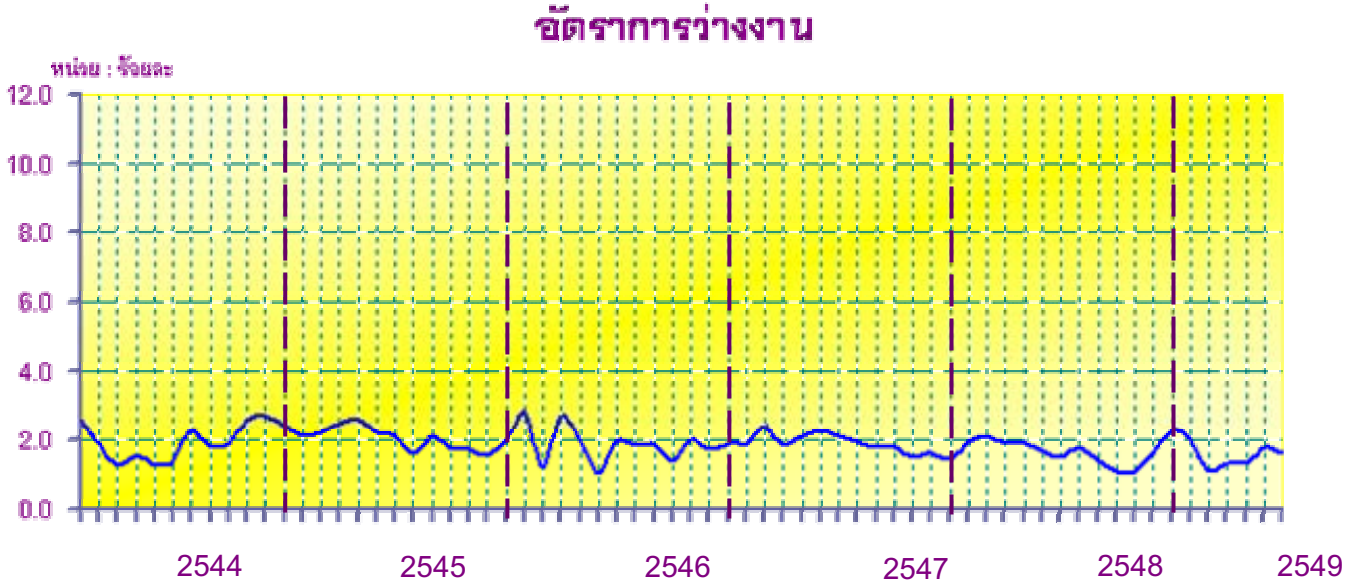

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หน่วย: พันคน

นอกจากนี้ พื้นภาคใต้ยังประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน โดยพื้นที่ภาคใต้ขาดแคลนแรงงานประมาณ 200,000 คน โดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร ประมง และภาคเกษตร โดยในส่วนจังหวัดสงขลาขาดแคลนแรงงานประมาณ 30,000 คน (ข้อมูลจากประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา) แม้ว่าทางราชการได้อนุญาตให้มีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวจากประเทศลาวเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสงขลาแล้วแต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ ดังนั้นไทยอาจพิจารณาหาแหล่งนำเข้าแรงงานอื่นๆ เพิ่มเติม ซึ่งแรงงานจากอินโดนีเซียก็มีศักยภาพที่จะนำเข้าเพื่อบรรเทาปัญหาได้

ตลอดทั้งอินโดนีเซียเป็นสมาชิกประเทศ IMT-GT และกำลังผลักดันให้มีการจัดทำข้อมูลตลาดแรงงานและการยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangement: MRA) ระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อนำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงานในพื้นที่ IMT-GT โดยแรงงานที่นำเข้ามาจะไม่กระทบหรือแย่งงานคนไทยเนื่องจากเป็นอาชีพที่คนไทยไม่ประสงค์จะทำ ซึ่งในเบื้องต้นไทยอาจจัดทำโครงการนำร่องนำเข้าแรงงานจากอินโดนีเซียประมาณ 1,000 คน โดยเห็นควรให้ใช้กลไกการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวภาครัฐที่มีอยู่แล้ว

การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เกี่ยวข้อง จากการวิเคราะห์ของกองวิจัยตลาดแรงงาน กระทรวงแรงงานถึงผลศึกษาความต้องการแรงงาน ในภาพรวมทั้งประเทศภาคการผลิตในระหว่างปี 2548-2550 กล่าวได้ว่าความต้องการแรงงาน ในประเทศมีอัตราการขยายตัวค่อนข้างสูงและทำให้เกิดวิกฤตแรงงาน ผลศึกษาความต้องการแรงงานในภาพรวมทั้งประเทศภาคการผลิตในระหว่างปี 2548-2550 ดังกล่าวคาดว่าจะเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.97 ต่อปี เทียบจากปี 2547 ที่มีความต้องการแรงงานอยู่ที่ 5,476,137 คน โดยประมาณความต้องการแรงงานปี 2548-2550 อยู่ที่ 5,782,365 คน 5,53,897 คน และ 6,130,517 คน ตามลำดับ ซึ่งความต้องการแรงงานในปีนี้เพิ่มขึ้นจากปี 2548 จำนวน 171,532 คน (ร้อยละ 2.97) ปี 2550 เพิ่มจากปี 2548 จำนวน 348,152 คน (ร้อยละ 6.02) โดยมีแนวโน้มในรายอุตสาหกรรม 7 กลุ่มหลักคือ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย ยานยนต์ รองเท้า และ เครื่องหนัง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ และโลหะขั้นมูลฐาน (เหล็กและเหล็กกล้า) จากการขยายตัว ทางเศรษฐกิจประกอบกับภาวะเจริญพันธุ์ที่ลดลงของไทยทำให้เกิดปัญหาวิกฤตด้านการขาดแคลนแรงงานและจำเป็นต้องนำเข้าแรงงานอย่างถูกกฎหมายจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาวและกัมพูชา เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน มีการเคลื่อนย้ายของแรงงานไทยไปทำงานในประเทศมาเลเซีย ซึ่งสำหรับแรงงานไทยที่ขออนุญาตเดินทางไปทำงานในประเทศมาเลเซียตั้งแต่ปี 2541-2549 มีจำนวนทั้งสิ้น 39,137 คน และในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2549 มีจำนวน 2,088 คนซึ่งถือได้ว่าเป็นจำนวนค่อนข้างสูง ทั้งนี้ยังไม่รวมแรงงานข้ามแดนเป็นประจำและแรงงานผิดกฎหมายซึ่งไม่สามารถหาตัวเลขได้ โดยแรงงานที่เข้าไปทำงานส่วนใหญ่ เป็นภาคเกษตร เช่น ก่อสร้าง ทำสวน เพาะปลูก รับจ้าง และภาคบริการ เช่น ประกอบกิจการร้านอาหารไทย เป็นต้น ซึ่งในบางกรณีมีรายงานว่าแรงงานไทยที่เข้าไปทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายถูกนายจ้างเอาเปรียบด้านค่าจ้างแรงงาน การทำ MRA น่าจะมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกแรงงานไทยที่เข้าไปหางานทำในประเทศมาเลเซียให้ได้รับการปฏิบัติที่ดีจากนายจ้างและได้รับสิทธิ์คุ้มครองตามกฎหมายอย่างครบถ้วน ตลอดทั้งเป็นการยกระดับฝีมือและสร้างการยอมรับมาตรฐานฝีมือของแรงงานไทยให้มากขึ้น

ด้วยพลวัตรของการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ กลยุทธการแข่งขันทางเศรษฐกิจแบบเน้นแรงงานระดับล่างและกลางได้สะท้อนถึงโอกาสแห่งการเสี่ยงอย่างสูงมากขึ้นต่อการสูญเสียความสามารถในการแข่งขันต่อไปอย่างยั่งยืน ในขณะที่อุปทานด้านแรงงานระดับ

ล่างและกลางยังคงมีอยู่มาก[4] และอาจเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต หากประเทศไทยขาดนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจและทรัพยากรมนุษย์ที่ชัดเจน การปรับระบบการพัฒนากำลังคนในระดับดังกล่าวให้สามารถก้าวย้ายสู่ระดับที่สูงขึ้น และการสร้างกำลังคนที่จะก้าวเข้ามาเป็นแรงงานใหม่ในระดับทักษะที่สูงขึ้นในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม จึงเป็นหัวใจสำคัญส่วนหนึ่งของการยกระดับความสามารถในการแข่งขันในระดับสากลของไทยในอนาคต

เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน (2545)[5] กล่าวว่า ในประเด็นเกี่ยวกับทักษะแรงงานไทยท่ามกลางแนวโน้มใหม่นั้น เป็นที่ยอมรับกันทั้งโดยทั่วไปและในทางวิชาการว่าประเทศต่างๆ ล้วนกำลังอยู่ในบริบทการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นอย่างเป็นพลวัตร ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากล ท่ามกลางภาวะดังกล่าว ประเทศต่างๆ ได้พากันปรับตัวจนก่อให้เกิดแนวโน้มใหม่ ซึ่งหมายถึงการที่ประเทศไทยต้องประสบกับภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพยายามเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยการผลิตเพื่อธำรงรักษาหรือยกระดับความสามารถในการแข่งขัน

แนวโน้มการเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยการผลิต (Value-added) ในการที่จะธำรงรักษาไว้ซึ่งความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่นนั้น ประเทศหนึ่งๆ อาจเลือกวิธีการลดค่าจ้างแรงงาน ที่แท้จริง (Real wages) (ซึ่งการดำเนินการวิธีนี้อาจส่งผลลบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้) หรืออาจเลือกการเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยการผลิต (Value-added) ให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยอาจปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตสู่การใช้เทคโนโลยีในระดับสูงขึ้น ทั้งนี้ทางเลือกประการแรก หรือวิธีการลดค่าจ้างแรงงานนั้นไม่ใช่ทางเลือกระยะยาว เพราะเป็นการกระทำที่ค้านกับแนวคิดในการพัฒนาให้เศรษฐกิจมีการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งต้องเป็นเศรษฐกิจที่พัฒนาและเจริญเติบโต โดยระดับค่าครองชีพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่ด้อยลง ในขณะที่ทางเลือกที่สองซึ่งหมายถึงการเน้นเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยการผลิตนั้น กำลังเป็นที่สนใจของประเทศต่างๆ อย่างไรก็ตาม หลายประเทศยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนว่าจะเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยด้วยวิธีอย่างไร กระนั้นก็ตาม การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตสู่การเน้นเทคโนโลยีขั้นสูงขึ้นดูจะเป็นแนวโน้มที่มีความเด่นชัดมากขึ้นเป็นลำดับ[6]

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการผลิต เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันดังกล่าว มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดต่อแนวโน้มใหม่อีกประการหนึ่ง คือ แนวโน้มความต้องการ

---

[4] แรงงานของไทยร้อยละ 68 จบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา และภาครัฐมีแนวโน้มจะใช้นโยบายด้านอุปทานแรงงาน (นำเข้าแรงงานระดับล่าง) มากกว่านโยบายด้านอุปสงค์แรงงาน (อบรมเพิ่มเติมแรงงานไทย)

[5] เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน, 2545. *อ้างแล้ว.*

[6] เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน, 2545. *อ้างแล้ว.*

ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความยืดหยุ่นและทักษะฝีมือที่สามารถรองรับพัฒนาการอันเป็นพลวัตรทางเทคโนโลยี[7]

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงความจำเป็นที่ ประเทศไทย จะต้องยกระดับความรู้พื้นฐานและทักษะฝีมือของทรัพยากรมนุษย์ทั้งที่อยู่ในตลาดแรงงานและที่จะเข้ามาในตลาดแรงงานต่อไป โดยตระหนักว่า องค์ความรู้และทักษะของทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเพิ่มมูลค่าต่อหน่วยการผลิตเพื่อธำรงรักษาหรือยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับสากล ซึ่งนอกจากการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและการเกษตรอันเคยเป็นหัวใจสำคัญ ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยแล้ว การค้าภาคบริการย่อมจะมีบทบาทมากขึ้นตามแนวโน้มที่เกิดขึ้นในเวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค และระดับสากล[8]

ความจำเป็นในการยกระดับความรู้พื้นฐานและทักษะฝีมือของทรัพยากรมนุษย์ยังอาจสะท้อนได้จากการที่ Peter Drucker[9] กล่าวว่าสังคมของโลกอนาคตจะเป็นสังคมแห่งความรู้ ที่ไร้พรมแดน ทำให้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จมีพอๆ กับโอกาสที่จะล้มเหลว ภาวะดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้ลัทธิปกป้องเศรษฐกิจแนวใหม่ (new protectionism) ในรูปของการปกป้องอุตสาหกรรมการผลิต เนื่องมาจากการลดลงของอุตสาหกรรมการผลิตที่จะพบได้ทั่วไปในประเทศต่างๆ[10]

เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน (2545)[11] กล่าวว่า ปัญหาของไทย อยู่ที่ว่าในการปรับและพัฒนาทักษะแรงงานให้ทันกลุ่มที่พัฒนาแล้ว และแข่งขันได้กับประเทศในกลุ่มเดียวกันนั้น ประเทศไทยจะดำเนินการอย่างไร

จากการสำรวจสถานะการทำงานของประชากรรวมทั่วราชอาณาจักรและสถานะการทำงานของกำลังแรงงานรวมทั่วราชอาณาจักร ปี 2539-2545 เพ็ญพรและคณะ[12] พบ การว่างงานสูงขึ้นจากร้อยละ 1.09 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 2.41 ในปี 2545 ในขณะที่ปัญหาการทำงานต่ำระดับ

---

[7] เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2545, “การปรับฐานทรัพยากรมนุษย์ของไทย: แนวทางวิเคราะห์” เอกสารประกอบการประชุมโครงการทักษะแรงงานไทยในอนาคตที่พึงประสงค์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 6 กันยายน 2545 ณ ห้องเชียงแสน โรงแรมนารายณ์ กรุงเทพมหานคร.

[8] มีแนวโน้มที่การค้าภาคบริการจะทวีความสำคัญขึ้นอย่างมากในระดับภูมิภาคและระดับสากล โดยจะมีการแข่งขันกันมากขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ต่อไป ในลักษณะที่การค้าบริการจะกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากปัจจัยหนึ่งต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

[9] Peter Drucker, 2002, “The Next Society.” **Economist**[Online] in http://economist.com/surveys/displayStory.cfm?Story_id=770819 [2002, January 14, 2002.

[10] การปกป้องอุตสาหกรรมการผลิตนี้น่าจะเป็นในทำนองเดียวกันกับการปกป้องราคาสินค้าเกษตรในอดีต

[11] เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน, 2545. *อ้างแล้ว.*

[12] เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์ และคณะ, 2545, “การทำงานต่ำระดับของแรงงานไทย” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยชุดโครงการทักษะแรงงานไทย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 23 กันยายน 2545 ณ ห้องบอลรูมโรงแรมนารายณ์ กรุงเทพมหานคร.

ด้านการศึกษาสูงขึ้นอย่างมากจากร้อยละ 9.16 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 14.81 ในปี 2545 โดยกำลังแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่ำระดับด้านการศึกษาสูงที่สุด[13]

หากพิจารณาผลการศึกษาดังกล่าวร่วมกับการที่ประเทศไทยยังไม่อาจผลิตผู้ที่มีความรู้ในสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่ อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาการทำงานต่ำระดับด้านการศึกษาน่าจะเป็นปัญหาที่ท้าทายมากขึ้นของไทยต่อไปในอนาคตเพิ่มเติมจากปัญหาการว่างงาน ปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบเพิ่มเติมปัญหาความไม่มั่นคงของทั้งแรงงานและความสามารถในการแข่งขันของไทยในบริบทสากล

ในขณะเดียวกัน เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน (2545)[14] กล่าวว่า ระบบการศึกษาของไทยในช่วงที่ผ่านมาให้ความสำคัญน้อยมากต่อสายวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี[15] การเน้นหลักสูตรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากยิ่งขึ้นตั้งแต่ระดับมัธยมเป็นอย่างช้านับว่า มีความจำเป็นทั้งในประเภทพื้นฐานและประเภทประยุกต์ เนื่องจากเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ ต่อการที่จะพัฒนาศักยภาพของการส่งออกสำหรับการผลิตสินค้าและบริการประเภทที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เมื่อแนวโน้มที่สำคัญประการหนึ่งในโลกยุคทศวรรษใหม่นี้ คือ การที่ความรู้ต่างๆ นั้นมีการพัฒนาอย่างมาก โดยที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้ความรู้ในทศวรรษใหม่นี้ล้าสมัยเร็วมาก ขอบเขตขององค์ความรู้นั้นสามารถขยายตัวได้เป็นสองเท่าในเวลาเพียง 7-10 ปี ซึ่งปัญหาของการที่ความรู้และทักษะต่างๆ ที่เคยได้เรียนรู้และฝึกฝนมาต้องล้าสมัยไปอย่างรวดเร็วนี้มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปลูกฝังความรู้และทักษะในเชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมนับเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับฐานทรัพยากรมนุษย์สู่ระดับทักษะที่สูงขึ้นและสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคแห่งการแข่งขันทางเศรษฐกิจการค้า เนื่องจากแนวโน้มแรงงานในทศวรรษหน้า จะเน้นแรงงานที่มาจากผู้ที่เข้ารับการศึกษาในสายวิทยาศาสตร์และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์เพิ่มมากขึ้น[16]

นอกจากฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่อ่อนแล้ว ประเทศไทยมีความเป็นไปได้อย่างมากต่อการปรับตัวเองได้ไม่ทันการณ์ในการแข่งขันระดับสากล ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น

---

[13] สูงกว่ากำลังแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาค่อนข้างมาก (ร้อยละ 29.8 สำหรับระดับอุดมศึกษา และร้อยละ 45.7 สำหรับระดับมัธยมปลาย)

[14] เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน, 2545. *อ้างแล้ว*.

[15] ประเทศไทยสามารถผลิตวิศวกรและนักวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปในจำนวนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของความต้องการของประเทศ ซึ่งยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ พบว่า เด็กไทยที่เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาในสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น มีสัดส่วนต่ำกว่าของบังคลาเทศและอินเดีย เป็นต้น

[16] ในโลกปัจจุบันนั้นยังมีช่องว่างขนาดใหญ่เกี่ยวกับสัดส่วนของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่เข้าเรียนในสายวิทยาศาสตร์และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ยกตัวอย่างเช่นในประเทศจีนและเกาหลีใต้ มีนักศึกษาในสายวิชาดังกล่าวนี้ถึงร้อยละ 40-50 ของนักศึกษาทั้งหมด ในขณะที่ประเทศไทยและเนปาลอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีนักศึกษาในสายวิชานี้ต่ำที่สุดในโลก (ดู Asian Development Bank, **Op.cit.**, p. 202).

ท่ามกลางแรงบีบคั้นของภาวะการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นในเวทีการค้า ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล ซึ่งทำให้บรรดาผู้ประกอบการทั้งหลายให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน โดยอาศัยแนวคิดจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และประเทศที่ก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม นั่นคือ การหันไปสู่การผลิตประเภทที่เน้นเทคโนโลยีสูงขึ้น ซึ่งหมายถึงการหันไปสู่ยุทธศาสตร์ของการนำเข้าเทคโนโลยีในระดับที่สูงขึ้นจากต่างประเทศ ประเด็นพึงพิจารณาสำหรับประเทศไทยมีอยู่ว่าลำพังเพียงการยกระดับเทคโนโลยีจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้หรือไม่ ในเมื่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ในการรองรับเทคโนโลยีใหม่นั้น มีระดับที่แตกต่างกัน ทั้งในระหว่างประเทศกำลังพัฒนาในกลุ่มเดียวกันเองดังกล่าวข้างต้น และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และประเทศที่ก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม[17] เช่นญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ที่การลงทุนซึ่งเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1 สำหรับเทคโนโลยีใหม่ๆ สามารถเพิ่มผลผลิตได้ถึงร้อยละ 3 เนื่องจากฐานของทรัพยากรมนุษย์ที่มีระดับทักษะความชำนาญนั้น เป็นฐานที่มีขนาดใหญ่ เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนต่างๆ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของไทยแล้ว รายจ่ายของประเทศด้านวิจัยและพัฒนาของประเทศไทย มีเพียงประมาณหนึ่งในสี่ของประเทศอินเดีย และประมาณร้อยละ 7 ของประเทศเกาหลีใต้เท่านั้น สถานภาพดังกล่าวของไทยเป็นไปในทำนองเดียวกับประเทศอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ โดยที่ประเทศมาเลเซียได้ให้ความสำคัญในเรื่องเทคโนโลยีโดยให้งบประมาณ และเน้นเป้าหมายการลงทุนด้านนี้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

ในโครงการวิจัยวาระแห่งชาติสำหรับไทยในการรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติ: ศึกษากรณียุทธศาสตร์ของไทยต่อการยกระดับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับประเทศในเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548) ได้ชี้ให้เห็นว่า จากเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไปในแง่ของภาวะแห่งความผันผวนไม่แน่นอนของปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ การรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติอย่างยั่งยืน เป็นประเด็นที่ทวีความสำคัญมากขึ้นถึงระดับที่ควรเป็นวาระแห่งชาติ และต้องอาศัยความร่วมมือในการบูรณาการความรู้ความคิดจากแหล่งต่างๆ บนพื้นฐานของความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อบรรลุเป้าหมายได้จริง ในขณะที่ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับสากล เป็นส่วนหนึ่งของการรักษาและผลประโยชน์แห่งชาติในศตวรรษที่ 21 การมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ อย่างยั่งยืน เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันดังกล่าวของไทย

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548) ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยยังขาดนโยบายในเชิงรุกในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ หลายประเทศ รวมถึงประเทศมุสลิมทั้งหลาย ทั้งในที่จะรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติของไทยด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับสากล โดยยุทธศาสตร์ในการยกระดับ

---

17 **Ibid**.

สมรรถนะ (Capacity Building) ของทรัพยากรมนุษย์ เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายส่วนหนึ่งในการปรับตัว ต่อการขยายตลาดและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป

กล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์ในการยกระดับสมรรถนะ (Capacity Building) ของทรัพยากรมนุษย์ จะเป็นยุทธศาสตร์ที่เสริมต่อยุทธศาสตร์ทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการสร้างพลังทางเศรษฐกิจจากเครือข่ายและทุนทางสังคมประชาสังคมที่นับถือศาสนาอิสลาม [18] ซึ่งจำเป็นต้องยกระดับให้กระชับแน่นขึ้น ทั้งๆ ที่ประเทศไทยและประเทศมุสลิมต่างๆ ได้มีความสัมพันธ์กันมาช้านาน ภายใต้บริบทของความสัมพันธ์แห่งโลกมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความสามัคคีปรองดองในโลกอิสลาม ได้กลายมาเป็นประเด็นสำคัญท่ามกลางภาวะความขัดแย้งที่ฝังตัวมานานเช่นกัน

กล่าวคือ ในช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นช่วงเวลาที่อาจเรียกได้ว่าเป็น “สงครามเย็นของโลกอาหรับ” (Arab Cold War) หรือภาวะความไม่ลงรอยกันอย่างรุนแรงระหว่าง 2 ฝ่ายมหาอำนาจของโลกอาหรับ ฝ่ายหนึ่งมีอียิปต์ซึ่งมีแนวคิดชาตินิยมอาหรับเป็นผู้นำ กับอีกฝ่ายที่มีซาอุดีอาระเบียเป็นผู้นำ มาตรการที่ซาอุดิอาระเบียใช้ตอบโต้ภัยคุกคามจากลัทธิชาตินิยมของอียิปต์และอุดมการณ์การรวมอาหรับ คือการจัดการประชุมอิสลามนานาชาติขึ้นในปี 1962 ที่เมืองมักกะฮฺ (ในยุคของกษัตริย์ไฟซอล) ซึ่งมีตัวแทนเข้าร่วมมากถึง 43 ประเทศ โดยมีการประกาศว่า “พวกที่ปฏิเสธอิสลาม และบิดเบือนการเรียกร้องของอิสลามภายใต้หน้ากากของลัทธิชาตินิยม ถือเป็นศัตรูตัวฉกาจที่สุดของชาวอาหรับอย่างแท้จริง ซึ่งความรุ่งเรืองของชาวอาหรับไม่สามารถแยกออกจากความรุ่งเรืองของอิสลาม”[19]

ผลสรุปจากการจัดประชุมครั้งนี้ทำให้มีการก่อตั้ง “สันนิบาตมุสลิมโลก” (World Muslim League) ขึ้นมาโดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ในมักกะฮฺ เป้าหมายหลักดั้งเดิมขององค์กรคือ การตอบโต้ อุดมการณ์แปลกปลอมทุกอุดมการณ์ และพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับอิสลาม และเป็น

---

[18] ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยประเทศมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นไทยกับตะวันออกกลาง พบว่าอยู่ในภาวะที่ไทยขาดดุลการค้ามาเกือบตลอด สินค้านำเข้าส่วนใหญ่คือน้ำมันดิบ น้ำมันสำเร็จรูป โดยไทยมีการส่งออกสินค้าไปยังตะวันออกกลางมูลค่า 2,400 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งสินค้าส่งออกหลัก เช่น เครื่องปรับอากาศ ผ้าผืนและเสื้อผ้าสำเร็จรูป และแม้ว่าจะไม่ต่างอะไรจากเอเชียใต้ ทั้งบังคลาเทศและปากีสถาน ซึ่งมีอัตราการส่งออกของไทยในจำนวนไม่มากนัก ประมาณ 229.3 ล้านเหรียญสหรัฐฯ แต่ไทยก็ยังได้เปรียบดุลการค้า สินค้าการเกษตรของไทยเป็นที่ต้องการของตลาดบังคลาเทศเพราะคุณภาพสินค้าไทยดีและตลาดมีความต้องการสูง แต่ติดอยู่ที่ความสะดวกในการค้าไม่อำนวย เช่น การคมนาคม การจัดท่าเรื่อที่ไม่มีประสิทธิภาพ สำหรับปากีสถานซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าของไทยแม้จะมีมูลค่าไม่มากและการที่ปากีสถานเป็นเมืองเกษตรกรรมจึงมีการกีดกันสินค้าเกษตรที่จะนำเข้าจากต่างประเทศ ความได้เปรียบของไทยคือการเกษตรของไทยมีคุณภาพและมีการพัฒนามากกว่าปากีสถานอยู่มาก ดังนั้นช่องทางการค้าของไทยในเอเชียใต้คือช่องทางที่น่าสนใจเพราะไทยได้เปรียบอยู่หลายด้าน ส่วนประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น มาเลเซียจัดเป็น คู่ค้าที่สำคัญของไทย โดยมีมูลค่าการส่งออก 1292.1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งมีจำนวนการส่งออกที่คงที่ รองลงมา คือ อินโดนีเซีย ซึ่งมูลค่าการส่งออก 1,354.5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และมีแนวโน้มว่าไทยจะส่งออกมากขึ้น ส่วนบรูไนมีมูลค่าการส่งออกที่น้อยเพียง 40.3 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และลดลงมาอยู่ที่ 39.9 ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยไทยกับมาเลเซีย ถือเป็นเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมต่อกัน มาเลเซียมีความต้องการสินค้าเกษตรของไทยโดยเฉพาะข้าว เพราะสินค้าเกษตรของไทยมีคุณภาพ

[19] Ayman Al-Yassini, **Islam and Foreign Policy in Saudi Arabia** (Montreal, 1983) p.13

องค์กรที่ประสานความร่วมมือขององค์กรอิสลามต่าง ๆ ทั่วโลก นับตั้งแต่มีการก่อตั้ง สันนิบาตมุสลิมโลก ทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actor) ที่ใหญ่ที่สุดในโลกอิสลาม

อย่างไรก็ตาม หลังสงครามปี 1967 โลกอาหรับเกิดภาวะ “สูญญากาศทางอุดมการณ์” อันเนื่องมาจากภาวะเสื่อมถอยของอุดมการณ์ชาตินิยมอาหรับที่ต้องพ่ายแพ้สงครามให้กับอิสราเอล และเกิดเหตุการณ์ความพยายามในการลอบวางเพลิงมัสยิดอัล-อักซอ (Al-Aqsa Mosque) ในกรุงเยรูซาเล็มเมื่อปี 1969 ทั้งสองเหตุการดังกล่าวทำให้กระแสแนวคิดการรวมอิสลามเป็นกระแสที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดในโลกมุสลิม ซึ่งถือเป็นแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างอาหรับกับอิสราเอล ในขณะเดียวกัน ซาอุดีอาระเบียก็ประสบความสำเร็จในการจัดประชุมโลกอิสลามเป็นครั้งแรก ซึ่งมีรัฐมุสลิมเข้าร่วมถึง 25 รัฐ จัดที่กรุงราบาต ประเทศโมร็อกโกในปี 1969

ซาอุดีอาระเบียจึงใช้โอกาสนี้ ปอกรเศรษฐกิจของประเทศที่เติบโตขึ้นจากรายได้น้ำมัน แสดงบทบาทสำคัญในการจัดตั้ง “องค์การการประชุมอิสลาม” (Organization of Islamic Conference : OIC) ขึ้นในปี 1972 โดยมีเป้าหมายที่จะบรรลุถึง “ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของโลกอิสลาม” (Islamic Solidarity) แม้จะไม่ได้ใช้คำว่า “เอกภาพอิสลาม” (Islamic Unity) ก็ตาม

OIC มีการจัดตั้งสถาบันต่าง ๆ ที่มีลักษณะถาวร ซึ่งเป็นช่องทางให้ซาอุดีอาระเบียสามารถแสดงทัศนะของตนเอง และตอกย้ำบทบาทที่พิเศษของประเทศในโลกอิสลาม ทำให้ภาวะผู้นำของซาอุดีอาระเบีย (เมื่อเทียบกับประเทศอาหรับอื่น ๆ) มีความแข็งแกร่งมากขึ้น

เพื่อที่จะบรรลุถึงความสามัคคีปรองดองในโลกอิสลาม สถาบันและหน่วยงานอิสลามด้านต่าง ๆ จึงถูกก่อตั้งขึ้น โดยมีกองทุนงบประมาณของซาอุดีอาระเบียเป็นฐานสำคัญ หนึ่งในหน่วยงานที่สำคัญ คือ “สภายุวชนมุสลิมโลก” (World Assembly of Muslim Youth : WAMY) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในเดือนธันวาคม 1972 กิจกรรมของ WAMY ประกอบไปด้วย การสร้างมัสยิดและโรงเรียนสอนศาสนาในต่างประเทศ การมอบทุนการศึกษา สนับสนุนนักเผยแพร่ศาสนา ไปเยี่ยมเยือนชุมชนมุสลิมต่างประเทศ เป็นเจ้าภาพจัดประชุมประจำปีขององค์กรเยาวชนมุสลิม ตลอดจนการตีพิมพ์และแจกจ่ายหนังสือทางศาสนา กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรมที่คล้ายกับองค์การสันนิบาตมุสลิมโลก [20]

ในช่วงทศวรรษที่1980 รัฐบาลซาอุดีอาระเบียส่งเสริมระบบการศึกษาด้านศาสนาอิสลามให้แก่บรรดานักศึกษาและคณาจารย์ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ รัฐได้เพิ่มงบประมาณมหาศาล เพื่อที่จะขยายมหาวิทยาลัยอิสลามทั้ง ๆ ที่ในขณะนั้นเป็นช่วงเศรษฐกิจ “ขาลง” หรือเป็นช่วงรายได้จากการส่งออกน้ำมันลดลง มหาวิทยาลัย อิหม่าม มุฮัมมัด บินซาอุด (Imam Muhammad bin Saud University) ในกรุงริยาด มหาวิทยาลัยอิสลามในนครมะดีนะฮฺ

---

[20] James P.Piscatori, “*Islamic Values and National Interest : The Foreign Policy of Saudi Arabia*”, ใน Adeed jDawisha, ed., **Islam in Foreign Policy** (London/New York, 1983) p.48

และมหาวิทยาลัยอุมมฺ อัล-กุรออฺ (Umm al-Qura) ในนครมักกะฮฺเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่โครงการอื่น ๆ กลับถูกระงับไว้ก่อน

จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1986 มีนักศึกษาภายในประเทศ 16,000 คนจากทั้งหมด 100,000 คน ที่เรียนต่อด้านอิสลามศึกษา (Islamic Studies) ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 1990 ปรากฏว่า 1 ใน 4 ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยทั้งหมดลงชื่อสมัครเป็นสมาชิกในสถาบันต่าง ๆ ทางศาสนา และนักศึกษารุ่นนี้ เมื่อจบการศึกษาก็เข้าไปทำงานเป็นข้าราชการ เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผู้พิพากษากฎหมายอิสลาม (Shari'a) หรือเป็นครูสอนศาสนาตามมัสยิดต่าง ๆ ในประเทศที่มีกว่า 20,000 แห่ง

ในทศวรรษที่ 1980 กระแสการฟื้นฟูอิสลามจึงกระจายไปทั่วซาอุดีอาระเบีย รวมถึงภายนอกประเทศด้วย เพราะนอกจากซาอุดีอาระเบียจะส่งเสริมเรื่องการศึกษาศาสนาให้นักศึกษาภายในประเทศแล้ว ซาอุดีอาระเบียยังมีนโยบายมอบทุนการศึกษาให้แก่เยาวชนมุสลิมทั่วโลก โดยเฉพาะชาวมุสลิมที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศต่าง ๆ โดยทุนการศึกษาจะถูกมอบผ่านไปทางองค์กรสาธารณกุศล องค์กรมุสลิม โรงเรียน และมหาวิทยาลัยของประเทศต่าง ๆ นอกจากนั้น ประเทศอาหรับที่ร่ำรวยน้ำมันก็มีนโยบายส่งเสริมด้านการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน อาทิเช่น ลิเบีย เป็นต้น

ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า การศึกษา ถือเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) กล่าวว่า " การศึกษาหาความรู้เป็นหน้าที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน " [21] โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในเรื่องศาสนา ดังนั้น จึงมีการเรียนรู้ในทางโลกและทางศาสนา ควบคู่กันไปตั้งแต่เยาว์วัย สำหรับชาวไทยมุสลิมนั้น การศึกษาเล่าเรียนในเรื่องศาสนาอาจเรียนที่บ้านโดยจัดครูมาสอน หรือไปเรียนตามมัสญิดต่าง ๆ กระทั่งไปเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาโดยตรง จนเมื่อเติบใหญ่ ความต้องการเรียนศาสนาในระดับที่สูงขึ้นได้กลายเป็นเหตุผลประการสำคัญที่ทำให้ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ นิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของประเทศมุสลิมต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาคตะวันออกกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ และแอฟริกา ซึ่งการไปศึกษาต่อดังกล่าวอาจได้รับการสนับสนุนเป็นทุนการศึกษาจากประเทศนั้นๆ หรือเป็นทุนของผู้ที่ต้องการศึกษาเอง หรือแม้แต่เป็นทุนการศึกษาผ่านทางองค์กรสงเคราะห์มุสลิมที่เป็นเอกชน

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ในอดีตที่ผ่านมาการที่ชาวไทยมุสลิม รวมทั้งชาวมุสลิมในประเทศต่าง ๆ ต้องการเรียนศาสนาในระดับที่สูงขึ้น ด้วยการไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของประเทศมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคตะวันออกกลางนั้น เป็นเพราะชาวมุสลิมโดยรวมมักมีค่านิยมที่ต้องการเป็นผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาอิสลาม มากกว่าที่จะต้องการประกอบอาชีพอื่นๆ ดังจะเห็นได้จาก ชาวไทยมุสลิมน้อยคนนักที่จะคิดกลับมารับราชการ

---

[21] จรัญ มะลูลีม กิตติมา อมรทัต และพรพิมล ตรีโชติ, **ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม**, กรุงเทพ ฯ(โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539) , หน้า 95.

และบางครั้งไม่สนใจว่ากลับมาแล้วจะมีงานทำหรือไม่ด้วย [22] แต่ในปัจจุบันค่านิยมดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปบ้าง กล่าวคือ ชาวไทยมุสลิมที่จบการศึกษาด้านศาสนาจากมหาวิทยาลัยของประเทศมุสลิมต่างๆ เริ่มที่จะหันมาสนใจและสร้างก้าวหน้าในสายวิชาชีพอื่น ๆ มากขึ้น นอกเหนือจากความต้องการที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา อาทิ การเข้าทำงานในตำแหน่งที่ต้องใช้ความสามารถด้านภาษาอาหรับ (ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ) หรือด้านอิสลามศึกษา (อาจารย์ หรือนักวิชาการในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต่างๆ) รวมทั้งการเป็นล่ามตามสถานทูตของประเทศมุสลิมต่างๆ ที่ใช้ภาษาอาหรับ (ประเทศตะวันออกกลางส่วนใหญ่) ภาษาฟาร์ซี (ประเทศอิหร่าน) ภาษามลายู (มาเลเซีย และอินโดนีเซีย) ภาษาอูรดู และภาษาปัญจบี (ประเทศปากีสถาน) เป็นต้น

ทั้งนี้ประเทศมุสลิมต่างๆ ที่ชาวไทยมุสลิม (สายซุนนี) นิยมไปศึกษาด้านศาสนา ในระดับสูง คือ ภูมิภาคตะวันออกกลาง (โลกอาหรับ) ได้แก่ อียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย คูเวต จอร์แดน อิรัก และลิเบีย ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ภูมิภาคเอเชียใต้ ได้แก่ ปากีสถาน และอินเดีย ภูมิภาคแอฟริกา ได้แก่ ซูดาน ซึ่งประเทศมุสลิมต่างๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะในตะวันออกกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้ นอกจากจะมีความสำคัญในต่อชาวไทยมุสลิมในฐานะที่เป็นกลุ่มประเทศที่มีลักษณะสังคม และวัฒนธรรมบนพื้นฐานศาสนาเดียวกันแล้ว ยังถือเป็นคู่ค้าสำคัญของไทยในที่นับวันจะมองข้ามไม่ได้ โดยเฉพาะในเรื่องอาหารฮาลาล แรงงาน และธนาคารอิสลาม แต่การค้าระหว่างกันส่วนใหญ่ก็มีไม่มาก ไทยยังขาดช่องทางและมีอุปสรรคอยู่หลายด้าน อุปสรรคใหญ่ คือ ความเข้าใจในความแตกต่างในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องศาสนา ประเพณี ภาษา ซึ่งเป็นอุปสรรคในการขยายความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกัน

การติดต่อทางการค้าของไทยในประเทศโลกมุสลิมส่วนใหญ่ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือองค์กรทางศาสนาที่ประเทศมุสลิมมีความมั่นใจ แต่ก็ถือว่าเป็นความสัมพันธ์ทางการค้ายังอยู่ในวงแคบและไม่ยั่งยืน ดังนั้น หากรัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญตรงจุดนี้ โดยเข้ามาเป็นตัวประสานและหาตลาดให้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ ซึ่งรัฐบาลต้องทำความเข้าใจว่าสินค้าที่จะส่งออกไปประเทศโลกมุสลิมนั้น มีรายละเอียดมากกว่าการส่งออกสินค้าไปยังประเทศอื่น ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าสินค้าของไทยมีเพียงจำนวนน้อยที่ส่งออกไปยังประเทศโลกมุสลิม กรณีอาหารฮาลาลที่ไทยส่งออกเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่า รายได้จากอาหารฮาลาลนั้นแตกกระจายไม่มีสัดส่วนที่แน่นอนเพราะเกิดอุปสรรคในการประสานงานระหว่างองค์กร ขาดการติดต่อกันระหว่างหน่วยงานรัฐกับผู้ส่งออก

ผลการศึกษาของพิเชฏฐ์และคณะ (2006) ในโครงการประสานความร่วมมือกับผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม ของศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี (ศพส.) มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นฐานส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยนี้ โดยการศึกษาของพิเชฏฐ์และคณะ ดังกล่าวเกิดจากข้อเสนอ

[22] อิมรอน มะลูลีม, "การศึกษาของไทยมุสลิม : ค่านิยมที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง," **วารสารการศึกษาแห่งชาติ** ปีที่ 16 ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์-มีนาคม 2535), หน้า 37.

ของผู้รับผิดชอบโครงการนี้ เห็นว่า ในฐานะที่ศูนย์ฯมีเป้าหมายสำคัญที่จะช่วยคลี่คลายปัญหาของประเทศที่เกี่ยวเนื่องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นแหล่งประชากรส่วนใหญ่ของมุสลิม ศูนย์ฯควรให้ความสำคัญต่อกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม โดยหาองค์ความรู้และเสริมสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศในทุกด้านที่เป็นในเชิงสันติ ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าบุคคลกลุ่มนี้เป็นปัญญาชนและผู้นำของชุมชนมุสลิม สามารถเป็นกุญแจในการเปลี่ยนแปลงของชาวมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาและด้านอื่นใดก็ตาม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กล่าวมา โครงการนี้จึงจัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อแสวงหาข้อเสนอเชิงนโยบายและโครงการพัฒนาต่างๆที่บุคคลกลุ่มนี้จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในอนาคต

โครงการประสานความร่วมมือกับผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิมข้างต้น กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 2 ประการ คือ 1) เพื่อขยายการศึกษาวิจัยสถานภาพปัญหาก่อนไป ระหว่างและภายหลังการศึกษาในประเทศมุสลิม ทรรศนะและข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม และ 2) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายและความร่วมมือพัฒนาสันติวิธีระหว่างศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี (ศพส.) กับผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม โดยดำเนินการมาตั้งแต่เดือน มีนาคม 2549 คาดว่าจะสิ้นสุดโครงการในเดือน ธันวาคม 2549 โดยกำหนดจำนวนกลุ่มเป้าหมาย 100 คน ข้อสังเกตและผลที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้ คือ

1) กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นผู้สอนวิชาการทางศาสนา และมีความพอใจในระดับสูงกับอาชีพดังกล่าว เห็นว่าอาชีพที่ทำอยู่นั้นสอดคล้องกับวิชาความรู้ที่ร่ำเรียนมา ทั้ง ๆ ที่มีความเห็นว่า รายได้ในอาชีพของตนไม่พอเพียง ข้อมูลส่วนนี้ อาจเป็นลู่ทางการกำหนดนโยบายและโครงการต่างๆที่เน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยการจัดโครงการพัฒนาหรือช่วยเหลือทางด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการต่างๆ

2) กลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญกับการศึกษาในต่างประเทศ ทุ่มเทความพยายามไปศึกษาด้วยความสามารถของตนเองโดยที่เห็นว่า รัฐบาลให้การสนับสนุนน้อย ข้อมูลส่วนนี้อาจเป็นข้อพิจารณาว่า รัฐบาลอาจมีโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ไปศึกษาต่อเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอันจะนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับกลุ่มเป้าหมาย

3) กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคใต้ (มากกว่าในภาคอื่นโดยเปรียบเทียบ)มีความต้องการจะพัฒนาตนเองในด้านการแสวงหาความรู้และอาชีพเพิ่มเติม ข้อมูลส่วนนี้บ่งชี้ว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพร้อมที่จะได้รับความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านเศรษฐกิจและการศึกษาที่อาจมาจากภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ

4) กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติในเชิงบวกอย่างมากต่อความร่วมมือระหว่างตนเองกับบุคคลและองค์กรที่มีศาสนา วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ข้อมูลส่วนนี้บ่งชี้ว่า ความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมไม่เป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือพัฒนาในทางสันติระหว่างกลุ่มเป้าหมายกับบุคคลหรือองค์กรโดยทั่วไป

5) กลุ่มเป้าหมายโดยส่วนใหญ่เห็นว่า ตนเป็นที่ยอมรับนับถือทางสังคมและมีศักยภาพในการพัฒนาสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริง ข้อมูลส่วนนี้ประกอบกับความรู้ความสามารถส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมาย บ่งชี้ว่า กลุ่มเป้าหมายสามารถเสนอและรองรับโครงการพัฒนาต่าง ๆได้มากกว่ากิจกรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มเป้าหมาย

6) กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เห็นว่า รัฐบาลไทยควรแสวงหาความร่วมมือกับรัฐบาลองค์กร หรือบุคคลที่ได้ไปศึกษามาให้มากกว่าที่เป็นอยู่และตนเองมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือในกิจกรรมดังกล่าว ข้อมูลส่วนนี้บ่งชี้ว่า กลุ่มเป้าหมายเป็นศักยภาพสำคัญของประเทศในการเสริมสร้างความร่วมมือพัฒนาในทางสันติกับนานาประเทศมุสลิม ในด้านต่าง ๆ

7) กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ มีความระมัดระวังอย่างสูงมากในการแสดงตน เนื่องจากขาดความมั่นใจในผลกระทบที่อาจได้รับจากการเปิดเผยตนเอง ทั้งนี้ อาจมีผลจากสภาพเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับสังคม และบุคคลต่าง ๆในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

จากงานศึกษาของพิเชฏฐ์และคณะ (2006) การกระจายตัวของผู้รับทุนในประเทศไทยแบ่งตามภูมิภาค เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ภาคใต้ตอนบน จำนวน 35 คน คิดเป็น 43.21%
2. ภาคใต้ตอนล่างและภาคกลาง จำนวนภาคละ 23 คน คิดเป็น 28.40%

การกระจายตัวของผู้รับทุนตามภูมิภาคต่างไปยังประเทศในตะวันออกกกลาง

1. ภาคใต้ตอนบน จำนวน 35 คน เดินทางไปศึกษายังประเทศต่าง ๆ ดังนี้
   - 1.1 ประเทศซาอุดี อาระเบีย จำนวน 11 คน
   - 1.2 ประเทศอียิปต์ จำนวน 7 คน
   - 1.3 ประเทศอินเดีย จำนวน 5 คน
   - 1.4 ประเทศปากีสถาน จำนวน 4 คน
   - 1.5 ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และอิรักรวมคูเวต ประเทศละ 2 คน
   - 1.6 ประเทศจอร์แดน และลิเบีย ประเทศละ 1 คน
2. ภาคใต้ตอนล่างจำนวน 23 คน เดินทางไปศึกษายังประเทศต่าง ๆ ดังนี้
   - 2.1 ประเทศอียิปต์ และซูดาน ประเทศละ 6 คน
   - 2.2 ประเทศซาอุดี อาระเบีย จำนวน 3 คน
   - 2.3 ประเทศปากีสถาน มาเลเซีย อินโดนีเซีย และอิรักรวมคูเวต ประเทศละ 2 คน
3. ภาคกลาง จำนวน 23 คน เดินทางไปศึกษายังประเทศต่าง ๆ ดังนี้
   - 3.1 ประเทศอียิปต์ จำนวน 15 คน
   - 3.2 ประเทศอินเดีย จำนวน 7 คน
   - 3.3 ประเทศปากีสถาน จำนวน 1 คน

ประเทศในตะวันออกกลางที่ผู้รับทุนเดินทางไปศึกษา เรียงตามลำดับจำนวนมากไปน้อย ดังนี้

1. ประเทศอียิปต์ จำนวน 28 คน คิดเป็น 34.57%
2. ประเทศซาอุดีอาระเบีย จำนวน 14 คน คิดเป็น 17.28%
3. ประเทศอินเดีย จำนวน 12 คน คิดเป็น 14.81%
4. ประเทศปากีสถาน จำนวน 7 คน คิดเป็น 8.64%
5. ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และ อิรักรวมคูเวต ประเทศละ 4 คน คิดเป็น 4.94%
6. ประเทศลิเบียและจอร์แดน ประเทศละ 1 คน คิดเป็น 1.23%

1.2 การจัดทุทธศาสตร์การสนับสนุนการศึกษาของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

เมื่อมุสลิมไทยนิยมส่งบุตรหลานของตนไปศึกษา(ด้านศาสนา)ยังประเทศมุสลิมต่างๆ โดยเฉพาะในตะวันออกกลางด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมองข้ามความสำคัญไปไม่ได้ ยิ่งเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มุสลิมส่วนใหญ่อาศัยอยู่ ก็ยิ่งทำให้การไปศึกษาในประเทศมุสลิมต่างๆ กลายเป็นวาระที่เร่งด่วนและสำคัญมากขึ้น

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ(สมช.)จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การสนับสนุนการศึกษาของนักศึกษาไทยมุสลิมในต่างประเทศ โดยให้คำอธิบายว่า

1) สืบเนื่องจากอดีตและปัจจุบันมีนักศึกษาไทยมุสลิมเป็นจำนวนมากที่เดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศต่างๆในตะวันออกกลาง เอเชียใต้และประเทศมุสลิมเพื่อนบ้านของประเทศไทย ซึ่งข้อมูลของภาครัฐในปัจจุบันคาดว่ามีจำนวน ประมาณ 4,000 ถึง 5,000 คน และคาดว่ามีอีกจำนวนมากที่รัฐไม่มีข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยประชากรชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการไปศึกษาจะศึกษาด้านศาสนาอิสลามหรือวิชาอื่นที่เกี่ยวเนื่อง เพราะตรงกับความต้องการในเรื่องศาสนาและวิถีชีวิตเฉพาะ เมื่อจบการศึกษามาแล้วมักจะกลับมาประกอบอาชีพด้านการสอนศาสนา อาทิ การสอนตาดีกาและปอเนาะ เป็นต้น ในขณะที่ภาครัฐมีการดำเนินการดูแลนักศึกษาไทยมุสลิมเหล่านี้ในเบื้องต้น แต่ยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจน ส่งผลให้มีปัญหาเกิดขึ้นหลายปัญหา อาทิ นักศึกษาไทยมุสลิมไม่ได้รับการดูแลจากทางการไทยอย่างทั่วถึง ปัญหาการรับรองวุฒิการศึกษา และปัญหาในการหางานทำหลังสำเร็จการศึกษา เป็นต้น ที่สำคัญปัญหาเหล่านี้ มีความละเอียดอ่อนและเชื่อมโยงต่อการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรง รวมทั้ง จะกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และของประเทศด้วย

2) การกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาต่อนักศึกษาไทยมุสลิมในต่างประเทศอย่างเหมาะสมจะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนา และการเสริมสร้างความมั่นคง รวมทั้ง จะเป็นหนทางในการเสริมสร้างความเข้าใจกับสังคมไทยโดยรวมในโลกของการศึกษาที่

เกี่ยวข้องกับโลกมุสลิม ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ ด้วยประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ การสร้างความภูมิใจในฐานะเป็นพลเมืองไทยที่จะเข้ามามีส่วนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาอย่างมีพลังได้

ทั้งนี้ กรอบความคิดที่เป็นพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์ของสมช. คือ

1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยผ่านการพัฒนาการศึกษาบนการยอมรับในอัตลักษณ์ วิถีชีวิตเฉพาะของนักศึกษาไทยมุสลิม ที่พร้อมกลับมาเป็นพลังแผ่นดินในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง

2) แนวทางการสร้างความสมานฉันท์ ที่ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะร่วมในความเป็นพลเมืองไทยที่หลากหลายและนำปัญญาที่หลากหลายนั้นมาร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประเทศ

3) แนวคิดในการดำเนินการต่อนักศึกษาไทยมุสลิมอย่างสร้างสรรค์ครอบคลุมการแก้ไขปัญหาทั้งในปัจจุบัน และป้องกันการปัญหาในอนาคต โดยเฉพาะการส่งเสริมการศึกษาที่ไม่นำไปสู่แนวคิดของการใช้ความรุนแรง และมีแนวทางบริหารจัดการที่เป็นระบบ ชัดเจน และแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

4) การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคม รวมถึงประเทศและสถาบันการศึกษาในต่างประเทศที่นักศึกษาไทยมุสลิมศึกษา เข้ามามีส่วนรับรู้และให้ความร่วมมือในการพัฒนาและการแก้ปัญหา

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ มีดังนี้

1) ยุทธศาสตร์การดำเนินการก่อนเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศโดยมีมาตรการดำเนินการดังนี้

(1.1) ส่งเสริมให้เยาวชนไทยมุสลิมศึกษาระดับอุดมศึกษาภายใน ประเทศ เน้นการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาในประเทศให้มีคุณภาพและเหมาะสม สามารถรองรับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการในการพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง โดยการพัฒนา และขยายการศึกษาด้านอิสลามศึกษาในมหาวิทยาลัยในประเทศทั้งของภาครัฐและเอกชนอย่างเหมาะสม ควบคู่ไปกับการศึกษาสายสามัญและสายวิชาชีพ รวมทั้งส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของประเทศมุสลิม มาจัดตั้งหรือเปิดสาขาในประเทศไทย

(1.2) เตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาไทยมุสลิมที่ประสงค์จะไปศึกษาต่อในต่างประเทศในทุกสาขา โดยการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาในประเทศมุสลิม สาขาวิชาที่ได้รับรอง โอกาสในการประกอบอาชีพ ข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ และค่าใช้จ่ายต่างๆ ในประเทศนั้นๆ รวมทั้ง ข้อมูลการสนับสนุนและการให้ความช่วยเหลือและบริการของสถานทูตไทยในประเทศนั้นๆที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูล และการจัดอบรมให้คำแนะนำก่อนการเดินทางไปศึกษาต่อ

(1.3) บริหารจัดการทุนการศึกษาและจัดสรรทุนต่างๆจากรัฐบาลไทย ให้มีคณะกรรมการบริหารร่วมระหว่างภาครัฐ ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและภาคเอกชน เพื่อกำหนดแผนการรับทุนการศึกษาจากต่างประเทศ และจากรัฐบาลไทยโดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ทุนการศึกษาด้วยทั้งนี้ ให้จัดทำฐานข้อมูล ระเบียบ หลักเกณฑ์ในการจัดสรรทุน และกำหนดขั้นตอนและกระบวนการที่เหมาะสมในการคัดเลือกนักศึกษาเพื่อรับทุนต่างๆ เพื่อให้มีการจัดสรรทุนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ การประกอบอาชีพ และมีการกระจายทุนไปยังกลุ่มเยาวชนต่างๆที่ขาดโอกาสอย่างทั่วถึง

2) ยุทธศาสตร์การดำเนินการขณะศึกษาในต่างประเทศ โดยมีมาตรการดำเนินการดังนี้

(2.1) สร้างความรู้สึกร่วมของความเป็นพลเมืองไทย และการเป็นตัวแทนของประเทศไทย ที่เป็นกำลังสำคัญของชาติในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประเทศ โดยการดูแลของหน่วยงานรัฐทั้งในและต่างประเทศอย่างจริงจัง ต่อเนื่องจนเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ ผูกพันและภูมิใจในมาตุภูมิ

(2.2) ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ระหว่างหน่วยงานต่างๆของรัฐกับนักศึกษาไทยมุสลิมในต่างประเทศ เช่น การสนับสนุนด้านการเงินความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ การดูแลสุขภาพอนามัย กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาด้วยกัน และระหว่างนักศึกษากับสถานทูตและผู้แทนหน่วยงานรัฐในประเทศนั้นๆตลอดจนการอำนวยความสะดวกและการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ

(2.3) การช่วยเหลือในการติดต่อกับทางบ้าน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆในต่างประเทศ

(2.4) ส่งเริมการรวมตัวเป็นชมรมหรือสมาคม เพื่อความสะดวกในการติดต่อกับสถานทูต และทางราชการในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

3) ยุทธศาสตร์ภายหลังกลับจากการศึกษาจากต่างประเทศ โดยมีมาตรการดำเนินการ ดังนี้

(3.1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาไทยมุสลิมที่จบการศึกษาจากต่างประเทศกลับภูมิลำเนาอย่างมั่นใจ โดยการสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีกับหน่วยงานรับที่เกี่ยวข้องและสังคมโดยรวมต่อนักศึกษาเหล่านี้ในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ

(3.2) อำนวยความสะดวกและเร่งรัดการเทียบวุฒิและการรับรองวุฒิการศึกษา ให้สามารถนำมาเป็นหลักฐานในการประกอบอาชีพและศึกษาต่อได้โดยเร็ว

(3.3) ส่งเสริมและเปิดโอกาสในการประกอบอาชีพของนักศึกษาไทยมุสลิมที่จบจากต่างประเทศ โดยให้คำแนะแนวในด้านอาชีพอย่างเป็นระบบ จัดการฝึกอบรมอาชีพ และร่วมมือกับภาคเอกชน และผู้ประกอบการไทยที่ทำธุรกิจในประเทศมุสลิม เพื่อรองรับการประกอบอาชีพของนักศึกษาเหล่านี้

(3.4) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายของนักศึกษาไทยมุสลิมที่จบจากต่างประเทศ โดยเฉพาะนักศึกษาที่ได้รับทุนจากรัฐบาล โดยอาจจัดตั้งในลักษณะของสมาคมหรือชมรม เพื่อเป็นเครือข่ายพลังร่วมในการเสนอแนะต่อรัฐบาล ซึ่งอาจดำเนินการในลักษณะงานวิจัยด้านวัฒนธรรม หรือจัดทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ

4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ โดยมีมาตรการดำเนินการ ดังนี้

(4.1) ให้มีการจัดทำฐานข้อมูลนักศึกษาไทยมุสลิมที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศทั้งหมดอย่างเป็นระบบ ชัดเจน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลหลักในการบริหารจัดการตามยุทธศาสตร์นี้

(4.2) ให้กระทรวงศึกษาธิการเผยแพร่ ชี้แจง ข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาของโลกมุสลิมต่อสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแง่มุมการศึกษาของโลกมุสลิมและให้มีการเชื่อมโยงการศึกษาระหว่างมุสลิมกับโลกการศึกษาทั่วไป

(4.3) ให้หน่วยงานรับผิดชอบหลักได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ประสานการดำเนินการร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้

(4.4) ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในเป็นหน่วยงานหลักในการอำนวยการ ประสานงาน ติดตาม และ ประเมินผล โดยให้น้ำหนักการประเมินผลทั้งขณะศึกษาในต่างประเทศและภายหลังกลับจากการศึกษาจากต่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์นี้

(4.5) ให้มีการกำหนดแผนงานโครงการและให้มีงบประมาณรองรับการดำเนินการตามยุทธศาตร์นี้อย่างเป็นระบบชัดเจน

จากพื้นฐานข้อมูลที่กล่าวมา คณะวิจัยเห็นว่า องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ควรขยายเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถกำหนดแนวปฏิบัติเป็นนโยบายด้านความร่วมมือพัฒนาทรัพยากรบุคคลของไทยกับต่างประเทศมุสลิมให้มีประสิทธิผลในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแหล่งที่มาของทุนการศึกษา เงื่อนไขของทุนการศึกษา และสาขาที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา แก่มุสลิมในประเทศไทยเพื่อศึกษาในประเทศมุสลิม และสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษากระบวนการคัดเลือก และจัดสรรทุนที่ได้รับในข้อ 1 ตลอดจนประสิทธิ์ผลของกระบวนการดังกล่าว
3. เพื่อศึกษาทัศนคติจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายไทยในด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม
4. เพื่อศึกษาการตอบสนองและความต้องการของตลาดแรงงานไทยต่อผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม

5. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม

1.3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยประกอบด้วยภาคเอกสาร (Review of Literature) และภาคสนามกับกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ

(1) นักเรียนนอก หรือ ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ จำนวน 174 คน

(2) หน่วยงานหรือองค์กรที่นักเรียนนอกสังกัด จำนวน 37 แห่ง

(3) หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทุนการศึกษา และที่ให้ความเห็นเกี่ยกับนักเรียนนอกที่ทำงาน จำนวน 5 แห่ง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย คือ การใช้แบบสัมภาษณ์กับนักเรียนนอกประเทศต่างๆที่เลือกแบบ Occasional Random Sampling ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายอื่นที่เลือกแบบเจาะจง Purposive Random Sampling

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

- ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคคล เช่น การศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนและสถิติเบื้องต้น วิเคราะห์โดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (ค่า X- bar) และค่าร้อยละ นำเสนอด้วยตาราง กราฟแท่ง กราฟวงกลม และเรดาร์กราฟ
- ด้านศักยภาพและทัศนคติ ทุกการประเมิน ใช้แบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) ระดับ 1-5 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (ค่า X- bar) นำเสนอด้วยกราฟวงกลม และเรดาร์กราฟ

1.4 คำสำคัญ

ความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

ความร่วมมือกันตั้งแต่ในระดับความคิด การกำหนดนโยบาย การตกลงผลประโยชน์ รวมถึงการมีส่วนร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบต่อผลได้ผลเสียที่เกิดจากการปฏิบัติกิจร่วมกัน

ทรัพยากรมนุษย์

บุคคลที่ประกอบอาชีพหรือมีความสามารถประกอบอาชีพ

นักเรียนนอก

บุคคลที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม หรือ สถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ

ประเทศมุสลิม

ประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์กรการประชุมอิสลาม Organization of Islamic Conference (OIC)

1.5 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

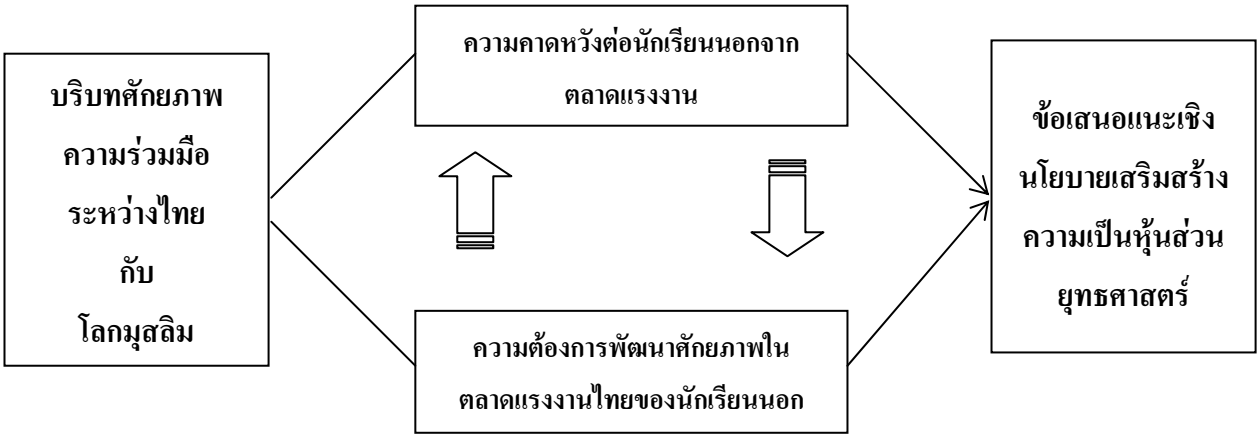

แผนภูมิที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ของการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สามารถให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างไทยกับประเทศมุสลิม ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. กระบวนการคัดเลือกนักเรียนไทยที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. การส่งเสริมนักเรียนไทยตะวันออกกลาง ให้สามารถเรียนสาขาอื่น ๆ ได้
3. ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย-ตะวันออกกลาง ในการสนับสนุนและดูแลนักเรียนไทย ทั้งก่อนไปศึกษา ระหว่างศึกษา และหลังสำเร็จการศึกษา
4. แนวทางสนับสนุนนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากตะวันออกกลาง เพื่อกลับเข้าทำงานในตลาดแรงงานของไทย

บทที่ 2
โลกอิสลาม

ความนำ

ความเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมในด้านทรัพยากรมนุษย์และในด้านอื่นใด จะไม่สามารถพิจารณาได้อย่างเบ็ดเสร็จโดยปราศจากความเข้าใจในเรื่องโลกอิสลาม อิสลามโดยสามัญเป็นชื่อศาสนา(Religion) ซึ่งเป็นระบอบความรู้และวิถีชีวิตที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานของศาสนาอิสลาม และแม้แต่คำว่าศาสนาที่ใช้เรียก อิสลาม คำภีร์อัลกุรอานใช้คำว่า “ดีน” คำว่าศาสนาอิสลาม หากใช้ตามคำภีร์ดังกล่าวแล้ว เรียกว่า “ดีนุลอิสลาม” ซึ่งมีลักษณะเด่นเฉพาะ เป็นระบอบที่ครอบคลุมองค์ความรู้และวิถีชีวิตในทุกด้าน เป็นสิ่งที่ประทานมาจากอัลลอฮ์(พระเป็นเจ้า)สู่มวลมนุษย์ผ่านรอซูล หรือศาสนฑูตของพระองค์ ซึ่งความหมายแคบคือ ผ่านศาสดามุฮำมัด ณ คาบสมุทรอาหรับเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 7 ในความหมายกว้างก็คือ วิธีการดำรงชีวิตที่พระเป็นเจ้าประทานแก่มวลมนุษย์นับแต่เวลาที่พระองค์ทรงให้สายพันธุ์สิ่งมีชีวิตมีมาในโลก ผ่านศาสดาของชนชาติต่างๆจนถึงศาสดามุฮำมัดซึ่งเป็นศานฑูตสุดท้ายก่อนที่โลกนี้จะสิ้นสุดลง องค์ความรู้ถึงสายสัมพันธ์ระหว่างพระเป็นเจ้า จักรวาลซึ่งเป็นสิ่งสร้างของพระองค์ มนุษยชาติและศาสดาในเชิงวิวัฒนาการของอิสลามในแนวนี้เห็นได้ชัดในศาสดายูดายและศาสนาคริสต์ ซึ่งล้วนอุบัติขึ้นในส่วนของโลกละแวกเดียวกันทางตะวันออกกลาง คำว่า “มุสลิม” โดยสามัญคือ ผู้นับถือศาสนาอิสลามกับปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานหรือพระดำรัสของอัลลอฮ์ เพราะฉะนั้นมุสลิมจะไม่เรียก และไม่พอใจต่อคำเรียกอิสลามว่า Muhammedanism(ลัทธิมุฮัมมัด) และต่อคำเรียกมุสลิมว่า อิสลามิกชน

โดยสาระสำคัญ อิสลามหมายถึง การยอมของสรรพสิ่งซึ่งล้วนเป็นสิ่งสร้าง(Creation)ต่ออัลลอฮ์ ซึ่งเป็นพระผู้ทรงสร้าง และเป็นสิ่งเดียวที่เป็นพระเป็นเจ้า และหมายถึงสันติ มุสลิม หมายถึงสิ่งที่ยอมต่ออัลลอฮ์ เพราะฉะนั้นอิสลามและมุสลิมจึงมี 3 นัย ซึ่งได้แก่

(1) ความเป็นจริงของธรรมชาติอันเป็นความผูกพันระหว่างผู้ทรงสร้างและสิ่งถูกสร้างโดยรวม ที่ว่าสิ่งทั้งปวงอยู่ภายใต้อำนาจการกำหนดหรือกฎเกณฑ์ของพระเป็นเจ้าซึ่งมีเพียงหนึ่งเดียว คือ อัลลอฮ์ ไม่มีสิ่งใดเป็นพระเจ้านอกจากพระองค์เท่านั้น

(2) ศีลธรรม คือ ความดีงาม เป็นกฎที่แสดงพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ผู้ยอมตามกฎนี้ เรียกว่ามุสลิม

(3) เป้าหมายแห่งชีวิต ซึ่งอาจเรียกว่า ความงาม นั่นคือ สันติ อันเป็นสิ่งที่มนุษย์พึงปรารถนา บนพื้นฐานศรัทธาในความรู้ถึงธรรมชาติดังกล่าว มนุษย์นำพาต่อศีลธรรมซึ่งนำไปสู่สันติ

บนรากฐานของความรู้ความเข้าใจที่กล่าวมา โลกได้มีสมาชิกที่มีความศรัทธา และสังคมของผู้ที่มีศรัทธาและวิถีชีวิตเดียวกันในระดับครอบครัวจนถึงประเทศและจักรวรรดิ์เด่นเฉพาะ เป็นโลกอีกลักษณะหนึ่ง ที่เรียกว่า โลกอิสลาม

งานวิจัยมุ่งเสนอความรู้เกี่ยวกับความหมายของโลกอิสลาม องค์ประกอบและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ภูมิรัฐศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคมโดยรวม เพื่อเป็นพื้นฐานการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกับประเทศมุสลิมเป็นรายประเทศ ในบทต่อไป ก่อนที่จะถึงรายงานการวิจัยภาคสนาม และการวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ทั้งนี้ บทที่ 2 ว่าด้วยโลกอิสลาม จะครอบคลุมประเด็นต่างๆ 11 ประเด็น คือ

1. ความหมายและองค์ประกอบของโลกอิสลาม
2. การเกิดประเทศมุสลิมในเวทีโลก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมุสลิม : องค์กรระหว่างประเทศมุสลิม
4. ความแตกต่างในระบบการปกครองของประเทศมุสลิม
5. สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของโลกอิสลาม : เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุขและการพัฒนาประเทศ
6. ประเทศมุสลิมในเศรษฐกิจ การเมืองโลก : ประเทศมุสลิมกับการปฏิรูปสถาบันพหุภาคีระดับโลก
7. ชนกลุ่มน้อยมุสลิม
8. ผู้ลี้ภัยชาวมุสลิม
9. ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมในโลกอิสลาม
10. ชนกลุ่มน้อยในรัฐมุสลิม
11. การพัฒนามนุษย์ในโลกอิสลาม

(1) ความหมายและองค์ประกอบของโลกอิสลาม

คำว่าโลกอิสลาม เป็นที่กล่าวถึงอย่างแพร่หลาย ในทรรศนะของคณะวิจัยเรื่องนี้ โลกอิสลามอาจมีความหมาย 3 นัย (1) โลกอิสลามในเชิงวัฒนธรรม (Cultural) คือ ดินแดนทุกแห่งหนในโลกที่ปรากฏมุสลิมหรือผู้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งรวมถึงมุสลิมชนกลุ่มน้อยและมุสลิมผู้ลี้ภัย (2)โลกอิสลามในเชิงจักรวรรดิ์ (Imperial) คือ ดินแดนที่ประกอบด้วยชนมุสลิมหลายกลุ่มกระจายในพื้นที่ต่างๆ อาจมีการจัดระเบียบการปกครองภายในของตนเองในลักษณะต่างๆ แต่ทั้งหมดอยู่ภายใต้ศูนย์อำนาจใหญ่ (3)โลกอิสลามในเชิงรัฐ (Nation State)

โดยนัยดังกล่าว โลกอิสลามเริ่มปรากฏขึ้นเมื่อศาสดามุฮัมมัดได้ประกาศอิสลาม เมื่อได้รับโองการที่เรียกว่า “วะฮ์ยุ” (Revelation)ครั้งแรกในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 7 คือ คริสต์ศักราชที่ 610 ณ เมืองมักกะฮ์ คาบสมุทรอาระเบียแล้วมีผู้เลื่อมใสศรัทธา เกิดเป็นกลุ่มชนมุสลิมซึ่งเป็นชนส่วนน้อยของเมืองจนมีการอพยพ(ฮิจเราะฮ์)ไปยังเมืองมดีนะฮ์ในคริสต์ศักราชที่ 622 เมื่ออพยพไปแล้ว ท่านศาสดาได้เป็นผู้ปกครองเมืองมดีนะฮ์ซึ่งประกอบด้วยชนกลุ่มต่างๆ รวมทั้งชาวยิว ชาวคริสต์ คำว่า “รัฐอิสลาม” เริ่มต้นที่เมืองนี้ ก่อนที่ท่านศาสดามูฮัมมัดจะวะฟาต(เสียชีวิต)ในปีคริสต์ศักราชที่ 632 ท่านศาสดาได้พิชิตเมือง

มักกะฮ์ และอำนาจอิสลามเริ่มขยายไปแตะดินแดนส่วนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งดินแดนทางเหนือที่อยู่ภายใต้อำนาจของจักรวรรดิ์โรมันและเปอร์เซีย การขยายตัวได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว โดยผู้สืบทอดอำนาจปกครองต่อจากท่านศาสดา ที่เรียกว่า อัลคุลาฟาอุรรอชิดูน(เคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรมทั้งสี่) จนเกิดการปกครองของราชวงศ์ต่างๆซึ่งเรืองอำนาจและแสดงลักษณะโลกอิสลามในเชิงจักรวรรดิ์ ยุคนี้สิ้นสุดพร้อมกับการเปลี่ยนโฉมหน้าของประวัติศาสตร์โลก เกิดรัฐต่างๆที่เรียกว่า "รัฐชาติ"(Nation State)หรือประเทศอย่างในปัจจุบัน ซึ่งสังคมมุสลิมในดินแดนต่างๆที่เคยอยู่ภายใต้ศูนย์อำนาจราชวงศ์ผู้นำจักรวรรดิ์ก็ได้กลายเป็นประเทศมุสลิม ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า โลกอิสลามในปัจจุบันไม่มีความหมายในเชิงจักรวรรดิ์ แต่มีความหมายในเชิงรัฐชาติและในเชิงวัฒนธรรมปรากฏอยู่ในทุกทวีปของโลก ซึ่งส่วนหนึ่ง ปรากฏในลักษณะชนกลุ่มน้อย โลกอิสลามในความหมายทั้งสาม มีความคาบเกี่ยวกันมาตั้งแต่สมัยแรก

ภูมิรัฐศาสตร์ของโลกอิสลาม

"โลกอิสลาม" (Islamic World) ในเชิงวัฒนธรรมและเชิงจักรวรรดิ์ปรากกฏให้เห็นในช่วงเวลาเพียงประมาณ 100 ปีหลังการประกาศอิสลามโดยศาสดามุฮัมมัด

ภายหลังการพิชิตมักกะฮ์ของชาวมุสลิม ในปี ค.ศ. 630 ซึ่งติดตามมาด้วยการที่ตัวแทนชนเผ่าต่าง ๆ แทบทั้งหมด จากทั่วทุกพื้นที่ของคาบสมุทรอาหรับ ได้เดินทางเยือนเมืองหลวงของอิสลาม ณ นครมะดีนะฮ์เพื่อแสดงความสวามิภักดิ์ต่อศาสนทูตมุฮัมมัด ทำให้โลกอิสลามขณะนั้นครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของดินแดนอาหรับ ต่อมาภายใต้การปกครองของเคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรมทั้ง 4[1] ดินแดนของโลกอิสลามเริ่มขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยครอบคลุมไปถึงดินแดนที่เคยเป็นของอาณาจักรซัซซานิดแห่งเปอร์เซีย (Sassanid Empire) ตลอดจนแว่นแคว้นต่าง ๆ ที่เคยเป็นของอาณาจักรโรมันไบแซนไทน์อย่างซีเรีย ปาเลสไตน์ และอียิปต์

หลังจากยุคสมัยของ 4 เคาะลีฟะฮ์ ก็มาถึงยุคของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ (Umayyah dynasty) ซึ่งเป็นราชวงศ์ที่ย้ายเมืองหลวงของโลกอิสลามจากนครมะดีนะฮ์ไปอยู่ที่กรุงดามัสกัส แล้วขยายดินแดนของโลกอิสลามไปสู่ทิศตะวันออกคือภูมิภาคเอเชียกลางและเอเชียใต้ ส่วนทิศตะวันตกนั้นอิสลามได้แผ่ขยายไปถึงสเปน รวมถึงดินแดนทางตะวันตกเฉียงเหนือของทวีปแอฟริกา ดังนั้น ยุคของราชวงศ์อุมัยยะฮ์จึงนับเป็นยุคที่สำคัญที่ทำให้ดินแดนของโลกอิสลามขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง

ราชวงศ์อุมัยยะฮ์ล่มสลายลงในช่วงกลางของศตวรรษที่ 8 หลังจากนั้น โลกอิสลามจึงถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนซึ่งมีศูนย์กลางของอำนาจที่ไม่ลงรอยกัน ส่วนแรกคือราชวงศ์อุมัยยะฮ์ที่ฟื้นขึ้นมาใหม่ในสเปน ส่วนที่สองคืออาณาจักรอับบาสิยะฮ์ (Abbasid Empire) ที่มีศูนย์กลางของอำนาจอยู่ในอิรัก แต่ในช่วงศตวรรษต่อ ๆ มา เมื่ออาณาจักรอับบาสิยะฮ์แตกออกเป็นเสี่ยง ๆ ดินแดนของโลกอิสลามจำนวน

[1] คอลีฟะห์ผู้ทรงธรรมทั้ง 4 คือผู้นำของโลกอิสลามต่อจากศาสนทูตมุฮัมมัดตามลำดับดังนี้ อบูบักร์ อัศศิดดิ๊ก (ค.ศ. 632-634) อุมัร อิบนุลค็อฏฏอบ (ค.ศ. 634-644) อุษมาน อิบนุ อัฟฟาน (ค.ศ. 644-656) อะลีย์ อิบนุ อบีฏอลิบ (ค.ศ. 656-661)

มากจึงแยกตัวออกไปตั้งตนเป็นอิสระ มีการจัดตั้งระบบสุลต่านและราชวงศ์ต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย[2] ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การนิยามคำว่า “โลกอิสลาม” ในเชิงจักรวรรดิ์ที่กล่าวมาข้างต้น ไม่สามารถที่จะใช้ได้อีกต่อไป

แม้กระนั้นก็ตามโลกอิสลามในความหมายเชิงวัฒนธรรมมีปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง หากพิจารณาถึงการกระจายตัวของประชากรชาวมุสลิมทั่วโลกอย่างลึกซึ้งในเชิงวัฒนธรรมและรัฐแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันชาวมุสลิมที่มีจำนวนอยู่ประมาณ 1,500 ล้านคน หรือ 1 ใน 4 ของประชากรโลกนั้น มาจากกลุ่มชาติพันธุ์และตระกูลภาษาที่แตกต่างหลากหลาย ยิ่งกว่านั้น พื้นที่หลัก ๆ ที่มีประชากรมุสลิมอยู่มากหรือเป็นชนกลุ่มใหญ่ในปัจจุบันนั้น ก็แบ่งย่อยออกได้อีกเป็น 57 รัฐ โดยกระจายตัวออกไปอย่างกว้างขวางทั้งในทวีปเอเชียและแอฟริกา หรือแม้แต่ในยุโรป จุดที่น่าสนใจซึ่งไม่ค่อยมีใครคำนึงถึงก็คือ เอเชียใต้ถือเป็นภูมิภาคที่มีประชากรมุสลิมอยู่หนาแน่นที่สุดในโลก ซึ่งมีจำนวนตัวเลขประมาณ 1 ใน 4 ของประชากรมุสลิมทั้งหมด รองลงมาคือประชากรมุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน และพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยและฟิลิปปินส์ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นโลกมลายูมุสลิม ส่วนตะวันออกกลางซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของศาสนาอิสลามเองนั้น มีประชากรมุสลิมมากเป็นลำดับ 3 หรือมีอยู่ประมาณ 200 ล้านคน ลำดับถัดมาคือชาวมุสลิมเชื้อสายเตอร์กที่อยู่ในตุรกีและดินแดนต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลาง โดยมีจำนวนประมาณ 90 ล้านคน ส่วนมุสลิมเปอร์เซียนั้นมีประชากรอยู่ประมาณ 70 ถึง 80 ล้านคน[3] และที่เหลือเป็นมุสลิมชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามประเทศต่าง ๆ มากกว่า 120 ประเทศทั่วโลก โลกอิสลามในความหมายวัฒนธรรมและรัฐดังกล่าวประกอบด้วยชาวมุสลิม 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วโลกในปัจจุบัน ดังนี้

1. กลุ่มประเทศมุสลิมอาหรับ คือ ประเทศมุสลิมซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวอาหรับ ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษากลาง กลุ่มนี้มีทั้งหมด 18 ประเทศ คือ แอลจีเรีย บาห์เรน อียิปต์ อิรัก จอร์แดน คูเวต เลบานอน ลิเบีย โมร็อกโค โอมาน กาตาร์ ซาอุดิอาระเบีย โซมาเลีย ซูดาน ซีเรีย ตูนีเซีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และเยเมน

2. กลุ่มประเทศมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับ คือ ประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ไม่ใช่ชาวอาหรับและไม่ได้ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษากลาง กลุ่มนี้มีทั้งหมด 38 ประเทศ แบ่งเป็นภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

- ภูมิภาคเอเชียและเอเชียกลางมี 15 ประเทศ ได้แก่ อัฟกานิสถาน อาเซอร์บัยญาณ บังกลาเทศ บรูไน อินโดนีเซีย อิหร่าน คาซัคสถาน คีร์กิสถาน มาเลเซีย มัลดีฟส์ ปากีสถาน ทาจิกิสถาน ตุรกี เติร์กเมนิสถาน อุสเบกิสถาน

---

[2] มีงานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อิสลามช่วงแรกที่โดดเด่นจำนวนมาก แต่ที่รู้จักกันแพร่หลายคืองานของ อัลเบิร์ต ฮูรานี, **ประวัติศาสตร์ของชนชาติอาหรับ**, จรัญ มะลูลีม (แปล) (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550) ในภาษาอังกฤษอาจดูได้ที่งานของ Philip K. Hitti, **History of the Arabs** , (London: The Macmillan Press, 1937)

[3] M. S. Agwani, **Contemporary West Asia**, (New Delhi: Har-Anand Publications, 1995), p. 234.

- **ภูมิภาคแอฟริกามี 21 ประเทศ** ได้แก่ มอริตาเนีย บูร์กินาฟาโซ แคเมอรูน แอฟริกากลาง ชาด คอโมโรส โกตดิวัวร์ เอริเทรีย เอธิโอเปีย แกมเบีย กีนี กินีบิสเซา จิบูติ มาลี ไนเจอร์ ไนจีเรีย เซเนกัล เซียร์ราลีโอน แทนซาเนีย โตโก และซาฮาร่าตะวันตก

- **ภูมิภาคยุโรปมี 2 ประเทศ** ได้แก่ อัลบาเนีย และบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีน่า

3. กลุ่มมุสลิมชนกลุ่มน้อยในประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม คือ มุสลิมที่กระจัดกระจายอยู่ในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งมีอยู่ทุกมุมโลก เช่น ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์ จีน อินเดีย รัสเซีย มาซิโดเนีย ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐอเมริกา อาร์เจนติน่า ไทย ฯลฯ มุสลิมชนกลุ่มน้อยเหล่านี้เป็นประชากรส่วนน้อยในประเทศต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 120 ประเทศทั่วโลก

ทั้งนี้ ในปัจจุบันองค์ประกอบของโลกอิสลาม อาจประมวลเป็นแผนภาพ ดังนี้

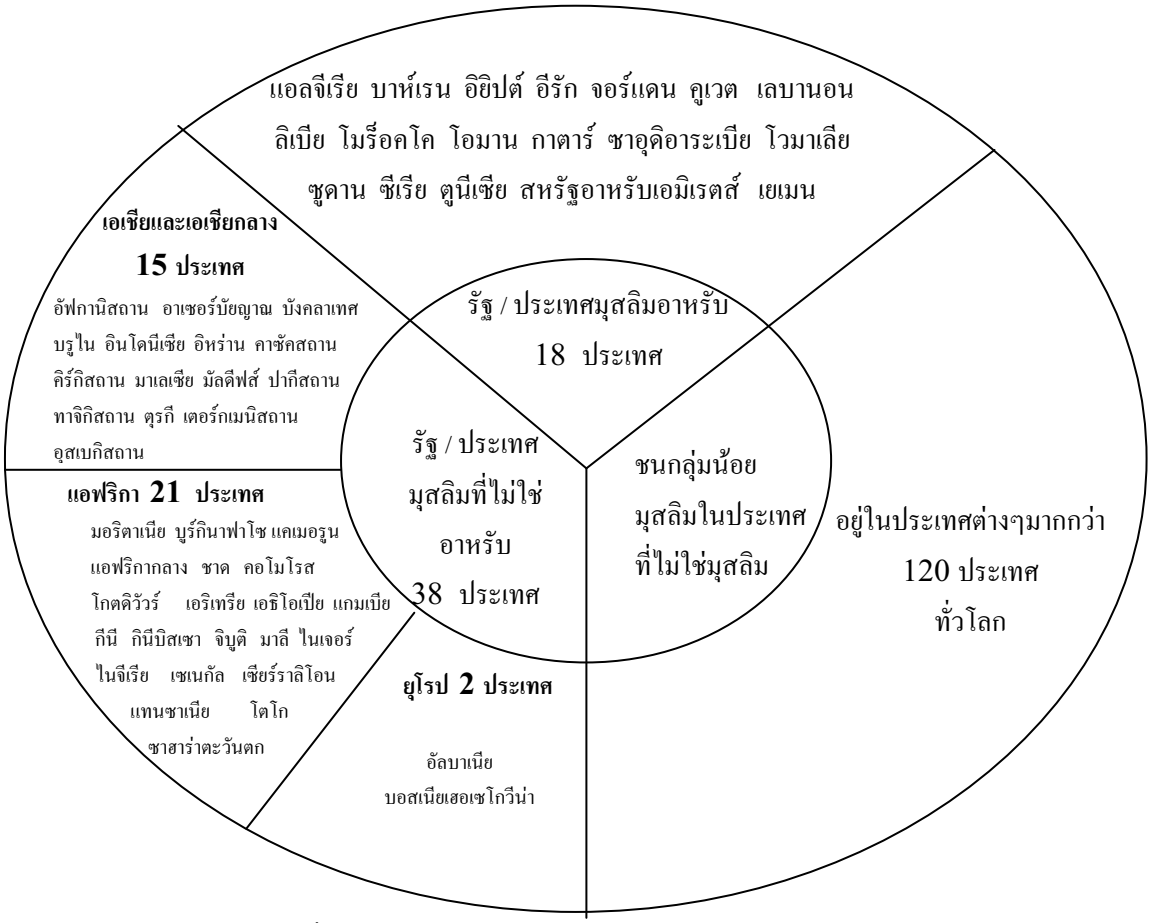

แผนภูมิที่ 4 องค์ประกอบของโลกอิสลาม ในส่วนต่างๆของโลก

แม้ว่าประชากรมุสลิมจะมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยกระจัดกระจายอยู่ทั่วโลกดังกล่าว แต่ก็ใช่ว่าประชาคมมุสลิมในแต่ละประเทศ หรือ ในแต่ละภูมิภาค จะมีความเหมือนกันในทุก ๆ ด้าน พวกเขามีความแตกต่างกันจากพื้นที่หนึ่งไปสู่อีกพื้นที่หนึ่ง มีวิถีชีวิตและสถานะภาพทางสังคม-เศรษฐกิจที่แตกต่าง มีวัฒนธรรมและเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ที่หลากหลาย แต่ละประเทศมุสลิมก็จะมีระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่เหมือนกัน มุสลิมในบางประเทศเป็นชนกลุ่มน้อย มุสลิมที่อาศัยอยู่ในบางประเทศเป็นผู้ลี้ภัย แต่บาง

ประเทศก็มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่จะต้องดูแลชนกลุ่มน้อยที่ไม่ใช่มุสลิม แม้กระนั้น ประเทศมุสลิมเหล่านี้ก็มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กรมากมายทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติภายใต้กรอบแนวคิดเรื่อง “ความเป็นประชาชาติอิสลาม” (Islamic Ummah)

มีข้อสังเกตว่าเมื่อกล่าวถึงโลกอิสลามนั้น คนส่วนใหญ่มักนึกถึงดินแดนอาหรับ แต่แท้จริงแล้วโลกมุสลิมกินอาณาบริเวณที่กว้างใหญ่ไพศาลกว่าดินแดนอาหรับ กล่าวคือ กินอาณาบริเวณที่พาดยาวจากโมร็อกโกซึ่งตั้งอยู่ปลายตะวันตกเฉียงเหนือสุดของแอฟริกา ยาวไปถึงบรรดาหมู่เกาะน้อยใหญ่ในประเทศอินโดนีเซีย ดังนั้นอิทธิพลของมุสลิมจึงมีอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่พาดยาวถึงสามทวีป ซึ่งกินอาณาบริเวณที่ผ่านเขตยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางเศรษฐกิจและการเมืองโลก

(2) การเกิดประเทศมุสลิมในเวทีโลก

โลกอิสลามในความหมายเชิงจักรวรรดิ์ ซึ่งดำรงอยู่ระยะเวลาหนึ่งในประวัติศาสตร์ชนมุสลิมไม่ได้อยู่ภายใต้ระบอบการปกครองเดียวกันมานานแล้ว ระบอบเคาะลีฟะฮ์เอง เมื่อเกิดขึ้น ก็ถูกลดสถานะลงเหลือการปกครองในระบบราชวงศ์ ดังจะเห็นได้ว่า ในปี ค.ศ. 756 หรือภายหลังการก่อตั้งรัฐอิสลามได้ 100 กว่าปี ก็มีการฝ่าฝืนอำนาจสั่งการของเคาะลีฟะฮ์แล้ว จากการที่เจ้าชายอับดุรเราะห์มานแห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ได้แยกตัวออกไปตั้งราชวงศ์ของตนเองที่ “อันดาลุสเซีย” (ในปัจจุบันคือสเปน) พอมาถึงศตวรรษที่ 10 โลกอิสลามก็แตกออกเป็น 3 ราชวงศ์ที่พยายามตั้งตนเป็นเคาะลีฟะฮ์ นั่นคือ ราชวงศ์อับบาสิยะฮ์แห่งแบกแดด ราชวงศ์ฟาติมียะฮ์แห่งอียิปต์ และอุมัยยะฮ์แห่งสเปน เป็นต้น

การล้มเลิกระบอบเคาะลีฟะฮ์โดย กะมาล อะตาเติอร์ก แห่งตุรกีในปี ค.ศ. 1924 นับเป็นการสิ้นสุดอย่างเป็นทางการของความเป็นเอกภาพของโลกอิสลาม หรืออิสลามในเชิงจักรวรรดิ์ ในปี ค.ศ. 1923 ดินแดนอันกว้างใหญ่ของอาณาจักรออตโตมาน ถูกฝ่ายสัมพันธมิตรที่ชนะสงครามโลกแบ่งย่อยออกไป บ้างก็กลายเป็นดินแดนอาณานิคม บ้างก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพล บ้างก็กลายเป็นดินแดนภายใต้อาณัติของตะวันตก ทั้งหมดถูกแบ่งเขตพรมแดนโดยขึ้นอยู่กับการต่อรองระหว่างชาติมหาอำนาจนักล่าอาณานิคม จากรากฐานนี้ รัฐชาติของมุสลิมในตะวันออกกลางจึงก่อกำเนิดขึ้น เป็นการกำเนิดของโลกอิสลามในเชิงรัฐ

ดินแดนของทวีปเอเชียและแอฟริกาส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ และท้ายที่สุดก็ถูกแบ่งเขตพรมแดนออกเป็นรัฐต่าง ๆ การแบ่งพรมแดนแบบลวก ๆ โดยไม่คำนึงถึงเรื่องเผ่าพันธุ์ ภาษา และภูมิศาสตร์ได้สร้างความยุ่งยากให้แก่รัฐมุสลิมในเวลาต่อมา โดยเฉพาะการกำเนิดของรัฐอิสราเอลในปีค.ศ. 1948 ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความอยุติธรรมของประเทศเจ้าอาณานิคมที่แบ่งเขตพรมแดนโดยไม่มีกฎเกณฑ์ นับจากนั้นเป็นต้นมา ประเด็นของรัฐอิสราเอลที่เข้ามาอยู่ในดินแดนของชาวปาเลสไตน์ก็กลายเป็นเรื่องสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของโลกอิสลามไป

การปลดปล่อยดินแดนใต้อาณานิคมที่เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้เกิดรัฐมุสลิมขึ้นจำนวนมาก เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย ปากีสถาน โมร็อคโก ตูนีเซีย จอร์แดน ลิเบีย อิรัก ซีเรีย และรัฐต่าง ๆ ในอ่าวเปอร์เซีย ต่อมาภายหลังรัฐอื่น ๆ อย่างเช่น บังกลาเทศ บรูไน บอสเนีย และอีก 6 รัฐ ในภูมิภาคเอเชียกลาง ก็กำเนิดขึ้นเป็นรัฐที่มีอธิปไตย ในปัจจุบันจำนวนของประเทศมุสลิมอยู่ที่ 57 ประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม กรอบแนวคิดในเรื่องรัฐ – ชาติ (nation – state) ก็ได้บดบังแนวคิดเอกภาพมุสลิมโลกในเวลาต่อมา

ความแตกต่างที่สำคัญของประชาชาติอิสลามคือ ความแตกต่างระหว่างอาหรับกับกลุ่มที่ไม่ใช่อาหรับ ชาวอาหรับมีจำนวนร้อยละ 20 ของประชากรมุสลิมทั้งหมด และมุสลิมที่เหลือไม่ใช่อาหรับ ประเทศที่มีประชากรมุสลิมมากที่สุด คือ อินโดนีเซีย ปากีสถาน บังกลาเทศ รวมถึงชนกลุ่มน้อยมุสลิมในอินเดีย ทั้งหมดไม่ใช่ประเทศอาหรับ แต่ประเทศอาหรับที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด 60 ล้านคนในอียิปต์นั้น ยังมีจำนวนประชากรมุสลิมน้อยกว่าอินโดนีเซียที่มีประชากรทั้งหมด 240 ล้านคน น้อยกว่าบังกลาเทศที่มีประชากรประมาณ 140 ล้านคน และน้อยกว่าปากีสถานมีที่ประชากรทั้งหมด 130 ล้านคน

แม้กระนั้นก็ตาม แนวคิดการรวมตัวกันของกลุ่มอาหรับให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ปรากฏขึ้นก่อนประชาคมมุสลิมในที่อื่น ๆ โดยการรวมตัวกันของกลุ่มอาหรับนั้น ได้รับการพลักดันส่งเสริมจาก “ขบวนการการรวมอาหรับ” (Pan-Arab Movement) ซึ่งนำโดยผู้นำของอียิปต์ในขณะนั้นคือ กะม้าล อับดุล นาซิร หรือ นัซเซอร์ อีกปัจจัยหนึ่งที่เสริมให้แนวคิดดังกล่าวเป็นพลังที่เข้มแข็งมากขึ้นคือสงครามสุเอซ (Suez) ระหว่างอียิปต์กับชาติมหาอำนาจตะวันตกที่เข้าร่วมกับอิสราเอลในปี 1956 ในช่วงนี้ แนวคิดการรวมอาหรับได้รับความนิยมอย่างสูง ถึงแม้แนวคิดนี้จะจำกัดอยู่เฉพาะแต่ในหมู่รัฐอาหรับ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยของโลกอิสลามก็ตาม กระแสแนวคิดนี้อาจเรียกเป็นภาษาอาหรับว่า “อุมมะฮ์ อะรอบียะฮ์” (Ummah Arabiya) ซึ่งแคบกว่ากรอบแนวคิดเรื่อง “อุมมะฮ์ อิสลามียะฮ์” (Ummah Islamiya) ที่ใหญ่และครอบคลุมกว่า

ขบวนการรวมอาหรับมีอุดมการที่สำคัญคือ การต่อต้านพวกไซออนิสต์ ต่อต้านพวกจักรวรรดินิยม และต่อต้านพวกศักดินา (feudalism) แนวคิดรวมอาหรับเห็นเป็นรูปธรรมเมื่อมีความพยายามที่จะสร้างเอกภาพทางการเมืองของอาหรับโดยการตั้งสาธารณรัฐเอกภาพอาหรับ (United Arab Republic : UAR) ขึ้นในปี 1958 ซึ่งเป็นการรวมเอาอียิปต์และซีเรียเข้าร่วมเป็นรัฐเดียวกัน ภายในไม่กี่เดือนต่อมา เยเมนจึงได้เข้าร่วมกับ UAR ในรูปของสหพันธรัฐเรียกว่า “สหรัฐอาหรับ” (United Arab States) แต่เมื่อเกิดการรัฐประหารที่ซีเรียในปี 1961 ซีเรียก็ถอนตัวออกไป อันเป็นผลให้ UAR ต้องยุบตัวลงโดยปริยาย ในปี 1964 อิรักและอียิปต์ก็ประกาศแถลงการณ์ในการจัดตั้ง “สหภาพสังคมนิยมอาหรับ” (Arab Socialist Union) อีก ในขณะเดียวกัน อียิปต์ก็มีความพยายามที่จะรวมตัวกับซูดาน และในปี 1973 ก็มีความพยายามที่จะรวมตัวกับลิเบียอีก แต่ท้ายที่สุดความพยายามในการรวมตัวของรัฐอาหรับก็ไม่เป็นผลอันใด จอร์แดน

เองพยายามที่จะรวมกับอิรักเพื่อจัดตั้งสหพันธรัฐในปี 1958 แต่ความพยายามนี้เช่นกันที่ต้องจบลงด้วยการปฏิวัติในอิรักเมื่อเดือนกรกฎาคม 1958 [4]

ความพยายามในการสร้างเอกภาพเช่นนี้ไม่เคยบรรลุผลสำเร็จ ในทางตรงข้าม ความแตกแยกในโลกอาหรับกลับขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซียในปีค.ศ. 1990 – 1991 ซึ่งเป็นปีที่กองทัพอิรักยกกำลังเข้าไปยึดครองคูเวต เหตุการณ์ครั้งนั้นสร้างความแตกแยกให้รัฐอาหรับอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่าอียิปต์และซีเรียเข้าร่วมกันต่อต้านอิรัก ในขณะที่เยเมนและจอร์แดนก็ต่อต้านจุดยืนของอียิปต์

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมุสลิม: องค์กรระหว่างประเทศมุสลิม

ขบวนการรวมอาหรับถูกแสดงออกมาอย่างเป็นทางการหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในรูปของการรวมกลุ่มกันของชาติอาหรับเป็นองค์การที่เรียกว่า “สันนิบาตอาหรับ” (Arab League) หรือที่เรียกอย่างเป็นทางการว่า “สันนิบาตแห่งรัฐอาหรับ” (League of Arab States: LAS) ซึ่งเป็นสถาบันที่ก่อตั้งขึ้นในปีค.ศ. 1945 โดยมีเป้าหมายที่จะให้เป็นสถาบันที่จะเชื่อมความสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือระหว่างชาติอาหรับด้วยกัน ปัจจุบันมีสมาชิกอยู่ 22 ประเทศ แม้กระนั้นก็ตาม โครงสร้างพื้นฐานของการให้ความสนับสนุนแนวคิด “อุมมะฮ์” ที่ก่อตัวขึ้นใหม่นี้ มักถูกรบกวน โดยส่วนหนึ่งเกิดจากความขัดแย้งภายในของโลกอิสลามเอง (intra-Islamic disputes) เช่น กรณีความขัดแย้งระหว่างอียิปต์กับเยเมน อิหร่านกับอิรัก อิรักกับประเทศรอบอ่าวเปอร์เซีย จอร์แดนกับกลุ่ม PLO เยเมนกับประเทศรอบอ่าวเปอร์เซีย เป็นต้น แต่ความขัดแย้งภายในอีกส่วนหนึ่งก็เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น นโยบาย “แบ่งแยกแล้วปกครอง” ที่ประเทศจักรวรรดิ์นิยมและมหาอำนาจตะวันตกนำมาใช้

ความพ่ายแพ้ของชาวอาหรับในการทำสงครามกับอิสราเอลปี ค.ศ. 1967 และการจากไปของนัซเซอร์ในปี ค.ศ. 1970 ทำให้อุดมการณ์การรวมอาหรับเริ่มเสื่อมคลาย ในช่วงระหว่างทศวรรษที่ 1970 ความพยายามในการรวมตัวกันระหว่างอียิปต์และลิเบียก็ประสบความล้มเหลว อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากสงครามปี 1973 (สงครามอาหรับ-อิสราเอล) รัฐอาหรับก็ได้แสดงให้เห็นถึงการผนึกกำลังกันอีกครั้งในการใช้น้ำมันเป็นอาวุธสำคัญทางเศรษฐกิจและการเมืองในกิจการระหว่างประเทศ ต่อมาการผนึกกำลังกันดังกล่าวจึงแตกสลายไป อันเป็นผลมาจากสองเหตุการณ์สำคัญ นั่นคือ การลงนามในสนธิสัญญาแคมป์เดวิด (Camp David Accords) ระหว่างอียิปต์กับอิสราเอล และเหตุการณ์สงคราม 8 ปี ระหว่างอิรักกับอิหร่าน (1980-1988) ถึงแม้ว่าอุดมการณ์การรวมอาหรับจะถูกนำไปใช้อีกครั้งโดยอดีตประธานาธิบดี ซัดดัม ฮุสเซ็น แห่งอิรัก ในความพยายามที่จะกระตุ้นชาติอาหรับให้ต่อต้านกองกำลังผสมของสหประชาชาติในช่วงสงครามอ่าวเปอร์เซียปี 1991 แต่กลับปรากฏว่า มีรัฐอาหรับหลายชาติเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับกองกำลังผสมของสหประชาชาติ

[4] รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้เพิ่มเติมได้จาก J.P. Sharma, **The Arab Mind : A study of Egypt, Arab Unity and the World**, (Delhi: H.K. Publishers, 1990)

ความแตกแยกภายในของโลกอาหรับในกรณีสงครามอ่าวเปอร์เซีย ได้ทำให้องค์การสันนิบาตอาหรับอ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าในอดีต สันนิบาตอาหรับจะสามารถไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งได้บ้างในบางกรณี แต่การที่องค์กรไม่สามารถที่จะลงโทษอิรักจากการที่รุกรานและยึดครองคูเวต ซึ่งเป็นประเทศสมาชิกของสันนิบาตอาหรับเหมือนกัน ทำให้สันนิบาตอาหรับสูญเสียความน่าเชื่อถือลงไป เพราะการยึดครองคูเวตนับเป็นการละเมิดกฎบัตรขององค์กรอย่างชัดเจน มาตราที่ 2 ของสนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน (Joint Defense Treaty) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎบัตรสันนิบาตอาหรับได้ระบุเอาไว้ว่า การรุกรานโดยใช้กำลังต่อชาติสมาชิกของสันนิบาต ถือเป็นการรุกรานชาติสมาชิกทั้งหมดและจะต้องถูกขับออกจากการเป็นสมาชิก[5]

ในภาพรวมแล้ว เมื่อองค์การสันนิบาตอาหรับได้เริ่มก่อตั้งขึ้น ประเทศสมาชิกที่เริ่มก่อตั้งองค์การสันนิบาตอาหรับต่างมีความต้องการให้องค์การสันนิบาตอาหรับเป็นแกนกลางของการขยายแนวความคิดการรวมรัฐอาหรับเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความร่วมมือของประเทศอาหรับและชาวอาหรับทั้งมวล แต่อย่างไรก็ตาม แนวความคิดที่จะให้องค์การสันนิบาตอาหรับเป็นแกนกลางขยายแนวคิดการรวมอาหรับนั้นมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย ที่สำคัญคือความแตกแยกและการแข่งขันกันเป็นผู้นำชาวอาหรับทั้งมวลของบางประเทศ ดังนั้น ความแตกแยกที่เกิดจากสงครามอ่าวฯ และการเจรจาสันติภาพกับอิสราเอลจึงนับเป็น 2 ประเด็นหลักที่บั่นถอนเอกภาพของชาวอาหรับ ทำให้องค์กรระหว่างประเทศของอาหรับอ่อนแอลง และเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือที่เล็กลงของรัฐอาหรับ ซึ่งมีผลประโยชน์แห่งชาติที่คล้ายคลึงกัน หนึ่งในองค์กรที่ว่านั้นก็คือ “สภาความร่วมมือแห่งอ่าวเปอร์เซีย”[6] (Gulf Cooperation Council : GCC) ซึ่งนับเป็นองค์กรระดับภูมิภาคที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

GCC ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1981 โดยเป็นการรวมตัวของ 6 ประเทศในคาบสมุทรอาหรับ (Arabian peninsula) คือ บาห์เรน คูเวต โอมาน กาตาร์ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และซาอุดีอาระเบีย ความสำคัญขององค์กรนี้เพิ่มขึ้นอย่างมากหลังสงครามอ่าวฯ เพราะนอกเหนือจากที่ GCC จะมีรูปแบบความสัมพันธ์ทางการค้าที่หลากหลายแล้ว นโยบายการป้องกันร่วมกันยังดึงดูดให้รัฐสมาชิกมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น แม้ว่ารัฐเหล่านี้จะมีความผูกพันกันทางภูมิศาสตร์ และมีประเพณีวัฒนธรรมเดียวกันอยู่แล้วก็ตาม

การประชุมสุดยอดของประเทศสมาชิกกลุ่ม GCC ที่เกิดขึ้นในเดือนธันวาคม 1994 ที่บาห์เรน ได้มีการเสนอแนะประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ภูมิภาคตะวันออกกลางกำลังเผชิญอยู่ นอกจากนั้น ยังมีการแถลงการณ์ร่วมกันประณามความรุนแรงและพวกที่ใช้ความรุนแรงอย่างหนัก ไม่ว่าความรุนแรงนั้นจะเกิดจากสาเหตุใด รายงานของกษัตริย์ฟาฮัดแห่งซาอุดีอาระเบียที่เสนอในสภา ได้มีการพูดถึงเรื่องการ

---

[5] ดูรายละเอียดเกี่ยวกับองค์การสันนิบาตอาหรับและกติกาก่อตั้งสันนิบาตอาหรับได้ใน Robert W. MacDonald**, The League of Arab States : A Study in the dynamics of Regional Organization**, (Princeton : Princeton University Press, 1965)

[6] ดูข้อมูลเรื่อง GCC เพิ่มเติมได้ใน ดลยา เทียนทอง, “สภาความร่วมมือแห่งอ่าวเปอร์เซีย”, **เอเชียรายปี** (2549), หน้า 291-299.

ป้องกันภูมิภาคในรูปแบบใหม่และการจัดตั้งกลุ่มทางเศรษฐกิจในโลก พระองค์ทรงส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่แนบแน่นกว่าเดิมซึ่งจะนำไปสู่ความเป็น “ตลาดร่วมของรัฐในอ่าวเปอร์เซีย” รวมถึงการเพิ่มความร่วมมือในการป้องกันร่วมกัน

การประชุมสุดยอดครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2005 ที่กรุงอะบู ดาบี ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โดยมีการหยิบยกหลายประเด็นขึ้นมาพูดคุยกัน ทั้งประเด็นด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม ในประเด็นด้านความมั่นคงนั้น ที่ประชุมสุดยอดได้ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ตะวันออกกลางเป็นเขตปลอดอาวุธที่มีอานุภาพการทำลายล้างสูง (a zone free of weapons of mass destruction) ส่วนเรื่องการก่อการร้ายนั้น ที่ประชุมได้เรียกร้องให้มีการจัดตั้งศูนย์ต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศตามข้อเสนอของกษัตริย์อับดุลลอฮ์แห่งซาอุดิอาระเบีย ทางด้านเศรษฐกิจนั้น มีการตอกย้ำถึงความพยายามในการสร้างบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก มีการทบทวนพิจารณาเรื่องสหภาพภาษีศุลกากร โดยมีเป้าหมายว่าปี 2007 จะเป็นปีที่กลุ่ม GCC ประสบความสำเร็จในการใช้ระบบภาษีศุลกากรร่วมกัน[7] เช่นเดียวกันกับเรื่องตลาดร่วมของรัฐในอ่าวเปอร์เซีย ที่ GCC ตั้งเป้าให้ระบบตลาดร่วมเป็นรูปธรรมชัดเจนให้ได้ภายในปี 2007 จากความก้าวหน้าที่เกิดขึ้น ทำให้การรวมตัวของ GCC นับว่าเป็นอีกหนึ่งองค์กรของโลกอิสลามที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในโลกปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีความคาดหวังอย่างมากเกี่ยวกับการที่รัฐอาหรับต้องเป็นตัวแสดงหลักในการแก้ปัญหาของชาวอาหรับในภูมิภาค แต่ก็ปรากฏว่าไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ ที่จะสามารถจัดการกับสงคราม 8 ปี ระหว่างอิรักกับอิหร่าน สงครามยึดครองคูเวตของอิรัก หรือแม้แต่ปัญหาปาเลสไตน์ ได้ โดยสรุปแล้ว อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างพื้นฐานของโลกอาหรับหรือที่เรียกว่า “ประชาชาติอาหรับ”หรือ อุมมะฮ์ อะรอบียะฮ์ (Ummah Arabiya) นั้นมีปรากฏให้เห็น แต่ปัญหาคือโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวยังไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะไม่มีความสำคัญทัดเทียมกับกรอบแนวคิดเรื่องรัฐชาติ

เหนือวงล้อมของแนวคิด “ประชาชาติอาหรับ” คือ องค์การการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Conference : OIC) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1969 ภายใต้การอุปถัมภ์ของกษัตริย์ฟัยซ็อลแห่งซาอุดิอาระเบีย อันเป็นความพยายามของพระองค์มาอย่างยาวนานที่จะสร้างความเป็นเอกภาพอิสลามทั่วโลก เหตุการณ์ที่กระตุ้นให้มีการรวมตัวของโลกอิสลาม คือ การลอบวางเพลิงมัสญิดอัล-อักศอในกรุงเยรูซาเล็ม ซึ่งอยู่ภายใต้การยึดครองของอิสราเอล การประชุมสุดยอดของผู้นำรัฐเกิดขึ้นครั้งแรกที่กรุงราบาต (Rabat) ในเดือนกันยายน 1969 ถึงแม้ว่าการประชุมครั้งนั้นจะถูกคว่ำบาตรจากซีเรียและอิรัก แต่ก็ปรากฏว่ามีรัฐอิสลามต่าง ๆ เข้าร่วมถึง 25 ประเทศ อย่างไรก็ตาม อิรักและซีเรียก็เข้าร่วมในเวลาต่อมา การประชุมสุดยอดครั้งแรกตามมาด้วยการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศของโลกอิสลามครั้งแรกในปี ค.ศ. 1970 ที่นครญิดดะฮ์ ประเทศซาอุดิอาระเบีย

---

[7] GCC Summit, *Middle East Economic Survey*, http://www.mees.com

ประเทศสมาชิกขององค์การ OIC ในปัจจุบันมีอยู่ 57 ประเทศ เพิ่มจากเดิมเมื่อมีประเทศเกิดใหม่หลังสงครามเย็นเข้ามาร่วมเป็นสมาชิก โดยเฉพาะ 5 ประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง อันได้แก่ เติร์กเมนิสถาน ทาจิกิสถาน อุซเบกิสถาน คาซัคสถาน และคีรกิซสถาน รวมถึงอะเซอร์บัยญาน (Azerbaijan) ซึ่งทั้งหมดเคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต ส่วนบอสเนีย-เฮอเซโกวีนา ได้รับการยอมรับให้อยู่ในฐานะ "ผู้สังเกตุการณ์" (observer status) ในการประชุมสุดยอดที่คาสาบลังกาของปี ค.ศ. 1994 ต่อมาก็มีอีกหลายๆ ประเทศรวมถึงประเทศไทยที่ได้ทยอยเข้าเป็นสมาชิกในฐานะประเทศผู้สังเกตการณ์เช่นกัน

การประชุมสุดยอดระดับผู้นำรัฐจะจัดขึ้นทุก ๆ 3 ปี นอกจากนั้น ยังมีการประชุมประจำปีในทุก ๆ ปีของประเทศสมาชิกในระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ ซึ่งเป็นการประชุมเพื่อตระเตรียมวาระที่จะมีการพิจารณากันในการประชุมสุดยอดและการเลือกตั้งเลขาธิการใหญ่ขององค์การ สำนักงานเลขาธิการของ OIC ในนครญิดดะฮ์มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมดประมาณ 150 คน ซึ่งมาจากทั่วทุกแห่งของโลกอิสลาม แต่เมื่อเอาตัวเลขขององค์กรภายใต้การกำกับของ OIC อย่างเช่น ธนาคารอิสลามมารวมด้วย เจ้าหน้าที่จะมีอยู่ทั้งหมดประมาณ 1,500 คน[8]

วัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งองค์การแม้จะให้ความสำคัญกับการนำเอานครเยรูซาเล็มกลับมาอยู่ภายใต้การปกครองของอาหรับ แต่หากพิจารณาจากงานด้านการทูตและกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ขององค์การ ก็ต้องถือว่าภารกิจหน้าที่ของ OIC มีอยู่กว้างขวางครอบคลุมปัญหาในมิติต่าง ๆ ของโลกอิสลาม OIC ได้ก่อตั้ง มหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติที่สำคัญ 4 แห่งในมาเลเซีย บังกลาเทศ ยูกันดาและไนเจอร์ มหาวิทยาลัยเหล่านี้ รวมถึงมหาวิทยาลัยนานาชาติอิสลามในปากีสถาน ถือเป็นมหาวิทยาลัยสำคัญ ๆ ของโลกอิสลามที่มีอยู่ 12 แห่ง ซึ่งกระจัดกระจายออกไปในประเทศต่างๆ

การแต่งตั้งตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ของ OIC จะเป็นไปในลักษณะหมุนเวียนตามภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นเอเชีย แอฟริกา ตะวันออกกลาง และยุโรป มุสลิมคนแรกที่เข้ารับตำแหน่งเลขาธิการใหญ่เป็นอดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศมาเลเซีย ตนกู อับดุรเราะห์มาน (Tunku Abdul Rahman) ต่อมาตำแหน่งได้ไปอยู่กับ ฮัสซัน ตูฮามี (Hassan Tohami) ของอียิปต์ อะมาดู กริ กาเย (Amadu Kri Gaye) ของเซเนกัล ฮาบีบ ชัทตี (Habib Chatty) ของตูนีเซีย ซัยยิด ซารีฟุดดีน ปีรซาดา (Syed Sarifuddin Pirzada) ของปากีสถาน ดร. หะมีด อัล-กับรี (Hamid al-Gabri) อดีตนายกรัฐมนตรีไนเจอร์ และผู้ที่ดำรงตำแหน่งคนปัจจุบันคือศาสตราจารย์ เอ็กมีลิดดีน อิห์ซาโนกลู (Prof. Ekmeleddin Ihsanoglu) ซึ่งเป็นคนสัญชาติตุรกี

เลขาธิการท่านต่าง ๆ เหล่านี้ได้ทำหน้าที่ด้วยบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ในขณะเดียวกันตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการใหญ่ก็เช่นเดียวกันที่มีการหมุนเวียนในหมู่ประเทศสมาชิกต่าง ๆ การคัดเลือกเจ้าหน้าที่เหล่านี้ ตลอดจนการเลือกสถานที่จัดการประชุมสุดยอดโดยกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ และการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของรัฐมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับจากทุก ๆ

[8] ดู http://www.oic-oci.org/

ภูมิภาคของโลก อันเป็นการเสริมความรู้สึกสำนึกร่วมที่แข็งแกร่งให้แก่อัตลักษณ์ของอิสลามในเอเชีย แอฟริกา และตะวันออกกลาง

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา OIC สามารถบรรลุความสำเร็จในการดำเนินงานทางการทูตหลายครั้ง ภายใต้ขอบเขตของความเป็น “ภราดรภาพมุสลิม” (Muslim Brotherhood) ในการประชุมสุดยอดที่กรุงลาฮอร์ประเทศปากีสถานเมื่อปี 1974 ทำให้ปากีสถานและบังกลาเทศหันมาประนีประนอมกันหลังจากต้องต่อสู้กันอย่างดุเดือดในสงครามแบ่งแยกดินแดน ในการประชุมสุดยอดที่คูเวต เมื่อปี 1987 OIC ร่วมกับ GCC สามารถคลี่คลายปัญหาการก่อรัฐประหารในรัฐ Sharjah ของ UAE นอกจากนั้น ความพยายามอย่างแข็งขันของ OIC ในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยสงครามระหว่างอิหร่านและอิรัก ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้คู่กรณียุติสงครามกันในที่สุด

นอกจากนั้น OIC ยังมีการดำเนินการเคลื่อนไหวทางการทูตเพื่อที่จะแก้ปัญหาสงครามระหว่างอัฟกานิสถานและอดีตสหภาพโซเวียต รวมถึงสงครามอ่าวเปอร์เซียปี 1990-91 ด้วย และที่สำคัญคือการประชุมสุดยอดในปี ค.ศ. 1994 และ 1998 OIC ได้ออกแถลงการณ์ประณามการก่อการร้ายในทุกรูปแบบ โดยยืนยันว่า การก่อการร้ายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับค่านิยมและขนบธรรมเนียมอันดีงามของอิสลาม ในการประชุมสุดยอดปี 1994 ซึ่งมีประธานาธิบดี อาลีญา อาลี อิเซทบีโกวิช ของบอสเนียเข้าร่วมประชุมด้วยนั้น OIC ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อกรณีปัญหาบอสเนีย และได้เสนอแนะให้มีการดำเนินการแบบทวิภาคีโดยประเทศมุสลิม มากกว่าที่จะใช้การแทรกแซงภายใต้ร่มธงของแนวคิด “การรวมอิสลาม” (Pan-Islamism)

หนึ่งในความพยายามที่สำคัญของ OIC คือการเรียกร้องของกษัตริย์ฟัยซ็อลแห่งซาอุดิอาระเบีย ให้มีการทำความเข้าใจกันมากยิ่งขึ้นระหว่างชาวคริสต์และมุสลิม พระประสงค์ของกษัตริย์ฟัยซ็อลที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์กับสำนักวาติกันได้รับการสานต่อหลังจากที่พระองค์สิ้นพระชนม์ ทัศนคติเช่นนี้ในการที่จะสร้างความร่วมมือกับชาวคริสต์เกิดขึ้นเกือบที่จะเรียกว่าในเวลาเดียวกันที่สำนักวาติกันได้ให้การยอมรับอิสลามมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม กรอบแนวคิดเรื่อง “ประชาชาติอิสลาม”หรือ อุมมะฮ์ อิสลามียะฮ์ (Ummah Islamiyya) อาจแบ่งออกเป็นภูมิภาคที่มีความแตกต่าง แต่มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจร่วมกัน และในบางกรณีก็มีความสัมพันธ์สนิทแน่นทางวัฒนธรรมดังที่ได้กล่าวถึงบ้างแล้วในเรื่อง GCC ซึ่งจนถึงขณะนี้นับเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด เมื่อเทียบกับองค์กรระดับภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกอิสลาม นอกจากนั้น ก็ยังมีการรวมตัวของกลุ่มอื่น ๆ ในระดับภูมิภาคอีก เช่น สหภาพมัฆริบ (Maghreb Union) ก่อตั้งขึ้นในปี 1989 อันประกอบไปด้วยประเทศโมร็อคโก อัลญีเรีย ตูนีเซีย ลิเบีย และมอริตาเนีย สภาความร่วมมืออาหรับ (Arab Cooperation Council) ก่อตั้งขึ้นในปี 1989 เช่นกัน โดยมีจอร์แดน อิรัก อียิปต์ และเยเมน เป็นรัฐสมาชิก อย่างไรก็ตาม สงครามอ่าวเปอร์เซียซึ่งทำให้เกิดความแตกแยกของรัฐสมาชิก รวมถึงสงครามกลางเมืองในเยเมน ทำให้องค์กรสมาคมความร่วมมืออาหรับนี้ต้องยุติบทบาทลงไปโดยปริยาย นอกจากนั้น ก็ยังมี “องค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจ” ของโลกอิสลามก่อตั้งขึ้นในปี 1993 ซึ่ง

ประกอบไปด้วย 10 ชาติสมาชิก อันได้แก่ อิหร่าน ตุรกี ปากีสถาน อัฟกานิสถาน และ 6 รัฐใหม่ของภูมิภาคเอเชียกลาง ศักยภาพทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองของการรวมตัวของประเทศเหล่านี้มีอยู่สูงมาก แต่ประสิทธิภาพดังกล่าวไม่สามารถถูกนำมาใช้ได้อย่างเต็มที่ อันเนื่องมาจากการช่วงชิงกันระหว่าง ตุรกี อิหร่าน และซาอุดีอาระเบีย (ถึงแม้จะไม่ใช่ประเทศสมาชิก) ในการเข้าไปขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียกลาง

ส่วนการรวมตัวของอิสลามในภูมิภาคตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือการก่อตั้งองค์กรที่เรียกว่า “สภาอิสลามเอเชีย” (Asian Islamic Council) ขึ้น ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา โดยได้รับการช่วยเหลือจากซาอุดิอาระเบีย สภาอิสลามดังกล่าวให้ความสำคัญกับเรื่องศาสนาและวัฒนธรรมเป็นลำดับแรก สมาชิกของสภาฯ มีตัวแทนจากมุสลิมในประเทศต่าง ๆ อาทิเช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย มุสลิมชนกลุ่มน้อยในฟิลิปปินส์ เกาหลี ญี่ปุ่น และประเทศในเอเชียอื่น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบขององค์กรจึงเป็นปัจเจกบุคคล ไม่ใช่ตัวแทนรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน สภาอิสลามเอเชียก็มีวัตถุประสงค์เน้นหนักไปทางศาสนาและวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น การรวมตัวในลักษณะนี้จึงคล้ายคลึงกับองค์การสันนิบาตมุสลิมโลก หรือ “รอบิเฎาะฮ์” (Muslim World League) มากกว่าที่จะเป็นองค์กรระดับภูมิภาคอย่างที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้

องค์การ “สันนิบาตมุสลิมโลก” (Rabitat al-Albm al-Islami) ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยได้รับการอุปถัมภ์จากกษัตริย์ฟัยซ็อลเช่นกันในปี ค.ศ. 1952 มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่นครมักกะฮ์ ซาอุดิอาระเบีย สันนิบาตมุสลิมโลกเป็นองค์กรกึ่งทางการ (quasi-official body) ซึ่งถูกออกแบบมาให้ดำเนินงานประสานงานและเป็นองค์กรที่ส่งเสริมในเรื่องศาสนา วัฒนธรรม เยาวชน สวัสดิการ และการบริการสาธารณะ ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร การประชุมใหญ่ของสันนิบาตมุสลิมโลก จะมีตัวแทนจากองค์กรต่าง ๆ ของมุสลิมทั่วโลกเข้าร่วมมากกว่า 300 องค์กร

หนึ่งในการดำเนินกิจกรรมที่นับว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่งของสันนิบาตมุสลิมโลกคือการก่อตั้งสำนักนิติศาสตร์อิสลาม (Islamic Figh Academy) ขึ้นมาในปี 1987 ซึ่งมีหน้าที่ชี้ขาดประเด็นปัญหาของกฎหมายอิสลาม (Shari’a) ในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมุสลิม และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา ทั้งนี้ นับตั้งแต่การล่มสลายของอาณาจักรออตโตมาน ปรากฏว่าโลกอิสลามขาดอำนาจศูนย์กลางในการที่จะสร้างความปรองดองในหมู่สำนักคิดทางศาสนาที่มีความแตกต่างหลากหลายและการขาดอำนาจส่วนกลางที่จะทำหน้าที่ชี้ขาดวินิจฉัยปัญหาศาสนา (Fatwa) สำนักนิติศาสตร์อิสลามจึงพยายามทำหน้าที่ที่ขาดหายไปของโลกอิสลามดังกล่าว นับจากเริ่มก่อตั้ง มีการออกคำฟัตวามาแล้วในปัญหาต่าง ๆ ที่หลากหลายจากช่วงเวลาหนึ่งถึงอีกช่วงเวลาหนึ่ง ผู้ที่ออกคำฟัตวาในอดีตคือ เชคอับดุลอะซีซบินบาซ (Sheikh Abdul Aziz Baz) ซึ่งเคยเป็นประธานของหน่วยงาน “วิจัยทางวิทยาศาสตร์ การวินิจฉัยชี้ขาด การเชิญชวน และการชี้นำ” ของซาอุดิอาระเบีย แต่คำฟัตวาเหล่านั้นก็มีผลบังคับใช้เฉพาะในซาอุดีอาระเบีย

อย่างไรก็ตาม คำวินิจฉัยชี้ขาดบางประเด็นก็เกี่ยวข้องกับเรื่องศีลธรรมที่มีผลนอกราชอาณาจักร ยกตัวอย่างเช่น ในปี 1989 อิหร่านได้เรียกร้องให้มุสลิมทั่วโลกสังหารซัลมาน รุชดี (Salman Rushdie) ซึ่งเป็นผู้แต่งหนังสือเรื่อง **โองการปิศาจ** (The Satanic Verses) ที่มุสลิมทุกคนถือว่าเป็นหนังสือที่ลบหลู่ดูหมิ่นศาสนา แต่สันนิบาตมุสลิมโลกโดยผ่านทางสำนักนิติศาสตร์อิสลามได้ตอบโต้โดยชี้ว่าการวินิจฉัยชี้ขาดของอิหร่านไม่สอดคล้องกับค่านิยมอิสลาม ในขณะเดียวกัน สำนักนิติศาสตร์อิสลามได้แนะให้ดำเนินคดีกับรุชดีแทน และให้โอกาสกับรุสดีในการกลับใจหากพบว่ามีความผิด[9] ถึงแม้ว่าคำวินิจฉัยของสำนักนิติศาสตร์อิสลามดังกล่าวจะไม่ได้รับการยอมรับจากอิหร่าน แต่นั่นก็แสดงให้เห็นถึงการเริ่มต้นในความพยายามที่จะทำให้นโยบายอิสลามถูกนำไปใช้ทั่วโลก

โดยสรุปแล้ว เครือข่ายที่ซับซ้อนของโครงสร้างทางการเมืองในโลกอิสลาม ค่อย ๆ ปรากฏขึ้นอย่างช้า ๆ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่เครือข่ายหรือองค์กรของโลกอิสลามเหล่านี้ก็เป็นไปในลักษณะหลวม ๆ และปราศจากอำนาจหน้าที่ส่วนกลาง อุปสรรคสำคัญของการเกิดประชาคมอิสลามสากลที่มีประสิทธิภาพคือความขัดแย้งภายในของโลกอิสลามด้วยกันเอง โดยเหตุการณ์ที่ทำให้เลวร้ายลงก็คือ สงครามอ่าวเปอร์เซีย ในขณะที่อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การแทรกแซงจากมหาอำนาจภายนอกที่มองว่าพลังอำนาจที่มีประสิทธิภาพของมุสลิมจะไปกีดกั้นผลประโยชน์ของพวกเขา

(4) ความแตกต่างในระบบการปกครองของประเทศมุสลิม

แม้รัฐอิสลามทั้ง 57 รัฐ ทั่วโลกจะยึดมั่นในแนวคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ทางศาสนาที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่เนื่องจากลักษณะของรูปแบบทางการปกครองที่แตกต่างกัน ทำให้รัฐเหล่านี้ถูกแบ่งแยกออกจากกัน และดำรงอยู่ในสังคมโลกในลักษณะที่ห่างเหินกัน ความแตกต่างเหล่านี้มีบ่อเกิดมาจากการชักจูงและอิทธิพลจากการปกครองของนักล่าอาณานิคม ตลอดจนการตกหลุมพรางของพวกจักรพรรดินิยมใหม่หลังยุคอาณานิคมที่ปัจจุบันได้ปรับยุทธศาสตร์มาล่าเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมแทนการเข้ายึดครองอำนาจของประเทศนั้น ๆ โดยตรง ทั้งนี้สาเหตุประการหนึ่งมาจากการที่รัฐอิสลามต่าง ๆ มีโครงสร้างทางการเมืองที่อ่อนแอจึงไม่อาจที่จะคงไว้ซึ่งลักษณะของรูปแบบทางการเมืองดั้งเดิมของตนเองเอาไว้ได้ อีกทั้งยังขาดความสอดคล้องในโครงสร้างของตนเองทั้งในแง่มุมทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หลายรัฐยอมจำนนอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ในการทำการค้า และการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมกับสหรัฐอเมริกามากกว่าการคำนึงถึงผลได้ผลเสียของประเทศชาติโดยรวม

ความแตกต่างกันในรูปแบบทางการปกครองของรัฐมุสลิมต่างๆทำให้เกิดความเข้าใจที่เบี่ยงเบนอย่างหลากหลายเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบการปกครองที่แท้จริงของรัฐอิสลาม รัฐมุสลิมหลายแห่งมักรับเอารูปแบบของโครงสร้างและแนวคิดทางการเมืองแบบตะวันตก ยกตัวอย่างเช่นระบบสภานิติบัญญัติ

[9] Youssef M. Ibrahim, "Saudi Muslim Weighs Rushdie Trial", **New York Times** , 23 Feb. 1989, A15.

ที่ประกอบไปด้วยสภาเดียวหรือสองสภา กระบวนการยุติธรรมและการพิจารณาความของตุลาการระบอบสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ และทุนนิยม เป็นต้น รูปแบบการปกครองต่างๆเหล่านี้เป็นรูปแบบที่ยังคงต้องพัวพันและติดอยู่กับระบบการเมืองซึ่งถูกถ่ายทอดเป็นแบบแผนมาจากรูปแบบการปกครองในยุคอาณานิคม

ในกรณีของปากีสถานเป็นตัวอย่างที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการศึกษาถึงพัฒนาการของรัฐมุสลิมซึ่งมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาทางการเมืองที่น่าสนใจ ทั้งนี้ก่อนจะมีการแบ่งแยกอนุทวีป ในขณะนั้นปากีสถานถือเป็นส่วนหนึ่งของอินเดียและอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษอยู่กว่า 2 ศตวรรษ เมื่อรัฐสภาอังกฤษมีมติมอบเอกราชให้กับอินเดียพร้อมกับแบ่งอนุทวีปออกเป็นอินเดียและปากีสถานในปี 1947 ทำให้ปากีสถานเป็นเอกราชโดยสมบูรณ์ ซึ่งต่อมาปากีสถานตะวันออกได้แยกตัวออกเป็นประเทศใหม่ในปี 1971 หรือกลายเป็นประเทศบังกลาเทศในปัจจุบันนั้นเอง ปากีสถานมีรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 4 ฉบับและมีการปรับเปลี่ยนไปเพื่อการปรับปรุงโครงสร้างภายในและการลดช่องว่างในด้านอำนาจและวัฒนธรรม ปากีสถานใช้กฎอัยการศึกมาแล้ว 3 ช่วงยุคสมัย โดยได้รับความช่วยเหลือทางเทคนิคจากสหรัฐฯ

จากอดีตที่ผ่านมามีความพยายามอยู่ 2 ครั้งที่สำคัญซึ่งเป็นความพยายามที่จะปลดปล่อยปากีสถานออกจากสภาวะที่ต้องพึ่งพิงอยู่กับชาติตะวันตก ความพยายามในช่วงแรกเกิดขึ้นในสมัยของรัฐบาลของประธานาธิบดีอัยยูบ ข่าน (Ayub Khan) ในช่วงระหว่างปี 1958-1969 ซึ่งเป็นการทดลองนำเอา “ประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน” (Basic Democracy) มาใช้ในการปกครองปากีสถานในปี 1962 ความพยายามอีกครั้งหนึ่งเกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี 1977-1987 ได้รับการผลักดันโดยรัฐบาลของนายพลเซีย ฏิยา อุลฮัก (Zia ul Haq) ความพยายามในครั้งนี้คือการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมืองให้เป็นรูปแบบตามแนวทางของอิสลาม (Nizam-I-Mustafa)

โครงร่างของ“ประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน” ได้รับความสนใจจากทั่วโลก และหากนโยบายดังกล่าวนี้ได้รับการสานต่อยาวนานกว่านี้ ก็อาจถูกนำมาเป็นแบบแผนและกรณีศึกษาให้กับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม การสิ้นสุดของรัฐบาลประธานาธิบดีอัยยูบข่าน และการขึ้นสู่อำนาจของผู้นำคนต่อ ๆ มา ไม่ว่าจะเป็นนายพล ยะห์ยา ข่าน (Yahya Khan) หรือ ซุลฟีก็อร อาลี บุตโต (Zulfikar Ali Bhutto) และเหตุการณ์การแยกตัวออกของปากีสถานตะวันออก ทำให้การทดลองดังกล่าวต้องสิ้นสุดลงตามมา

ส่วนนโยบาย Nizam-I-Mustafa นั้น มีแบบแผนโครงร่างที่ต่างจากความพยายามในการปฏิรูปปากีสถานของรัฐบาลของอัยยูบ ข่าน ทั้งนี้ Nizam-I-Mustafa เป็นนโยบายที่พยายามพัฒนารูปแบบทางการเมืองการปกครอง โดยมุ่งเน้นที่จะแก้ไขระบบและรูปแบบของกฎหมายให้เป็นไปตามหลักการของอิสลาม อย่างไรก็ตาม ในขณะที่นโยบายนี้ได้รับความนิยมจากบางกลุ่ม เช่น กลุ่มญามาอะตี อิสลามี (Jamaat-I-Islami) แต่ก็ถูกต่อต้านจากกลุ่มอื่น ๆ ที่นิยมแนวทางโลกย์วิสัย และในที่สุดนโยบาย Nizam-I-Mustafa ก็ได้เลือนหายและยุติลงไปพร้อมกับการเสียชีวิตของนายพลเซีย อุลฮัก จากเหตุการณ์เครื่องบินตกในปี 1988 ที่ยังคงหาข้อสรุปถึงสาเหตุที่แท้จริงไม่ได้ รัฐบาลชุดต่อมาของนาง เบนาซีร บุตโต

(Benazir Bhutto) และนายนาวาซ ชารีฟ (Nawaz Sharif) ตลอดจนนายเปอร์เวซ มุชัรร็อฟ ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญและไม่ใส่ใจกับนโยบาย Nizam-I-mustafa เหมือน รัฐบาลของนายพลเซีย ฏิยา อุลฮัก

ส่วนกรณีของซาอุดิอาระเบียนั้น เป็นประเทศที่มีลักษณะของความเชื่อมโยงกันอย่างเหนียวแน่นทางด้านศาสนา ภาษา และชาติพันธ์ภายในประเทศ และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่แตกต่างไปจากที่อื่น ๆ มาตั้งแต่อดีต ซาอุดิอาระเบียจึงสามารถดำเนินรูปแบบการปกครองของตนเองเรื่อยมาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ถูกแทรกแซงโดยตรงจากอำนาจภายนอก ทั้งนี้ซาอุดิอาระเบียได้จัดรูปแบบการปกครองภายในด้วยตนเองโดยยึดมั่นในคัมภีร์กุรอานเป็นรัฐธรรมนูญสูงสุดของประเทศ ด้วยเหตุนี้ ซาอุดิอาระเบียจึงไม่ยอมประนีประนอมหรือนำกฎหมายอิสลามมาผสมผสานหรือประยุกต์ให้เข้ากับกฎหมายของอังกฤษและฝรั่งเศส

ซาอุดิอาระเบียใช้กฎหมายอิสลาม ที่เรียกว่า ชะรีอะฮ์ (Sharia) ในการบริหารและดูแลความสงบสุขของบ้านเมือง กฎหมายบางประการเป็นการบูรณาการขึ้นมาอย่างพิถีพิถันตามสภาพของปัจจัยแวดล้อม เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความจำเป็นใหม่ ๆ ซาอุดิอาระเบียได้ก่อตั้งหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ ขึ้นก่อนที่จะมีการขยายโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และค่อย ๆ พัฒนาไปสู่กระบวนการแต่งตั้งผู้แทนสภาที่ปรึกษา หรือ มัจลิส อัล-ชูรอ (Majlis al Shura) ในปี 1993 ดังนั้นรูปแบบการปกครองของซาอุดิอาระเบียจึงแตกต่างไปจากรูปแบบการปกครองตามมโนทัศน์ของชาติตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญตามรูปแบบของอังกฤษ อาจกล่าวได้ว่าซาอุดิอาระเบียเป็นประเทศที่สามารถรักษารูปแบบการปกครองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบอิสลามดั้งเดิมของตนเองไว้ได้มากกว่าประเทศอื่น ๆ

รูปแบบการปกครองของอิหร่านถือได้ว่ามีความคล้ายคลึงกับลักษณะการปกครองแบบอิสลามเช่นกัน อิหร่านมีประวัติศาสตร์ในการเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของอาณาจักรเปอร์เซียที่ยิ่งใหญ่ในสมัยไซรัส (Cyrus) และ ดารีอุส (Darius) ในช่วง 600 ปีก่อนคริสต์ศักราช ซึ่งต่อมาถูกพิชิตโดยพวกกรีกโรมัน (Greek Parthian Roman) และอาหรับ ทั้งนี้ในปีคริสตร์ศักราช 650 อาณาจักรของราชวงศ์ซัซซานิด ที่ปกครองเปอร์เซียได้ถูกโค่นล้มโดยพวกอาหรับ นับจากนั้นมา อิสลามจึงเข้ามาแทนที่ลัทธิโซโรแอสเตอร์ (Zoroastrianism) ซึ่งเป็นลัทธิที่ถือกำเนิดขึ้นในเปอร์เซียในช่วงศตวรรษที่ 6 หลังจากนั้นภายใต้การปกครองของราชวงศ์มุสลิมต่าง ๆ ที่ปกครองเปอร์เซียอยู่เป็นระยะเวลายาวนาน จึงค่อย ๆ วิวัฒนาการจากระบบการปกครองแบบเดิมไปสู่ระบบของการปกครองบ้านเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional government) ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งตามมาด้วยการปกครองของราชวงศ์ เรซา ชาฮ์ (Reza Shah) และต่อมาคือ ปาห์ลาวี ชาห์ (Pahlavi Shah) ตลอดช่วงเวลาดังกล่าวนี้ อิหร่านให้ความสำคัญกับการปกครองในแนวราชาธิปไตยเป็นสำคัญ

จากศตวรรษที่ 20 จนถึงปี 1979 อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมของชาติตะวันตกโดยเฉพาะฝรั่งเศส อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ได้แผ่ขยายเข้ามายังภูมิภาคแห่งนี้อย่างรวดเร็วและในปี 1979 อิมามโคมัยนี (Khomeini) ได้ก่อการปฏิวัติในอิหร่านขึ้นเพื่อปฏิรูประบบการปกครองให้เป็นไปตามแบบฉบับอิสลาม

ซึ่งจากการปฏิวัติครั้งนั้น ยังผลให้รูปแบบการปกครองแทบทุกอย่างที่มีแบบแผนและที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตกทั้งทางด้านอุดมการณ์ โครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ถูกยกเลิกทั้งหมด นอกจากนั้น การเน้นย้ำในความเป็นชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยที่ไม่ใช่อาหรับและการยึดมั่นเชื่อถือในความเป็นอิสลามสายชีอะฮ์ จึงทำให้อิหร่านค่อนข้างที่จะปลีกตัวเองออกห่างจากประชาชาติอิสลามประเทศอื่น ๆ ทั้งในด้านอุดมการณ์ และการติดต่อคบค้าระหว่างกัน ถึงแม้ว่าในระยะหลังอิหร่านจะพยายามเชื่อมความสัมพันธ์กับโลกอิสลามมากขึ้นก็ตาม การพัฒนาของอิหร่านในช่วงศตวรรษที่ 20 ดำเนินไปด้วยความก้าวหน้าโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ทั่วไป

ดังนั้นอิหร่านจึงเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้พัฒนาระบบการปกครองแบบอิสลามเช่นเดียวกับการพัฒนาของซาอุดีอาระเบีย ซึ่งต่างจากความพยายามที่ไม่ประสบความสำเร็จของปากีสถาน อิหร่านประสบผลสำเร็จด้วยการปลีกตัวเองหรือโดดเดี่ยวตัวเองจากการเกี่ยวข้องกับอำนาจภายนอกที่เป็นภัยคุกคาม มีความหนักแน่น และพยายามลบล้างขจัดอิทธิพลของต่างชาติที่เข้ามามีบทบาทในด้านการเมือง สังคมและวัฒนธรรมมาตั้งแต่อดีต อย่างไรก็ตาม การปฏิวัติถือเป็นปัจจัยหลัก ซึ่งทำให้อิหร่านประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการปกครอง ทั้งนี้อิหร่านมองว่าการปฏิวัติเป็นวิธีที่มีประสิทธิผลมากกว่าหลักการปฏิรูปแบบค่อยเป็นค่อยไป ด้วยเหตุนี้ อิหร่านจึงสามารถหล่อหลอมระบบการปกครองให้กลับไปเป็นลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปแบบเดิมของอิสลามเป็นอย่างมาก

อินโดนีเซียเป็นอีกกรณีที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งซึมซับอิทธิพลมาจากศาสนาฮินดู ในอินโดนีเซียรูปแบบการปกครองของตะวันตกที่ถูกถ่ายทอดไว้ในยุคอาณานิคมของเนเธอร์แลนด์ยังเป็นรูปแบบที่ไม่ทรงอิทธิพลมากนักต่ออินโดนีเซียในแง่ของการฝังลึกในอุดมการณ์ทางการเมืองซึ่งต่างจากกรณีของอังกฤษที่ทรงอิทธิพลทางด้านความคิดและรูปแบบการปกครองในอินเดียอย่างฝังลึก นอกจากนี้อินโดนีเซียเป็นประเทศที่ไม่ได้มีประวัติศาสตร์ของการเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่เหมือนเช่นอิหร่าน หรือมีความเป็นอิสลามดั้งเดิมเหมือนเช่นซาอุดิอาระเบีย แม้อิสลามจะแพร่ขยายและมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมอย่างผูกขาดในทุกหนทุกแห่งไป ศาสนาฮินดูยังคงแพร่หลายอยู่ในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศ อินโดนีเซียหลังยุคอาณานิคมซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 ภายใต้การนำของซูการ์โน (Sukarno) และผู้นำคนถัดมาซูฮาร์โต (Soharto) ทำให้หลักการของศาสนาอิสลามถูกเจือปนและผสมผสานกับแนวคิดโลกย์นิยม โดยเฉพาะในหลักคตินิยมเรื่องปัญจศิลา (Pancasila) ที่เน้นหนักในเรื่องหลักการศาสนาแห่งชาติ [National civil religion] ซึ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 1945 ซึ่งในขณะนั้นอินโดนีเซียยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติ

หลัก 5 ประการของเรื่องปัญจศิลา คือ ความรักชาติ มนุษยธรรม (สากลนิยม) การปรึกษาหารือ (ประชาธิปไตย) ความยุติธรรมในสังคม และความเชื่อในอำนาจสูงสุดของพระเจ้า ทั้งนี้โครงสร้างของระบบการปกครองของอินโดนีเซียได้แยกเรื่องศาสนาออกจากการเมืองการปกครองไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นเรื่องที่ลำบากที่จะได้รับการยอมรับจากประชาคมมุสลิมทั่วไป แต่มุสลิมในอินโดนีเซียต่างยอมรับในแนวทางดังกล่าว โดยเฉพาะการนำเอาหลักการอิสลามมาประยุกต์ใช้

กับกฎหมายครอบครัว โครงสร้างพหุสังคม และแนวคิดนิยมทางโลกย์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในอินโดนีเซีย แม้วัฒนธรรมอิสลามจะไม่ได้ผูกขาดในสังคมอินโดนีเซีย แต่อิสลามก็ยังคงเป็นศาสนาของประชากรกว่าร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ

รูปแบบการปกครองของรัฐมุสลิมอื่นๆที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงและมีความผันผวนนอกเหนือไปจากกรณีข้างต้นได้แก่ โมร็อคโก จอร์แดน ลิเบีย ซีเรีย อิรัก และมาเลเซีย กรณีของโมร็อกโกและจอร์แดนมีความผันผวนและเปลี่ยแปลงบ่อยครั้งในรูปแบบการปกครองระบอบราชาธิปไตย ในลิเบียก็อซซาฟีย์เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดในการก่อตั้ง "รัฐสังคมนิยมอาหรับแบบอิสลาม" ส่วนซีเรียและอิรัก (ก่อนที่ระบอบซัดดัมจะถูกโค่นล้ม) นั้น เป็นประเทศที่รับเอาระบอบสังคมนิยมมาใช้ภายใต้อำนาจนำของพรรคบาธ

ในกรณีของมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศที่มีอัตราประชากรมุสลิมมากกว่าศาสนิกอื่นๆในประเทศเพียงเล็กน้อย และเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษเป็นระยะเวลายาวนาน ได้พัฒนารูปแบบการปกครองของตนเองโดยใช้ทั้งระบบสุลฏอนหรือสุลต่านซึ่งสืบทอดตำแหน่งกันทางความสัมพันธ์ทางสายเลือดและระบบรัฐสภา ทั้งนี้ในแต่ละรัฐของมาเลเซียจะมีสุลฏอนเป็นของตนเอง สุลฏอนเหล่านี้จะมีตำแหน่งเป็นผู้นำของมาเลเซีย (Yand di – pertuan Agong) มีกรอบวาระการดำรงตำแหน่งที่ชัดเจนและเรียงตามลำดับความอาวุโส ส่วนระบบรัฐสภาก็มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผ่านระบบพรรคการเมือง

อย่างไรก็ตาม วารสารของยุโรปฉบับหนึ่งได้แสดงแผนที่ทางการเมืองของโลกอิสลาม โดยพยายามแยกแยะการเมืองการปกครองของโลกอิสลามว่า มีประเทศมุสลิมหรือประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ 11 ประเทศที่ใช้การปกรองแบบเสรีประชาธิปไตย (liberal democracies) อีก 14 ประเทศ ใช้ระบอบประชาธิปไตยแค่บางส่วน และที่เหลืออีกประมาณ 27 ประเทศ เป็นการปกครองโดยเผด็จการอำนาจนิยมที่มีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป[10]

โดยภาพรวมแล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศมุสลิมมีความแตกต่างทางระบบการเมือง จากประเทศที่นิยมแนวทางโลกวิสัยที่ใช้ระบบสาธารณรัฐอย่างตุรกี ไปจนถึงระบบรัฐธรรมนูญอิสลามอย่างซาอุดีอาระเบียและอิหร่าน อีกทั้งสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศมุสลิมก็มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป

[10] อ้างไว้ใน Saleem Kidwai, “Islam and Democracy: Legitimacy Derived from Consent of the People”, **The Fragrance of East**, Vol. V No.3, July to September 2003, p.55.

(5) สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจสังคมของโลกอิสลาม : เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข และการพัฒนาประเทศ

ตามประเทศต่าง ๆ ก็จะมีสภาพทางเศรษกิจตามประเทศที่ตนเองอยู่อาศัย ซึ่งบางประเทศก็ร่ำรวย แต่บางนอกจากประเทศมุสลิมจะมีความแตกต่างกันทางด้านระบอบการปกครองแล้ว สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจของพวกเขายังมีความหลากหลาย แต่โดยส่วนใหญ่ ประชาคมมุสลิมโลกอยู่ในสถานะยากจน แต่ก็มีประชาคมมุสลิมอีกบางส่วนที่อยู่ในประเทศร่ำรวย อันเนื่องมาจากการที่ประเทศนั้น มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ดี หรือจากการมีทรัพยากรธรรมชาติล้ำค่าในประเทศ จากสถิติผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (per capita gross domestic product: GDP pc เทียบเป็นเหรียญสหรัฐฯ) ของ UNDP ปี 2004 พบว่าประเทศมุสลิมมีความแตกต่างจากระดับที่เป็นประเทศที่ประชาชนมีรายได้ต่ำสุด คือประเทศเซียร์ราลีโอน (Sierra Leone) (561) มาลาวี (646) ไนเจอร์ (779) ไปจนถึงระดับที่สูงสุดคือ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (24,056) บาห์เรน (20,758) คูเวต (19,384) ซาอุดิอาระเบีย (13,825) ฯลฯ

ในขณะเดียวกัน มุสลิมชนกลุ่มน้อยในหลายประเทศและประเทศมุสลิมส่วนใหญ่ก็ยากจน ประเทศอินเดียซึ่งมีมุสลิมชนกลุ่มน้อยมากที่สุดนั้น มี GDP pc อยู่ที่ 3,139 เหรียญสหรัฐฯ ส่วนมุสลิมชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในยุโรป จะมีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีมาก ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มุสลิมจากดินแดนต่าง ๆ ดิ้นรนที่จะย้ายไปอยู่ที่นั้น เช่น การที่ชาวอัลจีเรียหลั่งไหลย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ในฝรั่งเศส เป็นต้น ตามข้อมูลที่เปิดเผยในการประชุมเศรษฐกิจขององค์การการประชุมอิสลาม (OIC) เมื่อปี 2004 ปรากฏว่า จาก 55 ประเทศสมาชิกของ OIC มีเพียง 5 ประเทศเท่านั้นที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง ในขณะที่อีก 21 ประเทศสมาชิกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ส่วนที่เหลืออีก 29 ประเทศเป็นประเทศที่มีรายได้ต่ำ ในการประชุมเดียวกันนี้ ธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม (IDB) ได้นำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมว่า เนื่องจากร้อยละ 90 ของประเทศสมาชิกของ OIC ทำการค้ากับประเทศต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่เป็นสมาชิกของ OIC ดังนั้น ศักยภาพทางเศรษฐกิจและโอกาสในอนาคตของประเทศสมาชิกของ OIC คงจะต้องขึ้นอยู่กับการพัฒนาของประเทศอุตสาหกรรม รายงานของ IDB ยังระบุอีกว่า ในขณะที่ประเทศสมาชิกของ OIC ในภาคพื้นเอเชียและแอฟริกายังคงรักษาสถานะของเศรษฐกิจมหภาคของตนเอาไว้ได้ แต่ประเทศมุสลิมในกลุ่ม Common Wealth of Independent States (CIS) หรือประเทศในกลุ่มเครือจักรภพซึ่งเพิ่งได้รับเอกราชหลังการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต กำลังเผชิญกับเศรษฐกิจมหภาคที่ยังอ่อนแอ

ในขณะเดียวกัน รายงานของ OIC เกี่ยวกับสถานะของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมุสลิมนั้นได้พูดถึงความยากจนที่ยังแพร่หลาย ความขาดแคลนด้านการบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและอัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรมุสลิมโลก ตามรายงานการศึกษาของศูนย์อบรมและวิจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และสถิติของประเทศมุสลิม (Statistic Economic and Social Research and Training Center for Islamic Countries) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงอังการ่า ประเทศตุรกี ได้ระบุไว้ว่า จากประชากร

344 ล้านคนของประชากรทั้งหมดที่เป็นสมาชิกของ OIC จาก 28 ประเทศ ประมาณร้อยละ 37 ต้องทนทุกข์ทรมานจากภาวะความยากจน การไร้การศึกษา และสภาพการณ์ทางสาธารณสุขที่ย่ำแย่

6. ประเทศมุสลิมในเศรษฐกิจ-การเมืองโลก : ประเทศมุสลิมกับการปฏิรูปสถาบันพหุภาคีระดับโลก

หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร การค้าไร้พรมแดน สงครามเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนโฉมหน้าไปจากเดิมอย่างมาก อันสืบเนื่องมาจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1990 ส่งผลให้โครงสร้างอำนาจของโลกที่เคยเป็นมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เปลี่ยนแปลงจากระบบสองขั้วอำนาจ (bipolarity) ระหว่างสหรัฐอเมริกา ผู้นำของฝ่าย “โลกเสรี” กับสหภาพโซเวียต ผู้นำของประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์ ไปสู่โครงสร้างอำนาจใหม่ที่เป็นขั้วอำนาจเดียว (unipolarity) ภายใต้อำนาจนำของสหรัฐฯ อันเป็นการเปิดศักราชใหม่ของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดโจทย์ใหม่ ๆ ขึ้นมาให้ขบคิด อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของโลกดังกล่าว

ขณะเดียวกัน โลกยุคใหม่ที่นิยมเรียกกันว่า “โลกาภิวัตน์” (Globalization) ก็เป็นยุคที่เกิดปัญหาและความขัดแย้งแบบใหม่ ๆ ขึ้นมามากมาย อันเป็นปัญหาที่สถาบันหลักทางการเมือง-การปกครองและสถาบันทางสังคมที่ดำรงอยู่ไม่เข้าใจและไม่สามารถแก้ปัญหาได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย

การสิ้นสุดของสงครามเย็น ยังผลให้เกิดการครอบงำสถาบันพหุภาคีของโลกที่นำโดยประเทศมหาอำนาจ ภาวะการณ์เช่นนี้เห็นได้ชัดเจนจากกรณีสหประชาชาติและองค์การการค้าโลก (WTO) เพราะในขณะที่สหประชาชาติถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองของนโยบายสหรัฐฯ WTO ก็ถูกสร้างขึ้นมาให้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสหรัฐฯ เช่นกัน

ถึงแม้บทบาทของสหประชาชาติจะเปลี่ยนไปดังกล่าว แต่โลกอิสลามก็ยังไม่ลดละความพยายามที่จะฟื้นฟูสถาบันนี้ให้เป็นเวทีของกลุ่มประเทศในโลกที่สาม พร้อมกับพยายามปฏิรูปเพื่อให้เป็นสถาบันที่เติมสิ่งที่พวกเขาต้องการให้เต็ม ประเทศในโลกอิสลามมีความรู้สึกว่า สหรัฐฯ พยายามลดบทบาทของสหประชาชาติ แล้วค่อย ๆ แทนที่ด้วยองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ (NATO) ดังนั้นโครงร่างข้อเสนอให้มีการปฏิรูปสหประชาชาติของประเทศในโลกอิสลามแทบทั้งหมดจึงมีเนื้อหาแกนกลางอยู่ที่แนวคิดการทำให้สหประชาชาติเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยพยายามจำกัดขอบเขตอำนาจการวีโต้ (Veto) ของสมาชิกถาวร ตลอดจนขยายสมาชิกสภาความมั่นคงให้รวมถึงตัวแทนของรัฐในสมาชิกของ

OIC ด้วย พร้อมทั้งเสนอแนะให้มีการสร้างกลไกให้มติต่าง ๆ ของสหประชาชาติเป็นผลใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง[11]

ในขณะเดียวกัน แม้ว่าประเทศมุสลิมส่วนใหญ่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ WTO แต่ประเทศเหล่านี้เกือบทั้งหมดก็ใช้ความพยายามอย่างสูงที่จะปฏิรูป WTO ไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงทิศทางการพัฒนาที่พวกเขาต้องการ ประเด็นที่ WTO ให้ความสนใจเป็นหลัก คือ การเปิดเสรีทางการค้าอย่างครอบคลุมทั่วโลก แต่ในสายตาของโลกอิสลาม ถือเป็นการเปิดตลาดของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมดให้แก่สินค้าหรือผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหายของอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนาได้ อีกทั้งยังจะทำให้เกิดภาวะการตกงานอย่างหนัก และราคาผลผลิตเกี่ยวกับเภสัชภัณฑ์ก็จะเพิ่มสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้ ประเทศมุสลิมจึงได้ร่วมกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในการชะลอการเติบโตของโลกาภิวัฒน์ทางการค้า แล้วเปลี่ยนจุดสนใจจากเรื่องการเปิดเสรีทางการค้าไปสู่การพัฒนาด้านเทคโนโลยีและการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีระหว่างกัน

ในความพยายามของโลกอิสลามในด้านนี้ ต้องถือว่าไม่ค่อยบรรลุความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เป็นผลมาจากระบบโลกแบบขั้วอำนาจเดียวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม กลุ่มประเทศในโลกอิสลามก็ยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของการปฏิรูปสถาบันพหุภาคีระดับโลก ถึงแม้ความพยายามนี้จะยังอยู่ห่างไกลจากความเป็นจริงก็ตาม

7. ชนกลุ่มน้อยมุสลิม (Muslim Minorities)

โครงสร้างของโลกอิสลามแต่เดิมนั้นแบ่งโลกออกเป็น 3 ส่วนคือ ดารุสสลาม (ดินแดนแห่งสันติ) ดารุลฆัรบ์(ดินแดนข้าศึก) และดารุซซุลห์ หรือ ดารุลอะห์ด (แดนสัญญาพันธไมตรี) หากนำมาเปรียบเทียบในยุคปัจจุบัน โลกในส่วนแรกนั้นก็อาจหมายถึงแผ่นดินที่ปกครองโดยมุสลิม หรือเป็นดินแดนที่สถาบันต่าง ๆ ของมุสลิมเจริญรุ่งเรือง ส่วนโลกที่ 2 และ 3 นั้นก็หมายถึงประเทศที่ปกครองโดยผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม [12]

ดารุสสลาม(ดินแดนแห่งสันติ) ครอบคลุมถึงรัฐต่าง ๆ ที่ประกาศให้อิสลามเป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐ อย่างเช่น ปากีสถานและซาอุดีอาระเบีย เป็นต้น นอกจากนั้น ยังรวมถึงกลุ่มประเทศที่มีประชากรมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ถึงแม้ว่าจะไม่มีการประกาศอย่างเป็นทางการว่าเป็น “รัฐอิสลาม” ก็ตาม ตัวอย่างเช่น อินโดนีเซีย กลุ่มประเทศดังกล่าวนี้ง่ายต่อการจำแนก เพราะประเทศที่มีประชากรมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ในปัจจุบันมีอยู่ 50 กว่าประเทศ ซึ่งทั้งหมดเป็นสมาชิกขององค์การการประชุมอิสลาม (OIC)

---

[11] สำหรับโครงร่างข้อเสนอในการปฏิรูปสหประชาชาติของประเทศในโลกอิสลาม ดู Hasan Na’afa**, Islah Al-Oman Al-Motthida (United Nations Reform)**, (Cairo : Center for Political Research and Studies of Cairo University, 1995)

[12] คำทั้ง 2 นั้นยังถูกแปลความหมายให้เป็น “ดินแดนแห่งศรัทธา” (Realm of Belief) กับ “ดินแดนแห่งผู้ไม่ศรัทธา” (Realm of Disbelief)

ส่วนประเภทที่ 2 หรือ “ดินแดนข้าศึก” ในปัจจุบันคงจะไม่เหมาะสมที่จะมองในบริบททางการเมืองเรื่องการทำสงคราม แต่น่าจะหมายถึงกลุ่มนี้ว่าเป็นประเทศที่ชนกลุ่มน้อยมุสลิมอาศัยอยู่โดยที่พวกเขาถูกกดขี่ข่มเหง ไม่สามารถปฏิบัติตามหลักการศาสนาได้อย่างอิสระ และบางกรณีอาจถูกทำร้ายจนถึงระดับที่เรียกว่าการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เช่น บอสเนีย แคชมีร ปาเลสไตน์ ฯลฯ ประเภทที่ 3 คือ แดนสัญญาพันธไมตรี หรือ ดารุซซุลห์ (Dar al – Sulh) หรือ ดารุล อะห์ด (Dar al – ‘ahd) อาจหมายถึงชนกลุ่มน้อยมุสลิมที่อาศัยอยู่ตามประเทศต่าง ๆ อย่างสันติภายในดินแดนที่ปกครองโดยรัฐบาลที่ไม่ใช่มุสลิม นั่นหมายถึงพวกเขาสามารถปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาได้อย่างเต็มที่และอิสระ โดยไม่ได้รับการกดขี่ข่มเหงแต่อย่างใด[13]

ชนกลุ่มน้อยมุสลิมที่อาศัยอยู่ใน “แดนข้าศึก” และ “แดนสัญญาพันธไมตรี” มีจำนวนทั้งหมดคิดเป็น 1 ใน 3 ของประชากรมุสลิมทั้งโลก ถึงแม้ว่าตัวเลขที่ชัดเจนจะมีการถกเถียงกันอยู่อย่างมากก็ตาม แม้กระนั้นคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า ประเทศที่มีชนกลุ่มน้อยมุสลิมมากที่สุดจำนวนมากกว่า 140 ล้านคน คือ อินเดีย หรือประกอบเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ นอกจากนั้น ก่อนที่สหภาพโซเวียตจะล่มสลาย มุสลิมชนกลุ่มน้อยในประเทศนี้ก็มีอยู่สูงถึงร้อยละ 15 ของประชากรทั้งหมด แต่เมื่อเกิดรัฐขึ้นใหม่ในภูมิภาคเอเชียกลาง มุสลิมชนกลุ่มน้อยที่เหลืออยู่ในรัสเซียก็เหลืออยู่เพียงประมาณร้อยละ 3 ของประชากรทั้งประเทศ ส่วนประเทศจีนนั้น มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยกว่า 50 ล้านคน ในแอฟริกาใต้ประชากรมุสลิมมีอยู่เกือบ 40 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 3 ของประชากรทั้งหมด ส่วนประเทศที่มีชนกลุ่มน้อยมุสลิมน้อยที่สุดคือ ลิธัวเนีย (Lithuania) ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 0.1 ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น

โดยทางภูมิศาสตร์แล้ว ชนกลุ่มน้อยมุสลิมจะกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในประเทศหนึ่ง ๆ คือไม่ได้อาศัยอยู่เป็นกลุ่มก้อนใหญ่ ๆ แต่ก็มีไม่น้อย อาทิเช่น มุสลิมในประเทศจีน แคชมีร ฟิลิปปินส์ หรือแม้แต่ในภาคใต้ของไทย ที่มุสลิมกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งเกิดจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์โดยมีเรื่องชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญด้วย ในกรณีดังกล่าวนี้ มุสลิมอาจประกอบขึ้นเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่หรือในดินแดนของพวกเขา แต่หากพิจารณาในระดับประเทศแล้ว มุสลิมเหล่านี้ถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อย อย่างไรก็ตาม จากมุสลิมชนกลุ่มน้อยทั้งหมด ก็มีเฉพาะมุสลิมของฟิลิปปินส์ทางภาคใต้ มุสลิมในแคชมีร ไซปรัส บอสเนียและในระดับที่ลดน้อยลงไปอย่างอิริเทรีย (Eritrea) ที่ยังคงไม่สามารถลงรอยประสานกับรัฐบาลในประเทศของพวกเขามานานหลายปี เฉพาะกรณีของอิริเทรียเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จในการแยกออกมาเป็นรัฐเอกราช ความไม่พอใจของชาวมุสลิมในที่อื่น ๆ ก็คงพอมีบ้างโดยเฉพาะในยุโรป และกำลังเพิ่มขึ้นหลังเหตุการณ์ 9/11 แต่ก็ไม่ถึงขั้นที่จะเรียกร้องให้มีการแบ่งแยกดินแดน

---

[13] งานที่อธิบายสภาพและปัญหาของชนกลุ่มน้อยมุสลิมทั่วโลกได้ละเอียดและสะท้อนความจริงได้เป็นอย่างดีคืองานของ M. Ali Kettani, **Muslim Minorities in the World Today**, (London and New York: Mansell publishing Limited, 1986)

ปัญหาชนกลุ่มน้อยมุสลิมเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่ก็เพิ่งได้รับความสนใจอย่างเป็นระบบเมื่อไม่นานมานี้ โดยเฉพาะเรื่องบทบาทของพวกเขา สถาบันกิจการชนกลุ่มน้อยมุสลิม (The Instituite of Muslim Minority Affairs) ได้รับการก่อตั้งขึ้นในปี 1976 ที่มหาวิทยาชลัยคิงส์อับดุลอะซีซ ในกรุงญิดดะฮ์ ซาอุดิอาระเบีย วารสารของสถาบันนี้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานชิ้นเยี่ยมอย่างต่อเนื่องในกรุงลอนดอน นอกจากนั้น การสัมมนาในระดับระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องชนกลุ่มน้อยมุสลิมก็มีการจัดขึ้นหลายๆ ครั้ง เริ่มจากที่กรุงลอนดอนในปี 1978 ต่อมาก็จัดขึ้นอีกเมื่อปี 1981 ที่กรุง Sherbrooke ประเทศแคนาดา และจัดขึ้นอีกในกรุง Perth ประเทศออสเตรเลียในปี 1984 และอีกหลาย ๆ ครั้ง มีการศึกษาเรื่องมุสลิมชนกลุ่มน้อยมากขึ้นจนทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ หน่วยงานที่เชี่ยวชาญด้านนี้เริ่มมีปรากฏให้เห็น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีการเชื่อมต่อทางการสื่อสารและการทำตลาดสื่อสิ่งพิมพ์ พัฒนาการต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นการเสริมพลังให้อัตลักษณ์มุสลิมมีความแข็งแกร่งภายในมุสลิมชนกลุ่มน้อยของแต่ละประเทศ และท้ายที่สุดอาจส่งผลถึงแบบแผนที่มุสลิมชนกลุ่มน้อยเคยถูกปฏิบัติในประเทศหรือดินแดนที่พวกเขาอาศัยอยู่ สิ่งที่ยังขาดหายไปอาจจะเป็นเรื่องการมีตัวแทนของแต่ละมุสลิมชนกลุ่มน้อยอย่างเป็นทางการในสถาบันรัฐที่ใหญ่ที่สุดของโลกอิสลามอย่างองค์การการประชุมอิสลาม (OIC)

(8) ผู้ลี้ภัยชาวมุสลิม

นอกจากมุสลิมชนกลุ่มน้อยแล้ว อีกประเภทหนึ่งที่จำเป็นต้องกล่าวถึงคือผู้ลี้ภัย (refugees) หรือ ผู้อพยพย้ายถิ่น (migrants) ซึ่งเป็นกลุ่มที่หนีออกมาจากดินแดนที่ตนเองถูกกดขี่หรือดินแดนที่ตกอยู่ในสภาพสับสนวุ่นวายหรือดินแดนที่ถูกยึดครอง (เช่น กรณี อัฟกานิสถาน ปาเลสไตน์ และบอสเนีย เป็นต้น) โดยที่คนกลุ่มนี้ยังไม่ได้ตั้งหลักแหล่งถาวรในดินแดนใหม่ กลุ่มนี้รวมถึงพวกที่เป็นผู้ลี้ภัยที่ยังคงอยู่ในประเทศของตน เช่น ชาวอะเซอรี (Azeris) จำนวนนับล้านในอะเซอร์บัยญาน พวกพิหาร (Biharis) ในบังกลาเทศ ชาวอัฟกันในอัฟกานิสถาน ชาวเชเชนในเชชเนีย หรือมุสลิมในบอสเนีย ผู้ลี้ภัยทั้งหมดเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในดินแดนของพวกเขาหรือต้องอพยพไปอยู่ต่างแดน จะถูกเรียกว่า ดารุลมุฮาญีรีน (แดนแห่งผู้ลี้ภัย) ซึ่งคงจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดความทับซ้อนกันบางอย่างระหว่างผู้ลี้ภัยกับชนกลุ่มน้อย อย่างไรก็ตาม กลุ่มมุสลิมประเภทนี้ก็ไม่ได้ร่วมเป็นสมาชิกอยู่ในองค์กรที่เป็นทางการของโลกอิสลามอย่าง OIC หรือสันนิบาตอาหรับแต่อย่างใด

ปัญหาของผู้ลี้ภัยชาวมุสลิม นั้นได้รับความสนใจน้อยกว่ามุสลิมชนกลุ่มน้อย จำนวนตัวเลขของผู้ลี้ภัยชาวมุสลิมผันแปรอยู่บ่อย ๆ และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตัวเลขอาจเพิ่มสูงขึ้นหากเกิดสถานการณ์ความรุนแรงขึ้นในดินแดนที่มีมุสลิมอาศัยอยู่มาก เช่นในปี 1995 ตัวเลขของผู้ลี้ภัยเพิ่มขึ้นอีก 3 แสนคน ซึ่งเป็นพวกที่หนีออกมาจากรุงกรอซนี (Grozny) ในเชชเนีย อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปฏิบัติการทางทหารของรัสเซีย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้ลี้ภัยชาวมุสลิมที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ในปัจจุบันคือชาวอัฟกันที่มีจำนวน 2.1 ล้านคน ซึ่งอพยพไปอยู่ที่ปากีสถาน อิหร่าน อิรัก และประเทศอื่น ๆ ส่วนผู้ลี้ภัยมุสลิมที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งถือ

เป็นผู้ลี้ภัยที่เก่าแก่ที่สุดเช่นกันของโลกอิสลามยุคใหม่คือชาวปาเลสไตน์ซึ่งมีจำนวนกว่า 4 ล้านคนที่อาศัยอยู่ตามแคมป์ผู้ลี้ภัยในประเทศจอร์แดน เลบานอน ซีเรีย ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจอร์แดน (West Bank) และกาซ่า ที่เหลือกระจัดกระจายไปอยู่ตามประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ส่วนชาวพิหารมุสลิมก็ติดอยู่ในบังกลาเทศเพราะพวกเขาเป็นพลเมืองของปากีสถานที่พูดภาษาอุรดู (Urdu) ซึ่งมีจำนวนประมาณ 200,000 คน[14]

ในช่วงเริ่มต้นของศตวรรษที่ 21 ปรากฏว่าผู้ลี้ภัยชาวมุสลิมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอีก จากการที่สหรัฐฯใช้กำลังเข้าไปรุกรานและยึดครองอัฟกานิสถานและอิรัก ดังที่รายงานแนวโน้มโลกปี 2006 ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ได้ชี้ว่า สถานการณ์ความรุนแรงในอิรักเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จำนวนผู้ลี้ภัยทั่วโลกพุ่งสูงขึ้น โดยภายในสิ้นปี 2006 ประชากรผู้ลี้ภัยทั่วโลกมีจำนวนทั้งสิ้นราว 9.9 ล้านคน เพิ่มจากเดิมถึง 1.2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 14 ตัวเลขดังกล่าวยังเป็นจำนวนผู้อพยพชาวอิรัก 1.2 ล้านคน ที่ต้องการลี้ภัยไปจอร์แดนและซีเรียในช่วงเวลาเดียวกัน นอกจากนั้น ยังมีชาวอิรักอีกกว่า 300,000 คน ที่ได้หลบหนีไปยังประเทศอื่น ทำให้จำนวนผู้อพยพอิรักในปีที่ผ่านมามีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1.5 ล้านคน[15] เป็นผลทำให้ผู้อพยพในอิรักมีจำนวนมากเป็นอันดับ 3 รองจากอัฟกานิสถานที่มีผู้อพยพมากถึง 2.1 ล้านคน ความจริงกรณีของอิรัก จำนวนผู้ลี้ภัยมุสลิมในประเทศนี้เพิ่มขึ้นมานับตั้งแต่สหประชาชาติผ่านมติคว่ำบาตรอิรักในช่วงหลังสงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งแรก จนนำไปสู่ความหายนะโดยรวมของผู้บริสุทธิ์ชาวอิรักจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม ตัวเลขในรายงานของ UNHCR ยังไม่ได้นับรวมผู้อพยพชาวปาเลสไตน์ที่มีอยู่ราว 4.3 ล้านคนที่อาศัยอยู่ในจอร์แดน เลบานอน ซีเรีย และเขตปกครองตนเองปาเลสไตน์ที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานบรรเทาทุกข์ของสหประชาชาติ ในรายงานฉบับเดียวกันนี้ UNHCR ยังได้แสดงความกังวลกับกลุ่มบุคคลที่น่าเป็นห่วง เช่น คนไร้สัญชาติ ผู้คืนถิ่น และผู้พลัดถิ่น ซึ่งในปี 2006 คนกลุ่มนี้มีจำนวนราว 32.9 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2005 ถึงร้อยละ 56[16]

ผู้ลี้ภัยหรือผู้อพยพในสายตาของอิสลามนั้น เป็นผู้ที่อยู่ในสถานะพิเศษที่ประชาชาติอิสลามทั้งมวลจะต้องให้ความช่วยเหลือ ท่านศาสดามุฮัมมัดเองก็เคยเป็นผู้ลี้ภัยโดยท่านได้ลี้ภัยออกจากเมืองมักกะฮ์ไปสู่นครมะดีนะฮ์ และท่านก็ได้รับความช่วยเหลือจากมุสลิมชาวมะดีนะฮ์เป็นอย่างดี ช่วงที่ท่านอพยพไปนั้นเป็นปี 622 ด้วยเหตุนี้ ผู้ลี้ภัยชาวมุสลิมจึงมีสำนึกร่วมกันในเรื่อง “ฮิจเราะฮ์” หรือ “การอพยพย้ายถิ่น” ซึ่งรวมถึง การย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาที่หลบภัยหรือการปกป้องคุ้มครอง ความจริง ปฏิทินอิสลามนั้น ไม่ได้เริ่มนับตอนที่ศาสนทูตมุฮัมมัดถือกำเนิด หรือเริ่มเผยแพร่ศาสนา แต่เริ่มนับตอนที่ศาสนทูตมุฮัมมัดได้อพยพไปจากมักกะฮ์ไปยังนครมะดีนะฮ์ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกคุกคามนั่นเอง

---

[14] ดูตารางแสดงจำนวนผู้ลี้ภัยมุสลิมในประเทศต่าง ๆ ทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ในภาคผนวกที่ 5 ท้ายเล่ม

[15] “สงครามอิรักทำให้ผู้ลี้ภัยโลกพุ่ง”, **มติชนรายวัน**, 20 มิถุนายน 2550, หน้า 21.

[16] *เรื่องเดียวกัน.*

(9) ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมในโลกอิสลาม

ศาสนาอิสลามเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปถึงความเป็นแบบแผนอันสมบูรณ์และมีเพียงแบบแผนเดียว หากแต่การตีความพฤติกรรมและการกระทำของชาวมุสลิมต่างหากที่มีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากการมีวิถีการดำเนินชีวิตตามโครงสร้างในองค์ประกอบทางการเมืองและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป อาจกล่าวได้ว่าบทบัญญัติทางศาสนาที่ชาวมุสลิมทั้งหมดให้การยอมรับและเชื่อถือศรัทธาอย่างเหนี่ยวแน่น คือ การเชื่อมั่นในความเป็นเอกะของพระผู้เป็นเจ้าอย่างสมบูรณ์ (อัตเตาฮีด) การศรัทธาในความประเสริฐของพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานของพระผู้เป็นเจ้าซึ่งประทานลงมายังศาสดามุฮัมมัดผ่านญิบรีล (Gabriel) ของพระองค์ การศรัทธาว่ามุฮัมมัดคือศาสนทูตองค์สุดท้ายจากพระเป็นเจ้า และหลักการปฏิบัติ 5 ประการ อันได้แก่ การปฏิญานตนในหลักการศรัทธา การละหมาดวันละห้าเวลา การถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน การบริจาคซะกาต และการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่นครมักกะฮ์

หลักความเชื่อและการศรัทธาเหล่านี้ถือเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปทั้งในมุสลิมสายซุนนีและชีอะฮ์ หรือแม้กระทั้งกลุ่มอะห์มาดียะฮ์ (Ahmadiyyah) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ถูกมองโดยปากีสถานและซาอุดิอาระเบียและที่อื่น ๆ ว่าเป็นกลุ่มศาสนานอกรีต นอกจากนี้ หลักการข้างต้นยังเป็นที่ยอมรับในบรรดาสำนักนิติศาสตร์อิสลาม ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทั้ง 4 สำนัก ได้แก่ ฮัมบะลี หะนะฟี มาลิกี และ ชาฟิอี

รูปแบบของอิสลามที่ปรากฏในซาอุดิอาระเบียถูกผสมผสานและได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของขบวนการสะละฟีย์ยะฮ์ ของ มุฮัมมัด อับดุฮ์ และ คำสอนของ มุฮัมมัด อิบนุ อับดุล วะห์ฮาบ อย่างไรก็ตาม การใช้คำว่า “สะละฟีย์” และ “วะห์ฮาบีย์” ก็ไม่เป็นที่ยอมรับตามทัศนะของซาอุดิอาระเบียเอง เพราะเชื่อว่ารูปแบบในซาอุดิอาระเบียเป็นรูปแบบที่แท้จริงของอิสลามและเป็นรูปแบบที่มีความบริสุทธิ์มากที่สุดโดยตั้งอยู่บนสมมติฐานหลายประการ ดังนี้

ประการแรกในแง่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซาอุดิอาระเบียเป็นสถานที่ประสูติของศาสนทูตมุฮัมมัด เป็นสถานที่ที่ท่านได้รับคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นสถานที่ที่ท่านได้ใช้ชีวิตอยู่และประกาศศาสนาและเป็นสถานที่ฝังศพของท่าน ประการที่สอง การที่ซาอุดิอาระเบียนั้น ปราศจากการครอบงำของสถาบันทางศาสนาที่ดำรงอยู่ในยุคก่อนอิสลาม กล่าวคือ สังคมอาระเบียในยุคก่อนอิสลามค่อนข้างจะเป็นสังคมที่ผู้คนยังปลอดลัทธิ ไม่ได้อยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนาใด ดังนั้น การปรากฏขึ้นมาของอิสลามในยุคนั้นจึงไม่ถือเป็นเงื่อนไขที่รุนแรงมากนัก และไม่ได้มีการดัดแปลงแก้ไขหรือปรับปรุงบนพื้นฐานของการแข่งขันและการแย่งชิงพื้นที่ทางศาสนาแต่อย่างใด ประการสุดท้าย ซาอุดิอาระเบียไม่ได้ถูกครอบงำโดยอิทธิพลของนักล่าอาณานิคม การปกครองของออตโตมานใน แคว้นหิญาซ ก็เป็นการปกครองของมุสลิม และอิทธิพลของบริษัทอะรามโก (Aramco) ในเขตพื้นที่ อัล-ฮาซา ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่ออิสลามแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ รูปแบบของอิสลามในซาอุดิอาระเบียจึงยังคงความดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของผู้นับถือศาสนาอิสลามในดินแดนอื่น ๆ

ปัจจัยสำคัญที่สุดสองประการที่ส่งผลกระทบและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมมุสลิม คือ การปกครองของอาณานิคม และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีมาก่อนยุคอิสลาม ดังจะเห็นได้ว่า การปกครองของฝรั่งเศสในแอฟริกาเหนือและประเทศแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออก (Levant) ก่อให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมอาหรับกับฝรั่งเศสขึ้นในดินแดนแถบนั้น ประเทศเลบานอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่กรุงเบรุตเป็นอีกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในด้านสถาปัตยกรรมสภาพแวดล้อมและประเพณีปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปในลักษณะของฝรั่งเศสมากกว่าที่จะเป็นรูปแบบของอิสลาม การเผยแพร่การทำเหล้าองุ่นในแอฟริกาเหนือคือสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของการทอดทิ้งหลักคำสอนดั้งเดิมของอิสลาม อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงในด้านแนวคิดและค่านิยมในตุรกีในลักษณะที่เน้นไปทางโลกวิสัย ไม่ได้เป็นผลมาจากอิทธิพลของอำนาจการยึดครองของพวกอาณานิคม หากแต่มาจากความต้องการที่จะลอกเลียนแบบวัฒนธรรมยุโรปโดยได้รับแรงจูงใจพิเศษมาจาก กะม้าล อตาเตอร์ก (Kamal Ataturk) บิดาผู้ก่อตั้งตุรกีสมัยใหม่

ในอินเดียและอินโดนีเซียพบว่าวัฒนธรรมฮินดูมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ในปัจจุบันอินเดียและปากีสถานยังมีชาวมุสลิมที่บำเพ็ญตบะ มีการเคารพบูชานักบุญและหลุมฝังศพซึ่งเป็นการกระทำที่ต้องห้ามในซาอุดิอาระเบีย กล่าวคือเป็นความเชื่อในลักษณะของความลี้ลับ ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิซูฟี และการผสมผสานระหว่างศาสนาฮินดูกับศาสนาโซโรแอสเตอร์ของเปอร์เซียในยุคก่อนอิสลาม ความเชื่อและพฤติกรรมเหล่านี้มักเป็นการสร้างเสริมเติมแต่งและบิดเบือนหลักการของอิสลามโดยมักจะพบมากในหมู่มุสลิมที่อาศัยอยู่ตามชนบท ฉะนั้นบรรดาผู้ที่ประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเหล่านี้จึงถูกจำแนกออกเป็นอีกจำพวกหนึ่งซึ่งนักวิเคราะห์บางท่านเรียกว่า “Indic Islam” ในอินโดนีเซีย ผู้นับถือลัทธิลึกลับที่มีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่มั่งคั่ง ศิลปะฮินดูและการดนตรีตลอดจนการแสดงของเกาะชวานับว่ามีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่ออิสลามในอินโดนีเซีย

ในขณะเดียวกัน การตั้งรัฐบนพื้นฐานของการแตกแยกออกมาในความคิดทางศาสนาของอิหร่านอาจได้รับอิทธิพลมาจากสมัยของเปอร์เซียก่อนยุคอิสลาม ทั้งนี้ความนิยมในการปกครองระบอบกษัตริย์ที่สืบทอดบัลลังก์ตามความสัมพันธ์ทางสายเลือดและอำนาจของอิมาม (imam) และผู้นำสูงสุดทางศาสนาของมุสลิมสายชีอะฮ์ ตลอดจนการปกครองระบบสมณศักดิ์ ค่านิยมในความโอ่อ่าหรูหราและการแต่งกายในชุดเต็มยศ เป็นสิ่งที่ได้รับการเชิดชูสรรเสริญและเป็นสิ่งที่แสดงถึงความรุ่งโรจน์ของเปอร์เซียในสมัยกษัตริย์ไซรัส (Cyrus)

ด้วยเหตุนี้จึงมีความเป็นไปได้ว่า อิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงของเปอร์เซียต่อการยอมรับความเป็นอิสลามสายชีอะฮ์จึงอาจเกิดขึ้นมาจากสภาพการณ์และปัจจัยดังกล่าวในสมัยเปอร์เซียโบราณ Peter J.

Chelkowski และ Ehsan Yarshater ได้อธิบายไว้ว่า การแสดงออกถึงความเคารพเลื่อมใสต่อท่านฮูเซ็นและการทำร้ายตัวเองให้เกิดความเจ็บปวดเป็นลักษณะพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกับสมัยเปอร์เซียโบราณ[17]

ในอียิปต์มีการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมอย่างซับซ้อนซึ่งได้รับอิทธิพลจากภายนอกมานับตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคม การเข้ามาของอิสลามในอียิปต์ เริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 7 สามารถเปลี่ยนความเชื่อของผู้คนในเรื่องศาสนาได้ แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมือง-ศาสนาที่มีลักษณะอำนาจนิยมซึ่งมีมาแต่ดั้งเดิมในยุคของฟาโรห์ลงได้ นอกจากนั้น การที่อียิปต์เคยอยู่ภายใต้การปกครองของนโปเลียนเป็นเวลา 12 ปี (ค.ศ. 1789-1801) ก่อให้เกิดความรู้สึกในความเป็นชาตินิยมและการรับเอารูปแบบของกฎหมายและระบบข้าราชการของฝรั่งเศสเข้ามาใช้ในอียิปต์ ในยุคต่อมาภายใต้การปกครองของ มุฮัมมัด อาลี มีการหลั่งไหลเข้ามาของชาวต่างชาติจากอังกฤษ ฝรั่งเศส และตุรกีเพิ่มมากยิ่งขึ้นเพื่อให้การช่วยเหลือทางเทคนิค (technical assistance) ต่อมาเมื่ออียิปต์ถูกครอบครองโดยอังกฤษนับตั้งแต่ปี 1882 จนกระทั่งได้รับเอกราชในปี 1922 อียิปต์ได้ถูกถ่ายทอดและซึมซับแบบแผนและสถาบันทางการเมืองการปกครองจากอังกฤษอย่างมาก[18]ในลักษณะเดียวกับอินเดียที่ถูกปกครองโดยอังกฤษเป็นระยะเวลายาวนานมาก่อนหน้านี้แล้ว

อย่างไรก็ตาม การผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมของพวกล่าอาณานิคมส่งผลให้เกิดการต่อต้านโดยกลุ่มมุสลิมหัวอนุรักษ์นิยม ซึ่งเป็นปัญหาท้าทายรัฐบาลและเสถียรภาพทางการเมืองของอียิปต์อย่างร้ายแรงมาตลอด

การแบ่งแยกออกเป็นนิกายในศาสนาอิสลามถือเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีการประกาศอย่างเป็นทางการหรือไม่มีในบทบัญญัติของอิสลามแต่อย่างใด และไม่เหมือนกับลักษณะของความเป็นนิกายต่าง ๆ ของศาสนาคริสต์ ซึ่งตามข้อมูลของ World Almanac ปี 1995 ระบุว่า เพียงในสหรัฐอเมริกาประเทศเดียวมีนิกายของศาสนาคริสต์ที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันถึง 167 นิกาย ศริสต์ศาสนิกชนสังกัดนิกายเบปติสต์ (Baptists) ค่อนข้างที่จะเป็นนิกายที่มีหัวดื้อรั้นมากที่สุด (fractious) และมีความเชื่อทางด้านศาสนาที่แตกต่างกันออกไปถึง 21 ประเภท แต่อิสลามไม่ยอมรับต่อการแบ่งแยกหรือการแตกออกเป็นนิกายต่าง ๆ เหมือนอย่างการแบ่งแยกในศาสนาคริสต์ คำว่า “นิกาย” (ซึ่งเป็นตัวจำแนกประเภทหรือกลุ่มต่าง ๆ ในคริสต์ศาสนา) จึงเป็นวลีที่มุสลิมทั่วไปเห็นว่ายังคงขาดความเหมาะสมในการกำหนดความแตกต่างของชาวมุสลิม ทั้งนี้คำว่า “แบบนิยม/แนวทางนิยม” (Modalities) น่าจะเหมาะสมมากกว่าในบริบทของการจำแนกความแตกต่างในหมู่ชนชาวมุสลิม

อิมรอน มะลูลีม ได้กล่าวไว้ในงานศึกษาเรื่อง **ปรัชญาอิสลาม** ว่า ความหมายของคำว่า “นิกาย” ที่ใช้กันในศาสนาอื่นนั้น ไม่อาจนำมาใช้ในอิสลามได้เนื่องจาก 1. อิสลามยึดถือความเป็นพี่น้องกันแบบที่

---

[17] Ehsan Yarshater, "Ta'ziyeh and Pre-Islamic Mourning Rites in Iran," in Peter J. Chelkowski, ed., **Ta'ziyeh: Ritual and Drama in Iran** (New York: New York University Press and Soroush, 1979)

[18] ดูประวัติศาสตร์ทางการเมืองของอียิปต์ตั้งแต่ยุคที่นโปเลียนปกครองถึงยุคของอังกฤษได้ใน Jean and Simonne, **Egypt in Transition**, (London: Methuen, 1958), pp.39-82.

ไม่มีในศาสนาอื่น 2. การแบ่งแยกแตกต่างกันในอิสลามนั้น ส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ที่หลักการขั้นพื้นฐาน กลุ่มต่าง ๆ ที่แบ่งแยกกันนั้น มิได้มีความขัดแย้งในเรื่องหลักการขั้นพื้นฐาน 3. สาเหตุของการแบ่งแยกในอิสลามนั้น แตกต่างจากการแบ่งแยกของศาสนาอื่นมาก เพราะไม่ได้เกิดจากความไม่สมบูรณ์ของระบบหรือความไม่สอดคล้องของระบบต่อความต้องการของมนุษย์ แต่อิสลามนั้น ความแตกต่างเกิดขึ้นจากสาเหตุด้านการเมือง และอิทธิพลของต่างชาติ[19]

โดยภาพรวมแล้ว ศาสนาอิสลามนั้นไม่มีการแบ่งแยกในเรื่องของนิกาย หากแต่การแบ่งแยกนั้นเกิดขึ้นมาเองจากความแตกต่างในแนวคิดของชาวมุสลิม ซึ่งโดยหลัก ๆ แล้วแบ่งออกเป็นสองสายที่สำคัญ ได้แก่ มุสลิมที่ยึดถือแนวทางซุนนี (Sunni) และแนวทางชีอะฮ์ (Shia) โดยเฉลี่ยแล้วมุสลิมร้อยละ 85 ยึดถือแนวทางซุนนี ทั้งนี้ในส่วนของชีอะฮ์มีอิหร่านที่เป็นรัฐในอุดมการณ์ทางศาสนา และอาจเรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่เข้มแข็งของชาวชีอะฮ์เลยก็ว่าได้ จำนวนประชากรชีอะฮ์มีจำนวนมากในบางประเทศ เช่น ปากีสถาน อิรัก ซีเรีย เลบานอน เป็นต้น ในปากีสถานร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมดเป็นมุสลิมชีอะฮ์ ในอิรักมีประชากรกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศเป็นมุสลิมชีอะฮ์ แม้รัฐบาลอิรักภายใต้การการนำของ (อดีต) ประธานาธิบดี ซัดดัม ฮุเซ็น (Saddam Hussein) จะเป็นมุสลิมซุนนีก็ตาม ในซีเรียกลุ่มอาลาวี (Alawi) ซึ่งเป็นกลุ่มย่อยหนึ่งของอิสลามสายชีอะฮ์ ถือเป็นกลุ่มที่ทรงอิทธิพลในการปกครองซีเรียภายใต้การนำของตระกูลอัลอัสซาด (al-Asad) สำหรับเลบานอน แม้ชีอะฮ์จะเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ก็เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญภายในประเทศ นอกจากนั้น ในแถบฝั่งทะเลด้านตะวันออกของซาอุดิอาระเบียก็ยังมีมุสลิมชีอะฮ์ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่อีกประมาณร้อยละ 15 ของประชากรทั้งประเทศ[20]

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างซุนนีและชีอะฮ์อยู่ที่บทบาทของผู้นำทางศาสนา หรืออิมาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำแหน่งและสถานภาพของอยาตุลลอฮ์ การศรัทธาในตัวผู้นำทางศาสนาอย่างสูงของชาวชีอะห์ได้นำพาพวกเขาไปสู่ความเชื่อที่เกินขอบเขตความรู้ธรรมดา ๆ พวกเขาเชื่อว่า อิมามทั้ง 12 ท่านเป็นผู้ที่มีความสำคัญสูงสุดรองจากศาสนทูตมุฮัมมัด อิมามเหล่านี้ ไม่เคยทำอะไรผิดพลาดเพราะได้รับการชี้นำจากพระเจ้าโดยตรง และอิมามท่านสุดท้าย หรือ อิมามมะห์ดีนั้น ชาวชีอะฮ์เชื่อว่า ท่านถูกเก็บซ่อนเอาไว้และจะกลับมาปรากฏอีกครั้งในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤติ ดังกล่าวนี้คือความเชื่อของชาวชีอะฮ์ซึ่งบางเรื่องเป็นความเชื่อที่ถูกปฏิเสธโดยมุสลิมซุนนี

ชีอะฮ์ปรากฏขึ้นครั้งแรกในปีคริสต์ศักราชที่ 632 จากภาวะความไม่เห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งผู้นำอิสลามภายหลังการเสียชีวิตของศาสนทูตมุฮัมมัด แนวคิดหลักของมุสลิมส่วนมากเชื่อว่าผู้ที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำอิสลามควรถูกคัดเลือกมาจากผู้ที่เป็นมิตรสหายและสาวกของท่านศาสดามุฮัมมัด กลุ่มที่มีแนวคิดดังกล่าวนี้จึงเป็นที่รู้จักกันในนาม “มุสลิมซุนนี” ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ที่มีแนวคิดว่าตำแหน่งผู้นำอิสลามควรสืบทอดโดยท่านอาลี ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องและบุตรเขยของศาสนดามุฮัมมัด และตกทอด

---

[19] อิมรอน มะลูลีม, **ปรัชญาอิสลาม (Muslim Philosophy),** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทางนำ, 2534) หน้า 19

[20] http://www.cfr.org/publication/10903/shiite_muslims_in_the_middle_east.html

ต่อท่านฮาซัน และ ท่านฮูเซ็น กลุ่มดังกล่าวเหล่านี้จึงเป็นที่รู้จักกันในนาม “มุสลิมชีอะฮ์” และวิกฤตการณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดจุดเดือดในหมู่ชีอะฮ์และความขัดแย้งระหว่างซุนนีและชีอะฮ์คือเหตุการณ์ลอบสังหารท่านฮูเซ็นอย่างโหดเหี้ยมในปีคริสต์ศักราชที่ 680 ที่เมืองกัรบาลาอ์[21] (เมืองสำคัญเมืองหนึ่งของอิรักปัจจุบัน) เหตุการณ์นี้กลายเป็นสัญลักษณ์ที่ยิ่งใหญ่ต่อความรู้สึกโศกเศร้าในทุกชุมชนของชาวชีอะฮ์ โดยจะมีการเดินเป็นขบวน การเฆี่ยนตีตัวเอง ซึ่งเป็นการรำลึกถึงวันที่ท่านฮูเซ็นถูกสังหารอย่างโหดร้าย

นอกจากนั้น ชีอะฮ์ยังแตกแขนงออกเป็นสายย่อยและกลุ่มต่าง ๆ อีกมากมาย ที่สำคัญคือ 1. อิษนาอะชะรียะฮ์ มีผู้ปฏิบัติตามส่วนใหญ่อยู่ในอิหร่านและอิรัก 2. ซัยดียะฮ์ และอะลาวี มีผู้ปฏิบัติตามส่วนใหญ่อยู่ในเยเมน 3. คอรีญีย์ ส่วนใหญ่อยู่ในบางพื้นที่ในแอฟริกาเหนือ และ 4. และกลุ่มชีอะห์สายอิสมาอีลียะฮ์ เป็นกลุ่มที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วทุกมุมโลก ส่วนใหญ่อยู่ในอินเดีย[22] มีสำนักงานบัญชาการใหญ่อยู่ที่กรุงเจนีวาและมีเจ้าชายการีม ข่าน ซึ่งเป็นอิมามของพวกเขาเป็นผู้นำสูงสุด ชีอะฮ์อิสมาอีลียะฮ์ เน้นหนักในด้านการให้ความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ด้วยเหตุผลทางด้านสังคม พวกเขาไม่ยอมรับการเน้นหนักในเรื่องการตีความในตัวบทของคัมภีร์มากจนเกินไป กลุ่มชีอะห์อิสมาอีลียะห์ได้ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาในกิจการด้านสังคมในดินแดนชนบทที่ห่างไกลหลายแห่ง รวมทั้งศูนย์บริการทางการแพทย์และวิทยาลัยในเมืองการาจี ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางการแพทย์แห่งหนึ่งที่ทันสมัยที่สุดในโลกอิสลาม

กลุ่มดังกล่าวนี้ไม่สนใจเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองหรือแม้กระทั่งการเข้าทำงานในหน่วยงานของภาครัฐ ดังนั้นพวกเขาจึงไม่ใช่เป็นกลุ่มที่ถูกจับตามองอย่างเคลือบแคลงสงสัยในสังคมมุสลิมโลก ต่างจากอิหร่านที่ทรงอิทธิพลเหนือเอเชียกลาง เลบานอน และอิรัก (หลังสงคราม ค.ศ. 2003) ตลอดจนมีขีดความสามารถด้านการทหารและการพัฒนานิวเคลียร์ที่แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นจนเป็นที่วิตกกังวลต่อรัฐมุสลิมอื่น ๆ รวมทั้งชาติตะวันตกบางประเทศ พัฒนาการที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้นของอิหร่านยังผลให้ชีอะฮ์ในสายตาของชนภายนอกเปลี่ยนไปจากที่เคยถูกมองอย่างดูถูกหรือการวางท่าเหนือกว่าโดยฝ่ายซุนนี เปลี่ยนเป็นการมองด้วยความน่าเกรงขามหรือแม้กระทั่งด้วยความหวาดกลัว โดยเฉพาะประเทศรอบ ๆ อ่าวเปอร์เซีย ความรู้สึกดังกล่าวเหล่านี้ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นผลมาจากหลักการของอิสลามแต่อย่างใด เช่นเดียวกับจุดกำเนิดของชีอะฮ์ในศตวรรษก่อน ๆ ที่มีสาเหตุมาจากการที่พวกเขาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในอำนาจด้านการเมือง

นอกจากซุนนีและชีอะฮ์แล้วยังมีอีกกลุ่มหนึ่งที่มีแนวคิดผิดแปลกออกไป คือ กลุ่มอะห์มะดียะฮ์ (หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อ มิรซา และ ก็อดยานี) ก่อตั้งโดย มีรซา ฆูลาม อะห์มัด (Mirza Ghulam Ahmad) ผู้ซึ่งมาจากหมู่บ้านกอเดียน (Qadian)ในอินเดีย กลุ่มดังกล่าวนี้ประสบความสำเร็จในการเผยแพร่แนวคิดและขยายเข้าไปในปากีสถาน แต่ก็ถูกประกาศเป็นกลุ่มชนที่ “ไม่ใช่มุสลิม”โดยสมัชชาแห่งชาติปากีสถาน

---

[21] ดูประวัติความขัดแย้งระหว่างซุนนี-ชีอะฮ์โดยย่อได้ใน http://en.wikipedia.org/wiki/Shi'ite

[22] บรรจง บินกาซัน, **สารานุกรมอิสลาม: ฉบับเยาวชนและผู้เริ่มสนใจ**, (กรุงเทพฯ: อัล อะมีน, 2547), หน้า 104.

ในปี 1974 เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวปฏิเสธการเป็นศาสนทูตท่านสุดท้ายของศาสดามุฮัมมัด ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าผู้ก่อตั้งแนวคิดอะห์มะดียะฮ์หรือมีรซา ฆุลาม อะห์มัด เป็นศาสดาต่อจากมุฮัมมัด กลุ่มอะห์มะดียะฮ์เผยแพร่แนวคิดของตนอย่างแข็งขันในทุกแห่งหนที่พวกเขาได้เข้าไปตั้งรกราก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแอฟริกาเหนือ

ในอีกด้านหนึ่ง ยังมีมุสลิมที่ยึดมั่นและเชื่อถือในเรื่องของความลี้ลับในอิสลาม พวกนี้เป็นที่รู้จักกันและเรียกกันว่าลัทธิซูฟี (Sufism) พบมากในมุสลิมสายซุนนี พวกซูฟีพยายามค้นหาการเข้าถึงพระเจ้าโดยตรงผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การบำเพ็ญพรต หรือไม่ก็การแสดงออกถึงความรู้สึกปลาบปลื้มอย่างเหลือล้นโดยการกระโดดโลดเต้น การขับร้อง และการเข้าฌานหรือนั่งสมาธิ ลัทธิซูฟีถือเป็นอีกลัทธิหนึ่งที่มีอิทธิไม่น้อยในอิสลามและแพร่กระจายทั่วไปในโลกอิสลาม[23]

นอกเหนือไปจากการแตกแขนงออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้แล้ว ยังมีการปรากฏขึ้นของสำนักตีความในบทบัญญัติทางนิติศาสตร์อิสลามมากมายในช่วง 2 ศตวรรษหลังจากการเสียชีวิตของศาสดามุฮัมมัดในปีคริสต์ศักราชที่ 633 ทั้งนี้ในปัจจุบันมีอยู่ 4 สำนักที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขว้างในโลกอิสลามสายซุนนี อันได้แก่ ฮัมบะลี (Hanbali) หะนะฟี (Hanafi) มาลิกี (Maliki) และ ชาฟีอี (Shafi'i)[24] ชื่อของสำนักนิติศาสตร์อิสลามเหล่านี้ตั้งขึ้นตามชื่อของเจ้าสำนัก ซึ่งเป็นปราชญ์ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดของอิสลาม ทั้ง 4 สำนักคิดนี้ยึดมั่นในหลักการศรัทธาเดียวกันและไม่มีการบิดเบือนหรือเบี่ยงเบนแก่นแท้ในหลักการอิสลาม ความแตกต่างระหว่างปราชญ์เหล่านี้อยู่ที่การพิจารณาความน่าเชื่อถือและการยอมรับในฮะดีษ[25]ต่างๆ ตามความชัดเจนของหลักฐานและสายรายงานในฮะดีษนั้น ๆ และการตัดสินปัญหาความคลุมเครือในประเด็นใดประเด็นหนึ่งตามความเห็นของเสียงส่วนใหญ่ของนักวิชาการหรือด้วยเหตุผลและการใช้ข้อเปรียบเทียบในตัวบทและการตีความจากคัมภีร์กุรอาน อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในโลกอิสลามว่าชาวมุสลิมสามารถยึดถือและปฏิบัติตามแนวทางของสำนักใดก็ได้จากทั้ง 4 สำนักนี้ ซาอุดิอาระเบียเองก็ให้การยอมรับในความถูกต้องตามกฎหมายของทั้ง 4 สำนักนี้ผ่านศาลชะรีอะฮ์ของประเทศ

---

[23] ดูรายละเอียดเรื่องซูฟีได้ใน อิมรอน มะลูลีม, **ปรัชญาอิสลาม**, *อ้างแล้ว*, หน้า 83-102

[24] มัซฮับชาฟีอี มีผู้ปฏิบัติตามส่วนใหญ่อยู่ในเอเชียอาคเนย์ มัซฮับหะนาฟี มีผู้ปฏิบัติตามส่วนใหญ่อยู่ในอินเดียและปากีสถาน มัซฮับมาลิกี มีผู้ปฏิบัติตามส่วนใหญ่อยู่ในแอฟริกา และมัซฮับฮัมบาลี มีผู้ปฏิบัติตามส่วนใหญ่อยู่ในแอฟริกา

[25] ฮะดีษ หมายถึง บันทึกคำพูด การประพฤติปฏิบัติ จริยวัตร ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของนบีมุฮัมมัดตั้งแต่ท่านได้รับการแต่งตั้งจากอัลลอฮฺให้เป็นศาสนทูต (รอซูล) ของพระองค์เมื่อตอนอายุได้ 40 ปี จนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิตของท่านเมื่ออายุได้ 63 ปี นอกจากนั้น การกระทำอะไรก็ตามของบรรดาสาวกต่อหน้าท่านศาสนทูต และท่านได้อนุมัติหรือไม่ได้ห้าม ก็จัดอยู่ในความหมายของคำว่าฮะดีษด้วยเช่นกัน โดยภาษาแล้ว คำว่า "ฮะดีษ" หมายถึง "เรื่องเล่าข่าว" นอกจากนี้แล้ว ฮะดีษยังถูกเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ซุนนะฮ์" ซึ่งหมายความว่า "การปฏิบัติ" "ขนบธรรมเนียม" หรือ "วิถีชีวิต" อีกด้วย ทั้งนี้ ฮะดีษและซุนนะฮ์ถือเป็นแหล่งอ้างอิงทางกฎหมายอิสลามที่มีความสำคัญเป็นอันดันสองรองจากอัล-กุรอาน ในขณะเดียวกัน ก็ทำหน้าที่เป็นตัวอธิบายหรือขยายรายละเอียดตัวบทของอัล-กุรอาน

ความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์และภาษานับได้ว่าเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความซับซ้อนในโลกอิสลามเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับสภาพและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมุสลิมในแต่ละพื้นที่ ภาษาอาหรับเป็นภาษาที่ใช้ในคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งถูกแปลเป็นภาษาอื่น ๆ มากมาย ในศาสนพิธี การเข้าเฝ้าพระเจ้า ที่เรียกว่า การละหมาด หรือ การนมาสของชาวมุสลิมนั้น มุสลิมที่ไม่ได้พูดภาษาอาหรับก็จะต้องอ่านโองการคัมภีร์อัล-กุรอานเป็นภาษาอาหรับโดยการท่องจำ แต่กระนั้นก็ตาม ภาษาอาหรับก็ไม่ได้เป็นภาษาที่ใช้กันทั่วไปในรัฐมุสลิมนอกเหนือจาก 22 รัฐในแถบประเทศอาหรับหรือในชุมชนอาหรับ ทั้งนี้มีหลายร้อยภาษาที่มุสลิมใช้ในการสนทนาพูดคุยกัน เช่น ภาษาเปอร์เซีย อุรดู มารายัน ซาวาฮีลี บังกาลี ตุรกี เบอร์เบอร์ มลายู เป็นต้น ภาษาเหล่านี้มีรากฐานมาจากตระกูลของภาษาต่าง ๆ มากมายและมีลักษณะการเขียนที่แตกต่างกัน (แม้ในบางครั้งจะมีความคล้ายคลึงและเกี่ยวข้องกัน) แม้จะมีความพยายามในการสอนภาษาอาหรับในทุกชุมชนที่มีมุสลิมอาศัยอยู่ แต่ก็ยังคงไม่อาจกล่าวได้ว่าภาษาอาหรับเป็นภาษาสากลที่ใช้ได้ในทุกหนทุกแห่งทั่วไปในโลกอิสลาม

Richard V. Weekes จำแนกว่าในประชาชาติมุสลิมนั้นมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันอยู่ทั้งหมดประมาณ 300 กลุ่ม ในจำนวนนี้ 96 กลุ่มมีจำนวนประชากรมากกว่า 100,000 คน ซึ่งในจำนวน 96 กลุ่มดังกล่าวนี้ เมื่อรวมประชากรทั้งหมดแล้ว มีมากกว่าร้อยละ 92 ของประชากรมุสลิมทั้งโลก[26] กลุ่มเหล่านี้ไม่ได้หมายความว่าเป็นชนกลุ่มน้อยภายในศาสนา แต่เป็นเพียงกลุ่มชนที่มีที่มาทางด้านชาติพันธุ์ที่ไม่เหมือนกันและในบางกรณีก็ใช้ภาษาที่แตกต่างจากชนส่วนมากในประเทศที่พวกเขาอาศัยอยู่ กลุ่มชนเหล่านี้มักมีภูมิลำเนาอยู่ตามบริเวณที่ห่างจากแนวพรมแดนของประเทศหรือตามตะเข็บชายแดนระหว่างประเทศ

อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพฤติกรรมและวัฒนธรรมในอิสลาม คือ วัฒนธรรมของชนหมู่มากที่ไม่ใช่มุสลิมซึ่งมีอิทธิพลกระทบต่อสังคมมุสลิมที่เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศต่าง ๆ ในลักษณะของการเลียนแบบพฤติกรรมทางด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะในยุโรปและอเมริกาเหนือ ชาวมุสลิมรุ่นแรกที่ได้อพยพเข้าไปในประเทศที่ไม่ใช่มุสลิมต่างวิตกกังวลกับประเด็นดังกล่าวนี้ เมื่อพวกเขาเห็นว่าลูกหลานของพวกเขาได้ให้การยอมรับกับค่านิยมและพฤติกรรมต่าง ๆที่ศาสนาอิสลามสอนเป็นเรื่องผิด เช่น การตั้งท้องของวัยรุ่นก่อนวัยอันควรและก่อนการสมรส การสำส่อนทางเพศ การทำแท้ง การเสพสิ่งเสพติดมึนเมา การแต่งกายไม่เหมาะสม สื่อลามก และการปฏิเสธจริยธรรมอิสลาม ทั้งนี้บรรดากลุ่มองค์กรมุสลิมก็ได้พยายามแสวงหามาตรการต่าง ๆ ขึ้นมาแก้ไขและรับมือกับปัญหาดังกล่าว องค์กรเหล่านี้ได้แก่ องค์กรเพื่อสังคมอิสลามแห่งอเมริกาเหนือ (Islamic Society of North America) องค์กรสันนิบาตมุสลิมโลก (World Muslim League) และองค์กรสภามุสลิมยุโรป (European Muslim Council) เป็นต้น

[26] ดู Richard V. Weekes, **Muslim Peoples**, (UK: Greenwood Press, 1984)

(10) ชนกลุ่มน้อยในรัฐมุสลิม

กฎหมายอิสลามเป็นกฎหมายที่ให้ความเอาใจใส่และให้ความสำคัญต่อการปกป้องคุ้มครองชนกลุ่มน้อยที่ไม่ใช่มุสลิมซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนหรือรัฐอิสลาม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า อิสลามให้การยอมรับในสถานภาพพิเศษของผู้นับถือศาสนายูดาย (ชาวยิว) และชาวคริสต์ ว่าเป็นอะฮ์ลุลกิตาบ หรือ “ชาวคัมภีร์” (People of the Book) ซึ่งหมายถึงบรรดาผู้ที่ศรัทธาในคัมภีร์เก่า (Old Testament) หรือเล่มต้นฉบับของศาสนาคริสต์ (Bible) ชนกลุ่มน้อยในรัฐมุสลิมอาจจำแนกได้ 2 ประเภทกว้าง ๆ คือ

1. พลเมืองที่ไม่ใช่มุสลิมที่เรียกว่า “ซิมมีย์” (Dhimmis)

นักนิติศาสตร์อิสลามเรียกพลเมืองที่นับถือศาสนาอื่นที่อาศัยอยู่ในประเทศมุสลิมว่าชาว “ซิมมีย์” (People of the Covenant) อันหมายถึงพลเมืองต่างศาสนิกที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลของประเทศมุสลิม คำเรียกเช่นนี้ไม่ได้บ่งชี้ว่าพลเมืองเหล่านี้เป็นพลเมืองชั้นสองของประเทศ แต่มีความหมายว่าเป็น “บรรดาผู้ที่อยู่ใต้พันธะสัญญาและความคุ้มครอง” เพราะพวกเขากลายเป็นผู้ที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของศาสดามุฮัมมัด และชาวมุสลิมทุกคนอย่างถาวร[27]

2. ผู้ได้รับการคุ้มครองอารักขา (มุสตะมัน)

ประเภทนี้คือชนต่างด้าวที่ไม่ใช่มุสลิม แต่ได้เดินทางเข้ามาในประเทศมุสลิม แล้วพำนักอยู่ที่นั่นเพื่อทำงานหรือทำกิจการอื่น ๆ นักนิติศาสตร์อิสลามเรียกกลุ่มคนประเภทนี้ว่าชาว “มุสตะมัน” หรือ “มุอาฮัด” หมายถึงผู้อาศัยที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองอารักขาของอิสลามหรือผู้ที่อยู่ภายใต้พันธะสัญญา (seekers of protection)

ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมทั้ง 2 ประเภทนี้ มีสิทธิทั่วไป เช่น ได้รับการอนุญาตให้อ่านบทสวดทางศาสนาก่อนการเชือดสัตว์เพื่อเป็นอาหารที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาของพวกเขาในรัฐมุสลิม ได้รับการประกันถึงสิทธิในการเคารพบูชา สิทธิในการออกเสียงและแสดงความคิดเห็น และสิทธิการดำรงตำแหน่งหน้าที่ระดับสูงในงานด้านการปกครองของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อยกเว้นในสิทธิบางประการอันจะเป็นการก่อให้เกิดผลเสียต่อธรรมชาติของสังคมมุสลิมดั้งเดิม ซึ่งภายใต้ข้อยกเว้นนี้ รัฐมุสลิมบางรัฐได้จำกัดอิสรภาพในการเคารพบูชาและสิทธิของคนที่ไม่ใช่มุสลิมในการดำรงตำแหน่งต่างๆ

มีชาวคริสต์เป็นจำนวนมากอาศัยอยู่ในรัฐมุสลิมต่างๆ พวกเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีบทบาทสำคัญในรัฐนั้นๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลางเพียงแห่งเดียวประมาณการว่ามีผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์อยู่ราว 12 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในเลบานอนก่อนเกิดสงครามกลางเมืองมีประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์เกือบร้อยละ 40 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ชาวคอปท์ (Copts: ชาว

---

[27] Al- Zuhaily Wahbah, **al-Islam wa ghairi al-muslimin (Islam and non-Muslim**), (Demascus: Dar al-Maktabi, 1998), pp.60-61 อ้างไว้ใน ศอลิห์ หุสัยน์ อัลอายัด. **สิทธิของชนต่างศาสนิกในประเทศอิสลาม.** อุษมาน อิดรีส (ถอดความและเรียบเรียง) , (วิทยาลัยอิสลามยะลา: เอดิสัน เพรส โพรดักส์, 2005), หน้า 17

อียิปต์สมัยกรีกและโรมันโบราณที่นับถือศาสนาคริสต์) ประมาณ 8 ล้านคนในอียิปต์ ในซีเรียอีกประมาณ 1 ล้านคน และอีกร้อยละ 10 ของชาวปาเลสไตน์ผลัดถิ่นก็เป็นชาวคริสต์[28]

แผนภูมิที่ 5 การกระจายตัวของประชากรชาวคริสต์ในตะวันออกกลาง

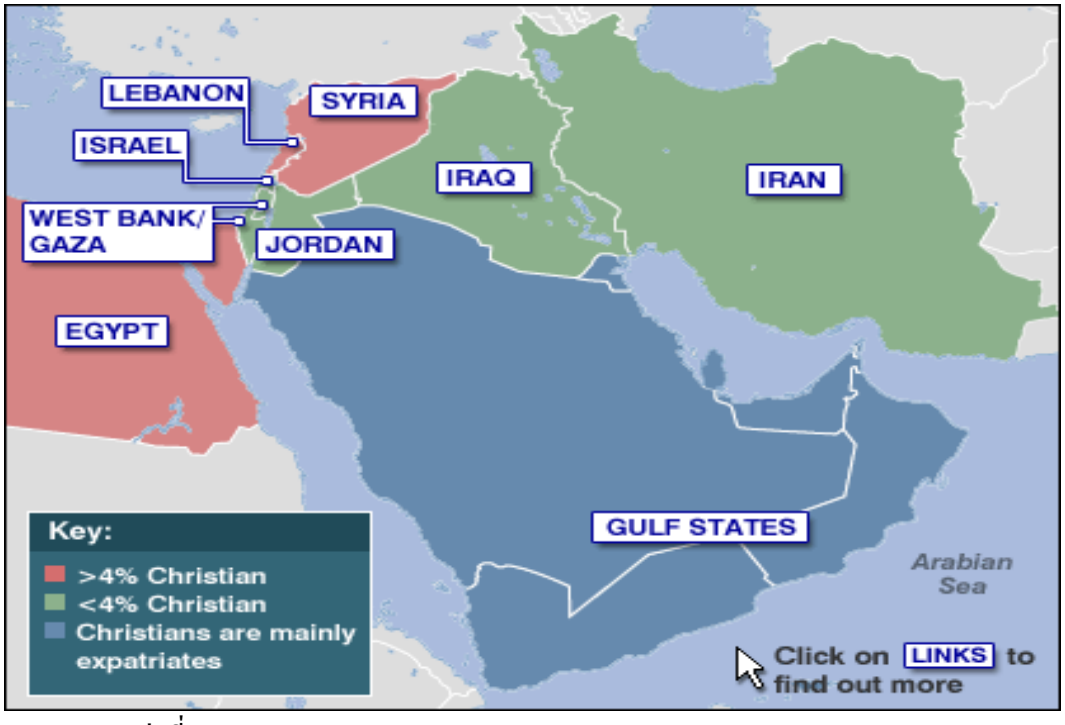

แหล่งที่มา: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4499668.stm

รัฐมุสลิมส่วนใหญ่ได้ดำรงไว้ซึ่งความเสมอภาคในสังคมและให้ความสำคัญต่อชนกลุ่มน้อยโดยไม่เลือกปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่นปากีสถานที่ได้แต่งตั้ง เอ อาร์ โคร์นีเลียส (A.R. Cornelius) ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าผู้พิพากษาศาลสูงสุดอยู่นานหลายปี ชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในปากีสถานส่วนใหญ่มีบรรพบุรุษที่สืบเชื้อสายมาจากชาวกัว (Goa) ในประเทศอินเดีย ภายใต้การนำของโยเซฟ คาร์ดินัล โคร์เดโร(Joseph Cardinal Cordeiro) กรรมสิทธ์ที่ดินอันมีค่าของโบสถ์คริสต์นิกายคาทอลิกและอังกลิกัน(Anglican) ไม่เคยถูกคุกคามด้วยการขู่ให้เคลื่อนย้ายหรือเวนคืนแต่อย่างใด แม้ในบางแห่งจะไม่ได้เปิดใช้ก็ตาม

ในประเทศจอร์แดน แม้จะมีชุมชนคริสต์อยู่ไม่มากนัก แต่พวกเขาก็ได้เข้ามามีบทบาทและดำรงตำแหน่งสำคัญๆทางการเมือง เช่น ดร. กามาล อบู ญับบัร (Dr. Kamal Abu Jabar) เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของจอร์แดน ส่วนอิรักซึ่งมีประชากรชาวคริสต์อยู่ประมาณร้อยละ 3 (ส่วนใหญ่เป็นคริสต์นิกาย Chaldean, Nestorian, Orthodox, Catholic และ Protestant) มี ฏอริก อาซิส ชาวคริสต์นิกายคอลเดีย (Chaldean) เคยดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และในอียิปต์มี บูโตรส บูโตรส ฆา

[28] ดูรายละเอียดเกี่ยวกับชาวคริสต์เตียนในตะวันออกกลางได้ใน http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4499668.stm

ลี (Boutros Boutros Ghali) ชาวคริสต์คอปท์เคยดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีก่อนที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นเลขาธิการสหประชาชาติ ในโมร็อกโคมีชุมชนชาวคริสต์และชาวยิวอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก พวกเขามีฐานะที่มั่งคั่งและเฟื่องฟูอยู่ในประเทศนี้ สำหรับตุรกีที่ประกาศตัวชัดเจนว่าเป็นรัฐทางโลก (Secular State) ซึ่งพยายามเลียนแบบยุโรป ได้ให้การคุ้มครองสถานภาพและดำเนินนโยบายที่ค่อนข้างอ่อนโยนต่อชนกลุ่มน้อยชาวคริสต์ภายในประเทศของตนเป็นอย่างมาก

กระนั้นก็ตาม ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ที่อาศัยอยู่ในรัฐมุสลิมก็มักมีความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในสถานภาพของพวกเขาที่ได้รับการรับรองโดยผู้ปกครองชาวมุสลิม แม้กฎหมายดั้งเดิมของอิสลามได้ให้การปกป้องคุ้มครองพวกเขาอย่างเต็มที่ก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยในรัฐมุสลิมก็ไม่ได้เป็นไปในมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด บางประเทศยังคงเลือกปฏิบัติบนบรรทัดฐานที่แตกต่างกัน เช่น ซาอุดิอาระเบียยังคงไม่อนุญาตให้มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างเดี่ยวต่างหากสำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม[29] กลุ่มนิกายบาไฮ (Bahai) ซึ่งถือกำเนิดขึ้นในเปอร์เซีย ถูกประกาศห้ามและประณามว่าเป็นพวกนอกศาสนาในรัฐมุสลิมต่างๆ เนื่องจากพวกเขามีความเชื่อและแนวคิดที่ขัดต่อหลักการของอิสลาม ทั้งนี้พวกบาไฮไม่เชื่อในความเป็นศาสนทูตท่านสุดท้ายของมุฮัมมัด ในอีกด้านหนึ่งซูดานและลิเบียก็ได้เคยปฏิบัติการโดยใช้ความรุนแรงต่อต้านกลุ่มชนที่ไม่ใช่มุสลิมในประเทศของตน ในอียิปต์รัฐบาลก็ประสบปัญหาในการที่ไม่อาจจะควบคุมพวกหัวรุนแรงที่มุ่งเป้าการโจมตีไปที่ชาวคริสต์คอปท์ได้

อนึ่ง ผลประโยชน์สำคัญที่โลกอิสลามได้รับจากการที่มีชาวคริสต์อยู่ร่วมในดินแดนก็คือ การที่ชาวคริสต์เหล่านี้จะเป็นตัวกลางเชื่อมต่อระหว่างโลกอิสลามกับโลกตะวันตก

แม้ชาวคริสต์ในตะวันออกกลางจะมีสถานภาพเป็นชนกลุ่มน้อยแต่อิทธิพลของพวกเขาในภูมิภาคแห่งนี้กลับมีความลึกซึ้งและกว้างขวางเป็นอย่างยิ่ง พวกเขามีสถาบันทางการศึกษาที่เก่าแก่และได้มาตรฐานหลายแห่งในภูมิภาคนี้ เช่น มหาวิทยาลัยอเมริกันแห่งกรุงเบรุต (American University of Beirut) ก่อตั้งขึ้นในปี 1866 ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของชาวคริสต์นิกาย โปรเตสแตนต์ (Protestant) และมหาวิทยาลัยเซนต์ โยเซฟ (Saint Joseph) ในเบรุต ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของชาวคริสต์คาทอลิกนิกายเยซูอิต (Jesuit) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1881 มหาวิทยาลัยเหล่านี้ให้การศึกษาวิทยาการทางการแพทย์ การเมือง วิทยาศาสตร์ ฯลฯ แก่ผู้นำปัญญาชนของตะวันออกกลาง นอกจากนั้น ยังมีวิทยาลัยโรเบิร์ต (Robert College) ในกรุงอิสตันบูล ที่ให้การศึกษาในลักษณะเดียวกันแม้จะมีอิทธิพลน้อยกว่ามหาวิทยาลัยอื่นๆก็ตาม

[29] ในเขตคาบสมุทรอาระเบีย อิสลามไม่อนุญาตให้มีการสร้างศาสนสถานนอกจากมัสญิดเท่านั้น และไม่อนุญาตให้ชนต่างศาสนิกปฏิบัติศาสนกิจของตนเองอย่างโจ่งแจ้ง และไม่อนุญาตให้มีศาสนาอื่นโดดเด่นเคียงข้างอิสลาม เพราะคาบสมุทรอาหรับเป็นเขตพิเศษ (เป็นแผ่นดินต้องห้าม) ในบัญญัติอิสลามที่ไม่เหมือนกับเขตอื่น ๆ ด้วยความพิเศษนี้ จึงเป็นหน้าที่ของซาอุดีอาระเบียที่จะต้องปกปักษ์รักษา ไม่ให้ใครเข้ามาตั้งศาสนสถานในเขตนี้

การให้การศึกษาอบรมของมหาวิทยาลัยเหล่านี้เปิดกว้างสำหรับคนทุกชาติพันธุ์และโดยเฉพาะต่อบรรดาผู้นำชั้นสูง โดยไม่จำกัดถึงสถานภาพทางศาสนาว่าจะเป็นมุสลิมหรือชาวคริสต์ ในที่นี้พบว่าผู้ที่เข้ารับการศึกษาจากสถาบันเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นมุสลิม

โบสถ์อาหรับในตะวันออกกลางนับได้ว่าเป็นตัวเชื่อมต่อที่ทรงอิทธิพลอย่างมากในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมกับชาวคริสต์ ผู้นำคริสต์ที่มีบทบาทสำคัญในที่นี้ ได้แก่ แฟรง ซากราน (Frank Sakran) ตัวแทนศาสนจักรกรีกออร์ธอดอกซ์อาหรับ ในองค์การสภาคริสต์จักรสากล (World Council of Churches) และในสหรัฐอเมริกาคือ หัวหน้าบาทหลวง ฟิลิป อี ซาลิบา (Philip E. Saliba) มหาสังฆนายกแห่งโบสถ์ออร์ธอดอกซ์ ซึ่งได้จัดการสานเสวนาระหว่างผู้นำตะวันออกกลางและผู้นำชาวคริสต์อยู่เป็นประจำ อิทธิพลและบทบาทของผู้นำชาวคริสต์เหล่านี้ได้รับการยกย่องเป็นอย่างมาก แม้กระทั่งนาย เกาะดะฟี (Qadafi) ผู้นำลิเบีย บุคคลผู้ซึ่งมักไม่ปรากฏในสื่อของอเมริกาในทางที่ดีหรือในความไม่เป็นผู้นำที่นิยมความประนีประนอม ยังพูดและปฏิบัติในเชิงสร้างสรรค์ต่อการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาวมุสลิมและชาวคริสต์

(11) การพัฒนามนุษย์ในโลกอิสลาม

โลกในยุคปัจจุบันประกอบไปด้วยดินแดนและประเทศต่างๆ รวมกันทั้งหมด 207 ประเทศ ในจำนวนนี้ 57 ประเทศเป็นสมาชิกขององค์การการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Conference-OIC) โดยประเทศเหล่านี้จัดเป็นประเทศมุสลิม หรือที่มักเรียกกันโดยรวมว่า “โลกอิสลาม” (Muslim World) หากพิจารณาจากการคำนวณของสหประชาชาติ ประชากรโลกมีจำนวนรวมกันทั้งหมดในปัจจุบันประมาณ 6.13 พันล้านคน โดยมีประชากรมุสลิมทั้งหมดประมาณร้อยละ 21.4 ขณะเดียวกันพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ครอบคลุมทั้งโลกมีอยู่ประมาณ 103 ล้านตารางกิโลเมตร ในจำนวนนี้พื้นที่ของโลกอิสลามรวมกันทั้งหมดจะมีอยู่ประมาณ 30.51 ล้านตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 22.80 ของพื้นที่ทั้งหมดในโลก

หากพิจารณาจากแผนที่โลกจะเห็นได้ว่า โลกอิสลามยื่นขยายจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือของแอฟริกา (โมร็อกโก) ไปจนถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อินโดนีเซีย) จากมหาสมุทรแอตแลนติกไปจนถึงแปซิฟิก ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและมหาสมุทรอินเดีย มีประมาณการณ์กันว่า โลกอิสลามผลิตยางพาราและปอกระเจา (Jute) มากกว่า 3 ใน 4 จากผลผลิตทั้งหมดของโลก ทรัพยากรน้ำมัน 2 ใน 3 ของโลกอยู่ในประเทศมุสลิม นอกจากนั้น น้ำมันปาล์ม 2 ใน 3 ของโลก และเครื่องเทศมากกว่า 2 ใน 3 ของโลกยังได้มาจากโลกอิสลาม อีกทั้งโลกอิสลามยังมีดีบุกและแร่ธาตุฟอสเฟตกว่าครึ่งหนึ่งของโลก และยังเป็นแหล่งผลิตก๊าซธรรมชาติเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น โลกอิสลามยังผลิตฝ้าย กาแฟ ชา ขนแกะ ยูเรเนียม ธาตุโลหะแมงกะนีส ธาตุโคบอลท์ (cobalt) และทรัพยากรอื่น ๆ อีกหลายชนิดที่โลกอิสลามสามารถผลิตได้ในปริมาณที่มาก

แม้กระนั้น ก็เป็นที่น่าเสียดายที่แม้จะมีทรัพยากรธรรมชาติมากมายขนาดนั้น แต่ในแง่ของการพัฒนามนุษย์ กลับปรากฏว่าประชากรมุสลิมโลกจัดอยู่ในประเภทกลุ่มคนที่ยังด้อยพัฒนา (Human Under-development) ดังนั้น การพิจารณาเชิงเปรียบเทียบในภาพกว้างๆ ระหว่างโลกอิสลามกับโลกที่ไม่ใช่อิสลามจึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานี้

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดพื้นฐานเกี่ยวกับโลกมุสลิมและโลกที่ไม่ใช่มุสลิม

ประเภท	โลกมุสลิม		โลกที่ไม่ใช่มุสลิม	
	ประเทศรายได้สูง	ประเทศรายได้ต่ำ	ประเทศรายได้สูง	ประเทศรายได้ต่ำ
- ประชากรประเภทอยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจนระหว่างประเทศ (%)	---	33.8	---	27.6
- รายได้ต่อหัว (per capita GDP (เหรียญสหรัฐฯ)	8,6112	613	26,180	2,512
- อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (%)	-0.7	-0.2	2.6	1.5
- อายุเฉลี่ย (ปี)	72	58	79	64
- อัตราการเติบโตของจำนวนประชากร (%)	2.1	2.2	0.5	1.4
- ประชากรที่ขาดแคลนน้ำสะอาด (%)	19	36	6	28
- จำนวนแพทย์ต่อประชากร 100,000 คน	123	82	273	115

แหล่งที่มา : ธนาคารโลก, 2000 ; UNDP, 2001

หมายเหตุ : การแบ่งประเทศที่มีรายได้สูง-ต่ำ ใช้รายงานของการพัฒนาโลกปี 2000/2001 เป็นมาตรฐาน ซึ่งเป็นรายงานที่เน้นประเด็นความยากจนเป็นหลัก ในการแบ่งดังกล่าว ประเทศที่มีรายได้สูงและปานกลางค่อนข้างสูง จะจัดอยู่ในประเภท “ประเทศที่มีรายได้สูง” (GNP per capita US$ 2,996 หรือสูงกว่า) ขณะที่ประเทศที่มีรายได้ต่ำหรือรายได้ปานกลางค่อนข้างต่ำ จะจัดอยู่ในประเภท “ประเทศที่มีรายได้ต่ำ” (GNP per capita US$ 2,995 หรือน้อยกว่า) ตามการแบ่งประเภทเช่นนี้ จากประเทศอิสลาม 57 ประเทศ มีแค่ 11 ประเทศ คือ บาห์เรน บรูไน กาบอน คูเวต เลบานอน ลิเบีย มาเลเซีย โอมาน กาตาร์ ซาอุดิอาระเบีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เท่านั้นที่จัดว่าเป็นประเทศที่มีรายได้สูง ในขณะที่ประเทศที่เหลืออีกกว่า 40 ประเทศ จัดเป็นประเทศที่มีรายได้ต่ำ

ในปัจจุบัน โลกอิสลามโดยรวมต้องเผชิญกับปัญหาท้าทายมากมาย หนึ่งในนั้นก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มะห์บูบ อุล-ฮัก *(Mahbub ul Haq) ได้อธิบายไว้ว่า “ลำดับการพัฒนาของประเทศมุสลิมโดยทั่วไปมักต่ำกว่าการจัดลำดับรายได้ต่อหัว (per capita ranks) อันแสดงให้เห็นว่า รายได้ของพวกเขาไม่ได้ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชากรของประเทศเหล่านี้อย่างเต็มที่นัก ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) โดยรวมของประเทศมุสลิม 49 ประเทศอยู่ที่ 0.393 เท่านั้น ซึ่งจัดว่าโลกอิสลามอยู่ในประเภทกลุ่มคนที่ยังด้อยพัฒนา

หากพิจารณาจากรายงานการพัฒนามนุษย์ ปี ค.ศ. 2001 จะพบว่า ประเทศมุสลิม 44 ประเทศ มีมาตรฐาน HDI ที่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานของโลกทั่วไป ยิ่งกว่านั้น ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ไล่เลี่ยกัน ประเทศมุสลิมจำนวนมากก็ยังมีการพัฒนามนุษย์ที่ต่ำกว่าประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม (ที่มีรายได้ไล่เลี่ยกัน)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระหว่างประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งมีรายได้ไล่เลี่ยกัน แต่มีระดับของการพัฒนามนุษย์ที่แตกต่างกัน

ประเทศ	การจัดลำดับ HDI	รายได้ประชากรต่อหัวต่อปี (GDP per capita)	อายุเฉลี่ย (ปี)	อัตราการรู้หนังสือ (%)
ประเทศรายได้สูง				
● นิวซีแลนด์	19	19,104	77.4	99.0
● UAE	45	18,162	75.1	75.1
ประเทศรายได้ต่ำ				
● เวียดนาม	101	1,860	67.8	93.1
● Guinea	150	1,934	47.1	35.0

แหล่งที่มา : UNDP, 2001

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ภายในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงซึ่งมีรายได้ไล่เลี่ยกัน การจัดลำดับ HDI ของโลก จัดให้ UAE อยู่ในลำดับที่ 45 แต่นิวซีเลนด์อยู่ในลำดับที่ 19 เช่นเดียวกัน สำหรับประเทศที่มีรายได้ต่ำ ปรากฏว่าประเทศ Guinea จัดอยู่ในลำดับที่ 150 ขณะที่เวียดนามนั้นจัดอยู่ในลำดับที่ 101 เท่านั้นเอง อัตราการรู้หนังสือในนิวซีแลนด์และเวียดนามคือ ร้อยละ 99 กับ 93.1 ตามลำดับ แต่สำหรับ UAE กับ Guinea อยู่ที่ร้อยละ 75.1 และ 35.0 ตามลำดับ สถานการณ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึง (นอกเหนือจากปัจจัยอื่นๆ) ความผิดพลาดในการจัดการบริหารทรัพยากรในประเทศมุสลิม ซึ่งเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้การพัฒนามนุษย์ของประเทศมุสลิมเป็นไปอย่างล่าช้า

อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าในช่วงทศวรรษที่ 1990 ประเทศมุสลิมจำนวนมากมีความก้าวหน้ามากขึ้นในเรื่องของการพัฒนามนุษย์ แต่ในยุคโลกาภิวัตน์ร่วมสมัยนี้ และการแข่งขัน ความก้าวหน้า

ดังกล่าวยังถือว่าไม่เพียงพอ (ตามมาตรฐานของ UNDP) ตามการศึกษาของ UNDP นั้น จากประเทศมุสลิมทั้งหมด 57 ประเทศ 34 ประเทศมีลำดับลดลงในการจัดลำดับ HDI ของโลก ในขณะเดียวกัน ถึงแม้ว่าบางประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งเป็นประเทศที่มีรายได้สูงจะตกลำดับของการจัดลำดับ HDI ของโลก แต่พวกเขาก็ยังจัดอยู่ในประเทศระดับต้นๆ ของ HDI ของโลก ทั้งนี้ความเติบโตเฉลี่ยของ HDI ของโลกอิสลามโดยรวมอยู่ที่ร้อยละ 29.2 (UNDP, 1999 ; 200,2001)

การศึกษาในโลกอิสลาม

อิสลามให้ความสำคัญต่อการศึกษาอย่างมาก หลักคำสอนทางศาสนาเน้นย้ำให้มุสลิมทั้งชายและหญิงแสวงหาความรู้ โองการแรกของคัมภีร์อัล-กุรอานสั่งใช้ให้ศาสนทูตมุฮัมมัดอ่าน เรียนรู้และทำความเข้าใจ (Quran, 96 : 1-4) ตามคำสอนของอัล-กุรอานแล้ว พระเป็นเจ้าได้ประทานความสามารถให้แก่มนุษย์ในการสังเกต คิดและเขียนด้วยปากกา เพื่อที่ว่าเขาจะได้เผยแพร่ความรู้ออกไปอย่างกว้างขวาง และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของพวกเขาไว้เป็นมรดกตกทอดต่ออนุชนรุ่นหลัง ในคัมภีร์อัล-กุรอานความรู้และการศึกษาได้รับการเน้นย้ำถึงความสำคัญอย่างสูง อัล-กุรอานให้เกียรติบรรดาผู้มีความรู้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ แต่น่าเสียดายที่ในโลกอิสลามร่วมสมัยนั้น คำสอนเหล่านี้กลับถูกละเลย คำสอนของอิสลามกลายเป็นแค่เรื่องทฤษฎีที่ไม่นำมาสู่การปฏิบัติ

ในแง่ของการปฏิบัตินั้น โลกอิสลามยังล้าหลังในเรื่องการศึกษา ความจริงคำสอนทางศาสนา (ซึ่งสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นเอกฉันท์ในการประชุมสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติเมื่อปี ค.ศ. 1948) ถือว่าการศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในขณะเดียวกัน “การประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องการศึกษาสำหรับทุกคน” (World Conference on Education for All) ซึ่งจัดร่วมกันโดย UNESCO UNICEF UNDP และ ธนาคารโลก ในปี ค.ศ. 1990 ณ หาดจอมเทียน พัทยา ประเทศไทย ได้มีการออกประกาศ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องการศึกษาสำหรับทุกคน (World Declaration on Education for all)” ซึ่งเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ทั้งหมด จัดเตรียมการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่พลเมืองของแต่ละประเทศอย่างเท่าเทียม

อย่างไรก็ตาม ในประเทศมุสลิมหลาย ๆ ประเทศ สถานะของภาคส่วนทางด้านการศึกษานั้นตกต่ำ ยกตัวอย่างเช่น ในปากีสถานจากสถิติของรัฐบาลในปี 2001 พบว่า อัตราผู้รู้หนังสือของประเทศทั้งหมดมีเพียงร้อยละ 49 (ผู้ชายร้อยละ 61.3 ส่วนผู้หญิงร้อยละ 36.8) อัตราการรู้หนังสือดังกล่าวมีความแตกต่างหลากหลายในประเทศตัดข้ามแคว้นต่างๆ และพื้นที่ในชนบทและเมือง เป็นที่น่าเสียดายว่า กว่าครึ่งศตวรรษ หลังจากประเทศได้รับเอกราช ปากีสถานยังคงจัดอยู่ในหมู่ประเทศที่มีอัตราผู้รู้หนังสือต่ำที่สุดประเทศหนึ่งของโลก[30]

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระหว่างประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิมที่มีรายได้เฉลี่ยไล่เลี่ยกัน แต่มีระดับการพัฒนามนุษย์ อัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ และการใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาแตกต่างกัน

ประเทศ	การจัดลำดับ HDI	GDP per capita (เหรียญสหรัฐฯ)	อัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่	ค่าใช้จ่ายสาธารณะต่อการศึกษา
ประเทศรายได้สูง				
● สเปน	21	18,079	97.6	5.0
● กาตาร์	48	18,789	80.8	3.4
ประเทศรายได้ต่ำ				
● โมงโกเลีย	116	1,711	62.3	5.7
● มอริตาเนีย	139	1,609	41.6	5.1

แหล่งที่มา : UNDP, 2001

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะมีรายได้ต่อหัวต่อปีเฉลี่ยไล่เลี่ยกัน แต่ในแง่ของการพัฒนามนุษย์ กาตาร์กับมอริตาเนียกลับยังล้าหลังสเปนและมองโกเลียในหลายๆ ด้าน ในด้านอัตราการรู้หนังสือของประเทศมุสลิมทั้ง 2 ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศที่ไม่ใช่มุสลิมอยู่มาก สถานการณ์เช่นนี้ สะท้อนให้เห็นว่า โลกอิสลามต้องลงทุนทางด้านการศึกษาให้มากกว่าเดิม อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของงบประมาณในการใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาของรัฐบาลทั้งของกาตาร์และมอริตาเนีย ก็ยังต่ำกว่าในสเปนและมองโกเลียตามลำดับ สถานการณ์เช่นนี้ทำให้เกิดประเด็นคำถามที่น่ากังวลขึ้นมาว่า ประเทศมุสลิมจะสร้างความก้าวหน้าในแง่ของการพัฒนามนุษย์ได้อย่างไรในโลกยุคโลกาภิวัฒน์ร่วมสมัย

ความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงของมนุษย์ถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ แต่ก็มีแนวคิดที่แตกต่างๆ หลากหลายเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ โดยในปัจจุบัน ความมั่นคงของมนุษย์มีความหมายมากกว่าการป้องกันพรมแดนทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ตามคำอธิบายของ UNDP ความมั่นคงของมนุษย์คือ

- ความมั่นคงของมนุษย์ถือเป็นความกังวลห่วงใยระดับสากล (ทั้งสำหรับประเทศในโลกที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา)
- เมื่อความมั่นคงของผู้คนที่อาศัยของส่วนใดของโลกก็ตามถูกท้าทาย ผลกระทบจะมีต่อความมั่นคงของผู้คนในส่วนอื่นๆ ของโลกเช่นกัน

- ความมั่นคงของมนุษย์นั้นมีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้คน ดังเช่นที่เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมวลชน
- ความหมายรวมถึงความมั่นคงจากความหิวโหย จากโรคภัยไข้เจ็บ จากการถูกปราบปราม และจากการถูกขัดขวางในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- ความมั่นคงของมนุษย์ไม่ใช่ตัวแทนของกรอบแนวคิดกว้างๆ ของการพัฒนามนุษย์ แต่ถือเป็นเงื่อนไขแรกของมันมากกว่า นอกจากนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างความมั่นคงของมนุษย์กับการพัฒนามนุษย์ ความก้าวหน้าในด้านใดด้านหนึ่งจะเกื้อหนุนอีกด้านหนึ่ง

ตารางที่ 4 ความมั่นคงของมนุษย์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศมุสลิมและประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม ทั้งประเทศที่มีรายได้ต่ำและประเทศที่มีรายได้สูง

ประเทศ/ภูมิภาค	การจัดลำดับ HDI	การใช้จ่ายงบประมาณด้านการศึกษา (GDP per capita)	การใช้จ่ายงบประมาณด้านสาธารณสุข (% ของ GDP)	การใช้จ่ายงบประมาณด้านการทหาร (% ของ GDP)
ประเทศรายได้สูง (ตะวันออกกลาง)				
● อิสราเอล	22	7.6	6.0	8.1
● UAE	45	1.7	0.8	3.2
ประเทศรายได้ต่ำ (เอเชียใต้)				
● เนปาล	129	3.2	1.3	0.9
● ปากีสถาน	127	2.7	0.9	4.4

ในปัจจุบันภูมิภาคตะวันออกกลางและเอเชียใต้นับเป็นภูมิภาคที่ยุ่งยากและเปราะบางของโลก หากพิจารณาจากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเทศอิสราเอลและ UAE จัดอยู่ในประเภทประเทศที่มีรายได้สูง และมีการพัฒนามนุษย์ในระดับที่สูง เมื่อเทียบกับเนปาลและปากีสถาน ซึ่งเป็นประเทศที่มีรายได้ต่ำและไม่ค่อยมีการพัฒนามนุษย์ในลำดับต้นๆ ของโลก ข้อมูลตามตารางชี้ว่า ในกรณีของอิสราเอล แม้จะใช้จ่ายงบประมาณไปทางด้านการทหารอย่างสูงเมื่อเทียบกับ UAE แต่ประเทศนี้ก็มีการจัดการบริหารที่ดีในการใช้ประโยชน์จากทุนทางการเงิน รวมถึงการใช้งบปราณในสัดส่วนที่มากในภาคการศึกษาและสาธารณสุข ในทางตรงข้ามข้อมูลของ UAE กลับแสดงภาพที่ไม่น่าชื่นชม ด้วยเหตุนี้ อายุเฉลี่ยของประชากรและอัตราผู้รู้หนังสือของอิสราเอลจึงอยู่ในระดับที่สูงกว่าของ UAE ในภูมิภาคเอเชียใต้

เนปาลและปากีสถานเกือบจะเรียกได้ว่าอยู่ในระดับเดียวกันในแง่ของการพัฒนา และต้องเผชิญกับภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติของพวกเขา[31] อย่างไรก็ตาม สัดส่วนการใช้จ่ายงบประมาณในเรื่องของการศึกษาและสาธารณสุขของเนปาลกลับสูงกว่าของปากีสถานอย่างเห็นได้ชัด ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าประเทศที่ไม่ใช่มุสลิมสามารถบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศมุสลิม

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่า การพัฒนามนุษย์ของโลกอิสลาม ยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับโลกที่ไม่ใช่อิสลาม อะบูสุลัยมาน (Abu Sulayman) นักวิชาการมุสลิมผู้มีชื่อเสียงได้กล่าวไว้ว่า "ความอ่อนแอภายใน ค่อนข้างล้าหลัง ความท้อแท้หมดหวัง ปัญหาความขัดแย้ง ความทุกข์ยากจากภาวะตรึงเครียดภายใน และมักถูกควบคุมและละเมิดโดยอำนาจต่างชาติ ทำให้โลกอิสลามตกอยู่ในสภาวะวิกฤต สำหรับมุสลิมแล้วประวัติศาสตร์สมัยใหม่ทั้งหมดถือเป็นโศกนาฏกรรม ในยุคสมัยต่าง ๆ ช่วงที่การปฏิวัติอิสลามได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น มุสลิมนั้นเป็นผู้ที่เก็บรักษาอารยธรรม และเป็นทั้งศูนย์กลางและผู้นำของอารยธรรมโลก แต่ในปัจจุบันรัฐมุสลิมไม่ได้เป็นทั้งผู้นำหรือหุ้นส่วน และทั้งมุสลิมและอิสลามมักถูกพิจารณาในการเมืองโลกว่าไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าตัวสร้างปัญหา ในประเทศมุสลิม มักเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่จะกล่าวโทษพลังอำนาจภายนอก และพวกจักรวรรดินิยมว่าเป็นเหตุให้ทุกอย่างแย่ลง แม้ว่าธรรมเนียมปฏิบัติเช่นนี้อาจย้ำให้เห็นถึงความไม่พอใจและอุปสรรคปัญหามากมายที่มุสลิมต้องเผชิญ แต่มันก็ไม่สามารถอธิบายมูลเหตุของความตกต่ำภายในได้"

คำกล่าวของอะบูสุลัยมานนับเป็นข้อสรุปที่สอดคล้องกับผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ข้างต้นที่สะท้อนออกมาให้เห็นถึงสภาวะความด้อยในเรื่องการพัฒนามนุษย์ของโลกอิสลาม

สรุป

อิสลามเป็นระบอบการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเด่นเฉพาะ การเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาในระบอบดังกล่าวได้ก่อกำเนิดปัจเจกชนและสังคมผู้ศรัทธาตั้งแต่ระดับเล็กไปจนถึงรัฐชาติหรือประเทศและจักรวรรดิ์ที่เรืองอำนาจในประวัติศาสตร์อารยธรรมของโลก ปัจจุบันแม้โลกอิสลามในเชิงจักรวรรดิ์จะไม่มี แต่โลกอิสลามในแง่วัฒนธรรมและรัฐยังคงอยู่ รวมกันเป็นองค์ประกอบของโลกอิสลามที่มีพื้นที่เชิงประชากรและภูมิศาสตร์ ถึงประมาณ 1 ใน 4 - 1 ใน 3 ของโลก โลกอิสลามมีความหลากหลายในเชิงวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ แนวคิดทางศาสนา เศรษฐกิจ สังคมและระบบการเมืองการปกครอง หากตัดสินโดยมาตรฐานความเจริญที่ใช้ความเป็นประชาธิปไตย ฐานะเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตและการศึกษา โลกมุสลิมส่วนใหญ่นับว่ายังอยู่ในสถานะที่ต่ำ อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา เพราะเหตุนั้นความเด่นของโลกมุสลิม คือ พลังยึดเหนี่ยว หลอมรวม แผ่ขยายปริมาณและสายสัมพันธ์ทางสังคมของผู้

ศรัทธาที่ไร้ข้อจำกัดในชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรมและพรมแดนทางวัตถุ รวมทั้งความหลากหลายของสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากร องค์ประกอบต่างๆเหล่านี้ มีความเกี่ยวโยงกัน มีผลกระทบต่อกันภายในโลกมุสลิม และระหว่างโลกมุสลิมกับโลกทั่วไปอย่างสลับซับซ้อน

บทที่ 3
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมในตะวันออกกลาง

ความนำ

ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของตะวันออกกลาง

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโลกมุสลิมมีมายาวนานคู่กับประวัติศาสตร์ชาติไทยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง แม้ว่าประเทศมุสลิมในตะวันออกกลางเป็นส่วนหนึ่งของนานาประเทศมุสลิม งานวิจัยนี้เจาะจงเสนอความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิมในส่วนนี้เป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นดินแดนที่มีความสำคัญสูงสุดในทางศาสนา ในฐานะเป็นแหล่งกำเนิดอิสลามทั้งในแง่องค์ความรู้และภาษาอาหรับซึ่งเป็นภาษาของคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นประเทศเป้าหมายที่นักเรียนมุ่งไปศึกษาความรู้ เป็นศูนย์รวมทางศาสนพิธีฮัจญ์ ที่มุสลิมทั่วโลกมุ่งไปประกอบ ควบคู่กับการเป็นดินแดนการเมือง การค้าและอุตสาหกรรมน้ำมันที่เป็นอิทธิพลหลักของโลก

ประเทศมุสลิม คือ ประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีทั้งแนวคิดซุนนี (Sunni) ชีอะฮ์ (Shi'a) และอื่นๆ แต่โดยมากแล้ว ประเทศมุสลิมส่วนใหญ่จะยึดถือสำนักคิดซุนนี (ร้อยละ 85) ประเทศมุสลิมจะมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งในเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา ดังนี้

1) เอเชีย

(1.1) <u>เอเชียตะวันตก</u>(Southwest Asia) หรือที่รู้จักกันดีว่าตะวันออกกลาง (Middle East) ประเทศในตะวันออกกลางเกือบทั้งหมดเป็นมุสลิม ยกเว้นอิสราเอล ประกอบด้วย ประเทศบาห์เรน อิรัก อิหร่าน อิสราเอล จอร์แดน คูเวต เลบานอน โอมาน กาตาร์ ซาอุดิอาระเบีย ซีเรีย ตุรกี สหรัฐอาหรับอิมิเรตส์ และเยเมน รวมทั้ง ปาเลสไตน์

(1.2) <u>เอเชียกลาง</u> (Central Asia) ได้แก่ ประเทศอัฟกานิสถาน อาเซอร์ไบจัน คาซัคสถาน คีร์กิซสถาน ทาจิกิซสถาน เตอร์กเมนิสถาน และอุซเบกิซสถาน

(1.3) <u>เอเชียใต้</u> (South Asia) ได้แก่ ประเทศปากีสถาน บังคลาเทศและมัลดีฟส์

(1.4) <u>เอเชียตะวันออกเฉียงใต้</u> (Southeast Asia) ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน

2) ยุโรป ได้แก่ ประเทศอัลบาเนีย บอสเนีย และเฮอร์เซโกวีนา

3) แอฟริกา ได้แก่ ประเทศโมร็อคโค อัลจีเรีย ตูนีเซีย ลิเบีย มาลี ไนจีเรีย เซเนกัล โซมาเลีย อีริเทรีย จิบูตี และซูดาน

อย่างไรก็ตาม สำหรับในงานวิจัยเรื่องนี้ จะขอกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมเฉพาะในเอเชียเท่านั้น ซึ่งประกอบด้วย ประเทศในตะวันออกกลาง ประเทศมุสลิมใน

เอเชียใต้ และประเทศมุสลิมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมุ่งเน้นกล่าวถึงประเทศในตะวันออกกลางเป็นหลัก เนื่องจากเป็นดินแดนที่มีประเทศมุสลิมจำนวนมากที่สุด

ตะวันออกกลางเป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่ 8.6 ล้านตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยประเทศ มุสลิมเกือบทั้งหมด ดังนี้ บาห์เรน อิรัก อิหร่าน อิสราเอล จอร์แดน คูเวต เลบานอน โอมาน กาตาร์ ซาอุดีอาระเบีย ซีเรีย ตุรกี สหรัฐอาหรับอิมิเรตส์ และเยเมน รวมทั้ง ปาเลสไตน์ (นอกจากนี้ยังนับรวมอียิปต์ ซูดาน และลิเบีย เป็นส่วนหนึ่งของตะวันออกกลางด้วย แม้ว่าโดยพื้นที่แล้วอยู่ในแอฟริกาก็ตาม)

ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมุสลิมในตะวันออกกลางดังกล่าวมีเชื้อสายอาหรับและบางส่วนมีเชื้อสายเปอร์เซีย เคิร์ด เติร์ก เบอร์เบอร์ พุชตุน และโซมาเลีย โดยส่วนใหญ่เป็นมุสลิมสำนักคิดซุนนี และมีบางส่วนเป็นมุสลิมแนวคิดชีอะฮ์

ในด้านความสำคัญนั้น ตะวันออกกลางเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่คาบเกี่ยวระหว่าง 3 ทวีป คือ เอเชีย แอฟริกา และยุโรป มีทะเลสำคัญ ได้แก่ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลแดง อ่าวเปอร์เซีย ทะเลแคสเปียน ทะเลดำ และมหาสมุทรอินเดีย ทั้งยังมีช่องแคบสำคัญ ได้แก่ ครองสุเอซ ช่องแคบฮอร์มุซ ช่องแคบดะแนลส์ และทะเลแดง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำและอากาศที่สำคัญของโลก นอกจากนี้ตะวันออกกลางยังมีความสำคัญยิ่งในด้านพลังงาน กล่าวคือ เป็นภูมิภาคที่อุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำมันและก๊าซธรรมชาติโดยสามารถผลิตน้ำมันได้ 1 ใน 3 ของปริมาณน้ำมันที่ผลิตในโลก และมีปริมาณน้ำมันสำรองถึง 1 ใน 2 ของโลก โดยซาอุดิอาระเบียเป็นประเทศที่มีปริมาณน้ำมันสำรองมากที่สุดในโลกประมาณ 260 พันล้านบาร์เรล หรือ 1 ใน 4 ของปริมาณน้ำมันสำรองโลก ขณะเดียวกันตะวันออกกลางก็เป็นแหล่งก๊าซธรรมชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก โดยมีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองร้อยละ 30 ของโลก ซึ่งอิหร่านจัดเป็นประเทศที่มีปริมาณสำรองเป็นอันดับสองของโลก (รองจากรัสเซีย) มีถึงประมาณ 20,007 พันล้านคิวบิกฟุต หรือประมาณร้อยละ 14.6 ของปริมาณก๊าซธรรมชาติของโลก

อนึ่ง ตะวันออกกลางยังเป็นภูมิภาคที่เป็นจุดกำเนิดของศาสนาอิสลาม โดยเป็นที่ตั้งของนครที่สำคัญทางศาสนาอิสลาม คือ นครมักกะฮ์ มดีนะฮ์ และเยรูซาเล็มอีกด้วย

เพื่อความเข้าใจเพิ่มขึ้นบทนี้จะกล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศตะวันออกกลางเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย

1) ความสัมพันธ์ในประวัติศาสตร์
2) ความสัมพันธ์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง
3) ความสัมพันธ์ในปัจจุบัน
4) ปัญหาและแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

1) ความสัมพันธ์ในประวัติศาสตร์

ในบรรดาชนเชื้อสายต่างๆ ในตะวันออกกลาง ไม่ว่าจะเป็นเปอร์เซีย (อิหร่าน) อาหรับ (ชนส่วนใหญ่ของประเทศในตะวันออกกลาง) เคิร์ด เติร์ก เบอร์เบอร์ พุชตุน และโซมาเลีย ชาวเปอร์เซียและอาหรับถือเป็นกลุ่มชนที่มีความสำคัญและผูกพันกับไทยทั้งในทางศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองมาตั้งแต่ในสมัยโบราณเลยก็ว่าได้ ซึ่งจะกล่าวโดยสังเขป ดังนี้ [1]

(1.1) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเปอร์เซีย

เปอร์เซีย หรืออิหร่าน จัดได้ว่ามีความใกล้ชิดกับไทยมายาวนานที่สุด เนื่องจากมีการค้นพบเหรียญกษาปณ์ต่างๆในสมัยซัสซานียะฮ์ของอิหร่าน (ราว600 ปีก่อนคริสต์กาล) ในพื้นที่บางส่วนของประเทศไทย [2] ซึ่งถือเป็นหลักฐานทางโบราณคดีชิ้นสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า อิหร่านมีความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์กับไทยมายาวนาน และต่อมาในราวต้นศตวรรษที่ 16 ภายหลังจากที่ศาสนาอิสลามได้เผยแผ่เข้าไปในอิหร่านแล้ว ได้มีพ่อค้าชาวอิหร่านหลายคนเริ่มเดินทางมายังกรุงศรีอยุธยา โดยปรากฏหลักฐานเริ่มแรกในยุคสมเด็จพระนเรศวรมหาราช นับได้ว่าเป็นย่างก้าวสำคัญ ในการเปิดหน้าประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่านในระดับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน นอกจากนี้ยังมีชาวอิหร่านที่เดินทางเข้ามาตั้งรกราก และรับราชการจนได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนางสำคัญ นั่นคือ เฉกอะหมัด คูมี ซึ่งเดินทางมาจากอิหร่านเพื่อเผยแพร่ศาสนาอิสลามในหมู่ชาวไทยและตั้งด่านการค้า โดยท่านเริ่มเข้ารับราชการในสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถเรื่อยมาในยุคพระเจ้าทรงธรรมจนถึงยุคพระเจ้าปราสาททอง ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยาบวรราชนายก และสุดท้ายท่านได้รับตำแหน่งเจ้าพระยาเฉกอะหมัดรัตนาบดี นอกจากนี้ยังมีน้องชายของเฉกอะหมัด คูมี คือ อากอ มุฮัมหมัด ซึ่งก็เข้ารับราชการในยุคสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จนดำรงตำแหน่งพระคลัง (เจ้ากรมพระคลัง)ได้รับพระราชทานนามว่าออกพระศรีนวรัตน [3]

อาจกล่าวได้ว่า ช่วงศตวรรษที่ 16 - 17 เป็นระยะเวลาที่รุ่งเรืองของชาวอิหร่านในกรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างมาก เนื่องจากพระมหากษัตริย์ไทยในช่วงนั้น ไม่ว่าจะเป็นสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง และสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสนับสนุนชาวอิหร่าน รวมทั้งลูกหลานให้เข้ารับราชการจนเติบใหญ่ โดยได้พระราชทานที่ดินเพื่อสร้างมัสยิดหรือที่เรียกว่ากุฎีและสร้างที่อยู่อาศัย จนขยายกลายแหล่งชุมชนชาวอิหร่านขนาดใหญ่บริเวณบ้านท้ายคูและท่ากายี

---

[1] ดลยา เทียนทอง, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง (หน่วยที่ 13) ," **เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ (หน่วยที่ 11 – 15) สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช** ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2549),หน้า 2-27.

[2] ศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูต สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน, **ความสัมพันธ์อิหร่าน -ไทย ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม**, (กรุงเทพฯ : 2003), หน้า 2.

[3] **เรื่องเดียวกัน**, หน้า 407.

นอกจากนี้ การที่ชาวอิหร่านได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนจนขยายกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ก็ได้ส่งผลทำให้เกิดการผสมผสานทางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีระหว่างกันในระดับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการแต่งงาน การนับถือศาสนา และโดยเฉพาะในเรื่องสถาปัตยกรรมเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ซึ่งได้แก่ การจัดสร้างมัสยิดหรือกุฎีเพื่อประกอบศาสนกิจ รวมทั้งในเรื่องศิลปวรรณคดี ดังจะเห็นได้จาก มีการแต่งหนังสืออิหร่านราชธรรม และการใช้ภาษาเปอร์เซียก็ได้เข้ามาเผยแพร่และมีอิทธิพลต่อสังคมไทยไม่น้อย เช่น คำว่า กุหลาบ กระดาษ กัญชา ผ้าขาวม้า และแชมพู เป็นต้น

นอกเหนือจากความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการที่ปรากฏระหว่างไทย กับอิหร่าน ในลักษณะของการที่ชาวอิหร่านเข้ามาเผยแผ่ศาสนาอิสลามและเข้ามาติดต่อค้าขาย ตลอดจนเข้ามารับราชการในราชสำนักไทยดังกล่าวแล้ว ยังปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่านในมิติทางการเมืองอย่างเป็นทางการอีกด้วย หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ทางการทูตในระดับอาณาจักรระหว่างไทยกับอิหร่าน นั่นคือ ในช่วงปลายศตวรรษที่17 ประมาณพ.ศ. 2211 [4] ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ทรงส่งราชทูตไทยไปเจริญสัมพันธไมตรียังราชสำนักอิหร่านที่เมืองอิศฟาฮาน (เมืองหลวงของอิหร่านขณะนั้น) และต่อจากนั้นในพ.ศ. 2223 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ทรงส่งราชทูตไทยไปเยือนอิหร่านอีก รวมทั้งครั้งสุดท้ายเมื่อพ.ศ. 2225 ก็ทรงโปรดให้คณะทูตไทยไปเยือนอิหร่าน การส่งราชทูตไปเยือนอิหร่านดังกล่าวเท่ากับเป็นการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตของไทยกับประเทศในตะวันออกกลางเป็นครั้งแรกเลยก็ว่าได้ อันส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาในการสานต่อความสัมพันธ์ในระยะต่อมา โดยพระเจ้าชาฮ์สุลัยมานแห่งราชวงศ์เศาะฟาวียะฮ์ของอิหร่าน (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. 2045 - 2265) ก็ได้ทรงตอบแทนราชไมตรีสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ด้วยการส่งคณะทูตอิหร่านมายังกรุงศรีอยุธยา ซึ่งนอกจากจะทรงมีพระประสงค์ที่จะตอบแทนราชไมตรีกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาแล้ว พระเจ้าชาฮ์สุลัยมานยังทรงมีพระประสงค์ที่จะเผยแผ่ศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์เข้ามายังดินแดนกรุงศรีอยุธยาอีกด้วย ทั้งนี้คณะทูตอิหร่านได้เดินทางมาถึงกรุงศรีอยุธยา เมื่อพ.ศ. 2229 (ค.ศ. 1686) ตรงกับแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าบรมโกษฐ์ ซึ่งเป็นยุคที่ไทยมีการฟื้นฟูทั้งในทางวัฒนธรรม อักษรศาสตร์ และการค้า[5]

อย่างไรก็ดี ภายหลังสมัยอยุธยาเข้าสู่สมัยกรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับอิหร่านไม่ปรากฏชัดเจน จะมีก็แต่การที่ผู้สืบเชื้อสายของท่านเฉกอะหมัด คูมี และอากอ มุฮัมหมัด ซึ่งได้หล่อหลอมผสานกลืนกับชนเชื้อสายไทยจนกลายเป็นคนไทยอย่างเต็มตัว ได้เข้ารับราชการเป็นขุนนางใหญ่สืบต่อตามกันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีนามว่า ‘บุนนาค’ ซึ่งในสมัยที่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี

[4] พลาดิศัย สิทธิธัญญกิจ, **ประวัติศาสตร์ไทย**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตถาตา พับลิชชิ่ง, 2547, หน้า 800.

[5] พลาดิศัย สิทธิธัญญกิจ, **ประวัติศาสตร์ไทย**, หน้า 844.

ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งออกพระยากลาโหม ซึ่งเป็นตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมที่รับผิดชอบดูแลฝ่ายทหารทั้งหมด

นอกจากนี้ที่น่าสนใจ คือ มีชาวตุรกีซึ่งถือกำเนิดที่เมืองบูโอซก็เข้ามารับราชการในราชสำนักไทย จนเติบโตก้าวหน้าได้เป็นเจ้าเมืองเพชรบุรีอีกด้วย [6]

(1.2) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาหรับ

สืบเนื่องมาจากการที่ชาวอาหรับได้เดินทางมาค้าขาย และอยู่อาศัยในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยก่อนอิสลาม โดยลมมรสุมที่พัดในมหาสมุทรอินเดียมีส่วนสำคัญที่ทำให้ชาวอาหรับเหล่านั้นเข้ามาในอาณาบริเวณนี้ การติดต่อกันทางการค้าในฤดูมรสุม ทำให้พ่อค้าชาวอาหรับมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่ตามศูนย์การค้าเป็นการชั่วคราว พวกเขาจึงก่อสร้างที่พักสินค้าจนกว่าจะถึงเวลาลมมรสุมจะพัดพาไปยังถิ่นของพวกเขา บางรายอาศัยอยู่ในบริเวณนี้เป็นการถาวร และภายหลังจากศาสนาอิสลามกำเนิดแล้ว ได้มีพ่อค้าชาวอาหรับเป็นจำนวนมากอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณนี้และเผยแผ่ศาสนาอิสลามไปด้วย โดยสันนิษฐานว่าราวคริสต์ศตวรรษที่ 7 ศาสนาอิสลามได้เผยแผ่เข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ [7]

หลังจากนั้น ในช่วงศตวรรษที่ 15 ชาวอาหรับก็ได้เดินทางเข้ามาค้าขายและเผยแผ่ศาสนาอิสลามเข้ามายังอาณาจักรปัตตานี[8] และต่อจากนั้น ศาสนาอิสลามซึ่งถือกำเนิดจากดินแดนตะวันออกกลาง ก็ได้กลายเป็นที่ยอมรับของทั้งระดับชาวบ้านและชนชั้นปกครองของอาณาจักรปัตตานี กระทั่งเมื่ออาณาจักรปัตตานี ซึ่งผู้ปกครองและประชากรเกือบทั้งหมดเป็นมุสลิมได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของอาณาจักรไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 อาณาจักรปัตตานีได้ถูกยกระดับให้เป็นมณฑล กลายเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนไทย จนเมื่อ พ.ศ. 2476 มณฑลปัตตานีได้ถูกแบ่งแยกออกเป็น 3 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจวบจนถึงปัจจุบัน[9] ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ในช่วงศตวรรษที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาหรับได้เริ่มปรากฏชัดในอาณาบริเวณแถบปัตตานี ซึ่งตกอยู่ใต้อิทธิพลของไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมา โดยผ่านการเผยแผ่ศาสนาอิสลามและการติดต่อค้าขายเป็นสำคัญ

ต่อมาเมื่อเข้าสู่สมัยปรับตัวเข้าสู่ยุคใหม่ในช่วงรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ไทยต้องอยู่ภายใต้ภาวะบีบคั้นอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ ที่ต้องเผชิญกับกระแสการล่าอาณา

---

[6] ศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูต สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน, **ความสัมพันธ์อิหร่าน -ไทย ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม**, หน้า 448.

[7] เสาวนีย์ จิตต์หมวด, **กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม**, (กรุงเทพฯ : กองทุนสง่ารุจิอัมพร, 2531), หน้า 62.

[8] Teeuw and Wyatt 1970 : 4 อ้างใน อ.บางนรา (นามแฝง), **ปัตตานีในอดีตและปัจจุบัน**, (กรุงเทพฯ : ชมรมแสงเทียน, 2519) , หน้า 13.

[9] เสาวนีย์ จิตต์หมวด, **กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม**,หน้า 79 – 84.

นิคมอย่างรุนแรงจากมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษ และฝรั่งเศส ไทยจึงวุ่นวายอยู่แต่กับการเตรียมรับมือกับภัยคุกคามดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินภายในประเทศ การปรับปรุงกฎระเบียบและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยังล้าหลังให้ทันสมัยขึ้น และที่สำคัญในสมัยรัชกาลที่ 5 ของไทย พระองค์ทรงมีสายพระเนตรที่ยาวไกล พระองค์ได้ดำเนินวิเทโศบายทางการทูตด้วยการเสด็จประพาสยุโรปถึงสองครั้ง โดยในครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2440 เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับมหาอำนาจฮังการี สเปน เนเธอร์แลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ และเยอรมัน โดยมีอียิปต์ ซึ่งเป็นประเทศในตะวันออกยุโรปหลายประเทศ ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เดนมาร์ก สวีเดน เบลเยี่ยม อิตาลี ออสเตรเลีย กลางรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้นอกจากจะเป็นไปเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับนานาอารยประเทศแล้ว ยังเป็นไปเพื่อร่วมปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาบ้านเมืองของไทย ซึ่งกำลังถูกคุกคามจากลัทธิจักรวรรดินิยมอย่างรุนแรง อาจกล่าวได้ว่าการเสด็จเยือนนานาประเทศดังกล่าวได้ส่งผลอย่างดียิ่งในทางการเมือง ทำให้ไทยมีสัญญาทางไมตรีกับหลายประเทศเพิ่มขึ้น อาทิ อิตาลี สเปน และรัสเซีย เป็นต้น

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอียิปต์ ซึ่งปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 5 ดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศอื่นๆ ในตะวันออกกกลางกลับยังไม่มีความชัดเจน รวมทั้งกับอิหร่านก็ไม่มีความเคลื่อนไหวในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นทางการ โดยตรงจะมีเพียงแต่การติดต่อค้าขายของพ่อค้าชาวอิหร่านที่เดินทางเข้ามาประเทศไทย รวมถึงการผูกพันทางในทางอ้อมระหว่างไทยกับอิหร่านในลักษณะของการที่ผู้สืบเชื้อสายชาวอิหร่านได้รับราชการจนเติบใหญ่กลายเป็นขุนนางผู้มีบทบาทและอำนาจในราชสำนักไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 และ 5 โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 นั่นคือ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ตระกูลบุนนาค) ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากเฉกอะหมัดในสมัยอยุธยา นั่นเอง

2) ความสัมพันธ์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงในพ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) หลายประเทศในตะวันออกกลางเป็นอิสระหลุดพ้นจากการเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก เช่น บาห์เรน โอมาน สหรัฐอาหรับอิมิเรตส์ และซีเรีย เป็นต้น อันส่งผลต่อเนื่องให้การเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลางอย่างเป็นทางการในระดับรัฐบาล ก็เกิดขึ้นตามกันมาเป็นลำดับ เริ่มจากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับอียิปต์เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2497 ตามมาด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิสราเอลในเดือนมีนาคมในปีเดียวกัน การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับอิหร่านเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับซีเรียในวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2499 และการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิรักเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2499 ส่วนซาอุดิอาระเบียมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2500 และต่อมาได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจอร์แดน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2509 ต่อมาในอีกเกือบ 10 ปี ไทยกับสหรัฐอาหรับอิมิเรตส์ก็

สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2518 ขณะที่ไทยกับบาห์เรนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2520 ไทยกับโอมานเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2523 พร้อมกันนี้ในปีเดียวกัน ไทยกับกาตาร์ก็สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม ไทยกับคูเวตเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2526 ไทยกับเยเมนเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2526 และไทยกับโมร็อกโกสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2528 [10]

ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือในช่วงสงครามเย็นเป็นต้นมานับจากมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย กับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายในระดับทวิภาคี มักปรากฏในรูปของการเดินทางแลกเปลี่ยนไปมาหาสู่ระหว่างกันในระดับราชวงศ์ และรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับรัฐบาล ทั้งนี้ก็เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นขึ้น โดยมีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่าในการเดินทางไปเยือนระหว่างกัน โดยเฉพาะจากฝ่ายไทย มีประเด็นทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นสำคัญในการเจรจาหารือในระดับรัฐบาล และส่วนใหญ่จะเกิดจากการดำเนินความ สัมพันธ์เชิงรุกจากฝ่ายไทย อันส่งผลตามมาให้เกิดความขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกัน โดยเฉพาะจะเห็นได้ชัดเจนในช่วงทศวรรษที่ 1980 (พ.ศ. 2523 - 2533) ซึ่งจะขอยกตัวอย่างความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคี ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางที่ปรากฏในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังต่อไปนี้ [11]

(2.1) <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกาตาร์</u>

เมื่อ พ.ศ. 2527 ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยเดินทางเยือนกาตาร์เพื่อส่งเสริมการค้าและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกัน ขณะที่รัฐมนตรีต่างประเทศกาตาร์และคณะแวะพักที่กรุงเทพฯ เป็นการส่วนตัวเมื่อวันที่ 26 - 28 สิงหาคม พ.ศ. 2531

(2.2) <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับคูเวต</u>

ในระหว่างวันที่ 12 - 14 สิงหาคม 2526 และ วันที่ 16 - 17 มกราคม 2527 ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย เดินทางเยือนคูเวต และในปีถัดมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยก็เดินทางเยือนคูเวตตามคำเชิญของรองรัฐมนตรี

---

[10] ข้อมูล (อัดสำเนา) จากกองตะวันออกกกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, พฤษภาคม 2543

[11] ข้อมูลจากกองตะวันออกกกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศในเวปไซต์ **http:///www.mfa.go.th**

กระทรวงการต่างประเทศคูเวต ในระหว่างวันที่ 1-4 กุมภาพันธ์ 2528 นอกจากนี้ นายเฉลียว วัชรพุกก์ รัฐมนตรีช่วยกระทรวงมหาดไทยของไทย ได้เดินทางเยือนคูเวต ระหว่างวันที่ 30 มิถุนายน - 1 กรกฎาคม 2530 และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงน้ำมันคูเวตก็ได้เดินทางเยือนไทยระหว่างวันที่ 23-25 กันยายน 2530 และในระหว่างวันที่ 21-23 มีนาคม 2532 นายกร ทัพพะรังสี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงประจำสำนักนายกรัฐมนตรีของไทยได้เดินทางเยือนคูเวตตามคำเชิญรัฐมนตรีว่าการกระทรวงน้ำมันของคูเวต ขณะที่ฝ่ายคูเวต ชัยค์ อะลี เคาะลีฟะห์ อัล-สะบะห์ (Sheikh Ali Khalifa Al-Sabah) รัฐมนตรีกระทรวงน้ำมันของคูเวตเดินทางเยือนไทยระหว่างวันที่ 27-31 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 และ ดร.เราะชีด อัล อะมีรี (Rasheed Al-Ameeri) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงน้ำมันของคูเวต เดินทางเยือนไทยระหว่างวันที่ 31 สิงหาคม - 4 กันยายน 2533 ในฐานะผู้แทนพิเศษของเจ้าผู้ครองรัฐคูเวตเพื่อขอความสนับสนุนจากไทยต่อรัฐบาลที่ชอบธรรมของคูเวต และยืนยันการดำเนินการลงทุนต่อไปในประเทศไทย นอกจากนี้ นายยะห์ยา ฟะฮัด อัล-สุมัยด์ (Yahya Fahad Al-Sumaid) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการเคหะในฐานะแขกพิเศษของเจ้าผู้ครองนครรัฐคูเวต เดินทางเยือนไทยระหว่างวันที่ 28-30 พฤศจิกายน 2533

2.3 <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน</u>

ในช่วงก่อนปฏิวัติอิสลาม ค.ศ. 1979 (พ.ศ.2522) อิหร่านอยู่ภายใต้การปกครองโดยระบอบกษัตริย์ ในระดับราชวงศ์ของทั้งสองประเทศได้มีการแลกเปลี่ยนการเดินทางไปเยือนระหว่างกันเป็นระยะ กล่าวคือ ในระหว่างวันที่ 23 - 30 เมษายน พ.ศ. 2510 พระบาทสมเด็จและเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศอิหร่านอย่างเป็นทางการ ต่อมาในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2511 สมเด็จพระจักรพรรดิ์ และสมเด็จพระราชินีแห่งอิหร่านได้เสด็จเยือนประเทศไทย และในปีต่อมารัฐบาลไทยได้ทูลเชิญสมเด็จพระราชชนนีของสมเด็จพระราชินีแห่งอิหร่านในโอกาสที่พระองค์เสด็จเยือนประเทศไทยในระหว่างวันที่ 28 กันยายน ถึงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2512 มาเป็นแขกของรัฐบาล โดยได้ทรงเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถด้วย [12]

2.4 <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับบาห์เรน</u>

โดยทั่วไปแล้ว ไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับบาห์เรนและไม่มีความขัดแย้งกันในทางการเมือง และที่สำคัญในกรณีปัญหากัมพูชา บาห์เรนได้ออกเสียงสนับสนุนไทยและอาเซียนในเวทีสหประชาชาติ ตามข้อมติสหประชาชาติเกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชาและปัญหาที่นั่งของกัมพูชาประชาธิปไตย นอกจากนี้ไทยกับบาห์เรนยังได้มีการเดินทางเยือนระหว่างกัน อาทิ ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยกระทรวงการต่างประเทศ ได้เดินทางเยือนบาห์เรน เมื่อพ.ศ. 2527 เพื่อส่งเสริม

[12] **มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2512** , (ข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี)

ความสัมพันธ์และแสวงหาลู่ทางในการขยายการค้าระหว่างกัน ต่อมานายเฉลียว วัชรพุกก์ รัฐมนตรีช่วยกระทรวงมหาดไทย เดินทางเยือนบาห์เรน เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2530 เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ความร่วมมือระหว่างกัน รวมทั้งเยี่ยมเยือนให้กำลังใจแรงงานไทย และที่สำคัญในระหว่างวันที่ 13-15 มีนาคม 2532 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ เยือนบาห์เรนอย่างเป็นทางการ ตามคำกราบทูลเชิญของ ชัยค์ หะมัด บิน อีซา อัล-คอลีฟ(Shaikh Hamad Bin Isa Al-Khalif) มกุฎราชกุมารบาห์เรนในขณะนั้น

2.5 <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์</u>

เมื่อเดือนพฤษภาคม 2520 นายอุปดิศ ปาจรียางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้เชิญ ชัยค์ อะห์มัด เคาะลีฟะห์ อัล-สุวัยดี (Sheikh Ahmed Khalifa Al-Suweidi) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายฮัมดัน บิน เราะชีด อัล-มักตูม (Hamdan Bin Rashed Al Maktoum) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและอุตสาหกรรม และนายสะอีด อัล-อุตัยบะฮ์ (Saeed Al-Oteiba) รัฐมนตรีว่าการการปิโตรเลียมและทรัพยากรของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์เดินทางเยือนไทย และในเดือนธันวาคม 2523 นายวิศิษฐ์ ตันสัจจา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ของไทย ได้เดินทางไปเยือนซาอุดิอาระเบีย อียิปต์ คูเวต โอมาน และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ต่อมาในเดือนมกราคม 2527 ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และคณะผู้แทนไทยเดินทางไปเยือนกรุงอะบูดาบี นอกจากนี้เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2530 นายเฉลียว วัชรพุกก์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้เดินทางไปเยือนสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ความร่วมมือระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ รวมทั้งเยี่ยมเยือนคนงานไทยอีกด้วย

2.6 <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโอมาน</u>

ในระหว่างวันที่ 4 - 7 กุมภาพันธ์ 2528 พลอากาศเอกสิทธิ เศวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ได้เดินทางเยือนโอมาน และ ในปีต่อมา เรือโท ศุลี มหาสันทนะ รัฐมนตรีว่าการประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้เป็นผู้แทนของรัฐบาลไทยไปร่วมพิธีฉลองวันชาติครบ 15 ของโอมานระหว่างวันที่ 18-19 พฤศจิกายน 2528 และเมื่อวันที่ 4-8 พฤษภาคม 2529 คณะของผู้ว่าการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยไปเจรจาทำความตกลงซื้อน้ำมันจากโอมาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมเด็จพระบรมโอรสธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จฯ เยือนโอมานอย่างเป็นทางการตามคำกราบบังคมทูลเชิญฯ ของรัฐบาลโอมาน ระหว่างวันที่ 8-10 มีนาคม 2532 อีกด้วย

2.7 <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอียิปต์</u>

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ เยือนอียิปต์อย่างเป็นทางการเมื่อเดือนธันวาคม 2531 และนอกจากนี้ในระดับรัฐบาลของสองประเทศยังได้มีการลงนามความตกลง

ทางการค้าไทย-อียิปต์เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2527 โดยความตกลงดังกล่าวมีผลบังคับใช้ ณ วันลงนาม และตามมาด้วยการจัดตั้งคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย-อียิปต์ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2532 ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและอียิปต์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ตั้งแต่ในประวัติศาสตร์จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางยังปรากฏในระดับพหุภาคีโดยเป็นไปในลักษณะของการเป็นสมาชิกร่วมกันในองค์ระดับโลก ซึ่งได้แก่ สหประชาชาติ (United Nation - UN) หรือกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non Aligned Movement - NAM) ซึ่งไทยกับอิหร่านเป็นสมาชิก อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลางนับจากสมัยโบราณเข้าสู่สมัยปรับตัวเข้าสู่ยุคใหม่ จนมาถึงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น มีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศหลายด้าน ที่มีอิทธิพลในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่าย ดังนี้

<u>ปัจจัยภายในประเทศ</u>

1) ด้านการเมือง

ปัจจัยภายในประเทศด้านการเมือง โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับมโนทัศน์ของผู้นำ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลาง ดังจะเห็นได้ชัดเจนในสมัยโบราณในยุคของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชของไทย พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถและเล็งเห็นการณ์ไกล ทรงมุ่งเน้นในการเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศทั้งตะวันตกและตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอิหร่าน หรือเปอร์เซียในขณะนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเสริมสร้างผลประโยชน์ในทางการค้าและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ประกอบกับเพื่อเป็นการระลึกถึงความสำคัญของชาวอิหร่าน ในฐานะที่เคยเป็นกองกำลังร่วมกับชาวฝรั่งเศสในการให้ความช่วยเหลือพระองค์ก้าวขึ้นสู่ราชบัลลังก์จนสำเร็จ [13] สิ่งต่างๆ เหล่านี้จึงส่งผลผลักดันให้พระองค์ดำเนินการสร้างสัมพันธ์กับอิหร่านอย่างกระชับแน่นและเป็นรูปธรรม ด้วยการส่งราชทูตไทยไปเจริญสัมพันธไมตรีอย่างเป็นทางการหลายครั้ง ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาไปที่ มโนทัศน์ หรือมุมมองของกษัตริย์อิหร่านนามว่าพระเจ้าชาฮ์สุลัยมาน ก็พบว่ามีความสำคัญต่อการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่านเช่นกัน เนื่องจากทรงพระปรีชาสามารถชาญฉลาดและมีมุมมองที่กว้างไกล ทรงมีพระราชประสงค์ให้ศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์เข้ามาเผยแพร่ยังดินแดนไทย จึงทรงส่งราชทูตอิหร่านมาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทยเป็นการตอบแทนเมื่อ พ.ศ. 2292 อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการใช้แนวทางการทูตในเชิงวัฒนธรรม

[13] อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน พลาดิศัย สิทธิธัญญกิจ, **ประวัติศาสตร์ไทย**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตถาตา พับลิชชิ่ง, 2547, หน้า 847 – 848.

2) ด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยภายในประเทศด้านเศรษฐกิจของไทย ยังเป็นอีกตัวที่มีอิทธิพลในการกำหนดความสัมพันธ์กับประเทศในตะวันออกกลาง กล่าวคือ เมื่อเข้าสู่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นช่วงระยะเวลาที่ไทยต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศรุมเร้าหลายทาง โดยเฉพาะแรงกดดันจากการขาดดุลการค้าอย่างรุนแรง อีกทั้งประสบกับปัญหาทางการค้ากับสหรัฐฯ อย่างหนัก กอปรกับหนี้สินต่างประเทศที่เพิ่มอย่างรวดเร็ว การขาดแคลนเงินสำรองคงคลัง การล้มละลายของกลุ่มเกษตรกร ธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม อันนำไปสู่การปลดคนงานและปัญหาการว่างงานตามมา รวมทั้งค่าครองชีพที่ถีบตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้รัฐบาลไทยยุคพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จำต้องหันมาใช้แนวทางการทูตนำการค้ากับประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นไปภายใต้การสร้างความสัมพันธ์แบบรอบด้าน (Omnidirectional Policy) อันจะทำให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศในระดับทวิภาคีขยายตัวมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า ในช่วงปี 2526 และ 2527 ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย อยู่ในระหว่างเดินทางเยือนกลุ่มประเทศ GCC (Gulf Cooperation Council - GCC) หลายประเทศ อาทิ คูเวต บาห์เรน กาตาร์ และสหรัฐอาหรับอิมิเรต์ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศร่ำรวยน้ำมันรอบอ่าวเปอร์เซีย โดยมีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและการค้าระหว่างกัน

<u>ปัจจัยภายนอกประเทศ</u>

1) ด้านการเมือง

แม้ว่าสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ โดยเฉพาะในทางการเมืองในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือในช่วงสงครามเย็น จะเป็นไปในลักษณะที่เกิดการแบ่งแยกเป็น 2 ขั้วอำนาจ คือ ฝ่ายโลกเสรีนำโดยสหรัฐ ฯ และฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์นำโดยรัสเซียก็ตาม แต่การที่ไทยอยู่ในฝ่ายโลกเสรีภายใต้การนำของสหรัฐฯ นั้น ก็มิได้เป็นอุปสรรคต่อการมีความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง อาทิ คูเวต กาตาร์ บาห์เรน โอมาน อียิปต์ สหรัฐอาหรับอิมิเรตส์ และอิหร่าน เนื่องจากประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่นิยมตะวันตก และปกครองโดยระบอบกษัตริย์ซึ่งต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อยู่แล้ว จะมีก็อียิปต์ที่ปกครองในระบอบประธานาธิบดี แต่อียิปต์ก็มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐ ฯ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสมัยประธานาธิบดีอันวาร ซาดาต (Anwar Sadat) ซึ่งได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาแคมป์เดวิด (สนธิสัญญาสันติภาพระหว่างอียิปต์กับอิสราเอลที่แคมป์เดวิด ประเทศสหรัฐอเมริกา) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าลักษณะของการเมืองระหว่างประเทศในช่วงสงครามเย็นได้ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศตะวันออกกลางดังกล่าวเป็นไปด้วยดี แม้ว่าจะไม่ได้ใกล้ชิดกันอย่างแนบแน่นก็ตาม

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าในกรณีอิหร่านนั้น แม้ว่าในช่วงแรกที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบกษัตริย์จะมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับสหรัฐฯ แต่ภายหลังเกิดการปฏิวัติอิสลามในอิหร่านเมื่อพ.ศ. 2522 (ค.ศ. 1979) ความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านกับสหรัฐฯ ก็ขาดสะบั้นลง และนับแต่นั้นมาสหรัฐฯ กับอิหร่านก็ยืนอยู่กันคนละขั้วและเป็นศัตรูกันอย่างชัดเจน ดังนั้นสภาพการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปในลักษณะเช่นนี้ จึงมีส่วนส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย กับอิหร่านภายหลังการปฏิวัติอิสลาม (ตั้งแต่พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา) ค่อนข้างจะห่างเหินไม่ค่อยมีการติดต่อสัมพันธ์กันเท่าที่ควร เนื่องจากไทยให้ความสำคัญกับสหรัฐฯ ในฐานะมหาอำนาจโลกเสรีที่เป็นหลักประกันความมั่นคงในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นภัยคุกคามความมั่นคงที่ร้ายแรงสำหรับไทยในขณะนั้น

2) ด้านเศรษฐกิจ

นอกเหนือจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศจะเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตะวันออกกลางดังกล่าวแล้ว สภาพเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1980 ยังเป็นปัจจัยภายนอกอีกปัจจัยในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตะวันออกกลางด้วยเช่นกัน เนื่องเพราะในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันโลก และความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจโลก ส่งผลทำให้ไทยต้องหันมาส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจทั้งในทางการค้าและการลงทุนกับประเทศต่างๆ ทั่วโลกโดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศร่ำรวยน้ำมันในแถบตะวันออกกลาง เช่น กาตาร์ คูเวต และสหรัฐอาหรับอิมิเรตส์ เป็นต้น

3) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลางในปัจจุบัน

เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) โลกก็เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีลักษณะข้ามพรมแดน มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกระจายไปทั่ว เครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐปรากฏขึ้นมากมายหลายระดับ ลัทธิอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันไม่ใช่อุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกต่อไป จุดมุ่งเน้นของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ จะอยู่ที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนมากกว่าผลประโยชน์ทางความมั่นคง

แต่ภายหลังการเกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) ประเด็นความมั่นคงได้หวนกลับมามีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องภัยคุกคามจากการก่อการร้าย (terrorism) ซึ่งได้กลายเป็นปัญหาระดับโลกที่นานาประเทศหวั่นเกรง และตระหนักถึงความจำเป็นในการป้องกันและปราบปรามเป็นอย่างมาก

กระนั้นก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยประเทศในตะวันออกกลางก็ยังคงปรากฏทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยยังคงเป็นไปในลักษณะของการเดินทางไปเยือนแลกเปลี่ยนระหว่างกันเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และที่

สำคัญจะเป็นการส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างกันมากยิ่งขึ้น นั่นเอง ดังจะเห็นได้ว่ามีการเดินทางไปเยือนระหว่างกันทั้งในระดับราชวงศ์ และแกนนำของรัฐบาลไทยกับประเทศสมาชิกกลุ่ม GCC อาทิ กาตาร์ บาห์เรน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และคูเวต รวมถึงกับอิหร่านก็มีการเดินทางแลกเปลี่ยนไปเยือนระหว่างกันบ่อยครั้งขึ้น แม้ว่าก่อนหน้านี้ในช่วงหลังการปฏิวัติอิสลามในระยะแรกความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่านค่อนข้างห่างเหินก็ตาม ดังตัวอย่างความสัมพันธ์ที่หยิบยกมาพิจารณาต่อไปนี้ [14]

3.1 ด้านการเมือง

3.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกาตาร์

เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2541 (ค.ศ. 1998) ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและคณะเยือนกาตาร์อย่างเป็นทางการ ในปีต่อมาชัยค์ ฮามัด บิน เคาะลีฟะฮ์ อัล-ซานี (Shaikh Hamad Bin Khalifa Al-Thani) เจ้าผู้ครองรัฐกาตาร์เสด็จฯเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการในฐานะแขกของรัฐบาลระหว่างวันที่ 11-15 เมษายน 2542 นายอับดุล เราะห์มาน บิน ฮามัด อัล อัตตียะห์ (Abdul Rehman Bin Hamad Al-Attiyah) ปลัดกระทรวงการต่างประเทศกาตาร์เยือนไทยเพื่อร่วมการประชุมอังค์ถัด ครั้งที่ 10 ที่กรุงเทพฯ และพบหารือทวิภาคีกับปลัดกระทรวงการต่างประเทศเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย เดินทางเยือนกาตาร์อย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 7-9 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ฯพณฯ ชัยค์ ฮามัด บิน ฟัยซอล อัลซานี (H.E.Sheikh Hamad bin Faisal Al Thani) รัฐมนตรีเศรษฐกิจและการค้าของกาตาร์เข้าร่วมประชุม Asia Cooperation Dialogue ที่จังหวัดเพชรบุรี ระหว่างวันที่ 18-19 มิถุนายน 2545 และครั้งที่ 2 ที่จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 20 - 22 กรกฎาคม 2546 นายกร ทัพพะรังสี รองนายกรัฐมนตรีของไทย เดินทางเยือนกาตาร์ ระหว่างวันที่ 8-12 กันยายน 2545 ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน นำคณะเยือนประเทศในตะวันออกกลาง รวมทั้งกาตาร์ ระหว่างวันที่ 17-21 พฤษภาคม 2546 นอกจากนี้นางอุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานของไทย และคณะเดินทางเยือนสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ กาตาร์ คูเวต และบาห์เรนระหว่างวันที่ 3-9 เมษายน 2547 และล่าสุดนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รองนายกรัฐมนตรีของไทยและคณะ เดินทางเยือนคูเวต กาตาร์ และบาห์เรน ในระหว่างวันที่ 23 - 30 เมษายน 2547

[14] ข้อมูลกองตะวันออกกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, กุมภาพันธ์ 2543

3.1.2 <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับคูเวต</u>

ในระหว่างวันที่ 27 - 31 กุมภาพันธ์ 2533 ชัยค์ อาลี เคาะลีฟะฮ์ อัล-สะบาฮ์ (Sheikh Ali Khalifa Al-Sabah) รัฐมนตรีกระทรวงน้ำมันคูเวตเดินทางเยือนไทย ดร.เราะชีด อัล- อะมีรี(Rasheed Al-Ameeri) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงน้ำมันคูเวตเยือนไทยระหว่างวันที่ 31 สิงหาคม - 4 กันยายน 2533 ในฐานะผู้แทนพิเศษของเจ้าผู้ครองรัฐคูเวตเพื่อขอความสนับสนุนจากไทยต่อรัฐบาลที่ชอบธรรมของคูเวต และยืนยันการดำเนินการลงทุนต่อไปในประเทศไทย นาย ยะห์ยา ฟะฮัด อัล-สุมัยด์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการเคหะในฐานะแขกพิเศษของเจ้าผู้ครองนครรัฐคูเวต เดินทางเยือนไทยระหว่างวันที่ 28-30 พฤศจิกายน 2533 ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ได้เดินทางไปเข้าเฝ้าเจ้าผู้ครองรัฐคูเวตที่เยือนเมืองฎออิฟ ของซาอุดีอาระเบีย เพื่อแสดงการสนับสนุนต่อรัฐบาลคูเวตในการต่อต้านการยึดครองของอิรัก ในระหว่างวันที่ 29 ธันวาคม 2533 – 2 มกราคม 2534 ม.ร.ว. เกษม สโมสร เกษมศรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีของไทย ได้นำคณะสันถวไมตรีของไทยเยือนคูเวต เมื่อวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2534 โดยได้เข้าเฝ้า Sheikh Saad Al-Sabah มกุฎราชกุมารและนายกรัฐมนตรีคูเวต ดร. Ahmed Al -Rubei รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการคูเวต ในฐานะผู้แทนพิเศษของเจ้าผู้ครองนคร เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อเดือนมีนาคม 2536 นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รองประธานรัฐสภาของไทย เดินทางเยือนคูเวต เมื่อเดือนเมษายน 2536 ดร.Ali Ahmad Al-Gaghli รัฐมนตรีว่าการกระทรวงน้ำมันคูเวต เดินทางเยือนไทยในฐานะของรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 5-8 พฤษภาคม 2536

นาย Ghazi Al-Rayes เอกอัครราชทูประเทศคูเวตประจำกรุงปักกิ่ง ประเทศจีน เดินทางเยือนไทยในฐานะผู้แทนพิเศษของรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคูเวต เมื่อวันที่ 22 - 25 สิงหาคม 2536 Sheikh Saad Al-Abdullah Al-Sabah มกุฎราชกุมารและนายกรัฐมนตรีคูเวต เดินทางเยือนไทยระหว่างวันที่ 10-12 เมษายน 2538 นับเป็นการเยือนระดับสูงครั้งประวัติศาสตร์ในความสัมพันธ์ไทย-คูเวต พลเอก เชษฐา ฐานะจาโร ผู้บัญชาการทหารบก ในฐานะประธานคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทยเดินทางเยือนคูเวต ระหว่างวันที่ 22 - 23 กันยายน 2540 นาย Ahmad Khaled Al-Kulaib รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและกิจการสังคมคูเวต เข้าร่วมประชุมกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกของ ILO ครั้งที่ 12 ที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 9 - 11 ธันวาคม 2540 นาย Talal Al Ayyar รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และรัฐมนตรีกระทรวงไฟฟ้าและน้ำของคูเวต เดินทางมาเยือนไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุมระดับรัฐมนตรีของ ILO ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ระหว่างวันที่ 29-30 สิงหาคม 2544 และได้เข้าพบ นายปองพล อดิเรกสาร รองนายกรัฐมนตรี และนายเดช บุญ-หลง รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและคณะเดินทางเยือนตะวันออกกลาง รวมทั้งคูเวต ในระหว่างวันที่ 17 - 21 พฤษภาคม 2546 เพื่อขยายตลาดแรงงานในภูมิภาคตะวันออก

กลางนอกจากนี้นายวันมูฮะหมัดนอร์ มะทา และคณะได้เดินทางเยือนตะวันออกกลาง รวมทั้งคูเวต ระหว่างวันที่ 23 - 30 เมษายน 2547

3. 1.3 <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน</u>

ในระหว่างวันที่ 12-15 กุมภาพันธ์ 2540 นาย Mir Mohammadi รองประธานาธิบดีอิหร่าน เดินทางเยือนไทย นาย Mostafa Morsali รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศอิหร่าน เดินทางเยือนไทยระหว่างวันที่ 27 กุมภาพันธ์ – 1 มีนาคม 2540 นาย Mir Bagheri ที่ปรึกษาประธานาธิบดีและเลขาธิการสภาสูงเยาวชนแห่งอิหร่านเยือนไทยระหว่างวันที่ 17-18 มีนาคม 2540 นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาไทยเดินทางเยือน อิหร่านระหว่างวันที่ 7-12 มิถุนายน 2540 นาย Amin Zadeh รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอิหร่าน เดินทางเยือนไทยในฐานะของกระทรวงการต่างประเทศไทยวันที่ 1-4 มีนาคม 2541 ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศได้เดินทางเยือนอิหร่านอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 20-23 พฤศจิกายน 2541 นาย Ali Akbar Nategh Noori ประธานรัฐสภาอิหร่านเยือนไทยอย่างเป็นทางการในฐานะแขกของรัฐสภาไทย ระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน – 2 ธันวาคม 2541 และไทยระหว่างวันที่ 2-7 กรกฎาคม 2542 ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของไทยได้เดินทางเยือนอิหร่าน เพื่อเข้าร่วมประชุมคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การพาณิชย์ อุตสาหกรรม เทคนิคการเกษตรและวิทยาศาสตร์ไทย-อิหร่าน ครั้งที่ 5 ในฐานะหัวหน้าคณะผู้แทนไทยระหว่างวันที่ 2-7 กรกฎาคม 2542 นายศุภชัย พานิชภักดิ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทย ได้เดินทางเยือนอิหร่านอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 24-27 กันยายน 2542 นาย Kamal Kharrazi รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอิหร่านเดินทางเยือนประเทศไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุม ESCAP ครั้งที่ 57 ที่กรุงเทพฯ และได้เข้าพบหารือข้อราชการกับ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 23 - 24 เมษายน 2544 นาย Seyed Ahmad Motamedi รัฐมนตรีว่าการกระทรวงไปรษณีย์โทรเลขและโทรศัพท์ของอิหร่านเดินทางเยือนไทยในฐานะประธานร่วมในการประชุมคณะกรรมาธิการร่วมไทย -อิหร่าน ครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 23 - 25 เมษายน 2545 นอกจากนี้ที่สำคัญ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ เยือนประเทศอิหร่าน ตามคำกราบทูลเชิญของรัฐบาลอิหร่าน ในระหว่างวันที่ 17 – 21 เมษายน 2547 อีกด้วย

3.1.4. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับบาห์เรน</u>

ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เดินทางเยือนบาห์เรนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 24-25 พฤศจิกายน 2541 H.H Shaikh Khalifa Bin Salman Al-Khalifa นายกรัฐมนตรีบาห์เรนเสด็จเยือนไทยเป็นการส่วนพระองค์ ระหว่างวันที่ 22-27 ตุลาคม 2542 H.H Shaikh Khalifa Bin Salman Al-Kjalifa หัวหน้าคณะผู้แทนบาห์เรนในการประชุมอังค์ถัด ครั้งที่ 10 เดินทางมาเยือนไทยเพื่อ

ร่วมการประชุมฯ และพบหารือทวิภาคีกับ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และ นายชวน หลีก ภัย นายกรัฐมนตรี เพื่อมอบสารจากนายกรัฐมนตรีบาห์เรน H.H Shaikh Khalifa Bin Salman Al-Kjalifa นายกรัฐมนตรีบาห์เรน เดินทางเยือนไทยระหว่างวันที่ 31 มกราคม – 1 กุมภาพันธ์ 2544 ในฐานะแขกของรัฐบาลโดยได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และต่อมา H.H Shaikh Khalifa Bin Salman Al-Kjalifa นายกรัฐมนตรีบาห์เรนและคณะได้เสด็จฯ เยือนไทยอย่างเป็นทางการในลักษณะ Official Working Visit ระหว่างวันที่ 1-3 พฤศจิกายน 2544

นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย นำคณะนักธุรกิจเดินทางไปเยือนบาห์เรนในฐานะแขกของรัฐมนตรีต่างประเทศบาห์เรน ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม – 1 เมษายน 2545 นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของไทย เดินทางเยือนบาห์เรนเพื่อเข้าร่วมการประชุม Gulf Investment Forum และหารือข้อราชการกับนายกรัฐมนตรีบาห์เรนและรัฐมนตรีกระทรวงการคลังของบาห์เรน ในระหว่างวันที่ 8-10 เมษายน 2545 นายอดิศัย โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทย เดินทางเยือนบาห์เรนในฐานะแขกของรัฐมนตรีการค้าและอุตสาหกรรมของบาห์เรน ระหว่างวันที่ 29 เมษายน – 2 พฤษภาคม 2545 เพื่อหารือเรื่องการจัดตั้งเขตการค้าเสรี และการจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าและกระจายสินค้าไทยในบาห์เรน H.H Shaikh Khalifa Bin Salman Al-Kjalifa นายกรัฐมนตรีบาห์เรน เสด็จฯ เยือนไทยในลักษณะ Working Visit ระหว่างวันที่ 20-22 พฤษภาคม 2545 เพื่อหารือข้อราชการเกี่ยวกับความคืบหน้าของความสัมพันธ์ทวิภาคีในด้านต่างๆ และร่วมเป็นประธานในพิธีลงนาม ความตกลง ในการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของทั้งสองฝ่าย และพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของไทย และคณะ เดินทางเยือนบาห์เรนอย่างเป็นทางการ ในฐานะแขกของรัฐบาลบาห์เรน ในระหว่างวันที่ 10-11 เมษายน 2545

3.1.5. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์</u>

เมื่อวันที่ 7-8 พฤษภาคม 2534 ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีของไทย เดินทางไปเยือนดูไบ คณะของรองอธิบดีกรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศของไทย เดินทางไปเยือนตะวันออกกลาง รวมทั้งดูไบและอาบูดาบี เมื่อเดือนกันยายน – ตุลาคม 2535 ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีช่วยกระทรวงการต่างประเทศของไทย นำคณะผู้แทน และนักธุรกิจไปเยือนดูไบ เมื่อวันที่ 15-19 ตุลาคม 2536 เพื่อขยายลู่ทางความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย มีหนังสือเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2536 เชิญ Sheikh Hamdan Bin Rishid Al Maktoum รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและอุตสาหกรรมและสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์มาเยือนไทย นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยของไทย และคณะเดินทางเยือนสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เพื่อดูงานด้านกิจการไฟฟ้า ระหว่างวันที่ 6-8 มีนาคม 2540 นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงยุติธรรม ของไทย และคณะเดินทางเยือนสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เพื่อศึกษาดูงานระบบงานศาล ระหว่างวันที่ 8-9 พฤษภาคม 2540

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยานิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จฯ เยือนสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์เป็นการส่วนพระองค์ ระหว่างวันที่ 11-15 มีนาคม 2541 ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย เยือนสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์อย่างเป็นทางการ เมื่อเดือนมิถุนายน 2541 H.H. Sheikh Fahim Bin Sultan Al-Qassimi รัฐมนตรีว่าการเศรษฐกิจและการค้าของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนร่วมการประชุมอังค์ถัด ครั้งที่ 10 ณ กรุงเทพฯ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2543 และได้หารือทวิภาคีกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเดินทางเยือนสหรัฐอาหรับอิมิเรตส์ อย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ 2547 และนางอุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และคณะเดินทางเยือนสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ 9-10 เมษายน 2547

3.1.6. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอียิปต์</u>

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์อัครราชกุมารี เสด็จฯเยือนอียิปต์อย่างเป็นทางการ ในเดือนมกราคม 2536 คณะผู้แทนภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากรัฐสภาของไทย14 คณะได้เดินทางไปเยือนอียิปต์ 14 คณะในปี 2538 นาย Amr Moussa รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศประเทศของอียิปต์เดินทางเยือนไทย ในปี 2539 จุฬาราชมนตรีของไทยเดินทางเยือนอียิปต์เพื่อเข้าร่วมประชุมศาสนาอิสลามในปี 2542 ประธานคณะกรรมาธิการการต่างประเทศของวุฒิสภาไทย เดินทางเยือนอียิปต์ในปี 2544

3.1.7. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโอมาน</u>

นาย Haitham bin Tariq AI-Asid ปลัดกระทรวงการต่างประเทศโอมาน เดินทางมาเยือนไทยเมื่อเดือนกันยายน 2537 นายมารุต บุนนาค ประธานรัฐสภาไทยพร้อมคณะเดินทางเยือนโอมานระหว่างวันที่ 24-26 มกราคม 2538 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จฯ เยือนโอมานเป็นการส่วนพระองค์ ระหว่างวันที่ 15-18 มีนาคม 2541 ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และคณะเดินทางเยือนโอมานอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ 7-9 มิถุนายน 2541 Sheikh Suhail Bhawan ประธาน Bahwan Group ของโอมานเดินทางมาเยือนไทยในฐานะแขกของกระทรวงฯ ระหว่างวันที่ 19-20 มิถุนายน 2543 H.E. Mr Yusuf bin Alawi bin Abdullah รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศโอมาน เดินทางมาเยือนไทยในฐานะแขกของกระทรวงการต่างประเทศ ระหว่างวันที่ 12-16 กรกฎาคม 2543

3.2 ด้านเศรษฐกิจ

ในบรรดาประเทศในตะวันออกกลาง ที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการค้า สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มประเทศที่มีรายได้หลักจากการส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก ได้แก่ อิหร่าน รวมทั้งประเทศอาหรับโดยส่วนใหญ่ เช่น เยเมน ซีเรีย และประเทศร่ำรวยกลุ่ม GCC ได้แก่ ซาอุดิอาระเบีย คูเวต บาห์เรน โอมาน กาตาร์ และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เป็นต้น 2) กลุ่มประเทศที่มีรายได้หลักจากการส่งออกสินค้าที่มิใช่น้ำมันได้แก่ อิสราเอล เลบานอน และตุรกี

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาทั้ง 2 กลุ่มในระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่าไทยมีนโยบายพุ่งเป้าไปที่กลุ่มประเทศที่มีรายได้หลักจากการส่งน้ำมันเป็นสินค้าออกมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศร่ำรวยในกลุ่ม GCC ซึ่งจะเห็นได้จากในรอบ 4 ปี (พ.ศ. 2543 – 2546) ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับประเทศกลุ่ม GCC อยู่ใน 6 อันดับแรกของปริมาณการค้าระหว่างไทยกับภูมิภาคตะวันออกกลางโดยมีมูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับอิมิเรตส์สูงเป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ ซาอุดิอาระเบียอันดับ 2 โอมานอันดับ 3 และกาตาร์อันดับ 6 แต่กระนั้นจะพบว่าบาห์เรนเป็นประเทศในกลุ่ม GCC ที่มีมูลค่าการค้ารวมกับไทยน้อยที่สุดอยู่ถึงอันดับ 11 (ดังตารางข้างล่าง) แต่ไทยก็ได้ดำเนินความพยายามที่จะเพิ่มปริมาณการค้ากับบาห์เรนให้มากขึ้นโดยการจัดตั้งเขตการค้าเสรี (Free Trade Area – FTA) ระหว่างกันขึ้นภายใต้กรอบความตกลงการเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจระหว่างกัน เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2545 [15] จึงนับเป็นย่างก้าวสำคัญของการขยายการค้าระหว่างไทยกับบาห์เรนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้สินค้าสำคัญของไทยส่วนใหญ่ที่ส่งออกไปยังกลุ่มประเทศ GCC ได้แก่ ข้าว น้ำตาลทราย สิ่งทอ เครื่องปรับอากาศและชิ้นส่วน และรถยนต์ เป็นต้น ขณะที่สินค้านำเข้าสำคัญจากกลุ่มประเทศนี้ ได้แก่ น้ำมันดิบ สินแร่โลหะอื่น ๆ และเคมีภัณฑ์

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางเป็นรายประเทศ โดยเฉพาะในยุคหลังสงครามเย็นที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ พบว่ามีทั้งในลักษณะของการติดต่อค้าขาย การค้าและการลงทุน รวมถึงการให้บริการ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันแบบทวิภาคีในรูปแบบต่างๆมากขึ้น อีกทั้งได้มีการพัฒนาความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนระหว่างกัน ภายใต้กรอบของกฎหมายและข้อตกลงต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเอื้อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อกันทั้งสองฝ่ายให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างบางประเทศ ดังต่อไปนี้

3.2.1. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกาตาร์</u>

กาตาร์จัดเป็นคู่ค้าอันดับ 4 ของไทยในบรรดากลุ่มประเทศรอบอ่าวเปอร์เซีย การค้าระหว่างไทย-กาตาร์ ระหว่างปี 2546 มีมูลค่า 494.1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยไทยส่งออกสินค้าไปกาตาร์มูลค่า 28.1 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ และนำเข้าจากกาตาร์ 466 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ไทยจึงขาดดุลการค้ากับกาตาร์ แต่

[15] ดูรายละเอียดในหัวข้อ **เขตการค้าเสรี** ของกรมเจรจาการค้า กระทรวงพาณิชย์ ใน **htt://www.moc.go.th.**

อย่างไรก็ดี การส่งออกของไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยในปี 2545 และ 2546 มีการขยายตัวร้อยละ 14.7 และ 25.3 ตามลำดับ ทั้งนี้สินค้าออกของไทยไปกาตาร์ที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ ลิฟต์ บันไดเลื่อน เสื้อผ้าสำเร็จรูป ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ อาหารทะเลกระป๋อง ฯลฯ เป็นต้น ส่วนสินค้าที่ไทยนำเข้าจากกาตาร์ที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดิบ ปุ๋ย เคมีภัณฑ์ เสื้อผ้า รองเท้า ผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่นๆ และสิ่งพิมพ์ ฯลฯ เป็นต้น ในด้านการให้บริการด้านแรงงาน พบว่า มีแรงงานไทยในกาตาร์อยู่ประมาณ 2,500 คน[16] โดยเป็นแรงงานช่างฝีมืออาชีพและกึ่งฝีมืออาชีพ ทำงานในเขตอุตสาหกรรม และโรงกลั่น ธุรกิจบริการ ก่อสร้าง สายการบินกาตาร์ โรงแรม และภัตตาคารต่างๆ

ในส่วนกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับกาตาร์มีการจัดทำมากขึ้นได้แก่ การลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างกัน เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2542 (ระหว่างการเสด็จเยือนไทยของเจ้าผู้ครองรัฐกาตาร์) การลงนามในความตกลงว่าด้วยการบริการเดินอากาศ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2534 ปัจจุบันสายการบิน Qatar Airways ทำการบินเส้นทางโดฮา – กรุงเทพฯ และกลับ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และเส้นทาง โดฮา – กรุงเทพฯ – มะนิลา และกลับ สัปดาห์ละ 2 เที่ยว แต่การบินไทยยังไม่ได้บินไปกาตาร์ การลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2541 (ระหว่างการเยือนกาตาร์ของดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ) นอกจากนี้ กาตาร์ยังได้เสนอขอทำความตกลงทางกฎหมายต่างๆ อาทิ ข้อเสนอว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนเมื่อปี 2540 (แต่ในปี 2543 ก็ยังไม่ได้เริ่มการเจรจาระหว่างกัน) การเจรจาทำความตกลงยกเว้นการเก็บภาษีซ้อนรอบแรก ซึ่งมีขึ้นที่กรุงโดฮา รัฐกาตาร์ และมีการลงนามย่อระหว่างกันไปแล้ว ข้อเสนอร่างความตกลงร่วมมือว่าด้วยการจ้างงานและร่างความตกลงร่วมมือระหว่างสภาหอการค้ากับสภาหอการค้าและอุตสาหกรรมของกาตาร์ และข้อเสนอให้มีบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านสุขภาพกับไทย ขณะที่ฝ่ายไทยได้เสนอให้มีบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านก่อสร้างกับกาตาร์

3.2.2. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับคูเวต</u>

การค้าระหว่างไทยกับคูเวตในปี 2546 คิดเป็นมูลค่า 247.6 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ โดยไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้า 83.7 เหรียญสหรัฐ ฯ โดยสินค้าส่งออกของไทยไปคูเวตได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ อาหารทะเลกระป๋อง ปูนซีเมนต์ ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ รองเท้า และชิ้นส่วน ผ้าผืน ฯลฯ ส่วนสินค้านำเข้าจากคูเวต ได้แก่ น้ำมันดิบ เคมีภัณฑ์ น้ำมันหล่อลื่น และน้ำมันเบรค สินแร่โลหะอื่นๆ ผ้าผืน ฯลฯ ในด้านแรงงาน มีแรงงานไทยอยู่ในคูเวตประมาณ 3,500 คน[17]โดยทำงานในภาคเอกชนในประเภทกิจการรับเหมาขุดเจาะและประกอบท่อส่ง

[16] ข้อมูลกองตะวันออกกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, กุมภาพันธ์ 2543.

[17] ข้อมูลกองตะวันออกกลาง กระทรวงการต่างประเทศ , กุมภาพันธ์ 2543

น้ำมัน รับเหมาก่อสร้าง อู่ต่อเรือ อู่ซ่อมรถยนต์ โรงงานเฟอร์นิเจอร์ ร้านเสริมสวย และตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี ส่วนในด้านการลงทุนระหว่างกัน บริษัท Kuwait Petroleum International (Thailand) หรือ KPI ได้ลงทุนด้านสถานีบริการน้ำมัน Q8 ในไทย นอกจากการลงทุนด้านสถานีบริการน้ำมันแล้ว คูเวตยังมีแผนจะลงทุนด้านโรงกลั่นน้ำมันในลักษณะลงทุนร่วมร้อยละ 50 เพราะเห็นว่าไทยอาจจะเป็นศูนย์กลางการส่งน้ำมันภายในภูมิภาครวมทั้งจีนตอนใต้ ในปี 2544 การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.)ได้ทำสัญญาซื้อน้ำมันจาก Kuwait Petroleum Companyในปริมาณไตรมาส ละ 200,000 บาร์เรล

นอกจากนี้ ไทยกับคูเวตยังมีกลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลักษณะทวิภาคีระหว่างกัน ซึ่งได้แก่ คณะกรรมาธิการร่วม (JC)ไทย-คูเวตโดยมีการประชุมครั้งแรกเมื่อเดือนตุลาคม 2542 ที่กรุงเทพฯ (การจัดตั้งคณะกรรมาธิการร่วมฯ เป็นไปตามความตกลงทางด้านเศรษฐกิจและการค้า ซึ่งได้ลงนามเมื่อปี 2530) ทั้งสองฝ่ายได้หารือที่จะขยายความร่วมมือทางด้านการค้า การลงทุน การเงิน การธนาคาร อุตสาหกรรม ความร่วมมือทางวิชาการ การท่องเที่ยวและความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน

3.2.3. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับซาอุดิอาระเบีย</u>

ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับซาอุดีอาระเบียสูงเป็นอันดับ 2 รองจากสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โดยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2534 - 2544 ปริมาณการค้ารวมระหว่างไทยและซาอุดิอาระเบียมีปริมาณเพิ่มขึ้น แต่ส่วนใหญ่แล้วไทยจะเป็นฝ่ายขาดดุลการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2544ไทยขาดดุลการค้าซาอุดิอาระเบียถึง 4 4,600.4 ล้านบาท สินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปยังซาอุดิอาระเบีย ได้แก่ รถยนต์และส่วนประกอบ เครื่องปรับอากาศ และสิ่งทอ ส่วนสินค้าสำคัญที่ไทยนำเข้าได้แก่ น้ำมันดิบ เคมีภัณฑ์ และปุ๋ย เป็นต้น

ในด้านข้อตกลงทางกฎหมายไทยกับซาอุดิอาระเบียได้ลงนามในความ ตกลงว่าด้วยการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อนในปี 2537 และลงนามในเอกสารพิธีการ (Process-Verbal) เพื่อการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสารความตกลงเพื่อการยกเว้นภาษีจากกิจการขนส่งทางอากาศ ในเดือนเมษายน 2539

3.2. 4. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน</u>

การค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน ยังมีปริมาณไม่สูงมากนัก แม้ว่าปริมาณการค้าของไทยจะเป็นอันดับที่ 1 ของประเทศในกลุ่มอาเซียนที่อิหร่านค้าขายด้วยและไทยจะได้เปรียบดุลการค้ากับอิหร่านก็ตาม กล่าวคือ ไทยเป็นคู่ค้าอันดับที่ 18 ที่อิหร่านนำสินค้าเข้า(อิหร่านนำเข้าสินค้าจากไทยมีปริมาณ 213, 693, 933 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ) ขณะที่ไทยเป็นคู่ค้าอันดับที่ 19 ที่อิหร่านส่งสินค้ามาขาย (อิหร่านส่งสินค้าออกมายังไทยในปริมาณ 52,443,957 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ) และจัดได้ว่าอิหร่านเป็นคู่ค้าอันดับที่ 7 ของประเทศในกลุ่มตะวันออกกลางที่ไทยค้าขายด้วย โดยในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2540 - 2544) ไทยนำเข้าสินค้าจากอิหร่านเฉลี่ยปีละ 193.54 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ และพบว่าในปี 2544 มีมูลค่าการค้าระหว่างกัน 9,254.6 ล้านบาท ลดลงจากปี 2543 ที่มีมูลค่าการค้าระหว่างกัน 19,751.3 ล้านบาท ส่วนในปี 2545 ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงสิงหาคม มีมูลค่าการค้าระหว่างกัน 139.57 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ

โดยไทยส่งสินค้าออกไปยังอิหร่าน 106.88 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ และนำสินค้าเข้าจากอิหร่าน 32.69 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ โดยสินค้าที่ไทยส่งออกไปอิหร่าน 10 อันดับแรกได้แก่ ข้าว น้ำตาลทราย เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ ด้ายและเส้นใยประดิษฐ์ ยางพารา ผ้าผืนเส้นใยประดิษฐ์ สิ่งทออื่น ๆ เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล ส่วนสินค้าที่ไทยนำเข้าจากอิหร่าน อาทิ เหล็กและเหล็กกล้า สินแร่โลหะอื่นๆ และเศษโลหะ เคมีภัณฑ์ ปลาหมึกสดแช่เย็นแช่แข็ง น้ำมันหล่อลื่น และน้ำมันเบรก เป็นต้น

ในด้านการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับอิหร่านอย่างเป็นรูปธรรมได้มีการจัดตั้งคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การพาณิชย์อุตสาหกรรม เทคนิค การเกษตร และวิทยาศาสตร์ (Joint Commission - JC) ระหว่างไทย - อิหร่าน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมสินค้าที่ไม่ใช่น้ำมันและขจัดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน โดยได้มีการลงนามจัดตั้งเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2533 ซึ่งได้มีการประชุมคณะกรรมาธิการร่วมไปแล้ว 5 ครั้ง ผลของการประชุมแต่ละครั้งก่อให้เกิดความร่วมมือผ่านข้อตกลงทางกฎหมายในเรื่องต่างๆระหว่างกัน ดังนี้ ความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางอากาศ ความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางเรือ ความร่วมมือด้านศุลกากร ความร่วมมือด้านการขนส่ง และคมนาคมระหว่างอิหร่าน - ไทย – ประเทศที่สามในเอเชียกลาง และเมื่อไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมครั้งที่ 6 ในระหว่างวันที่ 23 - 25 เมษายน 2545 ไทยและอิหร่านได้ประสบความสำเร็จในการลงนามในข้อตกลงและบันทึก ดังต่อไปนี้ความตกลงว่าด้วยการบริการเดินอากาศ และบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว

3.2. 5. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์</u>

สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์เป็นคู่ค้าลำดับที่ 1 ของไทยในตะวันออกกลาง การค้าปี 2546 ระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์มีมูลค่า 2,763.5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ จำแนกเป็นมูลค่าการส่งออก 757 ล้านเหรียญสหรัฐฯ สินค้าส่งออกสำคัญได้แก่ ผ้าผืน เสื้อผ้าสำเร็จรูป รองเท้าและชิ้นส่วน เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ อัญมณีและเครื่องประดับ ฯลฯ สินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ น้ำมันดิบ สินแร่โลหะอื่นๆ และเศษโลหะ น้ำมันหล่อลื่น และน้ำมันเบรก น้ำมันสำเร็จรูป เคมีภัณฑ์ เงินแท่ง และทองคำ ฯลฯ ทั้งนี้ไทยนำเข้าน้ำมันจากสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์เป็นอันดับหนึ่งจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ในปี 2546 ไทยนำเจ้าน้ำมันดิบจากสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ปริมาณ 200,000 บาร์เรล หรือเท่ากับร้อยละ 25 ของการนำเข้าน้ำมันดิบของไทย (ไทยนำเข้าน้ำมันดิบจากตะวันออกกลางประมาณร้อยละ 72 ของการนำเข้าทั้งหมด) ในด้านการลงทุน มีบริษัทไทย 2 บริษัทเข้าไปลงทุนในสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ คือบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ ด้าน Trading Company และบริษัท Cristal Garment นอกจากนี้ บริษัท FEAP International (UAE) L.L.C. และบริษัท Regal Group of Co’s ได้ดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน (Credit line) แก่บริษัทของไทยที่มีปัญหาขาดสภาพคล่อง โดยหลักการของการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวคือ การเข้ามาร่วมทุนชั่วคราว จัดหาวัตถุดับป้อนโรงงาน และหาตลาดให้ โดยมีการแบ่งผลกำไรตามที่จะตกลง

กัน แต่ไม่ใช่การให้เงินกู้เพื่อคิดดอกเบี้ย ขณะที่ธนาคาร National Bank of Abu Dhabi ได้เสนอโครงการที่จะให้สินเชื่อแก่ผู้ส่งออกของไทยที่จะส่งสินค้าไปขายในสหรัฐอาหรับอิมิเรตส์ โดยเป็นการให้สินเชื่อในรูปธนาคารต่อธนาคาร (ทางฝ่ายไทย ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ไทยทนุ กรุงศรีอยุธยา กสิกรไทย) ในด้านแรงงาน มีคนไทยอยู่ในสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ทั้งหมดประมาณ 2,000 คน (ปี 2547) ส่วนใหญ่เป็นแรงงานฝีมือ ทำงานในภาคอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ธุรกิจบริการ และธุรกิจก่อสร้างในรัฐดูไบ รัฐตอนเหนือ และรัฐอะบูดาบี

ด้านการจัดทำข้อตกลงในเรื่องต่างๆ ภายใต้กรอบพันธทาง กฎหมาย ในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันนั้น มีการจัดทำ ดังต่อไปนี้ความตกลงว่าด้วยการบริการเดินอากาศระหว่างกันลงนามเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2533 ความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อน ลงนามระหว่างกันแล้วเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2543(ระหว่างการเยือนสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ของ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ) ความตกลงเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน ฝ่ายสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ส่งร่างฯ ให้ฝ่ายไทยพิจารณาเมื่อ ปี 2541 แต่ในปี 2543 ยังไม่มีการเจรจาระหว่างกันจนถึงปัจจุบัน และความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้า ฝ่ายยูเออีร่างฯให้ฝ่ายไทยพิจารณาเมื่อปี 2544 ไทยส่งร่างฯ กลับไปให้สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์พิจารณาช่วงปลายปี 2546

3.2.6. <u>ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโอมาน</u>

โอมานเป็นคู่ค้าสำคัญอันดับ 2 ของไทยในกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง โดยในปี 2542 มีมูลค่าการค้ารวม 1,078 ล้านเหรียญสหรัฐฯ จำแนกเป็นการส่งออกมูลค่า 27.2 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และการนำเข้ามูลค่า 1,050.8 ล้านเหรียญสหรัฐฯ สินค้าส่งออกสำคัญได้แก่ เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เสื้อผ้าสำเร็จรูป สินค้านำเข้าสำคัญได้แก่ น้ำมันดิบ ไทยนำเข้าน้ำมันจากโอมานเป็นอันดับ 1 เมื่อเทียบกับการนำเข้าน้ำมันจากน้ำมันกระทำผ่านนายหน้ามิได้ซื้อขายโดยตรง ทางด้านการลงทุนการลงทุน มีบริษัทชั้นนำของโอมานสนใจที่จะมาลงทุนในประเทศไทย เช่น บริษัท Omar Zawawi Establishment (OMZEST) เป็นบริษัทที่ใหญ่ที่สุดในโอมาน ซึ่งสนใจจะร่วมลงทุนกับบริษัทของไทยในสาขาอิเล็คทรอนิคส์ แอร์ ตู้เย็น รวมทั้งสนใจที่จะร่วมลงทุนกับบริษัทของไทยที่มีปัญหาสภาพคล่อง หรือมีปัญหาทางการเงินกับธนาคารของไทย และบริษัท Bahwa Group สนใจประเภทอาหารกระป๋อง โทรคมนาคม ตลอดจนสนใจจะร่วมลงทุนกับบริษัทของไทยในสาขาอสังหาริมทรัพย์ สถาบันการเงิน และอุตสาหกรรมขนาดกลาง รวมทั้ง บริษัท Zubair Group เคยส่งผู้แทนเดินทางเยือนไทยเพื่อดูลู่ทางการลงทุนและสนใจในโครงการหลายโครงการของไทยประเทศอื่นๆ

ทั้งนี้ภายใต้กรอบข้อตกลงทางกฎหมายด้านการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับโอมานมีการจัดทำ ความตกลงทางการค้าระหว่างไทยกับโอมานในเดือนมิถุนายน 2541และความตกลงเพื่อเว้นการเก็บภาษีซ้อน ส่วนความตกลงเพื่อเสริมและคุ้มครองการลงทุนฝ่ายโอมานทาบทามให้มีการเจราจาที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2540 แต่ฝ่ายไทยขอเลื่อนออกไปก่อน

3.2.7. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับบาห์เรน

สินค้าออกที่สำคัญของไทยไปบาห์เรน ได้แก่ เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ เสื้อผ้าสำเร็จรูป อัญมณี และเครื่องประดับ ทองแดง ผ้าผืน ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ตู้เย็น ตู้แช่เข็งและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์พลาสติก อาหารทะเลกระป๋อง เครื่องใช้สำหรับเดินทาง ขณะที่สินค้านำเข้าจากบาห์เรนที่สำคัญ ได้แก่ สินแร่โลหะเศษ เศษโลหะ เคมีภัณฑ์ ปุ๋ย กระดาษ และเยื่อกระดาษ ปลาหมึกแช่แข็ง ไม้ซุง ไม้แปรรูป สิ่งพิมพ์ สิ่งทอ ผ้าผืน

ด้านข้อตกลงทางเศรษฐกิจภายใต้กรอบทางกฎหมายระหว่างไทยกับบาห์เรน มีดังนี้ ความตกลงทางการบินระหว่างไทยกับบาห์เรน เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2521 โดยปัจจุบันบาห์เรนบินในนามของสายการบินกัลฟ์แอร์ (ซึ่งประกอบด้วย 4 ประเทศ คือ บาห์เรน โอมาน กาตาร์ และสหรัฐอาหรับเอมิเตส์) การบินไทยจะเริ่มเปิดเที่ยวบินไปยังกรุงมานามาในเดือนพฤศจิกายน 2545 และ สายการบิน Gulf Air ก็ได้เปิดเที่ยวบินบินจากบาห์เรนมาไทย ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้าและวิชาการระหว่างไทยกับบาห์เรน โดยได้ลงนามย่อระหว่างกันเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2542 และจัดทำความตกลงเพื่อยกเว้นการเก็บภาษีซ้อน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2544 และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายได้ลงนามความตกลงทั้งสองฉบับเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2544 ความตกลงเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของทั้งสองฝ่ายได้ลงนามความตกลงฯ ร่วมกันในระหว่างการเยือนไทยของนายกรัฐมนตรีบาห์เรนในวันที่ 21 พฤษภาคม ความตกลงในการจัดตั้งคณะกรรมาธิการร่วมระดับสูงฯ (High Joint Commission) ระหว่างไทย-บาห์เรน เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2545 ที่กรุงมานามา ในระหว่างการเยือนบาห์เรนของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของไทย และแถลงการณ์ร่วมเพื่อจัดทำ Closer Economic Partnership (CEP) ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2545 ที่กรุงมานามา รวมทั้งการจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับบาห์เรน ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2545

3 .3 สังคม วัฒนธรรม และอื่น ๆ

นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางทางการเมืองและเศรษฐกิจดังที่กล่าวมาแล้ว ยังปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางในทางสังคม วัฒนธรรม และอื่น ๆในระดับรัฐบาล จะเห็นได้จากการลงนามในความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยกับบาห์เรน ไทยกับอียิปต์ และไทยกับอิหร่าน รวมทั้งความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับอิหร่าน และการที่ไทยเคยส่งคณะผู้เชี่ยวชาญด้านฝนเทียมไปช่วยโอมาน เมื่อปี 2530 และต่อมาในปี 2534 โอมานทาบทามที่จะทำความตกลงกับไทยเกี่ยวกับการทำฝนเทียม ซึ่งขณะนี้ฝ่ายไทยเห็นชอบในหลักการทำความตกลงกับโอมานในรูปของ Specific Agreement ซึ่งเป็นความตกลงรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการเอาบริการไปแลกเปลี่ยนกับประโยชน์ ที่ฝ่ายไทยจะได้รับ กล่าวคือ ฝ่ายไทยจะระบุสิ่งที่

ต้องการลงไปในความตกลงลักษณะนี้เลย นอกจากนี้ไทยยังเริ่มให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่โอมาน ตั้งแต่ปี 2530 ภายใต้โครงการความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยโดยรัฐบาลไทยให้ทุนฝึกอบรมประจำปี ในสาขาต่างๆ เช่น สาธารณสุข เกษตร การสื่อสาร เป็นต้น

ส่วนซาอุดิอาระเบีย รัฐบาลไทยเคยได้รับความช่วยเหลือตามโครงการเงินกู้จากกองทุนซาอุดิอาระเบียเพื่อการพัฒนา (The Saudi Fund for Development) โดยเมื่อปี 2524 รัฐบาลไทยได้เคยกู้เงินจากกองทุนฯ เป็นจำนวนเงินประมาณ 175 ล้านริยาล หรือประมาณ 51.47 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาโครงการไฟฟ้าท้องถิ่น ได้แก่ โครงการไฟฟ้าลิกไนท์แม่เมาะ หน่วยที่ 4 ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และโครงเร่งรัดพัฒนาไฟฟ้าชนบทระยะที่ 2 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม (IDB) ของซาอุดิอาระเบีย ได้อนุมัติเงินช่วยเหลือโครงการสร้างอาคารมหาวิทยาลัยอิหม่ามมูฮัมหมัด อิบน์ ซาอุด ที่จังหวัดยะลา ประมาณ 32 ล้านบาท เมื่อปี 2528 และต่อมาเมื่อปี 2533 ประธาน IDB ได้เดินทางมาเป็นประธานในพิธีเปิดอาคารเรียนดังกล่าวด้วย

ขณะที่กับอิหร่านมีการร่วมมือทางด้านเทคนิค การเกษตร และวิทยาศาสตร์ผ่านกลไกคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การพาณิชย์อุตสาหกรรม เทคนิค การเกษตรและวิทยาศาสตร์ (Joint Commission – JC) ไทย - อิหร่าน นอกจากนี้ในช่วงภาวะวิกฤติซึ่งอิหร่านประสบภัยพิบัติจากแผ่นดินไหว รัฐบาลไทยยังได้จัดส่งแพทย์และพยาบาลไปช่วยดูแลบรรเทาทุกข์ อีกด้วย

สำหรับความสัมพันธ์กับอิรัก ภายหลังสงครามอ่าวเปอร์เซียสิ้นสุดลงในปี 2534 อิรักซึ่งตั้งประสบปัญหาขาดแคลนอาหารและยาและมีโรคระบาดอย่างรุนแรงอันสืบเนื่องมาจากมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากสหประชาชาติ อิรักได้ร้องขอความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากมิตรประเทศรวมทั้งไทย ซึ่งรัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่อิรักได้แก่ บริจาคเงินสดจำนวน 2,000 เหรียญสหรัฐฯ ผ่านโครงการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่อิรักของสหประชาชาติ (UN Inter Agency Plan of Action for Humanitarian Assistance to Iraq) ในปี 2536 และสภากาชาดไทยยังได้บริจาคยาจำนวนหนึ่งแก่สภาชีกวงเดือนแดงอิรักด้วยเมื่อเดือนพฤษภาคม 2536 รวมทั้งปี 2537ได้มอบยารักษาโรค (Tenormin) มูลค่า 200,000 บาท

นอกจากนี้ยังปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางทางสังคมวัฒนธรรมและอื่นๆอย่างไม่เป็นทางการในระดับประชาชนอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับซาอุดิอาระเบีย นั่นคือการที่ในแต่ละปีมีมุสลิมชาวไทยเป็นจำนวนมากได้เดินทางไปแสวงบุญที่นครมักกะห์เพื่อประกอบพิธีฮัจญ์ ซึ่งเริ่มมานานกว่า 70 ปีแล้ว โดยในปัจจุบันการเดินทางสะดวกมากยิ่งขึ้นเพราะมีสายการบินระหว่างกรุงเทพฯ กับซาอุดิอาระเบียแล้ว

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศตะวันออกกลางในยุคโลกาภิวัตน์แล้ว พบว่ามีผลประโยชน์ร่วมที่สำคัญ คือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เนื่องจากไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันเป็นจำนวนมหาศาลจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางและขณะเดียวกันกลุ่มประเทศตะวันออกกลางเองก็อาศัยการนำเข้าสินค้าเกษตรต่างๆ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป

เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องปรับอากาศจากไทย แต่ผลประโยชน์ร่วมทางเศรษฐกิจระหว่างกันดังกล่าวฝ่ายไทยดูจะเสียเปรียบกว่าเพราะเหตุว่าน้ำมันเป็นสินค้าที่ไทยจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางเป็นหลัก ซึ่งประเทศกลุ่มตะวันออกกลางส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดการผลิตและควบคุมราคาน้ำมันโลกผ่านกลไกองค์กร OPEC และ OAPEC ขณะที่สินค้าอุปโภคและบริโภคต่างๆ ที่กลุ่มประเทศตะวันออกกลางนำเข้าจากไทย เป็นสินค้าทั่วไปไม่ใช่มีเพียงไทยประเทศเดียวที่ผลิต ซึ่งปัจจุบันก็มีหลายประเทศที่ผลิตและเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยไม่ว่าจะเป็นจีน เวียดนาม ปากีสถาน หรือมาเลเซีย เป็นต้น

ทั้งนี้ในภาพรวมของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับตะวันออกกลางจัดได้ว่ามีมูลค่าต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นและจะเห็นได้ว่าในความ สัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกันจะมุ่งเน้นด้านการค้าเป็นหลัก โดยมีมูลค่าการค้าประมาณร้อยละ 6.2 ซึ่งก็ยังถือว่าอยู่ในระดับที่ต่ำ แม้ว่าปริมาณการค้าระหว่างไทย-ตะวันออกกลาง ตั้งแต่ปี 2533 ถึงปี 2541 ได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องก็ตาม โดยในปี 2541 การค้าระหว่างประไทยกับตะวันออกกลางมีมูลค่าประมาณ 215.6 พันล้านบาท โดยไทยส่งออกไปยังตะวันออกกลางเป็นมูลค่า 77,539.4 ล้านบาท และนำเข้าเป็นมูลค่า 138,074.3 ล้านบาท สินค้าส่งออกห้าอันดับแรกของไทยคือ ข้าว เสื้อผ้าสำเร็จรูป อัญมณีและเครื่องประดับ ผ้าผืน ยานพาหนะอุปกรณ์และส่วนประกอบ และเครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ ส่วนสินค้านำเข้าห้าอันดับแรกจากตะวันออกกลางคือ น้ำมันดิบ เคมีภัณฑ์ เครื่องเพชรพลอย น้ำมันหล่อลื่นและน้ำมันเบรก และปุ๋ย ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบดุลการค้ากับตะวันออกกลางเนื่องจากสินค้านำเข้าอันดับหนึ่งจากภูมิภาคนี้ได้แก่ น้ำมัน ในปี 2541ไทยนำเข้าน้ำมันจากโอมานมากเป็นอันดับหนึ่งของการนำเข้าทั้งหมดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 45.3 พันล้านบาเรล์ นำเข้าจากสหรัฐเอมิเรตส์เป็นลำดับสอง คิดเป็นมูลค่าประมาณ 27.5 พันล้านบาท และนำเข้าจากเยเมนเป็นลำดับสามคิดเป็นมูลค่าประมาณ 15.8 พันล้านบาท

4) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลาง : ปัญหาและแนวโน้มในอนาคต

แม้ว่าตะวันออกกลางจะเป็นดินแดนที่ห่างไกลจากไทย แต่เนื่องจากดินแดนนี้มีความสำคัญในทางยุทธศาสตร์ การเมือง และเศรษฐกิจสูง ไทยจึงต้องให้ความสำคัญและติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ อย่างใกล้ชิด ขณะเดียวกันไทยก็ต้องพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวโดยตรงกับความขัดแย้งต่าง ๆ ในภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นในกรณีความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับประเทศอาหรับในตะวันออกกลางที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นการสู้รบระหว่างกันหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดสงครามครั้งสำคัญระหว่างอิสราเอลกับพันธมิตรอาหรับ ซึ่งประกอบด้วยอิรัก ซีเรีย จอร์แดน และอียิปต์ เมื่อ พ.ศ. 2491 และพ.ศ. 2510 หรือที่เรียกว่าสงคราม 6 วัน รวมทั้งเมื่อพ.ศ. 2516 ที่เรียกว่าสงครามยัมคิปปูร์ (Yom Kippur) และในกรณีสงครามระหว่างอิรักกับอิหร่านในพ.ศ. 2523 และการเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซียในพ.ศ. 2533 - 2534 เป็นต้น แต่การเกิดสงครามเหล่านี้ได้ส่งผลให้โลกประสบกับวิกฤตการณ์

น้ำมันตามมา ซึ่งทำให้ไทยเองก็พลอยได้รับผลพวงดังกล่าวตามไปด้วย เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

อย่างไรก็ดี โดยภาพรวมแล้วไทยรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศต่าง ๆ ในตะวันออกกลางโดยมีนโยบายที่เป็นกลางและหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงกับความขัดแย้งต่างๆ ดังกล่าวในตะวันออกกลาง

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางในระดับรัฐโดยตรงทั่วไปแทบไม่ปรากฏ จะมีที่เห็นชัดเจนก็เพียงปัญหาเดียว คือ ความตึงเครียดระหว่างไทยกับซาอุดิอาระเบียในกรณีโจรกรรมเพชร คดีฆาตกรรมนักการทูตซาอุดิอาระเบีย และกรณีนักธุรกิจซาอุดิอาระเบียที่หายตัวไปอย่างลึกลับ ซึ่งทางการไทยเองยังไม่ได้มีการคลี่คลายคดีความต่าง ๆ ให้เป็นที่พอใจต่อซาอุดิอาระเบียส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับซาอุดิอาระเบียถูกกระทบกระเทือนอย่างมาก โดยในช่วงแรกได้ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศที่ดำเนินมายาวนานนับตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2500 ต้องสั่นคลอนจนนำมาซึ่งผลกระทบทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจต่อไทย โดยเฉพาะในด้านการส่งแรงงานไทยไปยังซาอุดิอาระเบีย กล่าวคือ ทางการซาอุดิอาระเบียได้สั่งระงับการตรวจลงตราให้แรงงานไทย และสั่งห้ามชาวซาอุดิอาระเบียเดินทางมาประเทศไทย ทั้งที่ก่อนหน้านี้ แรงงานไทยนิยมไปทำงานในประเทศซาอุดิอาระเบียอย่างมาก โดยจะเห็นได้ว่าเคยปรากฏจำนวนถึง 130,000 คน และนักท่องเที่ยวชาวซาอุดิอาระเบียก็เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นจำนวนไม่น้อย

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยเองได้พยายามดำเนินการอย่างต่อเนื่องที่จะฟื้นฟูความ สัมพันธ์กับซาอุดิอาระเบียให้กระชับแน่นเหมือนเดิม โดยพยายามใช้แนวทางดำเนินการทั้งในทางสังคมวัฒนธรรม สื่อมวลชน ศาสนา และการกีฬา ซึ่งผลตอบกลับที่ได้รับก็เป็นไปในเชิงบวกมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า ในช่วงระหว่างพ.ศ. 2540 - 2541 รัฐบาลซาอุดิอาระเบียได้เริ่มผ่อนปรนท่าทีบ้าง มีการคลี่คลายความเข้มงวดในข้อคำสั่งต่าง ๆ ลง โดยมีสิ่งที่ปรากฏชัด คือ การที่นักธุรกิจชาวซาอุดิอาระเบียเดินทางมาประเทศไทยเพื่อนำสินค้าไปยังซาอุดิอาระเบีย และที่สำคัญทางการซาอุดิอาระเบียเองก็ยังอนุญาตให้นักธุรกิจชาวไทย เข้าร่วมงานแสดงสินค้านานาชาติ ซึ่งจัดให้มีขึ้นที่กรุงริยาดและเมืองเจดดาห์อีกด้วย แต่เป็นที่น่าสังเกตได้ว่ากว่าที่ทางการซาอุดิอาระเบียจะผ่อนปรนท่าทีต่อไทยลงบ้าง ก็ทิ้งช่วงระยะเวลาถึงกว่า 10 ปี นับจากการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ส่วนการจะฟื้นฟูความสัมพันธ์ให้กลับมากระชับแน่นเหมือนเดิมนั้น ที่สำคัญ คือ ฝ่ายไทยจะต้องสร้างความเชื่อมั่น กระจ่างชัด และยุติธรรมในการคลี่คลายคดีต่างๆ จนเป็นที่พอใจของซาอุดิอาระเบีย โดยอาศัยแนวทางการดำเนินการทางสังคมวัฒนธรรม สื่อมวลชน ศาสนา และการกีฬา เป็นตัวช่วยอีกทางหนึ่ง

แนวโน้มในอนาคตข้างหน้า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตะวันออกกลางทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จะยังคงเป็นไปในทิศทางที่ดี นั่นคือไทยยังคงรักษา

ความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางต่อไป และจะมุ่งเน้นกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้นโดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ รวมทั้งในด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย แต่ขณะเดียวกัน ก็มีข้อควรคำนึงถึงในประเด็นทางเศรษฐกิจอันเกี่ยวเนื่องกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่ร่ำรวยน้ำมัน หรือกลุ่ม GCC ที่ไทยต้องจับตามองเป็นอย่างมากและติดตามความเคลื่อนไหวอย่างใกล้ชิด เพราะจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับไทยโดยตรง นั่นคือ การที่กลุ่ม GCCหรือสภาความร่วมมือแห่งอ่าวเปอร์เซีย อันประกอบด้วย กาตาร์ คูเวต บาห์เรน โอมาน ซาอุดิอาระเบีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ได้พยายามดำเนินการที่จะบูรณาการทางเศรษฐกิจให้เหมือนอย่างสหภาพ ยุโรป ด้วยการเริ่มจัดทำตลาดร่วมทางเศรษฐกิจระหว่างกัน นอกจากนี้ในประเด็นการจัดทำเขตการค้าเสรีกับบาห์เรนในพ.ศ. 2545 ก็จะยิ่งทำให้ไทยมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับบาห์เรนโดยตรงมากขึ้น รวมทั้งโดยอ้อมกับหลายประเทศในตะวันออกกลางมากขึ้นด้วย เพราะบาห์เรนจะเป็นประตูการค้าเชื่อมโยงโยงไปสู่ประเทศในตะวันออกกลางอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่ม GCC ที่มีกำลังซื้อสูง

นอกเหนือไปจากนี้ ไทยยังก็ต้องระมัดระวังท่าที หรือแสดงจุดยืนความเป็นกลางต่อประเด็นปัญหาที่อ่อนไหว ซึ่งอาจเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลางได้ ควบคู่ไปกับการติดตามความเคลื่อนไหวและทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาที่อ่อนไหวอันเกี่ยวเนื่องกับบางประเทศในตะวันออกกลางอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ก็เพื่อนำมาซึ่งความมั่นคงและปลอดภัยของประเทศเป็นสำคัญ โดยประเด็นปัญหาที่อ่อนไหว ได้แก่ กรณีบทบาทของสหรัฐฯ ในตะวันออกกลาง ภายหลังการทำสงครามอิรักในพ.ศ. 2547 โดยเฉพาะการคงกำลังทหารสหรัฐฯ ในอิรัก ประเด็นกระบวนการเจรจาสันติภาพอิสราเอล - ปาเลสไตน์ที่ยังคงมีอุปสรรคขวากหนามอยู่อีกมาก กรณีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างอิหร่านกับสหัฐ ฯ ที่นับวันจะเสื่อมถอยลงทุกที โดยเฉพาะภายหลังจากที่อิหร่านได้ผู้นำใหม่ในพ.ศ. 2548 กรณีปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และสำนักคิดทางศาสนา เช่น ระหว่างอาหรับกับยิวในดินแดนปาเลสไตน์ และสำนักคิดซุนนี - ชีอะฮ์ในอิรัก รวมทั้งปัญหาชนกลุ่มน้อยในอิหร่าน อิรัก และตุรกี ซึ่งรัฐบาลของประเทศเหล่านี้มักใช้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยความรุนแรง นอกจากนี้ในกรณีปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเองที่ยังปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่องก็เป็นอีกปัญหาที่มีความอ่อนไหวต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลางมิใช่น้อย ดังจะเห็นได้ว่าองค์กรการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Conference-OIC) ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มาจากประเทศในตะวันออกกลางได้มีการหยิบยกกรณีปัญหาดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมเมื่อครั้งการประชุมที่ประเทศมาเลเซีย รวมทั้งยังแสดงความห่วงใยต่อปัญหา ด้วยการส่งคณะผู้แทนมาร่วมสังเกตการณ์และขอรับทราบข้อมูลจากทางการไทยในพ.ศ. 2547 อีกด้วย ดังนั้นไทยควรจะรีบเร่งในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นอย่างสันติวิธี และเป็นไปด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม บนพื้นฐานของความเสมอภาคและการทำความเข้าใจในรากเหง้าของปัญหาอย่างแท้จริง เพื่อมิให้กระทบต่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตะวันออกกลางในอนาคต ทั้งยังรวมถึงกรณีปัญหาที่รัฐบาลอิหร่านสานต่อโครงการพัฒนาพลังงานนิวเคลียร์ โดยไม่สนใจการตรวจสอบขององค์การปรมาณูสากล(IAEA) กรณีปัญหาการก่อความไม่สงบของกลุ่มมุสลิมที่มีแนวคิดตกขอบ (extremist) ในตะวันออกกลางที่กำลังขยายตัวมากขึ้น และที่สำคัญมีการระบุว่ามีเครือเชื่อมโยงเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังรวมถึงกรณีปัญหาการแพร่ขยายแนวคิดรากฐานนิยม (fundamentalism)ไปยังมุสลิมบางกลุ่มในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

- **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมในเอเชียใต้**

แม้ว่าประเทศมุสลิมในเอเชียใต้จะมีเพียงปากีสถาน บังคลาเทศ และมัลดีฟส์เท่านั้น แต่ในรายงานวิจัยเรื่องนี้จะกล่าวถึงอินเดียด้วยเนื่องจากประชากรอินเดียที่เป็นมุสลิมมีร้อยละ 12 หรือประมาณ 100 กว่าล้านคนซึ่งเป็นจำนวนที่มากในจำนวนประชากรทั้งหมดของอินเดียที่มีถึง1.13 พันล้านคน

ทั้งนี้ จากเอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ หน่วยที่12 (ความสัมพันธ์ไทยกับกลุ่มประเทศในเอเชียใต้) สาขาวิชารัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2549 ซึ่งเขียนโดย รองศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม ได้อธิบายไว้ว่า นับตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยกับอินเดียค่อนข้างจะมีความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ห่างเหินและเย็นชาต่อกัน เนื่องจากไทยเป็นสมาชิกซีโต้ (The Southeast Asia Treaty Organization -SEATO) ซึ่งปากีสถานในฐานะคู่พิพาทของอินเดียในกรณีแคชเมียร์ (ประเด็นเกี่ยวกับดินแดนและศาสนา) เป็นสมาชิกอยู่ด้วย ทำให้อินเดียไม่พอใจไทย ประกอบกับไทยได้ให้การสนับสนุนปากีสถานในเวทีการประชุมต่างๆ จึงทำให้อินเดียไม่พอใจขึ้นไปอีก ยิ่งอินเดียมองว่าไทยเป็นประเทศบริวารของสหรัฐ ฯ ขณะที่ไทยเองก็มองว่าอินเดียฝักใฝ่อยู่กับสหภาพโซเวียต ประเทศผู้นำโลกคอมมิวนิสต์ จึงทำให้ทั้งไทยและอินเดียต่างก็หมางเมินต่อกัน กระทั่งเมื่อสภาพ แวดล้อมระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป สหภาพโซเวียตล่มสลายลงในปลายทศวรรษที่ 1980 สงครามเย็นสิ้นสุดลงส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับอินเดียเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเดียได้หันมาริเริ่มนโยบาย “มองตะวันออก” (Look East Policy) ซึ่งเป็นนโยบายต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับประเทศที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกของอินเดียมากขึ้น

ขณะที่ ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับปากีสถานช่วงหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 หรือในช่วงสงครามเย็นกลับมีความใกล้ชิดต่อกัน เนื่องจากต่างฝ่ายก็เป็นสมาชิก SEATO ด้วยกัน ยิ่งภายหลังล้มเลิกองค์การ SEATOก็ทำให้ปากีสถานปรับนโยบายต่างประเทศมาสู่การอยู่ร่วมกันกับประเทศต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางการเมืองกับไทยเป็นไปในเชิงบวก แม้ว่าจะไม่สนิทสนมแนบแน่น เนื่องจากปากีสถานเป็นประเทศที่ไม่ได้เป็นเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทย

อย่างไรก็ตาม เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงในพ.ศ. 2533 (ค.ศ.1990) โลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นตัวนำสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในเอเชียใต้ ไม่ว่าจะเป็นอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศถือว่าเป็นไปด้วยดี ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และอื่นๆโดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ[18] จะเห็นได้จากข้อมูลของเวปไซต์กระทรวงการต่างประเทศโดยกองเอเชียใต้ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง ได้กล่าวว่าในระดับผู้นำระหว่างไทยกับอินเดียมีการเดินทางไปเยือนระหว่างกัน เริ่มจากในระดับพระราชวงศ์ของไทยได้แก่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนอินเดียอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนเยือนอินเดียในระหว่างวันที่ 26 - 31 มกราคม และระหว่างวันที่ 27 กุมภาพันธ์ - 10 มีนาคม พ.ศ. 2547 นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เดินทางเยือนอินเดียอย่างเป็นทางการในระหว่างวันที่ 8 - 10 มิถุนายน พ.ศ. 2547 และพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนอินเดีย เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2548 เป็นต้น ฝ่ายอินเดีย ได้แก่ นาย Atal Behari Vajpayee นายกรัฐมนตรีอินเดีย เดินทางแวะผ่านไทยหลังการประชุมสุดยอดอาเซียนที่กัมพูชา และได้หารือข้อราชการกับนายกรัฐมนตรีที่กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ดร. Anbumani Ramadoss รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการครอบครัว เข้าร่วมการประชุม The Second Asia Pacific Ministerial Meeting (APMM-II) ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 10-12 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 นายManmohan Singh นายกรัฐมนตรีอินเดียเยือนไทย เพื่อเข้าร่วมการประชุมผู้นำ BIMSTEC ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 30 - 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 นาย K.Natwar Singh รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินเดีย เดินทางแวะผ่านไทย เมื่อวันที่ 15 - 16 ตุลาคม พ.ศ. 2547 เป็นต้น

ส่วนในด้านการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างไทยกับอินเดียในระดับรัฐบาลนั้น เมื่ออินเดียเริ่มดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในปี 2534 และดำเนินนโยบายมองตะวันออก (Look East Policy) ที่ให้ความสำคัญกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายมองตะวันตก (Look West Policy) ของไทยที่ให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศจึงพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นโดยมีการเปลี่ยนแปลงการเยือนระดับสูงหลายครั้ง ในช่วงพ.ศ. 2544 - 2546 รัฐบาลชุดใหม่ของอินเดียภายใต้การนำของพรรคคองเกรส ได้แสดงเจตจำนงที่ชัดเจนว่าต้องการกระชับความสัมพันธ์กับไทยให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ส่งผลทำให้เกิดกลไกความร่วมมือทวิภาคีที่สำคัญตามมา นั่นคือคณะกรรมาธิการร่วมเพื่อความร่วมมือทวิภาคี (Joint Commission for Bilateral Cooperation) จัดตั้งเมื่อพ.ศ. 2532 อีกทั้งยังมีกลไกคณะกรรมการร่วม (Joint Working Group) ระดับอธิบดีระหว่างสองฝ่ายเพื่อติดตามและเร่งรัดความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีที่ครอบคลุมทุกสาขา และเพื่อเสริมกลไกความร่วมมือคณะกรรมาธิการร่วม (JC) ที่มีอยู่เดิมแล้ว นอกจากนี้

[18] ดูรายละเอียดทั้งหมดในข้อมูลรายประเทศในทวีปเอเชียของกระทรวงการต่างประเทศใน http://www.mfa.go.th

ยังมีกลไกด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยกับอินเดียที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการร่วมทางการค้า (Joint Trade Committee) ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส ซึ่งจัดตั้งเมื่อพ.ศ. 2532(มีการประชุมครั้งล่าสุดเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2546) อนึ่งเมื่อพิจารณาในด้านการค้าระหว่างไทยกับอินเดียแล้วพบว่าในพ.ศ. 2539 มีมูลค่า 3,406.9 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ คิดเป็นสัดส่วน 1.33 ของมูลค่าการค้าไทยต่อโลก โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.43 ทั้งนี้ไทยส่งออก 1,803.6 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และนำเข้าจากอินเดีย 1,603.3 ล้านเหรียญสหรัฐฯอินเดียเป็นคู่ค้าลำดับที่ 19 ของไทย และมูลค่าการลงทุนของไทยในอินเดียเป็นลำดับที่3ในกลุ่มอาเซียนรองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย ส่วนในด้านการลงทุนในพ.ศ. 2549 ไทยลงทุนในอินเดียมูลค่ารวม 75.6 ล้านบาทโดยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา โครงการของอินเดียในไทยได้รับการอนุมัติมี 144 โครงการ มีมูลค่า 831.2 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ส่วนใหญ่เป็นโครงการลงทุนขนาดเล็กและขนาดกลาง นอกจากนั้น มีกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์เข้าไปลงทุนในเจนไน บริษัท Delta Electronic, Stanley Electric Company และ Stanley Automative ในกัวร์กาวน์(Gurgaon)ธนาคารกรุงไทยในมุมไบเป็นต้น

ในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทยและอินเดียได้ร่วมลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือว่าด้วยวิทยาศาสตร์ วิชาการและสิ่งแวดล้อม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 ณ กรุงนิวเดลี และได้จัดการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไทย-อินเดีย ครั้งที่ 1 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2547 ที่กรุงเทพฯ ล่าสุด การประชุมคณะกรรมการร่วมครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2549 ที่กรุงนิวเดลี ภายใต้ความตกลงดังกล่าว ครอบคลุมกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือ เช่น การร่วมวิจัยและพัฒนา การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน ในสาขาต่างๆ เช่น เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีอวกาศ เทคโนโลยีสารสนเทศ มาตรวิทยายางธรรมชาติและผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น ส่วนในด้านการท่องเที่ยว ตลาดนักท่องเที่ยวอินเดียเป็นตลาดที่สำคัญที่สุดในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยเป็นตลาดใหญ่อันดับที่ 14 เมื่อเทียบกับตลาดขาเข้าจากประเทศอื่นๆ ของไทย และมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 3.43 ชาวอินเดียนิยมมาท่องเที่ยวที่ไทยเป็นอันดับ 2 รองจากสิงคโปร์ โดยในปี 2549 มีจำนวน 315,766 คน เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2548 ร้อยละ 21.20 คิดเป็นร้อยละ 5 ของนักท่องเที่ยวอินเดียทั้งหมด

นอกจากนี้ ในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินเดียในด้านสังคม และวัฒนธรรม ไทยยังมีการจัดทำความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านวัฒนธรรม เมื่อปี 2520 แต่ยังขาดการดำเนินการที่ต่อเนื่อง และไม่มีผลเป็นรูปธรรมชัดเจน ดังนั้น ในการประชุมคณะกรรมาธิการร่วมฯ ครั้งที่ 4 เมื่อกุมภาพันธ์ 2546 ฝ่ายไทยจึงได้เสนอให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Plan of Action) เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนกิจกรรมในอันที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมและความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับประชาชน โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีผลอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากความร่วมมือทางวัฒนธรรมจะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ต่อไป ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำแผนปฏิบัติการดังกล่าว

อนึ่ง ไทยกับอินเดียมีความตกลงที่สำคัญ ได้แก่ ความตกลงทางการค้า พ.ศ. 2511 ความตกลงว่าด้วยการบริการเดินอากาศ พ.ศ. 2512 ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านวัฒนธรรม พ.ศ.2520 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านพลังงานหมุนเวียน พ.ศ.2550 แผนปฏิบัติการว่าด้วยการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมพ.ศ.2550เป็นต้น

ขณะเดียวกันข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศโดยกองเอเชียใต้ กรมเอเชียใต้ตะวันออกกลางและแอฟริกา ยังระบุว่าไทยและปากีสถานเป็นพันธมิตรกันมายาวนาน เคยร่วมเป็นสมาชิกในองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Treaty Organization -SEATO) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2497 แม้ว่าในปัจจุบันการดำเนินงานในกรอบของ SEATO จะยุติลงแล้ว แต่มิติทางประวัติศาสตร์ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างไทยกับปากีสถาน โดยได้มีการแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนระหว่างผู้นำระดับสูงอย่างสม่ำเสมอ เริ่มจากในระดับพระราชวงศ์ ได้แก่ ฝ่ายไทย เมื่อวันที่ 11-22 มีนาคม 2505 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยือนปากีสถานอย่างเป็นทางการ ในสมัยของประธานาธิบดี กอฮาร์ อายุบ ข่าน (Gohar Ayub Khan) วันที่ 9 -14 กรกฎาคม 2534 วันที่ 26-29 มีนาคม พ.ศ. 2541 และวันที่ 4 - 5 มกราคม พ.ศ. 2549 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินเยือนปากีสถานอย่างเป็นทางการ 3 ครั้ง คือ เสด็จพระราชดำเนินเยือนปากีสถานเพื่อพระราชทานสิ่งของพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแก่ผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ ส่วนในระดับรัฐบาล ได้แก่ ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2526 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนปากีสถาน ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2542 ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เดินทางเยือนปากีสถาน และร่วมการประชุมคณะกรรมาธิการร่วมทางเศรษฐกิจ (Joint Economic Commission–JEC) ไทย - ปากีสถานครั้งที่ 1 ที่กรุงอิสลามาบัด และต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. 2548 นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รองนายกรัฐมนตรี และ นายกันตธีร์ ศุภมงคลรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเข้าร่วมการประชุมAsia Cooperation Dialogue ครั้งที่ 4 และเมื่อวันที่ 19-23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 พลเอกสนธิ บุญยรัตนกลิน ผู้บัญชาการทหารบก เข้าร่วมงาน International Defence Exhibition and Seminars ครั้งที่ 4 รวมทั้งเมื่อวันที่ 4 - 6 เมษายน พ.ศ. 2550 นายสวนิต คงสิริ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็ได้เดินทางเยือนปากีสถานอย่างเป็นทางการ สำหรับฝ่ายปากีสถาน ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2540 นาย กอฮาร์ อายุบ ข่าน (Gohar Ayub Khan) รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศปากีสถานเยือนไทย และได้ลงนามจัดตั้งคณะกรรมาธิการร่วมทางเศรษฐกิจ(JEC)ไทย-ปากีสถาน ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2543 พลเอก เปอร์เวซ มูชาร์ราฟ (Pervez Musharraf) ผู้นำปากีสถานเดินทางเยือนไทย และในระหว่างวันที่ 8-10 พฤษภาคม 2548 นาย ชอกัต อาซิซ (Shaukat Aziz) นายกรัฐมนตรีปากีสถานเดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการ รวมทั้งเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2549 นาย ชอกัต อาซิซ (Shaukat Aziz) นายกรัฐมนตรีปากีสถาน แวะผ่านไทย และได้พบหารือกับ นายกรัฐมนตรี เป็นต้น

นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศมีความร่วมมือด้านความมั่นคงและข่าวกรอง โดยได้จัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมอื่นๆซึ่งช่วยให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลทำได้สะดวกและรวดเร็วขึ้นรวมทั้งมีความใกล้ชิดของฝ่ายความมั่นคง นอกจากนี้ ปากีสถานต้องการอาศัยความใกล้ชิดกับไทย เพื่อเป็นช่องทางไปสู่การเพิ่มบทบาทในเอเชีย และกระชับความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก ตามนโยบาย Look East ของปากีสถาน ด้วยเหตุนี้ปากีสถานจึงให้ความร่วมมือกับไทยทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี เช่น แสดงความกระตือรือร้นในเวที ACD ที่ไทยริเริ่มขึ้น (โดยปากีสถานเป็นเจ้าภาพการประชุม ACD ครั้งที่ 4 ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2548 ณ กรุงอิสลามาบัด ซึ่งสอดคล้องกับความประสงค์ของไทยที่ต้องการเสริมเวทีACDให้แข็งแกร่งขึ้น

ส่วนในด้านเศรษฐกิจไทยกับปากีสถานมีกลไกความร่วมมือทวิภาคีด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ คณะกรรมาธิการร่วมทางเศรษฐกิจ (Joint Economic Commission - JEC) ซึ่งได้จัดประชุมไปแล้ว 2 ครั้ง ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและติดตามความคืบหน้า เพื่อผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจสาขาต่างๆ ทั้งนี้ในปัจจุบันไทยให้ความสำคัญกับปากีสถานในฐานะตลาดส่งออกที่มีศักยภาพ ประกอบกับปากีสถานสนใจที่จะขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับไทย ซึ่งจากการเยือนไทยอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีปากีสถานในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2548 ทั้งสองฝ่ายจึงได้ตกลงที่จะจัดทำความตกลง FTA ขึ้น โดยได้จัดตั้งคณะศึกษาร่วม (Joint Study Group - JSG) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำ FTA ทั้งนี้ได้มีการประชุมคณะศึกษาร่วมฯ ไปแล้ว 3 ครั้ง ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและศึกษาเกี่ยวกับสภาวะและแนวโน้มทางเศรษฐกิจ ระบบภาษี และอัตราค่าธรรมเนียมการค้าในระดับพหุภาคีและทวิภาคี และแลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการค้าทวิภาคีในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา เพื่อคัดเลือกตัวสินค้าที่จะเป็นประโยชน์ร่วมกันและส่งเสริมกันในการเปิดการค้าเสรีระหว่างกัน ได้แก่ สินค้าเกษตร สิ่งทอ เสื้อผ้า อาหาร ประมง เครื่องมือแพทย์ รถยนต์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า

ทั้งนี้ในอนาคตไทยอาจใช้ปากีสถานจะเป็นทางผ่านของสินค้าไปสู่อัฟกานิสถานและภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งมีความต้องการสินค้าบริโภคจำนวนมาก ขณะเดียวกันเศรษฐกิจปากีสถานที่กำลังขยายตัวอย่างมากในด้านอุตสาหกรรมด้านการก่อสร้าง ระบบสาธารณูปโภค โทรคมนาคม ที่อยู่อาศัย ท่าเรือ สนามบิน ซึ่งเป็นผลจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นติดต่อกันหลายปีก็จะเป็นตลาดที่สำคัญของไทยได้ในอนาคต

นอกจากนี้ไทยกับปากีสถานยังความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม จะเห็นได้จากเหตุการณ์แผ่นดินไหวเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2548 บริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออก เฉียงเหนือของปากีสถาน ทำให้มีผู้เสียชีวิตและไร้ที่อยู่อาศัยจำนวนมากทั้งภาครัฐและเอกชนไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ปากีสถานในรูปของเงินช่วยเหลือและสิ่งของบรรเทาทุกข์คิดเป็นมูลค่า 18 ล้านบาท และที่สำคัญยิ่ง คือ เมื่อวันที่ 4 - 5 มกราคม พ.ศ. 2549 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินไปปากีสถานเพื่อทรงนำสิ่งของพระราชทานจากพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่ หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปพระราชทานแก่ผู้ประสบภัยแผ่นดินไหว รวมทั้งการที่พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้

บัญชาการทหารบกได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนรัฐบาลไทยมอบเงิน 3 แสนดอลลาร์สหรัฐ (12 ล้านบาท) ให้แก่องค์กรสภาเสี้ยววงเดือนแดงปากีสถานเมื่อเดือนพฤศจิกายนพ.ศ.2549

อนึ่ง ความตกลงสำคัญที่ไทยร่วมลงนามกับปากีสถาน ได้แก่ ความตกลงว่าด้วยบริการเดินอากาศ พ.ศ.2512 อนุสัญญาว่าด้วยการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อน พ.ศ. 2523ความตกลงทางการค้า พ.ศ.2527 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2547 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมเฉพาะเรื่องอื่นๆ พ.ศ.2547 และพิธีสารว่าด้วยแผนปฏิบัติการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมไทย-ปากีสถาน พ.ศ. 2548 เป็นต้น

ในกรณีบังคลาเทศนั้น จากข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียใต้ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ได้ระบุว่าไทยและบังคลาเทศมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2515 และนับตั้งแต่นั้นมาบังกลาเทศก็มีความสัมพันธ์อันดีกับไทยมาโดยตลอด ทั้งในระดับรัฐบาลและประชาชน

ยิ่งในปัจจุบันภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและบังกลาเทศก็ยิ่งมีความใกล้ชิดมากทั้งในทางการทูต การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จะเห็นได้จากการเดินทางเยือนของผู้นำระดับสูง เริ่มจาก ฝ่ายไทยในระดับพระราชวงศ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนินเยือนบังกลาเทศอย่างเป็นทางการในระหว่างวันที่ 16 - 21 มกราคม พ.ศ. 2535ส่วนในระดับรัฐบาล น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยือนบังกลาเทศในระหว่างวันที่ 15 - 19 มิถุนายน พ.ศ. 2537 โดยนำคณะผู้แทนฝ่ายไทยไปร่วมการประชุมคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-บังกลาเทศ ครั้งที่ 5 นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยือนบังกลาเทศอย่างเป็นทางการในระหว่างวันที่ 20 - 23 เมษายน พ.ศ. 2540 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเดินทางเยือนบังกลาเทศอย่างเป็นทางการตามคำเชิญของนาง Khaleda Zia นายกรัฐมนตรีบังกลาเทศ ในระหว่างวันที่ 8 - 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 และในวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ได้เดินทางเยือนจิตตะกอง เพื่อเปิดเที่ยวบินเชียงใหม่ - จิตตะกอง เที่ยวปฐมฤกษ์ และนำนาง Khaleda Zia นายกรัฐมนตรีบังกลาเทศเดินทางมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการ และต่อมานายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในระหว่างวันที่ 6 - 7 สิงหาคม พ.ศ. 2549 ได้เดินทางเยือนบังกลาเทศ ส่วนฝ่ายบังกลาเทศ ได้แก่ นาย Abul Hasan Chowdhury รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศบังกลาเทศ เดินทางเยือนไทยเพื่อร่วมการประชุมลงนามก่อตั้งกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังกลาเทศ-อินเดีย-ศรีลังกา-ไทย (BIST-EC) ในระหว่างวันที่ 4 - 6 มิถุนายน พ.ศ. 2540 และในวันที่ 21- 22 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ได้เดินทางเยือนไทยเพื่อประชุมระดับรัฐมนตรีของ BIST-EC นาย Abul Hasan Chowdhury รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศบังกลาเทศ เยือนไทยเพื่อร่วมพิธีการจัดตั้งกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังกลาเทศ - อินเดีย - พม่า - ศรีลังกา-ไทย (BIMST-EC) ที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2543 นาย Morshed Khan รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบังกลาเทศเยือนไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุมACD ครั้งที่ 2 ที่เชียงใหม่ ในระหว่างวันที่ 21 - 22 มิถุนายน

พ.ศ. 2546 นาย Morshed Khan รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบังกลาเทศ เดินทางเยือนไทยในระหว่างวันที่ 5-9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 เพื่อเข้าร่วมประชุม BIMST-EC ที่จังหวัดภูเก็ต นาง Khaleda Zia และนาย Morshed Khan รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบังกลาเทศ เยือนไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุมสุดยอด BIMST-EC ครั้งที่ 1 ที่กรุงเทพฯ ในระหว่างวันที่ 29 - 31กรกฎาคม พ.ศ. 2547

นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศยังมีความร่วมมือระหว่างกันหลายโครงการ อาทิ การลดภาษีให้สินค้าบังกลาเทศ จำนวน 229 รายการ โครงการเครือข่ายถนนเชื่อม 3 ฝ่ายระหว่างไทย-พม่า-บังกลาเทศ โครงการปลูกมะพร้าว 10 ล้านต้นเป็นกำแพงกันคลื่นลมตามแนวชายฝั่งบังกลาเทศ รวมทั้งการที่ไทยได้บริจาคข้าวจำนวน 1,000 ตัน เมื่อเดือนกรกฎาคม 2547 และประกาศจะบริจาคเงินช่วยเหลือ 25,000 เหรียญสหรัฐฯ ในเดือนสิงหาคม 2550 เพื่อเหตุผลด้านมนุษยธรรมให้แก่บังกลาเทศซึ่งประสบอุทกภัยและแผ่นดินถล่ม นอกจากนี้ในด้านเศรษฐกิจในระดับทวิภาคี ทั้งสองประเทศได้มีการจัดตั้งคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-บังกลาเทศขึ้นในพ.ศ. 2525 (มีการประชุมมาแล้ว 6 ครั้ง ครั้งที่ 6 จัดขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อพ.ศ. 2541) และในระดับพหุภาคีไทยกับบังกลาเทศเป็นสมาชิกก่อตั้งกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังกลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา ไทย (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation - BISTEC) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2540 ซึ่งต่อมากลายเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังกลาเทศ อินเดีย พม่า ศรีลังกา ไทย (Bangladesh-India-Myanmar-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation - BIMSTEC) ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 และในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2546 ได้พัฒนาเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังกลาเทศ อินเดีย พม่า ศรีลังกา ไทย ภูฏาน เนปาล (Bay of Bengal Initiative for Multi - Sectoral Technicaland Economic Cooperation BIMSTEC)

อนึ่ง ความตกลงสำคัญที่ไทยลงนามกับบังคลาเทศ ได้แก่ ความตกลงทางการค้า พ.ศ.2520 ความตกลงเพื่อการเว้นการเก็บภาษีซ้อน พ.ศ. 2540 ความตกลงเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน พ.ศ.2545 สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับ Federation of Bangladesh Chambers of Commerce and Industry ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการจัดตั้งสภาธุรกิจร่วมไทย – บังกลาเทศ พ.ศ.2545

ส่วนในด้านสังคมและวัฒนธรรม และอื่น ๆ นั้นไทยให้ความสำคัญกับความร่วมมือทางวิชาการกับบังกลาเทศ โดยเน้นความร่วมมือทางวิชาการในด้านการฝึกอบรมหรือ ดูงานเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสาขาที่ไทยมีศักยภาพ เช่น ด้านการศึกษา สาธารณสุข การเกษตร อุตสาหกรรม การบริหาร เป็นต้น โดยให้อยู่ในรูปของความร่วมมือแบบทวิภาคี ความร่วมมือภายใต้ทุนฝึกอบรมประจำปี ความร่วมมือภายใต้โครงการฝึกอบรมประเทศที่สาม และความร่วมมือแบบไตรภาคี ทั้งนี้ในพ.ศ. 2547 มีทุนการศึกษาภายใต้ความร่วมมือแบบต่างๆ รวม 26 ทุน และในพ.ศ. 2548 ไทยได้ให้ทุนการศึกษาปริญญาโทหลักสูตรนานาชาติโดยเฉพาะสาขาเกษตรกรรมแก่บังกลาเทศอีกด้วย ขณะเดียวกันไทยก็พยายามส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่พ.ศ. 2547 สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงธากา ได้จัดการแสดงนาฏศิลป์และเทศกาลอาหารขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยในปี 2550 มีการจัดเทศกาล

Thai Baazar เพื่อส่งเสริมอาหาร วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวไทยที่เมืองจิตตะกองในระหว่างวันที่ 27-29 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 และที่กรุงธากา ในระหว่างวันที่31พฤษภาคม-6มิถุนายนพ.ศ.2550

- **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**

ประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ต่างเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดของไทย เนื่องจากเป็นสมาชิกร่วมกันในองค์กรอาเซียน (Association South East Asian Nation - ASEAN) โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาเลเซีย เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทยทางภาคใต้ทั้งในนับแต่ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ซึ่งยังไม่มีการจัดตั้งเป็นรัฐชาติ ไทยซึ่งอยู่ในฐานะอาณาจักรใหญ่ในดินแดนสุวรรณภูมิ ได้เริ่มความสัมพันธ์กับประเทศมุสลิมเหล่านี้ในฐานะที่เป็นอาณาจักรที่อยู่บนชายฝั่งทะเล หรือหมู่เกาะ โดยปรากฏชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชวา (อินโดนีเซียในปัจจุบัน) และไทยกับมลายู (มาเลเซียและบรูไนในปัจจุบัน) ลักษณะของความสัมพันธ์มักเป็นไปด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับมลายู ซึ่งมุ่งเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เนื่องจากเป็นอาณาจักรที่อยู่บนชายฝั่งทะเลหรือหมู่เกาะ มีความได้เปรียบในเรื่องที่ตั้งเหมาะสมในการเป็นเมืองท่าค้าขาย ขนถ่ายสินค้า และเป็นเส้นทางการเดินเรือที่สำคัญในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น นับจากสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ไทยจึงได้เจริญสัมพันธไมตรีกับชวาทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

ส่วนความสัมพันธ์กับมลายู ซึ่งเป็นอาณาจักรที่อ่อนแอกว่านั้น ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะที่มลายูต้องตกอยู่ภายใต้การครอบครองของไทยมาเกือบตลอด ดังจะเห็นจากในสมัยพ่อขุนรามคำแหงทรงขยายพระราชอาณาเขตไปทางใต้ โดยได้เมืองมะละกา ยะโฮร์ ตลอดจนแหลมมลายู (มาเลเซีย) [19] ไว้ในครอบครอง อันถือเป็นการส่งเสริมความรุ่งเรืองในทางเศรษฐกิจให้กับสุโขทัยจนมาในสมัยอยุธยา ดินแดนทางใต้บริเวณแหลมมลายู ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าและติดต่อระหว่างอินเดียกับจีน ก็ยังตกอยู่ในสถานะความสัมพันธ์ของการเป็นหัวเมืองประเทศราชของไทยมาตั้งแต่สมัยพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991 - 2031) นอกจากนี้ไทยกับมลายูยังมีความสัมพันธ์ในลักษณะของการเป็นคู่ค้าสำคัญที่ติดต่อค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้าที่จำเป็นระหว่างกันอีกด้วย และต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับดินแดนแถบหัวเมืองมลายู ซึ่งประกอบด้วย ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และปัตตานี (อันที่จริงในสมัยกรุงธนบุรีไทยได้เริ่มขยายอำนาจเข้าครอบครองเมืองปัตตานีแล้ว) ได้กลับมาอยู่ในสถานะเมืองขึ้นของไทยอีกครั้ง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2328 โดยเปิดโอกาสให้เจ้าผู้ครองนครที่มีเชื้อสายผู้ปกครองเดิมมีอิสระในการปกครองกันเอง แต่ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช (ดูแลไทรบุรีและกลันตัน) และเจ้าเมืองสงขลา (ดูแลปัตตานีและตรังกานู) อย่างไรก็ดี ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นับจากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่

[19] พิเศศ บูรณะสมบัติ, **ประวัติศาสตร์การปกครองของไทย (ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกถึงเปลี่ยนเป็นประชาธิปไตย พ.ศ. 2475)** (กรุงเทพ ฯ: บริษัทรวมสาส์น ,1977) , หน้า 31.

3 ได้เกิดปัญหาการแยกตัวเป็นอิสระของเมืองไทรบุรีอยู่หลายครั้ง โดยเจ้าเมืองไทรบุรีได้พยายามอาศัยความช่วยเหลือจากพม่า และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอังกฤษผ่านบริษัทอินเดียตะวันออกที่พยายามอาศัยโอกาสเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณหัวเมืองแถบมลายู อันเนื่องมาจากผลประโยชน์ทางการค้าอยู่แล้ว แต่ในที่สุดไทยก็สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วงได้ในเวลาต่อมา โดยใช้ทั้งกำลังในการปราบปรามความไม่สงบที่เกิดขึ้น จัดระเบียบการปกครองหัวเมืองมลายูใหม่ ตลอดจนเปิดเจรจาทางการทูตกับอังกฤษเพื่อไม่ให้เข้ามาแทรกแซงในเรื่องนี้[20]

อนึ่ง เมื่อเข้าสู่สมัยปรับตัวเข้าสู่ยุคใหม่ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 นั้น พระองค์ท่านได้ทรงกระชับสัมพันธไมตรีกับชวา (อินโดนีเซีย) เมื่อพ.ศ. 2414

อย่างไรก็ดี เมื่อเข้าสู่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2482 ไทยต้องสูญเสียมลายู ซึ่งเป็นดินแดนในครอบครองของไทย ซึ่งประกอบด้วย ไทรบุรี ปะลิส กลันตัน และตรังกานูให้แก่อังกฤษ โดยมีการลงนามในสนธิสัญญาที่กรุงเทพ ฯ ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2451 (ค.ศ.1939) กระทั่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง พ.ศ. 2488 (ค.ศ.1945) โลกเข้าสู่ยุคสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไนในฐานะรัฐชาติ ได้กระชับแน่นผ่านเวทีพหุภาคีของการเป็นสมาชิกองค์กรอาเซียนนับตั้งแต่ พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา โดยไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอินโดนีเซียเมื่อพ.ศ. 2493 กับมาเลเซียในพ.ศ. 2500 และกับบรูไนเมื่อพ.ศ. 2526 และนับตั้งแต่นั้นมา ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศมุสลิมในฐานะประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงในดินแดนเดียวกันดังกล่าวก็เป็นไปอย่างใกล้ชิด อาทิ ความสัมพันธ์ที่มีกับมาเลเซียที่มุ่งเน้นในด้านความมั่นคง ดังจะเห็นได้จากรัฐบาลไทยภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจร สมัยที่ 3 (พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2514) และรัฐบาลมาเลเซียได้ลงนามร่วมกันในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือชายแดนระหว่างรัฐบาลไทย กับรัฐบาลมาเลเซียฉบับที่ 2 ลงวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2513 และต่อมาในสมัยรัฐบาลพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ ก็ได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือชายแดนระหว่างรัฐบาลไทย กับรัฐบาลมาเลเซียฉบับที่ 3 ลงวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2520 แม้ว่าก่อนหน้านี้ไทยกับมาเลเซียจะประสบปัญหาชายแดนระหว่างกันในเรื่องที่คนไทยเดินขบวนไล่ทหารมาเลเซีย และมาเลเซียประท้วงคนไทยที่เข้ามาทำกินในดินแดนที่มาเลเซียอ้างว่าเป็นของตน[21] จนทำให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีของไทยเดินทางไปเยือนมาเลเซีย เพื่อพบกับดาโต๊ะ ฮุสเซน ออน เพื่อหารือในปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ในสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ ยังได้ร่วมมือกับมาเลเซียในการแสวงหาประโยชน์จากพื้นที่ทับซ้อนระหว่างกันบริเวณอ่าวไทย (Joint Development Area - JDA)[22] ซึ่งมีการค้นพบว่าเป็นแหล่งก๊าซธรรมชาติจำนวน

---

[20] ดลยา เทียนทอง, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน่วยที่ 11 ตอนที่ 11.1) ," **เอกสารการสอนชุดวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ (หน่วยที่ 11 – 15) สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช** ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2549),หน้า 5 - 21.

[21] **สยามจดหมายเหตุ พ.ศ. 2519** , หน้า 617 และ 661.

[22] อ่านรายละเอียดใน ดลยา เทียนทอง , ความร่วมมือไทย - มาเลเซีย ในการพัฒนาพื้นที่เขตไหล่ทวีปทับซ้อนในอ่าวไทย (Joint Devopment Area - JDA) (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545)

มหาศาล โดยทั้งสองประเทศได้ลงนามร่วมกันในการจัดตั้งองค์กรร่วมไทย -มาเลเซียเพื่อพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวร่วมกัน เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 รวมทั้งได้พยายามแสวงหาแหล่งเชื้อเพลิงใหม่เพิ่มขึ้นจากอินโดนีเซียด้วย

อย่างไรก็ดี เมื่อโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลงใน พ.ศ.2533 (ค.ศ. 1990) ข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 4 กรมเอเชียตะวันออก ได้ระบุว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินโดนีเซียยังคงดำเนินไปอย่างราบรื่นและกระชับแน่นในด้านต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จาก ฝ่ายไทย นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนอินโดนีเซียอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 26 - 28 เมษายน พ.ศ. 2536 และนำคณะเข้าร่วมการประชุมระดับผู้นำรัฐบาลของประเทศในกลุ่ม APEC ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2537 นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีได้เดินทางเยือนอินโดนีเซียอย่างเป็นทางการในระหว่างวันที่ 24 - 25 เมษายน พ.ศ. 2539 และไปร่วมพิธีศพภริยาประธานาธิบดีซูฮาร์โต เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2539 พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนอินโดนีเซียระหว่างวันที่ 2 - 3 มกราคม พ.ศ. 2540 นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนอินโดนีเซียระหว่างวันที่ 1 - 2 มีนาคม พ.ศ. 2541 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนอินโดนีเซียอย่างเป็นทางการในระหว่างวันที่ 17 - 18 มกราคม พ.ศ.2545 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนเกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซียเพื่อเป็นสักขีพยานการลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านยางพาราระหว่างไทย - อินโดนีเซีย - มาเลเซียในวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2545 และในระหว่างวันที่ 6 - 8 ตุลาคม พ.ศ. 2546 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเดินทางเยือนเกาะบาหลีเพื่อเข้าร่วมการประชุม ASEAN Summit และในระหว่างการประชุมดังกล่าวได้เป็นสักขีพยานในพิธีลงนามความตกลงผู้ถือหุ้นของบริษัทร่วมทุน 3 ฝ่าย ไทย - อินโดนีเซีย - มาเลเซียในเรื่องยางพารา พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนอินโดนีเซียอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2549 โดยได้พบหารือกับประธานาธิบดียูโดโยโนและประธานสภาผู้แทนราษฎรอากุงลักโซโน

ส่วนฝ่ายอินโดนีเซีย ประธานาธิบดีอับดุรเราะห์มาน วาฮิด ได้เดินเยือนไทยอย่างเป็นทางการในระหว่างวันที่ 9 - 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2543โดยได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพบหารือกับนายกรัฐมนตรีของไทย รวมทั้งได้เข้าร่วมงานฉลอง 100 ปีชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส และรับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขานิติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และในระหว่างวันที่ 14 - 15 ธันวาคม พ.ศ. 2543 ประธานาธิบดีอับดุรเราะห์มาน วาฮิด เดินทางเยือนไทยเพื่อรับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียและในปีต่อมาในระหว่างวันที่ 14-15 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 ประธานาธิบดี อับดุรเราะห์มาน วาฮิด ได้เดินทางเยือนไทยเพื่อหารือเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยและอินโดนีเซียและต่อมาประธานาธิบดีเมฆาวตี ซูการ์โนปุตรี ได้เดินทางมาเยือนไทยในระหว่างวันที่ 24 - 25 สิงหาคม พ.ศ. 2544 เพื่อทำความรู้จักกับผู้นำอาเซียนภายหลังการเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีและในระหว่างวันที่ 29 - 31 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ประธานาธิบดีเมฆาวตี ซูการ์โนปุตรีได้

เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการ โดยได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และได้พบหารือข้อราชการกับนายกรัฐมนตรี ตลอดจนในระหว่างวันที่ 15 - 17 ธันวาคม พ.ศ.2548 ประธานาธิบดีซูซิโล บัมบัง ยูโดโยโน เยือนไทยอย่างเป็นทางการในโอกาสเข้ารับตำแหน่ง โดยได้เข้าเฝ้า ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและหารือข้อราชการกับนายกรัฐมนตรี รวมทั้งรับปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นอกจากนี้ ทั้งไทยและอินโดนีเซียได้มีประเพณีแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำทางทหาร โดยผู้นำทางทหารของทั้งสองประเทศจะเดินทางไปทำความรู้จักกันในโอกาสเข้ารับตำแหน่งใหม่ และเยี่ยมอำลาในโอกาสพ้นจากตำแหน่ง นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือต่างๆเช่นการฝึกร่วมหน่วยรบพิเศษของกองทัพบก(Tiger Joint Exercise) ซึ่งเริ่มเมื่อปี2540 การฝึกร่วม Elang ของกองทัพอากาศ การแลกเปลี่ยนนักเรียนเสนาธิการทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ การร่วมสังเกตการณ์การซ้อมรบร่วม โดยฝ่ายไทยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การซ้อมรบของกองทัพอินโดนีเซียบริเวณหมู่เกาะนาทูน่าตอนเหนือในปี 2539 และฝ่ายอินโดนีเซียได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การซ้อมรบระหว่างไทย-สหรัฐ (Cobra Gold) ในปี 2540 นอกจากนี้รัฐบาลไทยส่งคณะนายทหารผู้สังเกตการณ์สันติภาพจำนวน 46 นาย เข้าร่วมสังเกตการณ์สันติภาพในจังหวัดอาเจะห์ ในระหว่างวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2545- 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 รวมทั้งรัฐบาลไทยยังส่งนายทหารจำนวน 21 นาย เข้าร่วมคณะผู้สังเกตการณ์อาเจะห์ (Aceh Monitoring Mission - AMM) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกอาเซียน 5 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไน ซึ่งเริ่มปฏิบัติหน้าที่เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 โดยมีพลโทนิพัทธ์ ทองเล็ก ได้รับแต่งตั้งเป็น Principal Deputy Head of Mission

อนึ่งสนธิสัญญาและความตกลงระหว่างไทยและอินโดนีเซียที่น่าสนใจ ได้แก่ สนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างไทยกับอินโดนีเซีย พ.ศ.2497 ความตกลงว่าด้วยการบริการทางอากาศ พ.ศ. 2510 ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านป่าไม้ พ.ศ.2527 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านถ่านหิน พ.ศ. 2533 ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ พ.ศ. 2535 ความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน พ.ศ. 2541 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านประมงไทย-อินโดนีเซีย พ.ศ. 2545 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว พ.ศ. 2546 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการเกษตร พ.ศ. 2548 เป็นต้น

นอกจากนี้ไทยและอินโดนีเซียยังมีกลไกความร่วมมือในรูปของคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ (JC) และสำหรับภาคเอกชน ได้มีการลงนาม MOU การจัดตั้งสภาธุรกิจไทย-อินโดนีเซีย (Thai-Indonesian Business Council) เมื่อพ.ศ. 2546 และมีการประชุมร่วมระหว่างสภาธุรกิจไทย - อินโดนีเซียและอินโดนีเซีย - ไทยครั้งแรกที่อินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2547 ณ กรุงจาการ์ตา

ทั้งนี้ ข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 4 กรมเอเชียตะวันออก ยังได้ระบุอีกด้วยว่าการค้าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมานั้น ไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้าอินโดนีเซียเป็น

ส่วนใหญ่โดยในปี 2548 ไทยได้ดุล 864.2 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ สินค้าที่ไทยส่งออกไปอินโดนีเซียที่สำคัญ ได้แก่ น้ำตาลทราย เคมีภัณฑ์ น้ำมันดิบ ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เม็ดพลาสติก เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ เส้นใยประดิษฐ์ เครื่องสำอาง สบู่และผลิตภัณฑ์รักษาผิว เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ และข้าว ส่วนสินค้าที่ไทยนำเข้าจากอินโดนีเซียที่สำคัญ ได้แก่ เคมีภัณฑ์ เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ สินแร่และโลหะอื่นๆ เศษโลหะ ถ่านหิน น้ำมันหล่อลื่นและน้ำมันเบรก เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ยาสูบ ด้ายทอผ้าและด้ายเส้นเล็ก เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์ และส่วนประกอบกระดาษ กระดาษแข็งและผลิตภัณฑ์

ที่น่าสนใจ คือ เกิดความสัมพันธ์ในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม โดยเป็นไปในลักษณะที่ไทยเป็นประเทศผู้ให้และอินโดนีเซียเป็นประเทศผู้รับ อาทิ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 อินโดนีเซียประสบปัญหากรณีไฟไหม้ป่าบนเกาะสุมาตรา และเกาะกาลิมันตัน ไทยได้ให้ความช่วยเหลือโดยส่งเครื่องบินตรวจสภาพอากาศ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญและคณะเจ้าหน้าที่เข้าร่วมปฏิบัติการกับทางการอินโดนีเซียในการดับไฟป่า และเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 ไทยได้บริจาคเวชภัณฑ์มูลค่า 1 ล้านบาท ให้แก่ชาวอิเรียนจายาของอินโดนีเซีย ซึ่งประสบปัญหาโรคระบาด ความแห้งแล้ง และอดอยาก และในปี 2541 ไทยได้บริจาคข้าวสารจำนวน 5,000 ตัน เพื่อช่วยเหลือชาวอินโดนีเซีย ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2542 ไทยได้บริจาคข้าวสารมูลค่า 2 ล้านบาท เพื่อช่วยเหลือประชาชนชาวติมอร์ตะวันออก และเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2543 ไทยได้มอบเงินช่วยเหลือชาวอินโดนีเซียซึ่งประสบภัยแผ่นดินไหวที่สุลาเวสี และสุมาตราเป็นจำนวน 20,000 เหรียญสหรัฐ ฯ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2547 รัฐบาลไทยได้มอบเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากแผ่นดินไหว และคลื่นสึนามิจำนวน 250,000 เหรียญสหรัฐ ฯ ให้กับอินโดนีเซีย ในระหว่างการประชุมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือในภูมิภาคเกี่ยวกับการจัดการ เพื่อเตือนภัยล่วงหน้าในกรณีคลื่นยักษ์ที่จังหวัดภูเก็ต และเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2549 ได้เกิดแผ่นดินไหวที่ ย็อกยาการ์ตาและชวากลาง มีผู้เสียชีวิตเกือบ 6,000 คน และผู้ไร้ที่อยู่ประมาณ 300,000 คน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชสาส์นแสดงความเสียพระราชหฤทัยถึงประธานาธิบดีอินโดนีเซีย นอกจากนี้ไทยยังได้มอบเงินช่วยเหลือ 100,000 เหรียญสหรัฐ ฯ ข้าว 1,000 ตัน และส่งคณะแพทย์และพยาบาล 49 คน

ส่วนในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซียในยุคหลังสงครามเย็น หรือที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์นั้น ข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 1 กรมเอเชียตะวันออก ได้ระบุว่ามีการพัฒนาไปอย่างแน่นแฟ้นจนมีความสนิทสนมใกล้ชิดกันมากอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะไทยและมาเลเซียต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันหลายประการ การแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่าง ๆ ทั้งระดับพระราชวงศ์ชั้นสูง รัฐบาล และเจ้าหน้าที่ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นไปอย่างสม่ำเสมอซึ่งจะเห็นได้จากการเยือนของผู้นำระดับสูง ของทั้งสอง เริ่มจากฝ่ายไทยในระดับพระราชวงศ์ โดยเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2544 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์เสด็จพระราชดำเนินเยือนมาเลเซีย และเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2547 สมเด็จ

พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินเยือนรัฐกลันตันอย่างเป็นทางการ ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของสุลต่านแห่งรัฐกลันตัน เพื่อทรงร่วมเสวยพระกระยาหารค่ำในวโรกาสที่สุลต่านแห่งรัฐกลันตันทรงครองราชย์ครบ 25 ปี ต่อมาเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จราชดำเนิน เยือนรัฐกลันตันเพื่อทรงร่วมงานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ ในวโรกาสพิธีอภิเษกสมรสของมกุฎราช กุมารแห่งรัฐกลันตันกับสตรีไทยที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดปัตตานี และในระหว่างวันที่ 30 สิงหาคม - 1 กันยายน พ.ศ. 2550 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนิน แทนพระองค์ พร้อมด้วยพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร และพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าทีปังกรรัศมีโชติ เยือนมาเลเซียเพื่อทรงร่วมพิธีฉลอง 50 ปี การได้รับเอกราชของมาเลเซีย ส่วนในระดับรัฐบาล ในระหว่างวันที่ 9 -10 สิงหาคม พ.ศ. 2548 นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รองนายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนมาเลเซียในฐานะผู้แทนพิเศษ (Special Envoy) ของนายกรัฐมนตรีเพื่อหารือเรื่องความร่วมมือด้านความมั่นคง เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2548 พลตำรวจเอกชิดชัย วรรณสถิตย์ รองนายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนมาเลเซีย และเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2549 พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์นายกรัฐมนตรีเยือนมาเลเซียอย่างเป็นทางการเป็นต้น

ทั้งนี้ฝ่ายมาเลเซีย ในระดับพระราชวงศ์ ก็ได้มีการเสด็จพระราชดำเนินเยือนไทย เมื่อวันที่ 27 - 30 มีนาคม พ.ศ. 2543 โดยสมเด็จพระราชาธิบดีและสมเด็จพระราชินีแห่งมาเลเซียเสด็จพระราชดำเนินเยือนไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และเมื่อวันที่ 11-14 มิถุนายน พ.ศ. 2549 สมเด็จพระราชาธิบดีและสมเด็จพระราชินีแห่งมาเลเซียเสด็จพระราชดำเนินเยือนไทย เพื่อทรงร่วม งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ ส่วนในระดับรัฐบาลนั้น ดาโต๊ะ ซรี ดร. มหาธีร์ บิน โมฮัมหมัด นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย ได้เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 5 - 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 และใน 2 ปีต่อมาเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2547 ดาโต๊ะ ซรี อับดุลเลาะห์ อะห์หมัด บาดาวี นายกรัฐมนตรีมาเลเซียได้เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการในโอกาสเข้ารับตำแหน่ง ในปีเดียวกันเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2547 ดาโต๊ะ ซรี นาจิบ ราซัค รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมาเลเซียได้เดินทางเยือนไทย และเมื่อวันที่ 28 - 29 มกราคม พ.ศ. 2548 ดาโต๊ะ ซรี ดร. จามาลุดดีน จาร์จิส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาเลเซียเยือนไทย ณ จังหวัดภูเก็ต เพื่อร่วมการประชุมว่าด้วยความร่วมมือในภูมิภาคเกี่ยวกับการจัดการเพื่อเตือนภัยล่วงหน้าในกรณีคลื่นยักษ์ ในปีเดียวกัน ดาโต๊ะ ซรี ราฟีดาห์ อาซิซ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรมมาเลเซียเยือนไทย เพื่อกระชับความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนในระหว่างวันที่ 17 - 19 มีนาคม และเมื่อวันที่ 21 - 22 พฤศจิกายน 2548 ตุน ดร.มหาธีร์ โมฮัมหมัด อดีตนายกรัฐมนตรีมาเลเซียและภริยา เยือนไทยในฐานะแขกของรัฐบาล และในปี 2550 เมื่อวันที่ 11 - 13 กุมภาพันธ์ ดาโต๊ะ ซรี อับดุลเลาะห์ อะห์หมัด บาดาวี นายกรัฐมนตรีมาเลเซียได้เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการ ตามมาด้วยเมื่อวันที่ 28 - 29

มิถุนายน 2550 ดาโต๊ะ ซรี ไซด์ ฮามิด อัลบาร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมาเลเซียเยือนไทย เพื่อเป็นประธานร่วมการประชุมคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย - มาเลเซีย ครั้งที่ 10 ซึ่งจัดขึ้นที่กระทรวงการต่างประเทศ

อนึ่ง แม้ว่าไทยและมาเลเซียจะมีความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ใกล้ชิดต่อกัน แต่ในท่ามกลางความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ใกล้ชิดต่อกัน ก็ยังปรากฏประเด็นปัญหาที่อ่อนไหว ซึ่งต้องร่วมมือกันแก้ไข เช่น การปักปันเขตแดนทางบก บุคคลสองสัญชาติ การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นต้น

ในความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยกับมาเลเซีย ก็เป็นไปอย่างน่าสนใจ อาทิในปี 2549 การค้าไทย - มาเลเซียมีมูลค่า 14,962.9 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ โดยไทยขาดดุลการค้า 1,730.1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ มาเลเซียเป็นคู่ค้าลำดับที่ 4 ของไทย สินค้าส่งออกของไทยที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ยางพารา สินค้านำเข้าจากมาเลเซียที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดิบ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ

ส่วนความสัมพันธ์ด้านสังคม และวัฒนธรรมระหว่างไทยกับมาเลเซียนั้น ข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 1 กรมเอเชียตะวันออก ยังได้ระบุไว้ว่ามีความใกล้ชิดกันในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการไปมาหาสู่ กันในฐานะเครือญาติและเพื่อนฝูง จนนำไปสู่ความร่วมมือกันทั้งในด้านการค้าและด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างกัน รวมทั้งความร่วมมือด้านการบริหารจัดการสัญจรข้ามแดนเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และส่งเสริมการติดต่อด้านการค้าและการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศยังอนุญาตให้คนถือสัญชาติของอีกฝ่ายหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนใช้บัตรผ่านแดนซึ่งออกให้โดยหน่วยงานปกครองท้องถิ่นของแต่ละฝ่ายแทนการใช้หนังสือเดินทางเพื่อผ่านด่านพรมแดนระหว่างกันได้

สำหรับความตกลงที่ไทยลงนามกับมาเลเซียนั้นมีหลายฉบับ จะขอยกตัวอย่าง เช่น ความตกลงว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกรุงสยาม-อังกฤษ พ.ศ.2454 ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกของการเดินรถไฟ พ.ศ.2465 ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางการประมง พ.ศ. 2514 ความตกลงว่าด้วยการสำรวจและปักปันเขตแดน พ.ศ 2515 ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรร่วมมาเลเซีย - ไทย พ.ศ.2522 ความตกลงว่าด้วยการแบ่งเขตทางทะเล / ทะเลอาณาเขต พ.ศ.2522 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือ 3 ฝ่าย ด้านยางพารา อินโดนีเซีย - มาเลเซีย -ไทย พ.ศ. 2545 บันทึกความเข้าใจเพื่ออำนวยความสะดวกด้านพิธีการในการเคลื่อนย้ายสินค้า พ.ศ .2546 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือระหว่างตลาดหลักทรัพย์ไทยกับมาเลเซีย พ.ศ. 2546 ความตกลงโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโกลกแห่งที่2 เชื่อมบ้านบูเก๊ะตา จังหวัดนราธิวาสกับบ้านบูกิตบุหงา รัฐกลันตัน พ.ศ.2547 เป็นต้น

ขณะเดียวกันประเทศมุสลิมอย่างบรูไน ก็มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับไทยไม่ต่างจากอินโดนีเซียและมาเลเซีย แม้ว่าจะมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเป็นลำดับท้ายสุดก็ตาม โดยข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 1 กรมเอเชียตะวันออก ยังระบุว่าไทยและบรูไนไม่เคยมีเรื่องบาดหมางกันมาเลยนับแต่อดีตที่ผ่านมาและมักเป็นพันธมิตรในเรื่อง

ต่าง ๆ ทั้งในกรอบอาเซียนและกรอบสหประชาชาติ โดยทั้งสองประเทศได้มีการเดินทางไปเยือนระหว่างกัน กล่าวคือ มีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับพระราชวงศ์ เริ่มจาก ฝ่ายไทย เมื่อวันที่ 7 - 14 กันยายน พ.ศ. 2534 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนบรูไน และเมื่อวันที่ 4 - 6 ตุลาคม พ.ศ. 2535 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์เยือนบรูไนเพื่อทรงร่วมพระราชพิธีรัชดาภิเษกของสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไน ส่วนในระดับรัฐบาล เมื่อวันที่ 19 - 20 มีนาคม พ.ศ. 2540 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนบรูไน เมื่อวันที่ 4 - 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเดินทางเยือนบรูไน เมื่อวันที่ 16 - 17 สิงหาคม 2544 พ.ศ. พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนบรูไนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 14 - 16 กรกฎาคม 2546 ดร. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เดินทางเยือนบรูไนเพื่อเข้าร่วมพระราชพิธีฉลองวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระราชาธิบดีบรูไน เมื่อวันที่ 9 - 10 กันยายน พ.ศ. 2547 นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รองนายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนบรูไนเพื่อเข้าร่วมพระราชพิธีอภิเษกสมรสของมกุฎราชกุมารแห่งบรูไนในฐานะผู้แทนรัฐบาลไทย เมื่อวันที่ 15 – 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนบรูไนเพื่อเข้าร่วมพระราชพิธีฉลองวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไน และเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนบรูไนอย่างเป็นทางการ

ส่วนฝ่ายบรูไน เริ่มจากในระดับพระราชวงศ์ โดยเมื่อวันที่ 1 - 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 สมเด็จพระราชาธิบดีได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนไทยอย่างเป็นทางการในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 15 - 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 สมเด็จพระราชาธิบดีเสด็จพระราชดำเนินเยือนไทยอย่างเป็นทางการในลักษณะ Working Visit เมื่อวันที่ 21 - 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 มกุฎราชกุมารแห่งบรูไน ฯ เสด็จพระราชดำเนินเยือนไทยอย่างเป็นทางการในฐานะพระอาคันตุกะของรัฐบาลไทย และเมื่อวันที่ 11- 14 มิถุนายน พ.ศ. 2549 สมเด็จพระราชาธิบดีและสมเด็จพระราชินีแห่งบรูไนฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาร่วมพิธีเฉลิมฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่วนในระดับรัฐบาลนั้น เมื่อวันที่ 11 - 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 สมเด็จพระราชาธิบดีเสด็จพระราชดำเนินเยือนไทยอย่างเป็นทางการเพื่อร่วมประชุม ASEAN-UN Summit ซึ่งจัดขึ้นระหว่างการประชุม UNCTAD ต่อมาเมื่อวันที่ 29 มีนาคม - 1 เมษายน พ.ศ. 2546 เจ้าชาย มูฮำมัด โบลเกียห์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบรูไน เสด็จพระราชดำเนินเยือนไทยเพื่อเข้าร่วมประชุมคณะกรรมาธิการร่วมฯ ไทย-บรูไนฯ ครั้งที่ 1 และสมเด็จพระราชาธิบดีและสมเด็จพระราชินีได้เสด็จพระราชดำเนินมาร่วมพิธีเฉลิมฉลองการครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในระหว่างวันที่ 11 - 14 มิถุนายน พ.ศ. 2549 และพล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรีของไทยได้เดินทางเยือนบรูไนอย่างเป็นทางการ ภายหลังจากเข้ารับตำแหน่งตามธรรมเนียมปฏิบัติของผู้นำอาเซียน เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 นอกจากนี้ในระหว่างวันที่ 13 - 15 มกราคม พ.ศ. 2550

นายกรัฐมนตรีของไทยยังได้เข้าเฝ้า ฯ สมเด็จพระราชาธิบดีในการประชุมผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู

ทั้งนี้ ข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 1 กรมเอเชียตะวันออกได้ระบุว่าไทยและบรูไนได้จัดตั้งกลไกความร่วมมือทวิภาคีระหว่างกันขึ้นด้วย นั่นคือ คณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีไทย-บรูไน ซึ่งมีการประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 – 31 มีนาคม พ.ศ. 2546 ณ กรุงเทพ ฯ โดยมีมีการหารือเกี่ยวกับการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างทั้งสองประเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ การทหาร การค้า การลงทุน (รวมทั้งการประมง อุตสาหกรรม ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย) แรงงาน ความร่วมมือด้านวิชาการ การท่องเที่ยว และ การสื่อสารและวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังประสบความสำเร็จในการทำให้บรูไนให้ความสำคัญกับไทยในการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล และร่วมมือกันจัดตั้งธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2546 และในระหว่างการเยือนบรูไน นายกรัฐมนตรีได้เข้าเฝ้า ฯ สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไน ฯ และกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุม General Meeting ครั้งที่ 15 ของสภาความร่วมมือทางเศรษฐกิจแปซิฟิก (Pacific Economic Cooperation Council–PECC) โดยได้มีการหารือเกี่ยวกับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยอิสลามในไทย ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว การลงทุน โดยเฉพาะการจัดตั้งกองทุนร่วมลงทุน (Matching Fund) “กองทุนไทยทวีทุน” (ระหว่าง Brunei Investment Agency กับกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ) ความร่วมมือระหว่าง Royal Brunei Airlines กับบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) และความร่วมมือเอเชีย (ACD) รวมทั้งเรื่องธนาคารอิสลามแห่งบรูไน กับกองทุนไทยทวีทุนที่ได้ตกลงร่วมลงทุนในธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย อีกทั้งไทยและบรูไนยังมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำกองทัพของทั้งสองประเทศ

ในด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจนั้นข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 1 กรมเอเชียตะวันออก ได้ระบุว่าการค้ารวมระหว่างไทยกับบรูไน ในปี 2548 มีมูลค่าการค้ารวม 273 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ คิดเป็นร้อยละ 0.12 ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย เป็นคู่ค้าลำดับที่ 56 ของไทย ไทยขาดดุลการค้ากับบรูไน 135.6 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ โดยสินค้าส่งออกของไทย คือ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ข้าว เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เสื้อผ้าสำเร็จรูป น้ำตาลทราย ปูนซิเมนต์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก ผลิตภัณฑ์เซรามิก เครื่องจักรกล และส่วนประกอบเครื่องจักรกล และเครื่องคอมพิวเตอร์ ส่วนสินค้านำเข้าจากบรูไน คือ น้ำมันดิบ สัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ธุรกรรมพิเศษ สินแร่โลหะอื่นๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ เครื่องจักรกล และส่วนประกอบ วัสดุทำจากยาง และสิ่งพิมพ์ ในทางการลงทุนระหว่างไทยกับบรูไนนั้น มีความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากบรูไนมีทุนทรัพย์สูง ดังจะเห็นได้ว่าภาคเอกชนของไทยได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจกับบรูไนฯ 3 ฉบับเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2545 ในระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินเยือนไทยอย่างเป็นทางการของสมเด็จพระราชาธิบดีในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น Memorandum of Understanding between the Brunei Investment Agency and the Government Pension Fund of Thailand และเมื่อวันที่

16 มกราคม พ.ศ. 2546 Brunei Investment Agency (BIA) และกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ได้ร่วมลงนามในสัญญาจัดตั้งกองทุนร่วมลงทุน (Matching Fund) ในชื่อกองทุนไทยทวีทุน (Thailand Prosperity Fund – TPF) โดยมีวงเงิน 200 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และสามารถเพิ่มวงเงินได้ไม่เกิน 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ กบข. ลงทุนประมาณ 66 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ หรือร้อยละ 33 ของวงเงินทั้งหมด และ BIA ลงทุนประมาณ 134 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ หรือร้อยละ 67 ของวงเงินทั้งหมด เป็นต้น

ที่น่าสนใจอีกเรื่อง ซึ่งมีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจไทยไม่น้อย นั่นคือการที่มีแรงงานไทยนิยมไปทำงานในบรูไน โดยข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 1 กรมเอเชียตะวันออก ได้ระบุว่ามีแรงงานไทยในบรูไนประมาณ 9,500 คน และส่งรายได้กลับประเทศไทยประมาณปีละ 91,200,000 บาท ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ทำงานในกิจการก่อสร้าง อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อการส่งออก นอกนั้น ทำงานในภาคธุรกิจบริการ เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร การตกแต่งดูแลดอกไม้ประดับในวังและสถานที่สำคัญ ช่างซ่อม และงานในภาคเกษตรกรรม ทั้งนี้ แรงงานไทยส่วนใหญ่ได้รับการยอมรับอย่างดีจากนักธุรกิจในบรูไน เพราะมีความซื่อสัตย์ อดทน ขยัน และมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างไทยกับบรูไน โดยที่ประชุมคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับบรูไน ครั้งที่ 1 ที่กรุงเทพฯในระหว่างวันที่ 30 - 31 มีนาคม พ.ศ.2546 เห็นพ้องในการขยายความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ ในโอกาสฉลองการครบรอบ 20 ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยและบรูไน ฯ ได้มีการจัดกิจกรรม Thailand Festival 2003 โดยมีการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม นำคณะนาฏศิลป์และนักดนตรีไปแสดงวัฒนธรรมที่บรูไน ในระหว่างวันที่ 23 - 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2546

อนึ่ง ไทยและบรูไนมีความตกลงทางกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่ ความตกลงทางการบิน พ.ศ. 2530 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมาธิการร่วมเพื่อความร่วมมือทวิภาคีไทย-บรูไน พ.ศ.2542 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีด้านสารสนเทศและการกระจายเสียงและภาพระหว่างไทยและบรูไน พ.ศ. 2544 และพิธีสารว่าด้วยการเปิดเสรีด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศ พ.ศ. 2547

- **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมในบริบทการศึกษา**

ในบรรดาประเทศมุสลิมในเอเชีย ไม่ว่าจะเป็นในตะวันออกกลาง เอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ล้วนมีความสัมพันธ์ทางการศึกษากับไทยทั้งในภาครัฐบาลและภาคประชาชน จะเห็นได้จากการให้ทุนการศึกษาของรัฐบาลประเทศนั้น เช่น อียิปต์ หรือไม่ก็ในลักษณะของการที่องค์กร มูลนิธิ หรือสถาบันวิชาการเอกชนของไทยได้รับความช่วยเหลือจากประเทศในตะวันออกกลาง เช่น มูลนิธิช่วยเหลือเด็กกำพร้าของสตรีไทยมุสลิมแห่งประเทศไทย เคยได้รับเงินบริจาคจากผู้นำประเทศคูเวต

ลิเบีย อิรัก และอียิปต์[23] รวมทั้งโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามของเอกชนหลายโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย นอกจากนี้ยังมี สถาบัน ดาร อะห์ลิลบัยต เป็นสถาบันทางการศึกษาในการผลิตตำราวิชาการ ซึ่งติดต่อกับประเทศอิหร่าน รวมทั้งกรณีการดำเนินงานของสมาคมกอรีแห่งประเทศไทย ซึ่งติดต่อสัมพันธ์กับอิหร่านโดยรับเชิญในการส่งนักอ่านกอรีจากประเทศไทย ไปร่วมแข่งขันในประเทศอิหร่านเป็นประจำทุกปี ตลอดจนการจัดตั้งสมาคมมิตรภาพไทย - อิหร่าน และสมาคมวัฒนธรรมไทย - อิหร่าน เป็นต้น และที่น่าสนใจ ก็คือ มุสลิมไทยนิยมส่งบุตรหลานของตนไปศึกษาต่อทางศาสนาในประเทศอียิปต์ (มหาวิทยาลัยอัล-อัซฮัร) ซาอุดิอาระเบีย จอร์แดน อิรัก อิหร่าน ซูดาน อินเดีย (แม้ว่าจะไม่ใช่ประเทศมุสลิม แต่มีสถาบันการศึกษาของมุสลิมที่มีชื่อเสียง ซึ่งเป็นที่นิยมของมุสลิมไทยไม่น้อย เช่นมหาวิทยาลัยอลีฆาร์) ปากีสถาน อินโดนีเซีย และมาเลเซีย เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากข้อมูลของรองศาสตราจารย์ ดร. จรัญ มะลูลีม ที่ระบุในหนังสือ “ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม” (2539) ว่า...พ่อแม่ไทยมุสลิมนั้น ส่วนใหญ่อยากให้ลูกชายเรียนศาสนาโดยบอกว่า จบ ป.4 พออ่านออกเขียนได้ก็พอแล้ว แต่ถ้ามีเงินก็จะให้บุตรไปเรียนต่อที่ปอเนาะ ให้เรียนศาสนามากขึ้น และถ้ามีทางที่จะไปเรียนที่ประเทศอาหรับได้ก็อยากให้ไป แต่ถ้าไปไม่ได้อยากให้ได้ไปมักกะฮ์เพราะถือว่าเป็นความต้องการขั้นสูงสุด และอยากให้ลูกได้เป็นโต๊ะครู ทำหน้าที่สอนศาสนาต่อไป ส่วนผู้หญิงพ่อแม่ไม่ได้ใคร่สนใจให้เรียนหนังสือ ถ้าจะเรียนการตัดเย็บเสื้อผ้าก็ให้เรียน แต่ส่วนมากไม่มีเงินส่งเสียให้ลูกศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไป ทั้งนี้ในบทที่กล่าวถึงการศึกษาของมุสลิม ดร. โมฮัมหมัด อับดุลกาเดร์ ได้กล่าวสรุปไว้บางข้อว่า 1) อิสลามส่งเสริมการศึกษาทุกๆ ด้าน คือ ด้านศาสนา ภาษาต่างๆ และวิทยาศาสตร์ทุกสาขา 2) การเรียนภาษาไทย “ไม่บาป” แต่การที่มุสลิมไม่นิยมเรียนภาษาไทยในสมัยก่อนนั้น เพราะการศึกษาของไทยมุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา หลักสูตร เนื้อหา ภาพประกอบ พิธีกรรม ล้วนแต่เป็นวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งขัดกับวัฒนธรรมทางศาสนาอิสลาม เมื่อรัฐแก้ไขข้อนี้ ปัจจุบันมุสลิมจึงนิยมเข้าเรียนมากขึ้น และ 3) ปัจจุบันโลกอิสลามได้เร่งรัดวิชาสามัญทุกระดับจนถึงขั้นมหาวิทยาลัย ฉะนั้นการปรับปรุงการสอนใน “ปอเนาะ” ให้เป็นโรงเรียนจึงสอดคล้องกับโลกใหม่ของอิสลามของคนยุคใหม่ ที่มีขัดบ้างก็มีพวกเก่าๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโลกจะเจริญในด้านวัตถุไปไกลจนหลายๆ ประเทศสลัดทิ้งศาสนาออกจากความเป็นอยู่ของประชาชน โดยถือว่าศาสนาเป็นสิ่งล้าหลัง เป็นเครื่องถ่วงความเจริญก้าวหน้าสมัยใหม่ ความเจริญด้านวัตถุเท่านั้นที่ทุกคนมุ่งหา และละลืมความเจริญด้านจิตใจและความสำนึกในด้านจิตวิญญาณไปก็ตาม แต่โรงเรียนสอนศาสนาต้องการให้ทุกคนต้องรู้เบื้องต้นหรือที่มาของศาสนาเป็นอย่างน้อย (ฟัรฎูอัยน์) ประชาชนมุสลิมส่วนใหญ่นั้นนิยมที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนที่โลกอาหรับมากกว่าที่จะส่งไปเรียนที่อเมริกาหรือโลกตะวันตก การที่มุสลิมนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนที่โลกอาหรับหรือตะวันออกกลางนั้นเป็นความรู้สึกทำนองเดียวกับที่คนไทยทั่วไปต้องการให้ลูกหลานเป็นเจ้าคนนายคน ผิดกันตรงที่มุสลิมไม่ต้องการเป็นข้าราชการ แต่ต้องการให้เป็นที่นับถือ ให้ได้ชื่อว่าเป็น

---

[23] จรัญ มะลูลีม ,กิตติมา อมรทัต และพรพิมล ตรีโชติ, **ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาฯ , 2539, หน้า 123.

ผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาอิสลาม ซึ่งถือว่าเป็นที่นิยมกันทั่วๆ ไป ทั้งๆ ที่ประเทศในกลุ่มตะวันออกกลางนั้นมีอิยิปต์ประเทศเดียวเท่านั้น ที่เป็นสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองจาก ก.พ. นอกจากนั้นไม่มีสถาบันประเทศไหนได้รับการรับรอง แม้กระนั้นก็ดี ก็มิได้ทำให้มุสลิมเหล่านั้นย่อท้อและไม่สนใจกับความเป็นจริงดังกล่าว เพราะน้อยคนนักที่จะคิดกลับมารับราชการ และไม่สนใจว่ากลับมาแล้วจะมีงานทำหรือไม่ด้วย ในการศึกษาระดับสูงขึ้นไปนั้น ชาวไทยมุสลิมนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่เป็นประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม หรือมีมุสลิมอยู่พอควร เช่น อินเดีย ปากีสถาน มาเลเซีย อินโดนีเซีย และประเทศในตะวันออกกลาง เช่น อียิปต์ ซาอุดิอาระเบีย ลิเบีย อิรัก อิหร่าน จอร์แดน ซูดาน ซีเรีย มากกว่าจะส่งไปประเทศตะวันตก ทั้งนี้เพื่อให้บุตรหลานได้มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามสูงขึ้นไป และได้อยู่ท่ามกลางชาวมุสลิมได้ดูดซับเอาความนึกคิดจิตใจแบบมุสลิมไว้ในตน ระดับการศึกษาของมุสลิมในภาคกลางนั้นมีแนวโน้มไปในทางศึกษาวิชาชีพกันมากขึ้น ส่วนทางภาคใต้ยังนิยมศึกษาด้านศาสนากันอยู่มาก

ในกรณีประเทศในตะวันออกกลางทั้งหลายที่มุสลิมไทยนิยมไปศึกษานั้น รองศาสตราจารย์ ดร. จรัญ มะลูลีม กล่าวในหนังสือ “ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม” (2539) ว่ามีสิ่งที่จูงใจสำคัญ นั่นคือ ทุนสนับสนุน ซึ่งมีอยู่มากในประเทศเหล่านี้ กล่าวได้ว่ามากกว่าร้อยละ 80 ของนักศึกษาไทยมุสลิมที่ไปศึกษาอยู่ในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางนั้นเป็นผู้ที่ได้รับทุนการศึกษา ซึ่งนับว่าเพียงพอแก่ความต้องการ หรือเกินความพอเพียงด้วยซ้ำไป โดยเฉพาะในประเทศอียิปต์ ลิเบีย คูเวต ซาอุดีอาระเบีย อิรัก สาเหตุที่ประเทศตะวันออกกลางให้ทุนแก่นักศึกษาไทยมุสลิมนั้น เกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ความร่ำรวยของประเทศเหล่านี้ นโยบายสนับสนุนนักศึกษาต่างชาติ เพื่อให้เป็นผู้เผยแพร่ศาสนาอิสลาม กล่าวได้ว่านักศึกษาไทยมุสลิมที่กำลังศึกษาอยู่ในตะวันออกกลาง ขณะนี้ (โดยเฉพาะก่อนเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซีย) เมื่อศึกษาไปนานๆ ก็เลยกลายเป็นประชากรของประเทศนั้นไป เพราะค่าครองชีพและทางทำมาหากินที่นั่นสะดวกสบาย ไม่ต้องดิ้นรนมากเหมือนอยู่ในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าในนครมักกะฮ์นั้น ชาวซาอุดิอาระเบียในนครแห่งนี้มีเชื้อสายชาวไทยมุสลิมภาคใต้อยู่เป็นจำนวนไม่น้อย ในบางครั้งการศึกษาก็เป็นเพียงฉากบังหน้า เพื่อหลบทำมาหากินอยู่ต่อไปก็มี ทั้งนี้ความเชื่อฝังใจอีกอย่างหนึ่งของมุสลิมที่นิยมไปศึกษาในประเทศซาอุดีอาระเบีย คือ เป็นประเทศที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เป็นเมืองของศาสนา ความมีลักษณะพิเศษดังกล่าวนี้เองเป็นเหตุจูงใจให้มุสลิมเหล่านั้นขวนขวายที่จะไปเรียนที่นั่น สถานที่ดังกล่าวอาจให้ความอบอุ่นได้ดีกว่าประเทศอื่นๆ ที่มิได้นับถือศาสนาอิสลาม ทำนองเดียวกับผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิยมไปเรียนทางตะวันตกเพราะถือว่าเป็นแม่ของศาสนา

รองศาสตราจารย์ ดร. จรัญ มะลูลีม ยังกล่าวในหนังสือ “ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม” (2539) อีกด้วยว่าเมื่อมุสลิมส่วนใหญ่ในประเทศไทยให้ความเชื่อถือประเทศกลุ่มอาหรับ (อรับ) หรือตะวันออกกลางค่านิยมดังกล่าวจึงเป็นที่ยอมรับกันมาโดยตลอดเมื่อผู้ที่เดินทางไปศึกษาสำเร็จกลับมาก็ต้องมาสร้างบารมีอะไรอีกมากนัก เพราะความเชื่อถือและค่านิยมของผู้คนที่มีอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่วางตัวให้อยู่ในแบบฉบับ หรือตามครรลองของอิสลามอย่างถูกต้อง ก็จะกลายเป็นที่

ยอมรับของมหาชนไปโดยปริยาย หลายศตวรรษที่ผ่านมานั้น บรรดาโต๊ะครูหรือผู้มีความรู้ทางศาสนานับว่าได้รับความยกย่องมากที่สุด ในปัจจุบันนี้การยกย่องนับถืออาจมีน้อยลงไปบ้าง เพราะมีผู้เรียนสำเร็จกลับมาจำนวนมากขึ้น และต่างคนต่างก็สร้างอาณาจักรของตัวเองขึ้น ลูกศิษย์ ลูกหากระจัดกระจายกันออกไปไม่เหนียวแน่นอย่างแต่ก่อน จึงจำกัดตัวเองอยู่ในเขตอิทธิพลหรือเขตที่ตนครอบครองอยู่เท่านั้น และเป็นเขตที่ได้รับการยอมรับในระหว่างลูกศิษย์ของตน ด้วยการให้เกียรติและเป็นที่ยอมรับของสังคมดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นภาคใต้ ภาคกลาง หรือภาคเหนือก็ดี จึงนิยมส่งลูกหลานไปเรียนในตะวันออกกลางอยู่เสมอ ในบางประเทศนักศึกษาไทยที่ไปเรียนในกลุ่มประเทศอาหรับนั้น มีความสะดวกสบายมากเมื่อเรียนสำเร็จแล้วก็หางานทำได้เลย งานที่ว่านี้จะอยู่ในประเทศไทยหรือประเทศไหนก็ได้ตามใจ หรือตามความเหมาะสมของแต่ละฝ่าย งานของนักศึกษาเหล่านั้นคือ งานเผยแพร่ศาสนาอิสลาม ซึ่งประเทศเหล่านั้นจะจ่ายเงินช่วยเหลือเป็นจำนวนที่ค่อนข้างงดงาม คนไทยหลายคนที่สำเร็จจากประเทศเหล่านั้นหลายคนถูกส่งไปยังประเทศต่างๆ เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน เพื่อทำการเผยแพร่ศาสนาโดยได้รับเงินเดือนจากประเทศผู้สนับสนุน ปัจจุบันมีผู้ได้รับทุน และได้รับความช่วยเหลือมากขึ้น ความผูกพันดังกล่าวเป็นความผูกพันที่แน่นแฟ้น เป็นความสัมพันธ์ที่ทำให้ตัดจากโลกอาหรับไม่ขาด

อนึ่ง จุดอ่อนประการสำคัญที่รองศาสตราจารย์ ดร. จรัญ มะลูลีม กล่าวในหนังสือ “ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม” (2539) เกี่ยวกับการไปศึกษาต่อในประเทศตะวันออกกลาง คือ การที่นักศึกษาไปเรียนในประเทศเหล่านี้ ต้องเรียนภาษาอาหรับซึ่งยากมาก จึงต้องใช้เวลานานกว่าเรียนที่อื่น การเสียเวลานาน ๆ กว่าจะเรียนจบ ทำให้ล่วงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่เต็มตัว การจะกลับมาทำประโยชน์แก่ประเทศชาติก็นับว่าเป็นการสูญเปล่าของทรัพยากรบุคคลเป็นจำนวนมิใช่น้อย

ส่วนในกรณีประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างมาเลเซีย และบรูไนในระดับรัฐบาลได้มีความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างกัน และในระดับประชาชน มุสลิมไทยจำนวนไม่น้อยก็นิยมส่งลูกหลายไปศึกษาต่อ เริ่มจากมาเลเซีย ในด้านศาสนาและวัฒนธรรม จากข้อมูลทางเวปไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 1 กรมเอเชียตะวันออก พบว่ามีการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำศาสนาอิสลาม ทั้งในระดับจุฬาราชมนตรีและผู้นำศาสนาระหว่างไทยกับมาเลเซีย ทั้งจากส่วนกลางและในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการบริหาร จัดการโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามและวิทยาลัยอิหม่าม เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านกิจการศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ไทยและมาเลเซีย มีการประชุมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกันเพื่อทบทวนและติดตามผลการดำเนินงานของทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งมีสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ และ Economic Planning Unit (EPU) ของมาเลเซียเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน ความร่วมมือในกรอบทวิภาคีที่ฝ่ายไทยให้แก่ฝ่ายมาเลเซีย ได้แก่ การจัดหลักสูตรประจำปี (Annual International Training Course - AITC) หลักสูตรศึกษานานาชาติ (Thai International Postgraduate Programme: TIPP) ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (Technical Cooperation Among Development Country - TCDC) และยังร่วมกันจัดการฝึกอบรมให้กับประเทศที่สาม (Third Country Training Programme - TCTP) ส่วนมาเลเซีย

ได้แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการให้ทุนฝึกอบรมประจำปีภายใต้โครงการ Malaysia Technical Cooperation Programme (MTCP) ในสาขาต่าง ๆ ให้แก่ประเทศไทย เพื่อให้คัดเลือกผู้ไปรับการฝึกอบรมที่มาเลเซีย โดยในช่วงพ.ศ. 2540 - 2548 มีชาวไทยได้รับทุนดังกล่าวรวม 165 ทุน ส่วนบรูไนในปัจจุบันมีนักศึกษาไทยที่มาเรียนในมหาวิทยาลัยบรูไนดารุสซาลาม ทั้งโดยทุนรัฐบาลไทยและบรูไนฯ ประมาณ 50 คน มีนักศึกษามุสลิมที่มาจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับทุนจากทางการบรูไนฯ ให้มาเรียนทางด้านรัฐศาสตร์และการศาสนาประมาณ 20 คน ซึ่งมีทั้งหญิงและชาย แต่ก็มีนักศึกษาหลายคนที่บริษัทเอกชนในประเทศไทย อาทิ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยส่งไปเรียนวิชาทั่วไป ซึ่งในปี 2549 ไทยได้ให้ทุนการศึกษาแก่บรูไนฯ 1 ทุน ได้แก่ Thai Language Learning among ASEAN Diplomats และรัฐบาลบรูไนฯ ได้ตกลงจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนจากประเทศพันธมิตรอาเซียน ประเทศละ 2 ทุน รวม 18 ทุน สำหรับอินโดนีเซียจากข้อมูลทางเวปไซต์ของการะทรวงการต่างประเทศ โดยกองเอเชียตะวันออก 4 กรมเอเชียตะวันออกไม่ปรากฏความร่วมมือทางการศึกษาในระดับรัฐบาล แต่ในระดับประชาชนพบว่ามีมากที่มุสลิมไทยบางส่วนนิยมไปศึกษาในอินโดนีเซีย

อย่างไรก็ตาม รองศาสตราจารย์ ดร. จรัญ มะลูลีม กล่าวในหนังสือ “ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม” (2539) ว่าในบรรดาประเทศมุสลิมต่างๆ ในโลกนี้มีความสำคัญลดหลั่นกันไป แม้ชาวมุสลิมโดยปกติจะมีการติดต่อคบหาสมาคมกันอยู่เสมอ แต่ก็มีประเทศที่ถูกถือว่ามีความสำคัญสูงสุด ซึ่งอาจลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ซาอุดิอาระเบีย เป็นดินแดนในตะวันออกกลางที่เป็นแหล่งกำเนิดของศาสนาอิสลาม ศาสดามุฮัมมัดของอิสลามก็ถือกำเนิดมา ณ ที่นี้ด้วย จริยวัตรและการอุทิศตนเองเพื่ออิสลามของท่าน และบรรดาสาวกของท่านถูกจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ซึ่งมุสลิมที่แท้จริงทุกคนต้องเรียนรู้ เป็นที่เกิดและตายของวีรชนอิสลาม เป็นดินแดนที่เมืองแห่งศาสนาอิสลาม มักกะฮ์ (Makkah) อันเป็นเมืองที่ท่านศาสดาต้องใช้ความพยายามและความสามารถอย่างสูงร่วมกับบรรดาสาวกและผู้ศรัทธาในศาสนาอิสลามทำการเผยแพร่ศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวอยู่เป็นเวลานานถึง 13 ปี และเมืองดีนะฮ์ (Madinah) ซึ่งท่านได้อพยพไปอยู่พร้อมด้วยสานุศิษย์ของท่าน โดยได้รับการต้อนรับอย่างดียิ่งจากชาวเมืองนี้ หลังจากศัตรูที่นครมักกะฮ์แสดงความมุ่งร้ายต่อการเผยแพร่ศาสนาของท่านทั้งสองเมืองนี้มีความสำคัญในแง่ที่ว่าทุกๆ ปี ชาวมุสลิมจำนวนนับล้านจะมุ่งมาทำฮัจญ์ (Hajj) ตามบัญญัติของอิสลามซึ่งกำหนดไว้ว่าในช่วงชีวิตหนึ่งหากมีเงินทองของตนเอง มีสุขภาพดี ไม่ต้องรบกวนผู้อื่น ชาวมุสลิมต้องมาทำพิธีฮัจญ์ดังกล่าวนี้สักครั้งหนึ่ง ดังนั้นพิธีฮัจญ์จึงเป็นแหล่งรวมของชาวมุสลิมทั่วโลกโดยไม่แบ่งแยกผิวพรรณที่จะมารวมกันเพื่อระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระผู้เป็นเจ้าที่ทรงมีต่อมนุษย์ รำลึกถึงอดีตของบรรพชนอิสลามและการมาเยี่ยมเยียนสุสานของท่านศาสดาและสาวกของท่าน รวมทั้งมุ่งหาความสงบทางจิต นอกเหนือจากความสำคัญ ดังกล่าวแล้วตามมัสญิดใหญ่ๆ ยังใช้เป็นสถานที่สอนศาสนาที่สำคัญซึ่งชาวมุสลิมมาศึกษาอีกด้วย เวลานี้ซาอุดิอาระเบียมีมหาวิทยาลัยอิสลามตามเมืองต่างๆ หลายแห่ง มีชาวไทยมาศึกษาเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ได้รับทุนการศึกษา ตามบันทึกของชาวมุสลิมปรากฏว่าชาวไทยมุสลิมได้เดินทางมายัง

แผ่นดินนี้เกือบร้อยปีแล้ว ในราว 70 ปี ที่ผ่านมามุสลิมไทยเดินทางมาทางเรือที่สิงค์โปร์ก่อนแล้วก็เดินทางต่อไปยังซาอุดิอารเบีย ปัจจุบันการเดินทางไปทำฮัจญ์จะไปโดยเครื่องบินซึ่งเข้ามาแทนที่การเดินทางทางเรือได้ราวเกือบ 20 ปี แล้ว แม้ว่าซาอุดิอารเบียจะมีแหล่งการศึกษาทางศาสนาที่ถือว่าสำคัญ แต่โดยภาพรวมแล้วถือกันว่าการศึกษาด้านศาสนาที่ดีที่สุดก็คือการศึกษาในประเทศอียิปต์

อียิปต์ นักศึกษาชาวไทยที่เดินทางไปเรียนที่อียิปต์สมัยแรกๆ ต่างก็ได้เดินทางโดยทางเรือไปศึกษาที่อียิปต์ ถึงแม้ว่าคนเหล่านี้ต่างก็สิ้นชีพไปหมดแล้ว แต่ก็ได้ปูทางให้คนรุ่นใหม่ไปศึกษาที่อียิปต์ (ในแอฟริกาหนือ) กันมากขึ้น ในปี คศ. 1990 ปรากฏว่ามีนักศึกษาไทยในอียิปต์ประมาณ 600 คน วิชาต่างๆ ที่คนไทยนิยมไปเรียนได้แก่ กฎหมายอิสลาม ปรัชญาอิสลาม ตรรกวิทยาอิสลาม หลักภาษาอาหรับ ฯลฯ วิชาการเหล่านี้แม้จะอยู่ในสถาบันการศึกษาทุกแห่งในโลกอิสลาม แต่ผู้เรียนมุ่งมาที่อียิปต์กันมาก เพราะเชื่อว่าเป็นแหล่งการศึกษาที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด มหาวิทยาลัยที่นักศึกษาจากประเทศไทยและประเทศมุสลิมอื่นๆ ไปศึกษามากที่สุดคือ มหาวิทยาลัยอัล-อัซฮัร (Al-Azhar) ในกรุงไคโร ทั้งนี้ในทรรศนะของชาวไทยมุสลิมถือว่านักอ่านคัมภีร์อัล-กุลอาน (กอรี) มักจะถือวิธีอ่านของนักอ่านชาวอียิปต์เป็นต้นแบบ เพราะมีลีลาและท่วงทำนองการอ่านที่ไพเราะลึกซึ้ง ในด้านการเมืองอียิปต์ก็เป็นประเทศหนึ่งในโลกที่มีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งอียิปต์มักมีบทบาทในด้านการเป็นผู้นำโลกอาหรับมาเสมอ เช่น ในสมัยของประธานาธิบดีนาซิร (นัสเซอร์) อย่างไรก็ตามการที่อียิปต์กลับไปผูกมิตรกับอิสราเอลในสมัยของประธานาธิบดีซาดัตนั้น ทำให้บทบาทการเป็นผู้นำของอียิปต์ลดความสำคัญลงไปมาก แต่อียิปต์กลับมามีบทบาทอีกครั้งเมื่อโลกอาหรับยอมเจรจาสันติภาพกับอิสราเอล โดยมีอียิปต์คอยเป็นตัวเชื่อม แม้ว่าอียิปต์จะเป็นแหล่งการศึกษาศาสนาอิสลามสำคัญ แต่ก็หาได้ปกครองตามแบบอิสลามอย่างเคร่งครัดเช่นอิหร่านหรือซาอุดีอาระเบียไม่

อิหร่าน สำหรับชาวไทยมุสลิมที่ถือนิกายชีอะฮ์ ส่วนใหญ่จะเดินทางไปศึกษาในประเทศอิหร่าน โดยมีเมืองสำคัญๆ ที่สอนศาสนาอิสลามคือ เมืองกุม (Qum) เมืองมาชัด (Mashad) และอิสฟาฮาน (Isfahan) การศึกษาศาสนาในอิหร่านนั้นอาศัยพระคัมภีร์กุรอานเช่นเดียวกับที่การศึกษาในยุโรปอาศัยคัมภีร์ไบเบิล วิชาที่สอนในโรงเรียนสอนศาสนาได้แก่ กฎหมายอิสลาม หลักภาษาอาหรับ ปรัชญา ตรรกวิทยา และภูมิศาสตร์ ระบบการศึกษาในสถาบันการสอนอิสลาม (Madrasa System) นั้นมีมาตรฐานตามแบบของอิหร่านเอง นอกจากชาวชีอะฮ์ในประเทศไทยจะเดินทางไปเรียนในประเทศอิหร่าน เพราะเป็นแหล่งทางการศึกษาแล้ว พวกเขายังมีวัตถุประสงค์ไปเยือนสถานที่สำคัญๆ ทางศาสนาอีกด้วย เช่นการเดินทางไปเยี่ยมเยียนสุสานของอิมาม (ผู้นำศาสนา) ในเมืองมาชัด เป็นต้น

สำหรับประเทศอิรักนั้นก็เป็นประเทศหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาทั้งของฝ่ายชีอะฮ์และซุนนี เช่นกัน

มาเลเซีย มีสถาบันอิสลามตามรัฐต่างๆ ของมาเลเซียอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย และชาวไทยมุสลิมก็แยกย้ายกันไปศึกษาวิชาการศาสนาตามที่ตนชอบ นักศึกษามุสลิมที่ต้องการศึกษาทางโลกก็จะติดต่อเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยมลายา ในกรุงกัวลาลัมเปอร์ การศึกษาในมาเลเซียนั้นไม่ได้ดึงดูดใจเฉพาะ

ชาวไทยมุสลิมจากภาคใต้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาคอื่นๆ ของไทยด้วย เพราะอยู่ใกล้ประเทศไทย อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนความสนใจของชาวไทยภาคใต้มีมากกว่า ทั้งนี้เพราะมีวัฒนธรรมและภาษาที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะ International Islamic University ซึ่งปัจจุบันมีนักศึกษาไทยจำนวน 21 คน เป็นนักศึกษาที่มาจาก 3 จังหวัดภาคใต้ทั้งนั้น มหาวิทยาลัยนี้ตั้งอยู่ที่เมืองปัตตะลิงจายา รัฐเซลังงอ ห่างจากตัวเมืองกัวลาลัมเปอร์ประมาณ 15 กิโลเมตร เป็นมหาวิทยาลัยที่ให้การศึกษาด้านศาสนาอิสลาม แต่ก็มีวิชาการทางโลกด้านศิลปศาสตร์ด้วยและกำหนดให้นักศึกษาดำเนินชีวิตตามหลักการของอิสลาม

ปากีสถาน ปากีสถานเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ชาวไทยมุสลิมนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนทั้งการศาสนา และวิชาสามัญ (ทางโลก) มหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาไทยอยู่มากได้แก่ มหาวิทยาลัย การาจี มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในทางศาสนาคือ มหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ (International Islamic University) ซึ่งให้การอุดหนุนทางด้านทุนการศึกษาแก่นักศึกษา อาจารย์ส่วนใหญ่มาจากอียิปต์ แต่ก็มีอาจารย์ชาวปากีสถานด้วย บรรยากาศของมหาวิทยาลัยเป็นบรรยากาศแบบอิสลามมีมัสญิดใหญ่ชื่อมัสญิดฟัยซ็อล (Faizal) อันเป็นชื่อของกษัตริย์ซาอุดิอาระเบีย เพราะได้รับเงินสำหรับก่อสร้างจากรัฐบาลซาอุดีอาระเบียในสมัยกษัตริย์คอลิด ซึ่งเป็นพระเชษฐาของ กษัตริย์ฟาฮัด ผู้เป็นกษัตริย์องค์ปัจจุบันของประเทศซาอุดิอาระเบีย มหาวิทยาลัย International Isamic Unitversity ตั้งอยู่ที่เมืองอิสลามาบัด (Islamabad) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของปากีสถาน ส่วนศูนย์การศึกษาที่นักศึกษาไทยมุสลิมไปศึกษาศาสนาได้แก่สถานศึกษาในเมืองละโฮร์ ส่วนที่อื่นๆ ก็มีอยู่ประปรายวิชาที่ทำการศึกษาก็คล้ายคลึงกับวิชาที่สอนในมหาวิทยาลัยอัล-อัซฮัรของอียิปต์นั่นเองเพราะสถาบันที่สอนวิชาการทางศาสนาเกือบทุกแห่งของสถาบันในโลกอิสลามมักมีวิชาการที่คล้ายคลึงกัน

อินเดีย แม้จะไม่ได้เป็นประเทศมุสลิม แต่มุสลิมก็เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดและมีสถาบันอิสลามจำนวนมากที่สอนทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ ที่มีชื่อเสียงและเปิดโอกาสให้ชนทุกศาสนาเข้าเรียนได้คือ มหาวิทยาลัยมุสลิมแห่งเมืองอะลีฆัร (ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY) ซึ่งมีวิชาการทางด้านสามัญเกือบทุกแขนง แต่ก็มีวิชาการด้านศาสนาด้วย เช่น วิชาการออกเสียงคัมภีร์ อัล-กุรอาน (Quranic Phonetic) ศาสนวิทยา (Theology) ทั้งของนิกายซุนนิ และชีอะฮ์ ภาษาอาหรับ (Arabic) ภาษาอุรดู (Urdu) ภาษาตุรกี (Turkish) ภาษาเปอร์เซีย (Farsi) อิสลามศึกษา (Islamic Studies) เป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ในรัฐอุตรประเทศ ที่มีชาวไทยพุทธ และไทยมุสลิมไปศึกษามาช้านานแล้ว ส่วนสถาบันการศึกษาด้านศาสนา โดยเฉพาะซึ่งมีชื่อเสียงคือ สถาบันนัดวะตุลอุละมาอ์ ตั้งอยู่ที่เมืองลัคเนาว์ อันเป็นเมืองหลวงของรัฐอุตรประเทศ นอกจากนั้นสถาบันการสอนศาสนาอื่นๆ ที่รู้จักกันดีก็มีอยู่ที่เมืองเดียวบัน เมืองสะหารานปูร (Saharanpur) ฯลฯ สถาบัน เช่น นัดวะตุลอุละมาอ์นั้น นอกจากจะสอนวิชาการทางด้านศาสนาอิสลามแล้วยังรวมไปถึงการฝึกการท่องจำ อัล-กุรอาน (ฮาฟีซ) อีกด้วย
ส่วนประเทศอื่นๆ ที่มีมุสลิมไปศึกษาอยู่ประปรายได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย และบังกลาเทศ

โดยสรุป รองศาสตราจารย์ ดร. จรัญ มะลูลีม กล่าวในหนังสือ “ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม” (2539) ว่าชาวมุสลิมส่งบุตรหลานไปตะวันออกกลาง เอเชียใต้ และเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อศึกษาศาสนาเพราะเป็นที่นิยมกัน และมีสถานศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา เพราะมีระยะทางไม่ไกลและค่าใช้จ่ายถูก และมีวิชาการศาสนาที่คล้ายคลึงกัน เหนือกว่าเหตุผลอื่นก็คือ คนส่วนใหญ่ที่ไปศึกษาต้องการความนับถือจากชาวมุสลิมด้วยกันมากกว่าการเป็นข้าราชการหากพวกเขาสามารถจบมาได้ก็จะมีผู้ให้ความนับถือ อีกประการหนึ่งในการไปศึกษาศาสนาอิสลามก็เพราะมีความสะดวกสบายในประเทศที่ไปศึกษาเนื่องจากเป็นชาวมุสลิมด้วยกัน องค์ประกอบ เหล่านี้เป็นสิ่งผลักดันให้มีผู้ไปศึกษาในประเทศมุสลิมต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบประเทศมุสลิมที่มุสลิมไทยต้องการส่งบุตรหลานไปเรียน[24]

ประเทศ	เหตุผล
ก. กลุ่มอดีตคนงาน	
อียิปต์	มีมหาวิทยาลัยดี และมีหลายสาขาวิชา เป็นประเทศที่มีการศึกษาดีที่สุด ในบรรดาประเทศมุสลิม
ข. กลุ่มอดีตนักศึกษาจากประเทศมุสลิม	
ซาอุดิอาระเบีย	เป็นประเทศที่ประสูติของท่านศาสดา น่าจะมีตำราวิชาการมากเหมาะสำหรับการศึกษา
ปากีสถาน	มีวิชาการดี ค่าใช้จ่ายถูก อยู่ใกล้เมืองไทย สิ่งแวดล้อมเป็นแบบอิสลามดี
ลิเบีย	เพราะผู้นำเป็นผู้รักการศึกษา ไม่มีระดับศักดินา มีการปรับปรุงการศึกษาให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา
อินเดีย	วิชาการดี ค่าใช้จ่ายไม่มาก อยู่ใกล้เมืองไทย สิ่งแวดล้อมเป็นแบบอิสลาม (ในถิ่นมุสลิม)
อียิปต์	ค่าครองชีพถูก ภูมิอากาศดี มีสวัสดิการดี
อิหร่าน	ชาวอิหร่านอยู่ในกรอบแห่งศาสนาดี จึงไม่ทำชั่ว
ค. กลุ่มผู้นำศาสนา	
	กลุ่มนี้ไม่มีใครตอบคำถามข้อนี้
ง. กลุ่มผู้นำองค์กร	
ซาอุดิอาระเบีย	มีมหาวิทยาลัยดี คือ มหาวิทยาลัย มะดีนะฮ์ เป็นแหล่งกำเนิดของศาสนาอิสลาม
อียิปต์	มีมหาวิทยาลัยดี คือ มหาวิทยาลัย อัล-อัซฮัร

[24] จรัญ มะลูลีม ,กิตติมา อมรทัต และพรพิมล ตรีโชติ, **ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาฯ , 2539, หน้า 123.

จ. กลุ่มสื่อสารมวลชน	
ปากีสถาน	เพราะจะทำให้บุตรหลานได้เห็นการต่อสู้หลายรูปแบบ และจะทำให้มีความอดทน
มาเลเซีย	เพราะน่าจะเป็นแบบอย่างในการไปสู่แนวทางอิสลามอย่างค่อยเป็นค่อยไป
อิหร่าน	การปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาอิสลาม (ไม่เกี่ยวข้องกับนิกายชีอะฮ์) น่าจะเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นใหม่ได้
ประเทศ	**เหตุผล**
อินเดีย	เช่นเดียวกับปากีสถาน
ฉ. กลุ่มเอกชนทั่วไป	
ซาอุดีอาระเบีย	เป็นประเทศมุสลิมที่เก่าแก่สมควรศึกษา เป็นแหล่งศูนย์รวมของมุสลิม เป็นดินแดนที่อิสลามกำเนิด มีนักปราชญ์ทางศาสนา เป็นแหล่งวิชาการด้านศาสนา มีสวัสดิการดี มีสถานที่ทางประวัติศาสตร์
ซีเรีย	เป็นประเทศมุสลิมที่เก่าแก่ เป็นแหล่งวิชาการด้านศาสนา เป็นดินแดนต้นกำเนิดของศาสนาอิสลามต้องการเรียนภาษาอาหรับ
ปากีสถาน	มีความใกล้เคียงกับประเทศไทย จึงสามารถนำความรู้มาใช้ในเมืองไทยได้ ค่าใช้จ่ายถูก มีมาตรฐานการศึกษาดี สังคมดี สภาพการเมืองดี มีวิชาการด้านศาสนาดี
มาเลเซีย	อยู่ใกล้ ไปมาสะดวก มีขนบธรรมเนียมเหมือนไทย พื้นฐานความเป็นอยู่คล้ายกับไทย มาตรฐานการศึกษาดีพอใช้ มีความศรัทธาในศาสนาดี ต่อสู้เพื่อศาสนาดี ช่วยเหลือมุสลิมด้วยกันดีพอควร
ลิเบีย	มีศรัทธาในศาสนาดี ต่อสู้เพื่อศาสนาดี ช่วยเหลือมุสลิมด้วยดีพอควร
แอลจีเลีย	เป็นประเทศที่ผู้คนมีแนวคิดที่จะปฏิวัติแบบอิสลามมาก ฉะนั้นความจริงใจในการให้การศึกษา แนวคิด และภราดรภาพจึงอยู่ในระดับสูง
อินเดีย	อยากให้ลูกหลานได้เรียนรู้ในการต่อสู้ ถ้าเขาชอบต่อสู้ สมบุกสมบันอยากให้ได้ประสบการณ์ในชีวิตโดยเฉพาะในด้านความทุกข์ยากของผู้คน
อียิปต์	เป็นประเทศที่ก้าวหน้าทางวิศวกรรม และเทคโนโลยีมาก่อน ได้รับการรับรองจาก ก.พ. มีศรัทธาในศาสนาดี ต่อสู้เพื่อศาสนาดี ช่วยเหลือมุสลิมพอควร เป็นแหล่งศูนย์รวมศาสนาและวัฒนธรรมอิสลาม
อิรัก	น่าส่งไปเรียนด้านการทหาร ชอบผู้นำประเทศ

อิหร่าน	มีศรัทธาในศาสนาดี ต่อสู้เพื่อศาสนาดี ช่วยเหลือมุสลิมพอควร น่าส่งไปเรียนด้านสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และการปฏิวัติ
ประเทศมุสลิมอื่นๆ	หากต้องการความรู้และประสบการณ์ที่เป็นแบบอิสลามก็ต้องเรียนรู้จากประเทศมุสลิม

บทที่ 4
ผลการวิจัยภาคสนาม

ความนำ

เนื่องด้วยจงานวิจัยนี้มุ่งแสวงหาข้อเสนอแนะให้แก่รัฐบาลไทยในการวางนโยบายการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับประเทศมุสลิมด้านทรัพยากรมนุษย์ใ นความหมายการพัฒนาการศึกษาของมุสลิมในประเทศไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและมุสลิมเอง งานวิจัยภาคสนามจึงต้องการหาความรู้ความเข้าใจ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการไปศึกษาต่อของมุสลิมไทยในต่างปะเทศของโลกมุสลิม ซึ่งรวมถึงสถานะของมุสลิมผู้ผ่านการศึกษาในตลาดแรงงาน คือที่ทำงานของทรัพยากรบุคคลในกลุ่มนี้ด้วย ประเด็นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยความรู้ด้านต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลบุคคลและองค์กรที่นักเรียนนอกสังกัด
2. การใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม
3. ทัศนคติจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายไทยในด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม
4. การตอบสนองความต้องการในตลาดแรงงานไทยต่อผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม
5. ความต้องการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม

วิธีวิจัยภาคสนาม

การวิจัยนี้ กำหนดเอาผู้สำเร็จการศึกษาจากโลกมุสลิม ซึ่งหมายถึงสถาบันการศึกษามุสลิมในประเทศมุสลิมและในประเทศที่มุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย เช่น บุคคลกลุ่มเป้าหมายหลัก กลุ่มเป้าหมายรองได้แก่ หน่วยงานที่บุคคกลุ่มเป้าหมายหลักสังกัด และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทุนการศึกษา

วิธีการรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัภาษณ์และการประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มเป้าหมายหลัก ใช้แบบสัมภาษณ์กับหน่วยงานที่กลุ่มเป้าหมายหลักสังกัด และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทุนการศึกษา

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายหลัก พิจารณาบุคคลให้กระจายในหลายแหล่งการศึกษา และเลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ความร่วมมือได้ การคัดเลือกดังกล่าว เป็นไปในลักษณะจำแนกกลุ่ม แล้วใช้วิธี Occasional Random Sampling เก็บข้อมูล ส่วนกลุ่มเป้าหมายรองนั้น เจาะจงเลือกองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายหลัก ไม่ว่าในฐานะที่ทำงาน หรือผู้ดูแลทุนการศึกษา นับเป็นการเลือกตัวอย่างแบบ Purposive Random Sampling

ข้อจำกัดในการวิจัยภาคสนาม

ข้อจำกัดหลักากรวิจัยภาคสนามประการหนึ่ง ได้แก่ การขาดฐานสถิติข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศต่างๆ รวมทั้งการสังกัดในองค์กร หรือสถาบันของกลุ่มเป้าหมายหลัก อีกประการหนึ่งได้แก่ ความลำบากในการได้รับข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย อันเนื่องจากปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เกิดการเชื่อมโยงกับบุคคลกลุ่มเป้าหมาย โดยไม่มีการจำแนกชี้ชัดได้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลถึงภัยที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเองจากการให้ข้อมูล ข้อจำกัดเหล่านี้อาจมีผลให้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายไม่สมบูรณ์ และไม่สามารถเป็นความรู้แทนความจริงทั้งหมดได้ แม้จะมีความน่าเชื่อถือสูงก็ตาม

วิธีวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

- ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคคล เช่น การศึกษา อาชีพ รายได้ วิเคราะห์โดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (ค่า X- bar) และค่าร้อยละ
- ศักยภาพและทัศนคติ ใช้วิธีประเมินค่า(Rating Scale) ระดับ 1-5 และค่ามัชฌิมเลขคณิต (ค่า X- bar)
- ข้อมูลในด้านข้อคิดเห็น ใช้วิธีจำแนกหมวดหมู่ และสรุปประเด็นต่างๆ

วิธีนำเสนอข้อมูลภาคสนาม

ข้อมูลภาคสนามจำแนกเสนอตามกรอบวัตถุประสงค์ ค่าวิเคราะห์ทางสถิติ ในรูปตาราง กราฟวงกลม กราฟแท่ง กราฟเรดาร์ กับข้อสรุป และข้อมูลโดยตรงจากการสัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ที่จะโยงไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์กับข้อมูลภาคเอกสาร

การนำเสนอข้อมูลมีลักษณะดังนี้

1. สาระและข้อสังเกตสำคัญที่สะท้อนจากข้อมูลตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อที่เห็นว่ามี นัยสำคัญสำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
2. รายละเอียดของข้อมูลตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ
3. ภาคผนวกเสนอข้อมูลที่ได้จาก การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขอบเขตข้อมูลภาคสนาม

ข้อมูลภาคสนามโดยรวมประมวลเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ที่	ประเด็นข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย	เนื้อหา
1	ข้อมูลบุคคลและข้อมูลองค์กร	1. จำนวนนักเรียนนอก กลุ่มเป้าหมาย 2. จำนวนประเทศที่กลุ่มเป้าหมายไปศึกษา 3. ภูมิลำเนา 4. สถานภาพครอบครัว 5. เพศ 6. จำนวนบุตร 7. การศึกษาสายสามัญและสายศาสนา 8. อาชีพ 9.รายได้อาชีพเสริมเมื่อเทียบกับอาชีพหลัก 10. ความถนัดทางภาษา 11.จำนวนและชนิดขององค์กร 12. สัดส่วนบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กร
2	การใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม	1. ประเทศที่นักเรียนไปศึกษา 2. แหล่งทุนการศึกษา 3.ลักษณะของทุนและวิธีการได้รับทุน 4. ค่าใช้จ่ายระหว่างที่ศึกษา 5. การจัดลำดับทุน 6. ข้อเสนอแนะของนักเรียนนอกต่อรัฐบาล
3	ทัศนคติจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายไทยในด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม	1. การสัมภาษณ์หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่างประเทศ 2. ยุทธศาสตร์ของ สมช.ในการบริหารจัดการด้านการศึกษา
4	การตอบสนองความต้องการในตลาดแรงงานไทยต่อผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม	1. ความคาดหวังและประสบการณ์จริงของผู้ประกอบการที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก 2. การเปรียบเทียบความคาดหวังและประสบการณ์จริง ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอกขององค์กรธุรกิจแต่ละประเภท 3. ความพึงพอใจที่ผู้ประกอบการมีต่อนักเรียนนอกแยกตามรายประเทศที่จบการศึกษา 4. การสัมภาษณ์ความต้องการในตลาดแรงงานด้านการรักษาพยาบาล
5	ความต้องการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม	1. รายละเอียดศักยภาพที่นักเรียนนอกต้องการพัฒนา 2.ผลการจัดเสวนาเรื่อง นโยบายที่รัฐบาลควรมีในการเสริมสร้างความร่วมมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิม

ตารางที่ 6 ขอบเขตข้อมูลภาคสนามของโครงการ

(1) ข้อมูลบุคคล

1.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ

นักเรียนนอกที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีจำนวน 174 คน ครอบคลุมแหล่งการศึกษาในโลกมุสลิม 18 ประเทศ มีภูมิลำเนากระจายคลุมพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ภาคใต้ตอนบนและภาคกลาง นักเรียนนอกที่มีมากที่สุดได้แก่ ผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดปัตตานี (ร้อยละ 26.4) รองลงมาได้แก่ กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 17.8) เป็นเพศชาย ร้อยละ 87 เพศหญิง ร้อยละ 13 นักเรียนนอกเหล่านี้

แทบทั้งหมด คือ ร้อยละ 98 อยู่ในวัยทำงานและเป็นผู้ใหญ่ (อายุ 31-50 ปี) ซึ่งส่วนใหญ่สมรสแล้ว (ร้อยละ 82) และมีบุตรร้อยละ 71 นักเรียนนอกทั้งหมดมีการศึกษาสายสามัญ และการศึกษาสายศาสนา การศึกษาสายสามัญ ส่วนใหญ่มีวุฒิมัธยมศึกษา (ร้อยละ 63.9) และมีจำนวนไม่น้อย มีวุฒิในระดับอุดมศึกษา ปริญญาตรี ถึง ปริญญาโท (ร้อยละ 26.6) การศึกษาสายศาสนาส่วนใหญ่ มีวุฒิปริญญาตรีทางวิชาอิสลามศึกษาต่างๆ (ร้อยละ 83) ในด้านภาษาที่ถนัด โดยเฉลี่ยนักเรียนนอกมีความถนัดภาษาอื่นที่นอกจากภาษาไทย อย่างน้อย 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาอาหรับ ภาษาอังกฤษ ภาษามาเลย์ ภาษาอุรดู และภาษาอินโดนีเซีย ในด้านอาชีพของนักเรียนนอก มีอาชีพหลักเป็นครู หรืออาจารย์โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาเอกชนมุสลิมเป็นส่วนใหญ่(ร้อยละ 68) และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.5) ประกอบอาชีพเสริม ทั้งนี้นักเรียนนอกส่วนน้อยเท่านั้นที่มีรายได้จากอาชีพหลักพอๆกับรายจ่าย (ร้อยละ 14) ประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้จากอาชีพหลักพอๆกับรายจ่าย (ร้อยละ 51) และพบว่ามีจำนวนถึงร้อยละ 35 ที่มีรายได้จากอาชีพหลักน้อยกว่ารายจ่าย ส่วนรายได้เมื่อเทียบระหว่างอาชีพหลักกับอาชีพเสริม ประมาณครึ่งหนึ่ง มีรายได้จากอาชีพเสริมน้อยกว่ารายได้ของอาชีพหลัก (ร้อยละ 53) มีรายได้พอๆกัน ร้อยละ 18 และอีกส่วนหนึ่ง มีรายได้จากอาชีพเสริมมากกว่า (ร้อยละ 11)

1.2 รายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนนอกที่จบการศึกษาจากประเทศมุสลิม และสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ จำนวน 174 คน จาก จำนวน 17 ประเทศ จากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม สามารถจำแนกข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนนอกได้ดังนี้

1.2.1 ภูมิลำเนาของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

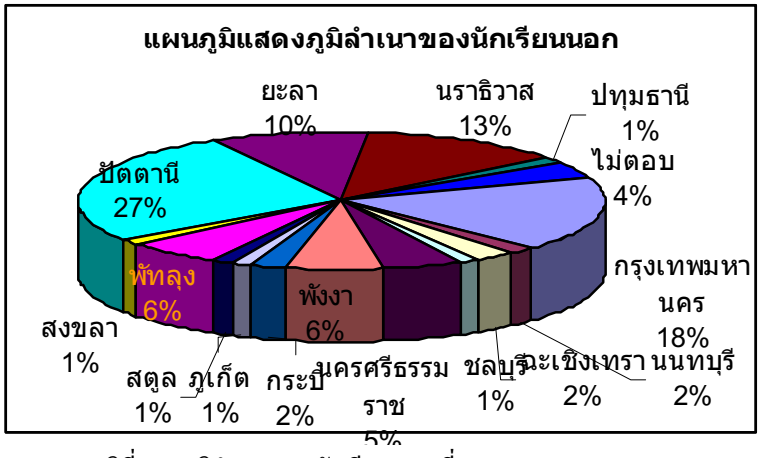

แผนภูมิที่ 6 ภูมิลำเนาของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จาก

จังหวัดปัตตานี	46 ราย	คิดเป็น ร้อยละ 27
จังหวัดกรุงเทพฯ	31 ราย	คิดเป็น ร้อยละ 18
จังหวัดนราธิวาส	22 ราย	คิดเป็น ร้อยละ 13
จังหวัดยะลา	17 ราย	คิดเป็น ร้อยละ 10
จังหวัดพังงาและพัทลุง	จังหวัดละ 10,11 ราย	คิดเป็น ร้อยละ 6
จังหวัดนครศรีธรรมราช	9 ราย	คิดเป็นร้อยละ 5

จังหวัดที่มีผู้ตอบแบบสอบถามน้อยกว่า 5 คน มี 8 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปทุมธานี กระบี่ ภูเก็ต สตูล และสงขลา

1.2.2 เพศ

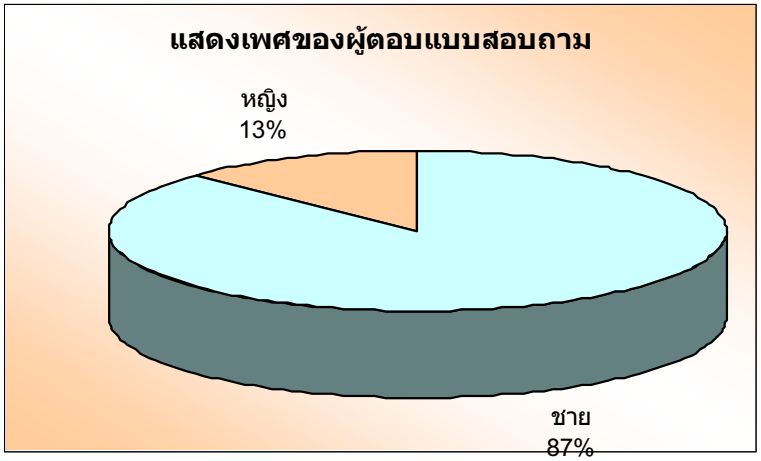

แผนภูมิที่ 7 เพศของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

จากผู้ตอบเรื่องเพศ จำนวน 110 คน พบว่า

เป็นเพศชาย 82 คน คิดเป็นร้อยละ 87

เป็นเพศหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13

1.2.3 อายุ

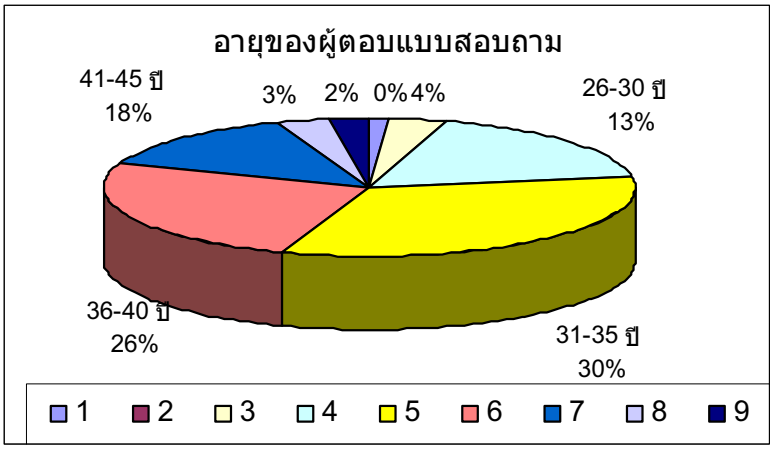

แผนภูมิที่ 8 อายุของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

อายุ 31-35 ปี	สัดส่วนร้อยละ 30
อายุ 36-40 ปี	สัดส่วนร้อยละ 26
อายุ 41-45 ปี	สัดส่วนร้อยละ 18
อายุ 26-30 ปี	สัดส่วนร้อยละ 13
อายุ 20-25 ปี	สัดส่วนร้อยละ 4
อายุ 46-50 ปี	สัดส่วนร้อยละ 3
อายุ 51 ปี ขึ้นไป	สัดส่วนร้อยละ 2

1.2.4 สถานภาพครอบครัว

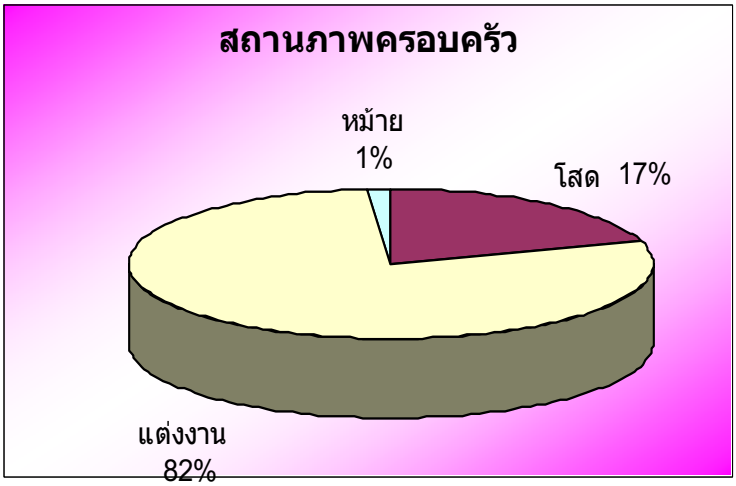

แผนภูมิที่ 9 สถานภาพครอบครัวของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

สมรส คิดเป็นร้อยละ 82

โสด คิดเป็นร้อยละ 17

หม้าย คิดเป็นร้อยละ 1

1.2.5 จำนวนบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม

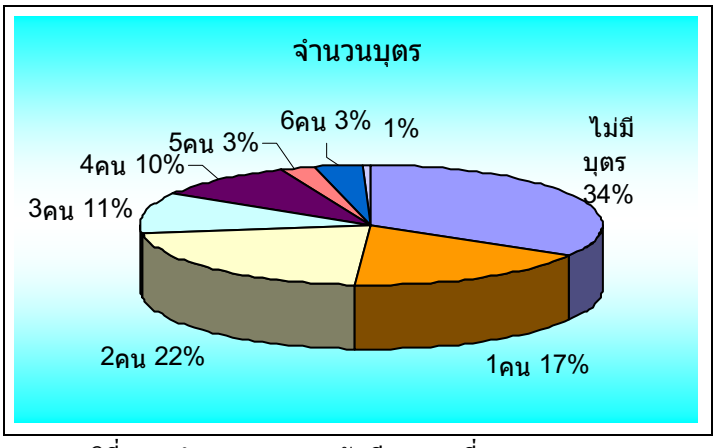

แผนภูมิที่ 10 จำนวนบุตรของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

ไม่มีบุตร ร้อยละ 34

มีบุตร 2 คน ร้อยละ 22

มีบุตร 1 คน ร้อยละ 17

มีบุตร 3 คนร้อยละ 11

มีบุตร 4 คนร้อยละ 10

มีบุตร 5 คน ร้อยละ 3

มีบุตร 6 คน ร้อยละ 3

มีบุตร 7 คน ร้อยละ 1

1.2.6 การศึกษาสายสามัญของนักเรียนนอก

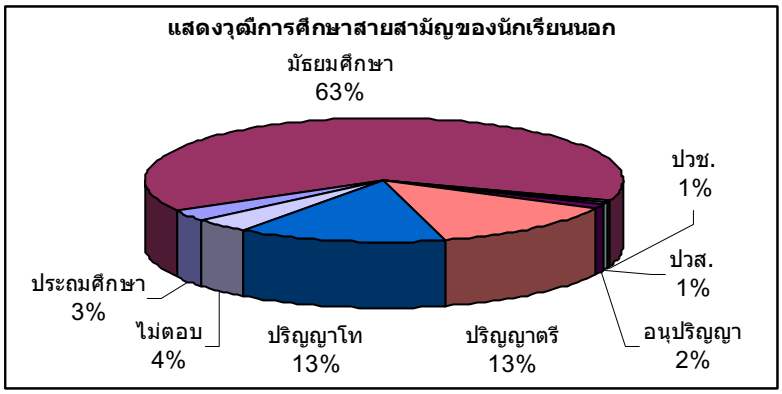

แผนภูมิที่ 11 การศึกษาสายสามัญของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาสายสามัญ

มัธยมศึกษา 117 ราย คิดเป็นร้อยละ 63

ปริญญาตรี 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 13

ปริญญาโท 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 14

ประถมศึกษา 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 3

อนุปริญญา 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 2

ปวช และ ปวส. อีกกลุ่มละ 1 คน

การศึกษาสายสามัญของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่จบระดับมัธยมศึกษา และศึกษาต่อในระดับซานาวีภายในประเทศ ก่อนเดินทางไปศึกษาต่อด้านศาสนาในต่างประเทศ

สำหรับผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน ที่จบการศึกษาก่อนที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ อีก 20 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสายสามัญ หลังจากจบปริญญาตรีด้านศาสนามาจากต่างประเทศแล้ว

สำหรับผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 12 คน จะเทียบวุฒิการศึกษาปริญญาตรีด้านศาสนาจากต่างประเทศ มาศึกษาต่อระดับปริญญาโทภายในประเทศ อีก 8 คนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทต่างประเทศ จาก อินเดียและมาเลเซีย

1.2.7 การศึกษาสายศาสนาของผู้ตอบแบบสอบถาม

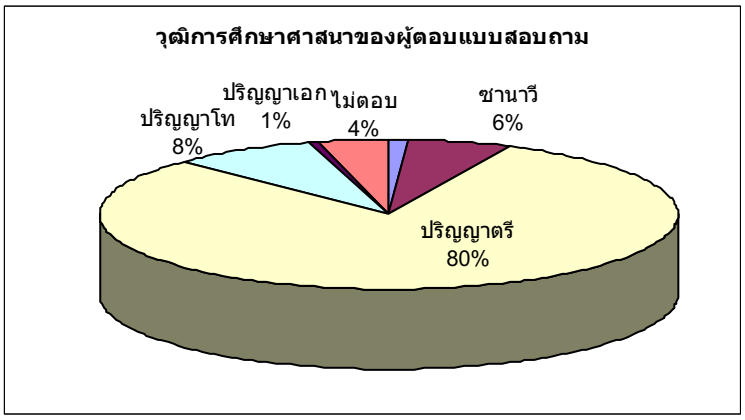

แผนภูมิที่ 12 การศึกษาสายศาสนาของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาศาสนาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

จบปริญญาตรี ด้านศาสนา จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 83 ในสาขา นิติศาสตร์ อุซูลุดดีน ภาษาศาสตร์ อิสลามศึกษา ศิลปศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ อัลหะดีษ ดะอ์วะห์ ซารีอะห์ ศาสนศาสตร์ ครุศาสตร์ ปรัชญา

จบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ในสาขา กฎหมายอิสลาม อุซูลุดดีน ชะรีอะห์ ศาสนาเปรียบเทียบ ศาสนศาสตร์อิสลาม ภาษาอาหรับ อารยธรรมอิสลาม อัลหะดีษ ศึกษาศาสตร์ จากประเทศ ปากีสถาน 5 คน จากอินเดีย อียิปต์ 2 คน จากมาเลเซีย อีหร่านและอีรักประเทศละ 1 คน

จบการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน คณะสังคมศาสตร์ สาขาอิสลามศึกษา จากประเทศมาเลเซีย

1.2.8 ภาษาที่นักเรียนนอกมีความถนัด

	ไทย	อาหรับ	อังกฤษ	อุรดู	มาเลย์	อินโดฯ
มีความถนัดอันดับ 1	46	6	1	1	49	1
มีความถนัดอันดับ 2	42	35	4	1	14	0
มีความถนัดอันดับ 3	4	46	25	1	11	0
มีความถนัดอันดับ 4	1	8	25	5	2	1
มีความถนัดอันดับ 5	0	0	0	0	0	0
รวม	93	95	55	8	76	2

ตารางที่ 7 ความถนัดด้านภาษาต่างๆของนักเรียนนอก

จากการตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้จบการศึกษา พบว่า แต่ละคนมีความถนัดด้านการใช้ภาษาโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3 ภาษา ภาษาที่นักเรียนนอกมีความถนัดได้แก่ ไทย อาหรับ อังกฤษ อุรดู มาเลเซีย อินโดนีเซีย

- ภาษาที่นักเรียนนอกมีความถนัดในการใช้ เป็นอับดับที่ 1 ได้แก่
  ภาษามาเลเซีย 49 คน ภาษาไทย 46 คน ภาษาอาหรับ 6 คน ภาษาอังกฤษ อุรดู อินโดนีเซีย ภาษาละ 1 คน
- ภาษาที่นักเรียนนอกมีความถนัดในการใช้ เป็นอับดับที่ 2 ได้แก่
  ภาษาไทย 42 คน ภาษาอาหรับ 35 คน ภาษามาเลเซีย 14 คน ภาษาอังกฤษ 4 คน
- ภาษาที่นักเรียนนอกมีความถนัดในการใช้ เป็นอับดับที่ 3 ได้แก่
  ภาษาอาหรับ 46 คน ภาษาอังกฤษ 25 คน ภาษามาเลเซีย 11 คน ภาษาไทย 4 คน
- ภาษาที่นักเรียนนอกมีความถนัดในการใช้ เป็นอับดับที่ 4 ได้แก่
  ภาษาอังกฤษ 25 คน ภาษาอาหรับ 8 คน ภาษาอุรดู 5 คน

ความถนัดในการใช้ภาษาเมื่อพิจารณาโดยรวมใน 4 อันดับแรก พบว่า มีความถนัดในการใช้ภาษาอาหรับร้อยละ 29.41 มีความถนัดในการใช้ภาษาไทยร้อยละ 28.48 มีความถนัดในการใช้ภาษามาเลเซีย ร้อยละ 22.91 และ มีความถนัดในการใช้ภาษาอังกฤษ ร้อยละ 17.03

นักเรียนนอกมีความถนัดในการใช้ภาษาอาหรับมากที่สุด รองลงมา คือ ภาษาไทย ภาษามาเลเซียและภาษาอังกฤษ

1.2.8 อาชีพหลักของนักเรียนนอก

แผนภูมิที่ 13 อาชีพหลักของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

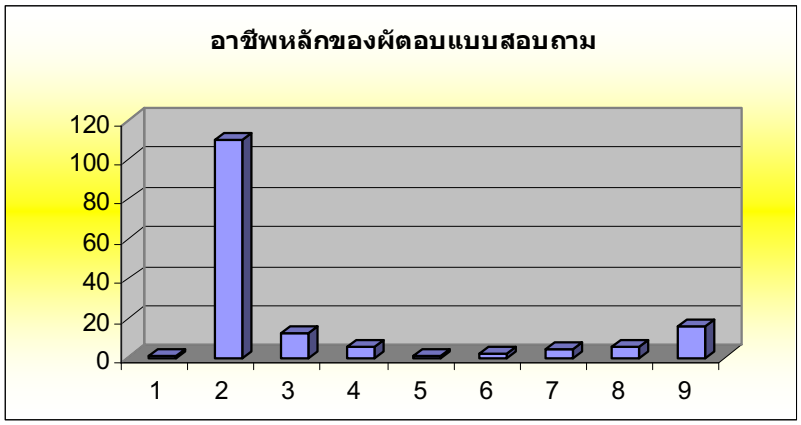

1. ไม่ตอบ
2. ครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาเอกชนมุสลิม
3. ครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาสามัญเอกชน
4. ข้าราชการ
5. พนักงานรัฐวิสาหกิจ
6. พนักงานบริษัท/สถานประกอบการเอกชน
7. ทำการเกษตร
8. ประกอบธุรกิจส่วนตัว
9. อื่นๆ

จากแผนภูมิ พบว่า นักเรียนนอกมีอาชีพหลัก เป็นครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาเอกชนมุสลิม มากที่สุด จำนวน 112 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาคืออาชีพ อื่นๆ จำนวน 17 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 10 (เช่น รับสอนพิเศษ เป็นวิทยากรอบรมศาสนา เป็นพนักงานขายตรง เป็นเจ้าหน้าที่มูลนิธิต่างๆ ฯลฯ) และ เป็นครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาสามัญเอกชน จำนวน 15 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 9 ส่วนที่เหลือจะรับราชการ ทำเกษตร ประกอบธุรกิจส่วนตัว อาชีพละ 3-7 คน เท่านั้น

1.2.9 อาชีพเสริมผู้ตอบแบบสอบถาม

แผนภูมิที่ 14 อาชีพเขสริมของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

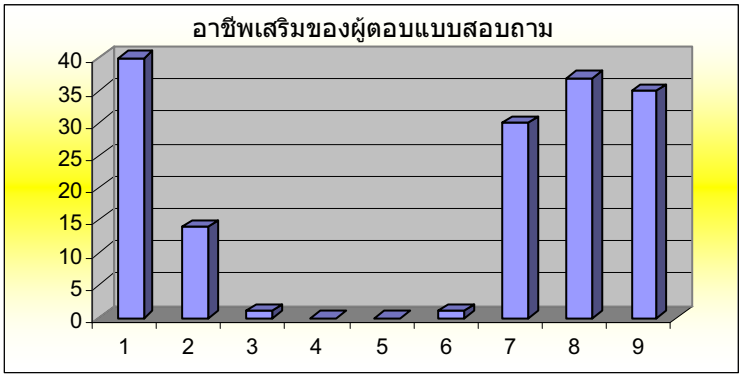

1. ไม่มี
2. ครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาเอกชนมุสลิม
3. ครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาสามัญเอกชน
4. ข้าราชการ
5. พนักงานรัฐวิสาหกิจ
6. พนักงานบริษัท/สถานประกอบการเอกชน
7. ทำการเกษตร
8. ประกอบธุรกิจส่วนตัว
9. อื่นๆ

จากแผนภูมิ พบว่า ไม่มีอาชีพเสริม จำนวน 42 ราย คิดเป็นร้อย 25.5 ประกอบธุรกิจส่วนตัว(เช่น ค้าขาย เปิดร้านโทรศัพท์ ร้านสะดวกซื้อ เพาะปลูก ฯลฯ) จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อย 23 ประกอบอาชีพอื่นๆ(ได้แก่ สอนพิเศษ พนักงานขายตรง แปลเอกสาร) จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อย 22 ประกอบทำการเกษตร จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อย 18

1.2.11. รายได้จากอาชีพหลัก เทียบกับรายจ่ายของนักเรียนนอก

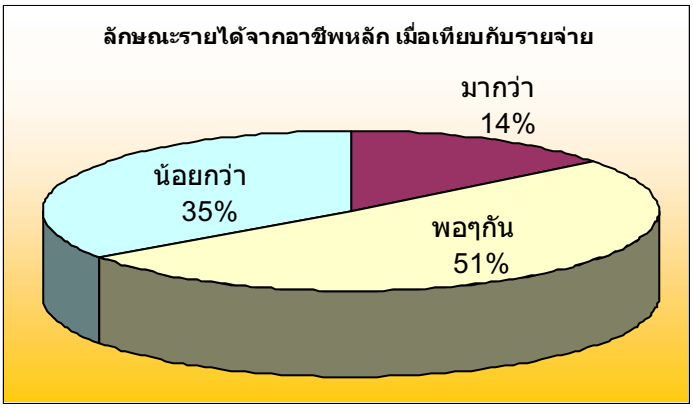

แผนภูมิที่ 15 รายได้จากอาชีพหลัก เทียบกับรายจ่ายของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

รายได้จากอาชีพหลักเมื่อเทียบกับรายจ่าย ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า
มีรายได้จากอาชีพหลักมากกว่ารายจ่าย จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 14
มีรายได้จากอาชีพหลักพอๆกับรายจ่าย จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 51
มีรายได้จากอาชีพหลักน้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 35

1.2.12 รายได้จากอาชีพเสริม เมื่อเทียบกับรายได้อาชีพหลัก

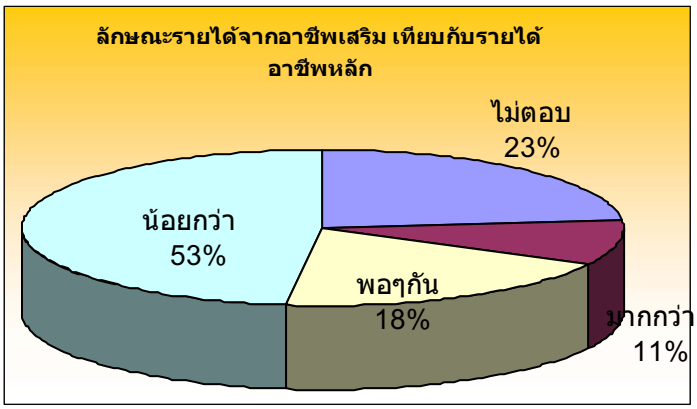

แผนภูมิที่ 16 รายได้จากอาชีพเสริม เทียบกับรายได้อาชีพหลัก
ของนักเรียนนอกที่ตอบแบบสอบถาม

รายได้จากอาชีพเสริมเมื่อเทียบกับรายได้จากอาชีพหลัก ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า
ไม่ตอบ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 23
มีรายได้จากอาชีพเสริมมากกว่า รายได้จากอาชีพหลัก จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 11
มีรายได้จากอาชีพเสริมพอๆกับ รายได้จากอาชีพหลัก จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 18
มีรายได้จากอาชีพเสริมน้อยกว่า รายได้จากอาชีพหลัก จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 53

(2) การใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม

2.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ

ประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา ที่ได้รับการระบุจากกลุ่มเป้าหมาย มี 18 ประเทศ ดังนี้

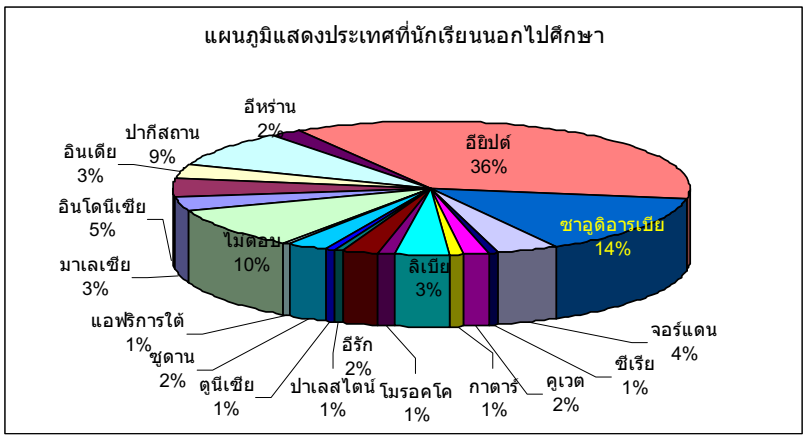

แผนภูมิที่ 17 ประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา

ในการไปศึกษาต่างประเทศ ทุนที่ใช้ไปมีหลายลักษณะและหลายแหล่งทุน ความแตกต่างของลักษณะทุนขึ้นอยู่กับแหล่งทุน ลักษณะทุนมีทั้งที่ให้เป็นตัวเงิน ให้เรียนฟรี ให้ที่พักฟรี ให้อาหารฟรี และให้ค่าเดินทางระหว่างประเทศ แหล่งทุนมีทั้งทุนขององค์กรสาธารณกุศลในประเทศไทย ทุนขององค์กรองค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ ทุนจากรัฐบาลไทย ทุนจากสถาบันการศึกษาเดิมของผู้ศึกษาในประเทศไทย ทุนจากสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศไทย ทุนร่วมระหว่างองค์กรต่างประเทศกับองค์กรในประเทศไทย ทุนที่บุคคลผู้มีจิตศรัทธามอบให้ และทุนจากครอบครัว ในบรรดาแหล่งทุนเหล่านี้ ทุนที่นักเรียนนอกได้รับมาก เป็นทุนของสถาบันที่ไปศึกษา(ร้อยละ 26) รองลงมาตามลำดับ คือ ทุนรัฐบาลที่นักเรียนนอกไปศึกษา (ร้อยละ 21) ทุนที่ผู้มีจิตศรัทธามอบให้ (ร้อยละ 18) ทุนจากครอบครัว (ร้อยละ 10.1) ซึ่งเท่ากับทุนจากองค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ (ร้อยละ 10.1) ลักษณะทุนที่ได้จากสถาบันที่ไปศึกษา ส่วนใหญ่เกือบครึ่งหนึ่งเป็นการให้ฟรีในเรื่องต่างๆที่กล่าวมา (ร้อยละ 43.5) รองลงมาเป็นการให้เป็นตัวเงิน (ร้อยละ 9.87) และให้ค่าเดินทางระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่ไปศึกษา (ร้อยละ 6.73) ส่วนทุนที่ได้จากแหล่งอื่นมักได้รับเป็นตัวเงินและค่าเดินทางระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่ไปศึกษา ทุนที่นักเรียนนอกได้รับมีมากกว่า 1 แหล่ง แหล่งทุนที่สำคัญของนักเรียนนอกเป็นทุนจากครอบครัว รัฐบาลที่ไปศึกษา สถาบันที่ไปศึกษาและผู้มีจิตศรัทธา ทุนหลักที่นักเรียนนอกได้รับขณะศึกษาในต่างประเทศ เป็นทุนของรัฐบาลต่างประเทศที่ไปศึกษา (กาตาร์ คูเวต ซาอุดิอาระเบีย ตูนีเซีย โมรอคโค ลิเบีย อินโดนีเซีย อีหร่าน อีรัก) พอๆกับที่ใช้ทุนส่วนตัว (จอร์แดน ซีเรีย ซูดาน ปากีสถาน มาเลเซีย แอฟริกาใต้ อินเดีย อียิปต์)

อนึ่งในการได้มาซึ่งทุน กรณีทุนจากรัฐบาลที่ไปศึกษาและทุนของสถาบันที่ไปศึกษา ส่วนมากจะมีการสอบแข่งขัน(ร้อยละ 36 และ 34 ตามลำดับ) รองลงมา เจ้าของทุนให้องค์กรในประเทศไทยเป็นผู้คัดเลือก (ร้อยละ 18 และ 20 ตามลำดับ) และเจ้าของทุนกับองค์กรในประเทศไทยร่วมกันคัดเลือก (ร้อยละ 6 และ 10 ตามลำดับ) กรณีทุนองค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ ส่วนมากเจ้าของทุนเจาะจง มอบให้โดยตรง

นอกจากนั้น ทุนต่างประเทศที่ให้โดยจำกัดเฉพาะแต่การศึกษาศาสนา(ร้อยละ 39) มิได้มากกว่าที่มิได้จำกัดเฉพาะแต่การศึกษาศาสนา(ร้อยละ 41) อย่างไรก็ตาม นักเรียนนอกนิยมไปเรียนศาสนามากกว่าวิชาอย่างอื่น ซึ่งเห็นได้จากที่นักเรียนนอกส่วนใหญ่ตอบว่า งานที่ชอบมากที่สุด คือ สอนศาสนา(ร้อยละ 77) และงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันตรงกับสาขาวิชาที่เรียนมา (ร้อยละ 66)

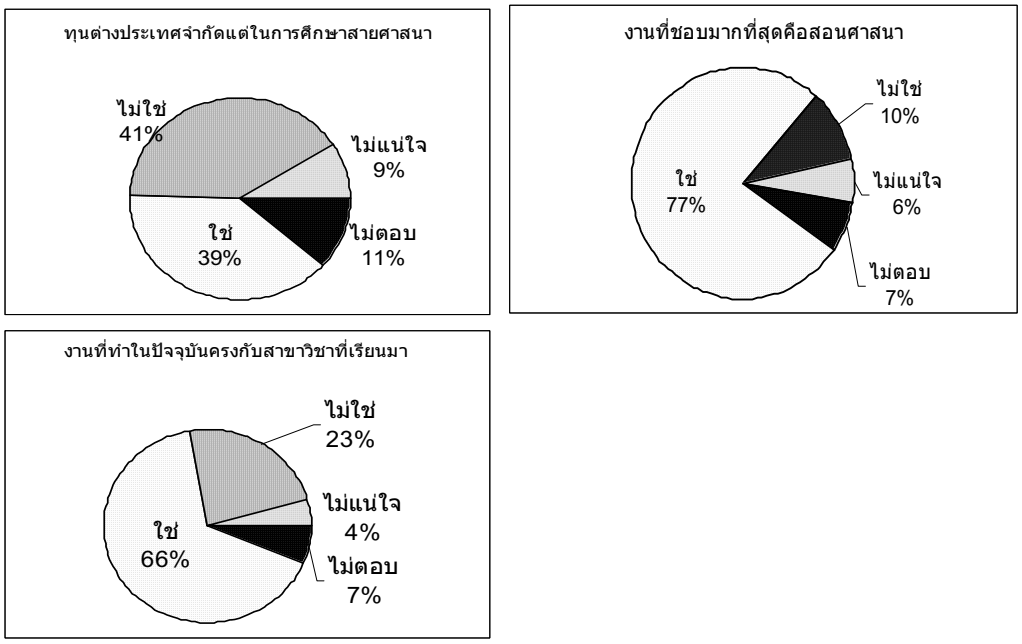

แผนภูมิที่ 18 สาขาวิชาที่ไดรับทุนและลักษณะงานของนักเรียนนอก

ประเด็นแหล่งทุนที่มีน้อย มีหลายแหล่ง มีค่าเพียงร้อยละ 2 – 4 เท่านั้น ได้แก่ ทุนจากองค์กรสาธารณกุศลในประเทศไทย (ร้อยละ 2.2) ทุนจากสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศ (ร้อยละ 2.6) ทุนจากสถาบันการศึกษาเดิมของผู้ศึกษาในประเทศไทย(ร้อยละ 2.9) และทุนจากรัฐบาลไทย(ร้อยละ 3.7) ทั้งนี้สถานะการดังกล่าวของทุนจากรัฐบาล จากข้อมูลแบบสัมภาษณ์ สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในต่างประเทศ จากสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งทุนจากรัฐบาลไทยให้ มักจำกัดให้เพื่อการศึกษาต่อของข้าราชการสถาบันอุดมศึกษาและให้แก่ผู้ที่จะเป็นบุคคลากรเฉพาะกิจ เช่น ผู้ที่จะมาพัฒนาเรื่องผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล เป็นต้น นอกจากนั้นเป็นทุนรัฐบาลที่เปิดกว้างให้แก่ผู้ที่ผ่านการแข่งขันโดยไม่ได้เจาะจงศาสนา ซึ่งจุดอ่อนด้านคุณภาพการศึกษาสายสามัญมีส่วนเป็นอุปสรรคต่อการเอาชนะในการแข่งขันของนักเรียนมุสลิม

สาระและข้อสังเกตสำคัญจากข้อเสนอแนะของนักเรียนนอกต่อรัฐบาลในการส่งเสริมการศึกษาต่อในประเทศมุสลิมจากคำถามเปิด

จากคำถามเปิดถึงข้อเสนอแนะของนักเรียนนอกต่อรัฐบาลในการส่งเสริมการศึกษาต่อในประเทศมุสลิม และสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศของนักเรียนไทย คำตอบที่ได้รับซึ่งมีประเด็นที่ซ้ำกันและแตกต่างกันรวมแล้วได้ 406 ประเด็น โดยภาพรวมประเด็นทั้งหมด อาจจำแนกได้ว่าครอบคลุมกระบวนการไปศึกษาต่อ 3 ช่อง คือ (1) ก่อนไปศึกษา (2) ขณะศึกษาในต่างประเทศ และ (3) เมื่อสำเร็จการศึกษากลับมาเมืองไทย ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นรูปแผนภาพ พร้อมทรรศนะข้อเสนอแนะจากนักเรียนนอกที่เด่นบางประการ ดังนี้

แผนภูมิที่ 19 ข้อเสนอแนะของนักเรียนนอกต่อรัฐบาล

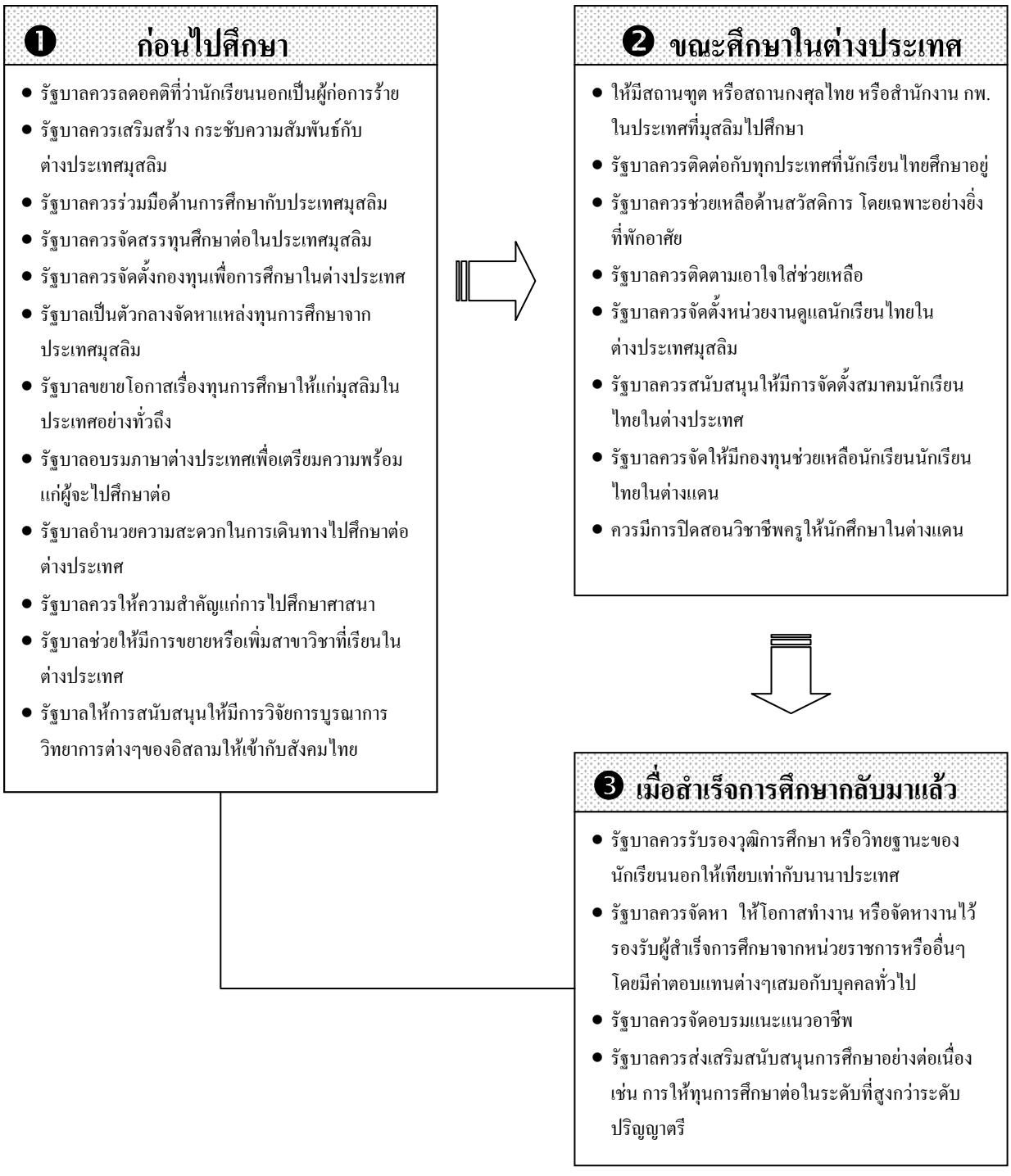

รายละเอียดข้อเสนอแนะของนักเรียนนอกต่อรัฐบาลในการส่งเสริมการศึกษาต่อในประเทศมุสลิม หรือสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศจากคำถามเปิด

ตารางที่ 8 แสดงรายละเอียดข้อเสนอแนะของนักเรียนนอกต่อรัฐบาล

คนที่	ข้อเสนอแนะ
1	1.ควรเปลี่ยนมุมมองกับบุคคลที่จบการศึกษาจากประเทศอาหรับไปในทางบวกมากกว่านี้ 2. บุคลากรส่วนใหญ่มีความสามารถทางภาษาอาหรับ กำลังรอใช้ความสามารถที่มีมีอยู่เพื่อช่วยรัฐบาลและประเทศ 3.ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมยังอยู่ในขอบเขตจำกัด ควรพยายามเพิ่มความสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะในด้านต่างๆ เรามีศักยภาพในการเกษตรและวัตถุดิบ ส่วนประเทศอาหรับมีศักยภาพในทางพลังงานซึ่งเราจำเป็นต้องใช้ ทำไมเราไม่มองในจุดนี้เพื่อลดราคาพลังงานน้ำมันที่ต้องไปเปรียบเทียบกับตลาดทางสิงคโปร์
2	1.อำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาที่สนใจไปเรียนต่อในต่างประเทศให้มากกว่าที่เป็นอยู่ 2. ในการสอบชิงทุนในแต่ละประเทศ ทางกระทรวงควรแจ้งข้อมูล เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้มากกว่าปัจจุบัน
3	1.ควรสนับสนุนเรื่องเงินทุน เพราะถึงแม้นักเรียนจะได้ทุนจากสถาบันการศึกษาจากต่างประเทศก็ไม่เพียงพอ ต้องเป็นภาระกับทางบ้านที่ต้องส่งเงินให้ 2.เมื่อนักเรียนจบกลับมาแล้ว รัฐควรมีงานรองรับ 3.รัฐควรสนับสนุนเงินทุนในการศึกษาต่อระดับ โท - เอก
4	1.ให้มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนที่อยู่ในตะวันออกกลาง 2.ให้ดูแลคุ้มครองนักเรียนบ้างในบางกรณี 3.หางาน ส่งเสริม เมื่อนักเรียนจบมาจากตะวันออกกลาง 4.เอาใจใส่ต่อนักเรียนและความสะดวกสบายในการเดินทาง
5	1.สนับสนุนสถาบันติวเตอร์วิชาการศาสนาและภาษาอาหรับ 2.สนับสนุนให้มีการทำวิจัยการบูรณาการวิทยาการต่างๆของอิสลามให้เข้ากับสังคมไทย 3.ปลูกสร้างที่พักให้นักศึกษาไทยในต่างประเทศ 4.สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสมาคมนักศึกษาไทยในต่างประเทศ
6	1.ให้รัฐบาลขอทุนจากประเทศมุสลิมเพิ่มจากที่มีอยู่ 2.ให้ขยายหรือเพิ่มสาขาวิชาที่ให้คนต่างชาติเรียน 3.ให้ความร่วมมือในการทำงานเผยแพร่ของผู้ที่จบการศึกษา ไม่ใช่คิดว่าพวกเขาเป็นผู้ก่อความไม่สงบ
7	1.รัฐควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง 2.รัฐควรมีหน่วยงานประสานงานโดยตรง 3.ควรมีการรับรองวิทยฐานะทุกมหาวิทยาลัย 4.รัฐควรสนับสนุนความสัมพันธ์เชิงวิชาการหรืองานวิจัยทางวิชาการร่วมกัน
8	1.เทียบวุฒิการศึกษาด้านศาสนากับการศึกษาสามัญให้สอดคล้องกัน 2.จัดอบรมพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ 3.สนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างสมฐานะ
9	1.จัดหาทุนให้เพียงพอกับความต้องการของสถานศึกษา 2.หางานรองรับผู้ที่สำเร็จการศึกษา 3.ส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นกว่าปัจจุบัน
10	1.เปลี่ยนมุมมองที่ว่าการศึกษาแบบอิสลามในต่างประเทศเป็นการก่อการร้าย 2.อยากให้มีการสนับสนุนอย่างชัดเจน มิใช่แค่ลมปาก 3.การเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประเทศที่จะศึกษา เพื่อความสะดวกและความสัมพันธ์ในหลายๆด้าน 4.สนับสนุนทุนการศึกษานักเรียนศาสนา 5.มีการรับรองวุฒิการศึกษา เทียบเท่ากับทั่วไป
11	1.ให้รัฐบาลมีหน่วยงานรับผิดชอบติดต่อประสานงานกับกลุ่มประเทศมุสลิมเพื่อขอทุนการศึกษาให้นักศึกษาไทย 2.ให้รัฐบาลจัดทุนการศึกษาอย่างครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศไทย 3.ให้รัฐบาลดูแลสนับสนุนนักศึกษาไทยในต่างประเทศ เช่น ที่พักอาศัย การจัดกิจกรรม สวัสดิการต่างๆ 4.ให้รัฐบาลตรวจสอบและรับรองวุฒิการศึกษาจากต่างประเทศให้เท่ากับวุฒิในประเทศเพื่อรองรับการพัฒนาในระดับต่อไป
12	การเทียบปริญญาศาสนา
13	1.เทียบวุฒิการศึกษาให้ผู้สำเร็จการศึกษาเหมือนผู้สำเร็จจากยุโรป 2.รัฐควรมีทุนการศึกษาเหมือนนักเรียนกลุ่มยุโรป 3.หยุดการมองนักเรียนมุสลิมเป็นผู้ก่อการร้ายได้แล้ว 4.ควรมีการเปิดสอนวิชาชีพครูให้นักศึกษาในต่างแดน 5.ควรแจ้งข่าวสารให้กับนักเรียนไทยผ่านสถานฑูตทุกเรื่อง
14	1.เป็นตัวกลางในการขอทุนจากต่างประเทศ 2.ปรับเปลี่ยนทัศนคติด้านลบเกี่ยวกับผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศว่าเป็นพวกล้าหลังนิยมความรุนแรง
15	1.รัฐต้องเข้ามาจัดสรรเรื่องทุนการศึกษาโดยตรง 2.รัฐต้องจัดสรรทุนการศึกษาอย่างเป็นธรรม 3.รัฐควรหาความร่วมมือจากนานาประเทศเพิ่มมากขึ้น
16	1.สมควรมีกองทุนจากรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือนักเรียนในต่างแดน 2.อยากให้รัฐบาลจัดหาหน่วยงานหรือองค์กรที่ตรงหรือใกล้เคียงกับสาขาที่จบมา 3.สถานฑูตในต่างแดนกับรัฐบาลไทยควรประสานงานกันให้มากกว่านี้ 4.อย่าโกงกินประเทศชาติให้มากกันนัก
17	1.ให้โอกาสในการทำงานแก่ผู้จบต่างประเทศมากกว่านี้ 2.ให้ทุนแก่มุสลิมที่จะเรียนต่อต่างประเทศโดยปราศจาก "ริบา" หรือเงินที่ผ่านจากกระบวนการสลากกินแบ่ง
18	1.เรื่องทุนการศึกษา 2.ควรติดต่อกับต่างประเทศโดยตรง 3. .ให้สถานฑูตไทยในต่างประเทศเอาจริงจังในการหาทุน
19	1.ให้รัฐบาลจัดหาแหล่งทุนให้มากกว่านี้ 2.แต่ละทุนที่หามาได้นั้น จำนวนของเงินควรปรับขึ้นด้วย
20	1. ให้การส่งเสริม ติดตาม ดูแลนักศึกษาในต่างประเทศให้ทั่วถึง 2.ให้การรับรองวุฒิการศึกษา เมื่อจบการศึกษา 3.ให้การรับรองวุฒินักศึกษาแพทย์ ทันตแพทย์เหมือนจบในประเทศ

คนที่	ข้อเสนอแนะ
21	1.ขอความเป็นธรรมกับนักศึกษาที่ได้เรียนมา ไม่ว่าจะเรียนด้านใดก็ตาม
22	1.รณรงค์และกระตุ้นเพื่อให้จบการศึกษาโดยได้รับปริญญาเพื่อกลับมาพัฒนาบ้านเมือง 2.ให้ความสะดวกสบายในการขอวีซ่าเพื่อเรียนในต่างประเทศ 3.อย่าอคติกับนักศึกษาที่เรียนเมืองนอก
23	1.อยากให้รัฐบาลช่วยรองรับ จัดหางานให้นักศึกษาที่จบจากต่างประเทศ 2.อยากให้รัฐบาลตั้งสำนักงาน กพ.ในประเทศที่มีนักศึกษาไทยเรียนเป็นจำนวนมาก เช่น ปากีสถาน
24	ให้รัฐบาลสนับสนุนทุกอย่าง เหมือนศึกษาต่อในประเทศอื่นๆ
25	1.การที่นักศึกษานิยมไปศึกษาต่างประเทศเพราะการที่เราศึกษากับอาจารย์ภายในประเทศไทยยังไม่มีคุณภาพพอที่จะเปรียบเทียบความรู้ที่ได้อย่างแท้จริง เพราะได้เรียนรู้อย่างจริงจังในแต่ละสาขา น่าจะส่งเสริมอาจารย์จากนอกมาสอนในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยด้วย 2.มหาวิทยาลัยประเทศไทยราคาแพงเกินไป เลี้ยงเฉพาะคนมีเงิน โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพแล้ว จะสร้างบัณฑิตคุณภาพยากมาก(โดยเฉพาะ 3 จังหวัดภาคใต้) 3.รัฐบาลควรจะรับประกันคุณภาพคนจบจากนอก เช่น เทียบวุฒิให้ เพื่อเขาจะได้งานทำที่สมบูรณ์แบบ 4.มหาวิทยาลัยในประเทศมีน้อย ตัวเลือกน้อย ไม่ได้ตามต้องการของผู้ที่จะศึกษาสาขานั้น 5.ควรให้โอกาสกับคนที่จบนอกบ้างเพราะมัวแต่มองภาพลบเขาก็ไม่อาจทำงานได้ เพราะคนที่ไปเรียนรู้ด้านศาสนาเป็นสาขาๆไปมันมีมาก ไม่ใช่ไปเรียนด้านอื่น 6.ที่เทียบวุฒิแล้วก็ตอนที่เกิดปัญหา คนจบมาเป็นพันก็ต้องทำงานต่างประเทศ เพราะสวัสดิการดีกว่า รัฐบาลค่อนข้างจะใจแคบไปสักนิด น่าจะรักษาคนไทยให้พัฒนาประเทศตนเองบ้าง
26	1. อยากให้รัฐบาลติดต่อทุกประเทศที่มีนักเรียนไทยอยู่ 2.จัดทุนการศึกษาต่างประเทศ(ทุกประเทศที่มีนักเรียนไทย) 3.จัดสถานที่ เมื่อจบกลับมา
27	อยากให้คนที่เรียนจบจากต่างประเทศเข้าร่วมกับรัฐบาลและอยู่ในเมืองไทย
28	1.ขอรัฐบาลส่งเสริมให้เรียนฟรี โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนกับนักเรียน
29	1.ควรจัดให้มีการศึกษาต่างประเทศโดยผ่านหน่วยงานของรัฐ 2.ควรให้ความสำคัญกับนักศึกษาต่างประเทศให้มากขึ้น 3.ควรประเมินคุณค่านักศึกษาต่างประเทศให้ถูกต้อง 4.ควรลดอคตินักศึกษาในประเทศมุสลิม 5.ควรพิจารณาให้การรับรองวุฒิของนักศึกษาในประเทศมุสลิมตามความเป็นจริง
30	1.สนับสนุนงบประมาณให้ทุนการศึกษา 2.จัดเทียบวุฒิของการศึกษาต่างประเทศ 3.มีองค์กรของรัฐในต่างประเทศที่เป็นของไทยดูแล
31	1.อยากให้รัฐบาลให้ความสนใจมากกว่าให้ความอคติต่อนักศึกษา 2.เปิดโอกาสให้นักศึกษาต่างประเทศเข้าทำงานทุกด้านของรัฐบาล 3. อยากให้ส่งเสริมนักเรียนไทยศึกษาด้านสาขาอื่นนอกจากศาสนา
32	1.ให้มีสถาบันที่รองรับสำหรับนักศึกษาที่จบต่างประเทศทำงาน 2.โดยเฉพาะ 4 จว.ภาคใต้ ทุกหน่วยงานให้มีนักวิชาการศาสนาอิสลามด้วย 3.ทุกงานของรัฐ ให้มีล่ามที่พูดภาษาไทยและภาษามาลายูเก่ง
33	1.ให้การส่งเสริมผู้ที่จะศึกษาต่อต่างประเทศมากกว่าเดิม 2.ให้การดูแลนักเรียนไทยที่เรียนต่างประเทศ(ตะวันออกกลาง) 3.ให้มีตลาดรองรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม
34	1.อยากให้มีทุนของรัฐบาลไทยแก่ผู้ที่ศึกษาอยู่ในประเทศมุสลิมด้วย 2.หลังจบการศึกษากลับมาประเทศไทยแล้ว ให้มีสถาบันรองรับในการทำงาน
35	1.ให้ กพ.ได้ไปตรวจดูหลักสูตรการเรียนการสอนของแต่ละประเทศ 2.อยากให้รัฐบาลเปิดรับความคิดเห็นและอย่ามีอคติต่อนักศึกษาไทยที่เรียนในประเทศที่รัฐบาลไม่ทราบ 3.อยากให้รัฐบาลอย่าเหมารวมว่านักศึกษาทุกคนที่เรียนต่างประเทศ ไปฝึก/เรียนก่อการร้ายดังที่อเมริกาตราประเทศต่างๆ ทางรัฐบาลไม่ได้ตรวจสอบ แต่ด่วนสรุปไปว่าประเทศโน้นประเทศนี้มีการเรียนการสอนการก่อการร้าย
36	1.รับบาลควรติดต่อกับสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ 2.รัฐต้องให้การสนับสนุนเงินทุนและอำนวยความสะดวก 3.รัฐบาลต้องให้ความสำคัญกับนักศึกษาที่จบจากประเทศมุสลิมเหมือนกับนักศึกษาที่จบในประเทศ 4.รัฐบาลต้องจัดหางานให้กับเขา
37	1.รัฐควรให้การสนับสนุนหาทุนการศึกษาเพิ่ม 2.เพิ่มโอกาสให้กับผู้สำเร็จการศึกษาให้มากขึ้นในการพัฒนา 3.สร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศโลกอาหรับให้มากยิ่งขึ้น โดยให้นักศึกษาเหล่านี้เป็นตัวประสาน 4.ไม่ควรมองในทัศนคติที่ไม่ดี
38	1.ควรสนันสนุนทุนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศนั้นๆ 2.ควรจัดให้กลับประเทศไทยทุก 2 ปี 3.ควรเปิดโอกาสให้ผู้จบระดับซานาวี(ศาสนาอย่างเดียว)สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม
39	1.ขอให้รัฐจัดหางานเมื่อจบการศึกษาแล้ว 2.บรรจุเป็นข้าราชการเหมือนกับนักศึกษาในประเทศ 3.ให้สวัสดิการเหมือนข้าราชการ
40	1.รัฐบาลยังร่วมมือกันน้อย ในการสนับสนุนการศึกษาในต่างประเทศและในประเทศ 2.ให้ตีวุฒิเท่าเทียมกันกับระดับศึกษา 3.ขอทุนการศึกษาเพิ่มเติมจากรัฐบาลเพื่อไปศึกษาต่อ 4.ให้ส่งเสริมด้านความสะดวกอนุมัติ ขอความอนุเคราะห์ให้จัดที่พักเพื่อนักศึกษา 5.โรงพยาบาลเพื่อนักมุสลิมที่ศึกษาในต่างประเทศเพื่อความสะดวก
41	1.ขอให้รัฐบาลส่งเสริมการศึกษาต่อในประเทศมุสลิมอย่างทั่วถึง ทั้งในด้านศาสนาและสามัญ 2.ให้รัฐบาลส่งเสริมการอยบรมภาษาต่างประเทศก่อนศึกษาต่อนอกประเทศ 3.ได้รักษาฟรีในโรงพยาบาลต่างประเทศที่นักศึกษาเรียนอยู่ 4.ช่วยค่าเดินทางนักศึกษาไทยไปต่างประเทศ ไป-กลับ พร้อมส่งเสริมค่าเล่าเรียนเป็นรายเดือน/คนละ 5.ให้นักศึกษาต่างประเทศที่เรียนวิชาการเรียนการสอนแล้วได้รับสิทธิ หรือใบอนุญาติวุฒิครูเทียบเท่ากับผู้ที่ศึกษาวุฒิครูในประเทศไทยด้วย
42	1.ให้เงินเดือนเท่ากับข้าราชการครูพร้อมกับมีขั้น 2.ให้บรรจุเป็นข้าราชการประจำ 3.ให้มีสวัสดิการต่างๆเท่าราชการ เพื่อมิให้เกิดการลำเอียงหรือให้ได้สิทธิเท่าเทียมกัน 4.ให้มีทัศนศึกษาดูงานทั้งในและนอกประเทศอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 5.ให้มีทุนการศึกษาแก่บุตรทุกคนในระดับปริญญาตรี
43	1.ให้เสนอรัฐบาลไทยทราบด้วย ความต้องการของนักศึกษามุสลิม
44	1.จัดหาทุนให้นักเรียน 2.จัดหางานที่เหมาะสมกับนักศึกษาที่จบสายศาสนา
45	1.จัดหาทุนให้นักศึกษาและทุนการศึกษาต่อ 2.จัดหางานที่เหมาะสมให้กับนักศึกษาเมื่อจบการศึกษา 3.ส่งเสริมให้มีการศึกษาตลอดไป

คนที่	ข้อเสนอแนะ
46	1.ให้มีหอพักนักศึกษาในต่างประเทศเหมือนกับมาเลเซีย 2.รองรับผู้ที่จบการศึกษาโดยเฉพาะทางด้านภาษา 3.จริงใจจริงจัง แต่อย่าเอาใจ
47	1.ให้รัฐจัดหาแหล่งทุนแก่นักศึกษาที่เรียนด้านศาสนา 2.มีการเทียบวุฒิให้เหมือนนักศึกษาที่จบภายในประเทศ 3. ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนอิสลามศึกษา
48	1.จัดหาทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ยังไม่มีทุน 2. จัดอบรมเพื่อชี้แนะแนวทางในการประกอบอาชีพเมื่อกลับมาเมืองไทย 3.เมื่อนักศึกษาเรียนจบกลับมาแล้วอย่ามองว่าเป็นส่วนเกินของสังคม 4. สนับสนุนนักศึกษาที่เรียนจบให้มีงานทำอย่างสมฐานะ 5.พยายามมองนักศึกษาต่างประเทศในแง่บวกให้มาก
49	1.อยากให้มีการดูแลและยกระดับของพวกที่ได้จบมาแล้ว 2.มีการรับรองการทำงาน
50	1.ให้รัฐบาลสนับสนุนทุนให้กับนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ที่ต่างประเทศ 2.ให้รัฐบาลเทียบวุฒิการศึกษา จากต่างประเทศเทียบเท่ากับนานาชาติ
51	1.ให้รัฐบาลออกกฎระเบียบเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาต่อที่ต่างประเทศ 2.ให้รัฐบาลช่วยหาทุนให้กับนักศึกษาบางประเทศที่ไม่มีทุนเรียน 3.ส่งเสริมและสนับสนุนนักศึกษาโดยผ่านสถานทูตของแต่ละประเทศ 4.จัดสัมมนานักศึกษาต่างประเทศและตั้งองค์กรที่สามารถรองรับนักศึกษาได้ 5.หางานรองรับและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนนอก
52	1.You should take scholarship 2.You support in IT and computer programs 3.You should have interchangeable attitude for Muslim
53	1.ให้ทุนการศึกษาเพื่อเรียนต่างประเทศ 2. จัดหางานไว้เมื่อจบการเรียน
54	1.ควรมีทุนการศึกษาที่ครอบคลุมค่าเล่าเรียน ที่พัก อาหาร อุปกรณ์การเรียน และค่าเดินทาง 2.ควรให้บัณฑิตต่างประเทศได้มีโอกาสหรือขยายการทำงานได้หลายๆรูปแบบ สามารถเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐได้
55	1.ควรให้ทุนแก่นักศึกษาเหมือนประเทศมาเลเซีย 2.ควรจัดหางานให้กับนักศึกษาที่จบจากต่างประเทศด้วย 3.ควรเทียบวุฒิต่างประเทศให้ชัดเจน เหมือนกับที่จบในประเทศอื่น 4.ไม่ควรระแวงเรื่องความมั่นคงของนักศึกษาที่จบจากต่างประเทศ 5.รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับนักศึกษาที่จบจากต่างประเทศด้วย
56	1.จัดหาทุนให้นักศึกษา 2.จัดหางานหลังจบการศึกษา 3. เทียบวุฒิการศึกษา
57	1.อยากให้นักศึกษาที่จบมามีงานทำที่หลากหลายซึ่งเป็นงานเสริมจากงานด้านการสอน 2.ในการสอบชิงทุนแต่ละครั้งโปรดให้ความยุติธรรมในการสอบด้วย โดยเฉพาะการใช้เส้นสาย 3.อยากให้แจ้งดำเนินการในการสอบชิงทุนของนักเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้อย่างเร่งด่วน มิใช่ส่งเรื่องมาวันนี้และให้สอบในวันพรุ่งนี้
58	1.อยากให้รัฐบาลเปิดโอกาสและสนับสนุนนักศึกษาที่ศึกษาต่อในประเทศมุสลิมเพื่อให้นักศึกษาเหล่านี้นำสิ่งดีๆกลับมาสู่ประเทศเรา
59	1.รัฐบาลควรส่งเสริมโดยเฉพาะในเรื่องทุนการศึกษา 2. สร้างหน่วยงานเพื่อรองรับนักศึกษาที่จบจากต่างประเทศ 3.รัฐบาลควรศึกษาถึงคุณประโยชน์ให้ถึงที่สุดของนักศึกษาเหล่านี้
60	1.ควรหางานให้นักเรียนไทยที่จบจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ 2.จัดสรรทุนการศึกษา(ฮาล้าล)เพื่อศึกษาต่อต่างประเทศ 3.ไม่ปิดกั้นถ้าหากจะมีสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศจะมาเปิดศูนย์การเรียนในประเทศไทย 4.เปิดศูนย์การศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับอิสลามในระดับนานาชาติทางภาคใต้ของไทย
61	1.รัฐบาลจัดสรรเงินวิทยฐานะแก่บัณฑิตต่างประเทศ 2.จัดตั้งองค์กรเพื่อรวบรวมนักศึกษาไทยในต่างประเทศ
62	1.ให้รัฐบาลไทยช่วยติดต่อกับประเทศมุสลิมโดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาหรับเกี่ยวกับการศึกษาให้มีความชัดเจนเพื่อจะได้รู้ว่าแต่ละประเทศมีโควต้าให้เรากี่คน และจะได้เตรียมนักเรียนส่งไปให้มากๆ
63	1.รัฐบาลควรสนับสนุนการศึกษาไม่ว่าจะสายสามัญสายศาสนา 2.รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาด้านศาสนารับราชการหรือช่วยงานในตำแหน่งที่เหมาะสม 3.รัฐบาลควรส่งเสริมคนดีมีคุณธรรมเพื่อจรรโลงสังคมไทยและแก้ปัญหาวิกฤติชาติ
64	1.ให้รัฐบาลจัดทุนการศึกษาให้กับผู้ที่ต้องการศึกษาต่างประเทศด้วย
65	1.ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างประเทศมุสลิม 2.ควรจัดให้มีการสอนบรรจุเข้าในหน่วยงานของรัฐ
66	1.รัฐบาลไทยต้องให้ทุนการศึกษาและสนับสนุนการเรียนศาสนาและสามัญในกลุ่มประเทศมุสลิม 2.รัฐบาลต้องรับรองวิทยฐานะ
67	1.ให้รัฐบาลเปิดโอกาสให้กับนักศึกษาที่จบจากประเทศมุสลิมเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐได้โดยเปิดให้มีการสอบแข่งขัน 2.รัฐบาลไทยควรเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในประเทศมุสลิมให้ทั่วถึงโดยปราศจากข้อสงสัยต่างๆ 3.นักเรียนไทยที่เรียนในประเทศมุสลิมก็มีความรักประเทศชาติไม่ต่างจากคนใส่สูท หรือคนในเครื่องแบบและยิ่งไปกว่านั้น รักเรียนไทยในต่างแดนไม่เคยโกงหรือคอรัปชั่นเงินของแผ่นดินเลยสักบาทเดียว 4.เปิดโอกาสให้นักเรียนไทยที่จบจากประเทศนั้นเป็นตัวแทนในหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการค้าขายระหว่างประเทศ
68	1.อยากให้รัฐบาลให้ที่พักกับนักศึกษาไทย 2.อยากให้รัฐรับรองคุณวุฒิของนักศึกษาที่จบนอก 3.ให้บรรจุครูสอนศาสนาในโรงเรียน 4.ให้เบิกได้เหมือนกับข้าราชการ
69	1.ให้รัฐบาลส่งเสริมให้ทุนการศึกษาทั้งด้านสามัญและศาสนาเพิ่มมากขึ้น 2. ให้รัฐบาลรับรองวุฒิการศึกษาตต่างประเทศเท่ากับในประเทศ 3. ให้รัฐบาลให้การรับรองนักเรียนที่จบจากนอกให้มากขึ้น ไม่ใช่แค่ครูอิสลามศึกษา
70	1. รัฐาบาลควรมีทุนการศึกษาในประเทศมุสลิมโดยไม่มีข้อสงสัย 2. รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับรัฐบาลของประเทศมุสลิม 3. ควรจัดให้มีการศึกษาระดับสามัญเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนที่จบจากประเทศมุสลิม
71	1. ประเทศไทยต้องประสานติดต่อขอรับทุน โควตา จากประเทศมุสลิม เพื่อส่งนักเรียนไทยมุสลิมไปเรียนต่างประเทศ ทั้งศาสนาและสามัญให้มากยิ่งขึ้น 2. ถ้าเป็นไปได้ปีละ 1,000 ทุนทั่วประเทศ 3. ต้องพิสูจน์และอย่าหลงเชื่อสหรัฐฯ ว่านักเรียนทุนเป็นผู้ก่อการร้าย 4. ประเทศไทยต้องเจรจาต่อรองกับประเทศมุสลิมให้มาตั้งมหาวิทยาลัยอิสลามในประเทศไทย พร้อมทั้งเงินทุน บุคลากร ด้วย 5. ประเทศไทยต้องรับรองวุฒิการศึกษาผู้สำเร็จจากประเทศมุสลิมอย่างเที่ยงธรรม 6. เมื่อนักเรียนจบ ปริญญาตรีจากต่างประเทศแล้ว ประเทศไทยต้องให้โอกาสโดย สนับสนุนเงินทุนเรียนต่อ ป.โทต่อไป 7. รัฐบาลต้องตั้งงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรมุสลิม เรื่องการต่อโท เอกในประเทศไว้ปีละ 1,000 ทุนทั้งประเทศ 8. ถ้ารัฐบาลไม่ลงทุน ประเทศชาติก็จะล้าหลังไม่พัฒนา 9. ถ้ารัฐบาลต้องการพัฒนาประเทศ รัฐต้องพัฒนาคน พัฒนาการศึกษา ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าหรือใช้คืนแบบไม่มีดอกเบี้ย / ฝากบอกประเทศไทยด้วย จากคนรักประเทศไทย

คนที่	ข้อเสนอแนะ
72	1. ประเทศไทยต้องประสานติดต่อขอรับทุน โควตา จากประเทศมุสลิม เพื่อส่งนักเรียนไทยมุสลิมไปเรียนต่างประเทศ ทั้งศาสนาและสามัญให้มากยิ่งขึ้น 2. ถ้าเป็นไปได้ปีละ 1,000 ทุนทั่วประเทศ 3. ต้องพิสูจน์และอย่าหลงเชื่อสหรัฐฯ ว่านักเรียนทุนเป็นผู้ก่อการร้าย 4. ประเทศไทยต้องมีการเจรจากับกลุ่มประเทศมุสลิมให้มาเปิดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พร้อมเงินทุน บุคลากร และความพร้อมในด้านอื่นๆ 6. ประเทศไทยต้องรับรองวุฒิการศึกษาจากประเทศมุสลิมอย่างเท่าเทียมกันมากกว่านี้ 7. อย่ามองนักเรียนจากประเทศมุสลิมด้วยความอคติ โปรดมองกันในมุมอย่างมนุษย์ที่ใจมีคุณธรรมบ้าง
73	1. อยากให้รัฐบาลส่งเสริมให้เด็กมุสสลิมได้เรียนสูงๆในต่างประเทศ 2. อยากให้มีทุนการศึกษาจากประเทศไทย เป็นจำนวนมาก 3.เพื่อจะช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ด้อยโอกาส แต่มีความสามารถที่จะสร้างเยาวชนไทยให้เจริญก้าวหน้าได้ 4. รัฐบาลไทยใจถึงเปิดกว้างทำให้มีผลต่อเศรฐกิจไทยในอนาคตอีกด้วย
74	1.อำนวยความสะดวกในเรื่องการขอวีซ่าในประเทศมุสลิม 2.ขอให้รัฐบาลตีค่าวุฒิของนักศึกษาที่จบจากประเทศมุสลิมเท่าเทียมกัน 3.ขอให้สถานฑูตในประเทศมุสลิมดูแลเอาใจใส่นักศึกษาให้มากกว่านี้
75	1.อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน 2.สนับสนุนด้านเงินทุน 3.ตั้งหน่วยงานดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ 4.ให้ความสำคัญกับการศึกษาศาสนาเหมือนกับการศึกษาสาขาอื่น 5.มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาและนักศึกษาอิสลาม
76	1.รัฐบาลต้องให้การสนับสนุนต่อการศึกษาให้มากกว่าที่เป็นอยู่ 2.มีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่อในต่างประเทศ 3.ให้การสนับสนุนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามและสถาบันมุสลิมต่างๆให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่
77	1.ควรเปิดโรงเรียนสอนศาสนาและสามัญควบคู่กันให้มากกว่านี้ 2.รัฐบาลควรสนับสนุนโรงเรียนสอนศาสนาให้เป็นโรงเรียนของรัฐ 3.ควรอนุมัติเงินเดือนของอาจารย์ที่สอนศาสนาให้มากกว่านี้
78	1.ขอให้รัฐบาลให้ความสำคัญกับการศึกษาของนักศึกษามุสลิมให้มากกว่านี้ 2.ส่งเสริมให้มีการมอบทุนการศึกษาให้กับนักศึกษามุสลิมที่ไปศึกษาในต่างประเทศ 3.รัฐบาลควรทำความเข้าใจกับผู้ที่ไปศึกษาจากประเทศมุสลิมและเสริมทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาบ้าง 4.รัฐบาลควรส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการศึกษากับประเทศมุสลิมให้มากกว่านี้ 5.รัฐบาลควรส่งเสริมบทบาทหน้าที่ให้กับนักศึกษามุสลิมที่สำเร็จการศึกษาและให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพของพวกเขาด้วย
79	1.หางานมารองรับให้กับนักเรียนที่จบจากต่างประเทศ(ประเทศมุสลิม) 2.อย่ามองว่านักเรียนที่จบมาเป็นกลุ่มหัวรุนแรง 3.ส่งเสริมอาชีพอิสระให้กับนักเรียน
80	1.ขอให้รัฐบาลดูแลนักเรียนโดยทั่วถึงกัน 2.ขอให้รัฐมีทุนการศึกษาเพื่อที่จะส่งเสริมเด็กยากจนให้มีค่าเล่าเรียน
81	1.ส่งเสริมในการศึกษาศาสนาและทุนการศึกษา 2.จัดหางานรองรับ 3.สร้างทัศนคติที่ดี 4'ให้รัฐบาลแนะแนวและโฆษณาถึงประเทศและสถาบันที่เสนอทุน
82	1.อยากให้รัฐบาลสร้างหอพักให้นักเรียนไทยในต่างประเทศเหมือนกับมาเลเซีย อินโดนีเซียกระท่า 2.อยากให้รัฐบาลรับรองวุฒิการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับ 3.จบมาแล้วอยากได้งานรองรับที่มีความมั่นคงกว่านี้ 4.รัฐบาลควรสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนมุสลิมเหมือนรัฐบาลมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไนให้การสนับสนุนแก่นักเรียนของเขา
83	1.เทียบวุฒิการศึกษา หรือ โอนวิชาที่ใกล้เคียงกันได้
84	1.ให้การช่วยเหลือด้านต่างๆโดยผ่านสถานฑูตไทย 2.ให้การประชาสัมพันธ์ต่อองค์กรนั้นๆให้มาก 3.ให้รับรองวุฒิหรือปริญญาบัตรโดยการรับสมัครนักวิชาการที่จบมา
85	1.ขอให้รัฐบาลสนใจคนในชาติโดยฉพาะมุสลิมมากกว่าเดิมนะครับ 2.อยากให้มีการเยียนสถาบันสอนศาสนาบ่อยๆเพื่อรับรู้ปัญหาต่างๆ 3.อยากให้มีการจัดหางานรองรับนักศึกษาและมีมหาวิทยาลัยอิสลามในเมืองไทย 4.อยากให้มีการสนใจใยดีมากขึ้น ในเรื่องคุณธรรมเพราะมันกำลังเสื่อมลงไปในสังคมบ้านเรา 5.ผมต้องการให้มีแบบสอบถามบ่อยๆ และเมื่อพวกคุณรับรู้ปัญหาแล้ว ก็จงช่วยเหลือตามความสามารถของพวกคุณ
86	1.ควรให้ความสำคัญกับวุฒิที่ถูกรับรอง 2.ควรให้ความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาและวัฒนธรรม
87	1.ให้มีการสนับสนุนมากกว่านี้ 2.มีการร่วมมือระหว่างประเทศในวิชาการศาสนาให้มากขึ้น
88	1.อยากให้รัฐบาลอำนวยความสะดวกในการเดินทาง 2.อยากให้มีสถานฑูตลิเบียในไทย
89	1.รัฐบาลควรให้การสนับสนุนมากกว่าในปัจจุบัน 2.ควรรับรองมาตรฐานการศึกษา 3.รัฐบาลควรนำเอาประโยชน์จากผู้ที่ไปศึกษาต่อหรือจบจากประเทศเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ให้มากกว่าปัจจุบัน
90	1.อย่ามองว่าการไปศึกษาต่อเป็นการไปฝึกการก่อการร้าย 2.อยากให้รัฐบาลมีทุนของรัฐบาลให้นักศึกษา
91	1. ขอให้มีทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนไทยที่ต้องการไปเรียนต่อในประเทศมุสลิม 2.สร้างความมั่นใจให้กับนักศึกษาที่เรียนจบมาว่าเขาจะต้องมีงานทำและเป็นที่ยอมรับของสังคม 3.ให้ความสนับสนุนนักเรียนที่ต้องการไปเรียนต่อในประเทศมุสลิมประเทศเหล่านั้นมีอะไรดีๆที่บางประเทศไม่มี 4. ขอให้มีเจตคติที่ดีต่อนักศึกษาที่ไปเรียนในประเทศมุสลิม
92	1. ต้องสนับสนุนเด็กมุสลิมไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ 2. ต้องยกระดับเด็กที่จบการศึกษาต่างประเทศ 3.ต้องมองในแง่ดีกับเด็กที่จบการศึกษาประเทศ 4.รัฐต้องจัดกองทุนเพื่อสนับสนุนเด็กมุสลิมไทยไปศึกษาศาสนาอิสลามต่างประเทศ 5.รัฐต้องมีความผูกพันธ์และเข้าใจกับประเทศมุสลิมมากๆๆๆ
93	1.ต้องมองในแง่ดีกับนักศึกษานอก 2.ต้องสนับสนุนเด็กมุสลิมไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ 3.จัดเตรียมที่รองรับนักศึกษาที่เรียนจบ 4.ต้องยกระดับนักศึกษานอก 5.รัฐต้องจัดกองทุนเพื่อสนับสนุนนักศึกษามุสลิม 6.รัฐต้องมีความผูกพันธ์และเข้าใจกับประเทศมุสลิมให้มากกว่านี้ 7.ต้องเปิดโอกาสและความสามารถให้แก่นักศึกษานอกให้มากยิ่งขึ้น 8.ให้รัฐบาลไทยจัดหาที่อยู่ให้กับนักศึกษาไทยเหมือนกับรัฐบาลมาเลเซียและอื่นๆ 9.ลดค่าเดินทางหรือพิเศษ(สำหรับเครื่องบิน)
94	1.รัฐควรส่งเสริมด้านทุนการศึกษาให้กับนักศึกษาต่างประเทศ 2.รัฐควรส่งเสริมให้นักศึกษาไปศึกษาในต่างประเทศให้มากๆ 3.รัฐควรส่งเสริมและดูแลนักศึกษาต่างประเทศที่กลับมาเพื่อให้มีงานทำ 4.ควรมองว่านักศึกษาต่างประเทศเป็นปัญญาชนที่ให้และช่วยชาติได้ 5.ควรดูแลความสงบสุขและรับรู้การแก้ปัญหาความทุกข์ยากของนักศึกษาต่างประเทศที่กำลังศึกษาและกลับมาจากเมืองนอกเพื่อมีงานและความเป็นอยู่ที่มั่นคงในอนาคตและไม่มองข้ามและไม่สร้างเป็นศัตรูกับนักศึกษาต่างประเทศมุสลิม
95	1.อยากให้รัฐบาลรับรู้ความเป็นอยู่ของนศ.ไทยในต่างประเทศ 2.อยากให้รัฐบาลจัดหาทุนให้กับนศ.ที่เรียนอยู่ในต่างประเทศ

คนที่	ข้อเสนอแนะ
96	1.อยากให้รัฐบาลไทยช่วยสนับสนุนทุนในการศึกษาในสาขาวิชาที่ไม่ใช่ศาสนาด้วย
97	1.ให้รัฐบาลหาแนวทางการป้องกันปัญหา 2.อยากให้รัฐบาลอำนวยการจัดตั้งสมาคมนักศึกษาของประเทศต่างๆอย่างถูกต้อง 3.ให้รัฐบาลจัดกงศุลหรือสถานฑูตเพื่อดูแลนักศึกษาที่เรียนต่างประเทศ 4.ให้รัฐบาลอำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักศึกษาที่จะไปเรียนตะวันออกกลางและมีการประชุมกันกับรัฐบาลเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน 5.เมื่อจบแล้วให้รัฐจัดหางานให้ตรงกับสาขาที่เรียนด้วย 6.รัฐบาลไม่ควรมีอคติกับนักศึกษาที่เรียนต่างประเทศ
98	1.ให้รัฐบาลส่ทุนการศึกษาในประเทศมุสลิมมากๆ 2.ให้รัฐจัดที่พักสำหรับนักศึกษา
99	1.ขอให้รัฐบาลสนับสนุนการศึกษาต่อในประเทศมุสลิม 2. ขอให้รัฐบาลช่วยปรับวุฒิหรือเทียบวุฒิให้เท่าเทียมกับในประเทศไทย
100	1.ขอให้รัฐบาลช่วยสนับสนุนทุนให้เพิ่มมากขึ้น 2.ขอให้รัฐบาลปรับเงินเดือนสำหรับนักศึกาประเทศมุสลิมให้เหมือนกับนักศึกษาในประเทศ 3.ให้รัฐบาลดูแลเอาใจใส่นักศึกษาที่จบจากประเทศมุสลิมให้เหมือนกับนักศึกษาทั่วไป
101	1.ขอให้เอาใจใส่กับการศึกษาในประเทศมุสลิม 2.ขอให้รัฐบาลไทยจัดทุนการศึกษาด้วยเหมือนกับการศึกษาสามัญ
102	1.ขยายโอกาสให้ผู้ที่มีความสามารถทางการศึกษาได้ไปเรียนต่อต่างประเทศ 2.ขอให้รัฐบาลให้ทุนสนับสนุนเพื่อเรียนต่อต่างประเทศแก่ผู้ที่มีโอกาส 3.ขอให้ทางรัฐบาลให้ความสำคัญแก่ผู้ที่จบจากต่างประเทศเหมือนกับคนที่จบในประเทศ(เพราะเขาผู้นั้นก็คือนักศึกษาเหมือนกัน)
103	1.อยากให้รัฐบาลมีทุนเพื่อการศึกษาต่อต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศมุสลิม 2.อยากให้รัฐบาลมีที่พักเฉพาะนักศึกษาและสมาคมที่ดีกว่าทีเป็น 3.อยากให้รัฐบาลมีความเสมอภาคในการบรรจุเพื่อเป็นข้าราชการของรัฐ
104	1.อยากให้รัฐบาลตีค่าวุฒิการศึกษาของสถาบันการศึกษามุสลิมเหมือนกับสถาบันการศึกษาของยุโรป 2.อยากให้รัฐบาลส่งเสริมและให้ทุนการศึกษาสำหรับมุสลิมที่ต้องการศึกษาในด้านศาสนา
105	1. ให้ทนการศึกษา 2.ให้ได้รับบรรจุเป็นข้าราชการ
106	1.ควรมีทุนเยอะๆ 2.ควรติดตามจัดเตรียมที่ทำงานหรือรองรับพวกเขากลับมาจากต่างประเทศ
107	1.การให้ความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลไทยกับประเทศมุสลิมควรมีมากขึ้น 2.การลดซึ่งอคติหรือเพิ่มสนับสนุนการศึกษาให้นักเรียนไทยมุสลิมเพิ่มขึ้น 3.เพิ่มทุนการศึกษาในสาขาวิชาที่หลากหลายและเข้าถึงระดับรากหญ้าอย่างแท้จริง 4.รัฐบาลไทยควรรับรองวุฒิและเทียบวุฒิตลอดจนระดับเงินเดือนที่ชัดเจน
108	1.ขอให้รัฐบาลไทยส่งเสริมการศึกษาให้ทั่วถึง
109	1.ให้รัฐบาลส่งเสรมแหล่งทุนในการศึกษาต่อในประเทศอาหรับ
110	1..ให้มีการรับรองวุฒิการศึกษา 2.ให้มีการช่วยเหลือสวัสดิการความสะดวกในเรื่องต่างๆ 3.ให้ทุนของรัฐบาลไปศึกษาต่อในสาขาต่างๆ 4.ให้โอกาสในการเข้าทำงานของหน่วยงานรัฐบาลมากขึ้น 5.ให้การอบรมเพิ่มเติมในวิชาความรู้ที่เกี่ยวข้อง
111	1.ให้รัฐบาลส่งเสริมแหล่งทุนในการศึกษาต่อในประเทศอาหรับ 2.ให้เห็นความสำคัญกับอาหรับที่มาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศปัจจุบันอาหรับมาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น
112	1.เปิดโอกาสให้นักศึกษานอกเข้าทำงานทุกหน่วยงานของรัฐ
113	1.รัฐบาลควนสนับสนุนทั้งในเรื่องทุนการศึกษาและติดต่อสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มประเทศมุสลิมเพื่อให้นักศึกษาไทย-มุสลิม สามารถเข้าศึกษาต่อให้ครอบคลุมในทุกสาขาวิชาเพราะจะเป็นการดีต่อประเทศไทยทังในด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง
114	1.ให้รัฐบาลติดต่อกับประเทศมุสลิมในการส่งนักศึกษา 2.ให้รัฐมีทุนเรียนฟรีแด่มุสลิมทั่วประเทศ
115	1.อยากให้รัฐบาลส่งเสริมการเรียนศาสนาในต่างประเทศ 2.อยากให้รัฐบาลให้แหล่งทุนมากๆ 3.อยากให้รัฐบาลเทียบวุฒิการศึกษาสูงขึ้น
116	1.อยากให้รัฐบาลส่งเสริมการศึกษาต่อในประเทศมุสลิมและสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศของนักเรียนไทยด้วย2.เปิดโอกาสหรือให้ความสะดวกแก่นักศึกษาที่จะไปเรียนต่อการศึกษาต่างประเทศ 3.ให้ทุนการศึกษาหรือช่วยเหลือต่างๆต่อนักศึกษา 4.จัดเตรียมแหล่งต่างๆเพื่อรองรับนักศึกษาที่จบมา
117	1.จัดเตรียมแหล่งทำงานเพื่อรองรับนักศึกษาที่จบมา 2.ให้วุฒิการศึกษาสูงเทียบกับวุฒิสามัญด้วย 3.เปิดโอกาสให้กับนักศึกษาที่จะเรียนต่างประเทศ
118	1.เปิดวิสัยทัศน์และมีมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มประเทศมุสลิม 2.เปิดโอกาสทางการศึกษาโดยการประสานความร่วมมือกับ ศธ.ของประเทศนั้น 3.ให้ความดูแลเอาใจใส่ ชีวิตความเป็นอยู่ของนักศึกษาไทยในประเทศมุสลิม 4.ให้ความสะดวกในการเดินทาง เข้าออก 5.ลดอคติต่อนักศึกษาและประเทศมุสลิม ด้านดีของประเทศมุสลิมมีมากกว่าด้านไม่ดี งดบริโภคสื่อ ควรเข้าถึงชมรม สมาคมนักศึกษาอย่างจริงจัง
119	1.อยากให้รัฐบาลไทยให้ความสนใจ และให้การส่งเสริมสนับสนุนมากขึ้น 2.ให้รัฐบาลไทยให้การยอมรับ และรับรองวิทยฐานะการศึกษาในประเทศมุสลิม
120	1.เลิกมองมุสลิมเป็นผู้ก่อการร้าย 2.เปิดหูเปิดตา มองดูโลกอาหรับเพราะเป็นแหล่งการค้า 3.นักเรียนมุสลิมถูกอบรมเรื่องคุณธรรมและความถูกต้อง 4.คนมีศาสนาไม่ใช่คนไม่ดีและไม่ขี้โกง 5.ทำไมไม่ให้โอกาสคนดีเข้ามาทำงานในสถานที่ราชการ
121	1.อยากให้มีสถานฑูตไทยลิเบีย 2.อยากให้รัฐบาลไทยมีทัศนคติที่ดีเป็นธรรมต่อนักศึกษา 3.อยากให้รัฐบาลไทยช่วยเหลือทางด้านกิจกรรมของนักศึกษา
122	1.จัดการศึกษาเสริมด้านสามัญที่สะดวกและเพียงพอ 2.รองรับวุฒิการศึกษาต่อในไทยโดยสะดวก 3.รองรับอาชีพ ส่งเสริมอาชีพแก่นักศึกษา
123	1.มีการรองรับอาชีพให้แก่นักศึกษา 2.รองรับวุฒิการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในประเทศไทยโดยสะดวก
124	1.ส่งเสริมในเรื่องทุนการศึกษา 2.เปิดโอกาสให้ไปทำงานในสถาบันอื่นๆบ้าง
125	1.เพิ่มสถาบันที่จะรับรองนักศึกษาไทยจากต่างประเทศ 2.เพิ่มอัตราทุน(โดยติดต่อสัมพันธ์ทางการฑูตอย่างดี)

คนที่	ข้อเสนอแนะ
126	1.เลิกมองนักศึกษาที่เรียนต่อสายศาสนาในต่างประเทศว่าเป็นผู้ก่อการร้าย 2.มอบทุนช่วยเหลือผู้ขาดโอกาส 3.ช่วยเรื่องการเดินเอกสารให้ง่ายกว่าที่เป็นอยู่
127	1.ควรส่งเสริมให้มุสลิมสามารถเรียนหรือศึกษาในระดับสูงโดยการจัดทุนเฉพาะ
128	1.ควรจัดสรรงบประมาณหรือทุนการศึกษา 2.ช่วยประสานระหว่างรัฐบาลด้วยกันในด้านอำนวยความสะดวกและสวัสดิการต่างๆ 3.ช่วยจัดหางานโดยเฉพาะประเทศมุสลิม
129	1.ให้สนับสนุนนักศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการ 2.ให้ใกล้ชิดกับองค์กรของรัฐมีส่วนเกี่ยวข้อง(กงสุล)
130	1.ขอให้รัฐบาลเปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนต่อในต่างประเทศมากกว่านี้ 2.ขอรัฐบาลช่วยส่งเสริมและเพิ่มทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาไทยในต่างประเทศ 3.ช่วยดูแลและให้ความสะดวกต่อนักศึกษาไทยในต่างประเทศ
131	1.ลบการมีอคติในการมองภาพรวมของประเทศในโลกอิสลาม 2.หาข้อมูลการศึกษาในประเทศที่มีนักศึกษาไทยเรียนอยู่ที่นั่น 3.สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเหล่านั้น 4.จัดหาทุนของรัฐบาลให้นักศึกษาที่อยากจะต่อในประเทศโลกอิสลามเหมือนที่รัฐบาลได้ให้ทุนการศึกษาต่อนักศึกษาที่เรียนยุโรปอเมริกา
132	1.ให้มีทุนของรัฐบาลที่ส่งนักศึกษาไปศึกษาต่อในประเทศมุสลิม 2.ให้มีการติดต่อกับสถาบันต่างๆในโลกมุสลิมเพื่อขอทุนให้นักศึกษา 3.ให้ความสะดวกในการดำเนินการต่างๆเพื่อการศึกษาต่อ 4.ให้การดูแลและติดตามช่วยเหลือนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่
133	1รัฐบาลควรเปิดกว้างและสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาต่างๆมีสิทธิ์ในการที่จะส่งนักศึกษาเข้าสอบชิงทุน เนื่องจากในขณะนี้มีบางสถาบันไม่มีสิทธิ์ดังกล่าว ซึ่งอาจจะมองได้ว่าเป็นการปิดกั้นโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนไทย 2.รัฐบาลควรมีการติดตามดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่ศึกษาต่อในต่างประเทศเพื่อให้เขาได้รู้สึกว่าทางรัฐบาลไทยไม่ได้ทอดทิ้งเขาและเมื่อเขามีปัญหา เขาสามารถติดต่อกับทางรัฐบาลได้ทันที 3.สำหรับนักศึกษาที่จบการศึกษาจากประเทศมุสลิม รัฐบาลควรมีการขยายโอกาสทางด้านการทำงาน เนื่องจากขณะนี้นักศึกษาส่วนใหญ่จบกลับมาแล้ว ไม่มีหน่วยงานใดๆ ที่รองรับการทำงานได้อย่างชัดเจนและแน่นอน

2.2 รายละเอียดของการไปศึกษาของนักเรียนนอกแยกตามประเทศ

ประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา		N	%
1	มาเลเซีย	6	3.45
2	อินโดนีเซีย	8	4.60
3	อินเดีย	6	3.45
4	ปากีสถาน	15	8.62
5	อีหร่าน	3	1.72
6	อียิปต์	63	36.21
7	ซาอูดิอารเบีย	25	14.37
8	จอร์แดน	7	4.02
9	ซีเรีย	1	0.57
10	คูเวต	3	1.72
11	กาตาร์	1	0.57
12	ลิเบีย	6	3.45
13	โมรอคโค	2	1.15
14	อีรัก	4	2.30
15	ปาเลสไตน์	1	0.57
16	ตูนีเซีย	1	0.57
17	ซูดาน	4	2.30
18	แอฟริการใต้	1	0.57
19	ไม่ตอบ	17	9.77
	รวม	174	100.00

ตารางที่ 9 ประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา

ประเทศที่ผู้ตอบแบบสอบถามสำเร็จการศึกษา มีดังนี้

ไม่ตอบ	จำนวน 17 คน	คิดเป็นร้อยละ 9.77
สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์	จำนวน 63 คน	คิดเป็นร้อยละ 36.21
ซาอูดิอาระเบีย	จำนวน 25 คน	คิดเป็นร้อยละ 14.37
ปากีสถาน	จำนวน 15 คน	คิดเป็นร้อยละ 8.62
อินโดนีเซีย	จำนวน 8 คน	คิดเป็นร้อยละ 4.6
จอร์แดน	จำนวน 7 คน	คิดเป็นร้อยละ 4.02
มาเลเซีย อินเดีย ลิเบีย	ประเทศละ 6 คน	คิดเป็นร้อยละ 3.45
อีรัก ซูดาน	ประเทศละ 4 คน	คิดเป็นร้อยละ 2.3
อีหร่าน คูเวต	ประเทศละ 3 คน	คิดเป็นร้อยละ 1.72

ซีเรีย กาตาร์ ปาเลสไตน์ โมร็อคโค ตูนิเซีย ประเทศละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.57

2.3 แหล่งทุนการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับ ขณะที่ศึกษาในต่างประเทศ

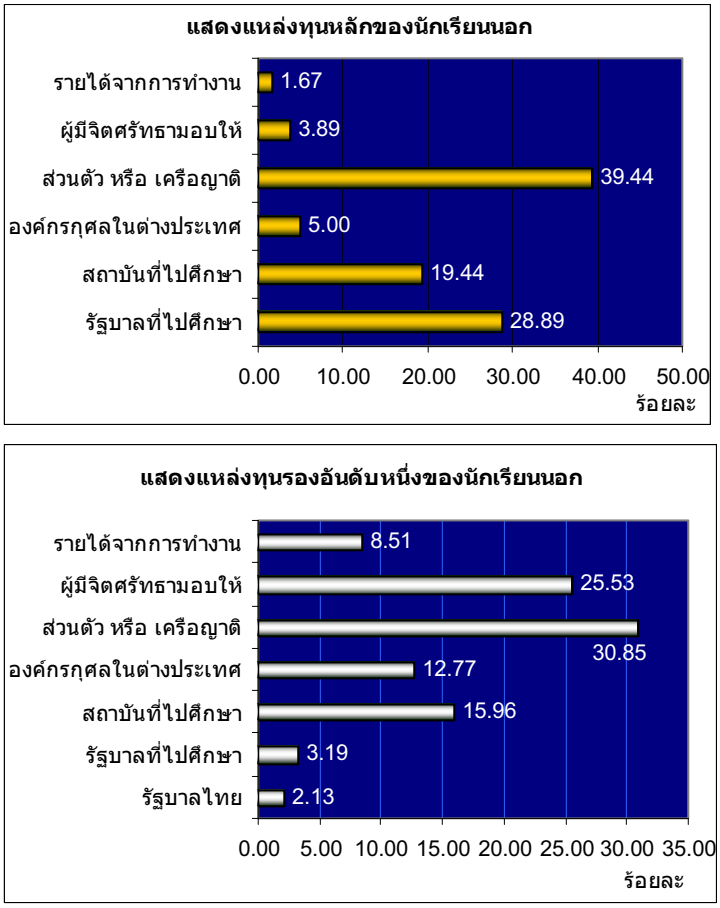

แผนภูมิที่ 20 แหล่งทุนหลักและแหล่งทุนรองที่นักเรียนนอกได้รับขณะที่ศึกษาต่างประเทศ

จากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม

แหล่งทุนที่นักเรียนนอกได้รับเป็นทุนหลัก (อันดับที่หนึ่ง 1)ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในต่างประเทศ ได้แก่ ทุนส่วนตัว ครอบครัว เครือญาติ ร้อยละ 39.44 ทุนจากรัฐบาลที่ไปศึกษา ร้อยละ 28.89 ทุนจากสถาบันที่ไปศึกษา ร้อยละ 19.44 ทุนจากองค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ ร้อยละ 5 ทุนจากผู้มีจิตศรัทธามอบให้ ร้อยละ 3.89 และหารายได้จากการทำงานขณะที่ศึกษา ร้อยละ1.67

แหล่งทุนที่นักเรียนนอกได้รับเป็นอันดับที่สอง ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในต่างประเทศ ได้แก่ ทุนส่วนตัว ครอบครัว เครือญาติ ร้อยละ 30.85 ทุนจากผู้มีจิตศรัทธามอบให้ ร้อยละ 25.53 ทุนจากสถาบันที่ไปศึกษา ร้อยละ 15.96 ทุนจากองค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ ร้อยละ 12.77 หารายได้จากการทำงานขณะที่ศึกษา ร้อยละ 8.51 และทุนจากรัฐบาลไทย ร้อยละ 2.13

ถ้าพิจารณาจากทุนหลักพบว่า ทุนการศึกษาที่ได้รับจากต่างประเทศที่ไปศึกษา (จากรัฐบาลที่ไปศึกษา จากสถาบันที่ไปศึกษาและจากองค์กรสาธารณะกุศลในประเทศที่ไปศึกษา) รวมร้อยละ 53.33 ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มทุนการศึกษาที่ใหญ่ที่สุด รองลงมาคือทุนจากครอบครัวและเครือญาติของนักเรียนนอกเอง ส่วนทุนของรัฐบาลไทยที่ให้กับนักเรียนนอกกลุ่มนี้มีเพียงร้อยละ 2.13 เท่านั้นและนักเรียนนอกใช้เป็นทุนเสริมในอันดับที่สอง

2.4 ลักษณะทุนการศึกษาที่นักเรียนนอกได้รับ

1) ทุนจากรัฐบาลต่างประเทศที่ไปศึกษา

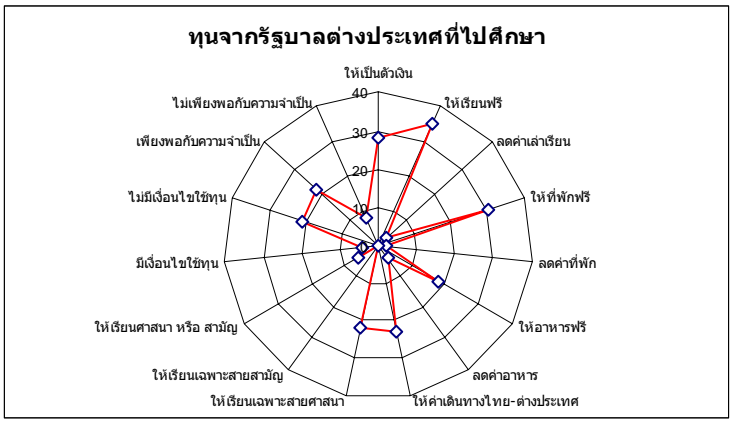

แผนภูมิที่ 21 ลักษณะของทุนที่ได้รับจากรัฐบาลต่างประเทศที่ไปศึกษา

วิเคราะห์ลักษณะทุนจากรัฐบาลต่างประเทศที่ไปผู้ตอบแบบสอบถามได้รับขณะที่ไปศึกษาในต่างประเทศ พบว่า

ให้เป็นตัวเงิน	ร้อยละ 12.39
ให้เรียนฟรี	ร้อยละ 15.49
ให้ที่พักฟรี	ร้อยละ 13.27

ให้อาหารฟรี	ร้อยละ 7.96
ให้ค่าเดินทางระหว่างประเทศ	ร้อยละ 10.18
ให้เรียนเฉพาะสายศาสนา	ร้อยละ 9.73
ไม่มีเงื่อนไขต้องใช้ทุน	ร้อยละ 9.29
เพียงพอกับความจำเป็น	ร้อยละ 9.73

2) ทุนจากสถาบันที่ไปศึกษา

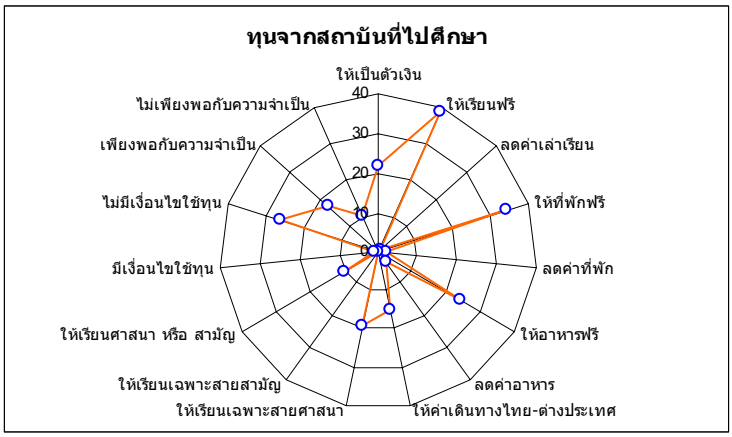

แผนภูมิที่ 22 ลักษณะทุนจากสถาบันที่ไปศึกษาในต่างประเทศ

วิเคราะห์ลักษณะทุนจากสถาบันที่ไปศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามได้รับขณะที่ไปศึกษาในต่างประเทศ พบว่า

ให้เป็นตัวเงิน	ร้อยละ 9.87
ให้เรียนฟรี	ร้อยละ 17.5
ให้ที่พักฟรี	ร้อยละ 15.2
ให้อาหารฟรี	ร้อยละ 10.8
ให้ค่าเดินทางระหว่างประเทศ	ร้อยละ 6.73
ให้เรียนเฉพาะสายศาสนา	ร้อยละ 8.52
ไม่มีเงื่อนไขต้องใช้ทุน	ร้อยละ 11.7
เพียงพอกับความจำเป็น	ร้อยละ 7.62
ไม่เพียงพอกับความจำเป็น	ร้อยละ 4.48

3) ทุนผู้มีจิตศรัทธา

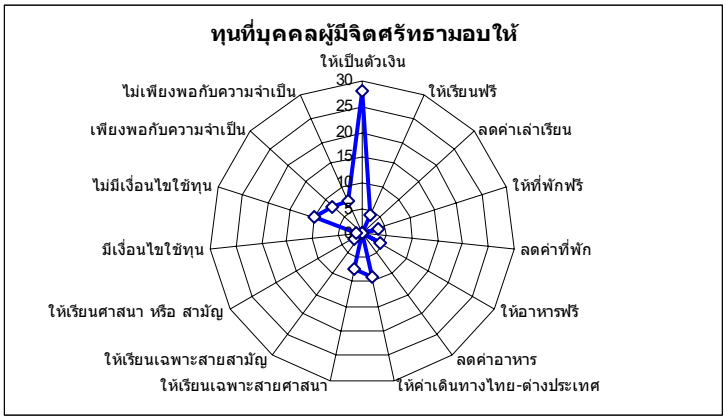

แผนภูมิที่ 23 ลักษณะทุนที่ผู้มีจิตศรัทธาให้แก่นักเรียนนอก

วิเคราะห์ลักษณะทุนจากผู้มีจิตศรัทธามอบให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามขณะที่ไปศึกษาในต่างประเทศ พบว่า

ให้เป็นตัวเงิน	ร้อยละ 33.7
ให้ค่าเดินทางระหว่างประเทศ	ร้อยละ 10.8
ให้เรียนเฉพาะสายศาสนา	ร้อยละ 8.43
ไม่มีเงื่อนไขต้องใช้ทุน	ร้อยละ 12
เพียงพอกับความจำเป็น	ร้อยละ 9.64
ไม่เพียงพอกับความจำเป็น	ร้อยละ 8.43

4) ทุนขององค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ

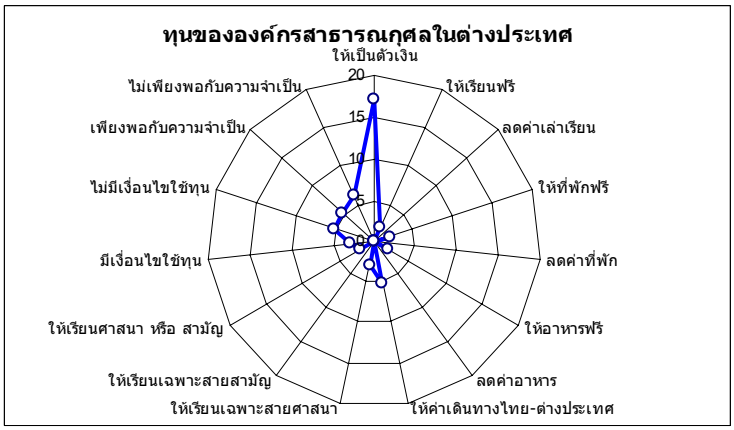

แผนภูมิที่ 24 ลักษณะทุนจากองค์กรสาธารณกุศลให้แก่นักเรียนนอก

วิเคราะห์ลักษณะทุนขององค์กรการกุศลในต่างประเทศที่มอบให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถาม ขณะที่ไปศึกษาในต่างประเทศ พบว่า

ให้เป็นตัวเงิน	ร้อยละ 32.69
ให้ค่าเดินทางระหว่างประเทศ	ร้อยละ 9.62
ไม่มีเงื่อนไขต้องใช้ทุน	ร้อยละ 9.62
เพียงพอกับความจำเป็น	ร้อยละ 9.62
ไม่เพียงพอกับความจำเป็น	**ร้อยละ 11.54**

2.5 วิธีการได้รับทุนการศึกษา

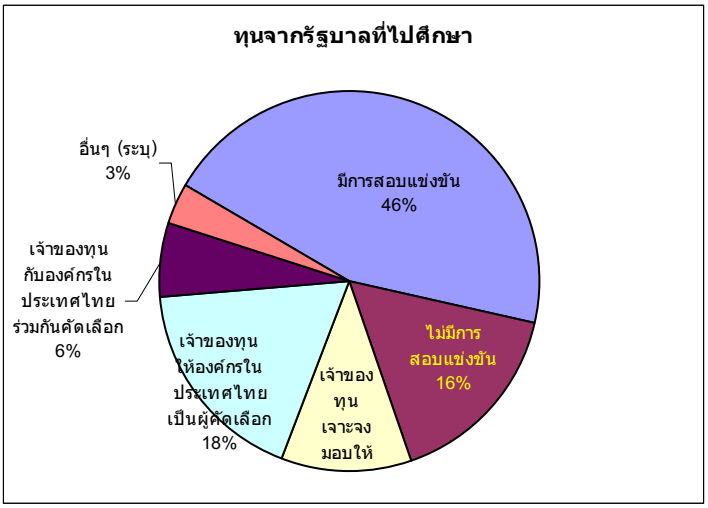

แผนภูมิที่ 25 วิธีการได้รับทุนจากรัฐบาลต่างประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา

ทุนจากรัฐบาลที่ไปศึกษา มีการสอบแข่งขัน ร้อยละ 46 ไม่มีการสอบแข่งขัน ร้อยละ 16 เจ้าของทุนเจาะจงมอบให้ ร้อยละ 11 เจ้าของทุนให้องค์กรในประเทศไทยเป็นผู้คัดเลือก ร้อยละ 18 เจ้าของทุนกับองค์กรในประเทศร่วมกันคัดเลือก ร้อยละ 6

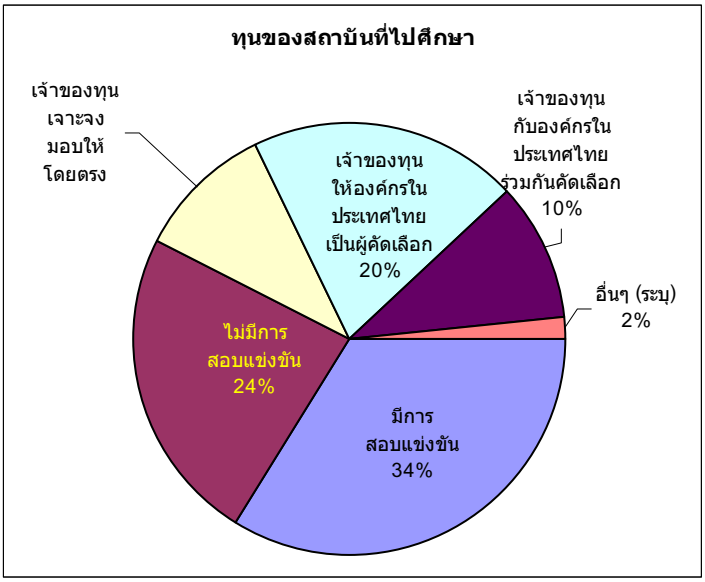

แผนภูมิที่ 26 วิธีการได้รับทุนจากสถาบันการศึกษาต่างประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา

ทุนของสถาบันที่ไปศึกษา มีการสอบแข่งขัน ร้อยละ 34 ไม่มีการสอบแข่งขัน ร้อยละ 24 เจ้าของทุนให้องค์กรในประเทศไทยเป็นผู้คัดเลือก ร้อยละ 20 เจ้าของทุนเจาะจงมอบให้ ร้อยละ 10 เจ้าของทุนกับองค์กรในประเทศร่วมกันคัดเลือก ร้อยละ 10

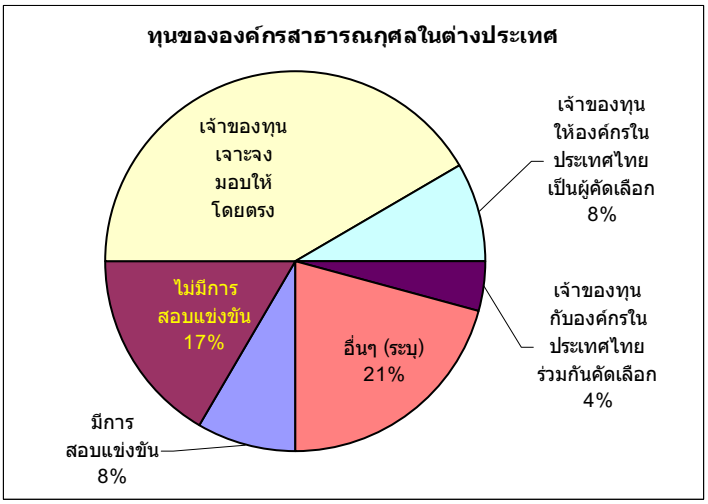

แผนภูมิที่ 27 วิธีการได้รับทุนจากองค์กรสาธารณกุศลต่างประเทศที่นักเรียนนอกไปศึกษา

ทุนขององค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ เจ้าของทุนเจาะจงมอบให้ ร้อยละ 42 ไม่มีการสอบแข่งขัน ร้อยละ 17 มีการสอบแข่งขัน ร้อยละ 8 เจ้าของทุนให้องค์กรในประเทศไทยเป็นผู้คัดเลือก ร้อยละ 8 เจ้าของทุนกับองค์กรในประเทศร่วมกันคัดเลือก ร้อยละ 4

2.6 ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของนักเรียนต่อปี จำแนกตามรายประเทศ

ตารางที่ 10 ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของนักเรียนนอกแยกตามประเทศ

ที่	ประเทศ	ค่าใช้จ่าย บาท/ปี
1	กาตาร์	0
2	คูเวต	0
3	จอร์แดน	100,444
4	ซาอุดิอารเบีย	43,300
5	ซีเรีย	180,000
6	ซูดาน	68,250
7	ตูนีเซีย	61,500
8	ปากีสถาน	43,850
9	ปาเลสไตน์	50,000
10	มาเลเซีย	111,333
11	โมรอคโค	82,800
12	ลิเบีย	118,000
13	อินเดีย	47,400
14	อินโดนีเซีย	80,000
15	อียิปต์	66,600
16	อีรัก	56,800
17	อีหร่าน	48,000

ประเทศที่กลุ่มเป้าหมายตอบ มีค่าใช้จ่ายต่อปีสูงที่สุด เรียงตามลำดับ คือ ซีเรีย(180,000 บาท) ลิเบีย (118,000 บาท) มาเลเซีย (111,333 บาท) จอร์แดน (100,444 บาท) ส่วนค่าใช้จ่ายต่ำที่สุดเรียงตามลำดับ คือ ซาอุดิอาระเบีย (43,300 บาท) ปากีสถาน (43,850 บาท) อินเดีย (47,400 บาท) และอีหร่าน (48,000 บาท)

ปัญหาที่พบจากการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ กลุ่มเป้าหมายที่ตอบแบบสอบถามมีความหลากหลายในด้านการแสดงค่าใช้จ่ายในการศึกษา และลักษณะการได้รับทุน ดังนี้

- บางประเทศให้ทุนการศึกษาฟรีทั้งหมด รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศระหว่างที่กำลังศึกษา จึงไม่มีค่าใช้จ่ายส่วนตัว หรือมีน้อย เช่น ประเทศคูเวต กาตาร์
- บางประเทศให้ทุนเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมด ยกเว้นการเดินทางระหว่างประเทศ ที่นักเรียนนอกต้องจ่ายเอง ค่าใช้จ่ายส่วนตัวจึงมีบ้าง แต่ก็ไม่มากนัก เช่น ประเทศซาอุดิอาระเบีย
- บางประเทศให้ทุนการศึกษาเพียงบางเรื่อง เช่น เรียนฟรี ที่พักฟรี เป็นต้น ส่วนค่าใช้จ่ายที่เกินจากนี้จะต้องใช้ทุนส่วนตัวและครอบครัว เช่น อียิปต์ ซูดาน ตูนีเซีย
- บางประเทศไม่มีทุนการศึกษาให้นักเรียนนอก ค่าใช้จ่ายที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจึงสะท้อนให้เห็นค่าใช้จ่ายจริงและเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนนอกเองทั้งหมด เช่น ประเทศซีเรีย จอร์แดน มาเลเซีย

ทั้งนี้พบว่า การได้มาของข้อมูลในด้านทุนการศึกษา ค่อนข้างจะเข้าถึงข้อมูลจริงได้ไม่ง่ายนัก อาจเนื่องจากแหล่งทุนบางประเทศเจาะจงให้เป็นการเฉพาะแก่สถาบันที่ร้องขอและมักจะสงวนแหล่งทุนเป็นความลับอยู่จำนวนไม่น้อย อีกประการหนึ่ง คือ การที่นักเรียนนอกใช้ทุนส่วนตัวไปศึกษาเองที่มีการใช้ชีวิตอย่างประหยัด อดออม และไม่สามารถประมาณการค่าใช้จ่ายที่ชัดเจนได้

2.7 ลำดับการใช้ทุนการศึกษาของนักเรียนนอก

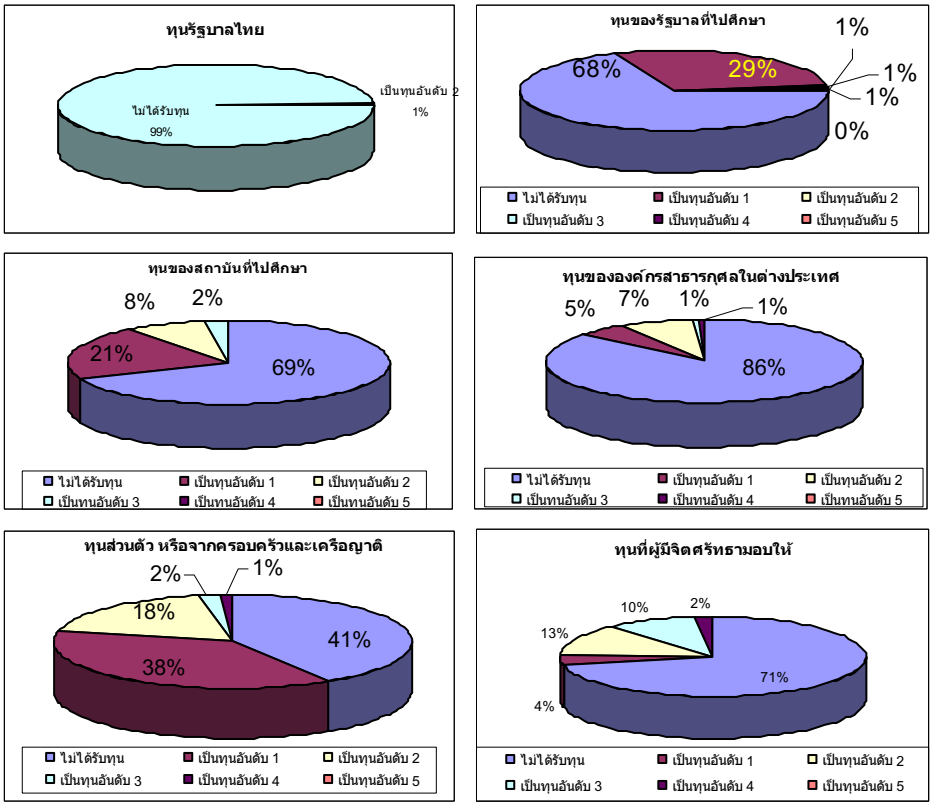

แผนภูมิที่ 28 เปรียบเทียบแหล่งทุนต่างๆที่นักเรียนนอกได้รับ

จากนักเรียนนอก 174 คน ผลจากการสำรวจพบว่า

- นักเรียนนอกไม่ได้รับทุน จากแหล่งทุนต่อไปนี้เลย

  รัฐบาลไทย 172 คน ทุนรัฐบาลที่ไปศึกษา 115 คน ทุนของสถาบันที่ไปศึกษา 120 คน ทุนขององค์กรสาธารณกุศลของประเทศไทย 174 คน ทุนขององค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ 150 คน ทุนของสถาบันการศึกษาเดิมของผู้ศึกษาในประเทศไทย 174 คน ทุนของสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศไทย 174 คน ทุนร่วมระหว่างองค์กรต่างประเทศกับองค์กรในประเทศไทย 173 คน ทุนส่วนตัว หรือทุนจากครอบครัว เครือญาติ 75 ทุนที่บุคคลผู้มีจิตศรัทธามอบให้ 125 คน รายได้จากการทำงานขณะศึกษาในต่างประเทศ 153 คน

- นักเรียนนอกได้รับทุนหลักอันดับที่ 1 จากแหล่งทุนต่อไปนี้

ทุนส่วนตัว หรือทุนจากครอบครัว เครือญาติ 67 คน ทุนรัฐบาลที่ไปศึกษา 52 คน ทุนของสถาบันที่ไปศึกษา 33 คน ทุนขององค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ 8 คน ทุนที่บุคคลผู้มีจิตศรัทธามอบให้ 6 คน รายได้จากการทำงานขณะศึกษาในต่างประเทศ 3 คน ทุนร่วมระหว่างองค์กรต่างประเทศกับองค์กรในประเทศไทย 1 คน

- นักเรียนนอกได้รับทุนหลักอันดับที่ 2 จากแหล่งทุนต่อไปนี้

ทุนส่วนตัว หรือทุนจากครอบครัว เครือญาติ 27 คน ทุนที่บุคคลผู้มีจิตศรัทธามอบให้ 23 คน ทุนของสถาบันที่ไปศึกษา 14 คน ทุนขององค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ 11 คน รายได้จากการทำงานขณะศึกษาในต่างประเทศ 8 คน ทุนรัฐบาลที่ไปศึกษา 3 คน

(3) ทัศนคติจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายไทยในด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม

3.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ

ทัศนคติจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายไทยในด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม ได้จากกรณีศึกษาข้าราชการที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานรัฐ 5 หน่วยงาน คือ 1) สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธการ 2) กลุ่มการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 3) สำนักความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ 4) กองตะวันออกกลาง กระทรวงการต่างประเทศ และ 5) โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ได้ข้อพิจารณาที่อาจจำแนกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. การมีศักยภาพในเชิงความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมในระดับรัฐบาล รัฐบาลไทยมีศักยภาพทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ เจตคติรัฐบาลเอง และเจตคติมุ่งร่วมมือกับประเทศมุสลิม ศักยภาพได้แสดงออกจากความพยายามร่วมมือทางด้านการศึกษากับประเทศมุสลิม การได้รับการตอบสนอง และความพยายามของประเทศมุสลิมที่จะเปิดความร่วมมือช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่ต่างประเทศรวมทั้งประเทศไทยในรูปของการแลกเปลี่ยนบุคลากร การวิจัย การให้ทุนการศึกษาทั้งในระดับอาเซียน(มาเลเซีย อินโดนีเซีย) และโลกมุสลิมส่วนอื่น(ปากีสถาน อียิปต์ คูเวต ตุรกี อีหร่าน) นอกจากนั้นภาครัฐมีความประสงค์ที่จะเข้าไปส่วนร่วมมือในกระบวนการไปศึกษาต่างประเทศของมุสลิมของภาคเอกชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา อันเป็นทางที่ไปสู่การประสานสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศมุสลิม

2. อย่างไรก็ตาม การแปลงศักยภาพให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ยังมีอุปสรรคอยู่หลายด้าน ได้แก่

2.1 ความหวั่นไหวเกรงผลกระทบในเรื่องความมั่นคงของภาครัฐเป็นอุปสรรคต่อความ ร่วมมือกับประเทศมุสลิม

2.2 การขาดความคุ้นเคยกับประเทศในโลกมุสลิมส่วนใหญ่ ประเทศที่มีความร่วมมือทางการศึกษากับประเทศไทยในระดับหนึ่งนั้น มีอยู่เป็นเพียงส่วนน้อยของประเทศในโลกมุสลิมเท่านั้น

2.3 การมีพื้นฐานวิชาความรู้และเจตคติของมุสลิมยังจำกัดในเรื่องวิชาที่เรียกว่า "ด้านศาสนา" เท่านั้นไม่เปิดกว้างไปสู่วิชาสาขาอื่นๆ

2.4 ความด้อยคุณภาพทางด้านการศึกษาในเชิงการแข่งขันของนักเรียนมุสลิม โครงการส่งเสริมการศึกษาที่รัฐบาลไทยและรัฐบาลประเทศมุสลิมจัดสรรทุนให้ และจำนวนไม่น้อยมีลักษณะเป็นทุนเปิด ซึ่งทุนประเภทนี้ไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะสาขาอิสลามศึกษาและแก่มุสลิมเท่านั้น แต่เป็นวิชาทางด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมศาสตร์ให้แก่บุคคลทั่วไป ที่ต้องอาศัยความสามารถทางวิชาสามัญที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาษาอังกฤษสูง ซึ่งนักเรียนมุสลิมมักจะอ่อนในวิชาเหล่านี้ จะมีผู้ผ่านการแข่งขันได้เพียงส่วนน้อย

3.2 รายละเอียดทัศนคติจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายไทยในด้านการศึกษาระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม

สาระส่วนนี้ได้จากการสัมภาษณ์ลึกข้าราชการระดับสูงจาก 5 หน่วยงานราชการที่กล่าวมา ซึ่งคำสัมภาษณ์จากคณะวิจัย มีทั้งลักษณะคำถามและการแสดงความคิดเห็น ในการนำเสนอผลการสัมภาษณ์คำถามและความคิดเห็นจากคณะผู้สัมภาษณ์ จะใช้คำว่า "ถาม" ส่วนคำตอบจากข้าราชการผู้ให้สัมภาษณ์ใช้คำว่า "ตอบ" อนึ่งการสัมภาษณ์นี้ได้กระทำขึ้นในเดือน กันยายน 2550

3.2.1 สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ถาม : จะเรียนถาม ผอ. ในประเด็นแรกก็คือในเรื่องที่เกี่ยวกับทุน มีทุนที่อาจจะเป็นในลักษณะความร่วมมือระหว่างรัฐบาลประเทศเรากับประเทศเขาประเทศมุสลิมในเรื่องของทุนการศึกษาอย่างเช่น ประเทศในตะวันออกกลางหรือประเทศในภูมิภาคเราอย่างเช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย ในระดับอุดมศึกษา

ตอบ : จริงๆแล้วของเราดูแลโดยทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นมุสลิมหรือไม่ เรียนให้ทราบนิดนึงหน่วยงานของเราจะดูแลความร่วมมือเรื่องทุนเรื่องอะไรเฉพาะทุนของรัฐบาลต่างประเทศ ถ้าเป็นทุนของรัฐบาลไทยจะเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ดูแลอยู่ เรื่องโครงการพัฒนาอาจารย์ ที่ได้เงินงบประมาณจากรัฐบาลไทย

ถาม: ของเราจะดูแลทุนที่เป็นของรัฐบาลต่างประเทศใช่ไหมคะ

ตอบ : ใช่ค่ะ อะไรที่เกี่ยวกับต่างประเทศ ก็จะมีงบประมาณของเราอยู่เหมือนกันแต่เป็นระยะสั้นคือลักษณะของเราทำความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาไทยกับต่างประเทศ ที่เป็นประเทศมุสลิมด้วย ลักษณะทุนของเรามีทุนแลกเปลี่ยนอาจารย์-นักศึกษาระหว่างประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง อย่าง พม่า ลาว กัมพูชา และก็ยูนานคือ จีนทางใต้ อันนี้เราให้สองทางแต่ว่าเป็นในระยะสั้น สำหรับนักศึกษาก็ไปเรียน 1ภาคการศึกษาหรือนักศึกษาต่างประเทศจากประเทศพวกนี้เข้า

มาเรียนในมหาลัยไทย สำหรับอาจารย์ก็จะไปสอนหรือทำงานวิจัยร่วมหรือไปร่วมพัฒนาหลักสูตรแต่ไม่ใช่เป็นการฝึกอบรม แล้วก็มีทุนอีกอย่างหนึ่งที่เป็นทุนแลกเปลี่ยนก็คือ ทุนแลกเปลี่ยนอาจารย์นักศึกษา แต่เป็นของสถาบันการศึกษาไทยไปที่ต่างประเทศ ตรงนี้เราเรียกว่า UMAP คือ ประเทศในเอเชียและแปซิฟิค ซึ่งตอนหลังรวมทุกประเทศที่เป็นประเทศมุสลิมและไม่เป็นประเทศมุสลิมและขยายออกไปถึงอินเดีย แต่ว่าเนื่องจากว่าประเทศไทยสถาบันการศึกษาไทย มีความสัมพันธ์กับประเทศมุสลิมไม่ค่อยเยอะ โดยเฉพาะกับตะวันออกกลางจะไม่ค่อยเยอะ แต่ปัจจุบันเริ่มมีกับประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ใกล้ชิดมากขึ้น ตอนนี้เรามี MOU ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการของไทยกับกระทรวงศึกษาธิการมาเลเซียเริ่มมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากว่าเราเห็นว่ามาเลเซียเป็นเพื่อนบ้านเรา แล้วก็การศึกษาของมุสลิมมาเลเซียเขาค่อนข้างที่จะเป็นสายกลาง ซึ่งการศึกษาของเขาจะศึกษาควบคู่ นอกจากทางด้านวิชาชีพอื่นๆแล้ว เขายังสอดแทรกวิถีแบบมุสลิมด้วย เขาก็จะเรียนควบคู่กันไปอย่างสมมุติว่าวิชาชีพพยาบาลเขาก็จะสอดแทรกวิถีแบบมุสลิมของเขา หรือกฎหมายอิสลามเขาก็ต้องเรียนกฎหมายสากลควบคู่กันไป เพราะฉะนั้นลักษณะของเขาค่อนข้างกลาง และก็จะไม่มีปัญหาเรื่องการมีงานทำ ปัญหาเรื่องความรุนแรง ซึ่งเราจะเริ่มด้วยการมีอิสลามศึกษากับภาษา จะมีการพัฒนาหลักสูตรร่วมกันเพื่อที่จะใช้ในทางภาคใต้ การพัฒนาหลักสูตรเราก็จะส่งผู้เชี่ยวชาญไปดู อาจมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยตามหลักสูตร อันนี้คือแพลนที่1 แพลนที่สอง คือเรื่องของการพัฒนาอาจารย์ อาจจะส่งอาจารย์ไปเรียนปริญญาโท ปริญญาเอก เพื่อเพิ่มบุคลากรทางสาขาอิสลามศึกษาและภาษา และก็จะมีเรื่องของทุนแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษา เราก็จะแบ่งทุนที่มีอยู่แบ่งให้กับนักศึกษาไทยทางด้านนี้ไปแลกเปลี่ยนซึ่งอาจจะไม่ใช่อิสลามศึกษา อาจจะเป็นอย่างอื่น

ถาม : อันนี้จะเป็นเฉพาะทางภาคใต้หรือเปล่านักศึกษาหรือว่าในส่วนของอาจารย์จะโฟกัสเฉพาะทางภาคใต้หรือเปิด

ตอบ : ก็เปิดปกติทั่วไป เราอาจจะแบ่งส่วนหนึ่งไว้ให้กับทางภาคใต้ส่วนหนึ่งที่จะเตรียมไว้ภายใต้ความร่วมมือกับมาเลเซีย

ถาม : อันนี้คิดว่าการจัดโครงการ MOU จะมีผลในอีกนานไหมคะ

ตอบ : ปีหน้าก้เริ่มได้เลยเพราะเงินเรามีอยู่แล้ว

ถาม : แล้วเริ่มจะมีแผนกับ มาเลเซีย อินโดนีเซียหรืออย่าไรไหมคะ

ตอบ : จะเริ่ม MOU กับมาเลเซีย ตอนนี้เนื่องจากมาเลเซียกระทรวงศึกษาของเขา มาเลเซียเขามีสองกระทรวงเมื่อก่อนเหมือนสมัยทบวง เขาแยกเป็นกระทรวงอุดมกับกระทรวงศึกษา เขามีสองกระทรวง ตอนนี้ทีเราทำครั้งแรกคือกระทรวงศึกษาธิการของไทยทำ MOU กับกระทรวงศึกษาธิการของมาเลเซีย ซึ่งต่อไปจะทำความร่วมมือกับทบวงมหาวิทยาลัยมาเลเซีย เพื่อขยายกิจกรรมในสาขาวิชาอื่นๆนอกเหนือจากอิสลามศึกษาและภาษา ที่เราสนใจร่วมกัน กระทรวงอุดมเนี่ยเดี๋ยวเขาจะมาทำ MOU กันระหว่างเราเพื่อขยายกิจกรรมมากกว่านั้น แล้วจริงๆตอนนั้นพอดีกระทรวงอุดมเนี่ยเขามา visit และก็มาพบกับรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาและก็มีคณะตามมา และก็มีอธิการมหาวิทยาลัยของมาเลเซียก็เป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ใกล้ๆกับประเทศไทย นั่งรถครึ่งชั่วโมงก็ถึงแล้ว จริงๆแล้วก็น่าจะเข้ามาร่วมมือกันได้แล้วก็มหาลัยเขาก็มีหลากหลาย การแลกเปลี่ยนการศึกษาก็ทำได้ง่าย

ถาม : อย่างก่อนหน้านี้เคยทราบว่าอย่างมหาวิทยาลัยของอียิปต์ อัลอัซฮัรก็มีความร่วมมือในระดับมหาวิทยาลัย อันนี้เป็นของระดับมหาวิทยาลัยทำกันเองหรือว่าเป็นภาพใหญ่ของ สกอ.

ตอบ : คืออย่างนี้ในสมัยของท่านรัฐมนตรี อารีย์ วงศ์อารยะ เป็นรัฐมนตรีช่วย คณะของเราก็ไปเยือนอยู่ ซึ่งเราจะเริ่มคิดว่าเราน่าจะให้เขามาช่วยพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน เนื่องจากว่าที่อัลอัซฮัรมีนักเรียนไทยตั้งสองพันคน เรียนอยู่ เราน่าจะเปิดรองรับที่นี่ เด็กก็ไม่ต้องไปเรียนที่โน่น ก็คิดว่าจะมีการพัฒนาและก็เจรจา และก็ทางอิหม่ามสูงสุดของเขาก็ได้มาเยือน และก็ตกลงกัน เพิ่งถามอาจารย์ประเสริฐ คนที่ท่านเลขาตั้งเป็นที่ปรึกษาและก็ช่วยไปดูเรื่องภาคใต้ ก็เรียนถาม

ท่านเขาก็เริ่มที่จะมีกิจกรรมแล้วเพราะจริงๆแล้วเขาตั้งใจที่จะให้มาช่วยมหาลัยนาราธิวาสราชนครินทร์ ก็ได้ดำเนินการไปสักปีสองปีแล้ว

ถาม : ในส่วนที่ท่านผอ. บอกว่าความร่วมมือในส่วนประเทศตะวันออกกลางดูแล้วก็ยังไม่ค่อยเยอะเมื่อเทียบกับมาเลเซียที่จะเยอะกว่าหรือประเทศเพื่อนบ้านเรา นอกเหนือจากอียิปต์มีบ้างไหมค่ะประเทศอื่นในตะวันออกกลางที่มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่นอย่าง จอร์แดน มีบ้างไหมคะ

ตอบ : เท่าที่รู้ จริงๆแล้วในตะวันออกกลางเขามีทุนให้กับนักศึกษาไทยเยอะแต่ที่มาผ่านทางหน่วยงานของเรามีประเทศคูเวต คือทุนที่ให้ไปเรียนปริญญาโท ปริญญาตรี ก็ปีละหลายทุนเหมือนกัน ส่วนของมหาวิทยาลัยไทยกับมหาวิทยาลัยในตะวันออกกลางยังไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กันสักเท่าไร แต่ว่าจะมีนักเรียนไทยไปเรียนอยู่พอสมควร

ถาม : ส่วนใหญ่เท่าที่ฟังดูนักเรียนไทยที่ไปเรียนจะไปในลักษณะที่เป็นส่วนตัวทั้งนั้นเลย ส่วนใหญ่ก็จะไม่ผ่านทางสถาบันอย่างที่เคยไปคุยกับกพ.

ตอบ : จะเรียนให้ทราบว่าที่ทางตะวันออกกลางคือมันเป็นอย่างนี้ค่ะต้องยอมรับว่าในภาคใต้เราเขาจะมีโรงเรียนสอนศาสนา เนื่องจากว่าจบโรงเรียนพวกนี้มาแล้วเขาไม่ได้เรียนสามัญควบไปเพราะฉะนั้นเมื่อเวลาเขาจบไประยะหนึ่งแล้วเขาจะเข้าอาชีวะก็ไม่ได้ เข้ามหาวิทยาลัยไทยก็ไม่ได้ เส้นทางเดียวคือเขาต้องไปเรียนในตะวันออกกลางซึ่งสามารถรองรับได้มากกว่า ซึ่งต่างจากประเทศมาเลเซีย ซึ่งเรียนแบบคู่ขนานจึงไม่ค่อยมีปัญหาเหมือนประเทศไทย ส่วนใหญ่เลือกที่จะไปตะวันออกกลางเนื่องจาก 1ทางประเทศตะวันออกกลางมีทุนให้ 2 ถ้าหากไม่มีทุนส่วนใหญ่ก็จะเรียนทางด้านอิสลามศึกษาและกฎหมายอิสลาม เขาจะเรียนอยู่สองอย่าง ถามว่าทำไมคุณเรียนอยู่สองอย่าง ทำไมไม่เรียนอย่างอื่นบ้างเขาก็บอกว่าสองอย่างนี้ เปิดสอนฟรี ของมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร แต่ถ้าเรียนสาขาอื่นต้องเสียตังค์ก็นอกจากเสียตังค์แล้ว ถามว่าทำไมไม่เรียนที่มหาลัยไคโร ไคโรดังมากเลย เขาเป็นมหาลัยที่มีชื่อเสียง อัลอัซฮัรเก่าเป็นพันๆปีแต่เขาจะเหมือนรามคำแหง มหาลัยเปิด คุณจะเรียนกี่ปีก็ได้ จบก็จบไม่จบก็ไม่จบ เรียนไปเรื่อยๆ แต่มหาลัยไคโรจะเป็นมหาลัยดังสอบเข้ายาก ค่าเล่าเรียนแพง

ถาม : คือพื้นฐานของเด็กพวกนี้ขาดการเรียนแบบคู่ขนานในสายปกติเพราะเท่าที่ถามกระทรวงการต่างประเทศเขาก็บอกเขาเปิดโอกาสเยอะที่จะให้เด็กเข้ามาทำงาน แต่เด็กไม่ผ่านการสอบภาษาอังกฤษส่วนกลาง ส่วนใหญ่จบจากโรงเรียนปอเนาะตรงนี้ก็เป็นข้อจำกัดของเขา ในขณะที่กระทรวงการต่างประเทศก็บอกว่าการที่จะลดระดับตรงนี้มันก็ไม่ได้เพราะมันเป็นมาตรฐานสากล

ตอบ : แต่รู้สึกหลังๆเขาก็ลดความรู้ภาษาอังกฤษลงเนื่องจากว่าเขามีภาษาอื่น ค่อยเพิ่มทีหลัง ในเมื่อต้องเรียนกลับมาคุณคิดว่ามาแล้วเขาต้องเป็นครูสอนศาสนาหรือไม่อีกทีก็เปิดโรงเรียนเป็นเจ้าของมันจะไปทำอะไร คือมันไม่สามารถรองรับได้หมด ทำงานอย่างอื่นก็ทำไม่ได้ แล้วเขาก็ไม่มีปัญหาในเรื่องของการเทียบวุฒิ แต่ส่วนใหญ่ที่จบมามักจะจบออกมาเหมือนๆกัน อย่างเช่น อิสลามศึกษา ศาสนาศึกษา ซึ่งเมื่อจบมาแล้วส่วนใหญ่ก็ต้องการทำงานในส่วนที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ดังนั้นจึงกลายเป็นปัญหาในเรื่องของตำแหน่งงาน

ถาม : บางทีอีกอย่างหนึ่งเหมือนกับว่าเขาเรียนศาสนามาเขาก็อยากทำงานในด้านนั้น คือ พอดีได้คุยกับทางธุรกิจของโรงพยาบาลที่เขาต้องการล่ามเขาบอกเขามีบางส่วนจบศาสนาไปทำล่ามก็ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นมีมุมมองที่ไม่ตึงมาก คนที่เคร่งครัดเขาก็จะไม่มองธุรกิจอื่นเลย อย่างที่ผอ. บอกเขาก็จะเปิดโรงเรียนหรือว่าในเรื่องศาสนาไปเลย เราจะสามารถขยายในเรื่องของความร่วมมือทางด้านทุนกับประเทศอื่นๆได้หรือเปล่า

ตอบ : จริงๆแล้วนโยบายแล้วเขามีนโยบายมานานพอสมควรแล้วว่าเขาก็จะให้ทุนไปเรียนสาขาวิชาอื่นๆ แต่ก็มีปัญหาอยู่ที่ว่า มีปัญหาทางด้านมาตรฐานการศึกษาของนักเรียนเหล่านั้น โดยเฉพาะในแถบทางใต้คือพื้นฐานเขาอ่อนมากแม้แต่เรียนในมหาวิทยาลัยในไทย มันต้องไปพัฒนาที่รากตรงนั้น ถ้าสมมุติมีทุนทางด้านสาขาอื่นๆ อย่างเช่น ทุนเรียน

วิศวะ ที่มหาวิทยาลัยไคโร นักเรียนเหล่านั้นก็ไม่สามารถที่จะไปได้ มันต้องแก้ในตรงนั้นเรื่องปัญหาในเรื่องของการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือต้องเรียนทั้งศาสนาและเรียนสายสามัญที่มีคุณภาพ คือเนื่องจากพื้นสามัญเขาอ่อน

ถาม : ต้นตอจริงๆคือเรื่องระบบตั้งแต่พื้นฐานตั้งแต่เด็กไม่ทราบว่านโยบายหรือแผนตรงนี้เขาจะมีการปรับไหมคะ ที่จะปรับพื้นในเรื่องของระดับประถมศึกษา

ตอบ : พอดีหน่วยเราเป็นหน่วยอุดมศึกษา คิดว่าเขาทำอยู่ เขาทราบอยู่เมื่อสองสามวันนี้เห็นไหมคะว่า มีการเปิดโรงเรียนปอเนาะที่เรียนแบบคู่ขนาน จริงๆเราควรจะทำตั้งนาน

ถาม : เพราะว่าที่อื่นเขาจะแข็งทั้งสองอย่าง

ตอบ : นั่นเป็นความเก่งความฉลาดของมาเลเซีย

ถาม : จริงๆอย่างมาเลเซีย เคยทำรายงานวิจัยให้กับสภาการศึกษาก็คือเอาประเทศมุสลิมมาเป็นต้นแบบนานมากแล้ว คิดว่าน่าจะมีการปรับ เพราะดูแล้วมีหลายประเทศมากที่มีการเรียนการสอนอิสลามอันนี้ก็จะยังติดตามอยู่ว่ามีของเราการปรับเปลี่ยนอะไรบ้าง อย่างเรียนแบบคู่ขนาน

ตอบ : เป็นทุนของเราที่สมมุติว่าเราจะจัดระเบียบทุน เราก็จะกำหนดว่าเป็นทุนไปเรียนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก สาขา เราจะบอกว่าเพื่อพัฒนา สาขาพยาบาล จริงๆแล้วเราน่าจะจัดเองเพราะสาขานี้เราเก่งอยู่แล้ว เพียงแต่สอดแทรกวิถีแบบมุสลิม อันนี้เราอาจจะร่วมมือกับมาเลเซียให้เขามาแนะนำในแบบวิถีมุสลิม

ถาม : ที่ผอ.มีทุนจากคูเวต โอมาน ปีนึงมีเยอะไหมคะ

ตอบ : ไม่มากนักยิ่งเป็นทุนที่เปิดเผยยิ่งมีไม่มาก

ถาม : เด็กส่วนใหญ่ที่มาสอบมีทั้งพุทธและมุสลิมหรือว่ามีเฉพาะมุสลิม

ตอบ : เด็กส่วนใหญ่ที่มาสอบจะเป็นมุสลิม ซึ่งทุนจากประเทศเหล่านี้ยังคงมีต่อเนื่องทุกปี

ถาม : เรียกว่าเป็นทุนแบบทางการไหมคะ ผอ. ที่ผ่านออกมาคือรับรู้โดยช่องทางไหมคะ

ตอบ : อาจจะผ่านทางกระทรวง อย่างทุนของคูเวตก็ผ่านกระทรวงศึกษามาดำเนินการคัดให้

ถาม : แล้วยังมีอย่างต่อเนื่องไหมคะ ผอ.

ตอบ : บางครั้งโควต้าของทุนกับนักเรียนที่ส่งไปไม่เพียงพอเนื่องจากมีปัญหาตรงมาตรฐานที่ตั้งไว้ค่อนข้างสูง อย่างเช่น การสอบสัมภาษณ์นั้นจะมีการสอบเป็นภาษาอาหรับ บางปีมีที่ได้รับทุน แต่ก็ไม่ครบตามจำนวนโควต้า

ถาม : แล้วส่วนใหญ่เด็กที่มาสอบเป็นเด็กกรุงเทพฯไหมคะหรือว่าเป็นเด็กต่างจังหวัด

ตอบ : นักเรียนที่มาสอบมีทั้งจากภาคใต้และในส่วนของกรุงเทพฯ รวมถึงจังหวัดอื่นๆที่เป็นมุสลิม แต่เด็กกรุงเทพฯเนี่ยจะเก่ง จริงๆ แล้วการให้โอกาสความเท่าเทียมกับเด็กทางใต้ก็อยากจะทำ แต่บางครั้งมันอ่อนจริงๆ แต่ถ้ามันอ่อนด้อยกว่าเล็กน้อยเราก็ใช้โอกาสของเด็กทางภาคใต้

ถาม : เด็กพวกนี้เมื่อจบกันมาแล้วต้องใช้ทุนในแง่ที่ว่าต้องไปทำงาน

ตอบ : เด็กที่จบการศึกษามาแล้วไม่จำเป็นที่จะต้องทำงานใช้ทุนเนื่องจากไม่มีเงื่อนไขใดๆ แต่เราไม่รู้ว่าส่วนใหญ่เขาจบมาแล้วกลับมาทำอะไร สอนหนังสือบ้าง เปิดโรงเรียนบ้าง

ถาม : ข้อถามย้อนนิดนึงว่าวิธีการประกาศให้ทุน ประกาศยังไงคะ

ตอบ : วิธีประกาศให้ทุนส่วนใหญ่ก็จะเวียนไปตามโรงเรียน มหาวิทยาลัย ทางกระทรวงก็จะประกาศเวียนไปตามที่ต่างๆ อย่างของเราก็ประกาศให้ มอ. หาดใหญ่ ก็ประกาศต่อให้ที่ปัตตานี เป็นทุนเปิด

ถาม : .ให้ลองดูว่าผู้ที่รับทุนที่ไปประเทศมุสลิมเนี่ยคนที่มาสมัครเป็นมุสลิมก็จะได้เปรียบในหลายๆอย่าง

ตอบ : พุทธเขาไม่ค่อยมาหรอก แต่ก็มีเหมือนกันอย่างตุรกีเขาให้ทุน สาขาอื่นนะคะไม่ใช่ศาสนา ก็มีทั้งพุทธ มุสลิมมาสอบ

ถาม : ในแง่ที่ว่าถ้าดูแล้วว่าหน่วยงานอันนี้ จริงๆต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักแต่ถ้าเผื่อไว้ว่าจะต้องติดต่อกับประเทศในตะวันออกกลางจำเป็นไหมต้องมีบุคลากรที่ใช้ภาษาอาหรับได้

ตอบ : เราเคยมีแต่เขาไปเรียนรัสเซีย

ถาม : มีควาจำเป็นมากน้อยแค่ไหนคะที่หน่วยงานจะรับคนที่มีความรู้ด้านภาษาอื่นๆ

ตอบ : จริงๆแล้วถ้ามีมันก็สะดวก แต่ว่าเดี๋ยวนี้โลกภาษาอังกฤษ ตอนนี้เราติดต่อกับประเทศญี่ปุ่น จีน ก็ใช้ภาษาอังกฤษ ถ้ามีความจำเป็นจริงๆก็ใช้ล่าม ข้อสำคัญอย่างกระทรวงพาณิชย์เขาใช้ทักษะอย่างอื่นด้วยไม่ใช่ภาษาอย่างเดียว เขาต้องใช้เศรษฐศาสตร์

ถาม : เพราะฉะนั้นถ้าดูแล้วในแง่ความจำเป็นของภาครัฐถ้าจะรับผู้ที่จบการศึกษาในประเทศมุสลิมที่มีความรู้ทางภาษาดูแล้วถ้าเกิดไม่ใช้อย่างสม่ำเสมอแทบจะไม่จำเป็นเลยน่าจ้าง เป็น part time

ตอบ : กระทรวงการต่างประเทศ เขาจะต้องใช้มากกว่าเนื่องจากมีความจำเป้นที่จะต้องติดต่อกับประเทศในตะวันออกกลางอย่างต่อเนื่อง มีการวิเคราะห์ข่าวกันเป็นประจำมันต้องใช้เยอะกว่า แต่ในส่วนของเราคิดว่าไม่จำเป็นเท่าไร แต่ว่าถ้ามีที่รู้ก็ดี แต่ต้องรู้จริงๆ

ถาม : จะย้อนไปที่ตุรกีนิดนึงเห็นบอกว่าไม่จำเป็นต้องเรียนทางด้านศาสนาอันนี้เรากำหนดให้เขาหรือว่าเขาเลือกเอง

ตอบ : ทุนจากตุรกีนั้นเขาจะเป็นคนกำหนดในเรื่องของสาขาวิชาที่จะเรียน อย่างเช่น ด้านสถาปัตย์ วิศวะ เขาจะบอกว่าเขาจะให้ในสาขาอะไรบ้างแต่มีปัญหาตรงที่ว่า คนที่จะไปจะต้องไปเรียนภาษาตุรกี ที่ประเทศตุรกีก่อน ก่อนที่จะเข้าไป เรียนในสาขาวิชาเลือก มันก็ลำบากหน่อย

ถาม : ถ้ามองดูเป็นข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ในส่วนที่รัฐบาลไทยคิดว่าน่าจะดำเนินการอย่างไรในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมในอนาคตเพื่อรองรับกับการรับเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผอ.คิดว่าควรจะมีนโยบายเชิงรุกอย่างไรหรือเปล่าต่อประเทศมุสลิม เหมือนกับว่าส่งผลให้ปัญหาทางใต้ลดน้อยลงและให้เด็กที่จบมาเข้าสู่ตลาดแรงงานไม่ให้ถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดี

ตอบ : นโยบายจริงๆเนี่ยตอนนี้ก็เปิดมากขึ้น ตอนนี้ก็เริ่มเปิดมากขึ้นเริ่มไปในประเทศเอเชียตะวันออกกลางและเอเชียใต้ เริ่มจากศรีลังกา อินเดีย ปากีสถาน มีการส่งเสริมให้มีความร่วมมือกับประเทศเหล่านี้มากขึ้น ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมีความร่วมมือกับประเทศพวกนี้มากขึ้นเราต้องยอมรับว่าเรารู้จักกันน้อย ถ้าไม่พูดถึงในแง่ที่เขาให้ทุนผ่านทางด้านที่ไม่เป็นทางการเรายังรู้จักเขาน้อย ในการร่วมมือทางวิชาการ การศึกษามันดีตรงที่สร้างความเข้าใจร่วมกัน คือมันไม่มีอะไรที่มันเสียมันเป็นการสร้างความเข้าใจในระดับประชาชนกับประชาชนและมันขยายกว้างขวาง การที่เรามีความร่วมมือทางการศึกษา มันทำให้เราสามารถเรียนรู้องค์ความรู้ต่างๆ โลกเราเดี๋ยวนี้มันก็เป็นโลกที่แคบ มันจะเริ่มตั้งแต่ชีวิต วัฒนธรรม เพื่อที่จะทำความรู้จักกับประเทศในแถบนั้นมากขึ้น

ถาม : อย่างนี้เป็นไปได้ไหมว่าการผลักดัน MOU แต่ละประเทศจะเป็นเกราะใหญ่ที่ทำให้ความร่วมมืออาจจะในระดับมหาวิทยาลัยหรือว่าการศึกษาอื่นๆมันจะล้อตามกันไปด้วย

ตอบ : คือ MOU จะมี 2 ระดับ คือในระดับมหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยเขาทำกันได้ส่วนหนึ่งถ้าเป็นในระดับประเทศ ในระดับกระทรวงซึ่งจะแบ่งเป็นหลายๆด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อย่างกระทรวงศึกษาของเราที่ทำกับกระทรวงการศึกษาของอินเดีย เมื่อทางกระทรวงทำความรู้จักกันแล้ว ต่อไปทางมหาลัยเขาก็ทำต่อกันได้ ในการทำความร่วมมือทางด้านการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากว่าเป็นการทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกัน อิหร่านมีการเข้ามาสร้างความร่วมมือทางการศึกษากับประเทศไทยแล้ว ปากีสถานเป็นอีกประเทศหนึ่งที่เข้ามาสร้างความร่วมมือทางการศึกษาแต่ยังไม่ถึงขั้นทำ MOU แต่ก็มีการเชิยชวนจากประเทศเหล่านี้ ในการทำความร่วมมือทางสาขาอิสลามจำเป็นต้องตรวจสอบดูก่อนว่า ไม่ใช่ประเทศที่มีความรุนแรง ต้องเลือกประเทศอย่างคูเวตที่ค่อนข้างจะเปิดหน่อย

ประเทศในตะวันออกกลางค่อนข้างจะมีมาตรฐานในการศึกษาที่ดีนะ การปรับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นเป็นเรื่องของสกฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดูแลในเรื่องนี้ ในการทำความร่วมมือบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับความดูแลเอาใจใส่ของมหาลัยวิทยาลัยเช่นกัน

3.2.2. กลุ่มการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

ตอบ : จริงๆแล้วเราส่งนักเรียนไปเรียนนักเรียนทุนที่ส่งไปเรียนก็แค่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน ซาอุดิอาระเบีย อียิปต์ แต่ที่ไปเรียนส่วนมากนะครับสาขาวิชาทาง มุสลิมศึกษากับนักเรียนทุนกระทรวงการต่างประเทศที่ไปเรียนที่อิยิปต์

ถาม : อันนี้เป็นโควตาที่ กพ กำหนดไว้ให้หรือว่าเป็นไปตามการร้องขอของกระทรวง

ตอบ : อันนี้ซึ่งเป็นการร้องขอของทางหน่วยงานราชการครับ เราก็จัดให้เช่นมุสลิมศึกษาเนี่ย เราก็เข้าไปไม่ส่งไปประเทศมุสลิม เราส่งไปยังประเทศที่ สมมุติว่าไปอังกฤษก็จะมี ที่SOAS เราก็ส่งไปที่นั่นแล้วก็ มาตอนหลังที่เราเข้าไปเกี่ยวพันมากกันหน่อย คือ ตอนหลังที่มันมีปัญหาเนี่ยทางสภาความมั่นคงเขาก็ขอร้องให้เราเข้าไปแก้ปัญหานักเรียนมุสลิม มันเริ่มจากสภาก่อน ตอนนั้นที่ยังมีสภาอยู่ ทางวุฒิสภา ศาลมุสลิม มีคุณดำรง พุฒตาลก็มาเชิญเราเข้าไปพวกเนี่ยเขาเดินทางไปประเทศมุสลิมแล้วก็ไปพบว่ามีนักเรียนไทยมุสลิมมากมายเลย

ในอียิปต์มีนักเรียนไทยประมาณเกือบ 6,000 คน รวมทั้งในซูดาน ซาอุดิอาระเบีย จอร์แดน ลิเบีย อินโดนีเซีย ที่อาเจะห์ยังมีเลยพอหลังจากนั้นแล้วเราถึงปรึกษากันว่าเราไม่รู้เรื่องเลยเขาไปอยู่นักเรียนเหล่านี้เข้าไปอยู่ เข้าไปเรียนอะไร กันคือพวกนี้จะได้ทุนจากประเทศที่พวกเขาไปเรียนมอบผ่านทาง เช่นว่า ดร. คนหนึ่งเขาจบมาทาง ประเทศซาอุดิอาระเบียก็จะให้ทุนโดยผ่านบุคคลไม่ผ่านทางสถาบันแล้วบุคคลก็ไปจัดการกันเองในจังหวัดภาคใต้ ไม่ได้ผ่านทางสถาบันนั่นคือส่วนหนึ่งคือ ทุน อีกส่วนหนึ่งก็คือ นักเรียนที่จบจาก 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. พ่อแม่ไม่ต้องการให้มาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ
2. พ่อแม่คิดว่าไปเรียนทางประเทศโน้นกลับมาจะถือปฏิบัติเคร่งครัดได้มากกว่าที่จะจบจากที่นี่
3. ค่าใช้จ่ายถูกกว่าที่จะส่งมาเรียนในกรุงเทพฯ

แต่ในขณะเดียวกันต้องเรียนภาษาอาหรับ แต่พวกนี้ภาษาอาหรับไม่เก่ง พอไม่เก่งเสร็จ สาขาวิชาในประเทศอียิปต์เท่าที่ผมทราบมันก็จะมีสาขาดีๆ มีแพทย์ มีอะไรต่อมิอะไรเยอะแยะดังนั้นร้อยละ90 จึงไม่สามารถเข้าเรียนในคณะดีๆของมหาลัยนั้นๆได้ รวมทั้งมีปัญหาในเรื่องของมาตรฐานการศึกษา เนื่องจากแต่ก่อนกระทรวงศึกษาธิการเราปล่อยปะละเลยในเรื่องนี้ เขาจะขอให้มีการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนสามัญ ก็ไม่ให้เขาสอน เขาก็ต้องไปแยกตั้ง โรงเรียนของเขาเอง พอตั้งโรงเรียนของเขาเองกระทรวงศึกษาก็เอาเงินไปให้เขาตั้งอีก นักเรียนพอเรียนก็ครูก็ไม่มี ครูก็คือพวกที่ไปเรียนแล้วกลับมา กลับมาสอน คราวนี้เมื่อสักสัปดาห์ที่แล้วผมไปประชุมอุสตาซที่ปัตตานี ผมเลยได้ความเห็นอีกอย่างหนึ่งว่า ส่วนใหญ่ผู้ที่จบมาจากประเทศมุสลิมเมื่อกลับมาแล้วอยากที่จะมาเป็นผู้นำทางศาสนาหรือผู้นำชุมชน แต่ถ้าเรามองในมุมกลับมันก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ ผู้นำชุมชนก็ต้องไปอยู่ประจำตามสุเหร่าต่างๆซึ่งทั่วประเทศมีประมาณ 6,000 พันแห่ง คนเดิมเขาก็ยังอยู่คนใหม่จะเข้าไปอยู่ตรงไหนจะไปเป็นผู้นำทางศาสนาก็ไม่ได้คราวนี้ ณ ขณะนี้ทางกระทรวงศึกษาทราบถึงปัญหาแล้วก็พยายามหาทางแก้ ทุกวันนี้ก็คือ กศน. ก็เขาไปเปิดให้มีการสอบที่อิยิปต์

ในส่วนทาง กพ. มีการรับรองวุฒิการศึกษาของผู้ที่จบการศึกษาจากมหาลัยของรัฐในประเทศมุสลิม อย่างเช่นวุฒิมุสลิมศึกษา ศาสนวิทยา กพ.รับรองทั้งหมด แต่คราวนี้ผมก็มองอีกว่า ผมก็ไปเสนอให้อุสตาซฟัง มันอีกทางหนึ่งที่เป็นไปได้ก็คือ ในขณะที่เขาต้องการคนที่เขาใจเขามาดูแล เราอาจทำได้โดยวิธีที่ให้สอบปลัดอำเภอ เช่นว่า สมมุติว่า สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มี หกสิบอำเภอ มีปลัดอำเภอที่เป็นมุสลิมจบศาสนวิทยามา อาจกำหนดให้อำเภอละสองคน สเปก

ของตำแหน่งเนี่ยเรารับรัฐศาสตร์ การบริหาร การปกครอง กฎหมาย เราก็แก้สเปกใหม่ว่า เฉพาะในสี่จังหวัดนี้ให้รับผู้ที่จบปริญญาตรีสาขาเหล่านี้ สอบแล้วเข้ามาเป็นปลัดอำเภอก่อนที่จะทำงานเอามาอบรมด้าน บริหาร การปกครองก็ได้ หรือไม่ก็ให้เขาลงทะเบียนเรียนรามที่ไหนก็ได้ โดยอ้างว่าเพื่ออนาคตของเขา คราวนี้เขาก็ได้อยู่ในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอันนี้ กพ.บอกมันทำได้ เพียงแต่ให้ ศอบต. หรือกระทรวงมหาดไทยทำเรื่องขอ กพ.มา เราก็สามารถยกเว้นคุณสมบัติได้ และในการประชุมวันนั้นเขาก็ขอ ในสี่จังหวัดชายแดนาคใต้จะมีความเป็นไปได้ไหมถ้า กพ.จะจัดทุนเพิ่มเติมให้เขาซึ่งผมกำลังหารือกับผู้ใหญ่ว่าจะได้ไหม แต่ทุนเด็กเล็กจะถูกตัดลงคือ เราจะให้ทุนเด็กเล็กไปเรียนต่างประเทศเป็นทุนรัฐบาล แต่ในขณะเดียวกันเมื่อก่อนมีนักเรียนทุนอำเภอส่วนหนึ่ง ซึ่งนักเรียนทุนอำเภอส่วนนี้ทำให้เห็นเลยว่าถ้าให้เขาได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศเขาจะเห็นโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น

ถาม : คือตอนนี้กพ.มีการจัดสรรเงินทุนให้กับนักศึกษามุสลิมไปเรียนในต่างประเทศ

ตอบ : ในขณะนี้ยังไม่มีครับทาง กพ. ยังไม่มีนโยบายให้ทุนแก่นักเรียนไทยมุสลิมมีแต่ทุนอำเภอที่ทาง กพ.เป็นผู้ดูแล แต่ของเราหมายถึงว่ามุสลิมก็สามารถเข้ามาสอบได้หมดแต่คราวนี้ที่เขาขอคือเขาเป็นเฉพาะ แต่สำหรับปีหน้ามีการพิจารณาในเรื่องทุนที่ขอเฉพาะมุสลิม

ถาม : ทีนี้กฎเกณฑ์มาตรฐานที่จะให้ทุนแก่นักศึกษามุสลิมผ่านทางอำเภอมันมีรายละเอียดอย่างไรบ้างครับ

ตอบ : ปกติการสอบทั้งอำเภอมาสอบแข่งขันกัน แต่ในส่วนอำเภอในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีจำนวนนักศึกษามุสลิมที่สอบได้จำนวนที่เยอะกว่าอำเภออื่นๆ ผมมีนักเรียนมุสลิมรุ่นละหลายสิบคนที่มาจากสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ร้อยละ 90 เป็นมุสลิมแล้วก็ไม่เห็นมีใครไปเลือกเรียนศาสนวิทยาเลยสักคนเดียว ซึ่งจำนวนหนึ่งมีการขอไปเรียนอย่างที่ประเทศญี่ปุ่น ไปเรียนทางด้านการโรงแรม เรียนบริหารธุรกิจที่ประเทศจีน ส่วนที่ไปเรียนประเทศมุสลิมจะมีที่ประเทศมาเลเซีย และอียิปต์

ถาม : คือผมเข้าใจแล้วว่าคือทุนที่ผ่านอำเภอให้สำหรับนักศึกษาที่อยู่ชายแดนภาคใต้อาจจะไม่ใช่มุสลิมก็ได้ แต่ว่าภาคใต้เนี่ยมีมุสลิมอยู่มากคนที่ได้ทุนส่วนใหญ่ก็เลยเป็นมุสลิมแต่ว่าไม่ได้ไปประเทศมุสลิมไม่ได้ไปเรียนอิสลามศึกษา

ตอบ : ไปประเทศมุสลิมเราให้ประเทศมาเลเซียครับ ก็มีอยู่ประมาณสิบกว่าคน ทุนอำเภอได้แค่ประเทศมาเลเซียกับอิยิปต์

ถาม : เด็กจะร้องขอมาเองใช่ไหมค่ะว่าจะไปประเทศไหน

ตอบ : ใช่ครับเรามีประเทศให้เขาหมดให้เขาเลือกเอาเอง 17 ประเทศและก็เขาเลือกวิชาของเขาเอง

ถาม : มหาวิทยาลัยก็ต้องเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐบาล

ตอบ : ใช่ครับ

ถาม : ย้อนไปนิดนึงตรงที่ผอ. บอกว่า จะมี มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน ซาอุดิอาระเบีย อิยิปต์พวกนี้เป็นทุนรัฐบาลใช่ไหมคะที่จัดสรรให้ ทีนี้สาขาวิชาเราระบุด้วยไหมคะ

ตอบ : ถ้าเป็นทุนรัฐบาลระบุ

ถาม : อยากให้ทางผอ. ขยายความตรงนี้ว่าในประเทศทั้งหมดที่เราส่งเป็นทุนรัฐบาลไปมีสาขาอะไรบ้างแล้วก็เราประเมิณจากความจำเป็นอะไรบ้างถึงต้องไปเน้นทางด้านสาขานั้น สาขานี้

ตอบ : ข้อที่1 เลยนะครับถ้าเป็นทุนรัฐบาลที่ไปเรียนในประเทศมุสลิมส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนภาษาอาหรับรวมทั้งสาขาอื่นๆ ไปเรียน ในประเทศอย่าง อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน

ถาม : อย่างที่บอกเนี่ยประเทศละทุนหรือเปล่าคะ

ตอบ : ไม่ครับ แล้วแต่ผมไม่แน่ใจ

ถาม : อันนี้เรา support ร้อยเปอร์เซ็นต์หรือว่าทางโน้น

ตอบ : ร้อยเปอร์เซ็นต์

ถาม : ทุนกพ.ที่บอกเนี่ยมีทั้งที่เป็นทุนของราชการและทุนของเด็กด้วยใช่ไหมคะ

ตอบ : ด้วยครับในส่วนของทุน กพ. มีทั้งที่ทุนนักเรียนและทุนราชการ(ทุนพัฒนาข้าราชการ)

ถาม : ในส่วนของสาขาวิชาอย่างที่ผอ. บอกไปเรียนภาษาอาหรับ ศาสนา ด้านเกษตร ทางการแพทย์เนี่ยมีไหมคะ

ตอบ : ยังไม่มีครับ คือการที่เราจะส่งไปประเทศไหนเนี่ย ประเทศนั้นต้องมีความเด่นในเรื่องนั้นๆ

ถาม : อย่างบางทีจะรู้สึกว่าประเทศมุสลิมเขาต้องการหมอที่จบจากประเทศมุสลิมไม่จำเป็นใช่ไหมคะ

ตอบ : คือ ทุกวันนี้อย่างบำรุงราษฎร์เขาใช้คนที่รู้ภาษาอาหรับไปเป็นคนแปล เขาใช้คนที่จบภาษาอาหรับไปเป็นคนแปล

ถาม : แล้วในแง่อย่างที่เรารู้แล้วว่าอย่างกพ.จะมีกี่ทุน เรามีการประเมิน การที่เข้ามาร่วมประเมิณดูว่าปีนี้เราจะให้กี่ทุนแก่ประเทศนั้นประเทศนี้ หน่วยงานที่เข้ามาหรือว่าเป็นกพ.อย่างเดียว

ตอบ : มี คกพ. (คณะกรรมการพิจารณา) คือ สิ่งแรกเราจะให้ส่วนราชการส่งคำขอเข้ามา ต้องการทุนไปศึกษาสาขาวิชาอะไรที่ประเทศไหน เสร็จแล้วก็มารวบรวม ดูแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์ แล้วเจ้าหน้าที่ก็จะวิเคราะห์แผนกำลังพลออกมาแล้วก็จับพวกนี้เข้าไปใส่แล้วนำมาให้กพ.ดูว่าเหมาะสมหรือไม่ ถ้ากพ.ดูว่าเหมาะสมเราก็ประกาศออกมา แล้วก็ต้องดูงบประมาณด้วยว่างบประมาณมีแค่ไหน

ถาม : ในเรื่องของกฎเกณฑ์การจัดสรรทุนมีความพิเศษหรือว่าต่างจากปะเทศในกลุ่มอื่นไหมคะกรณีไปประเทศมุสลิม

ตอบ : ไม่มีครับ ใช้เกณฑ์เดียวกันกับไปเรียนประเทศอื่นๆ

ถาม : เราต้องใช้เหมือนกับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษ อาจจะเป็นเรื่องศาสนา

ตอบ : ไม่ครับ เราใช้อาจารย์มหาลัย ส่วนมากจะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยไปเรียนอิสลามศึกษา เรียนfood science เพื่อกลับมาทำอาหารฮาลาล

ถาม : ตั้งแต่มีการให้ทุนจนถึงปัจจุบันจริงๆอาจจะมองดูว่าสิ่งที่ตั้งไว้กับเป้าที่เด็กจบมาเป็นไปตามเป้าที่ตั้งไว้หรือว่าอย่างไรโดยเฉพาะเด็กที่ไปเรียนตามประเทศมุสลิม

ตอบ : ถ้าโดยภาพรวมแล้วผมว่ากว่า 90 % จบการศึกษาหมดและกลับมาทำงานหมด ที่ไม่จบก็มีอยู่นิดเดียวส่วนใหญ่กลับมาก็จะต้องเข้ารับราชการเนื่องจากเป็นสัญญาของทุนถ้าไม่ทำตามก็จะโดนปรับสามเท่า

ถาม : ที่ผ่านมามีแบบกลับมาแล้วไม่ได้ทำงานใช้ทุน

ตอบ : มีครับ ก็ต้องจ่ายเงินชดใช้ ถูกฟ้อง มีน้อยมากปีนึงประมาณ 1%

ถาม : แล้วถ้าในกรณีที่มุสลิมที่สอบแข่งขันไปประเทศอื่นๆ

ตอบ : คือเราไม่มีตัวเลข คือจำนวนทุนเราในประวัติเราไม่ลงเรื่องศาสนาแต่ต้องมี

ถาม : การดูแลนักเรียนทุน ตอนนี้เราตั้งสมมติฐานโดยส่วนตัวว่าหลังจากสิ้นเหตุการณ์ 911 หรือเหตุการณ์ทางภาคใต้การให้ความสำคัญในเรื่องนี้รัฐบาลไทยมองว่าในเมื่อมีความสำคัญการขยายทุนหรือการลดทุนมันมีมากขึ้นหรือเปล่า คือประเด็นปัญหานี้มีมากทำให้รัฐบาลกลัวเลยลดทุนลงหรือเพิ่มขึ้น

ตอบ : ในส่วนของทุนก็จะมีเพิ่มขึ้นทุกปี

ถาม : แล้วในจุดโฟกัสจะเน้นตะวันออกกลางมากกว่ามาเลเซียหรืออินโดนีเซียหรือเปล่าคะ

ตอบ : ตอบไม่ได้ครับ อันนี้แล้วแต่คือที่เห็นยอดว่าเป็นมาเลเซีย 56 คน ถ้าไปดูลึกๆแล้วคืออาจารย์ที่อยู่แถวนั้นหมดเลย อาจารย์ที่อยู่สงขลา อาจารย์ที่ราชภัฏ แถวนั้นทั้งนั้นเลย เพราะ 1. ทุนการศึกษาบางอย่างโดยเฉพาะถ้าเป็นข้าราชการลาศึกษาบางครั้งตัวข้าราชการจะได้ทุนบางส่วน คราวนี้ถ้าจะมองว่าให้เขาไปเรียนประเทศที่ไกลกว่านี้เขาไม่มีเงินพอ

เช่น ราชภัฏอย่างนี้เขาจะให้ทุนเป็นปีครับ ปีหนึ่ง หนึ่งแสนบาท หกแสนบาท ไปเรียนอเมริกาไม่พอหรอกครับ เขาก็เรียนมาเลย์ เพราะมาเลย์ก็มีมหาลัยดีๆเยอะ

ถาม : จริงๆแล้วเนี่ยตอนนี้ที่เรากังวลคือเรื่องวุฒิ แต่จริงแล้วก็คือปรับไม่มีปัญหาแล้ว

ตอบ : ครับไม่มีปัญหาแล้วตอนนี้

ถาม : เรื่องวุฒิมันมีปัญหามานานก็เลยจะมาเรียนถามว่า ที่ผอ. พูดมาก็น่าสนใจตรงที่ว่าตอนนี้เราปรับวุฒิให้เรียบร้อยแล้วกับนักศึกษา ที่เรียนในอียิปต์ ในซาอุดิอาระเบีย ซึ่งแต่ก่อนผมเข้าใจว่าพวกที่จบมาด้านศาสนาอย่างนี้เราไม่ได้เทียบให้

ตอบ : ผมจะย้อนไปนิดนึงคือพวกที่ไปเรียนพวกนี้สมัยก่อนเขาไม่ได้ดูแค่จบปริญญาตรี ก่อนที่เขาปริญญาตรีเรียนจบอะไรปรากฏว่าพวกนี้ไปเรียนโรงเรียนสอนศาสนาซึ่งกระทรวงศึกษาธิการไม่รับรองวุฒิการศึกษาที่จบจากโรงเรียนปอเนาะ เพราะหลักสูตรบางทีเรียนไม่ครบ เรียนแค่ 10 ปี แล้วก็ไปต่อปริญญาตรีแล้วก็กลับมา ทำให้มันเกิดปัญหาตรงนี้ ถ้าจะรับรองเขาต้องสอนตามโปรแกรมฉัน โปรแกรมฉันมี 20 วิชา เธอต้องเรียนทั้ง 20 ไม่ได้ เราต้องเข้าใจทีในโรงเรียนเราสอนพระพุทธศาสนา มุสลิมก็ให้เขาเรียนศาสนาอิสลามไป แต่กระทรวงศึกษาไปตั้งสมมุติฐานว่า ทุกคนต้องเรียนตามกันหมด

ถาม : อย่างในช่วงที่ผ่านมาที่เราไม่ได้เทียบวุฒิอย่างที่ ผอ. บอกทีนี้เมื่อเทียบกับประเทศอื่นเขา หมายถึงว่าคงมีลักษณะคล้ายๆกัน ถ้าในกรณีของประเทศอื่นเจออย่างนี้เขาคงต้องปรับเหมือนกัน การศึกษาภาคบังคับไม่ครบเขาก็คงให้ต่อลำบาก

ตอบ : ผมว่าประเทศอื่นคงไม่มีปัญหาเหมือนกับเราในยุโรปก็คงไม่มี มีเฉพาะเรา เพราะว่าเรามีคนเชื้อสายมุสลิมอยู่เยอะ อย่างอเมริกาจะเป็นมุสลิมหรือว่าอะไรก็ต้องเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงเขา ของเราค่อนข้างเป็นเขตที่มีความอ่อนไหวสูง อย่างในอเมริกา ในยุโรปมันก็มีแต่มันไม่เยอะขนาดนี้ อย่างที่นักเรียนทุนของผมไปเรียนที่ฝรั่งเศส เขาก็มีปัญหาไปไม่ยอมเรียนหนังสือวันศุกร์ เขาบอกเขาจะต้องไปละหมาด ทางสำนักงานก็ทำหนังสือมาถามผมว่าจะทำยังไง คนอื่นเขาก็ยอมเรียนมีอยู่คนเดียวเพราะว่าต้องไปละหมาด ถ้าคนที่ขัดขวางจะต้องตกนรกด้วยไปขู่เจ้าหน้าที่ผู้ดูแล ผมก็ประสานกับทางโรงเรียนจับมันเรียนวันเสาร์เดียวทางโน้นบอกค่าใช้จ่ายมันสูง ผมบอกไม่เกินสองอาทิตย์ แล้วจริงๆมันโดนอาทิตย์เดียวก็เข็ดไปเลย มันเรียนอยู่คนเดียววันเสาร์ สุดท้ายเขาก็ต้องยอม ด้วยความที่เคร่งมากจะไปว่าก็ไม่ได้เขาเคร่งเขา ก็เดินหาสุเหร่าก็ไปเจอแห่งหนึ่งไม่ถึงอาทิตย์ตำรวจฝรั่งเศสทำหนังสือมาถามไอ้นี่ใคร เพราะว่ามัสยิดแห่งนั้นเป็นที่ที่ตำรวจจับตามอง ถูกเหมารวมไปด้วย ตอนหลังก็เรียกมาบอกให้ไปที่อื่นก็จบ ผมก็ไม่เข้าใจทำไมเด็กมุสลิมที่ไปฝรั่งเศสสิบกว่าคน ทำไมเขาจะต้องผิดอยู่คนเดียว คนอื่นเขาก็ไม่เป็นไร อาจจะเป็นเพราะทางอำเภอเขาสอนมาอย่างนั้น ผมคิดว่าการให้ทุนแก่นักเรียนมุสลิมไปเรียนในที่ต่างไม่ใช่ทำให้เขาไม่เคร่งเพียงแต่ให้เขาเห็นโลกทัศน์ที่อื่น

ถาม : เรื่องมาตรฐานเทียบวุฒิผมมีข้อสงสัยอยู่อย่างหนึ่งทำไมตอนหลังเราถึงรับ หมายถึงมันต้องเกณฑ์หรือเปล่า เอาล่ะคนที่ไปเรียนศาสนาแต่ว่าจะต้องเรียน กศน. ด้วยถ้าไม่เรียนภาคบังคับมา เราจึงจะรับตรงนั้นหรือเปล่า

ตอบ : ขนาดนี้เขาแก้อย่างนี้ครับรุ่นเก่าคือ เวลาเราประกาศรับรองคุณวุฒิเรารับรองเนี่ยพวกที่จบก่อนหน้านี้เราไม่รับ เราเริ่มรับตั้งแต่วันที่เราประกาศพวกที่ย้อนหลังเขาก็ต้องไปเรียน กศน. เพื่อปรับ แต่รุ่นใหม่เรารับหมด

ถาม : นักศึกษาที่เรียนที่ไม่ได้ผ่านกพ. ซึ่งมีหลายพันคนตรงนี้ทางกพ.เองหรือว่าหน่วยงานทางส่วนอื่นๆ อาจจะถ้าส่วนหนึ่งมาจากทางใต้ใช้วิธีการที่เอาคนพวกนี้ไปทำเหมือนกับสอบปลัดอำเภออะไรอย่างนี้ ถ้าเราย้อนไปดูจุดเริ่มต้นก็คือว่าถ้าเราขยายทุนให้มากขึ้น พวกนี้จะมาผ่านของเราไหมค่ะ

ตอบ : ไม่ผ่าน ผมว่าเขาไม่มาหรอก คืออะไรที่เป็นของรัฐเขาอยากมาแต่มันมีบางส่วนที่เขาไม่ให้มา เช่นว่าทุนอำเภอตอนแรก มีปัญหาตรงที่ว่าเงินที่นำมาเป็นทุนของอำเภอนั้นเป็นเงินที่มาจากหวยซึ่งมีอุสตาซบางคนยกขึ้นมาบอกว่า ถือ

ว่าเป็นเงินที่มาจากการพนันรับไม่ได้ ซึ่งตอนหลังหันมาใช้เงินงบประมาณแล้ว แต่ถามว่าเงินงบประมาณมาจากไหน ส่วนหนึ่งก็มาจากเหล้า บุหรี่

ถาม : ถ้ารัฐขยายทุนเพิ่มเพื่อรองรับกับในส่วนที่ไม่ผ่านระบบมันก็ไม่อาจช่วยอะไรได้มาก

ตอบ : ขณะนี้สิ่งที่เราอยากจะได้ก็คือ หาที่เป็นแหล่งรวมการให้ทุนเรายังทำไม่ได้เลย ในขณะนี้มีการจัดหาศูนย์กลางในการดูแลทุนที่ได้จากประเทศต่างๆ ซึ่งมีการเสนอให้กระทรวงต่างประเทศกับกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานดูแลเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับทุน เพราะว่าเขาจะให้เป็นประชาสัมพันธ์แก่ประเทศมุสลิมต่างๆการให้ทุนขอให้ให้ผ่านกระทรวงการต่างประเทศรับรู้ คือเราต้องยอมรับความจริงอย่างหนึ่งว่าคนที่ไปเรียนทั้งหมด ส่วนหนึ่งก็ไม่ได้ไปเรียนทางด้านวิชาการ ส่วนหนึ่งถูกชักจูงไปทางที่ไม่ดี อย่างที่อาเจะห์ในเรื่องของการก่อการร้าย ในตอนแรกก็ไปเรียนด้านวิชาการแต่พออยู่ไปหรือว่าหลังจากที่เรียนจบแล้วก็ถูกชักจูง ทุนที่ได้มีทั้งทุนของมหาวิทยาลัย ทุนรัฐบาลของประเทศนั้นซึ่งไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้ ทุนที่จัดการผ่านบุคคลจัดการเองทำให้เราก็เลยรู้ว่าจำนวนเด็กที่ได้รับทุนมีจำนวนเท่าไร วิธีการอีกอย่างหนึ่งของกระทรวงการต่างประเทศใช้ในหาข้อมูลจำนวนนักเรียนทุนคือ จัดสรรงบประมาณในการให้นักเรียนมุสลิมมาทำกิจกรรมกัน ให้เขามาแล้วเราได้รู้เขาอยู่ที่ไหน เป็นอย่างไร ตอนนี้ก็เริ่มมีสมาคมของนักเรียนทุนเกิดขึ้นมาตามลำดับ อย่างเช่น สมาคมนักเรียนเก่าอียิปต์เพื่อให้เขามาร่วมตัวกัน พอรวมตัวกันแล้วก็สามารถที่จะควบคุมได้ง่ายขึ้น เราพยายามแก้

ถาม : ท่านคิดว่ามีข้อเสนอแนะหรือว่าเป็นนโยบายเชิงรุกที่เราควรจะไปคุยกับรัฐบาลของประเทศนั้นๆ

ตอบ : กระทรวงการต่างประเทศกำลังทำอยู่ครับ คือจะไปพูดเลยว่าต่อไปนี้ถ้าจะให้ทุนขอให้มาให้ผ่านกระทรวงแล้วการสรรหาคัดเลือกก็แล้วแต่ว่าเขาจะทำเองหรือว่าอย่างไร แต่บอกให้เรารู้ว่าปีนี้ให้เท่าไร ให้กับใคร ไปเรียนอะไร เมื่อไรจบ

ถาม : เพราะว่าสิ่งที่เราคิดมักจะคิดโดยที่ไม่ได้ดูข้อมูลว่ารัฐมีข้อจำกัดในเรื่องทุนประเทศพวกนี้ เด็กก็เลยรู้สึกว่าต้องไปเองโดยไม่โดยไม่ผ่าน เพราะฉะนั้นพอฟังเลยรู้สึกว่ายังไงเด็กก็ไม่ต้องการผ่าน

ตอบ : คือทุนของรัฐมันต้องมองผ่านภาพรวมของประเทศเพื่อการพัฒนาประเทศไม่ใช่ว่านักเรียนเรามีประมาณสี่ห้าพันคน แล้วเราจะไปช่วยนักเรียนที่อียิปต์ เขาก็ขอมานะแต่ไม่ได้ขอเป็นทุน ผมก็ว่ามันอาจจะเป็นไปได้ แต่ก็ไม่รู้ว่าจะดีหรือเปล่า คือ เขาบอกว่านักเรียนที่ไปอยู่ที่อียิปต์ถูกเอาเปรียบเรื่องที่พัก เขาก็อยากให้รัฐบาลไทยไปสร้างที่พัก ซื้อที่ปลูกหอ ไม่ได้ให้อยู่ฟรีต้องจ่ายตังค์ สิ่งที่กระทรวงการต่างประเทศได้ก็คือว่าอย่างน้อยเรารู้เด็กอยู่รวมกันตรงนี้ แต่ในขณะเดียวกันกระทรวงต่างประเทศเขาก็มองในอีกมุมหนึ่งว่าในแง่ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน ทำไมไม่สร้างที่อเมริกาบ้าง อังกฤษบ้าง ทำไมต้องไปสร้างที่อียิปต์ แต่เขาก็ต้องไปวิเคราะห์ของเขาเองว่าความคุ้ม ถ้าในแง่ธุรกิจผมว่าคุ้ม สิ่งที่เราได้คือ เราสามรถควบคุมเด็กได้ แต่ปัญหามันก็คือ นักเรียนไทยในไคโรมีถึงสี่พันคน

ถาม : อย่างที่ท่าน ผอ. บอกขณะนี้เรากำลังประสานงานกับองค์กรต่างๆหรือมหาวิทยาลัยในโลกมุสลิมหรือผู้นำศาสนาเพื่อที่จะมาอยู่ในศูนย์กลางของเราตรงนี้เรามีนโยบายชัดเจนหรือเปล่า มีบทบาทในเชิงรุกมากน้อยแค่ไหน

ตอบ : มีครับกระทรวงการต่างประเทศกำลังทำ กระทรวงการต่างประเทศมีหน้าที่ไปเจรจากับรัฐบาลประเทศต่างๆ ว่าให้สามารถทราบถึงจำนวนของ นักเรียนที่ไป รายชื่อของนักเรียนที่ไป ไปเรียนทางด้านสาขาวิชาใด เพื่อที่จะทำบัญชีควบคุม

ถาม : อย่างนี้ในส่วนของ กพ. ณ ตอนนี้ก็จะรู้ยอดในส่วนของ กพ. และหน่วยงานต่างๆที่มี ในอนาคตข้างหน้ากระทรวงต่างประเทศน่าจะเป็นส่วนที่จัดทำฐานข้อมูลที่จะรวมคลายๆกับว่ายอดจำนวน informal และ ก็แบบ formal ด้วย ย้อนกลับไปในส่วนของ กพ. นักศึกษาเป็นคนเลือกเองในเรื่องของมหาวิทยาลัยและสาขาวิชาหรือเปล่าค่ะ

ตอบ : ถ้าทุนของรัฐบาลจะกำหนดสาขาวิชา แต่ในส่วนของมหาวิทยาลัยนั้นนักเรียนเป็นคนเลือก

ถาม : แล้วในอนาคตข้างนี้นอกจากมีกระทรวงการต่างประเทศทำเรื่องฐานข้อมูลแล้ว มีความเป็นไปได้ไหมว่าในส่วนของทุนรัฐบาลจะเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศเรากับประเทศมุสลิม

ตอบ : มันต้องแล้วแต่ขึ้นอยู่กับสาขาวิชา แต่เท่าที่ผ่านมายังไมเคยมี มีแต่ความร่วมมือทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัย

ถาม : ถ้าสมมุติว่ามหาวิทยาลัยมีการส่งอาจารย์ไปเรียน ข้อมูลส่วนนี้จะต้องผ่านทาง กพ. หรือเปล่าคะ

ตอบ : ผ่านครับข้อมูลส่วนนี้จะต้องผ่านทาง กพ. ข้อมูลจะต้องมีอยู่ที่ผม ข้าราชการลาศึกษาจะต้องผ่านครับ เราก็คุมอยู่แต่เราคุมยอดเฉยๆ แต่มันก็มีอะไรแปลกๆเยอะ อย่างปีนี้ผมทราบมาว่ามหาวิทยาลัยในซาอุดิอาระเบีย ให้ทุนในหลักสูตรอินเตอร์แก่นักเรียนไทยปีละหลายสิบทุนซึ่งจะเริ่มในปีนี้ แต่ให้ผ่านกระทรวงการต่างประเทศอเมริกาไม่ระบุว่าต้องเป็นมุสลิม รายละเอียดยังไม่แน่ใจนะ

ถาม : ถ้ายังไงจะรบกวนให้ท่านลองช่วยสรุปนิดนึงว่าถ้าดูแล้วการให้ทุนนักศึกษาไทยไปเรียนในประเทศมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของขั้นตอนการคัดเลือก การกำกับดูแล จนกระทั่งการบรรลุเป้าหมายโดยสรุปมีปัญหาหรืออุปสรรคไหม

ตอบ : สำหรับอุปสรรคในการให้ทุนแก่นักเรียนไปเรียนในประเทศมุสลิมนั้น หากเป็นทุนของรัฐบาลเองไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆเลยและผมก็ไม่เคยได้ยินว่านักเรียนที่ไปเรียนในประเทศมุสลิมนั้นเรียนไม่จบหรือกลับมาแล้วไม่ชดใช้ทุน เนื่องจากส่วนใหญ่จะไปเรียนในอเมริกากับอังกฤษและส่วนใหญ่ที่ได้รับทุนก็จะเป็นข้าราชการอยู่แล้วคือการให้ทุนจะมีด้วยกันสองแบบคือ การให้ทุนไปเรียนในประเทศมุสลิม เรียนอาหรับหรืออิสลามศึกษา เรียนfood science เรียน ฮาลาล กับอีกทุนหนึ่งคือ ผู้ที่ได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาในประเทศอื่นส่วนหนึ่งก็จะเป็นมุสลิม ไปเรียน computer science เรียนวิศวะ ในประเทศอังกฤษ อเมริกา แล้วกลับมารับราชการ เป็นอาจารย์

ถาม : แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ กพ.ที่มีสำหรับมุสลิม

ตอบ : ในขณะนี้ยังไม่มีครับ ว่าเฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นมุสลิมหรือไม่ แต่จะเน้นเพื่อราชการอย่างเดียวซึ่งไม่เฉพาะเจาะจงในเรื่องของศาสนา อย่างเช่น หากมีการให้ทุน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วทาง กพ. มีหน้าที่จัดหาทีทำงานที่เหมาะสมให้กับนักเรียนที่จบมา คือทุนจะมีอยู่ 2 ประเภท คือ ทุนที่กำหนดว่าต้องไปเรียนสาขาวิชานั้นๆ ผู้ที่รับทุนก็จะมี สองประเภทคือ บุคคลภายนอก กับข้าราชการ กับทุนที่เปิดเป็นทุนกลางยังไม่มีสังกัดว่าจบแล้วจะต้องไปทำงานที่ไหน แล้วสำหรับเด็กเล็กเราจะกำหนดว่าสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เขาไปเรียนอะไรก็ได้ กลับมาแล้วเราก็ต้องไปหางานให้เขาทำ เช่น จบกฎหมายอิสลามมา อาจจะไปเป็นอาจารย์ก็ได้หรืออะไรก็ได้

ถาม : อย่างนี้ที่ผ่านมาในลักษณะที่ว่าไม่ได้ระบุหน่วยงานหรือว่าให้เรียนอะไรก็ได้แล้วเราต้องหางานให้เขาที่ผ่านมามีปัญหาในเรื่องของตำแหน่งไม่ตรงหรืออะไรยังไงบ้างไหมค่ะ

ตอบ : เมื่อจัดให้ลงตำแหน่งนี้แต่ไม่พอใจหรือมีปัญหา ก็สามารถที่จะข้อเปลี่ยนโยกย้าย ได้ ส่งเขาเข้าไปบางคนก็มีความสุขดี บางคนก็บอกส่งมาทำอะไรไม่ได้เรื่อง หลังจากที่เขาทำงานมาสักระยะก็ขอโอนย้ายได้ ซึ่งขนาดนี้มันก็เกิดปัญหา ไม่ใช่เฉพาะว่าเรื่องศาสนาอิสลาม ทุกสาขากลับมาไม่เจอที่เราสูญเสียเด็กมากที่สุด ที่ไปทำแบบประเมินมา ข้อที่ 1 เงินเดือนไม่พอใช้ 2 นายโง่ 3 เพื่อนร่วมงานไม่เอาไหน ในบางส่วนถามว่าจริงไหมก็จริง

ถาม : อย่างตอนนี้มีมาตรการหรือว่ามีการประเมินคนที่จบมาว่าเขาทำงานได้เต็มประสิทธิภาพหรือเปล่า

ตอบ : มีครับ ในส่วนเรื่องของการประเมินบุคคลที่ทำงานชดใช้ทุนนั้นมีการประเมินอย่างเป็นประจำปกติอยู่แล้วมีการติดตามผลการทำงานของนักเรียนทุนกับหน่วยงานที่ไปทำงานอยู่ตลอด แต่มันก็มีปัญหาอย่างเช่นที่ว่า เจอนายโง่เขาก็ขอโอนย้าย คือต้องมองทั้งสองมุมตัวนักเรียนเองมีปัญหาและตัวราชการมีปัญหาเองด้วย เรามีมาตรการในการ

ติดตามดูแลนักเรียนที่จบออกมา คือ หน้าที่ของเรา เริ่มตั้งแต่วางแผน กำลังพล ได้นักเรียนมาจัดการศึกษา และส่งเข้ารับราชการติดตามผล การติดตามบ้างครั้งมันไม่ค่อยต่อเนื่อง

ถาม : อย่างการที่ไม่ได้ติดตามอย่างต่อเนื่องผลตอบรับจากทางหน่วยงานเป็นอย่างไรบ้าง

ตอบ : เขาก็ให้คำตอบมา แต่ทีนี้คำตอบที่ได้เราถามทั้งสองฝั่งทั้งนักเรียนและก็ส่วนราชการ บางครั้งมันก็มีนักเรียนพูดอย่างหนึ่ง หน่วยงานพูดอีกอย่างหนึ่ง แต่ก็น้อย

ถาม : คำถามสุดท้ายถ้าท่านมองในแง่ที่ว่ารัฐบาลไทยควรจะมีแนวทางยังไงต่อความร่วมมือกับประเทศมุสลิม ในการส่งเสริมความร่วมกับโลกมุสลิม

ตอบ : มันก็เหมือนกับมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปในประเทศต่างๆเราต้องมองก่อนว่าในประเทศนั้นๆมีสาขาวิชาที่ต้องกับความต้องการของประเทศเราหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความร่วมมือในระดับมหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยเท่านั้นอย่าง ด้านการเกษตรที่มีความร่วมมือกับประเทศอินโดนีเซียแต่ยังไม่ถึงขั้นทำ MOU เป็นไปได้ ควรจะส่งเสริมในการแลกเปลี่ยนบุคลากรอย่างเช่น ดึงครูที่สอนภาษาอาหรับจากประเทศมุสลิมต่างๆมาสอนนักเรียนไทยมุสลิมอย่างที่ผมบอกคือลงไปศึกษาในโรงเรียนเขาเลยว่าความต้องการเขาคืออะไร

ถาม : อย่างนี้หน่วยงานที่ดูแลจะเป็น

ตอบ : กระทรวงศึกษาครับ แล้วถามว่าครูแลกเปลี่ยนมีไหม มีครับ แต่เขาเข้ามาทางมาเลย์เขาถือพาสปอตอะไรมาก็ไม่รู้เป็นท่องเที่ยวเข้ามา

ถาม : อย่างนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ

ตอบ : หน่วยงานที่รับผิดชอบได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ สภาความมั่นคง สภาความมั่นคงเข้าดูแลตัวเลขของจำนวนคนที่เข้ามาเพื่อรักษาความมั่นคง ไม่ใช่ไปจับผิดเขา

ถาม : สมมุติว่าเวลาที่เปิดสอบข้อสอบเป็นในลักษณะไหนเป็นภาษาอะไร

ตอบ : ส่วนมากนะครับทุนจะมีสองส่วน ถ้าเป็นทุนของ กพ. จะสอบเป็นภาษาอังกฤษแต่ ถ้าเป็นของทบวงมหาวิทยาลัยจะใช้วิธีการคัดเลือกจากอาจารย์ ส่วนใหญ่ทุนของ กพ.จะไปเรียนทางด้านมุสลิมสอบเป็นภาษาอังกฤษ

ถาม : ถ้าเกิดสอบได้แล้วต้องเรียนพื้นฐานภาษาอังกฤษก่อนหรือเปล่าก่อนไป

ตอบ : แล้วแต่ครับถ้าภาษายังไม่ดีก็ต้องไปเรียนเพิ่มสักสามสี่เดือนแต่ส่วนใหญ่ทุนของ กพ.จะไปเรียนทางด้านมุสลิมศึกษาไม่ได้เรียนภาษาอาหรับ และส่วนใหญ่จะไปเรียนทางประเทศอังกฤษ เยอรมัน การปูพื้นฐานทางภาษาอังกฤษนั้นต้องไปเรียนที่มหาวิทยาลัยที่เลือกไปศึกษา

3.2.3 สำนักความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

ถาม : อยากให้คุณเพ็ญศรีเล่าให้ฟังสักนิดนึงว่าตอนนี้ทุนที่ทางนี้ดูแลเป็นทุนจากประเทศมุสลิมให้มาหรือว่าทางเรากำหนด

ตอบ : ถ้าประเทศมุสลิมตอนนี้แค่ประเทศอียิปต์แห่งเดียว

ถาม : ตอนนี้มีอยู่ที่เดียวเหรอคะ

ตอบ : ตอนนี้มีอยู่ที่เดียว

ถาม : เป็นในลักษณะที่เราให้ทุนนักศึกษาไปหรือว่าเป็นโครงการร่วมระหว่างรัฐบาล

ตอบ : เป็นลักษณะที่ว่าสถานทูตอียิปต์เขาจะจัดหลักสูตรประจำปีของเขาและเขาก็จะแจ้งเวียนไปทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยโดยทางเราได้รับข้อมูลดังกล่าวผ่านจากสถานทูตอียิปต์ เขาจะมีหนังสือแจ้งมา ซึ่งส่วนมากจะเป็นหลักสูตรทางด้านการเกษตรและก็ประมง

ถาม : มีเรื่องศาสนาหรือเปล่าคะ

ตอบ : ไม่มีหลักสูตรทางด้านศาสนา เป็นหลักสูตรทั่วๆไป

ถาม : อย่างนี้บุคลากรที่จะมารับทุนนี้ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นมุสลิม

ตอบ : ไม่จำเป็นต้องมุสลิม เป็นข้าราชการ หรือบุคคลทั่วไป อาจจะเป็นมุสลิมก็ได้ แต่เท่าที่ผ่านมาไม่มีมุสลิม ที่ผ่านเรานะ ปีหนึ่งเขาจะให้แค่ 10 ทุน แต่ว่าเราก็ไม่รู้ว่านอกเหนือจากนี้มีการให้มุสลิมกันเองโดยไม่ผ่านเรา ข้อมูลอันนี้เราไม่รู้

ถาม : ส่วนใหญ่ที่ได้จะเป็นข้าราชการหรือเปล่าคะ

ตอบ : ส่วนใหญ่ที่ได้รับทุนนี้ก็จะเป็นข้าราชการเป็นคนทำงานแล้ว

ถาม : นี่คือไม่ได้สังกัดกระทรวงไหน กรมไหน

ตอบ : ไม่สังกัด กระทรวง และกรมเราจะดูว่าทางด้านการเกษตรก็จะเวียนไปตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานจะแจ้งไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องกระทรวงเกษตร หรือไม่สำนักงานอาชีวะ

ถาม : อันนี้เป็นระดับ

ตอบ : ทุนนี้เป็นแค่ระดับการฝึกอบรมไม่ใช่ระดับปริญญาตรี แค่ระยะสั้นๆ

ถาม : เห็นบอกว่ามีภาควิชาเกี่ยวกับเกษตรและประมงเขาบูมลักษณะพวกนี้มากหรือค่ะ

ถาม : เกษตรกับประมงมีมานานหรือยังค่ะ

ตอบ : เหมือนกันทุกปีในระยะ 5-6 ปี ที่ผ่านมาสาขาของทุนก็จะเป็นทางด้านการประมงและเกษตรกรรม ยังไม่เปลี่ยนเลย

ถาม : แล้วทางเขามีมาทางเราไหมค่ะ

ตอบ : อันนี้ไม่แน่ใจต้องเช็คอีกส่วนหนึ่ง ตรงนี้จะทำแต่เรื่องคนไทยไปต่างประเทศมันน่าจะมีแต่ต้องไปอีกนึง

ถาม : ลักษณะของเกณฑ์ในการคัดเลือก

ตอบ : เกณฑ์ในการคัดเลือกของเราก็คือ คือ ให้เขากรอกประวัติว่าหน้าที่ในการทำงานตรงหรือไม่และก็ให้เขาทดสอบความรู้ภาษาอังกฤษเพราะหลักสูตรพวกนี้จะเรียนเป็นภาษาอังกฤษเราจัดสอบเอง คะแนนผ่านเนี่ยถ้าเป็นประเทศในแถบเอเชียก็จะเอาแค่ 50 % ใครผ่านเราก็จะเสนอชื่อไปไม่เกินสองราย ไม่มีสัมภาษณ์

ถาม : พื้นฐานต้องเป็นภาษาอังกฤษ ไม่จำเป็นต้องเป็นภาษาอาหรับ

ตอบ : ไม่ค่ะ เพราะหลักสูตรที่เขาจัดมันเป็นภาษาอังกฤษ

ถาม : ในแง่ของการไปศึกษาหกเดือนหรือเปล่าค่ะ

ตอบ : ใช้ระยะเวลาประมาณ 1-2 เดือน สูงสุดแค่ 3 เดือน

ถาม : กลับมาประสิทธิภาพการทำงานเป็นอย่างไรบ้าง

ตอบ : ก็เราก็จะมีรายงานให้เขาทำส่ง เขาก็ส่งบ้าง เห็นว่า อาจจะเป็นประโยชน์กับเขาบ้างในแง่ที่เขาทำงานเกี่ยวกับด้านการเกษตรและประมงอะไรอย่างนี้ ว่าประเทศอียิปต์เขาพัฒนาไปถึงไหนแล้ว ก็อาจจะมีต่างชาติอื่นๆเขามาร่วมคอสต์นี้ด้วย

ถาม : อย่างนี้ถ้าดูในสาขาวิชาแล้วในช่วงที่ผ่านมาจะต้องเป็นกระทรวงเกษตรตลอดเลยไหมคะ

ตอบ : ส่วนใหญ่จะเป็นกระทรวงเกษตร สถาบันที่เกี่ยวกับทางด้านอาชีวะ ส่วนใหญ่จะเน้นไปทางเกษตร ถามเขาเขาก็ไม่เคยเปลี่ยน เขาจัดยังไงก็ทำอยู่อย่างนั้น

ถาม : นอกจากทุนอันนี้ยังมีทุนอื่นๆของประเทศอียิปต์ด้วย

ตอบ : อันนี้เราไม่ทราบคะ ไม่มีข้อมูล

ถาม : อย่างเวลาสอบ สอบเฉพาะคนกลุ่มนี้หรือว่าสอบรวมกับอย่างอื่น

ตอบ : ไม่ค่ะ สอบกันเฉพาะกลุ่มนี้เลย

ถาม : มีเยอะไหมค่ะในแต่ละปี

ตอบ : ก็มีนะ มีผู้สมัครสม่ำเสมอ แต่ว่าโอกาสก็ได้บ้างไม่ได้บ้าง เขาจะพิจารณาใบสมัครของแต่ละคน

ถาม : ต้องเป็นปีละ2 คนหรือเปล่าคะที่ได้

ตอบ : ปีละ10 เราอาจจะได้แค่2 แต่ปีนึงเขาจะให้ทั้งหมดสิบทุน แต่ว่าในสิบนี้เขาจะแบ่งเป็นสาขาการเกษตร การประมงอะไรอย่างนี้

ถาม : มีไหมคะที่บางปีคะแนนไม่ถึงแล้วไม่ได้ส่งเลย

ตอบ : ก็มีเหมือนกัน ถ้าเกิดปีนั้นเขาสอบได้แค่ 30 จาก 50 เราก็มาส่งแต่ถ้าอยู่ใน 40 เรายังส่งเพราะถือว่าอยู่ในเกณฑ์ผ่อนผัน

ถาม : บางปีนอกจากข้าราชการแล้วมีบุคคลทั่วไปหรือเปล่า

ตอบ : ส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการ เพราะทุนที่เราทำเราก็ให้เอกชนเหมือนกันแต่เราจะเน้นการพัฒนาภาครัฐมากกว่า

ถาม : สมมุติคนที่ไปอยู่ที่โน้นการเป็นอยู่เราดูแลหรือยังไง

ตอบ : คือ เขาก็เขียนมาว่าเขาอยู่ได้ อยู่เป็นหอทางสถาบันก็จัดหาให้เองทั้งหมด
ไม่มีปัญหาเรื่องที่พักใดๆ

ถาม : ตอนแรกคิดว่ามีข้าราชการที่เป็นมุสลิมไป แต่ว่าตอบไม่ได้ใช่ไหมค่ะว่ามีมุสลิมเท่าไร

ตอบ : ใช่ค่ะ เพราะมันเป็นหลักสูตรนานาชาติ

ถาม : อุปสรรคในการจัดสรรทุนที่เกี่ยวข้องกับเรามีไหมค่ะเท่าที่พบ

ตอบ : ก็มีบ้างครั้ง เราอยากให้มีผู้สมัครทุกหลักสูตรไป แต่บางครั้งเกิดกรณีที่ว่าหน่วยงานเสนอคนมา บางปีคนนั้นความรู้ภาษาอังกฤษไม่ถึง ส่งไปไม่ได้ ปีนั้นก็จะว่าง

ถาม : คุณ เพ็ญศรี ไชยเฉลิมวงศ์ มีข้อเสนอแนะดูว่า อย่างอันนี้ดูว่าสาขามันยังน้อยไปหรือว่ามันจำกัดในเรื่องนี้มากไปหรือเปล่า

ตอบ : คือเราว่าอาจจะหารือกับสถานทูตได้ แต่เคยมีว่าแล้วเขาก็บอกว่า ณ ขณะนี้ประเทศเขาก็ยังจัดแต่หลักสูตรอย่างนี้ เขาก็ยังไม่เปิดกว้าง เขาก็จะแจ้งมาเฉพาะหลักสูตรพวกนี้เอง

ถาม : เท่าที่ดูแล้วมันเป็นทุนตามความต้องการของเขาเพราะเขาเป็นคนจัดงบประมาณของเขาเอง มีลักษณะของทุนร่วมไหมคะ

ตอบ : ไม่มีเลย ทุนร่วมมันจะเป็นในลักษณะของ เราออกค่าใช้จ่ายด้วย มันจะไม่ได้อยู่ที่กองที่ทำ มันจะอยู่ในส่วนอื่นของ สพร. ซึ่งก็มีทุนร่วมของญี่ปุ่นแต่ในส่วนของประเทศตะวันออกกลางไม่มี ก็อยากจะมีความร่วมมือแต่ก็ยังหารือกันอยู่ ตรงนี้ไม่มีข้อมูล ให้ไปแล้วผิด

ถาม : เพิ่งเริ่ม 5-6 ปี ก็มีอย่างต่อเนื่องใช่ไหมคะ ก่อนหน้านี้คือไม่มีเลย

ตอบ : คิดว่าน่าจะนานพอสมควรแล้วสำหรับหลักสูตรพวกนี้ แต่ว่าไม่มีตัวเลขแน่นอนว่ามาเมื่อไร แต่ว่าย้อนขึ้นไปห้าหกปี

ถาม : นอกเหนือจากอียิปต์มีไหมคะคุณ เพ็ญศรี

ตอบ : ก็มีอิสราเอลแต่ว่าไม่ใช่ประเทศมุสลิม เขาก็มีทุนให้ผ่านทางเรามาเหมือนกัน

ถาม : ประเทศในแถบทางใต้ๆของเราอย่าง มาเลย์ อินโด

ตอบ : มาเลย์ ก็มีมีทุน

ถาม : มาเลย์ ลักษณะเหมือนของอียิปต์หรือเปล่าคะ

ตอบ : หลากหลายแล้วแต่

ถาม : มีในเชิงวิทยาศาสตร์หรือเปล่าคะ

ตอบ : ทางด้านภาษาอังกฤษก็มี ทางด้านการเกษตร

ถาม : ศาสนามีไหมคะ

ตอบ : ทางด้านศาสนาเนี่ย ไม่มี หลักสูตรการบริหารงานทั่วไปที่เขาจัด

ถาม : หลักเกณฑ์การคัดเลือกล่ะคะใช้เหมือนกันหรือเปล่า

ตอบ : หลักเกณฑ์ก็เหมือนกันถ้าผ่านเกณฑ์ 50 ก็ผ่านคะ

ถาม : แล้วอินโดล่ะคะ

ตอบ : อินโด ก็มีแต่เขาจะร่วมกับญี่ปุ่น ทางด้านการเกษตรก็มีแต่มีไม่มาก

ถาม : แล้วทางอินเดีย ปากีสถาน มีบ้างไหมคะ

ตอบ : อินเดีย กับ ปากีสถานก็มี แต่ไม่มากส่วนใหญ่เขาจะให้ในเรื่องเกี่ยวกับรถไฟ
การซ่อมบำรุงอะไรยังไง ห้าหกหลักสูตรเท่านั้นเอง อินเดียก็เยอะ ก็มีแจ้งหลักสูตรเข้ามาเยอะ เรื่องเกี่ยวกับ พวกไอที เกี่ยวกับเรื่องภาษาอังกฤษก็มี แต่ว่าเขาไม่ได้เจาะจงให้มุสลิมนะ เปิดกว้างใครก็ได้

ตอบ : จริงๆแล้วงานตรงนี้เขาให้ยุบกรมวิเทศไปเลยนะ เราให้คนกรมวิเทศไปเข้าระบบกระทรวงการต่างประเทศไปเลย แต่กระทรวงการต่างประเทศก็มีมาตรฐานของเขาในเรื่องมาตรฐานการทูต ความเป็นทูตเขาถือว่าเขาต้องเนี้ยบ การคัดเลือกเข้าก็ต้องเข้ม แต่ของเราเมื่อก่อนเป็นกรมนิเทศทำความร่วมมือคนละแบบ แต่ว่าเขาจะมีรองอธิบดีที่เป็นลูกหม้อไว้

ถาม : อย่างนี้ก็ขึ้นทางกระทรวงก็ไม่ได้

ตอบ : ดึงไปแค่คนเดียวตอนนี้ก็ไปเป็นทูต ที่บราซิล มีดึงไปเป็นบางงานแต่ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่การทูต ยังคงเป็นเจ้าหน้าที่วิเทศอยู่

ถาม : ในตอนท้ายจะมีการประชุมอีกอาจจะเรียนเชิญอีกที

3.2.4 กองตะวันออกกลาง กระทรวงการต่างประเทศ

ตอบ : การร่วมกันสร้างความเป็นหุ้นส่วน

ถาม : ภายใต้โครงการนี้ ก็ไม่ใช่เน้นไปที่เฉพาะเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนประเทศที่เป็นกลุ่มมุสลิมจะไปถามที่เอเชียตะวันออก และจะส่งproposal อย่างเต็มให้ผอ.ดูอีกที

ตอบ : คือผมมองว่าศึกษาแหล่งที่มี ลักษณะ ทัศนคติ ซึ่งข้อสามเหมือนที่เราทำอยู่

ถาม : โดยจะแยกออกเป็นสองส่วน จากการไปถามผู้สำเร็จการศึกษาที่ใช้ทุนของตัวเอง หรือรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่น ในส่วนของดิฉันและดร.ศราวุฒิ และน้องจะสัมภาษณ์หน่วยงานราชการ

ตอบ : คือจริงแล้ว ในภาพรวมจะให้ความสนใจ สมมุติว่าในการที่เราจะให้ความสนใจ พวกพี่น้อง มุสลิม นักเรียน คือสมมุติว่าเราให้ความสนใจ พวกพี่น้องมุสลิม นักเรียน นักศึกษา มันก็เพิ่งจะเร็วๆนี้เอง คือถ้ามันไม่มีวิกฤตการณ์ภายในของเรา พวกเขาก็อยู่กันโดยไม่มีปัญหาอะไร

ตอบ : ในเรื่องของการพัฒนาบุคลากรของกระทรวงต่างประเทศ ทางเราได้รับการจัดสรรทุนมา ในกรอบใหญ่มันมีส่วนหนึ่ง อย่างเช่น เมื่อเข้ารับราชการแล้ว สอบผ่าน ในสนามใหญ่ก็ต้องมีการแข่งขันทั่วๆไป โดยใช้ความรู้เป็นภาษาต่างประเทศ แล้วแต่เราจะเลือกได้ พี่น้องมุสลิมที่จบมา เวลาสอบแข่งขันเขาจะเสียเปรียบด้านภาษาอังกฤษ ซึ่งหลายคนที่ทางเรา บุคลากรของเราสอบสนามเล็ก คือเราเปิดโอกาสให้คนที่จบตะวันออกกลางเข้ามาแข่งขันกัน หลักเกณฑ์อาจจะหย่อนให้เล็กน้อยไม่ตึงเครียดแบบสนามใหญ่ เพราะทราบดี ว่ามีสองสามรุ่นแล้ว และพอสองสามรุ่น คือว่าสมมุติถ้าเข้ามาได้ เราก็เปิดโอกาสให้เขาไปเรียนภาษาอังกฤษ ส่งเสริมให้ข้าราชการท่านนั้น เพราะเป็นนโยบายของผู้อำนวยการ

ตอบ :โดยที่ผ่านมาเรามีสองสามรุ่นแล้ว เราเริ่มมีการพัฒนาบุคลากร สมมุติถ้าเขาเข้ามาได้ ให้เขาไปเรียนภาษาอังกฤษ เราเปิดโอกาสให้เขาไปเรียนที่ทุนกันเยอะ ส่งเสริมเขาซึ่งขึ้นอยู่กับข้าราชการท่านนั้น เพราะเป็นนโยบายของผู้อำนวยการ ที่จะให้ผู้อำนวยการสำนักงานบุคคลไปเรียนเพิ่มพูนวิชาความรู้ แต่อันนี้เป็นปลายเหตุ เหมือนกับเหล่านักเรียนไทยในต่างประเทศ ประมาณ สี่ถึงห้าพัน บางประเทศที่ทราบกันดี อย่างเช่น ไคโร ก็ประมาณ 2500 คน รองลงมาก็เป็นพวกมาเลย์ อินโดนีเซียและซูดาน เยเมน บางคนที่เป็นชาวซีเรียก็ไปกันเอง คือถ้าไปหาคนพวก นี้ พวกเขาจะกลัว พวกเขาไม่ไว้ใจภาครัฐ เหมือนกับโครงการของเรา ข้อ3-4 ประเด็นเรื่องตอบสนองความต้องการแรงงาน พัฒนาศักยภาพ เหมือนกับว่าคิดตรงกันทุกคน ทุกภาคส่วนจะมีนโยบายต่อนักศึกษาไทยมุสลิมในต่างประเทศอย่างไร ซึ่งทางเราจะอธิบายว่าเรามีทุนอย่างไรเพื่อพัฒนา โดยเฉพาะพวกนักศึกษาไทยมุสลิม

ตอบ : คือจริงๆแล้วส่วนทุนของกระทรวงแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ จะให้ทุนกับเด็กที่จบมัธยม เพื่อไปเรียนปริญญาตรี โท ที่ต่างประเทศ ส่วนที่สองคือไปหาคนที่เรียนอยู่ที่นั่นอยู่แล้วและให้ทุน เพื่อเรียนปริญญาโท เอก ต่อ ส่วนที่สามเป็นทุนที่พัฒนาข้าราชการ ซึ่งคัดเลือกจากข้าราชการที่นี้ แล้วส่งไปเรียนปริญญาโท ซึ่งในช่วงแรกๆทุนที่เกี่ยวกับตะวันออกกลางไม่ค่อยมี เพิ่งจะมีในช่วงหลังๆประมาณ ปี49 แต่ในช่วงปี 40 มีประมาณสองสามทุน มีเฉพาะในตะวันออกกลางในประเทศมุสลิมอย่างมาเลเซีย อินโดนีเซียไม่ค่อยมี เป็นทุนที่ให้เฉพาะกับพวกบุคลากรในกระทรวงที่ไปเรียนต่างประเทศ แต่ว่าถ้าเป็นทุนสำหรับบุคคลทั่วไปคือเป็นทุนอันที่หนึ่งที่เป็นของมัธยม ที่ให้ไปเรียนต่อระดับปริญญาตรี โท คือเป็นทุนที่เรียนตะวันออกกลางศึกษา อย่างเช่นตอนนี้มีเรียนตรีอยู่ที่อียิปต์ เรียนเกี่ยวกับ Middle east และส่งไปเรียนปริญญาโทที่อังกฤษเพื่ออยากให้มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น เพื่อจะได้มีมุมมองจากประเทศทั้งสาม

ถาม : ทุนของกพ. เป็นทุนส่วนกลางคือ ไม่ได้ระบุว่าอยู่กระทรวงไหน คือว่าจบมาแล้วเหมาะกับที่ไหนและโควต้าของเขาเองเหมาะกับที่ไหน พอในช่วงเหตุการณ์ 11 กันยา เราจะให้ความสำคัญกับสิ่งนี้ แต่ถ้าเจาะมาที่ตะวันออกกลาง เห็น

ได้ว่าทางกระทรวงจะมีทุนในช่วงปี 49-50 จะเห็นได้ว่าเริ่มมีมาประมาณสองปี แต่ว่าทุนกระทรวงก็มีช่วงหยุดในปี 46-48 ไม่มี คือมันเป็นโครงการที่ต้องขออนุมัติครม. และก็เพิ่งได้ในช่วงปี 49 คืออาจจะเป็นเพราะฐานะเงินงบประมาณของประเทศ

ตอบ : ส่วนอื่นที่เป็นของต่างประเทศที่ให้มา เป็นของสมช. ซึ่งได้จัดทำยุทธศาสตร์ของนักศึกษาไทยที่ต่างประเทศ ส่วนทางทุนที่มาจากอียิปต์ประมาณ 60-80 ทุน ได้ให้คณะกรรมการกลางอิสลามเป็นคนคัดเลือก ซึ่งทุนนี้เป็นทุนรัฐบาลอียิปต์ และทางเราก็พยายามผลักดันให้มีการหาจำนวนทุนเพิ่มขึ้น ซึงในภาครัฐจะเห็นว่า อาจจะให้ชุมชนท้องถิ่นคัดเลือกจัดการกันเอง เพื่อที่จะทำให้มีการรู้ระบบที่จะกระจายการจัดการกันเอง ส่วนในประเทศอื่นๆอย่างเช่นคูเวต UAE ก็เข้ามาในกระทรวงต่างประเทศ เห็นว่าไม่มีอะไรปิดบัง ในลักษณะที่มีการแจ้งทุน และมีการแจ้งให้กระทรวงศึกษาธิการ จากนั้นก็มีการประชุมสัมภาษณ์เด็ก แต่ว่าทุนพวกนี้ยังน้อยอยู่3-5 ทุน ถ้าเป็นยูเออีก็ประมาณ 10 ทุน ก็มีการไปคุยกับนักเรียนทุนพวกนี้ที่เป็นนักเรียนทุนของยูเออี ซึ่งพวกเขาจะมีฐานะมากกว่านักเรียนทุนของอียิปต์ ส่วนในกราฟของคูเวตซึ่งถ้าใครได้ทุนก็ถือว่าเป็นคนที่มีฐานะดี ซึ่งในทั้งหมดในรูปแบบของทุนที่จะบุคลากรที่ต้องการศึกษาวิจัย อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นตอนนี้ก็เพราะว่าที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการในฐานะที่ดูแล ซึ่งในเรื่องของต่างประเทศกระทรวงศึกษาธิการไม่ค่อยมีฐานะหรือมีนโยบายอะไรมากมายนัก แต่พอเราเริ่มมีข้างใน เริ่มในพื้นทีที่มีปัญหาและพอถึงในจุดจุดนึง การที่จะสอบแข่งขันกับคนอื่นๆโอกาสมันก็น้อย พอโอกาสน้อยและบวกกับความเชื่อของพ่อแม่พี่น้องในสามจังหวัดภาคใต้ที่ไปไคโร ปากีสถาน ซึ่งตรงจุดนี้เป็นลักษณะที่ความเชื่อ วิถีชีวิตพื้นบ้านในเรื่อง ศาสนาก็เป็นอย่างนั้น

ตอบ : ซึ่งใน ณ วันนี้ เราจะช่วยพวก เขาอย่างไร ในการที่จะไปเรียนที่ต่างประเทศและอยู่ที่นั้นอย่างไม่มีปัญหา อย่างอียิปต์คนที่ได้รับทุน พ่อแม่ก็ต้องหาเงิน และต้องไปอยู่ที่หอพักที่ไม่ดี ในส่วนของอินโดนีเซีย มาเลเซีย รัฐบาลของเขาจะดูแลดีกว่า และในจริงๆแล้ว กระทรวงการต่างประเทศไม่น่าที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา ซึ่งทำให้เป็นภาระของเราที่จะต้องดูแลเรื่องพวกนี้ด้วย ซึ่งในโครงการสนับสนุนภารกิจในปีหน้า เตรียมนักศึกษาในพื้นที่ พออยู่ในช่วงปี 3-4 ก็มีการฝึกวิชาชีพ ซึ่งในเรื่องของภาษาก็มีความถนัด และพอจบการศึกษากลับมาก็ควรที่จะมีช่องทาง ซึ่งทางกระทรวงต่างประเทศก็จะจัดให้มีการเทียบวุฒิ ซึ่งส่วนใหญ่ในทางอียิปต์ไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไร เพราะมีสมาคมนักเรียนไทย อียิปต์มีความรู้พอสมควรและมีมาอย่างยาวนาน แต่ในบางทีอาจจะมีปัญหา อย่างเช่นในซูดาน ลิเบีย เพราะไม่ค่อยมีข้อมูลและเข้าถึงยาก ส่วนปากีสถานที่ได้เรียนแพทย์มา ทางการของกระทรวงก็มีการสอบภาษาอังกฤษ ซึ่งการศึกษาของปากีสถานมีความคล้ายคลึงกับประเทศอังกฤษ แต่พวกนักศึกษาไม่ค่อยกล้ามาสอบ ซึ่งถ้าสอบผ่านก็สามารถที่จะมีใบประกอบโรคศิลป์ ซึ่งทางเราไม่ทราบถึงการเรียนการสอบของที่นั่น ซึ่งถ้าทางการรู้ก็สามารถที่จะชอบในการประกอบอาชีพได้ แต่พอมาดูกลุ่มนักเรียนที่ไปอียิปต์ 75% ไปเรียนศาสนา มุสลิมศึกษา กฎหมาย วิถีชีวิต ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่พอสมควร ซึ่งพอเข้าระบบการศึกษาตะวันตก ใครที่มีความรู้มาก มีทางเลือกและสิทธิที่จะเลือกมากกว่า ซึ่งทางกระทรวงจะช่วยถ้าเห็นว่ามีความหลากหลาย ก็จะช่วยให้สังคมมีการพัฒนา แต่ถ้ามีปัญหา จะมีวิธีการแก้ไขอย่างไร ให้มีความยืดหยุ่น

ตอบ : คือว่าพวกคนเหล่านี้จะเน้นในเรื่องทางด้านภาษาอาหรับด้านเดียว ส่วนเรื่องมาตรฐานสากลเช่นเรื่องภาษาอังกฤษก็จะไม่มี ซึ่งจะมีข้อสังเกตที่ว่า ถ้าเป็นไทย พุทธ ถ้าสอบเอ็นทรานซ์ไม่ติดก็ไปเรียนวิทยาลัยครู โดยจะเห็นว่าระบบการศึกษาของไทยจะมีช่องโหว่อยู่ตรงนี้ คือคนที่เรียนทางด้านครูบาอาจารย์ฐานะทางสังคมก็จะมีปัญหา ในการน้อยเนื้อต่ำใจ ส่วนคนที่มีอยู่ ก็ไปเรียนทางด้านแพทย์ วิศวกร กันหมด

ตอบ : ซึ่งในกรณีของภาคใต้คือ ถ้าไม่เรียนสายอาชีพขึ้นมา ถ้าจะเข้าระบบใหญ่ที่เป็นระบบเกี่ยวกับตะวันตก ซึ่งทางกระทรวงก็จะมีการช่วยเหลือ แต่ว่าในนโยบายของไทยอย่าเรียนศาสนา ซึ่งมันก็ทำไม่ได้ คือถ้าจะเรียนก็ต้องเรียนสายอาชีพ ซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการก็เป็นคู่ขนาน ซึ่งก็ไม่ทราบว่าทางท้องถิ่นต้องการหรือเปล่า ซึ่งในส่วนนี้เป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งทางพ่อแม่ต้องมีการขยาย ทัศนคติ เป็นประเด็นใหญ่ที่จะต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ซึ่งทาง

กระทรวงก็จะแก้ไขปัญหา ในแง่ที่ว่าต้องแก้ไขในช่วงที่อายุยังน้อยๆให้พวกเขามีทางเลือก อย่างเช่น ทำไมเราไม่สร้างมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพดี โดยคนไทยไม่ต้องไปเรียนถึงต่างประเทศ สร้างโมเดลสำหรับมุสลิมของคนพื้นที่ โดยผนวกวิทยาการใหม่ๆเข้าไปด้วยกัน ซึ่งในขณะเดียวกันในพื้นที่ก็ต้องสร้างงานรองรับซึ่งพวกเขาจบออกมา สามารถมีงานรองรับ ซึ่งพวกเขาก็ไม่สิ้นหวัง ในตอนนี้มีการแข่งขัน ถ้าทุกคนสามารถสร้างให้ลูกหลานเป็นคนที่เข้มแข็ง สามารถมีความรู้ ก็จะสามารถแข่งขันกับคนอื่นๆได้ ซึ่งตรงนี้เป็นโจทย์ที่ทางกระทรวงของเราก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้

ถาม : โดยส่วนใหญ่แล้วที่มีปัญหาคือเด็กที่ไม่ได้ผ่านทุนรัฐบาลหรือทุนทั่วๆไป จะเป็นกลุ่มที่ค่อยข้างจะเป็นกลุ่มที่มองว่าเป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่ส่วนเด็กที่ผ่านระบบก็จะไม่ค่อยมีปัญหา เพราะมีตำแหน่งรองรับ แต่ในส่วนที่เป็นปัญหาคือเด็กที่ไม่จบอะไรเลย จะต้องดูว่ารัฐพยายามที่จะขยายทุนมันสอดคล้องกับสิ่งที่พวกเขาต้องการหรือเปล่า โดยจะตั้งโจทย์ว่า 1.หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับเรื่องทุนน้อยกับกลุ่มตะวันออกกลาง ซึ่งอาจจะเป็นในเรื่องของระบบการสอบ ระบบการศึกษาที่เริ่มจากเป็นโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งไม่ได้มีการสอนเรื่องสายสามัญ ซึ่งที่ได้หยิบยกขึ้นมา ก็เพราะว่าเรามีนักศึกษาที่จบมาเยอะ คนพวกนี้มีความรู้ ความสามารถ แต่ว่าในประเทศอื่นๆยังไม่ค่อยมีความรู้ ความสามารถ ซึ่งอาจจะต้องมีการเทียบวุฒิ คือถ้ามีความรู้ทางสายสามัญ ซึ่งในมุสลิมในเมืองไทยมีความเคร่งกว่า ที่อื่นๆอย่างเช่นมาเลเซียหรือทางฝั่งตะวันออกกลาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับแต่ละมุมมอง คือจะต้องมีการขยายโลกทัศน์โดยรัฐบาลจะต้องมีกลอุบาย

ถาม : คือทางกระทรวงศึกษาธิการจะต้องมีการจัดระบบให้ควบคู่ไปกับสิ่งที่เป็นอยู่ด้วย ซึ่งจะต้องรักษาอัตลักษณ์รูปแบบเดิมให้มันคงอยู่ คือโจทย์วิจัยหลักอยู่ที่ว่าบุคลากรหรือเด็กที่จบมาแล้วมาเข้าสู่ตลาดแรงงาน ให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติ คือในบางส่วนเด็กที่จบศาสนาจากตะวันออกกลาง เด็กพวกนี้ก็จะได้ความรู้ทางด้านสังคม วัฒนธรรม ซึ่งอาจจะเปิดมุมมองทางด้านธุรกิจได้มากขึ้น คือถ้าเกิดมีความรู้ทางด้านอาหรับมาก ก็อาจจะเป็นส่วนที่ช่วยเสริม ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องหลัก คือถ้านักธุรกิจไทย ถ้าไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ก็สามารถที่จะขยายขอบเขตไปไกลกว่านี้ ซึ่งตอนนี้จะมีในแง่ของพนักงานต้อนรับ นอกจากนั้นก็มีในโรงพยาบาลที่เน้นไปทางภาคบริการคือการจ้างเป็นล่าม ซึ่งในเรื่องของภาษาอาหรับเป็นส่วนสำคัญมาก

ตอบ : ซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการบอกว่าต่อไป ทางกระทรวงการต่างประเทศ จะมีการให้ทุนจากต่างประเทศที่เป็นทุนผ่าน ซึ่งส่วนใหญ่ทางประเทศอาหรับอย่างคูเวต จะให้ทุนผ่านทางโต๊ะครู คือในบางครั้งก็ไม่อยากให้ผ่านหน่วยงานภาครัฐ และถ้าหากมีการตั้งกองทุนโดยจะให้ภาครัฐจัดการ ก็อาจจะมีปัญหากับเด็กที่จะไปศึกษาหรือกับคณะกรรมการกลาง แต่ถ้าจะให้กระทรวงต่างประเทศเข้ามาดูแลก็อาจจะดีกว่า ส่วนทางสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ อาจจะเป็นฐานข้อมูล โดยที่ทุนอียิปต์อยากเข้ามามีบทบาท แต่ในแง่ของคณะกรรมการ ก็ไม่ทราบแน่ชัดว่า จะต้องมีการสอบ ซึ่งในเรื่องก็ไม่มีปัญหาในเรื่องของการเอาเปรียบ และจะมีนโยบายต่อนักเรียนที่จะไปเรียนต่อในประเทศมุสลิมที่นอกเหนือจากประเทศอียิปต์และอ่าวเปอร์เซีย

ถาม : ทุนต่างประเทศที่ผ่านรัฐบาลกับส่งโดยตรงมีจุดอ่อนและจุดแข็งอย่างไร

ตอบ : ก็คือว่าถ้ามันเป็นระบบมากขึ้นก็ถือว่าเป็นทางออกที่ดี ในแง่ของการมีตัวแทนมากขึ้น อย่างเช่นตัวของคณะกรรมการกลาง ที่ผ่านกระทรวงการต่างประเทศ สามารถรู้ได้ว่าเป็นทุนที่ให้กลุ่มใด กับอีกเรื่องหนึ่งคือทุนของนักเรียนที่ขอต่อต่างประเทศ ที่ไปด้วยทุนของตัวเอง ซึ่งในส่วนนี้ทางกระทรวงไม่มีข้อมูล ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ทำผ่านกระทรวงต่างประเทศ

ถาม : ลักษณะงานของนักศึกษามุสลิมที่จบตะวันออกกลางมาเป็นงานในลักษณะแบบใด

ตอบ : ซึ่งก็จะเป็นในแง่ของการเขียนโครงการเสนอ การสรุปประเด็นในการประชุมและจดบันทึก และการเป็นล่าม นอกจากนั้นมีความจำเป็นมั้ยที่จะต้องรับนักศึกษาที่เป็นมุสลิมที่จบตะวันออกกลางและเข้ามาทำงานในส่วนนี้ คือใน

ส่วนนี้จะเน้นว่าควรรับนักศึกษาที่จบภาษามา ซึ่งจะมีความรู้เรื่องเกี่ยวกับภูมิภาค และสามารถที่จะเจรจามากกว่ากลุ่มคนที่จบอย่างอื่นมา

ถาม : คือว่าถ้าในเรื่องของการตอบรับเป็นอย่างไร ในสิ่งที่ทางการพยายามทำให้กลุ่มนักศึกษา โดยมีความสนใจมากน้อยแค่ไหน และตรงกับกลุ่มเป้าหมายของเรามั้ย

ตอบ : ซึ่งก็คือว่าในเรื่องนี้อาจจะเป็นรูปธรรม และอาจจะมีความช้า โดยกลุ่มพวกนี้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความมั่นคงในอาชีพการงาน ซึ่งต้องงมีการพึ่งพาหน่วยงานทางภาควิจัย ที่จะต้องช่วยรัฐบาลในแง่ของการจัดทำโครงการซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญ ที่เป็นจุดเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหา ซึ่งในตอนนี้มีนโยบายเชิงรุก ที่พยายามผลักดันตะวันออกกลางในโลกมุสลิม โดยที่ในตอนนี้มีคนที่สนใจโลกมุสลิมมากขึ้น ส่วนในขั้นตอนที่ว่าการส่งคนไปเรียนยังต่างประเทศ การส่งคนไปทำงานที่สถานฑูต มีนโยบายของการรับนักศึกษาที่จบตะวันออกกลางไปทำงานที่สถานฑูต ซึ่งจะดีกว่าการรับที่เป็นนักศึกษาไทย พุทธ เพราะมีความรู้ทางด้านภาษาอาหรับ ซึ่งถ้าไม่รู้ก็จะทำงานไม่ได้ อย่างเช่นที่มาเลเซียก็ต้องรับคนที่รู้ภาษามาเลย์ เป็นคนพื้นบ้าน และในแง่ของการรู้ภาษาอังกฤษก็จะมีสิทธิมากกว่า ในการที่จะไม่ต้องสอบในสนามเล็ก ซึ่งสามารถสอบสนามใหญ่ได้เลย ซึ่งในกรณีของภาคใต้ ต้องไปทำความเข้าใจและอธิบายให้พี่น้องมุสลิมเข้าใจในการที่จะรับทุนหรือการสมัครเข้าทำงาน และจะต้องมีการสัมมนากันเอง ในระดับท้องถิ่นว่าดีหรือไม่ดี ต้องแก้ไขหรือเพิ่มเติมอย่างไร ซึ่งในการส่งคนไปต่างประเทศภาครัฐก็ต้องเข้ามาช่วยเหลืออย่างไร พวกบรรดาผู้ปกครองต้องออกค่าใช้จ่ายเท่าไร

ถาม : ในกระทรวงต่างประเทศได้มีการเทียบบทบาททางวุฒิการศึกษาอย่างไร

ตอบ : ก็คือว่าในกรณีของต่างประเทศก็จะไปคุยเรื่องของหลักสูตรของมหาวิทยาลัย และก็จะเข้าไปคุยกับสถานทูต ซึ่งทางสถานทูตก็จะจัดการเอง ซึ่งในส่วนนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับทางกระทรวงการต่างประเทศเท่าไรนัก ซึ่งก็ต้องไปคุยกับกระทรวงศึกษาธิการก่อน และจะต้องเป็นระบบที่มีมาตรฐาน มีการรับรองอย่างถูกต้องตามกฎเกณฑ์ และนอกจากนี้การเทียบวุฒินั้นมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาจบมาก็ต้องเป็นมหาวิทยาลัยของภาครัฐ ซึ่งในส่วนนี้เองเป็นหน้าที่หลักของกพ. ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศ โดยหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศคือการพานักศึกษาไป และรับรู้ถึงหลักการเรียนการสอน คุณภาพของมหาวิทยาลัย

ถาม : ซึ่งสุดท้ายก็เป็นเรื่องของความร่วมมือกับโลกมุสลิมในการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งก็อยากจะถามว่ากระทรวงการต่างประเทศมีความคิดเห็นอย่างไร

ตอบ : คือว่าทางเราจะดูว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาที่จบมามีการถูกละเลยมานาน อย่างเช่นประเทศอียิปต์ ในแง่ของการศึกษาที่ให้นักศึกษาเข้าไปเรียนรู้ และปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม เราก็ได้มีการคุยกับหลักเกณฑ์การศึกษา การขอรับทุนให้นักศึกษาไปเรียน คือเมื่อนักศึกษาจบมาก็ต้องมีการจ้างงาน ให้เป็นทางเลือกของนักศึกษา โดยไม่ต้องเรียนจบศาสนามาก็สามารถไปเรียนต่อยังประเทศตะวันออกกลางได้

ตอบ : ซึ่งนโยบายของการพัฒนาบุคลากรเป็นนโยบายหลักของกระทรวงการต่างประเทศ เพราะถ้าไม่รู้จักภูมิภาคตะวันออกกลางในอนาคต ก็จะมีปัญหา เพราะต่อไปไม่นานภูมิภาคตะวันออกกลาง จะเป็นศูนย์กลางหลัก ซึ่งประเด็นเรื่องภาษาเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะต้องมีความรู้ในการไปทำงานที่ประเทศตะวันออกกลาง การมีทักษะทางด้านภาษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

ตอบ : และนอกจากนั้นยังมีปัจจัยอีกอย่างหนึ่ง คือนักศึกษาไทยที่จบศาสนา ถ้าจะขอทุนไปเรียนแพทย์ กฎหมาย ก็จะไม่มีให้ ซึ่งประเด็นชีอะห์ ซุนหนี่ แต่ถ้าเป็นกรณีของมาเลย์ อินโดนีเซีย ก็จะเข้าใจกัน อาหรับคุยกับอาหรับก็เข้าใจกัน ซึ่งตรงนี้ก็อยากที่จะให้มีความเข้าใจให้หลากหลาย

ตอบ : ความร่วมมือในเรื่องของการศึกษากับประเทศในตะวันออกกลาง ในแง่ของระดับรัฐคือกระทรวงการต่างประเทศต้องมีการผลักดันในเชิงนโยบาย ซึ่งในตอนนี้เราก็กระทำอยู่แต่พอแยกออกมาให้แต่ละหน่วยงาน ก็จะมีปัญหาติดขัดในบางเรื่อง แต่ส่วนใหญ่ก็จะทำได้ ซึ่งก็จะมีการคุยกับแต่ละประเทศ คุยกับหน่วยงานแต่ละหน่วยงานว่าต้องการทุนแบบไหน ทางเราก็จะสามารถที่จะจัดส่งไปให้ โดยเราจะต้องมีการศึกษาภูมิหลังและต้องศึกษาว่ามีคุณสมบัติตรงกับทุนไหน ซึ่งก็ไม่ได้ขัดกับวิถีอิสลาม ซึ่งในปัจจุบันก็ต้องมองสิ่งที่ใหม่ๆ เพราะตอนนี้โลกมีการเปลี่ยนแปลง และต้องมีการควบคู่กันไปกับเรื่องของศาสนา ซึ่งการเรียนเรื่องศาสนาอย่างเดียวก็ไม่ผิด ซึ่งในทางที่ดีแล้วจะต้องมีการเรียนควบคู่ไปกับทุกๆเรื่อง ไม่ใช่เพียงเรื่องศาสนาเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้พวกนักศึกษาสามารถอยากเข้าไป โดยสามารถมีความทัดเทียมกับกลุ่มคนอื่นๆได้

ถาม : ซึ่งในทางนี้เองก็ต้องกลับไปดูระบบการศึกษาของปอเนาะ ถึงแม้ว่าจะปรับมาเป็นโรงเรียนสอนศาสนาที่มีการสอนสายสามัญด้วย แต่ว่าเมื่อไปดูระบบการเรียนการสอนของสามัญ ก็ไม่ได้เอื้อให้กับเด็กที่จะสามารถมาแข่งขันกันได้ ทำให้เขารู้สึกว่าความถนัดก็คือการเรียนศาสนา บวกกับการที่องค์กรอาหรับต้องการเน้นเด็กที่เรียนศาสนาพอดี กับอีกส่วนหนึ่งก็คือ เด็กที่ต้องการเข้ามาเอ็นทราซ์ในประเทศไทยก็สู้ไม่ได้ ตัวอย่างเช่นเด็กที่เรียนมอ. คือว่าเด็กจากส่วนบนก็ไม่กล้าที่จะเข้ามาเรียน เนื่องจากเหตุการณ์ภาคใต้ ทำให้เด็กที่เรียนปอเนาะ เข้ามาเรียนที่มอ.มากขึ้น ซึ่งพอเข้ามาแล้วก็เรียนภาษาอังกฤษ เด็กที่มาจากปอเนาะบางคนก็ไม่สามารถเรียนภาษาอังกฤษได้ อาจารย์บางคนบอกว่าเด็กปอเนาะบางคนยังสู้เด็กม.1 ไม่ได้เลย ซึ่งทำให้วิชาหลายๆอย่างต้องมีการปรับพื้นฐานอย่างมากเลย

ถาม : คือ ใช่ การปรับพื้นฐานมีความสำคัญ แต่ว่าเราต้องปรับอย่างไร ที่จะเข้าไปล่วงเกิน

ถาม : คือในที่นี้ต้องมีการคุยกันเองก่อน เข้าใจกันเองก่อน ดูว่ามีทิศทางที่จะเปลี่ยนอย่างไร

ถาม : คือเรียนต้องมีการควบคู่กันไป ต้องปล่อยให้เขาเรียนไป ทำให้เขารู้สึกว่าพยายามที่จะเข้าไปสู่ ในส่วนที่เป็นระบบอื่น ทำให้เขารู้สึกว่า ตัวพวกเขาเองก็สามารถที่จะสู้คนอื่นได้

ตอบ : คือ ในที่นี้เราจะทำอย่างไร ให้ภาครัฐสนับสนุนเด็กพวกนี้

ถาม : จริงๆแล้ว กระทรวงศึกษาธิการพยายามที่จะ Case Study ในกรณีของมาเลเซีย จะมีโมเดลเยอะมาก ทำมาหลายปี แต่ว่ามีความลำบาก เพราะเป็นเรื่องที่ใหญ่ที่จะทำ คือถ้าจะทำโครงงานวิจัยครั้งหนึ่งก็มีมากมาย

ตอบ : ถ้าตอนนี้ ในแง่ของพื้นที่ ถ้าชุมชนเขาเริ่มจากชุมชนเล็กๆ คือเริ่มจากการเป็นโมเดลแล้วค่อยขยายผล คือถ้าสร้างโปรเจคสักชิ้นหนึ่ง ตั้งเอาไว้ สิบปี ก็น่าจะทำดูเป็นแบบแผน คือว่าในสังคมไทย ถ้าเป็นระบบแบบนี้ มันจะเคลื่อนตัวยาก

ตอบ : ซึ่งก็เหมือนกับ เมื่อก่อนตอนที่ หะยี สุหลง กลับมาจากตะวันออกกลาง ก็มาเจอกับคนที่สอนศาสนา ก็สามารถเปลี่ยนเขาได้จากแง่มุมที่จะเอาศาสนาอย่างเดียว มาเป็นการรับรู้เรื่องอื่นๆด้วย

ถาม : คือในที่นี้ก็ต้องมีการสร้างความเป็นสมัยใหม่ ให้มาผสมกับอิสลามและเข้ากันได้ดีเหมือนกับมาเลเซียที่สามารถทำได้ควบคู่กันไปทั้งทางโลกและทางธรรม

ตอบ : ในแง่ที่จะถามรัฐบาลในนโยบายที่เกี่ยวกับโลกมุสลิม คือนโยบายพร้อมที่จะสนับสนุนในการเลือกเปลี่ยนนักวิชาการ ซึ่งๆในหลายประเทศมีความสนใจ ซึ่งจริงๆแล้วในแง่วิทยาศาสตร์ตรงจุดๆนึง การวิจัยในทางวิทยาศาสตร์ในโลกมุสลิมโดยร่วมกับตะวันตก เอเชีย เอเชียตะวันออก โลกมุสลิมยังมีน้อยอยู่เยอะ ถ้าเรียนศาสนาไปพร้อมกับวิทยาศาสตร์ก็น่าจะดีกว่าเยอะ ให้มีความทันสมัย

ถาม : คือว่าบางทีหลักสูตรของปอเนาะเดิมมันไม่เอื้อ ให้คนมองในเรื่องการเรียนในทางโลกและบางทีทัศนะคติของคนที่เรียนศาสนาเองก็ไม่สนับสนุน ซึ่งก็มีไม่กี่คน คือถ้าจะไปเรียนด้านอื่นที่ไม่ใช่ศาสนามีการคิดว่าต้องสูญเสียเรื่องของศาสนาไป

ถาม : คือเรื่องการเรียนศาสนามีปัญหาอยู่ตรงที่ว่าเราไม่สามารถเอาเรื่องของศาสนามาอยู่กับในเรื่องทางโลกได้ คือเรื่องศาสนาจริงๆแล้วอิสลามเชื่อว่ามันครอบคลุมทั้งหมด ในทุกสาขาวิชา ทำให้พวกเขามีแรงจูงใจ ในการเชื่อว่าศาสนาบอกว่าต้องมีการเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆด้วย

ตอบ : ถ้าเกิดกระทรวงศึกษาธิการมีผลงานวิจัยมากมายอยู่แล้ว คือมันอยู่ตรงที่ปัญหาของสังคมไทย คือว่าเริ่มที่จะทำจริงๆ

ถาม : คือถ้าเริ่มทำกับกลุ่มที่คิดว่า เป็นกลุ่มรุ่นแรกที่ไปศึกษาพอกลับมาก็อาจจะกลับมาสอน ทำให้เด็กรุ่นต่อไปที่จะไปเรียนเริ่มคิดว่ามีมุมมองกว้างขึ้นที่อาจจะไม่คิดเพียงแค่ศาสนาเพียงอย่างเดียว

ตอบ : แต่จริงๆแล้วถ้าจะสร้างปัจจัยที่เอื้อให้กับพวกเขามันต้องทำอย่างไร

ถาม : อันที่จริงมันก็เป็นการยากที่จะให้รัฐเข้าไป คือปอเนาะก็มีอำนาจอะไรบางอย่าง

ถาม : คือการเข้าไปโดยรัฐ คงจะลำบาก ถ้าเป็นรูปแบบของกลุ่มคน ที่จะดึงตรงจุดนี้แล้วเอามาร่วมมือกับรัฐก็พอที่จะเป็นไปได้ แต่ถ้าเป็นรัฐโดยตรงเลย ตรงนี้อาจจะมีปัญหา

(4) การตอบสนองความต้องการในตลาดแรงงานไทยจากผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม

4.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ

การตอบสนองความต้องการในตลาดแรงงานไทยจากผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม หมายถึงทัศนคติของนายจ้าง ผู้บริหารจัดการ หรือผู้บังคับบัญชาที่มีต่อนักเรียนนอกที่สังกัดองค์กร สถาบัน หรือสถานประกอบการของตนว่าเป็นไปตามความคาดหวังเพียงใด

ในที่นี้องค์กรเป้าหมายที่รับการสัมภาษณ์ เป็น องค์กรธุรกิจ (ร้อยละ 43) โรงเรียนเอกชนมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 41) องค์กรภาครัฐ(ร้อยละ 11) และองค์กรทางศาสนา(ร้อยละ 5) แต่นักเรียนนอกที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50.39) องค์กรธุรกิจ (ร้อยละ 32.03) องค์กรภาครัฐ(ร้อยละ 10.55) และองค์กรทางศาสนา(ร้อยละ 7.03) และดำเนินการมาเป็นเวลามากกว่า 30 ปี (ร้อยละ 34) 26-30 ปี (ร้อยละ 18) มีบุคลากรองค์กรไม่เกิน 10 คน ถึง มากกว่า 100 คน องค์กรได้บุคลากรโดยวิธีสรรหาเป็นส่วนใหญ่(ร้อยละ 68) รองลงมาได้จากการเปิดสอบแข่งขันเป็นการทั่วไป (ร้อยละ 23) และบุคลากรมาสมัครเอง (ร้อยละ 9) บุคลากรที่เป็นนักเรียนนอก สำเร็จการศึกษาจาก 22 ประเทศ ซึ่งเกือบครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 48 สำเร็จการศึกษาจากประเทศอียิปต์

ตารางที่ 11 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก แยกตามชนิดองค์กร

ประเภทองค์กรที่ประเมิน	ค่า X-bar		ความแตกต่าง	ความแตกต่าง (%)
	คาดหวัง	เป็นจริง		
องค์กรภาครัฐ(กระทรวงการต่างประเทศ)	3.98	3.73	-0.24	-4.89
องค์กรศาสนา(มัสยิด,สนง.คณะกรรมการอิสลามฯ)	3.63	3.40	-0.23	-4.52
รร.เอกชนมุสลิม	3.91	3.26	-0.65	-12.93
องค์กรธุรกิจ (สถานประกอบการ บริษัท,โรงพยาบาล)	3.73	3.20	-0.53	-10.54
รวม	**3.99**	**3.30**	**-0.69**	**-13.73**

ในด้านการตอบสนองความคาดหวังขององค์กรที่มีต่อคุณสมบัตินักเรียนนอก โดยพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวัง อันพึงประสงค์ 31 ประการ กับประสบการณ์จริงที่มีกับนักเรียนนอก โดยรวมของทุกประเภทองค์กร ปรากฏว่าความคาดหวังโดยรวมสูงถึง 3.99 จาก 5 แต่พบว่าจากประสบการณ์จริง มีค่าประเมิน 3.30 ซึ่งต่ำกว่าความคาดหวังร้อยละ 13.37 องค์กรภาครัฐมีความคาดหวังโดยรวม 3.98 จาก 5 ประสบการณ์จริง มีค่าประเมิน 3.73 ซึ่งต่ำกว่าความคาดหวังร้อยละ 4.89 โรงเรียนเอกชนมุสลิมมีความคาดหวังโดยรวม 3.91 จาก 5 ประสบการณ์จริง มีค่าประเมิน 3.26 ซึ่งต่ำกว่าความคาดหวังร้อยละ 12.93 องค์กรธุรกิจมีความคาดหวังโดยรวม 3.73 จาก 5 ประสบการณ์จริง มีค่าประเมิน 3.20 ซึ่งต่ำกว่าความคาดหวังร้อยละ 10.54 และองค์กรศาสนามีความคาดหวังโดยรวม 3.63 จาก 5 ประสบการณ์จริง มีค่าประเมิน 3.40 ซึ่งต่ำกว่าความคาดหวังร้อยละ 4.52 กลุ่มคุณสมบัติที่ต่ำกว่าความคาดหวังสูงขององค์กรโดยรวมตามลำดับ ได้แก่ (1) ความสามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ (-1.73) ความสามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง (-1.16) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน (-1.14) ความมีระเบียบวินัย (-1.09) ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียนมา (-1.05) ความสามารถใช้ภาษาอาหรับเพื่อการติดต่อสื่อสาร (-1.05) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (-1.00) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (-0.96) ความซื่อสัตย์สุจริต (-0.95) ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ (-0.91) การเสียสละเพื่อส่วนรวม (-0.91) ส่วนคุณสมบัติที่ไม่ต่ำกว่าความคาดหวัง น้อยตามลำดับดังนี้ ความประหยัดมัธยัสถ์ (-0.02) ความกล้าในการตัดสินใจ (-0.36) ความกล้าแสดงออก (-0.41) ความสามารถในเชิงบริหารจัดการ (-0.41) ความนอบน้อมถ่อมตน (-0.47)\

ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า คุณสมบัติที่คาดหวังของบางองค์กร เช่น โรงเรียนเอกชนมุสลิม และองค์กรธุรกิจต่อนักเรียนนอกแทบทั้งหมดไม่เป็นไปตามการคาดหวัง เกิดจากการคาดหวังที่สูงเกินไป แต่องค์กรภาครัฐและองค์กรศาสนา พบว่าระหว่างความคาดหวังกับประสบการณ์จริงมีความแตกต่างกันไม่มากนัก

อนึ่งความพึงพอใจที่ทางองค์กรมีในคุณสมบัตินักเรียนนอกแต่ละประเทศนั้นไม่เท่ากัน ความพอใจที่สูงกว่า มีในนักเรียนนอกจากประเทศ มาเลเซีย อินโดนีเซีย อียิปต์ อินเดีย คูเวต อิรักและปากีสถาน ความพอใจน้อยกว่ามีในนักเรียนนอกจากประเทศ โอมาน บาห์เรน ลิเบีย บรูไน เป็นต้น

ความแตกต่างจากทัศนคติเหล่านี้ อาจไม่สามารถถือเป็นข้อสรุปคุณสมบัติของนักเรียนนอก เนื่องจากปัจจัยที่กำหนดคุณสมบัติและทัศนคติต่างๆมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังไม่มีการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยเช่นนี้ได้บ่งชี้ถึงความคาดหวังในตัวนักเรียนนอกว่ามีประการใดบ้าง ทั้งชี้ชวนให้ผู้เกี่ยวข้องศึกษาหาสาเหตุปัจจัยของสถานการณ์เหล่านี้ ทั้งจากทางฝ่ายองค์กรที่นักเรียนนอกสังกัด สถาบันการศึกษาในประเทศที่เรียนมา และเงื่อนไขอื่นๆทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่รองรับนักเรียนนอก

4.2 สถานประกอบการที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามของเจ้าของ / ผู้ประกอบการ ของสถานประกอบการจำนวน 37 แห่ง ที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน พบว่า

4.2.1 ชนิดองค์กร

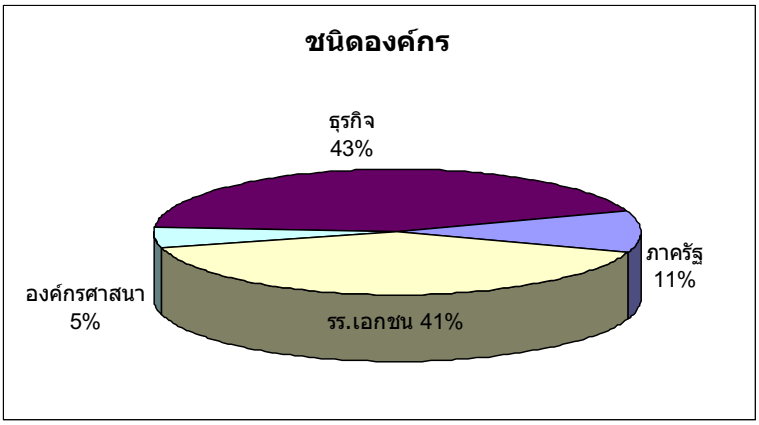

แผนภูมิที่ 29 ชนิดขององค์กรที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน

องค์กรภาครัฐ	ร้อยละ 11
โรงเรียน/สถาบันการศึกษาเอกชนมุสลิม	ร้อยละ 41
องค์กรทางศาสนา	ร้อยละ 5
องค์กรธุรกิจเอกชน	ร้อยละ 43

4.2.2.. ระยะเวลาในการดำเนินงานขององค์กร

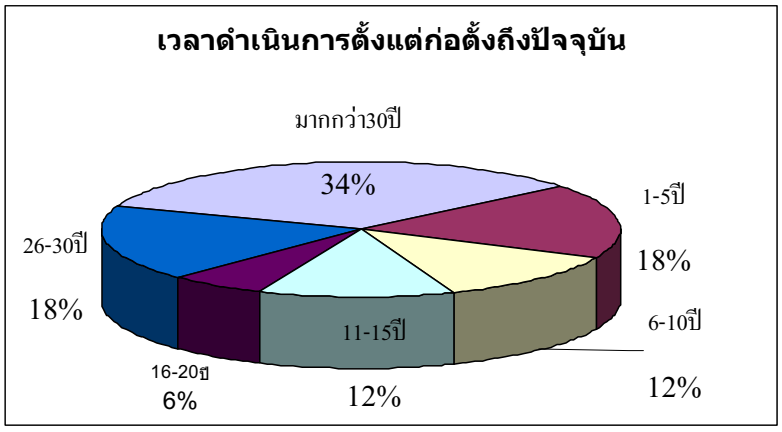

แผนภูมิที่ 30 ระยะเวลาการก่อตั้งองค์กรที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน

ระยะเวลาการดำเนินงานของสถานประกอบการที่สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามมีดังนี้

ระยะเวลาดำเนินงานระหว่าง 1-5 ปี ร้อยละ 18
ระยะเวลาดำเนินงานระหว่าง 6-10 ปี ร้อยละ 12
ระยะเวลาดำเนินงานระหว่าง 11-15 ปี ร้อยละ 12
ระยะเวลาดำเนินงานระหว่าง 16-20 ปี ร้อยละ 6
ระยะเวลาดำเนินงานระหว่าง 26-30 ปี ร้อยละ 18
ระยะเวลาดำเนินงาน มากกว่า 30 ปี ร้อยละ 34

4.2.3 จำนวนบุคลากรขององค์กร

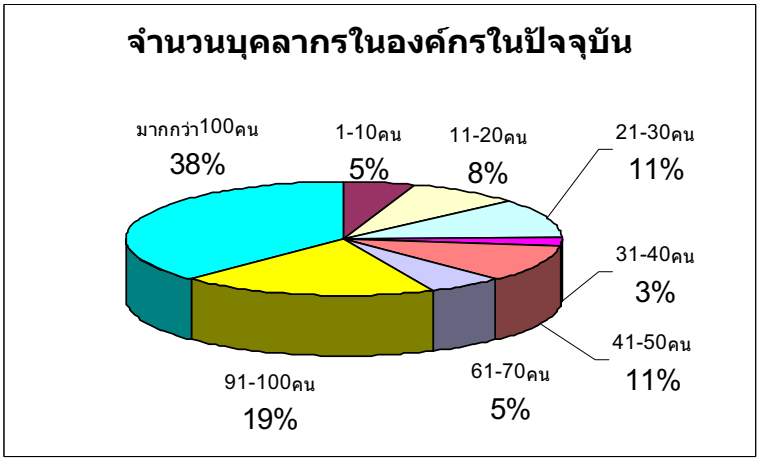

แผนภูมิที่ 31 จำนวนบุคลากรองค์กรที่นักเรียนนอกปฏิบัติงาน

จำนวนบุคลากรของสถานประกอบการที่สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

มีบุคลากร	1-10 คน	ร้อยละ 5
มีบุคลากร	11-20 คน	ร้อยละ 8
มีบุคลากร	21-30 คน	ร้อยละ 11
มีบุคลากร	31-40 คน	ร้อยละ 3
มีบุคลากร	41-50 คน	ร้อยละ 11
มีบุคลากร	61-70 คน	ร้อยละ 5
มีบุคลากร	91-100 คน	ร้อยละ 19
มีบุคลากรมากกว่า 100 คน		ร้อยละ 38

4.2.4 วิธีการรับสมัครบุคลากร

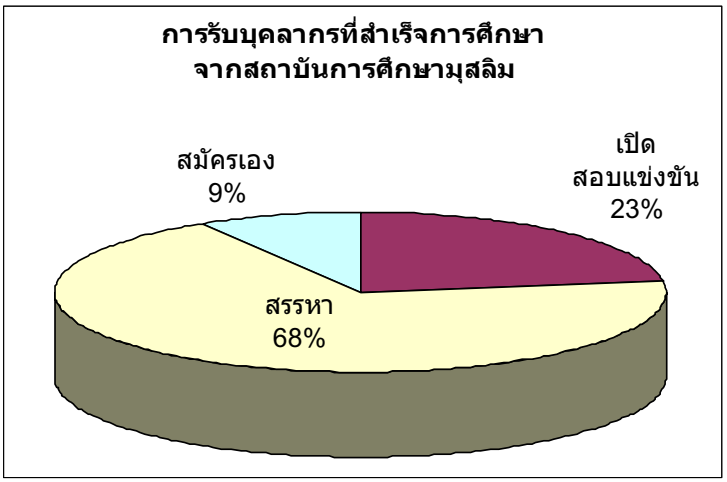

แผนภูมิที่ 32 วิธีรับบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิมขององค์กร

วิธีการรับสมัครบุคลากรของสถานประกอบการที่สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

รับโดยการเปิดสอบแข่งขันเป็นการทั่วไป จำนวน	ร้อยละ 23
รับโดยการสรรหา	ร้อยละ 68
บุคคลติดต่อสมัครเอง	ร้อยละ 9

4.2.5 จำนวนนักเรียนนอกที่ปฏิบัติงานในองค์กร

อันดับที่	ชื่อองค์กร/สถานประกอบการ	จังหวัด	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	บรูไน	อินเดีย	ปากีสถาน	ซีเรีย	อิรัก	จอร์แดน	ตุรกี	อียิปต์	ซีเรีย	กาตาร์	โอมาน	บาห์เรน	เอมิเรต	คูเวต	เยเมน	อัลจีเรีย	มอร็อคโค	ลิเบีย	ซูดาน	ตูนิเซีย	อาฟริกาใต้	ซาอุดิอาระเบีย	รวม
			1	2	3	1	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
1	โรงเรียนอิสลามสันติชน	กรุงเทพฯ	1	0	0	2	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	24
2	สนง.คณะกรรมการอิสลาม	นราธิวาส	4	3	0	1	1	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	16
3	รร.อัลอีย๊ะห์วิทยา	นราธิวาส	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
4	ม.นราธิวาสราชนครินทร์	นราธิวาส	0	0	0	0	0	0	1	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7
5	สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษ	นราธิวาส	0	0	0	0	0	0	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	6
6	Islamic acedamy&Arab Stu	นราธิวาส	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5
7	รร.สวนสวรรค์วิทยา	นราธิวาส	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
8	รร.บางกอกวิทยา(มูลนิธิ)	กรุงเทพฯ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0	0	9
9	รร.มุสลิมวิทยาภูเก็ต	ภูเก็ต	3	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	10
10	รร.มุสลิมวิทยาภูเก็ต	ภูเก็ต	0	2	0	0	0	2	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	9
11	รร.พัฒนศาสน์วิทยา	นครศรีธรรมรา	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
12	มัสยิดดาริสลาม	นครศรีธรรมรา	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
13	รร.อัลมุวาห์ฮิดีน	นครศรีธรรมรา	0	1	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
14	รร.มุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ	นครศรีธรรมรา	0	0	0	1	1	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	12
15	รร.อิสลามศาสตร์ศึกษามูลนิธิ	พัทลุง	0	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5
16	รร.ศาสนูปถัมป์ปากพะยูน	พัทลุง	1	0	0	1	1	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
17	รร.บ่ารุงอิสลาม กงหรา	พัทลุง	1	0	0	2	2	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	6	16
18	รร.หาดใหญ่วิทยาคาร	สงขลา	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
19	รร.หาดใหญ่วิทยาคาร	ตรัง	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
20	รร.อิสลามสันติชน	กรุงเทพฯ	1	0	0	1	0	0	0	0	0	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	22
21	รพ.กรุงเทพ	กรุงเทพฯ	0	0	0	0	1	0	2	0	0	20	1	0	0	0	2	2	0	0	1	0	1	0	0	0	30
22	กองตะวันออกกลาง	กรุงเทพฯ	0	0	0	0	1	0	1	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	9
23	บจก.ยูเนี่ยน โฟรเซน โปรดักท	สมุทรสาคร	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
24	บจก.โชคสมุทร มารีน	สมุทรสาคร	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
25	รพ.กรุงเทพ พัทยา	ชลบุรี	0	0	0	2	0	0	0	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	9
26	บจก.ฟอร์จูน พาร์ท อินดัสตรี	ปทุมธานี	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
27	บจก.สอาดจิตร์ กรุ๊ป	ราชบุรี	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
28	บจก.โอเวอร์ซี แคนนิง	สมุทรสาคร	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
29	บจก.สยามซิกเกน โปรดักท์	กระบี่	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	4
30	บจก.มาบุญครอง แดรี โกทส์	ปทุมธานี	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
31	บจม.ไทย อะกริฟู้ดส์	สมุทรปราการ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
32	บจก.ไก่สดเซนทาโก	ปทุมธานี	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
33	บจก.เซาท์อีสต์เอเชีย แฟคเต	กรุงเทพฯ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
34	บจก.เฮม โปรดักท์	สมุทรปราการ	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
35	บจก.คอมพาส กรุ๊ป เซอร์วิส	กรุงเทพฯ	0	0	0	0	2	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
36	บจม.กรุงเทพโปรดิวส์	สระบุรี	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
37	รพ.รามคำแหง	กรุงเทพฯ	2	0	0	0	4	0	0	1	0	8	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	2	21
รวม			17	10	0	16	18	0	9	5	0	124	2	2	2	0	2	6	0	0	2	10	8	1	0	22	256

ตารางที่ 12 จำนวนนักเรียนนอกที่ปฏิบัติงานในองค์กรประเภทต่างๆ

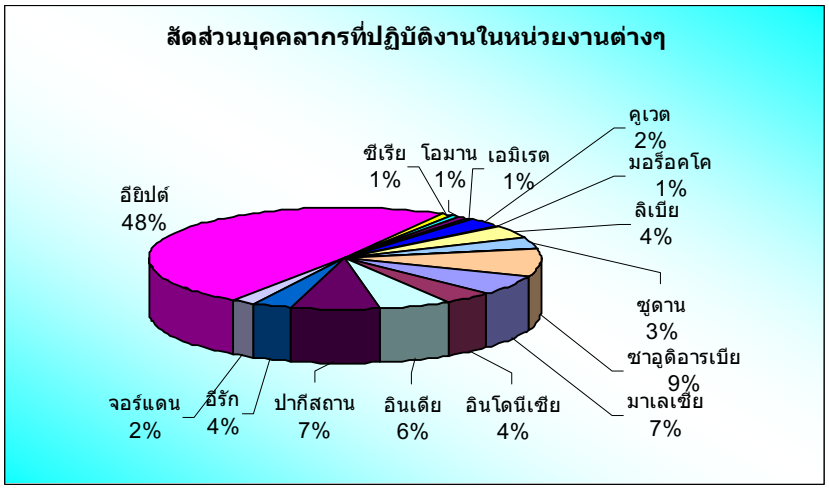

แผนภูมิที่ 33 สัดส่วนของนักเรียนนอกที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ

จำนวนบุคลากรของสถานประกอบการที่สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม แยกเป็นรายประเทศ จากจำนวนสถานประกอบการ 37 แห่ง มีบุคลากรปฏิบัติงานจำนวน 256 คน

บุคลากรนักเรียนนอกที่จบการจากรายประเทศ มีดังนี้

อียิปต์	จำนวน 124 คน	คิดเป็นร้อยละ 48
ซาอูดิอาระเบีย	จำนวน 22 คน	คิดเป็นร้อยละ 9
มาเลเซีย	จำนวน 17 คน	คิดเป็นร้อยละ 7
อินเดีย	จำนวน 16 คน	คิดเป็นร้อยละ 6
ปากีสถาน	จำนวน 18 คน	คิดเป็นร้อยละ 7
อินโดนีเซีย	จำนวน 10 คน	คิดเป็นร้อยละ 4
อีรัก	จำนวน 9 คน	คิดเป็นร้อยละ 4
ลิเบีย	จำนวน 10 คน	คิดเป็นร้อยละ 4
ซูดาน	จำนวน 8 คน	คิดเป็นร้อยละ 3
จอร์แดน	จำนวน 5 คน	คิดเป็นร้อยละ 2
คูเวต	จำนวน 6 คน	คิดเป็นร้อยละ 2
สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	จำนวน 2 คน	คิดเป็นร้อยละ 1
โอมาน	จำนวน 2 คน	คิดเป็นร้อยละ 1
ซีเรีย	จำนวน 2 คน	คิดเป็นร้อยละ 1
โมร็อคโค	จำนวน 2 คน	คิดเป็นร้อยละ 1

4.2.6 เปรียบเทียบความคาดหวัง กับประสบการณ์จริงที่ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการมีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอกโดยรวม

ตารางที่ 13 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรต่างๆโดยรวม ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก

ที่	คุณสมบัติ	ค่า X-bar		ความแตกต่าง	ความแตกต่าง (%)
		คาดหวัง	เป็นจริง		
1	ความรู้/ความเชี่ยวชาญในวิชาอิสลาม	3.98	3.89	-0.09	-1.81
2	ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียนมา	4.61	3.79	-0.82	-16.36
3	ความสามารถใช้ภาษาอาหรับเพื่อ การติดต่อสื่อสาร	4.40	3.31	-1.09	-21.71
4	ความสามารถใช้ภาษาของประเทศมุสลิม หรือสังคมมุสลิมในต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาอาหรับ	3.25	2.79	-0.46	-9.24
5	การมีความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากวิชาอิสลามโดยตรง	3.63	3.10	-0.53	-10.62
6	ความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง	3.94	3.29	-0.66	-13.11
7	ความเคร่งครัดในการประกอบศาสนกิจ	4.63	4.17	-0.46	-9.14
8	ความมีมนุษยสัมพันธ์	4.11	3.49	-0.63	-12.57
9	ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.14	3.31	-0.83	-16.57
10	ความรู้ความเข้าใจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆในประเทศไทย	3.71	3.26	-0.46	-9.14
11	ความสามารถในการใช้ภาษาไทย	3.91	3.26	-0.66	-13.14
12	ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ	4.11	2.63	-1.49	-29.71
13	ความสามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ	4.03	3.09	-0.94	-18.87
14	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4.14	3.55	-0.59	-11.89
15	ความเสียสละเพื่อส่วนรวม	4.17	3.51	-0.66	-13.14
16	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน	4.37	3.49	-0.89	-17.71
17	ความมีระเบียบวินัย	4.34	3.31	-1.03	-20.57
18	ความสามารถควบคุมรมณ์ตนเอง	4.50	3.40	-1.10	-22.00
19	ความขยันหมั่นเพียร	4.17	3.54	-0.63	-12.57
20	ความซื่อสัตย์สุจริต	4.66	3.83	-0.83	-16.57
21	ความอดทน	4.23	3.66	-0.57	-11.43
22	ความประหยัดมัธยัสถ์	3.63	3.32	-0.31	-6.10
23	ความคิดริเริ่ม	3.54	3.03	-0.51	-10.29
24	ความกล้าตัดสินใจ	3.46	3.03	-0.43	-8.57
25	ความกล้าแสดงออก	3.60	3.17	-0.43	-8.57
26	ความสามารถในเชิงบริหารจัดการ	3.03	2.69	-0.34	-6.86
27	ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	3.77	2.85	-0.92	-18.37
28	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	3.37	2.68	-0.69	-13.90
29	ความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง	4.00	3.00	-1.00	-20.00
30	ความนอบน้อมถ่อมตน	4.06	3.47	-0.59	-11.73
31	ความเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น	4.17	3.50	-0.67	-13.43
รวม		**3.99**	**3.30**	**-0.69**	**-13.73**

ร้อยละที่มีค่าเป็นลบ(-) หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังต่ำกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง ส่วนร้อยละที่มีค่าเป็นบวก หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังสูงกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง

แผนภูมิที่ 34 เปรียบเทียบความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรต่างๆโดยรวมที่มีต่อคุณสมบัตินักเรียนนอก

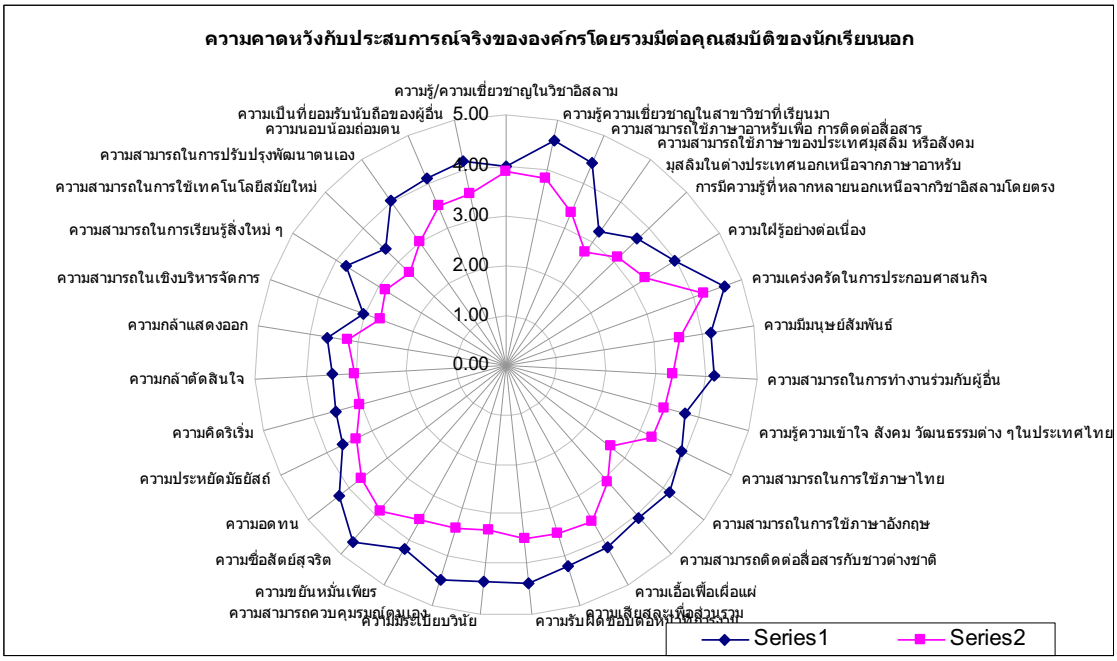

(Series 1 คือ ความคาดหวัง Series 2 คือ ประสบการณ์จริง)

แผนภูมิที่ 34 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรต่างๆโดยรวม ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก

4.2.7 เปรียบเทียบลักษณะที่คาดหวังกับประสบการณ์จริงของผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการ**ต่อ**คุณสมบัติของนักเรียนนอกแยกตามชนิดองค์กร

1) องค์กรภาครัฐ

ตารางที่ 14 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรภาครัฐ ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก

ที่	หัวข้อประเมิน	ค่า X-bar		ความแตกต่าง	ความแตกต่าง (%)
		คาดหวัง	เป็นจริง		
1	ความรู้/ความเชี่ยวชาญในวิชาอิสลาม	4.75	4.50	-0.25	-5.00
2	ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียนมา	4.75	4.00	-0.75	-15.00
3	ความสามารถใช้ภาษาอาหรับเพื่อ การติดต่อสื่อสาร	4.50	4.00	-0.50	-10.00
4	ความสามารถใช้ภาษาของประเทศมุสลิม หรือสังคมมุสลิมในต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาอาหรับ	3.50	3.25	-0.25	-5.00
5	การมีความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากวิชาอิสลามโดยตรง	4.00	3.25	-0.75	-15.00
6	ความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง	4.00	3.50	-0.50	-10.00
7	ความเคร่งครัดในการประกอบศาสนกิจ	3.50	4.50	1.00	20.00
8	ความมีมนุษยสัมพันธ์	3.75	4.00	0.25	5.00
9	ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.25	3.50	-0.75	-15.00
10	ความรู้ความเข้าใจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆในประเทศไทย	4.00	3.25	-0.75	-15.00
11	ความสามารถในการใช้ภาษาไทย	3.50	3.25	-0.25	-5.00
12	ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ	4.25	3.50	-0.75	-15.00
13	ความสามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ	3.50	3.75	0.25	5.00
14	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	3.50	3.50	0.00	0.00
15	ความเสียสละเพื่อส่วนรวม	3.75	3.50	-0.25	-5.00
16	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน	4.00	4.00	0.00	0.00
17	ความมีระเบียบวินัย	4.00	3.50	-0.50	-10.00
18	ความสามารถควบคุมรมณ์ตนเอง	4.00	3.75	-0.25	-5.00
19	ความขยันหมั่นเพียร	4.00	3.75	-0.25	-5.00
20	ความซื่อสัตย์สุจริต	4.75	4.25	-0.50	-10.00
21	ความอดทน	4.25	3.75	-0.50	-10.00
22	ความประหยัดมัธยัสถ์	3.25	3.75	0.50	10.00
23	ความคิดริเริ่ม	4.00	3.75	-0.25	-5.00
24	ความกล้าตัดสินใจ	3.75	3.75	0.00	0.00
25	ความกล้าแสดงออก	3.75	4.00	0.25	5.00
26	ความสามารถในเชิงบริหารจัดการ	4.00	3.50	-0.50	-10.00
27	ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	4.25	3.67	-0.58	-11.67
28	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	4.00	3.67	-0.33	-6.67
29	ความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง	4.00	3.67	-0.33	-6.67
30	ความนอบน้อมถ่อมตน	3.75	3.67	-0.08	-1.67
31	ความเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น	4.00	4.00	0.00	0.00
รวม		**3.98**	**3.73**	**-0.24**	**-4.89**

ร้อยละที่มีค่าเป็นลบ(-) หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังต่ำกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง ส่วนร้อยละที่มีค่าเป็นบวก หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังสูงกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง

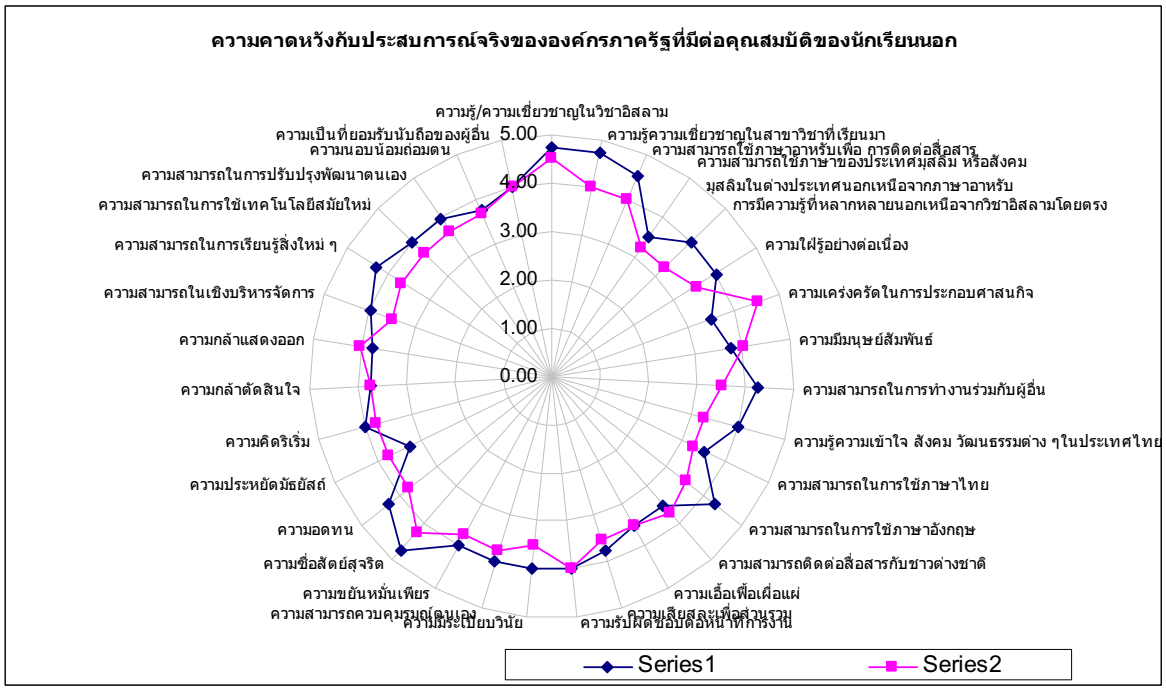

(Series 1 คือ ความคาดหวัง Series 2 คือ ประสบการณ์จริง)

แผนภูมิที่ 35 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรภาครัฐ ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก

2) องค์กรศาสนา

ตารางที่ 15 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรศาสนา ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก

ที่	คุณสมบัติ	ค่า X-bar		ความแตกต่าง	ความแตกต่าง (%)
		คาดหวัง	เป็นจริง		
1	ความรู้/ความเชี่ยวชาญในวิชาอิสลาม	4.00	4.00	0.00	0.00
2	ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียนมา	4.50	4.00	-0.50	-10.00
3	ความสามารถใช้ภาษาอาหรับเพื่อ การติดต่อสื่อสาร	4.00	3.50	-0.50	-10.00
4	ความสามารถใช้ภาษาของประเทศมุสลิม หรือสังคมมุสลิมในต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาอาหรับ	4.00	3.00	-1.00	-20.00
5	การมีความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากวิชาอิสลามโดยตรง	3.50	3.50	0.00	0.00
6	ความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง	3.50	3.50	0.00	0.00
7	ความเคร่งครัดในการประกอบศาสนกิจ	4.00	4.00	0.00	0.00
8	ความมีมนุษยสัมพันธ์	4.00	3.50	-0.50	-10.00
9	ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.00	3.50	-0.50	-10.00
10	ความรู้ความเข้าใจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆในประเทศไทย	3.00	3.50	0.50	10.00
11	ความสามารถในการใช้ภาษาไทย	3.00	3.00	0.00	0.00
12	ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ	4.00	2.00	-2.00	-40.00
13	ความสามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ	4.00	2.50	-1.50	-30.00
14	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4.00	4.00	0.00	0.00
15	ความเสียสละเพื่อส่วนรวม	4.50	4.00	-0.50	-10.00
16	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน	4.00	3.50	-0.50	-10.00
17	ความมีระเบียบวินัย	4.00	4.00	0.00	0.00
18	ความสามารถควบคุมรมณ์ตนเอง	4.00	4.00	0.00	0.00
19	ความขยันหมั่นเพียร	4.00	3.50	-0.50	-10.00
20	ความซื่อสัตย์สุจริต	4.00	4.00	0.00	0.00
21	ความอดทน	3.50	4.50	1.00	20.00
22	ความประหยัดมัธยัสถ์	3.50	3.50	0.00	0.00
23	ความคิดริเริ่ม	2.50	3.00	0.50	10.00
24	ความกล้าตัดสินใจ	3.00	3.00	0.00	0.00
25	ความกล้าแสดงออก	3.00	2.50	-0.50	-10.00
26	ความสามารถในเชิงบริหารจัดการ	2.50	2.50	0.00	0.00
27	ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	3.50	3.00	-0.50	-10.00
28	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	2.50	2.50	0.00	0.00
29	ความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง	3.00	3.00	0.00	0.00
30	ความนอบน้อมถ่อมตน	4.00	4.00	0.00	0.00
31	ความเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น	3.50	3.50	0.00	0.00
รวม		**3.63**	**3.40**	**-0.23**	**-4.52**

ร้อยละที่มีค่าเป็นลบ(-) หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังต่ำกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง ส่วนร้อยละที่มีค่าเป็นบวก หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังสูงกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง

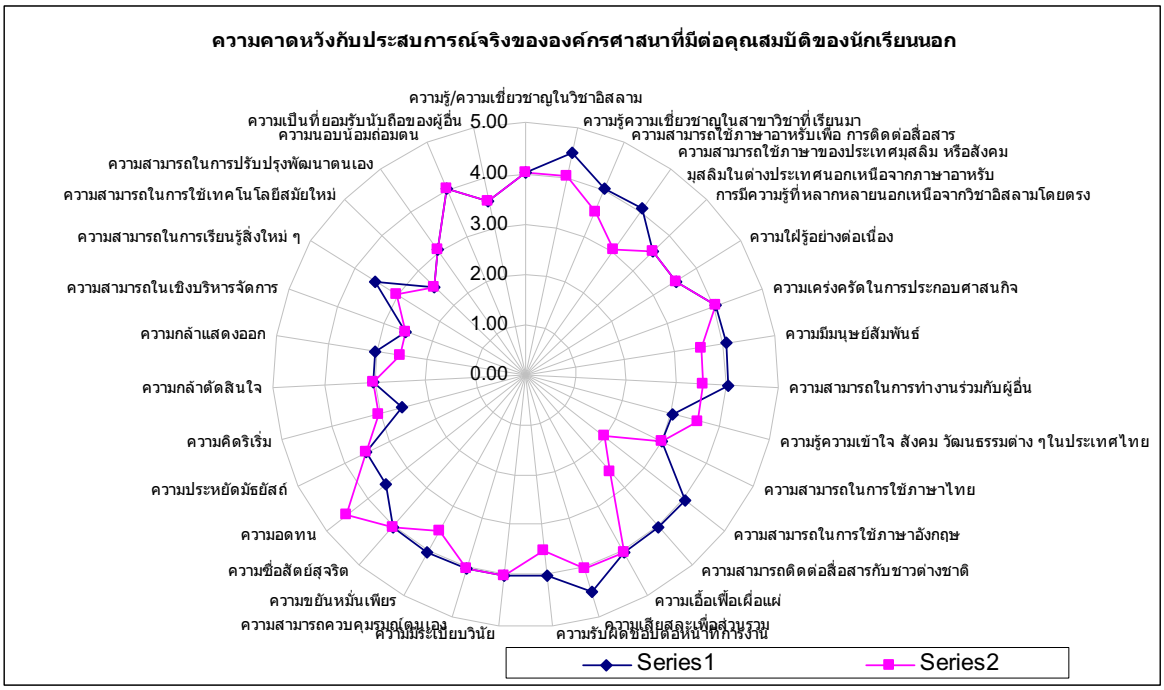

(Series 1 คือ ความคาดหวัง Series 2 คือ ประสบการณ์จริง)

แผนภูมิที่ 36 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรศาสนา ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก

3) สถาบัน / โรงเรียนเอกชนมุสลิม

ตารางที่ 16 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงของสถาบัน / โรงเรียนเอกชนมุสลิม ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก

ที่	คุณสมบัติ	ค่า X-bar		ความแตกต่าง	ความแตกต่าง (%)
		คาดหวัง	เป็นจริง		
1	ความรู้/ความเชี่ยวชาญในวิชาอิสลาม	4.27	3.73	-0.53	-10.67
2	ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียนมา	4.36	3.86	-0.50	-10.00
3	ความสามารถใช้ภาษาอาหรับเพื่อ การติดต่อสื่อสาร	4.07	3.40	-0.67	-13.33
4	ความสามารถใช้ภาษาของประเทศมุสลิม หรือสังคมมุสลิมในต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาอาหรับ	3.17	2.77	-0.40	-7.95
5	การมีความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากวิชาอิสลามโดยตรง	3.53	3.00	-0.53	-10.67
6	ความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง	3.80	3.13	-0.67	-13.33
7	ความเคร่งครัดในการประกอบศาสนกิจ	4.47	3.93	-0.53	-10.67
8	ความมีมนุษย์สัมพันธ์	4.00	3.33	-0.67	-13.33
9	ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.07	3.27	-0.80	-16.00
10	ความรู้ความเข้าใจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆในประเทศไทย	3.80	3.20	-0.60	-12.00
11	ความสามารถในการใช้ภาษาไทย	3.80	3.33	-0.47	-9.33
12	ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ	3.93	2.33	-1.60	-32.00
13	ความสามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ	4.00	3.07	-0.93	-18.67
14	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4.15	3.47	-0.69	-13.74
15	ความเสียสละเพื่อส่วนรวม	4.07	3.33	-0.73	-14.67
16	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน	4.40	3.47	-0.93	-18.67
17	ความมีระเบียบวินัย	4.20	3.33	-0.87	-17.33
18	ความสามารถควบคุมรมณ์ตนเอง	4.27	3.33	-0.93	-18.67
19	ความขยันหมั่นเพียร	4.07	3.40	-0.67	-13.33
20	ความซื่อสัตย์สุจริต	4.27	3.73	-0.53	-10.67
21	ความอดทน	4.07	3.60	-0.47	-9.33
22	ความประหยัดมัธยัสถ์	3.60	3.40	-0.20	-4.00
23	ความคิดริเริ่ม	3.67	3.00	-0.67	-13.33
24	ความกล้าตัดสินใจ	3.53	3.20	-0.33	-6.67
25	ความกล้าแสดงออก	3.53	3.13	-0.40	-8.00
26	ความสามารถในเชิงบริหารจัดการ	3.07	2.67	-0.40	-8.00
27	ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	3.73	2.93	-0.80	-16.00
28	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	3.67	2.80	-0.87	-17.33
29	ความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง	3.93	3.13	-0.80	-15.90
30	ความนอบน้อมถ่อมตน	3.87	3.53	-0.33	-6.67
31	ความเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น	3.87	3.33	-0.53	-10.67
รวม		**3.91**	**3.26**	**-0.65**	**-12.93**

ร้อยละที่มีค่าเป็นลบ(-) หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังต่ำกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง ส่วนร้อยละที่มีค่าเป็นบวก หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังสูงกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง

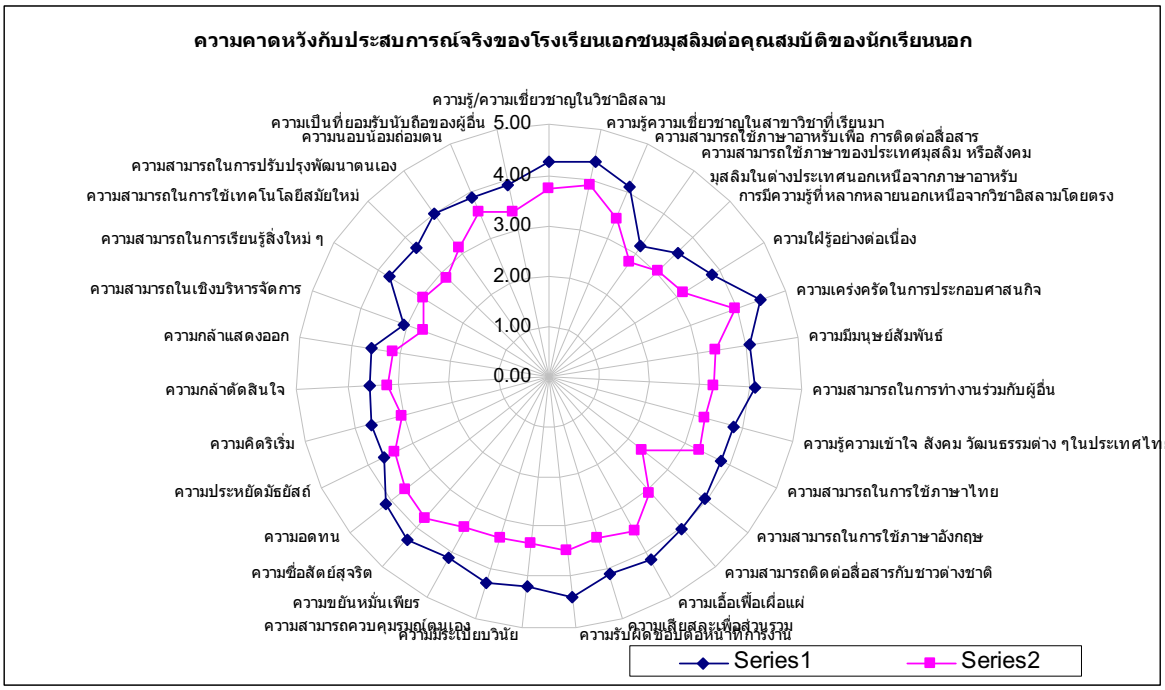

(Series 1 คือ ความคาดหวัง Series 2 คือ ประสบการณ์จริง)

แผนภูมิที่ 37 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงของโรงเรียนเอกชนมุสลิม ที่มีต่อคุณสมบัติของนักรัยนนอก

4) สถานประกอบการ / องค์กรธุรกิจเอกชน

ตารางที่ 17 ความคาดหวังกับประสบการณ์จริงของสถานประกอบการ/ องค์กรธุรกิจเอกชน ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียน

ที่	คุณสมบัติ	ค่า X-bar		ความแตกต่าง	ความแตกต่าง (%)
		คาดหวัง	เป็นจริง		
1	ความรู้/ความเชี่ยวชาญในวิชาอิสลาม	4.00	3.86	-0.14	-2.86
2	ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียนมา	3.92	3.62	-0.31	-6.15
3	ความสามารถใช้ภาษาอาหรับเพื่อ การติดต่อสื่อสาร	4.07	3.00	-1.07	-21.43
4	ความสามารถใช้ภาษาของประเทศมุสลิม หรือสังคมมุสลิมในต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาอาหรับ	3.07	2.64	-0.43	-8.57
5	การมีความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากวิชาอิสลามโดยตรง	3.43	2.71	-0.71	-14.29
6	ความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง	3.79	3.36	-0.43	-8.57
7	ความเคร่งครัดในการประกอบศาสนกิจ	4.14	4.36	0.21	4.29
8	ความมีมนุษย์สัมพันธ์	3.86	3.50	-0.36	-7.14
9	ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.79	3.29	-0.50	-10.00
10	ความรู้ความเข้าใจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆในประเทศไทย	3.50	3.29	-0.21	-4.29
11	ความสามารถในการใช้ภาษาไทย	3.86	3.21	-0.64	-12.86
12	ความสามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ	3.86	2.79	-1.07	-21.43
13	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	3.93	3.00	-0.93	-18.57
14	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	3.78	3.60	-0.18	-3.56
15	ความเสียสละเพื่อส่วนรวม	3.93	3.64	-0.29	-5.71
16	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน	3.86	3.36	-0.50	-10.00
17	ความมีระเบียบวินัย	3.93	3.14	-0.79	-15.71
18	ความสามารถควบคุมรมณ์ตนเอง	4.14	3.29	-0.86	-17.14
19	ความขยันหมั่นเพียร	3.86	3.64	-0.21	-4.29
20	ความซื่อสัตย์สุจริต	4.14	3.79	-0.36	-7.14
21	ความอดทน	4.00	3.57	-0.43	-8.57
22	ความประหยัดมัธยัสถ์	3.71	3.08	-0.64	-12.75
23	ความคิดริเริ่ม	3.21	2.86	-0.36	-7.14
24	ความกล้าตัดสินใจ	3.21	2.64	-0.57	-11.43
25	ความกล้าแสดงออก	3.57	3.07	-0.50	-10.00
26	ความสามารถในเชิงบริหารจัดการ	2.79	2.50	-0.29	-5.71
27	ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	3.57	2.57	-1.00	-20.00
28	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	2.79	2.36	-0.43	-8.57
29	ความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง	3.93	2.71	-1.21	-24.29
30	ความนอบน้อมถ่อมตน	3.86	3.29	-0.57	-11.43
31	ความเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น	4.14	3.57	-0.57	-11.43
รวม		**3.73**	**3.20**	**-0.53**	**-10.54**

ร้อยละที่มีค่าเป็นลบ(-) หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังต่ำกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง ส่วนร้อยละที่มีค่าเป็นบวก หมายถึง ค่าที่ได้จากความคาดหวังสูงกว่าค่าที่ได้จากประสบการณ์จริง

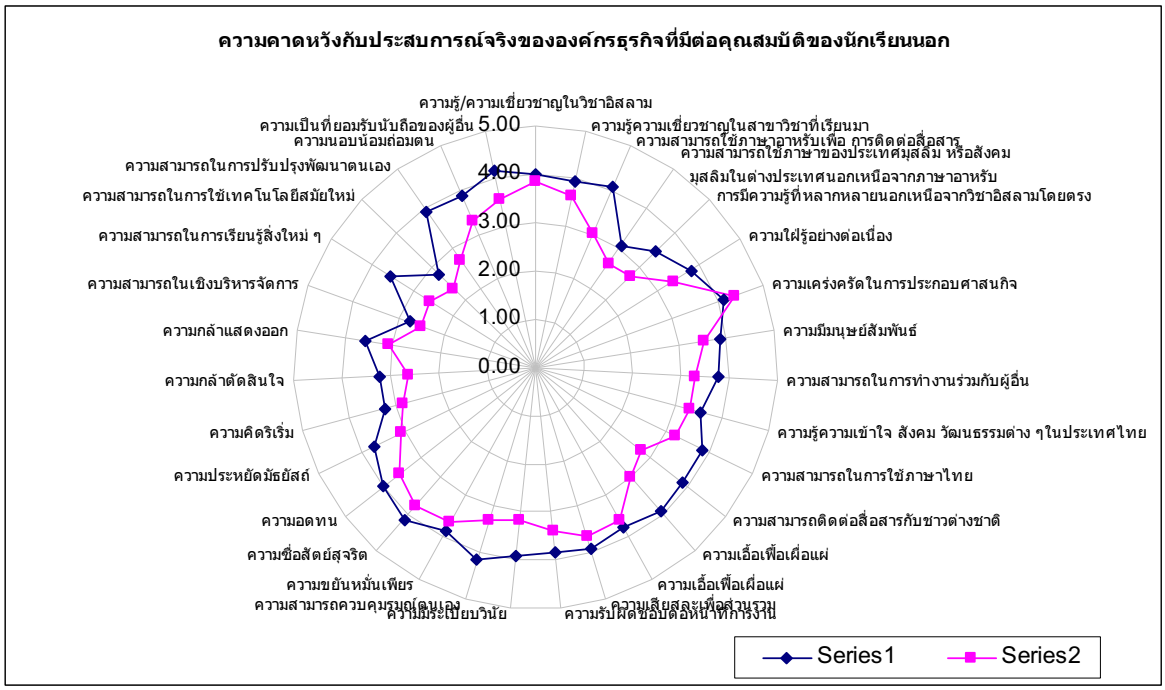

(Series 1 คือ ความคาดหวัง Series 2 คือ ประสบการณ์จริง)

แผนภูมิที่ 38 เปรียบเทียบความคาดหวังกับประสบการณ์จริงขององค์กรธุรกิจ ที่มีต่อคุณสมบัติของนักเรียนนอก

4.2.8 เปรียบเทียบความพึงพอใจที่เจ้าของกิจการโดยรวมมีต่อนักเรียนนอกแยกตามประเทศที่สำเร็จการศึกษา

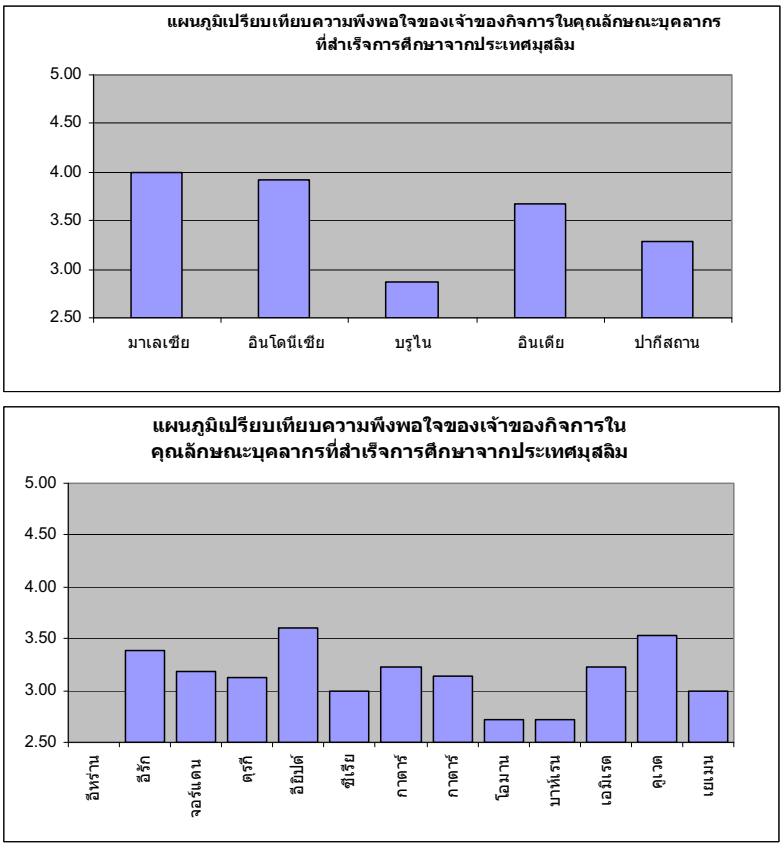

แผนภูมิที่ 39 เปรียบเทียบความพึงพอใจขององค์กรที่นักเรียนนอกปฏิบัติงานแยกตามประเทศที่นักเรียนนอกจบการศึกษา

ความพอใจของท่านในคุณลักษณะบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม จำแนกตามประเทศ เป็นการประเมินความพอใจที่ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการมีต่อนักเรียนนอกที่จบจากประเทศต่างๆ จำนวน 24 ประเทศ ด้วยการจัดลำดับคะแนนแบบ Rating Scale ระหว่าง 1-5 นำค่าคะแนนแต่ละหัวข้อคำถามมาหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (X- bar) และนำเสนอในรูปแบบแผนภูมิแท่งเปรียบเทียบรายประเทศ

ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในคุณลักษณะบุคลากรมากที่สุด เรียงตามลำดับคือ

มาเลเซีย (4.08) อินโดนีเซีย (3.92) อียิปต์(3.82) คูเวต (3.78) และอินเดีย (3.69) ซาอูดิอาระเบีย (3.5)

ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในคุณลักษณะบุคลากรน้อยที่สุด เรียงตามลำดับคือ

อีหร่าน (2.38) โอมานและบาห์เรน (2.71) อัลจีเรีย (2.75) บรูไน (2.88) และซีเรีย (2.89)

ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในคุณลักษณะบุคลากรในระดับปานกลาง ได้แก่

ปากีสถาน อียิปต์ จอร์แดน ตุรกี กาตาร์ เอมิเรตส์ เยเมน มอรอคโค ลิเบีย ซูดาน ตูนีเซีย และอาฟริกาใต้

4.2.9 รายละเอียดจากการสัมภาษณ์ทางโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์

ถาม : โครงการของเราคือการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยและประเทศมุสลิม ในส่วนของโรงพยาบาลที่รู้มาคือมีบุคลากรที่จบมาจากประเทศตะวันออกกลาง และพูดภาษาอาหรับได้ จบมาทำงานอยู่ที่นี้มากพอสมควร ก็เลยอยากทราบข้อมูลเพื่อเอาไปประกอบงานวิจัย โดยมีในส่วนของสถานประกอบการอื่นด้วย เช่น บริษัทส่งออก ที่มีนักศึกษามุสลิม และในแบบสอบถามคิดว่าสมบูรณ์แบบ มีอะไรบ้างที่จำเป็น ไม่ทราบว่าได้อ่านเรียบร้อยแล้วหรือยัง

ตอบ : ได้อ่านมาบ้างแล้ว แต่ตัวเลขเป็นจำนวนคนหาอยู่ เพื่อความชัดเจน จาก System ของเรา ไม่มีการกรอกว่าเป็นศาสนาอะไร กลุ่ม develop เป็นบริษัทในเครือ ซึ่งเป็นบริษัทอเมริกัน เพราะในอเมริกันห้ามระบุ แต่ว่าของเราเป็นโรงพยาบาลไทย การทำงานมีรวมๆ กัน

ถาม : แบบสอบถามอาจจะตามมาเก็บทีหลัง ในภาพกว้างๆ จะขอคุยกับคุณพิบูลก่อนว่า ในแง่ของนักศึกษาแต่ละปี หรือว่าให้ช่วยเล่าให้ฟังว่าทางบำรุงราษฎร์ได้รับนักศึกษาที่จบมาจากตะวันออกกลาง ความจำเป็นที่ต้องใช้ล่าม

ตอบ : เราเริ่มขยายตลาดหลังวิกฤต ช่วงแรกเป็นตลาดทางตะวันตกมากกว่าเพราะว่าค่าเงินมาสะท้อนโดยตรง เมื่อเทียบกับเงินทางยุโรป อเมริกันจะถูกลงไปเยอะด้วย เพราะเราชาร์จเป็นเงินบาท ราคาตั้งไว้เป็นมาตรฐาน ไม่ได้คิดว่าเป็นคนไทยหรือไม่ เพราะเราสะท้อนบริการที่เราให้ หมอที่เราคัดมาจำนวนมากก็เพิ่งกลับมาจากสหรัฐอเมริกา เป้าหมายแรกคือมารักษาคนไทย การเจาะลูกค้า ตัวคนไข้ เกาะกลุ่มที่เป็น A+, B+ ตั้งความชัดเจนในการดำเนินธุรกิจ เริ่มไปรับคุณหมอจากอเมริกากลับมา พอพ้นวิกฤตก็เริ่มชัดเจนขึ้น เราต้องปรับตามสถานการณ์ ตั้งแต่เราเริ่มสร้างตึกนี้ กู้เงินมาเป็น dollar พอเจอวิกฤตเราก็ต้องปรับผู้บริหาร ช่วงแรกเป็นไปทางตะวันตก อเมริกา ยุโรป ประเทศในอาเซียน แต่ว่าคนไข้ที่เป็นมุสลิมชัดเจนยิ่งขึ้นหลังเหตุการณ์ 9-11 เพราะเดิมคนไข้กลุ่มนี้ ถ้าไม่ไปอังกฤษ ก็ไปอเมริกา เพื่อรับการรักษา พอ 9-11 ความเข้มงวดเรื่องวีซ่าก็จะมากขึ้น ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นความรู้สึก พอดีเราเริ่มเจาะไปบ้าง เริ่มเด่นชัดเมื่อคนไข้ตะวันออกลางมากขึ้น เริ่มรับพนักงานเข้ามาเป็นล่าม

ถาม : มีบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลที่เป็นมุสลิมมั้ย

ตอบ : ตรงนั้นเราไม่ได้เน้นเลย รับหมด ที่ชัดเจนจะเป็นในด้านหน่วยประสานงานผู้ป่วยระหว่างประเทศ จะมีแพทย์ ล่าม ที่เป็นมุสลิมมาประจำ ส่วนพยาบาลรับหมด ตอนหลังเป็นผู้ช่วยพยาบาล เริ่มต้นที่ UNICEF สมาคมโรงแรมกับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ รับเด็กที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง รับเด็กผู้หญิงที่จบ ม.6 มา train ในโรงแรมต่างๆ ในกรุงเทพ ส่วนใหญ่ขาดแคลน พนักงานในกลุ่มนี้ที่จบ ม.6 เดิมที่รับมาจากโรงเรียนอบรมผู้ช่วยพยาบาล กฎหมาย ระเบียบกระทรวงไม่ได้กำหนดว่าต้องเรียนมาโดยเฉพาะ ก็เลยรับช่วงเด็กที่ไป

train มาจากโรงแรม พอจบก็ไปรับมา เกี่ยวข้องเพราะไปรับเด็กจากใต้มาจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้รับเพิ่มมาอีก ที่หลายคนไม่มีพ่อแม่ โดย train 9 เดือน เรามีหอพักพยาบาลให้ ฝึกวิชาการ 3 เดือน อีก 6 เดือนก็พยาบาล ก็มีมาประจำที่วอร์ดบ้าง ที่ OPD บ้าง เป็นผู้หญิงต้องคลุมผ้า ก็จัด Uniform ให้

ถาม : อันนี้คือส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็คือคนที่จบมาจากตะวันออกกลาง แล้วมาเป็นล่ามที่นี่ มีจำนวนมาก แล้วเป็นภาษาอาหรับประมาณเท่าไหร่

ตอบ Full time ประมาณ 20 คน แต่ว่าในช่วงตั้งแต่ มิ.ย. ถึง รอมฎอน จะมีคนไข้จากตะวันออกกลางมาเยอะ ช่วง summer เข้าใจว่าอย่างนั้น ช่วงนี้เราก็รับ part time ประมาณ 30 คน ถ้าใครภาษาดีแล้ว พื้นฐานการบริการดี จะจัดลงไปในตำแหน่งใหม่ที่ไม่ใช่ล่าม คือเราอยากจะรับเค้าไว้ โดยเฉพาะในช่วง Season รวมภาษาอาหรับและภาษาอื่นด้วย แต่ภาษาอื่นไม่มี Season แต่อีกอย่างคุณหมอก็ใช้ภาษาอังกฤษอยู่แล้ว และมีล่ามในประเทศอาเซียน เช่น พม่า เขมร เวียดนาม เกาหลี ญี่ปุ่น จีน ส่วนมาเลเซียก็เป็นคู่แข่งกับเรา

ถาม : คนกลุ่มนี้พอใจกับงานที่ทำหรือไม่ เพราะส่วนใหญ่จบมาด้านศาสนา แล้วมาทำงานบริการแบบนี้ จะมีปัญหาหรือไม่ เพราะเดิมความฝังใจของเค้าคือการเป็นโต๊ะครู เป็นผู้สอนศาสนา

ตอบ : เท่าที่มอง ไม่เห็นประเด็นเหล่านี้ เค้าก็ทำงานประสานกัน

ถาม : พอใจกับรายได้ที่ได้ ?

ถาม : ถ้ามองจากความคล่องตัว เพราะบางคนที่เรียนศาสนา อาจจะไม่ค่อยถนัดกับงานบริการ จะเป็นข้อจำกัดหรือไม่ ?

ตอบ : มีอยู่เหมือนกันตอนที่เรามีโครงการ Customer Service ที่เราจะคอยดูเรื่องการแต่งตัว การไว้เครา ถ้าเป็นไปได้ไม่ไว้ได้หรือไม่ พยามยามสื่อ คุยกัน ไม่ได้บังคับอะไร ขอปรึกษาว่าตรงนี้ Sensitive แค่ไหน

ถาม : บางทีดูแต่ละบุคคล แต่ในทางศาสนาถือว่าไม่น่าจะเคร่งครัดมากนัก คือใครจะไว้ก็ได้ เป็นแนวทางของศาสนทูต ถ้าคนที่ไว้ก็จะได้ผลบุญ ได้รับความดีงาม ส่วนคนที่ไม่ได้ไว้ก็ไม่ได้ตรงส่วนนี้ แต่ไม่ถือว่าเป็นบาป

ถาม : การพัฒนาบุคลิกภาพเป็นสากล ปฏิกิริยาเป็นอย่างไร ?

ตอบ : ส่วนใหญ่ไม่ได้ไว้ หัวหน้าเป็นไทยพุทธ ไม่จำเป็นว่าหัวหน้าต้องเป็นมุสลิม ในการทำงานแบ่งเป็นคนไข้นอก OPD และ คนไข้ในทำงานร่วมกัน มีที่ละหมาดให้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คนไข้กับพนักงาน ช่วงถือบวชมีพิธีช่วงเย็น มีอาหารเลี้ยง มีคนไข้และญาติคนไข้ไปร่วมด้วย

ถาม : ขอย้อนยกลับไปว่าทางนี้ก็มีโครงการฝึกอบรมก่อนรับมาเป็น full time

ถาม : มีการ train Bumrungraj way วิถีการปฏิบัติของบำรุงราษฎร์ การให้บริการของบำรุงราษฎร์ ซึ่งก็ทำทุกคน มีคือ 1) grooming การแต่งตัว มี uniform ให้พนักงานหญิงต้องเกล้าผม คลุมผม ผู้ชายก็ต้องแต่งตัวให้เรียบร้อย 2) greeting การต้อนรับวิถีแบบไทย การไหว้ก็ให้ทักก่อนไหว้ เพื่อให้มีการมองคนไข้ เรียกความสนใจมาก่อน เรากำหนดขั้นตอนให้ทุกคนทำตาม การรับโทรศัพท์ นอกนั้นเป็นขั้นตอนย่อยของแต่ละส่วนไป เวลาคนไข้รอพบคุณหมอจะไม่มีการประกาศ คนไข้บางคนก็ไม่อยากให้ใครรู้ว่าเค้ามา ในบัตรมีรูปคนไข้อยู่แล้ว จะมีการเดินไปหา รู้สึกว่าเป็นส่วนตัวและให้เกียรติ เริ่มปีนี้ ปีแรก เป็นช่วงๆ ถ้าช่วงไหนถดถอย ก็ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ อบรมโดยการให้ดูหนังตัวอย่าง ทุกคนเข้ามาเหมือนกันหมด อย่างล่ามญี่ปุ่น เค้ามีประเด็น เราให้เค้าเกล้าผม เค้าว่า style ญี่ปุ่นไม่มี ไปถามคนญี่ปุ่นกลับบอกไม่ใช่

ถาม : ในแง่นักศึกษามุสลิมที่มาทำที่นี่ มีระดับผู้บังคับบัญชาชั้นต้นบ้างหรือไม่ หรือกลุ่มนี้ขึ้นตรงกับใคร

: เราไม่ได้เจาะจงตรงนั้น ทุกคนขึ้นมาได้เป็น supervisor ไม่มีคนคุมโดยเฉพาะ

ถาม : เป็นระดับไหนคะ หัวหน้าแผนก หัวหน้าล่าม

ตอบ : เป็น Customer Service เป็นพนักงานต้อนรับ ดูแลคนไข้ เป็นล่ามด้วย ซึ่งเป็นผู้หญิง การ handle ค่อนข้าง aware แล้วอยู่กันมานาน

ถาม : แล้วช่วงนี้มีการถือศีลอด แล้วต้องเดินทางไปทางโน้น

ตอบ : ตรงนี้ก็มีให้อยู่แล้ว จัดมาแล้ว 10 คน ผู้ชายไปถือบวชให้เวลาช่วงนี้ แต่ถ้ายาวก็ขอให้ไม่รับค่าจ้าง

ถาม : ก่อนเข้ามาทำงาน คนที่พูดภาษาอาหรับมีเกณฑ์มั้ยว่าใช้วุฒิอะไร กำหนดสเปคไว้หรือไม่ สำหรับล่าม ?

ตอบ : กำหนดไว้และสอบสัมภาษณ์ วิธีการสอบก็คือให้คุณหมอที่เป็นมุสลิม และไปเรียนที่โน่นมา มาช่วยสัมภาษณ์ และมีการยกระดับกัน ช่วงแรกจะต้องเรียนรู้ศัพท์ทางแพทย์ พอ test ผ่าน จะมีการปรับเงินเดือนให้ ส่วน part time จะจ่ายอีกอัตราหนึ่ง หากมีการ test ก็จะได้รับการบรรจุ บางคนที่เข้ามาเป็น part time จะมีงานประจำทำหรือไม่ก็ตาม หรือเพิ่งกลับมา เพราะมีการบอกต่อไป เดี๋ยวนี้มีการแย่งตัวกัน เช่น โรงพยาบาลกรุงเทพ เพราะลูกค้ากลุ่มเดียวกัน

ถาม : มีแนวโน้มหรือแผนที่จะรับบุคลากรเพิ่มในอนาคตหรือไม่

ตอบ : เรากำลังสร้างโรงพยาบาลที่ดูไบ เปิดประมาณปลายปีหน้า เป็นสาขาของบำรุงราษฎร์ เป็นโรงพยาบาลขนาดกลางที่เล็กว่านี้ ดูแลคนไข้ที่ป่วยระดับเล็ก ถึง กลาง เป็น Secondary หากหนักก็จะส่งมาโรงพยาบาลทางนี้

ถาม : บุคลากรทางการแพทย์ก็จะส่งไปทางโน้น ?

ตอบ : ก็จะแบ่งไป 1 ใน 3 เป็นการบริหารแบบไทยเพื่อไทย Thai Hospitably หรือส่วนหนึ่งก็จะไปหาที่โน่น คนท้องถิ่นอาจจะหายาก อาจจะเป็นคนฟิลิปปินส์ ซึ่งเค้ากำลังดูอยู่ ผู้บริหาร CEO เป็นอเมริกา แต่โรงพยาบาลเป็นของคนไทย ในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ จะแยกหมอกับผู้บริหารออกจากกัน โรงพยาบาลอื่นผู้อำนวยการจะเป็นหมอและดูแลทุกอย่าง ที่นี่กรรมการผู้จัดการจะไม่ใช่หมอ หมอก็ดูแลฝ่ายหมอ อีกส่วนจะดูเรื่องการตลาด การบริหารจะเป็นอีกทีมหนึ่ง

ถาม : อันนี้เป็นส่วนของดูไบ ที่ล่ามไม่จำเป็นมากนัก ?

ตอบ : ที่ต้องดูคือส่วนของแพทย์ที่ต้องไปอยู่ที่โน้น ถ้าเป็นคนไทยหรือชาวตะวันตก จะต้องไปแปลให้หมอ ซึ่งส่วนใหญ่เวลานี้ก็จะแปลให้หมอ ให้พยาบาลบ้าง ตอนเริ่มมีพยาบาลที่เริ่มพูดภาษาอาหรับได้บ้างแล้ว เป็นคำง่ายๆ เพิ่งได้ Contact ไปบริหารโรงพยาบาลของรัฐบาลที่อาบูดาบี ไปปรับระบบ เราชนะจอห์นฮ๊อบกิ้นของอเมริกา และสิงค์โปร์ แนวโน้มน่าจะดีขึ้น คนไข้นอก 3,000 คน/วัน ปีหนึ่งประมาณ 1 ล้าน visit คนอาหรับ 1 ล้าน visit โดย 40,000 คน เป็นคนต่างชาติในกลุ่มอาหรับสูงที่สุด มากกว่าคนอเมริกัน ส่วนตัวเลขต้องไปหาอีกครั้ง

ถาม : เพราะฉะนั้นล่ามอาหรับมีความจำเป็น และมีแนวโน้มว่าจะขยายตัว ?

ตอบ : ครับ OPD วางแผนไว้ว่า ปี 2010 คนไข้จะถึง 50,000 คน/วัน มีความสะดวก มีความจำเป็นที่กำลังปรับ

ถาม : เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเร็วมากจากเหตุการณ์ 9-11 มาถึงตอนนี้อาหรับหลั่งไหลเข้ามารักษาตัว ไม่ใช่อาหรับอย่างเดียว มีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย บังคลาเทศ อินเดีย ปากีสถาน

ถาม : ช่วยให้ Banking กระแสการเงินดีขึ้น อาจจะเป็นเพราะคนไทยมี Service mind สอดคล้องกับสิ่งที่เรากำลังจะศึกษา เพื่อดูว่า พ.ศ. ที่จบ ได้ใช้สิ่งที่เค้าร่ำเรียนมาเข้าสู่ตลาดแรงงานตรง หรือว่าจบมาทางศาสนาไม่ได้

ไปเป็นโต๊ะครู แต่เค้าได้ใช้ภาษา เป็นสิ่งที่เปิดมุมมองเค้าใหม่ด้วย

ถาม : คนที่เป็น Part time กลับไปบ้านไปสอนศาสนามีเยอะ ยามว่างมาเป็น Part time

: ใจเราอยากได้เค้ามาทั้งปี

ถาม : ถ้าประเมินแล้วจุดอ่อน จุดแข็ง ที่มาทำที่นี่ จุดแข็งแน่นอนในเรื่องการใช้ภาษาตรงกับที่คนไข้มาใช้บริการ หรือจุดแข็งอื่นๆ ส่วนจุดอ่อนคืออะไรที่เราอยากปรับปรุงมาก ส่วนใหญ่ประโยชน์สูงสุด ของการวิจัยโครงการนี้ ทางด้านนโยบายให้ภาครัฐดูว่าในอนาคตหากสถานประกอบการขยาย สามารถรองรับได้ การยกระดับความร่วมมือระหว่างรัฐกับประเทศมุสลิมที่ต้องการให้บุคลากรมีบทบาทที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานที่เป็นวงจร ?

ตอบ : คงต้องเตรียมตัวให้พร้อมเมื่อต้องไปอยู่ใน Sector บางที่ต้องมา treat คนให้ไปต้อนรับ เหมือนกับคนไทย โดยธรรมชาติมีเรื่องนั้นอยู่แล้ว พอมาอยู่ตรงนี้จริงๆ ต้องมีการยกระดับ เช่น คนต่างชาติมาเราจะทำ Survey เข้ามาใช้บริการจะได้พอใจ พอมาครั้งที่ 2 เริ่ม drop ตกลง ซึ่งไม่ใช่ เนื่องจากคนไม่เคยได้รับบริการแบบนี้ ความคาดหวังที่สูงขึ้น เมื่อเค้ามาครั้งต่อไปเราต้องพร้อมไม่ว่าด้านไหน งานแบบนี้ต้องเปิดกว้าง เพราะการที่เราได้ลูกค้ากลุ่มนี้เข้ามา ไม่ว่าจะยุโรป เวียดนาม เขมร ที่อยู่ใกล้ซึ่งน่าจะมีวัฒนธรรมคล้ายๆ กัน พอมาเจอกับบริการของเราก็ประทับใจ อยากให้ทุกคนเข้ามามีส่วน จุดแข็งของเราคือจุดนี้

ถาม : ดูไบเป็นแห่งแรกที่ไปเปิดสาขานอกประเทศ ?

ตอบ : ใช่ครับ เป็นโรงพยาบาลแห่งแรกจริงๆ ก็ไปถือหุ้นหลายประเทศ เข้าไปบริหารให้ฟิลิปปินส์

ถาม : แต่ตะวันออกกลางจะเป็นดูไบ ?

ตอบ : ดูไบเป็นที่แรก

ถาม : วันที่ 20 กันยายน นี้ กระทรวงต่างประเทศจะมีเกี่ยวกับเรื่อง ผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจในดูไบ อเมริกา เช่น ธุรกิจก่อสร้าง ร้านอาหาร

ตอบ : โรงพยาบาลกรุงเทพก็ไปเหมือนกัน

ถาม : คำถามสุดท้าย ถ้ามองในแง่ เราเป็นสถานประกอบการภาคเอกชน คิดว่าอยากจะมีข้อเสนอเชิงนโยบายอะไรกับภาครัฐ เมื่อเห็นว่าเรามีความพร้อมในการรองรับ แล้วคาดหวังว่าภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามาดูแลหรือช่วยตรงนี้อย่างไร

ตอบ : ก็คงเป็นการให้ข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายว่าเค้ามีช่องทางสามารถหางานได้มากกว่าที่เค้าคิด ส่วนหนึ่งไปทำงานอะไรที่อื่นก็รับ แต่ของเราต้องการความเชี่ยวชาญทางด้านภาษา คิดว่าบริการด้านอื่น เช่น โรงแรม ถ้าต้องการเจาะกับพวกนี้ ของเราก็มีโรงแรมของเรา แถวนี้จะมีร้านอาหารที่เป็นภาษาอาหรับเยอะแยะไปหมด คือ เพื่อรองรับคนไข้กลุ่มนี้ ก็เป็นช่องทางให้นักศึกษาที่กำลังเรียนอยู่จะกลับมา มีหลายช่องทางที่ใช้ความสามารถทางด้านภาษา ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจการให้บริการ เป็นเรื่องของ Service mind

ถาม : แบบนี้เรื่องสาขาวิชาก็ไม่เป็นไร แต่ขอให้ได้ภาษา

ตอบ : อาจจะต้องศึกษาให้มากขึ้น เช่น การแพทย์ ควรรู้เรื่องศัพท์แพทย์ จะต่างกับโรงแรมที่ไม่ fix เท่าไหร่

ถาม : ทางโรงพยาบาลเคยมีความร่วมมือหรือจัดประชุมรวมกับกระทรวงแรงงาน เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน

ตอบ : ยังไม่มี ส่วนใหญ่ประสานไปที่ดินแดงบ้าง สำนักงานเขตบ้าง ส่วนใหญ่เป็นการบอกจากรุ่นพี่บอกรุ่นน้อง หรือเพื่อน เป็นการแนะนำผ่าน

ถาม : ในแง่ขององค์กรมุสลิม เช่น สมาคม นักเรียนเก่าอาหรับหรือคณะกรรมการกลาง ในแง่ขององค์กร ยังไม่มี

เหรอคะ ในแง่ Informal มาก ถ้าคิดว่าติดต่อกับองค์กร หน่วยงาน คิดว่าจะดูดีมั้ยคะ

ตอบ : คิดว่าน่าจะดูดี แต่เรามีน้องๆ เข้ามาต่อเนื่อง ก็เลยไม่ได้ไป ช่วงหลังมีถูกดึงตัวไปบ้าง

ถาม : หลายคนมาปรึกษาว่าเราเปิดบริษัท training สำหรับคนที่จบจากอาหรับมาแล้วส่งมาให้กับทางโรงพยาบาลดีมั้ย ทำเป็น contact กัน

ตอบ : มาคุยได้ เป็นการเตรียมความพร้อมของคนกลุ่มนี้ได้มากขึ้น ก็จะดีสำหรับองค์กรด้วย ผมก็ไม่ mind ที่จะไปร่วมกับองค์กรอื่น มองว่าต้องใช้งบประมาณพอสมควรในการตั้งขึ้นมา ถ้าทำได้ไม่มากพอที่จะส่งให้เราก็คงอยู่ไม่ได้

ถาม : ไม่เข้าใจว่าทำไมบุคลากรถึงขาดแคลน เพราะว่าเค้าก็จบมาจากประเทศตะวันออกกลางเยอะมาก แต่ไม่ทราบ หรือตัวเค้าเองก็ไม่ทราบ ?

ถาม : คิดว่าถ้าภาครัฐมีนโยบายเชิงรุกมากๆ ชัดเจน มีการส่งเสริมผู้ประกอบธุรกิจ จะทำให้มีการตื่นตัว และทราบว่ามีตลาดแรงงานตรงนี้ คนที่จบมา เช่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จบมาก็ไม่ได้ทำอะไร ส่วนหนึ่งต้องการดึงคนพวกนี้ คือ ได้ใช้ในส่วนที่เค้าร่ำเรียนมา พยายามขยายตลาด บุกเบิก ทำได้เยอะ

ตอบ : โรงพยาบาลเอกชนหลักๆ หลายที่ เช่น กรุงเทพ สมิติเวช BNH คิดว่าตลาดสามารถเปิดได้อีก เช่น ประเทศไทย คนไข้กลุ่มนี้จะมาก

ถาม : ถ้าขยับมีอะไรจริงจังปุ๊บ จะทำให้เกิดภูมิขึ้นมาได้บ้าง ขณะเดียวกันก็ขึ้นอยู่กับมุมมองของนักศึกษาเองด้วยว่าเค้าอยากจะเข้ามาทำ อีกกลุ่มหนึ่งแค่อาจจะมองว่าไม่ตรงกับบุคลิกและลักษณะ ถ้ามีหน่วยงานที่เชื่อมโยงระหว่างเอกชน ภาครัฐและหน่วยศาสนาตรงนี้ ทำให้รู้สึกว่าการให้บริการ ลักษณะงานไม่ใช่เรื่องผิดแผกที่จะทำไม่ได้

ตอบ : รายได้ก็เยอะเมื่อเทียบกับพนักงานทั่วไป เริ่ม 10,500 บาท ค่าภาษาอีก 10,000 บาท รวมเป็น 20,500 บาท ในปริญญาตรี ถ้าปริญญาโทเข้ามาก็ใช้วุฒิปริญญาตรี โอกาสก้าวหน้าจะไปเร็วกว่า ค่ารักษาพยาบาลก็แทบจะฟรี ครอบครัวลด 50% พ่อแม่ คู่สมรส และลูก อันนี้คือสวัสดิการ

ถาม : การมีโรงพยาบาลที่โน่น เกิดจากการประเมินเอง รู้สึกว่าขยับมากกว่าภาครัฐหรือไม่ ?

ตอบ : เรามองเห็นในส่วนที่คนไข้เข้ามารักษา

ถาม : ข้อจำกัดหรืออุปสรรคมีมั้ยคะ ? ถ้ารัฐเข้ามาทำอะไรให้คล่องตัว สะดวกหรือไม่หรือว่าตอนนี้เราไม่มีปัญหาอะไร โลกมุสลิมเป็นอะไรที่ความสัมพันธ์กระชับแน่น การทำธุรกิจ สถานประกอบการ อะไรที่ไปได้ดี จริงๆ เป็นเรื่องส่วนตัวเยอะ ไม่จำเป็นต้องใช้นโยบายรัฐช่วยส่งเสริมอะไรบ้าง การสร้างความไว้ใจความเชื่อมั่น

ตอบ : Technical to Listen ที่เมืองไทย เริ่มจากเอกชนก่อน เริ่มมีคนต่างชาติเข้ามาเยอะขึ้น เริ่มเห็นอะไรดีดีเยอะขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในย่านนี้ สิงคโปร์ ฮ่องกง ตลาดก็เริ่มเห็นความสามารถของแพทย์เรา ทีนี้ก็เริ่มเห็นส่วนรวม ก็เริ่มบินเข้ามา คนไข้ในที่นอนอยู่พักหลัง 60 คน เป็นช่วงรอมฎอนด้วย

ถาม : น่าสนใจ น่าจะขยับอะไรมากขึ้น ค่าจ้าง part time ปริมาณงานที่ทำ ?

ตอบ : ค่าจ้าง part time คิดเป็นชั่วโมง ช่วง need ทำงานเหมือน full time ประมาณ 3-4 เดือน มีครัวฮาลาลแน่ๆ สามารถปรับปรุงได้อีก คนไข้มีอยู่แล้ว เราใช้ out source ทำ เพียงแต่มาอยู่ที่นี่ เป็นบริษัทยุโรป เค้าชำนาญการทำอะไรให้โรงพยาบาล

ถาม : ไทยเราไม่มีเลย ?

: ไม่มีครับ จริงๆ ก็อยากได้ แต่สถิติของเราก็อยู่ระดับนี้ เช่น การบินไทย แต่เค้าเจาะอีกแบบหนึ่ง

ความสามารถเค้าทำได้อยู่แล้ว พูดได้ว่า Service เค้าค่อนข้างจะแข็งแกร่ง เราก็มีปัญหา เรื่องพนักงานที่ดูแลเรื่องนี้ เอาอาหารไปส่งคนไข้ แต่คนมองไม่ได้มองว่ามาจากข้างนอก

ถาม : อีกนิดหนึ่ง สุดท้ายจริงๆ ที่มาทำงาน full time และ part time อยากทราบว่าส่วนใหญ่จบมาจากประเทศอะไร ?

ตอบ : ปากีสถานจะเยอะ แต่ต้องดู record อีกที ไม่แน่ใจ อียิปต์ก็มี

ถาม : ทางโรงพยาบาลไม่กลัวเรื่องการก่อการร้ายเลย

ตอบ : เราไม่ได้มอง อย่างรับมาก็ไม่ได้เช็คประวัติ รับบุคคลทั่วไป

ถาม : โดยผ่านการสัมภาษณ์เท่านั้นเอง

ตอบ : ไม่เคยได้ยินผู้บริหารพูดเรื่องนี้ มาอยู่ที่นี่ 1 ปี 8 เดือน ส่วนตัวผมเองคิดเรื่องนี้ ผมทำบริษัทตะวันตกไปค่อนข้างเยอะ เรื่องพวกนี้เป็นเรื่องที่ต้องดูแลตลอดเวลา แต่ของเราไม่มี ทั้งๆ ที่ CEO เป็นอเมริกา ที่ทำงานที่มาเลเซีย สิงค์โปร์ ก็ไม่ได้มองตรงนั้น ช่วงที่มี Bomb trade ก็ set up security ของเรา ก็มีการตรวจทั่วไป เช่น ตรวจใต้ท้องรถ ถังขยะเปลี่ยนเป็นถุงใส เหมือนที่อื่นเค้า

ถาม : แล้วล่ามที่เข้ามาทำงานที่นี่ ส่วนใหญ่จบมาจากที่ไหน

ตอบ : เท่าที่พบบ่อยๆ เจอกันจะเป็นปากีสถาน

ตอบ : คือจบมาจากปากีสถาน เรียกว่า ซาอุดู แต่เวลาเค้าเรียนภาษาอาหรับ เค้าเรียนศาสนา ผมจบมาจากอินเดียก็พอมีพรรคพวกที่จบมาจากปากีสถานบ้าง

ถาม : ที่คิดเอาไว้ว่าเป็นอียิปต์ ไม่ได้คิดว่าเป็นปากีสถาน

ตอบ : แต่อียิปต์มีแน่นอน

ถาม : แต่กลายเป็นปากีสถาน น่าสนใจ

ถาม : แต่ซาอุดี ไม่น่าจะมี

ตอบ : ผมไม่แน่ใจ

ตอบ : อาจจะมีคนหนึ่ง เพื่อนผมเกิดที่ซาอุดี เป็นคนทางภาคใต้ด้วย

ถาม : กำลังคิดว่าส่วนหนึ่ง การที่เด็กจบมาจากที่ไหนก็ตาม มาทำงานในธุรกิจบริการ แต่ต้องมีนัยยะอะไรบ้างอย่าง เช่น ปากีสถาน ประเทศทางตะวันตก ค่อนข้างจะมีอาการ Conservative ถ้าเป็นคนที่จบจากลิเบีย ซีเรีย มาทำงานบริการจะมีมั้ย คิดว่ามีน้อย แต่คนที่จบจากซาอุดี หรือประเทศที่ไม่ค่อยเท่าไหร่ ซาอุดีไม่น่าจะทำงานบริการด้านนี้ ตรงนี้จะมีผลกับการเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือไม่ เช่น ปากีสถาน จะว่าเคร่งก็เคร่งด้านข้อมูลที่มีมากทำให้รู้สึกว่าน่าจะมีการแพทย์พยาบาลทางตะวันออกกลางอยู่ทางตะวันออกกลาง แต่เมื่อทราบว่ามีสถานพยาบาลที่ดูไบ และเครือข่ายที่อาบูดาบี

ตอบ : ในส่วนคนไข้เราก็พยายาม Balance เช่น คนไข้คนไทยก็เริ่มคิดว่าโรงพยาบาลนี้รักษาใคร เนื่องจากการมาเจอคนตะวันออกกลาง ผู้หญิงคลุมผ้าจะเห็นชัด จริงๆ แล้วปริมาณไม่เยอะ ก็พยายามปรับ Service คนที่มาก็จะมีล่ามเดินตาม เค้าก็มองว่าเป็นคนไทยไม่เห็นมีใครเดินตามบ้าง เริ่มปรับ Service ใหม่ คอย take care รักษา balance ต้องรักษาความสมดุล เพราะหลายเหตุการณ์ทำให้ไม่สามารถ Focus ไปที่จุดใดจุดหนึ่งได้ ชาติใดชาติหนึ่งได้ ช่วง bomb ช่วงปฏิวัติ คนไข้ต่างชาติตก ถ้าไป focus ต่างชาติเยอะ พึ่งคนไทยไม่ได้ เราก็ลำบากต้อง focus ให้ดี ทุกกลุ่ม คือ ลูกค้าของเราให้ความสำคัญ เริ่มยากขึ้น ไม่ได้มีพนักงานหลากหลาย

เชื้อชาติ/ศาสนา แต่มีคนไข้หลากหลาย

ถาม : ในส่วนของแบบสอบถามดูในแง่ความคิด บุคลิก ลักษณะ อาจจะรบกวนในระดับหัวหน้างานที่ใกล้ชิดกว่านี้ ดูแล้วคุณพิบูลเป็นผู้บริหารระดับสูงไปหน่อย เป็น Supervisor ที่ต้องดูเค้า แต่ในส่วนใหญ่ได้อะไรเยอะสุดท้ายจะเป็นการ Brain Storm หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน อาจจะเรียนเชิญ ถ้ามีการประชุม

ตอบ : อาจจะพาคนสังกัดตรงนี้ไปด้วย เพราะเค้าใกล้ชิดกว่า ลึกขึ้น

(5) ความต้องการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม

5.1 สาระและข้อสังเกตที่สำคัญ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างคำถาม จะเห็นได้ชัดว่า รายได้เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการงานของนักเรียนนอก ข้อมูลบ่งชี้สอดคล้องกันว่า นักเรียนนอกส่วนใหญ่ถึงครึ่งหนึ่งประกอบอาชีพเสริม เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอ (ร้อยละ 50) หรือประกอบอาชีพเสริม เพราะอาชีพเสริมให้รายได้ที่ดี (ร้อยละ 50) อย่างไรก็ตามมีจำนวนไม่น้อยที่ประกอบอาชีพเสริมเพื่อใช้วิชาความรู้ที่เรียนมา (ร้อยละ 33.33) ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า นักเรียนนอกทำงานให้วิชาความรู้ทางศาสนาแก่สังคม เสริมจากการสอนศาสนาที่เป็นงานหลักในองค์กรของตน กับงานหลักที่ไม่ใช่การสอนศาสนา จึงหาทางสอนศาสนาตามประสงค์ที่จะให้ความรู้ทางศาสนาที่ตนเรียนมา นอกจากนั้นนักเรียนนอกเกือบครึ่งหนึ่ง(ร้อยละ 42.86) เห็นว่าทุนต่างประเทศยังจำกัดแต่ในการศึกษาศาสนา ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ว่า หากทุนต่างประเทศเปิดกว้างให้ศึกษาวิชาต่างๆนอกเหนือจากวิชาทางศาสนาอิสลาม และนักเรียนนอกมีความสามารถพอ ก็ประสงค์จะศึกษาต่อในวิชาหล่านั้น

อนึ่ง แม้นักเรียนนอกจำนวนไม่น้อย(ร้อยละ 30) เห็นว่า เมื่อเทียบกับเพื่อนร่วมงานหรือบุคคลทั่วไป ตนมีความรู้ความสามารถบางอย่างที่เด่นชัด แต่มีนักเรียนนอกจำนวนไม่มาก (ร้อยละ 25) เห็นว่าลักษณะเด่นในการทำงานของนักเรียนนอกโดยรวมเมื่อเทียบกันคนทั่วไป คือ ความมีคุณธรรมต่างๆ

นอกจากนั้น นักเรียนนอกถึงครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50) คาดว่า ความสามารถในการทำงานของตนจะเพิ่มขึ้น หากได้เรียนรู้หรือฝึกอบรมในบางด้าน หรือบางสาขาวิชา ข้อนี้อาจแสดงให้เห็นว่า นักเรียนนอกในสัดส่วนที่สูง ใฝ่พัฒนาตนเอง หรือ พร้อมตอบรับการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของตน

5.2 ความต้องการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของผู้สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม

5.2.1 รายละเอียดความต้องการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทย

	ความต้องการ	จำนวนผู้ตอบ(ราย)	อัตราส่วนของผู้ตอบ(%)			
		N	ไม่ตอบ	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1	ทุนต่างประเทศยังจำกัดแต่ในการศึกษาศาสนา	174	11.49	39.08	39.66	9.77
2	รัฐบาลไทยยังร่วมมือกันน้อยกับรัฐบาล/องค์กรมุสลิมในต่างประเทศเพื่อสนับสนุนการศึกษาของมุสลิมในประเทศไทย	174	6.32	83.91	2.87	6.90
3	รัฐบาลตีค่าวุฒิการศึกษาของสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศต่ำไป	174	8.05	67.24	13.22	11.49
4	งานที่ทำในปัจจุบันตรงกับสาขาวิชาที่ท่านเรียนมา	174	6.90	66.09	22.41	4.60
5	งานที่ท่านทำในปัจจุบันไม่ค่อยตรงกับสาขาวิชาที่ท่านเรียนมา	174	12.07	21.84	61.49	4.60
6	ท่านอยากเรียนต่อระดับที่สูงขึ้นไปในบางสาขาวิชา (ระบุสาขาวิชาในช่องหมายเหตุ)	174	13.22	72.99	3.45	10.34
7	งานที่ท่านชอบมากที่สุดคือ สอนศาสนา	174	7.47	77.59	9.20	5.75
8	ท่านมีรายได้ที่เพียงพอจากอาชีพหลักในปัจจุบัน	174	9.77	33.33	52.30	4.60
9	ท่านประกอบอาชีพเสริม เนื่องจากรายได้จากอาชีพหลักไม่พอเพียง	174	16.67	50.00	27.01	6.32
10	ท่านประกอบอาชีพเสริม เพื่อใช้วิชาความรู้ที่เรียนมา	174	16.09	39.08	38.51	6.32
11	ท่านประกอบอาชีพเสริม เพราะอาชีพเสริมให้รายได้ที่ดี	174	16.67	27.59	46.55	9.20
12	คาดว่า ความสามารถในการทำงานของท่านจะเพิ่มขึ้น หากได้เรียนรู้ หรือ ฝึกอบรมในบางด้าน/บางสาขาวิชา (ระบุด้าน/สาขาวิชาในช่องหมายเหตุ)	174	15.52	73.56	2.87	8.05
13	เมื่อเทียบกับเพื่อนร่วมงาน หรือ บุคคลทั่วไป ท่านมีความรู้ความสามารถบางอย่างที่เด่นชัด (โปรดระบุในช่องหมายเหตุ)	174	19.54	41.95	9.77	28.74
14	องค์กรหรือหน่วยงานที่ท่านสังกัด เคยจัดฝึกอบรม หรือส่งท่านไปฝึกอบรม หรือศึกษาเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะในบางเรื่องในความรู้ความสามารถบางอย่าง (โปรดระบุในช่องหมายเหตุ)	174	13.22	48.85	34.48	3.45
15	ลักษณะเด่นในการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันมุสลิมในต่างประเทศ โดยรวมเมื่อเทียบกับคนทั่วไป คือความมีคุณธรรมต่างๆ (โปรดระบุคุณธรรมในช่องหมายเหตุ)	174	16.09	68.97	2.30	12.64

ตารางที่ 18 ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของนักเรียนนอก

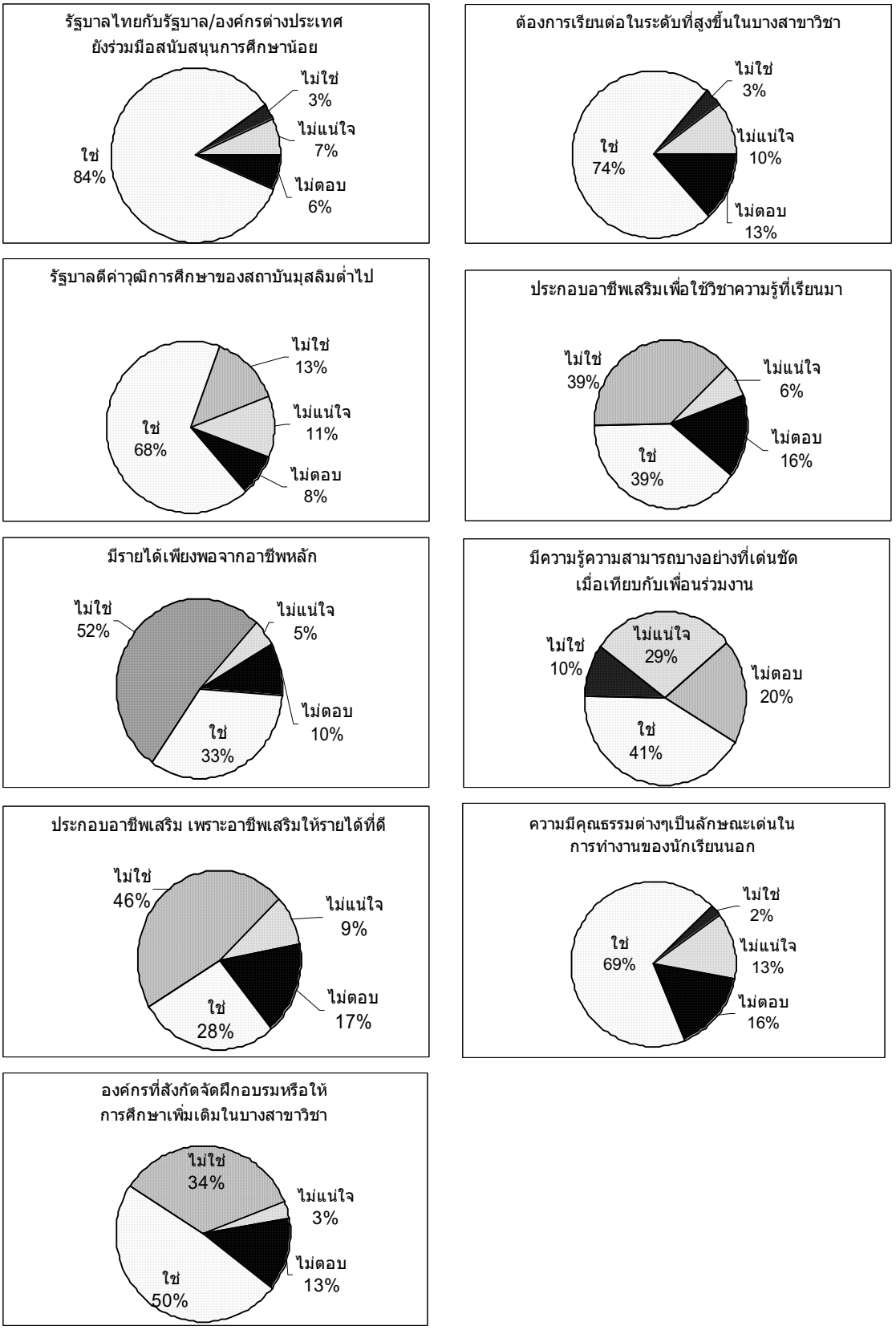

แผนภูมิที่ 40 ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพในตลาดแรงงานไทยของนักเรียนนอก

5.2.2 รายละเอียดที่ได้การประชุมเสวนาเรื่อง "นโยบายที่รัฐบาลควรมีในการเสริมสร้างความร่วมมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม" วันพฤหัสบดีที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2550 เวลา 14.00 - 19.00 น.ณ ห้องประชุมสารนิเทศ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิเชฎฐ์ : ขอต้อนรับท่านผู้ร่วมเสวนาทุกท่าน พี่น้องมุสลิมทุกท่าน การเสวนาในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ในด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม วัตถุประสงค์การวิจัยนะครับ มีเบื้องหลังมาจากความเป็นจริงที่ว่ามุสลิมในประเทศไทยซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศ ได้ไปศึกษาในต่างประเทศกันเป็นจำนวนมาก จากงานวิจัยของทีมของผมเองที่ผ่านมา ที่ทำกับมหาลัยมหิดลและประสบการณ์ที่ผ่านมาบอกได้ว่า ท่านเหล่านี้ที่สำเร็จการศึกษามา เป็นทรัพยากรที่ค่าสูงมาก ถ้าหากว่าเทียบกันแล้ว เวลาคนไทยคิดถึงนักเรียนที่จบจากเมืองนอก ถ้าเราคิดถึงนักเรียนที่จบมาจากเมืองนอก อังกฤษ อเมริกา หรือประเทศที่อยู่ใน G8 ออสเตรเลียหรือญี่ปุ่นประเทศเหล่านี้นะครับ เรารู้สึกเก่งเป็นพิเศษ มีโอกาสเป็นพิเศษ แต่ผมมองว่า ผู้ที่จบเมืองนอกจากประเทศมุสลิมนั้นนะครับมีบางสิ่งบางอย่างที่เป็นพิเศษมากกว่าสองเท่า นอกจากความเก่งแล้วสังคมจะมองว่าเป็นคนที่ดีด้วยนะครับ ไม่มีใครพูดถึงว่าจบจากอเมริกาแล้วจะเป็นคนดี ถ้าเป็นที่นี้ปั๊ปดีด้วย

เนื่องจากว่าท่านที่ไปนั้นส่วนใหญ่แล้ว ไปจากพื้นฐานของความดีของศาสนาและเก่งในเรื่องของศาสนาด้วย และไปในประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของปวงศาสดาไปในแหล่งของภาษาที่ใช้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ไปในแหล่งที่ใช้ภาษาที่สองรองจากคัมภีร์อัลกุรอาน ไม่ว่าจะเป็นภาษา อุรดู ภาษาอินโด ภาษามาเลย์ ภาษาตุรกี ภาษาเปอร์เซีย หรืออะไรต่างๆก็ตาม เพราะฉะนั้นสถานภาพของพี่น้องมุสลิม ในกลุ่มนี้ ผมเคยพูดในต่อที่ประชุมใหญ่ๆของท่านทั้งหลายที่จบนอกมา ที่อยู่ต่อหน้าตัวแทนสภาความมั่นคง และก็มองว่าถ้ามองในระดับกลุ่มคนแล้วเนี่ย ท่านดีจนไม่มีกลุ่มไหนดีเกินท่าน แต่ถ้าท่านแย่นั้นท่านจะไม่แย่ที่สุด เป็นไปไม่ได้เลย แต่ความสำเร็จในตรงนี้นะครับ มีข้อมูลบอกได้ว่ารัฐบาลเข้ามามีส่วนในความสำเร็จอันนี้น้อยทั้งๆที นี่คือทรัพยากรที่มีค่าสูงมากๆของประเทศ ในสภาวะที่ถ้ามองโลกปัจจุบันเขารื้อพรมแดนประเทศออกไปแล้วด้วยการปฏิวัติรื่องเทคโนโลยี การสื่อสาร การขนส่ง เมื่อพรมแดนออกไปโลกทุกวันนี้มันก็จะอยู่เป็นเกาะ เกาะเล็กบ้างใหญ่บ้าง เกาะอันนั้นก็คือกลุ่มวัฒนธรรม เมื่อเป็นอย่างนี้นะครับความคิดเดิม ที่ผมพูดกับผู้หลักผู้ใหญ่ที่ต้องเปลี่ยนก็คือว่า ท่านจะเอาเขตของประเทศไทยขวานทอง แล้วจะไปบอกว่า นี่คือคนส่วนใหญ่ นี่คือคนส่วนน้อยไม่ได้อีกแล้ว เมื่อรื้อตรงนี้ไปปั๊บ มุสลิมที่อยู่ในภาคใต้ของประเทศไทยหรืออยู่ส่วนไหนของประเทศไทยก็ตาม เขาคือคนส่วนใหญ่ และเป็นใหญ่หนึ่งในสามของโลก และเป็นใหญ่ในลักษณะของวัฒนธรรมที่เหนียวแน่น เป็นอุมมะฮ์อิสลามียะฮ์ที่ผูกพันกันด้วยอุดมการณ์ไม่ใช่เพียงเรื่องของภูมิศาสตร์ ทางด้านของวัตถุหรือด้านอื่นใดก็ตาม เพราะฉะนั้นการผูกพันตรงนี้มันทำให้ความเหนียวแน่นของอุมมะห์อิสลามียะห์นั้น มีอยู่ ถึงแม้ว่าจะแน่นขนาดไหนก็ตาม มีความเหนียวแน่นและมีความเป็นเอกภาพสูงอย่างน้อยมีอุดมการณ์ มีความเชื่อ มีความคิดที่ร่วมกันอยู่ ถึงแม้ว่าแหวกแนวกันไปบ้างในรายละเอียด แต่หลักใหญ่ๆแล้วยังคงอยู่ เพราะฉะนั้นการคงอยู่ของคนเหล่านี้เป็นการคงอยู่ของคนประมาณ 1700 ล้านคน ในประเทศไทยถ้าหักกลุ่มน้อยโน้น กลุ่มน้อยนี่ออกไปก็เหลือประมาณ 50-60 ล้านเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นถามว่าในเมื่อคนในประเทศไทยขวานทองนั้นเป็นวัฒนธรรมเดียวกันกับคน 1 ใน 3 ของโลกนี้ ถามว่าส่วนนี้มันน่ามองว่า ถ้างั้นควรจะเกี่ยวข้องกับคนกลุ่มนี้ในลักษณะที่เกี่ยวข้องแบบ แม้ว ย้อ มูซอ อีก้อ เป็นไปไม่ได้นะครับ และนัยสำคัญอิสลามไม่ใช่เพียงแต่ความผูกพันในเชิงของปัจจุบัน แต่มันมีรากของประวัติศาสตร์ 1400 กว่าปี แล้วก็มีรากที่เป็นอารยธรรม และก็ไม่เคยมีอารยธรรมไหนที่ทำให้แสงสว่างแก่ยุโรปมากกว่า แสงสว่างของอิสลามประมาณศตวรรษที่ 9-13 ประมาณสามศตวรรษครึ่ง สี่ศตวรรษ ในขณะที่อารยธรรมอื่นให้ปัญญาแก่ตะวันตกไม่เกิน สองศตวรรษ แต่สิ่งเหล่านี้เราไม่เคยพูดถึงกัน เพราะฉะนั้นในเมื่อเน้นอย่างนี้ตัวที่เชื่อมระหว่างประเทศไทยกับโลกที่กว้าง

ใหญ่ไพศาลอันนี้ ก็นี้แหละครับมุสลิมในประเทศไทย แล้วแกนของคนมุสลิมในประเทศไทยก็คือ คนกลุ่มนี้แหละครับ คนที่จบมาจากเมืองนอก เพราะฉะนั้นเราจึงเกิดคำถามขึ้นมาว่ามันเน้นเรื่องที่เหมาะสมที่สมควร ให้รัฐจะต้องทบทวนว่าควรทำอย่างไรกับท่านเหล่านี้และไม่ควรทำอะไรกับท่านเหล่านี้ ไม่ว่าจะมองในเชิงของเหตุผลหรือในเชิงของอารมณ์ซึ่งคิดว่าจะต้องดึงม่านมายาคติออกไปแล้วจึงมองด้วยเหตุผลว่าประเทศที่กลายเป็นชนส่วนน้อยแล้ว แล้วมีสะพานตรงนี้ เราจะให้เป็นสะพานที่ขาดสะบั้นเหลือแต่ตอแล้วก็เป็นอันตราย หรือเป็นสะพานที่ปูลาดด้วยดอกกุหลาบแล้วแต่นะครับ ตรงนี้เองเราเลยตั้งคำถามว่าในเมื่อมีบุคคลที่สำคัญ รัฐบาลควรมีนโยบายยังไง ในการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วน ซึ่งเป็นอยู่แล้วแต่รัฐบาลแทบจะไม่มีส่วนร่วม เดี๋ยวข้อมูลจะโชว์นะครับทำยังไงจึงให้เป็นหุ้นส่วนในเชิงยุทธศาสตร์ที่จะทำให้สิ่งเหล่านี้เป็นขุมทรัพย์ที่ประเสริฐที่สุด สำหรับการพัฒนาสันติภาพ ความอยู่รอด ความมั่นคง อยู่ดีกินดีให้ยังยืนที่สุด เพราะฉะนั้นผมว่าพูดไปสักนิดก็ได้ว่านะครับ The Clash of Civilization หรืออะไรต่างๆก็ตาม แทบจะไม่ต้องพูดมันก็เป็นเกราะทางด้านวัฒนธรรมที่เมื่อมีความแตกต่าง มันก็จะเกิดการเปรียบเทียบหรือการเผชิญกันอยู่แล้ว คือ ถึงจะวิจารณ์ยังไงก็ยังเป็นอย่างนั้น ในโลกที่ไร้พรมแดน พรมแดนวัฒนธรรมเท่านั้นที่เป็นสิ่งที่มีนัยสำคัญอยู่ เพราะฉะนั้นในเมื่อเกิดสภาพในอย่างนี้ขึ้นมา มันก็ถึงเวลาที่จะต้องรื้อทัศนคติ รื้อความคิด และท้ายที่สุดคือรู้ลึกให้ลึกลงไปถึงรากเหง้าของท่านเหล่านี้ที่แฝงลึกอยู่และเป็นศักยภาพ นั่นก็คืออิสลาม แล้วถ้ามองเห็นศักยภาพของอิสลามแล้ว ผมก็คิดว่าประเทศไทยเอง รัฐบาลไทยเอง ควรจะต้องเห็นว่าว่าอิสลามต่างหากที่เป็นศักยภาพในการที่ประเทศจะได้ แต่ถ้าไม่ทำความเข้าใจตรงนี้ผมว่ามีแต่เสียกับเสีย จะเอามุสลิมในภาคใต้ สมมุติต้องเสียชีวิตไปสักครึ่งหนึ่งก็ไม่สามารถไปแก้ปัญหาอะไรได้นะครับ ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ เพราะฉะนั้นคือคนนิดเดียวของโลก ทั้งโลก1 ใน 3 ไม่มีทางนะครับ

ผมก็เลยร่วมกันกับทีมงานท่านอาจารย์ อรรถศักดิ์ มินโด ดร.ศราวุฒิ อารีย์ และท่าน อาจารย์ ดลยา เทียนทอง ตั้งคำถามนะครับว่า ถ้าหากรัฐบาลจะมีนโยบายเกี่ยวกับความร่วมมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประเทศมุสลิม ซึ่งมีความสำคัญอย่างที่ผมพูดมาแล้ว เราควรรู้อะไรบ้าง สิ่งที่เราอยากจะรู้มีอยู่ 3 ประการ

1. อยากจะรู้ว่ากว่าท่านจะจบนอกมา ออกจากบ้านกลับมาบ้านในฐานะนักเรียนนอก ท่านต้องฝ่าฟันใช้ทุนจะต้องใช้ทรัพยากรไปอย่างนี้อย่างไรบ้าง เพื่อว่าในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลนั้นรัฐบาลจะได้กำหนดปัจจัยที่เหมาะสมในการสร้างทรัพยากรตรงนี้ร่วมกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม

ประการที่ 2 ในเมื่อคน คนหนึ่งได้เป็นผู้ที่พัฒนาแล้วต้องเข้ามาแสดงบทบาทในสังคมในฐานะผู้ที่ทำงานเราก็อยากจะทราบว่าหน่วยงานของท่าน ผู้ประกอบการ หัวหน้างาน ผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือว่าเอกชน ภาค NGO ในด้านของการศึกษาหรือศาสนาก็ดีนะครับ เมื่อมีท่านเหล่านี้เข้าไปทำงานนั้นนะครับ ท่านรับเขาเข้าไปด้วยความคาดหมายอะไร และเมื่อเข้าไปแล้วท่านพบว่าความจริงแล้วท่านเหล่านี้เป็นอย่างไรบ้าง มีส่วนไหนที่ท่านเห็นว่าเป็นจุดที่เด่น ส่วนไหนที่ควรพัฒนาเพื่อให้เป็นทรัพยากรที่สมบูรณ์หรือดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ประการที่ 3 นะครับ ท่านที่จบเมืองนอกเองท่านคิดยังไงในเรื่องที่ท่านจบมาแล้วสังคมคาดหมายท่านให้เป็นยังไงแล้วท่านหวังว่าตัวเองจะเป็นยังไงหรืออยากให้เป็นยังไง เมื่อเข้าไปทำงานแล้วมีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง มองว่าท่านมีค่าที่ดีเด่นเมื่อเทียบเท่าคนอื่นแล้วในลักษณะจำเพาะอะไรบ้างแล้วส่วนไหนบ้างที่ท่านดูๆแล้วรู้สึกว่าขาดที่ควรจะพัฒนา เพราะถ้าเรารู้สิ่งเหล่านี้นะครับ เราก็คงบอกรัฐบาลได้ว่ารัฐบาลควรจะทำยังไงที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ร่วมกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมไม่ได้ทอดทิ้งปล่อยปะละเลย เหมือนคนไม่มีเหตุผลเมื่อก่อนหน้านี้ นี่คือทั้งหมดของเรื่อง

ตอนนี้ในกระบวนการอันนี้ผมต้องขอโทษท่านที่มีเกียรติทั้งหลายที่ต้องให้กรอกแบบสอบถามก่อน เนื่องจากว่าในขณะนี้ข้อมูลที่เราได้จากแบบสอบถามนี้เนี่ยครับ ประมาณ 70 % เกือบจะเสร็จสิ้นแล้ว แล้วแบบสอบถามนี้ถ้านำข้อเสนอสรุปไปอาจจะทำให้ท่านรู้สึกไม่เป็นธรรมชาติที่จะตอบคำถามก็เลยให้เวลาเมื่อกี้ ตอบคำถามก่อน ที

แรกคิดว่าจะให้ทำตอนพักคิดว่าไม่เหมาะแน่ ก็เลยคิดว่าทำตอนนี้เลยจะดีกว่าก็เลยให้กรอกตรงนี้ก่อน ในขณะนี้นะครับยกเว้นท่านที่เพิ่งมาใหม่ที่ยังกรอกไม่เสร็จ

ผมก็คิดว่าสมควรแก่เวลาที่จะได้เริ่มแจ้งให้ทราบว่า ที่ดำเนินการมานั้นเราทำอะไรกันบ้าง ที่ทำมาก็พยายามที่จะหาข้อเสนอนโยบายโดยการประมวลองค์ความรู้ในลักษณะ ลักษณะหนึ่งก็คือประมวลในเรื่องของเอกสาร เพื่อจะปูพื้นให้แก่สังคมเมื่อเราทำเป็นเล่มขึ้นมาแล้ว เพื่อให้ทราบว่าลักษณะพื้นแพในเรื่องของ ภูมิศาสตร์ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ในภาพรวมของโลกมุสลิมเป็นอย่างไรบ้าง ในเชิงเดี่ยวและในเชิงที่ว่าอยู่ในเวทีโลก โลกมุสลิมในตอนนี้มีสายสัมพันธ์ในบริบทหรือในสิ่งแวดล้อมของสังคมโลกเป็นอย่างไรบ้างเพื่อที่จะได้มีพื้นฐานสำหรับพิจารณาใส่ส่วนปลีกย่อยในเรื่องบุคลากรของเราก็คือนักเรียนนอกนะครับ เพราะฉะนั้นเมื่อปูพื้นตรงนี้ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งก็จะเป็นข้อในภาคสนามซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามบ้างหรือสัมภาษณ์บ้าง หรือไม่ก็ไปสัมภาษณ์ในเชิงลึกบ้างกับผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนต่างๆ ซึ่งในเรื่องของผู้ที่ตอบแบบสอบถามตรงนี้นะครับก็พยายามกระจายในหลายๆประเทศที่เราตั้งเอาไว้ 20 กว่าประเทศ แต่ที่ได้จริงๆก็ได้ตามสถานการณ์ที่เป็นไปได้ ในหลายที่ลำบาก ในภาคใต้ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จะลำบากหน่อย แต่ก็คงจะได้หลายประเทศและขอบเขตของจังหวัดก็ครอบคลุมนะครับทั้งในส่วนบนส่วนกลางขึ้นไปภาคใต้ตอนบน ภาคใต้ตอนล่าง ฝั่งทะเลอันดามัน และฝั่งทะเลอ่าวไทย ก็จะครอบคลุมในหลายพื้นที่แต่ในเรื่องจำนวนที่จะเป็นตัวแทนนี้ก็คงจะไม่สามารถจะทำอย่างนั้นได้ ไม่มีข้อมูลอยู่ในมือจริงๆแล้วก็ไม่มีแหล่งไหนที่จะให้ได้ว่านักเรียนนอกจบจากประเทศนั้น ประเทศนี้มีจำนวนเท่าไร ไม่มี เพราะฉะนั้นในส่วนตรงนี้ก็ไม่ได้ข้อมูลที่เจาะจงไปอย่างนั้น ว่าแต่ว่าข้อมูลต่างๆเหล่านี้ในทางสถิติสามารถจะเป็นตัวแทนได้ ในการวิจัยกราฟจะบอกว่ามันจะเคลื่อนมายังไงแล้วมันไปหยุดนิ่งที่ปริมาณของผู้ที่ตอบคำถามว่าอยู่ในปริมาณเท่าไร เมื่อห้าสิบคนขึ้นมันก็เริ่มนิ่งแล้ว อาจจะเนื่องจากว่าความเป็นหนึ่งเดียวของลักษณะเฉพาะของนักเรียนนอกของประเทศไทยมีอยู่ ไม่ได้หลากหลายอะไรมากอย่างที่เราคิด เพราะฉะนั้นไม่มีปัญหา เพราะฉะนั้นในส่วนเบื้องต้นตรงนี้นะครับ ผมก็จะสรุปโดยทีมงาน จะแจ้งให้ทราบว่าที่ทำงานตรงนี้มีความรู้อะไรบ้างที่เราได้มาและหลังจากนั้นก็จะขอให้เวทีนี้เป็นเวทีที่เราจะได้พูดคุยกันถือว่าทั้งหมดไม่ถือว่าใครเป็นองค์อภิปรายแล้ว เรามาคุยกันเพื่อที่จะนำไปสู่ช่วงปลายๆเพื่อที่ว่าจะได้นำข้อคิดข้อเสนอให้แก่รัฐบาลว่าควรจะมีนโยบายอะไรบ้างในการร่วมมือพัฒนาทรัพยากรบุคคล ในส่วนนี้ผมขออนุญาตเรียนเชิญทางด้านภาคของเอกสารที่ปูพื้นก่อน อาจารย์ดลยาหรืออาจารย์ศราวุฒิเริ่มก่อน

ศราวุฒิ : ก่อนอื่นผมต้องขอแนะนำตัวก่อนเพราะว่ายังเป็นเด็กใหม่ ศราวุฒิ อารีย์ จากสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อย่างที่ท่านอาจารย์พิเชฏฐ์ ได้เรียนไป จริงๆแล้วอาจารย์พิเชฏฐ์ได้ให้ภาพอย่างชัดเจนถึงที่มาที่ไปของงานวิจัยของเรา วัตถุประสงค์ แล้วก็สิ่งที่เรากำลังตามหาอยู่ ซึ่งส่วนนี้ผมเองคงจะไม่พูดแต่ว่าอย่างที่ท่านอาจารย์พิเชฏฐ์ได้เรียนไปงานวิจัยของเราจะมีอยู่สองส่วน ส่วนแรกคือส่วนเอกสาร แล้วก็สองจะเป็นส่วนของภาคสนาม ผมเองกับอาจารย์ดลยารับผิดชอบในเรื่องของเอกสารแล้วก็ทางอาจารย์พิเชฏฐ์ อาจารย์ อรรถศักดิ์ จะดูในเรื่องของภาคสนาม จริงๆอาจารย์พิเชฏฐ์จะดูในภาพรวมอยู่แล้ว ทีนี้ในส่วนของภาคเอกสารที่ผมรับผิดชอบจริงๆแล้วอาจารย์พิเชฏฐ์ได้กรุณา Out line ไว้หมดเรียบร้อยแล้วเพียงแต่ว่าผมจับข้อมูลเข้ามาใส่เท่านั้นเองเพียงแต่อาจารย์พิเชฏฐ์ใช้คำในหัวข้อแรกนะครับว่า ภูมิรัฐศาสตร์ของโลกอิสลาม ในภูมิรัฐศาสตร์ของโลกอิสลามอาจารย์ พิเชฏฐ์ ก็ได้แยกออกมาเป็นการเกิดเป็นประเทศมุสลิมในเวทีโลก รูปแบบการเมืองการปกครองของประเทศมุสลิม ลักษณะเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุขและก็การพัฒนาประเทศ ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมุสลิม องค์การระหว่างประเทศมุสลิม ประเด็นในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมุสลิมกับต่างประเทศ คือกับประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม และก็ประเด็นในเรื่องของประเทศมุสลิมในเศรษฐกิจการเมืองโลก ประเด็นในเรื่องชนกลุ่มน้อยมุสลิมในโลก ประเด็นในเรื่องประเทศกับชนกลุ่มน้อยมุสลิมในต่างประเทศ ซึ่งจริงๆแล้ว ผมคิดว่าประเด็นต่างๆเหล่านี้เป็นประเด็นที่กว้างมาก แต่เป็นประเด็นที่กว้างที่ถ้า

สมมุติว่าเราศึกษาแล้วมันจะทำให้เราเห็นถึงภาพรวมของโลกอิสลาม มันจะทำให้เราเห็น position ของอิสลามว่ายืนอยู่ตรงจุดไหนของโลกในปัจจุบันซึ่งอันนี้ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่เราจะต้องปูพื้นฐานซึ่งจริงๆแล้ว ผมคิดว่าท่านผู้มีเกียรติที่มาร่วมการประชุมในวันนี้ทุกท่านคงจะมีรากฐานมีความรู้มีข้อมูลอยู่พอสมควรในเรื่องเกี่ยวกับพวกนี้

ผมขออนุญาตจะไม่พูดในรายละเอียดเพียงแต่ว่าจะให้ภาพรวมๆ ว่าจริงๆแล้วมันมี key word อยู่สองคำในเรื่องภูมิรัฐศาสตร์กับโลกอิสลาม ถ้าถามว่าโลกอิสลาม คือ อะไรในปัจจุบันผมคิดว่าอย่างน้อยมีอยู่สองความหมาย ที่สามารถที่จะอธิบายคำว่าโลกอิสลามนะครับ ความหมายแรก โลกอิสลามในความหมายของเชิงวัฒนธรรม ซึ่งก็หมายความว่าประชาคมทั่วโลกที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาในศาสนาเดียวกันนั่นก็คือ อิสลาม ประชาคมมุสลิมเหล่านี้ไม่ได้ประกอบอยู่ในชาติใดชาติหนึ่งแบบเฉพาะจงเจาะแต่ว่าชาวมุสลิมเหล่านี้แพร่กระจายออกไปทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีความแตกต่างหลากหลายเราจะเห็นได้ว่าความหมายตรงนี้กว้างมาก โลกอิสลามในเชิงวัฒนธรรมใครที่เป็นมุสลิมอยู่ที่ไหนก็ตามก็ถือว่าเป็นโลกอิสลาม ภูมิภาค East Asia ของเราจะเห็นได้ว่า เราเห็นมุสลิมในญี่ปุ่นมีอยู่ถึงแม้ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อย มีจำนวนน้อยมากก็ตาม ในประเทศจีนเราเห็นมุสลิมมีอยู่มากในภูมิภาค South East Asia เราจะเห็นได้ว่าชาวมุสลิมจริงๆแล้วประชากรทั้งหมด ของภูมิภาค South East Asia มีประมาณห้าร้อยล้านคนแต่ว่าเป็นมุสลิมเสียเกือบครึ่งหนึ่ง สองร้อยสามสิบ สองร้อยห้าสิบล้านคน ในตะวันออกกลางก็ไม่ต้องพูดถึงเก้าสิบเปอร์เซ็นต์เป็นมุสลิม เอเชียกลางประเทศที่เกิดใหม่ส่วนใหญ่ก็เป็นมุสลิมทั้งหมดและก็ในแอฟริกาทั้งทวีปเราจะเห็นได้ว่าครึ่งหนึ่งเป็นมุสลิม เพราะฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่าในความหมายแรก ความหมายเชิงวัฒนธรรม โลกอิสลามเป็นโลกที่ค่อนข้างที่จะกว้างมากแล้วก็มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ทางด้านวัฒนธรรม ทางด้านหลายๆอย่าง อันนี้ก็คือความหมายแรกส่วนความหมายที่สอง ของโลกอิสลาม คำว่าโลกอิสลามอย่างที่ท่านอาจารย์พิเชฏฐ์ ได้กล่าวเอาไว้ คือในเรื่องของ โลกอิสลามในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ หรือว่า ภูมิศาสตร์ + การเมือง โลกอิสลามในความหมายนี้ผมหมายถึงว่า หน่วยทางการเมืองและก็ภูมิศาสตร์ที่อิสลามมีอิทธิพลอยู่สูง หรือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ เมื่อกล่าวถึงโลกอิสลามในความหมายนี้คนส่วนใหญ่ก็จะนึกถึงประเทศมุสลิมต่างๆในดินแดนอาหรับแต่แท้ที่จริงแล้วโลกมุสลิมที่กินอาณาบริเวณที่กว้างใหญ่มากกว่าดินแดนอาหรับ คือ กินอาณาบริเวณจากโมร็อกโคซึ่งตั้งอยู่ปลายตะวันตกเฉียงเหนือสุดของแอฟริกายาวไปจนถึงบรรดาหมู่เกาะน้อยใหญ่ในประเทศอินโดนีเซีย มีอาณาบริเวณพาดยาวถึงสามทวีปและก็กินอาณาบริเวณเขตที่ผ่านเขตยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางเศรษฐกิจและก็การเมืองด้วยซึ่งถ้าสมมุติว่าเราพิจารณาจากความหมายที่สองของโลกอิสลาม เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนถึงสิ่งที่อาจารย์พิเชฏฐ์พยายามที่จะทำ จริงๆแล้วโลกอิสลามเป็นโลกที่มีความสำคัญอย่างที่ท่านอาจารย์พิเชฏฐ์ได้เรียนไปแล้ว ก็เราดูจากจำนวนประชากร จะเห็นได้ว่าถ้าเรามองจากภาคใต้ของเราเห็นได้ว่าประชากรมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ถ้าเรามองใหญ่ออกไปอีกนิดนึง ประเทศไทยคราวนี้ประชากรมุสลิม เป็นชนกลุ่มน้อยแต่ถ้าเรามองไปในระดับภูมิภาค South East Asia มองออกไปใหญ่อีกนิดนึงปรากฏว่ามุสลิมกลับกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ แต่ถ้าเรามองใหญ่ไปอีกเป็นทวีปเอเชีย กลายเป็นว่าชาวมุสลิมก็ลดเป็นชนกลุ่มน้อย น้อยกว่าอินเดีย น้อยกว่าจีน แต่ถ้ามองในระดับประชากรมุสลิมขึ้นมาสูสีกับประชากร คริสต์แล้วสิ่งต่างๆเหล่านี้มันสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของอิสลาม

จริงๆแล้วถ้าเราจะแบ่งโลกอิสลามแบบกว้างๆผมคิดว่าน่าจะเป็นสามกลุ่มด้วยกัน กลุ่มที่1 คือ มุสลิมอาหรับ ซึ่งกลุ่มนี้มีอยู่ประมาณ 18 ประเทศ แล้วก็กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มประเทศมุสลิมเหมือนกันแต่ว่าไม่ใช่อาหรับตรงนี้มีอยู่เยอะเลยประมาณ สามสิบกว่าประเทศทั้งสองนี้รวมกัน อยู่ในองค์กรที่เรียกว่า Organization of Islamic Conference องค์กรการประชุมอิสลาม OIC กลุ่มที่ 3 ก็คือ ชนกลุ่มน้อยมุสลิมที่อาศัยอยู่ตามประเทศต่างๆทั่วโลกไม่น้อยกว่า 120 ประเทศ นี่คือ การแบ่งแบบกว้างๆของโลกอิสลาม แต่ถ้าจะแบ่งอีกในเชิงของพฤติกรรมระหว่างประเทศจะเห็นได้ว่าโลกอิสลามสามารถแบ่งได้เป็นสามกลุ่ม กลุ่มแรกก็คือกลุ่มที่ โปรมหาอำนาจ จะว่ายังไงก็ทำตาม กลุ่มประเทศเหล่านี้ก็อย่างเช่น ประเทศในอ่าวเปอร์เซีย กลุ่มที่สองก็คือ กลุ่มประเทศ ที่ไม่เอาตะวันตก ต่อต้านตะวันตกไม่ว่าจะอะไรก็ตามก็ต่อต้านตะวันตกต่อต้าน

มหาอำนาจ ประเทศเหล่านี้ก็อย่างเช่นซีเรีย อย่างเช่นอิหร่าน อย่างเช่นซูดาน อย่างนี้เป็นต้นแล้วก็กลุ่มสุดท้าย ถ้าหากเราแบ่งตามพฤติกรรมระหว่างประเทศก็คือกลุ่มที่อยู่กลางๆ ดูเป็นประเด็นๆไป ประเด็นที่มันดูแล้วมีตรรกะ มีเหตุผล เป็นกลางหรือว่าสอดคล้องกับศาสนาอิสลามประเทศเหล่านี้ก็จะสนับสนุน แต่ถ้าประเด็นไหนมันไม่มีเหตุผลสอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลามประเทศเหล่านี้ก็จะไม่เอาด้วยประเทศเหล่านี้ก็อย่างเช่นประเทศอินโดนีเซียอันนี้อย่างกว้างๆ จริงๆแล้วผมอยากปูพื้นไว้ตรงนี้ก่อนเป็นประเด็นกว้างๆซึ่งผมคิดว่าถ้าหากว่ามีเวลาผมคิดว่าเดี๋ยวจะคุยอีก แต่ว่าขณะนี้ผมใช้เวลาเกือบสิบนาทีแล้วแล้วก็ อาจารย์ พิเชฏฐ์ให้เวลาผมแค่นี้แล้วผมคิดว่าอาจารย์ ดลยา มีประเด็นที่น่าสนใจยิ่งกว่าของผมคือความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโลกมุสลิม ขอเรียนเชิญอาจารย์ดลยา เทียนทองครับ

ดลยา : เรียนอาจารย์ พิเชฏฐ์หัวหน้าโครงการวิจัย นักวิจัยร่วม อาจารย์อรรถศักดิ์ ดร. ศราวุฒิ และก็สวัสดีท่านผู้เข้าร่วมสัมมนา ก็คงต้องขอแนะนำตัวเองสักนิด ดลยา เทียนทอง อยู่ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เดียวกันกับ ดร .ศราวุฒิ ในแง่ของพื้นที่จะช่วยกันดูในส่วนพื้นที่ที่เป็นตะวันออกกลาง ประเด็นที่ให้ความสนใจและค่อนข้างถนัดก็จะเป็นประเด็นในเรื่องของการเมืองระหว่างประเทศนะคะ ค่อนข้างจะให้ความสนใจกับประเทศอิหร่าน ทีนี้ในส่วนของโครงการวิจัย การเสริมสร้างวามเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม อย่างที่ท่านอาจารย์พิเชฏฐ์ได้เรียนไป ในส่วนของภาคเอกสารคือ ดิฉันกับ ดร.ศราวุฒิ ดูในส่วนที่เกี่ยวกับโลกมุสลิมและก็ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโลกมุสลิม และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโลกมุสลิมภาพมันเป็นยังไง ทีนี้ในรายละเอียดทางท่านอาจารย์ก็ได้พิเชฏฐ์กรุณากำหนดเป็นหัวข้อก็มีประมาณ 5-6 หัวข้อก็จะกล่าวให้ฟังคราวๆ

ในหัวข้อแรกก็กล่าวถึง พูดถึงกำเนิดพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิม และก็สถานะความสัมพันธ์ในปัจจุบันเป็นยังไงทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม วัฒนธรรม และก็ดูว่า ประเทศมุสลิมมีศักยภาพหรือปัญหาหรือว่ามีโอกาสยังไง แล้วสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการเมืองและก็เศรษฐกิจของเรา ของประเทศไทยอย่างไรและสิ่งสุดท้ายจะเปรียบเทียบให้ดูว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโลกมุสลิมเมื่อเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศอื่นๆทีนี้จากทั้ง 5-6 หัวข้อที่กล่าวไป รายละเอียดคงจะไม่มีเวลาที่จะนำเสนอได้มาก แต่ว่าจะขอสรุปเป็นประเด็นหลักๆคือว่า ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโลกมุสลิมโดยรวมแล้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านการเมือ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ถือว่าอยู่ในระดับที่ดีแต่ถามว่าเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอื่นแล้วนับตั้งแต่อดีตหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นโยบายต่างประเทศไทยจะให้ความสำคัญอยู่กับกลุ่มประเทศสองกลุ่มหลักๆ ก็คือ กลุ่มประเทศมหาอำนาจ และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นลำดับความสำคัญของโลกมุสลิมอาจถือได้ว่าเป็นลำดับที่รองแต่ไม่ได้หมายถึงว่าไม่สำคัญ ทีนี้เราต้องมาดูว่าประเทศในโลกมุสลิม ถ้าประเทศไหนอยู่ในข่ายที่เป็นมหาอำนาจหรือเป็นประเทศเพื่อนบ้านก็จะถูกจัดอยู่ในระดับความสำคัญในกรณีอย่างเช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย ถือเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน เพราะฉะนั้น การให้ความสำคัญกันถือว่าค่อนข้างมาก การให้ความสำคัญในกรณีสองประเทศนี้ เป็นการให้ความสำคัญในภาพที่เป็นประเทศในภูมิภาคเดียวกันและเป็นประเทศที่มีเขตแดนติดกัน อย่างที่บอกว่านโยบายเราจะมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจและประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลัก เพราะฉะนั้นในส่วนของโลกมุสลิมระดับความสัมพันธ์ก็ไปด้วยดีแต่ว่าอาจจะยังไม่ค่อยกระชับแน่นมากในระดับรัฐบาลยกเว้นในระดับภาคประชาชนที่เป็นที่ทราบกันดี อย่างเช่นที่ชัดเจนก็คือว่า การเดินทางไปศึกษาต่อหรือว่าในเรื่องกิจกรรมทางศาสนา ความร่วมทางด้านสังคม วัฒนธรรมอื่น ซึ่งมีมานานแล้ว และก็เป็นไปอย่างกระชับแน่นของภาคประชาสังคม ในระดับรัฐอาจจะยังไม่มี เขาเรียกว่าอะไรไม่มีกลไกมากเท่าไรในการที่จะดำเนินการตรงจุดนี้ยกเว้นในกรณีบางประเทศซึ่งมีกลไกคณะกรรมการร่วมในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในระดับของประเทศ เพราะฉะนั้นโดยภาพรวมแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโลกมุสลิมเป็นไปด้วยดีและก็มิติที่เน้นให้ความสำคัญมากนะคะ แต่ภาพ

ที่ออกมาก็จะเป็นในเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อย่างที่บอกส่วนใหญ่โดยเฉพาะประเทศในตะวันออกกลาง เราก็มุ่งให้ความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจ กรณีที่เกี่ยวกับมีการภาคแรงงาน การซื้อขายน้ำมันหรือแม้แต่เรื่องการส่งสินค้าเข้า สินค้าออก แต่ขณะเดียวกันประเด็นเรื่องสังคม วัฒนธรรม ก็กระชับแน่นมากขึ้นส่วนในซีกโลกอื่นๆ ที่เป็นโลกมุสลิมอื่นๆ อย่างเช่นในแอฟริกาหรือว่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางประเทศหรือว่าในเอเชียใต้ ความสัมพันธ์ก็อาจจะยังไม่แน่นแฟ้นมากนัก ยกเว้นในกรณีที่ความสัมพันธ์ไทยกับอินเดีย อินเดียก็ไม่ได้ถือว่าเป็นประเทศมุสลิม เพียงแต่ว่าประชากรที่เป็นมุสลิมค่อนข้างเยอะเมื่อเทียบสัดส่วน แต่การให้ความสำคัญก็เน้นในเรื่องเศรษฐกิจมากกว่า เพราะฉะนั้นคงจะให้ภาพคร่าวๆโดยสรุป ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมุสลิมโดยพื้นฐานแล้วนะค่ะ เป็นไปด้วยดีแต่ว่าการกระชับความสัมพันธ์มีโอกาส ที่น่าจะกระชับความสัมพันธ์ระดับรัฐได้มากกว่านี้นะคะ คงจะให้ภาพเท่านี้ก่อนขอบคุณคะ

พิเชฎฐ์: สิ่งที่อาจารย์ทั้งสองท่านให้มานะครับ ก็คงมีข้อบ่งชี้อยู่อย่างหนึ่งว่า สายสัมพันธ์ในทางวัฒนธรรมนั้น อยู่เหนือพรมแดนนะครับ ในภูมิศาสตร์การเมืองก็มีประเทศมุสลิมประเทศโน้นประเทศนี้ ถ้าไปดูแล้วประเทศที่จะถือว่าเป็นประเทศมุสลิมก็คือ มีรัฐบาลเป็นมุสลิม ก็เป็นสมาชิกของ OIC Organization of Islamic Conference ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 57 ประเทศ แล้วกลุ่มของ OIC กลุ่มนี้ที่ให้ทุนการศึกษาแก่มุสลิมที่อยู่ในประเทศที่ไม่ใช่มุสลิมก็คือ non-member countries เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะอยู่ในประเทศมุสลิมหรือไม่ใช่ประเทศมุสลิม แต่ความช่วยเหลือนี้เราเห็นว่ามันข้ามพรมแดนของภูมิศาสตร์การเมือง ทีนี้ถ้าหากว่าเรารื้อเขตภูมิศาสตร์การเมืองออกไป มันก็เป็นพรมแดนด้านวัฒนธรรม ทีนี้ถ้าในโลกนี้มนุษย์ไม่มีการเมือง ไม่มีรัฐบาล มนุษย์ไม่มีวัฒนธรรมไม่ได้นะครับ ของ Clyde Kluc Khohn ซึ่งเป็นนักมนุษยวิทยาคนหนึ่ง กล่าวว่า To be human is to be cultured คือถ้ามีคนก็มีวัฒนธรรม พูดง่ายๆ ในเมื่อมีตรงนี้นะครับ ผมกำลังคิดดูนะครับในโลกนี้ถ้าหากว่าไม่มีรัฐบาลไม่มีอะไรทั้งสิ้น มุสลิมมีอยู่สองอย่างก็พอนะครับ อย่างที่หนึ่งคือมัสยิด อย่างที่สองก็คือ ครอบครัวพอแล้ว เพราะนั้นมัสยิดกับครอบครัวนี่แหละถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานเพราะนั้นไม่แปลกเลยที่อัลลอฮ์ได้ตราไว้ในเชิงของหุกุมไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานที่คุรชิดอาหมัดบอกว่า บัญญัติทั้งหลายในกฎหมายอิสลามนั้นหนึ่งในสามว่าด้วยเรื่องครอบครัว ว่าด้วยเรื่องที่เป็นแก่นสารของมนุษย์มากที่สุดแล้วเราไปดู Air Force One ก็เป็นอย่างนั้น ท้ายที่สุดประธานาธิบดีก็คิดถึงลูก ถึงเมีย ที่ยิ่งใหญ่ในแง่ของภูมิศาสตร์การเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ ทุกประการอยู่ที่นั่น เพราะฉะนั้นนะครับตรงนี้เองที่ว่า นักเรียนนอกมีสายสัมพันธ์ที่ดีที่เหนือพรมแดนตามไปด้วย มันอยู่ที่ว่าถ้าเป็นอย่างนั้น ประเทศไทยจะมองยังไง สังคมไทยจะมองยังไง บางทีที่พูดมาทั้งหมดต้องการจะตอบตรงนี้เท่านั้น มันไม่ได้มีอะไรมากเพราะข้อมูลมันจะเต็มไปหมดเลย รายละเอียดเรื่องนี้ ก็เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาก็สิ่งที่ท่านอาจารย์ให้มาคงเป็นพื้นฐานในส่วนต่อไปที่ภาคสนาม พอพูดถึงภาคสนามทุกท่านนะครับซึ่งเป็นนักเรียนนอกเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงเพราะฉะนั้นในภาคนี้ผมว่าเวทีน่าจะเป็นของผม อาจารย์ และก็ทุกคน ในช่วงนี้ผมคิดว่าน่าจะแนะนำเป็นรายท่านไปก่อนและเดี๋ยวผมก็นำเสนอและท่านก็ว่ากันมาตามลำดับ ในตรงนี้ผมจะได้ทราบประเทศด้วยว่ามาจากประเทศไหนบ้าง ก็เริ่มไปตามลำดับนะครับ

นักเรียนนอก : ผมการศึกษาจากนิติศาสตร์อิสลาม มหาวิทยาลัยอิสลาม มดีนะฮ์ ประเทศซาอุดิอาระเบีย ก่อนที่จะจบมดีนะฮ์ เคยเรียนอยู่ที่แอลจีเรียอยู่สองปี จบมศ.5 จากอิสลามวิทยาลัย ก่อนที่จะไปแอลจีเรียก็ไปฝรั่งเศสมาก่อนสองสามเดือน ก่อนไปก็จบสามัญและก็ศาสนา ศาสนานี่ไม่มากที่จบไป หลังจากที่กลับมาก็มาทำงานเป็นผู้บริหารโรงเรียนอิสลามแถวนนทบุรี จะเห็นว่ามันคนละด้านกับที่เรียนมา เรียนนิติศาสตร์อิสลามแต่มาบริหารโรงเรียน เอาสั้นๆนะครับ ขณะนี้ก็ไปช่วยงานทางราชการก็คือไปเป็นเลขานุการประจำคณะอนุกรรมการเลขาธิการสามจังหวัดภาคใต้ เป็นเลขานุการประจำคณะกรรมาธิการศาสนาแล้วก็เป็นที่ปรึกษาของคณะอนุกรรมาธิการกิจการอาหารฮาลาล ซึ่งมอง

ภาพแล้วค่อนข้างขัดแย้งกันจบศาสนามาแต่ทำงานรัฐบาลเป็นเรื่องที่น่าศึกษาน่าพูดคุยกันก็คงขอแนะนำตัวแค่นี้ก่อนนะครับ

นักเรียนนอก : ผม ตอนนี้เป็นครูอยู่ที่โรงเรียนอิสลามศรีอยุธยา จบมาจาก กุลลียะฮ์ คณะดะอ์วะฮ์ ยามิอะห์อัลอัซฮัร มหาวิทยาลัย อัลอัซฮัร ประเทศอียิปต์ เมื่อ20 ปีที่แล้ว แล้วก็จบมหิดลเป็นลูกศิษย์ อาจารย์พิเชฎฐ์และก็ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก คณะบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลงกรณ์ ก็แค่นี้ก่อน

พิเชฎฐ์ :ผมแนะนำเพิ่มอีกนิดนึง อาจารย์ เป็นหนึ่งในมือค็อตระดับโลก คือ อักษรวิจิตร มีหลายประเภทมากอาจารย์ไปได้แชมป์ในบางระดับขึ้นมา มีประวัติที่น่าสนใจมาก

นักเรียนนอก : ผมจบการศึกษาเบื้องต้นจากประเทศอินเดีย จบปริญญาตรีชรีอะฮ์ และก็จบปริญญาโทหะดิษ ที่ เตเลาลูม เป็นที่สุดท้าย เสร็จแล้วก็ไปต่อที่อียิปต์ในบางสาขาแต่ไม่ทันจะจบกลับมาก่อน ขณะนี้ก็ได้สอนหนังสืออยู่ที่ธรรมมิตรจริยา และประสบการณ์ที่ผ่านมาก่อนหน้านั้นผมไปอยู่ที่ปัตตานี 3-4 ปี ไปอยู่ที่มาเลเซียก็ซัก 3 ปี และก็กลับไปขึ้นอินเดีย แล้วไปอียิปต์ต่อ เท่านี้ครับ

นักเรียนนอก : ผม การศึกษาจบจากประเทศมาเลเซีย กุลลียะฮ์ดะอ์วะฮ์ เช่นเดียวกัน ไปศึกษาอยู่ประเทศมาเลเซียสามปีเศษและก็มีโอกาสเข้ามาทำงานในองค์กรหนึ่งในมาเลเซียชื่อว่า องค์กร อัรกอม ที่มาเลเซียเมื่อ 18 ปีที่ผ่านมานะครับ และก็ได้มีโอกาสเชื่อมโยงกับในส่วนของภาครัฐในเมืองไทยและก็องค์กรศาสนา องค์กรกิจกรรมอื่นๆในสังคมไทยครับ

นักเรียนนอก : ผม เป็นคนจังหวัดนนทบุรี หลังจากจบประถมแล้วศึกษาที่ภาคใต้โดยตลอดจนกระทั่งจบปริญญาตรีจนจบชั้นซานาวี เริ่มที่นครศรีธรรมราชปอเนาะบ้านตาลบ้าน ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ แล้วก็ไปต่อที่ปัตตานี หลังจากนั้นก็ไปต่อที่ มดีนะฮ์ สถาบันเดียวกับ ท่านอาจารย์ยะห์ยา แต่ผมเป็นรุ่นน้องไม่ทันกัน จากคณะนิติศาสตร์อิสลาม หลังจากกลับมาแล้วก็เป็นครูสอนศาสนาอยู่ระยะหนึ่งแล้วก็พร้อมๆกับทำงานองค์กรสังคมสงเคราะห์ที่เป็นเงินกองทุนจากประเทศอาหรับมาเปิดกองทุนในเมืองไทย องค์กรสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติสำนักงานประเทศ และปัจจุบันอยู่กับสภายุวมุสลิมโลก อีกส่วนหนึ่งที่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมก็คือร่วมกันรับผิดชอบช่วยเหลือดูแลเด็กกำพร้า ดำเนินรายการวิทยุเพื่อนกำพร้าทุกเย็นวันอาทิตย์เวลา 18.00 น.- 19.00 น. ซึ่งมันก็ไม่ตรงกับสายที่เรียนมาและก็ไม่เคยจบในเรื่องของการเป็นนักพูด ในเรื่องของข่าวสารนะครับก็ทำมาเรื่อยๆ ก็เรียนไปทำไปแล้วก็ฝึกเรียนรู้งานไปในตัวนะครับเพียงเท่านี้แล้วก็วันนี้มีเพื่อนสมาชิกจากองค์กรมาร่วมเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์อีกสองท่านเดี๋ยวให้แนะนำตัวเลยนะครับ

นักเรียนนอก : ผม ก็พื้นเพเดิมภูมิลำเนามาจากนราธิวาส ซึ่งเร่ร่อนมาเรื่อยๆจนมาศึกษาที่อิสลามศรีอยุธยา ด้วยเหตุผลของความเป็นมุสลิมซึ่งใฝ่ศึกษาแต่ในขณะเดียวกันอยู่ในสังคมที่ถูกคนของเราเองมองว่าเราทำอะไรกันอยู่ ที่ต้องศึกษา ทำไมต้องศึกษาเรื่องศาสนา ทำไมต้องศึกษาเรื่องของภาษายาวี ภาษามาลายู แล้วทำไมต้องรักษาภาษาที่เราพูดอยู่ทุกวันนี้ มันก็ไม่ต่างอะไรกับที่ว่าคนอีสานก็ต้องพูดอีสาน คนเหนือก็ต้องพูดภาษาเหนือ ผมเป็นคนมลายูเป็นคนปัตตานี ผมก็ต้องศึกษาในด้านศาสนาหรือว่าอะไรต่างๆ เป็นภาษายาวี แต่ในขณะเดียวกันผมก็ไม่เคยลืมภาษาไทย ก็ยังใช้ภาษาไทยยังถูกต้องอยู่ทุกวันนี้ แล้วก็หลังจากที่มีความรู้สึกที่ไม่สบายใจในการเรียนที่นราธิวาส สมัยก็คือมีความเปลี่ยนแปลงของโลกพอดีของตะวันออกอย่างประเทศอิหร่านตามที่คุณดลยาสนใจอยู่ สมัยนั้นโคไมนี่ก็กลับมาจากฝรั่งเศสพอดี ความร้อนแรงของภาคใต้ก็มีพอดีในสมัยนั้นมี่ปัตตานี ผมก็เลยดึงตัวเองมาศึกษาที่ศรีอยุธยาเพื่อที่จะหลบมุมเพื่อที่มาหาความรู้และก็หาความปลอดภัย และก็หาความมั่นคงให้แก่ชีวิตตัวเอง ก็คือมาเรียนที่ศรีอยุธยามาห้าปีหลังจากนั้นก็มาศึกษา เพื่ออยากจะรู้ว่าชีวิตการศึกษาเป็นนักเรียนอาชีวะในกรุงเทพฯเป็นยังไงก็ไปที่เทคโนโลยีบางกะปิแต่สรุปแล้วก็ทำไม่ได้หลังจบจากศรีอยุธยาแล้วแล้วก็มาอยู่ที่รามคำแหงก็ทำไม่ได้อีก เพราะว่าเพื่อนๆผมก็โดนรวบไป

เยอะเหมือนกันในขณะนั้นเพราะว่าจะมีสมาคมต่างๆของรามคำแหงที่มันไม่ได้เกี่ยวข้องเรื่องการเมืองแต่เรามาปลุกระดมจิตสำนึกเรื่องของวัฒนธรรม วิถีชีวิตของมุสลิมที่จะอยู่ในกรุงเทพฯที่จะอยู่ในภาคกลางจะมีสังคมที่ผิดแผกจากมุสลิมโดยทั่วไปก็เลยต้องย้ายตัวเองไปอยู่ในอินเดีย ไปอยู่ในอินเดียก็ตั้งใจที่จะเรียนจิตวิทยาโดยตรง ผมจบปริญญาตรีจิตวิทยาและปริญญาโทจิตวิทยา หลังจากกลับมาก็มาอยู่ที่บ้านใหม่อีกครั้งหนึ่งที่นราธิวาส ก็ยังอยู่ในสังคมที่มีความร้อนแรงและก็ล่อแหลม แต่ด้วยความมีจิตสำนึกของลูกเกษตรกร ผมก็เลยคล้ายๆกับว่าชวนกัน นักศึกษาที่มีความรู้ทั้งหลายที่มีสวนอะไรต่างก็ยอมเอาตัวเองมาทำสวนดูว่าเป็นยังไง ลองดูหนึ่งปี ก็เลี้ยงวัวเลี้ยงอะไรก็ได้ให้ครบ 40 ตัว แล้วก็แจกซะกาต เหตุการณ์ก็ไม่ดีขึ้น ไม่มีความปลอดภัยก็เลยต้องขึ้นมาอยู่กรุงเทพฯอีกครั้งหนึ่ง โดยมาทำงานให้กับฝ่ายสารสนเทศที่จุฬาราชมนตรี เคยเป็นตัวแทนของยูเอ็น และก็เรื่องของ WHO ที่อินโดนีเซีย เพื่อที่จะเอาองค์ความรู้เหล่านั้นมาเผยแพร่ให้แก่มุสลิมในประเทศไทยซึ่งอยู่เบื้องหลัง information พวกนี้ ซึ่งที่เราต่อสู้ทุกวันนี้โลกมุสลิมกับวิถีชีวิตของมุสลิมกับวิถีชีวิตของ Western Countries มันมีแบบอย่างที่เกือบจะคล้ายกันเกือบจะกลมกลืนกัน แต่มันมีบางสิ่งบางอย่างที่มันต้องมีกรอบความถูกต้องของความเป็นอิสลามอยู่ด้วยนี่คืออันดับแรกที่ผมสัมผัสกับอาเซียนมุสลิม มุสลิมอาเซียนหรือว่าเรื่องของ ประเทศไทยเราเองยังไม่มีความเป็น หลังจากนั้นผมก็กลับไปสอนหนังสือใหม่อีกครั้ง ที่โรงเรียนดารุสลาม สอนที่นั้นก็เพื่อที่จะฟื้นฟูเรื่องขององค์ความรู้ เรื่องของไอทีและก็คอมพิวเตอร์ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ ผมเรียนจิตวิทยามาเลย แต่ความต้องการที่จะให้โรงเรียนและก็สถาบันที่เราเห็นอยู่ในทุกวันมีระบบไอทีที่ดีและก็พัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ให้ดีขึ้นให้ทันกับโลกโลกาภิวัตน์ในยุคปัจจุบันนี้ ทำมาเจ็ดปีเหตุการณ์มันก็มีการปราบปรามเรื่องอิทธิพลเรื่องของยาเสพติดต่างๆ ผมก็เลยต้องย้ายมาอยู่กรุงเทพฯอีกครั้งหนึ่งปัจจุบันนี้ก็ยังอยู่กรุงเทพฯและก็เปิดบริษัทเป็นของตัวเอง บริษัทไอทีและก็ปัจจุบันนี้ก็ทำเรื่องของทัวร์ด้วย ขอบคุณครับ

นักเรียนนอก : จบจากประเทศอียิปต์ ไคโร นิติศาสตร์อิสลาม ตอนนี้ก็กำลังศึกษาวิชาชีพครูต่ออยู่ที่รามคำแหงและก็สอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนพัฒนาการหญิงศึกษา

นักเรียนนอก : ดิฉัน จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร คณะชะรีอะฮ์ อิสลามียะฮ์ หลังจากที่จบปริญญาตรีแล้วเกิดอยากจะเรียนต่อก็เลย ตอนนั้นมีมหาวิทยาลัยเปิดใหม่พอดีก็เลยเรียนปริญญาโทต่อเลยที่นั่น และก็กลับมาเป็นอาจารย์สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสอนได้สัก2-3 ปี ตอนนี้ก็เลยเปิดโรงเรียนของตัวเอง คือสอนเฉพาะผู้หญิงอย่างเป็นโรงเรียนเล็กๆเพิ่งจะเริ่มก่อตั้ง ปีนี้ก็เปิดเป็นปีแรกมีนักเรียนอยู่ประมาณสิบกว่าคน จะค่อยๆพัฒนาไปเรื่อยๆ ขอบคุณค่ะ

นักเรียนนอก : ผม เป็นคนปทุมธานี ส่วนการศึกษาทางด้านสามัญก็ศึกษาในระดับม.3 หลังจากนั้นก็มาต่อในสาขาช่างอิเล็คทรอนิก และก็มาเข้าเรียนโรงเรียนนายเรือหนึ่งปี หลังจากนั้นก็ออกจากนายเรืออากาศ ก็มาเรียนทางด้านศาสนาจบปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยอิสลามียะฮ์ ประเทศซาอุดิอาระเบีย ตอนนี้ก็ศึกษาระดับปริญญาโทอยู่ที่จันทร์เกษม สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา ส่วนอาชีพตอนนี้ก็เป็นครูสอนศาสนา แล้วก็ปัจจุบันทำงานอยู่ที่บริษัทด้วยครับ ส่วนก่อนหน้านี้ก็ทำงานอยู่ที่ประเทศซาอุดิอาระเบีย ในขณะที่เรียนมหาลัยก็เป็นผู้ช่วยอยู่ในกงสุล เพราะว่ากงสุลในเมืองมดีนะฮ์ ไม่มีก็เลยแต่งตั้งผมเป็นผู้ช่วยคอยดูแลคนงานที่อยู่ในเมืองมดีนะฮ์ เป็นเวลาสี่ปีแล้วก็ช่วยเกี่ยวกับในเรื่องของผู้แทนของกรมศาสนาทำเป็นผู้แทนของกรมศาสนาอยู่แปดปีเกี่ยวกับในเรื่องกิจการฮัจญ์ที่โน่น ปัจจุบันเป็นครูสอนศาสนาอยู่ที่โรงเรียนอัสซิกรอ จังหวัดนนทบุรี

นักเรียนนอก : การศึกษาสามัญก็นิติศาสตร์บัณฑิตจากรามคำแหงและก็เป็นลูกศิษย์อาจารย์ พิเชฏฐ์ ปริญญาโทที่มหิดล แล้วก็ศาสนาจบปริญญาตรีจากอัลอัซฮัร ไคโร อียิปต์ เรียนเรื่องการอรรถธิบายคัมภีร์ พอจบจากไคโรก็มาสอนหนังสือที่เมืองไทยที่โรงเรียนมัจลิซุดดีนี ที่สวนหลวง ก็แค่นี้ก่อนนะครับ

นักเรียนนอก : จบมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเทพลีลา แล้วก็เรียนต่อที่มหาลัยอัลอัซฮัร ในสาขานิติศาสตร์อิสลาม แล้วก็กลับมาช่วยสอนที่โรงเรียนมัจลิซุดดีนีแค่นี้ครับ

นักเรียนนอก : ผมมี พื้นเพอยู่ที่จังหวัดปทุมธานี การศึกษาจบม.ปลายที่ปทุมวิทยาลัย หลังจากนั้นก็มีความคิดว่าจะได้ภาษามลายูก็ได้ไปเรียนอยู่ที่มาเลเซีย หลังจากนั้นก็มีความคิดว่าในเมืองไทยเนี่ย ภาคใต้ของไทยมีการเรียนการสอนภาษามลายูอยู่แล้วเลยกลับมาเรียนต่อที่ภาคใต้เป็นเวลาสิปปีแถวปอเนาะ เรียนระบบ ปอเนาะแท้ๆ เลยที่จังหวัดปัตตานีเป็นเวลาสิบปี หลังจากนั้นมาเรียนต่อที่โรงเรียนมิฟตะฮ์ของอดีตท่านจุฬาราชมนตรี หลังจากนั้นก็ไปเรียนปริญญาตรีต่อที่ประเทศอียิปต์ และขณะนี้ก็มาเรียนต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยจันทรเกษม คณะยุทธศาสตร์ปัจจุบัน เป็นบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมในจังหวัดนนทบุรี

พิเชฎฐ์ : ก็ฟังเพลินเมื่อกี้ได้ฟังคร่าวๆประเดี๋ยวเวลาพูดกันจริงๆแลกเปลี่ยนกันจริงๆ มีสองหัวข้อก็คือหัวข้อแรกกว่าจะจบนอกทีนี้ทุกคนเล่าเลยนะครับว่าดิ้นรนต่อสู้กันมายังไง และดีไม่ดีผมอาจจะรวบจบแล้วอยากจะเป็นอะไรและคิดว่าสังคมอยากจะให้ฉันเป็นอะไรไปด้วยและก็เมื่อฟังแต่ละท่าน ท่านอื่นก็ถามได้เพราะมีอะไรให้ชวนติดตาม ผมดูแล้วบางท่านไปหลายประเทศมากเลย และไปทำงานในระดับสูงด้วยแต่แปลกนะสูงแบบอาสาสมัคร สูงแบบอินเตอร์ระหว่างประเทศเลย อย่างกงสุล ทูต แต่ว่าแบบอาสาสมัคร ผมก็เลยงงว่ารัฐบาลทำไมไม่ให้นักเรียนเหล่านี้เข้ามาเรียนที่คณะรัฐศาสตร์ ที่ธรรมศาสตร์บ้าง ที่จุฬาบ้าง หรือไปเรียนบริหารที่นิด้าบ้างหรือส่งไปเรียนที่อังกฤษบ้าง อเมริกาบ้าง แล้วเอาท่านเหล่านี้ไปเป็นทูตผมงงเลย ดูซิเป็นอาสาสมัคร

พิเชฎฐ์ : พัฒนาถาวรของประเทศเลยอยู่กันแบบห่วงไม่เปิดทำนองนี้ นี่คือสิ่งที่เราได้ฟังเพราะฉะนั้นประเดี๋ยวพอแต่ละท่านพูดอยากให้ถามนะครับ ตรงนี้เวลาเราคงจะยืดหยุ่นแต่ว่าอยู่ในประเด็นทั้งหมด ผมคิดว่านะครับทีแรกจะนำเสนอตรงนี้ให้สักหน่อยแต่ว่าพอได้ยินได้ฟังแล้ว ไม่อยากให้ใช้เวลาตรงนี้เพราะว่าหลังจากเสร็จงานนี้คงจะมีการนำเสนอต่อเวทีสาธารณะด้วย ซึ่งผมขอจองไว้ก่อนนะครับท่านจะเข้ามาฟังด้วย และเชิญท่านที่ไม่ได้มาคนที่เคลื่อนไหวในทางสังคมด้วยยิ่งดีนะครับเพราะว่าถ้าไม่เคลื่อนไหวไม่ค่อยจะเป็นประโยชน์สักเท่าไรนะครับในการที่จะนำเสนอหรือว่าทำอะไรนะครับ แต่ผมเห็นอย่างอาจารย์ยะห์ยา อย่างนี้เป็นต้น ท่านใส่โตปแล้วขับรถแวนบ้าง รถเบนซ์บ้าง ผมว่าจีวรปลิวล่ะครับทำงานทั่วประเทศ ถ้ามีอย่างนี้สักสองคนพอในเมืองไทยไม่ต้องมาก เดี๋ยวเราจะคุยกันในเรื่องเหล่านี้เพราะฉะนั้นในเวลานี้ผมคิดว่าต้องจำกัดเวลาการนำเสนอเท่านี้เพราะเราคงได้พูดกันอีกยาว ขอเชิญอาจารย์นำเสนอภาพในตรงนี้ครับ

อรรถศักดิ์ มินโด: ผม อรรถศักดิ์ มินโด เป็นนักวิจัยร่วมทีมของอาจารย์พิเชฎฐ์ อาจารย์ดลยา ดร.ศราวุฒิ และทำงานวิจัยร่วมกันมาหลายโครงการนะครับ โครงการนี้ก็เป็นโครงการที่ท้าทายอีกโครงการหนึ่ง ข้อมูลทั้งหมดอาจารย์พิเชฎฐ์ได้ลงสนามนะครับ เที่ยวนี้ผมไม่ได้มีโอกาสลงกับอาจารย์พิเชฎฐ์ เหมือนโครงการก่อนๆ แต่ว่ามาเป็นคนที่ทำหน้าที่ในการที่จะวิเคราะห์ข้อมูล ในการย่อยข้อมูล จากนั้นนักวิชาการ อาจารย์พิเชฎฐ์ ก็จะมาแปลความหมายของข้อมูลอีกทีหนึ่งผมจะสรุปให้เร็วนิดนึง เอาล่ะครับวัตถุประสงค์ผ่านไปเลยนะครับ กลุ่มเป้าหมายที่เก็บข้อมูลก็มีสามกลุ่มนะครับ ก็คือ นักเรียนนอก เจ้าของสถานประกอบการ ที่นักเรียนนอกทำงานอยู่และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนอก ในขณะนี้ข้อมูลที่นำเสนอสรุปคร่าวๆในวันนี้นะครับ เกิดจากข้อมูลของนักเรียนนอก 118 คน แล้วก็ข้อมูลเข้ามาอยู่เรื่อยๆคาดว่าน่าจะถึง 200 คน ซึ่งมีนัยสำคัญและให้ค่าในทางสถิติที่น่าเชื่อถือ ส่วนเจ้าของผู้บริหารผู้ประกอบการตอนนี้ เราได้ข้อมูลมาสักประมาณ 15 สถานประกอบการ และคาดว่าจบโครงการแล้วน่าจะได้ไม่น้อยกว่า 30 สำหรับหน่วยราชการนั้น ดร.ศราวุฒิกับ อาจารย์ดลยาได้ประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนอก ที่จัดการในเรื่องของการดูแล ในเรื่องของทุน ขอผ่านไปเลยนะครับคำว่า นักเรียนนอก มีนัยสำคัญ คือ

ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม หรือผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษามุสลิมในต่างประเทศบางครั้งไม่ใช่ประเทศมุสลิม ยกตัวอย่างเช่นอินเดีย

นักเรียนนอก : ขอนุญาตถามนิดนึงครับ คำว่าเจ้าของกิจการคือใครบ้างครับ ถ้ามองว่าเรียนมาสาขาใดแล้วมาทำสาขานั้นหรือไม่ก็หมายถึงว่าโรงเรียนสอนศาสนาด้วยใช่ไหมครับที่เป็นเจ้าของกิจการ เจ้าของกิจการในที่นี้ก็มีในเรื่องขององค์กรเอกชนมีทั้งบริษัทห้างร้านต่างๆ ที่เป็นกิจการ

คำถามที่สองนะครับคำว่าตรงกับสาขาที่เรียนมา คำว่าศาสนาโดยรวมมันไม่ใช่สาขาที่เรียน ศาสนาหมายถึงภาษาอาหรับแต่ถ้าคนที่จบชารีอะห์มาแล้วสอนวิทยาศาสตร์อิสลามหรือไม่อันนี้ตรงกับสาขาวิชา ไม่ได้หมายความว่าจบชารีอะห์มาแล้วสอนวิชาศาสนา แต่ถ้าที่เข้าใจคนที่ตอบคำถาม เขาตอบว่าคือสอนศาสนาไม่ว่าจะเรียนสาขาใดมาคือสอนศาสนาหมด คำว่าศาสนาคือสาขาวิชาใหญ่แต่สาขาวิชาย่อยเขาไม่ได้แจงลงไป อย่างเช่นบางคนจบนิติศาสตร์อิสลามมาแต่ไปสอนไวยากรณ์อาหรับก็เยอะนะครับคือไม่ตรงกับสาขาที่เรียนมาแน่นอน

นักเรียนนอก : ถ้าอย่างนั้นคนที่ทำงานไม่ตรงกับสาขาที่เรียนมามีเยอะเลย แต่ถ้าคิดว่าจบศาสนาสาขาไหนมาก็ตาม มาสอนศาสนายังอยู่ในฟิลด์ เนี่ยมันก็อาจจะมีหลุดไปบ้างนิดหน่อย แต่ถ้าอย่างที่อาจารย์ว่าเนี่ยเปอร์เซ็นต์สูงมาก

พิเชฎฐ์ : คือเราได้ภาพกว้าง ถ้าหากว่าจบชะรีอะฮ์ มา ถ้ามาสอนศาสนาเราถือว่าเข้าข่ายแต่ถ้าจบอย่างนี้ไปเป็นล่ามที่พัทยา ถือว่าไม่ตรงอย่างนี้เป็นต้น แต่ถ้าเราจะเน้นต่อไปเรื่องการศึกษาศาสนาข้อมูลลึกๆอันนี้มันน่าจะถามได้ซึ่งอันนี้มันน่าสนใจมาก ทำให้เราคิดว่างานวิจัยต้องมีอีกเยอะเกี่ยวกับบุคลากรเราเป็นยังไง อันนี้ผมขอสรุป อนุญาตนิดนึง ทีแรกก็ไม่คิดว่าเราเบรกไปทำไม

อรรถศักดิ์: ผมจะชี้ให้ดูนิดนึงนะครับว่าตรงนี้ผมอยากให้ดูข้อเปรียบเทียบที่มีนัยยะที่เราน่าจะเอามาเป็นหัวข้อที่จะพูดกันหลังจากที่เราเบรกแล้วนะครับ ส่วนหนึ่งที่อาจารย์พิเชฎฐ์บอกถึงความสามารถในการติดต่อกับต่างประเทศเขาตั้งความหวังไว้ 4 กว่า 4 ก็คือ ค่าคะแนนตั้งแต่ 0-5 เฉลี่ย 4 กว่าคิดเป็นประมาณ 80 % แต่ผลออกมาอยู่ที่ 50 กว่าๆ อีกเรื่องหนึ่งที่น่าจับตามองคือเรื่องของสถานประกอบการหวังในเรื่องความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นอยู่ในอัตราที่สูงประมาณ 4.5 แต่ออกมาที่ 3.4 ความสามารถในการใช้ภาษาอาหรับเพื่อการสื่อสารมีความหวังจริงๆในกลุ่มนี้เพราะว่าเรียนมาจากภาษาอาหรับใช้ภาษาอาหรับตั้งความหวังไว้ที่ 4.4 พอออกมาอยู่ที่ 3.6 3.7 นะครับ อีกกราฟหนึ่งนะครับความเคร่งครัดในศาสนาตั้งความหวังไว้สูงสุดเลยแต่พอไปทำจริงๆมันก็มีลดลงมาบ้าง แต่ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ผมขอผ่านในข้อที่ไม่มีนัยยะ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คือเนี่ยก็ต่ำลงมานิดนึง ในเรื่องของความนอบน้อมถ่อมตนก็ลดลงมานิดนึง รู้สึกจะต่ำลงมากว่าที่เขาคาดไว้ทุกเรื่อง อันนี้ความสามารถในการควบคุมตนเองก็คาดการณ์ไว้สูงแต่พอออกมาก็ต่ำ ความกล้าตัดสินใจอยู่ที่ 4 แต่พอออกมาเหลือแค่ 3 ความสามารถในการปรับปรุงตนเองอยู่ที่ 4.2 ออกมา 3.4 ความสามารถในเชิงบริหารจัดการเขาไม่ได้คาดหวังอะไรมากอยู่ที่ 3.5 ออกมาที่ 3.2 ก้ถือว่าผู้ประกอบการไม่ได้คาดหวังไว้มาก คราวนี้สุดท้ายความพอใจในเจ้าของกิจการต่อบุคคลที่จบมาจากประเทศมุสลิม มาดูในภูมิภาคเอเชียเรา มาเลย์ มาเป็นอันดับหนึ่ง ประมาณ 4.3 กว่า ถัดมาก็คือ อินโดนีเซีย และก็อินเดีย ปากีสถาน ต่ำสุดก็คือ บรูไน ความพอใจจากผู้ที่ทำงานกับเขาแล้วเขาประเมินเขาพึงพอใจมาเลย์นี่มาอันดับหนึ่ง คราวนี้มาดูในกลุ่มของอาหรับคูเวตมาเป็นอันดับหนึ่งอยู่ที่ 4.5 รองลงมาคือ อียิปต์ 4.2 ถัดมาก็คืออิรักกับเอมิเรตส์ อยู่ในอันดับที่ใกล้เคียงกันอยู่ที่ 3.6, 3.7 แล้วก็จะมีจอร์แดน ส่วนกาตาร์นะครับอยู่ในระดับ 3.5 เพราะนั้นจะให้เห็นอันดับที่ค่อนข้างจะต่ำ คือ อิหร่าน จริงๆแล้วคุณภาพในการศึกษาสูงแต่เรื่องคุณภาพยอมรับยังน้อยมันทำให้ความพอใจอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ อันนี้จะเป็นประเด็นที่เราจะมาคุยกันหลังจากที่กลับมาจากเบรกแล้ว

พิเชฎฐ์ : ข้อสังเกตตรงนี้มีเยอะเลย ถ้าเราดูว่าแต่ละประเทศสภาพพื้นเพเป็นยังไง มันก็น่าสนใจมากและก็ในบางเรื่องความอดทนอะไรต่างๆนี่สูง แต่สิ่งที่น่าสังเกตคือความกล้าตัดสินใจต่ำ แสดงให้เห็นว่าเรายังขาดวิชาการที่จะสอนให้เรา

เป็นผู้นำ ก็คือต้องอดทนสูง เจ้านายจะว่ายังไง ไม่พอใจยังไง ก็ต้องเก็บไว้ เรายังไม่มั่นใจตรงจุดนี้ เพราะฉะนั้นอยากให้ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมแต่ว่าอาจจะว่าไม่มีใครที่จะมีนโยบายจริงๆที่จะจัดการให้เหมาะสมกับความต้องการ ก็คือในเรื่องของ Management เพราะนั้นบางคนเราจะเห็นว่าดิ้นรนหาทางศึกษาพวกนี้เอาเอง และงานวิจัยเก่าก็สนับสนุนอย่างนี้ด้วยนะครับในการทำ Workshop ที่สตูลก็ปรากฏว่าสิ่งที่ต้องการมากคือ วิชาในการบริหารการจัดการ วิชาเครื่องมือสื่อสาร คอมพิวเตอร์แล้วก็ในเรื่องของการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่ามนุษสัมพันธ์กับคนอื่นต่ำ ผมว่าไม่ใช่เพราะนิสัยแต่เพราะว่าอาจจะไปอยู่ต่างประเทศแล้วภาษาไม่คล่องเยอะเลย เพราะว่าไปตั้งแต่ต้น เพราะนั้นเรื่องพวกนี้คงเป็นเรื่องที่ไม่ใช่นโยบายที่จะให้รัฐบาลทำฝ่ายเดียว สังคมมุสลิมเองจะต้องจัดการกับสังคมของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ในช่วงนี้ก็ขอนุญาตยืดเส้นยืดสายนะครับสักสิบนาที ประเดี๋ยวเวทีก็จะเป็นของทุกคนจะได้ทราบอะไรดีๆจากกัน

ภาคหลังนะครับก่อนที่เราจะละศีลอด ละหมาด และก็ทานอาหารค่ำซึ่งเตรียมไว้รองรับต้อนรับแล้วนะครับ เรามีอีกสองหัวข้อนะครับกว่าจะจบนอก คือต้องการที่จะฟังว่า คิดยังไงก่อนที่จะไปเรียนนอกจนกระทั่งกลับมาทีนี้เราไปเชื่อมตรงโน้นเลยดีกว่าครับ อยากจะเป็นอะไรในสังคมนี้และเป็นอย่างไรในสังคมนี้ เชื่อมกันไปเลยนะครับในแต่ละบุคคล ผมคิดว่าน่าจะใช้เวลาในตรงนี้สั้นๆเผื่อทุกคนจะได้พูด ส่วนถ้าหากมีเวลาเดี๋ยวเราก็ถามกันทีหลังคงจะเริ่มจากด้านนี้บ้าง เล่าให้ฟังนะครับประวัติการไปจบนอกมา

นักเรียนนอก : สิ่งที่ทำให้ไปเรียนเมืองนอกก็คือท่านศาสดาได้กล่าวไว้ว่าการศึกษาไม่มีสิ้นสุดเราจะต้องศึกษาไปตลอดชีวิต เมื่อเราเรียนศาสนาแล้วก็ต้องมีการต่อยอดทำให้ไปต่อเมืองนอกแล้วก็กลับมาบุคคลที่อยากจะเป็นก็คือความตั้งใจ ตั้งใจอยากจะเป็นก็คือ อยากจะเป็นผู้ซึ่งที่เผยแพร่ศาสนาแล้วก็นำความรู้ที่เรียนมานำเอาออกไปบอกต่อๆกับผู้อื่น และอีกอย่างหนึ่งก็คือเพื่อต้องการที่จะพัฒนาสังคมของเราอย่างที่ผ่านมาเรานำเอาประสบการณ์ที่เรียนเมืองนอก ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ความรู้ในเรื่องภาษา ทักษะ เราเอามาพัฒนาเพิ่มความรู้กับเยาวชนและก็เป็นการเปลี่ยนแปลงบ้างครั้งเนี่ย มุสลิมของเราที่จะไปเมืองนอกบางครั้งความคิดเก๋าๆก็มีเหมือนกัน คือไม่เปิดกว้างเท่าไรกลับมาเพื่อต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้น

พิเชฎฐ์ : ไม่ทราบว่าได้รับทุนอะไรครับ

นักเรียนนอก : ได้รับทุนจากอัลอัซฮัร

พิเชฎฐ์ : ทราบได้อย่างไร แล้วไปได้อย่างไรครับ

นักเรียนนอก : มีการสอบตามสถาบันคัดเลือกนะครับ

พิเชฎฐ์ : ใครเป็นคนจัดการดูแลเรื่องนี้ให้

นักเรียนนอก : เป็นทุนผ่านสถานทูตมา

พิเชฎฐ์ : แต่ละปีมีคนสมัครเยอะไหมครับ

นักเรียนนอก : แต่ละปีเขาก็มีสมัครเข้ามา

นักเรียนนอก : ก่อนอื่นที่เราจะไปสอบตรงนั้นก็จะมีการคัดเลือกจากสถาบันที่เรียนอยู่แล้ว ส่วนใหญ่โรงเรียนก็จะส่งไปคัด

พิเชฎฐ์ : สาขาวิชาที่เปิดล่ะครับ

นักเรียนนอก : ศาสนาทั้งหมดเลยครับ

พิเชฎฐ์ : ตรงนี้เห็นได้ชัดนะครับ ผมทำวิจัยให้กับสภาการศึกษาแห่งชาติในเรื่องของการศึกษาศาสนาผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่างประเทศ เขาจะให้ผมทำอิสราเอลบ้าง อินโดนีเซียบ้างแต่ผมเลือก อินโดนีเซีย พื้นการศึกษาเขาเรียนคู่ศาสนากับสามัญ เพราะฉะนั้นเมื่อจบมัธยมศึกษาไปแล้วเขาจะไปเรียนทางศาสนาถึงปริญญาเอกเลยก็ได้ เขาจะเรียนต่อทางด้านสายวิทยาศาสตร์ก็ได้ เพราะวิชาที่เขาจัดนั้นมันเป็นวิชาที่จัดไว้พร้อมและก็มหาวิทยาลัยที่รองรับก็รับตรงนี้ได้

ของเราเมื่อมาทางสายศาสนาไม่มีสามัญมารองรับที่จะไปเรียนในระดับทางแพทย์หรือวิศวะ ถึงมีโอกาสในต่างประเทศก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้นตรงนี้สิ่งที่น่าคิดมากก็คือว่า อิสลามที่ไม่แยกกับ Secular ในเรื่องของศาสนากับทางโลก ในโลกของความเป็นจริงเราทอนทุกอย่างให้เป็นศาสนา ไม่ว่าจะจบสาขาไหนก็ไปเป็นอาจารย์ ทีนี้ถ้าเราบอกว่าอิสลามมันกว้างทุกศาสตร์ก็เป็นอิสลามได้โดยรักษาในเรื่องของคุณค่า เด็กของเราก็ไปต่อยอดในคณะอื่นได้ และจบมาก็จะเป็นคนเก่งแต่ไม่ใช่เก่งเฉพาะในเรื่องอิสลาม เพราะนั้นถ้าจบแพทย์จากอียิปต์ภาษาอาหรับก็จะคล่อง มาเป็นแพทย์ที่นี่เขาก็ไม่ต้องมาเป็นล่ามอย่างเดียว อย่างบำรุงราษฎร์มีแพทย์ที่จบจากอียิปต์ รู้สึกจะมีแค่สองคน ทีนี้ถ้าคนไทยของเรามีพื้นทางสามัญเข้าไปสูงแล้วก็ไปเรียนแพทย์เป็นแพทย์ในอาหรับ พอกลับมาเปิดโรงพยาบาล แล้วก็เรียกคนเข้ามา คนพวกนี้ล่ะครับไปตั้งโรงพยาบาลในดูไบ

นักเรียนนอก : ผมขอเสริมจากอาจารย์นิดนึง อยากจะให้ไปต่อยอดสามัญก็ได้ไปต่อยอดด้านศาสนาก็ได้ แต่ทุกวันนี้ปรากฏว่าเวลาเรียนโรงเรียนมัธยมบางครั้งอิสลามก็ไปหน่อยหนึ่งไม่ได้เยอะเท่าไร ปรากฏจะไปต่อศาสนามันก็ต่อไม่ได้ไปต่อที่อียิปต์ ไปต่อที่ซาอุดิอาระเบียก็ไม่ได้ เพราะทางด้านศาสนาพื้นฐานน้อยจะไปต่อ สามัญจะไปแข่งกับเขามันก็ระดับก็ไม่ได้ ก็กลายเป็นว่าครึ่งๆกลางๆ ตรงนี้อยากให้ปรับปรุงสักนิด

นักเรียนนอก : ผม พื้นฐานก่อนที่จะไปเรียนก็คือได้ทุนจากโรงเรียนแล้วก็พอได้ทุนแล้วได้ขึ้นไปเรียนที่อัลอัซฮัร ที่อียิปต์ และก็เรียนในสาขานิติศาสตร์อิสลาม สังคมที่โน้นบางส่วนก็จะเน้นเรื่องวิชาด้านศาสนาซึ่งเป็นหลักใหญ่ ในคณะแต่ละคณะของที่โน้นจะเป็นของที่นักศึกษาทั่วไปจะไปเรียนก็เป็น คณะสายของศาสนาเสียเป็นส่วนใหญ่แล้วก็จะแยกกันออกไปในวิชาเอกด้านต่างๆ ก็จะเลือกเรียนในด้านของนิติศาสตร์ ผมจบมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ครับ และก็ไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงด้วย อยากจะได้ทั้งสองด้าน

พิเชฎฐ์ : พื้นสามัญอาจจะค่อนข้างดีเวลาจะเขียนตำราอะไรเป็นภาษาไทยจบมาทำงานได้ดี อย่างเช่นอาจารย์ ดร. อิสมาแอ กว่าจะถึงวันนี้ท่านเหนื่อยในเรื่องของภาษาแต่ว่าเก่งมาก แต่ถ้าเรียนปริญญาตรียิ่งดี มาถึงทำงานจะสอน จะเป็นนักพูดหรือนักเขียนอะไรก็ดีนะครับ

นักเรียนนอก : ก็ก่อนที่จะไปเมืองนอกตอนแรก ก็ไม่ได้คิดหวังเท่าไรว่าจะไปเมืองนอก เพราะว่าเรียนรามคำแหงและก็ไม่ได้เรียนขี้เหร่ คือ สี่ปีจบทั้งๆที่ไม่ได้ไปมหาลัยเท่าไร แต่ทางบ้านก็บอกว่าต้องเรียนศาสนาเท่านั้น พอจบรามก็เลยต้องไปเรียนแต่ไปก็ได้ทุนคือ ไปแข่งขันกันในระหว่างเด็ก 5 คน คือมีสถาบันแห่งหนึ่งมีทุนให้แต่ไม่มีนักเรียน ผมไปแข่งเผอิญโชคดีได้ ก็เลยได้ทุนไปอัลอัซฮัร ไปเรียนก็เรื่อยๆตามสภาพ หกเจ็ดปีถึงจะจบเพราะตอนนั้นตกในมหาวิทยาลัยหนึ่งครั้ง คือนอกจากเรียนแล้วสังคมก็ต้องเข้าใจด้วยนะครับ ผมเด็กสองพันคนอยู่ที่นั่น เด็กคนไทยซึ่งในแต่ละกลุ่มมีบ้านอยู่ทั้งหมด วันนี้ไปนอนกินข้าวบ้านนี้ กินข้าวเสร็จอยู่สักสองวัน อีกวันก็ย้ายไปนอนอีกทีหนึ่ง คือโลกอยู่ในนั้น พอเวลาอยู่กันเยอะปัญหาเรื่องพูด วันๆพูดแต่ภาษาไทย ถ้าจะให้พูดภาษาอาหรับหน่อยก็ต้องไปกินข้าว หรือไม่ก็ต้องไปนั่งตามร้านชาไปคุยกับอาหรับไปสังคมกับอาหรับถึงจะได้ภาษามาดี หรือไม่นั้นอีกหนึ่งซึ่งได้ภาษาดีก็คือ คนที่เที่ยวอย่างเดียวไม่เรียนพวกนี้ภาษาดีกว่าพวกผมนะครับ เพราะไปอยู่ที่พวกฝรั่งเที่ยว พวกอาหรับเที่ยวได้ทั้งภาษาอังกฤษได้ทั้งภาษาอาหรับพวกนี้เซียนมาก แต่ผลการเรียนก็จะแย่หน่อย

พิเชฎฐ์ : กลุ่มที่แย่ในที่สุดเขาได้ปริญญาไหมครับ

นักเรียนนอก : แทบจะน้อยมากครับแต่ภาษาสุดยอด คนพวกนี้ทำงานเป็นล่าม กลับมาทำธุรกิจส่งออกต่างประเทศร่ำรวยมหาศาล

พิเชฎฐ์ : แต่ท้ายที่สุดเขาก็ประสบความสำเร็จนะครับ เป็นเรื่องที่น่าคิดมากมันก็เกิดขึ้นที่อื่นด้วยพอไปเจอคนไทยก็ไม่ต้องไปพูดกับคนอื่นนะครับ

นักเรียนนอก : จบมาจากโน้นก็มาเขียนหนังสือส่วนอยากจะเป็นอะไร ทีเป็นอยู่คิดว่าดีที่สุดเสนอมาหลายงานบอกให้ไปทำโน้นทำนี้ แต่คิดว่าอยู่ตรงนี้มันดีที่สุดแล้วก็คือสอนหนังสือไปเรื่อยๆแม้กระทั่งเงินเดือนน้อยก้ยังเป็นความพอใจอย่างหนึ่งเพราะรู้สึกว่า ไม่ต้องยุ่งยากไม่ต้องไปแข่งขันไม่ต้องไปดิ้นรน พอเพียงกับตัวของเรามันก็มีรายได้อื่นๆเข้ามา คือ เราคิดว่าตันแต่ถึงเวลาจริงๆแล้วในทางของศาสนามันสามารถอยู่ได้ ผมสร้างโรงเรียนแปดล้านจากมีเงินแค่สามแสน แปดเดือนสร้างแปดล้านบาท ไม่ได้ขอถึงเวลาเขาก็เอาให้กันเอง คือ ตอนแรกผมจบมาทางอิสลามวิทยาลัยโทรมาบอกว่ากรมศาสนาว่างอยู่ตำแหน่งหนึ่ง ต้องการคนเป็นภาษาอาหรับโทรมาหาผม ผมบอกว่ายังไงผมก็ไม่เป็น ผมจะเป็นอย่างนี้แหละก็คือ แต่อย่างที่กระทรวงศึกษาธิการเขาก็ตามอยู่สี่เดือน ตามไปช่วยแปล ช่วยทำหนังสือ มันมีอะไรอีกเยอะแยะที่เราสามารถทำได้โดยไม่ต้องเสียเรื่องศาสนาของเรา ไปเป็นผู้ช่วย สว. อยู่สามปี เงินเดือนหมื่นกว่ามันก็พอไปได้ มีบางคนไปทิ้งตรงนี้เลยปรากฏว่าสิ่งที่ไปเอาก็จับไว้ไม่ได้ มีเพื่อนผมสอนอยู่ปอเนาะ ทำมาค้าขายดี เปิดเต็นท์รถ ทิ้งงานศาสนาในที่สุดแล้วก็ไปไม่รอดต้องกลับมาสอนศาสนา

นักเรียนนอก : ส่วนในเรื่องของการศึกษาด้านสามัญจบม. 3 เด็กๆในความคิดผมอยากเรียนสายสามัญ พอจบม. 3 ผมก็ไปต่อสาขาอิเล็คทรอนิกส์สามปี ต่อจากนั้นก็ไปต่อนายเรืออากาศ ได้นายเรืออากาศปีหนึ่งพอเรียนได้ แต่ที่บ้านตั้งไว้เลยว่าลูกทุกคนต้องเรียนสามัญแค่ม. 6 แค่นั้นพอห้ามเรียนเกินกว่านี้หลังจากนั้นต้องกลับไปเรียนสายศาสนาทุกคน เพราะเขาตั้งเป้าไว้ว่าลูกทุกคนต้องเป็นครูสอนศาสนา ฉะนั้นพี่น้องของผมเรียนนอกหมดเลย ตอนนี้ก็เป็นครูส่วนใหญ่มีคนเล็กคนเดียวแหกคอก

นักเรียนนอก : คือแม่อยากให้ไปเรียนที่ซาอูดี สาเหตุที่ต้องไปคือฟรี ซาอูดี ทุนฟรีทุกอย่าง เดินทางก็ฟรี ค่าใช้จ่ายแต่ละเดือนก็ฟรี มีเงินเดือนให้ด้วยทุกอย่างตอนนั้น แต่ครั้งนี้ก็เนื่องจากที่ทางโรงเรียน เขาจำกัดอายุใครที่จะไปชิงทุนต้องอายุแค่ 18 ปี ซึ่งตอนนั้นก็อายุเกินไปแล้ว ก็เลยต้องชิงทุนเอง ไปเอง ไปสมัครชิงทุนที่มหาลัย ตอนนั้นจัดที่ มอ. ปัตตานี ไปร่วมขอเข้าชิงทุนด้วย ซึ่งตอนนั้น ดร.อิสมาแอ อาลี เขาอนุญาตให้นั่งฟังด้วย แต่ไม่ให้รวมสอบ แต่ให้เข้าไปนั่งฟังได้ ไม่ต้องสอบกับเขา พอดีตอนนั้นคนที่เข้ารวมสอบไม่มาหนึ่งคน อ.อิสมาแอล ก็กลัวเสียหน้า ดร.จากมหาลัย ก็เลยให้ผมเข้าไปนั่งแทน ไปนั่งฟังเฉยๆ ไปนั่งแทน ก็เลยสอบได้ปีนั้นพอดี จังหวะก็เลยได้ไป ซาอุดิอาระเบีย แต่ช่วงที่ไปก็มีพี่น้องเรียนที่อิยิปต์หลายคนครับ ก็ต้องมีหน้าที่ส่งเงิน อย่างผมเนี่ยก็ต้องส่งเงินไปให้พี่และน้องชายที่เรียนที่อิยิปต์ช่วงนั้นก็เลยต้องทำงานด้วย ก็เลยช่วยกงสุลทำงานที่เมืองมดีนะฮ์ เมืองมดีนะฮ์ ไม่มีกงศุล กงศุลจะมีที่เมืองญิดดะฮ์ที่เดียว แต่ว่าคนงานที่เมืองมดีนะฮ์ ช่วงนั้นโดยประมาณ 25 คน เวลามีปัญหาอะไรก็ต้องวิ่งไปญิดดะห์ แก้ปัญหาแต่ละอย่าง อย่างเช่น ตำรวจจับอะไรแบบนี้ มันไม่มีล่าม ไม่มีคนช่วย ทางกงสุลก็เดินทางมาไกล เขาเลยจับผม แต่ไม่เคยจ่ายตังค์ เงินก็ของผม เวลาว่าความขึ้นศาลก็เงินของผม แต่ไม่เคยจ่ายตังค์สักที แต่ว่าพอจบมา เขาก็ตอบแทนให้ผมไปเป็นล่ามที่บะห์เรน เมืองมาดามา ไปเป็นล่ามที่นั้น โดยกงสุลของญิดดะห์ส่งผมไปที่นั้นเลย ก็ไปฝึกงานที่โน้นสิบวัน ก็กลับไม่ชอบ สาเหตุที่กลับก็ภรรยาไม่ได้ไปด้วย ก็เลยกลับมา แต่จริงๆที่อยากเป็น ก็คือที่ทางครอบครัวอยากให้เป็นที่สุด คือครูสอนศาสนา อยากให้เป็นครูก็เลยมาเป็นครูสอนศาสนา แต่ ณ ปัจจุบันก็ทำอาชีพนี้ด้วย ก็คือเป็นผู้นำกลุ่ม คือเป็นแซะซึ่งช่วงนี้ก็ทำกับ บริษัท เอสทีอาราเบียน และก็อาชีพส่วนตัวก็เปิดร้านค้า บริหารไปเรื่อยๆ

นักเรียนนอก : คิดครับ คือจริงๆแล้วเนี่ยก็อยากทำงานราชการ แนวทางที่จะเข้าไปทำมันยาก สมมุติว่าอยากทำเนี่ยผมทำงานกับกรมศาสนามาตั้ง 8 ปี แต่เวลาไปสมัครกับกรมศาสนา เขากันไม่ให้เข้า มันติดตรงที่ ไปรู้มากเกินไปก็เลยกัน ก็คือคนที่จบนอกมีความสามารถมาก แต่บางครั้งงานบางอย่างมันไปไม่ได้ เช่นเดียวกับดร.อิมาอีล ลุตฟี มีความสามารถทางเรื่องตะวันออกกลางเนี่ยได้เลย แต่ปัญหาที่มันเกิดขึ้นเรื่องของฮัจญ์ เรื่องของฮุจญาจที่ไป ดร.จะช่วยทำ แต่รัฐบาลก็พยายามกันไม่ให้ทำ มันมีสาเหตุลึกๆอยู่ งั้น ถ้าถามว่าอยากทำงานในส่วนราชการ แต่ที่นี่เราไม่มีลู่ทางครับ ก็แค่นี้ละครับ

นักเรียนนอก : ก่อนที่ไปเรียนทุนอิยิปต์นี้ ก็จบประถมศึกษาและเข้ามาต่อที่โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเลย หลังจากนั้นก็ไม่ได้ไปเรียนสายสามัญมานะคะ ก็คือจบประถมก็มาเรียนการศึกษานอกโรงเรียน จนกระทั้งมัธยมศึกษาตอนปลายควบคู่กับการเรียนศาสนามาเรื่อยๆ จนกระทั้งเรียนศาสนามาได้ 5-6 ปี ก็ไปเรียนต่อที่โน่น โดยไปใช้ทุนส่วนตัวที่บ้านเอง เพราะตอนนั้นยังอยู่ชั้นที่ไม่สูงตามที่จะให้ไป และก็มีคนที่จะไปอยู่แล้ว เลยต้องใช้ทุนส่วนตัวไปเอง หลังจากที่จบแล้วก็กลับมาสอนที่โรงเรียนนี้ค่ะ พอดีว่าบ้านมันอยู่ใกล้กัน ก็เลยอยู่แถวนี้ ไม่ค่อยได้ไปไหน หลังจากที่จบปริญญาตรีแล้ว คิดว่าตัวเองยังไม่ค่อยแน่นเท่าไร อยากจะเรียนอีกสักหน่อย ก็คือไปเรียนปริญญาโทอีกสัก 2-3 ปี ก็พอหลังจากที่เรียนเสร็จแล้วเนี่ย ถึงแม้ว่ามหาลัยที่เรียนเนี่ยจะเป็นมหาลัยที่ใหม่และหลังจากที่เอามาเทียบวุฒิปริญญาตรี กพ.ก็เทียบให้ แต่ว่าวุฒิปริญญาโท เนื่องจากว่าทางมหาวิทยาลัย คนก็ไม่ค่อยรู้จักกัน ยังไม่ทราบ เขาก็ติดต่อ เขาก็ไม่รับรอง ไปเรียนเก็บหน่วยกิต แต่ไม่ต้องไปเรียนก็ได้ คือว่าเราจะลงกี่หน่วยก็ได้ ถึงเวลาสอบเราก็ไปสอบ ก็เขียนวิทยานิพนธ์ตอนเรียนก็ยากเหมือนกัน คือตอนที่เขียนวิทยานิพนธ์เนี่ย คือมันไม่ใช่ภาษาของเราคือแก้กี่ทีก็ไม่หมด มหาลัยแม่อยู่ที่สหรัฐอเมริกา แต่ว่าเขาแยกสาขาออกมาสอนศาสนาโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่คนที่มาเรียนเท่าทีมองดูก็จะเป็นแบบ พ่อแม่ไม่ให้ออกไปไหน คือว่าจะปิดหน้าหมดเลย พวกอาหรับส่วนใหญ่จะเป็นพวกประมาณนั้นที่มาเรียน แต่ว่าพวกเราที่เข้าไปเรียนกับพวกเขาเนี่ย จะเป็นนักศึกษาต่างประเทศที่ไม่ว่าจะเป็นจากส่วนของภาคกลางก็ดี ภาคใต้ก็ดีมาเรียนก็เป็นที่นิยมในหมู่ของคนไทยและมาเลเซีย แต่ว่าถ้าในหมู่อาหรับในหมู่ของคนที่เคร่งศาสนาและจากที่จบเรียบร้อยแล้ว กลับมาสอนหนังสือก็เพราะว่า อันนี้เมื่อกี้ที่ถามว่า บุคคลที่อยากเป็นกับที่สังคมอยากให้เป็น คือว่ามันเป็นอะไรที่ปลูกฝังอยู่ในจิตใจมานานแล้วว่า ปู่ย่า ตายาย ทำโรงเรียนขึ้นให้แล้ว ต่อไปเราโตขึ้นเราต้องมาสอนที่นี้ คือว่าเป็นอะไรที่ฝังเราอยู่ เราตั้งใจที่จะไปเรียนแล้ว ตรงนี้เรามาต่อยอดที่บรรพบุรุษได้สร้างเอาไว้นี่คือเป้าหมาย ไม่คิดที่จะไปทำอย่างอื่นหรือว่าไปรับราชการอะไร แต่ว่าถ้าจะให้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ไปในระหว่างที่เป็นครูสอนศาสนาไปด้วย คือ โอเคคือพร้อมที่จะทำและอยากจะทำอะไรที่เข้ามาเรื่อย คือว่าไม่เกี่ยงค่าตอบแทนที่จะให้เท่าไรก็ไม่เป็นไร คือว่าจะได้หรือเปล่า คืออยู่ตรงนี้คงไม่อับจน เรื่องเรียนก็พอจบมากลับมาก็มาเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพครูที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงอีกหนึ่งปี จบมาเมื่อปีที่แล้ว แบบว่าคือกลับมาสอนอย่างเดียว เรามีความรู้ทางศาสนาเต็มที่แล้ว การที่จะเอามาสอนหรือบอกคนอื่นให้เข้าใจได้ดีมั้ยนั้น ก็เลยเข้าไปเรียนครูมาเพิ่มก็คือถ้ามีโอกาสก็อยากเรียนปริญญาโทหรือเอกอีกทางด้านของสามัญ แต่ว่าไม่รู้ว่ามีโอกาสเมื่อไร คือไม่ได้ตั้งว่าจะได้ระดับนี้ แต่ว่าอยากจะเพิ่มประสบการณ์อะไรไปเรื่อยๆศาสนาเราก็สอนมาแต่แรกแล้วให้ศึกษาหาความรู้ไปเรื่อยๆตั้งแต่อยู่ในเปลจนถึงอยู่ในหลุมศพ เราก็รู้สึกว่ายังมีอะไรที่ยังไม่รู้ ที่เรารู้มันเป็นส่วนที่แค่นิดเดียวเอง ถ้าต่อได้ก็จะเรียนต่อไปเรื่อยๆ จะเป็นจากการเรียนหรือหาประสบการณ์ด้านนอกที่ไม่ใช้จากในระบบก็ฝากแค่นี่ล่ะคะ

นักเรียนนอก : ครับ ก็อยากถามนอกเรื่องหน่อย คือสตรีมุสลิมมักจะถูกปิดกัน เมื่อเทียบกับผู้ชายในหลายลักษณะมองยังไง รู้สึกว่าถูกปิดกันมั้ย

นักเรียนนอก : รู้สึกว่าถูกปิดกันมั้ย อันนี้คือว่าฐานะที่เป็นมุสลิม เราก็รู้ว่าเรามีกรอบที่จะสามารถไปได้แค่นี้นะ ไม่ควรเกินกรอบ เป็นกรอบของเราที่วางเอาไว้ ไม่ว่าทั้งผู้ชายและผู้หญิงมีกรอบด้วยกันทั้งนั้น แต่ว่าผู้หญิงอาจมีมาก ถ้าดูภายนอก คนก็จะเห็นภาพของสุภาพสตรีชัดเจนกว่า ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการแต่งตัว คือผู้ชายไม่ได้ถูกบังคับอะไรเท่ากับผู้หญิง แต่จริงๆทุกคนที่อยู่ในมุสลิมมีกรอบอยู่แล้วปฏิบัติตัวให้อยู่ได้ในขอบเขตเท่านี้นะ ดุนยานี้เป็นคุกหรือเป็นอะไร คือเราไม่สามารถที่จะมีอิสระมากมายในโลกของดุนยา แต่ทางโลกหน้าเราก็ค่อยไปเอาสบายทีหลัง ก็คือว่าไม่คิดว่ามันเป็นปมด้อยบีบคั้นเรา

นักเรียนนอก: ที่ไปเรียนที่อียิปต์ ไคโรก็ใช้ทุนของตัวเอง ก็คือที่โรงเรียนก็มีคนที่ได้ทุนครบแล้ว คือถ้าเราจะไปเรียนก็ไปทุนของที่บ้านเองคะ ตอนที่เรียนอยู่ที่นั่น ก็เป็นคนที่ไม่ค่อยชอบพูดอาหรับ จะเป็นแนวว่าขยันอ่านหนังสือ เข้า

เรียนและก็สอบผ่าน เวลากลับมาก็มีโอกาส ไปสอบสัมภาษณ์งานที่โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ ก็พึ่งจะเห็นความสำคัญของภาษาอาหรับแต่ก็สอบผ่านมาได้ แต่ก็ว่าตัวเองน่าจะพูดภาษาอาหรับได้ดีกว่านี้ ตอนที่เรียนอยู่ที่ประเทศอียิปต์ ตอนที่สอบได้ที่โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ เขาบอกว่าบุคลิกดูดีนิดนึง ตอนนี้ก็ทำงานเสริมเป็นล่ามอยู่ที่โรงพยาบาลด้วย ก็คือว่าอาทิตย์ละประมาณ 3 วันและก็แบ่งเวลาไปสอนหนังสือด้วย ก็คืออาชีพหลักก็คือ จุดมุ่งหมายหลักก็คือยากเป็นครูสอนศาสนา อยากทำอย่างอื่นเป็นแค่อาชีพเสริมมากกว่า ถ้าเลือกได้นะคะ ก็ไม่อยากเป็นแค่ล่าม ก็อยากเป็นหมอ อาชีพที่ดีกว่านี้ มันก็อยู่ที่โอกาสและเวลาด้วย ก็คือเวลาที่จะทำอะไรหลายๆอย่างในเวลาเดียวกันมันก็ลำบาก

นักเรียนนอก : คือเท่าที่ฟังมาก็มีความยินดีทุกคน ชีวิตราบรื่นดีนะ และก็น่าอิจฉาซึ่งต่างจากผมมาก ผมต้องต่อสู้กว่าจะจบป. 6 มา ไม่ถูกปูทางด้วยกลีบกุหลาบ มันมีเรื่องของยาเสพติดด้วยมีมาตลอดทั้งหมดเลย ปัจจุบันนี้ผม อายุ 40 ปีกว่าเพื่อนๆเก่าของผมก็ได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว เพราะว่าโดนเรื่องของผงขาวเฮโรอีน อะไรพวกนี้ ผมคนนราธิวาสซึ่งสมัยนั้นยาเสพติดระบาดมาก ผมเลยต้องขึ้นมาหนีเพื่อนๆ มา เรียนที่อิสลามศรีอยุธยาก็ไม่พ้นอีก ก็คือว่ามันเป็นเรื่องของไวรัสเข้ามาในสมอง ซึ่งสมัยในอิหร่านก็เป็นเรื่องของโคมัยนี่ ฝนตกที่นี้ ฟ้าร้องที่โน้นมันก็เดือดร้อนเหมือนกันหมด มาอยู่ที่อิสลามศรีอยุธยาก็ถูก กอมน. ถามถึงตลอดว่าเป็นยังไง ผมก็เลยบอกว่า ผมไม่รู้ภาษามาลายู ผมมาอยู่ที่นี่ มา 5-6 ปี แล้ว ก็ไม่ติดต่อใคร กว่าจะหลุดจากอิสลามศรีอยุธยา ก็ถูกกอ.รมน. ถามมาตลอด ก็เข้ามาเรียนกับสถาบันเทคโนบางกะปิ ก็อยากจะเรียนรามเหมือนกัน เพราะว่าก็เห็นเพื่อนๆอยู่ในรามฯ เยอะ สรุปว่าเพื่อนๆผมที่อยู่ในรามฯ ก็ถูกจับเยอะ อยู่ไม่ได้และพออยู่ไม่ได้ผมก็ปรึกษาคุณพ่อว่าทุนก็ไม่มี จะสอบชิงทุนก็ไม่ได้ เพราะผมต้องการที่จะไปซอบอน ก็เลยไปกับลูกของคุณเล็กนานา ก็มีทุนอะไรเรียบร้อยแล้ว แต่ทางฝรั่งเศสก็ไม่ออกวีซ่าให้ เพราะว่ามีแบล็กลิสต์ในเรื่องของตัวแดง ก็ทำเรื่องส่งเอกสารไปอินเดีย ส่งไปก็ไม่มีอะไรตอบกลับมา ผมก็เลยบินด้วยวีซ่าทัวริสต์ ไปถึงอินเดียทุกคนก็มีสิทธิเรียนมีผมคนเดียวที่ยังมีวีซ่าที่เป็นทัวริสต์อยู่และก็ไม่รู้ว่าจะทำยังไง ก็เลยใช้ความสามารถของตัวเองโดยการไปเป็นนักกีฬาของมหาวิทยาลัย พอไปอยู่ที่มหาวิทยาลัยแล้วประมาณ 6-7 เดือน ทาง กพ. ที่ประจำอยู่ที่อินเดียก็ส่งหนังสือเวียนทั่วอินเดียว่า ตอนนี้ที่อินเดียมีกลุ่มเครื่อข่ายพูโลมาถึงแล้ว พอคิดว่ามันเกิดอะไรขึ้น ผมก็แค่อยากจะเรียนรู้ไม่ต้องการที่จะแบ่งแยกดินแดน ก็เลยเข้าไปคุยกับพวกสถานทูตว่าขอเป็นล่ามก็แล้วกัน ประมาณว่า เสาร์ อาทิตย์ ผมจะขึ้นมาช่วยสถานฑูต มาช่วย กพ.

นักเรียนนอก : คุณ ปู่ผม และครอบครัวเป็นเจ้าของสถาบัน โดยอยู่ในสถาบันเดียวกันกับคุณพ่อของ เด่น โต๊ะมีนา สถาบันที่สงขลา สถาบันที่เขากักกัน ก็ตกลงกับคุณพ่อของเด่น โต๊ะมีนาว่าทางด้านเส้นทางรถไฟสมัยรัชกาลที่ 5 สร้างจากกรุงเทพฯ- นราธิวาส ทางฝั่งตะวันตกคุณปู่ผมสอน ส่วนฝั่งตะวันออก อ่าวไทย เป็นคุณพ่อของคุณเด่น สอน ซึ่งสภาพแวดล้อมในปัจจุบันนี้นั้น มุสลิมที่อยู่ใน ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ยังรู้จักเพราะว่ายังอยู่ในอารยธรรมของศรีวิชัยอยู่ยังมีการหุงข้าว มีการบวงสรวง มันเป็นสิ่งที่ล่อแหลมในการศรัทธาที่ทุกคนก็ทราบกันอยู่ โดยทั้งสองท่านนั้นก็มาพยายามอธิบายว่าทัศนะของอิสลามมันเป็นยังไง ไม่ได้ต้องการที่จะมาแยกอาณาเขต สิ่งเหล่านี้จึงตกลงมาถึงพวกผมว่าเป็นสายไหนบ้าง ซึ่งก็สามารถจบจากอินเดียมาได้ด้วยวีซ่าทัวริสต์ และเรียนปริญญาโทจิตวิทยา ก็อยากจะรู้ว่ามนุษย์โลกคิดกันยังไง และความลับของเขากับรา จรรยาบรรณของนักจิตวิทยาเป็นยังไง ผมก็ได้ตรงนั้นมา ซึ่งชาวบ้านจริงๆต้องการให้ผมเป็นผู้นำ ผมต้องการเน้นเรื่องการศึกษาเท่านั้นเอง คือถ้าคุณจะติดยาเสพติดก็ไม่เป็นไร แต่คุณต้องอาบน้ำละหมาด คุณต้องละหมาดให้ได้ เรื่องยาเสพติดคุณเป็นโรค คุณเป็นไป แต่เรื่องเคารพพระเป็นเจ้า คุณต้องทำต่อไป ซึ่งณ ปัจจุบันนี่ผมก็ยังไม่เห็นเลยว่ามีเด็กที่อายุอ่อนที่สุดที่ติดยาเสพติดได้มากกว่าแถวปัตตานี ยะลา นราธิวาส จนทุกวันนี้ผมก็เห็นอยู่ น้ำตาก็ไหลอยู่ว่าทำไมเหตุการณ์นี้ ไม่มีใครมานั่งคุยกันเลย แต่พอท่านทักษิณมาปราบ แสดงว่าผมอยู่บ้านไม่ได้ แต่คนที่ผมจ้างมาติดยาเสพติด ผมจ้างให้มาดูแลสวนให้ ในฐานะที่ผมเรียนโก-ลก ก็เป็นมุสลิมล้วนมีทั้งยาเสพติด ที่มันเป็นตะเข็บชายแดนอยู่ แต่ทำไมคนภาคเหนือ ภาคอีสาน ชอบอยู่บ้านผมโดยเฉพาะสุภาพสตรี มันทำให้ผมต้อง

ต่อสู้ไป เวลาผมไปมาเลเซีย ข้ามแดนไป เขาก็รู้ว่าผมเป็นลูกใครมาจากไหน เขาก็ต้อนรับผม ที่เราจะคุยกันเรื่องของเอดส์ เรื่องของการผิดประเวณี การค้า มันข้ามแดนกันแล้ว เรื่องต่อสู้ อีกเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทางภาคใต้ โดยมีนายทหารที่สลับเปลี่ยนกันไปจำนวน 6-7 เดือนกันไป มันทำให้คิดอีก อดีตสว. ผมก็ปรึกษาเรื่องนี้ด้วยเหมือนกันว่าเราจะยังไงดี ในเมื่อนักเรียนของเรา นักเรียนม.1 พกยาบ้า ยาเสพติดวันละ สิบตัว สิบเม็ด และเอามาแบ่งขายที่โรงเรียนด้วยเหมือนกัน ซึ่งมีเยอะมาก และในเรื่องของลูกศิษย์ผู้หญิงอีก หลังเลิกเรียนตามจุดต่างๆเพราะความเดือนร้อน ในสถานการณ์ก็จะมีด่าน แต่ละด่านเข้าไป คือวัยรุ่นบ้านผม มันถูกยาพิษไปแล้ว ซึ่งก็คือแต่ละคนก็คือหนอน โดนยาบ้า โดนกระท่อม โดนยาแก้ไอ ก็คือไม่มีชีวิตชีวา ก็คือในขณะเดียวกันคนที่มาจากที่อื่นก็แต่งตัว ดี ผมเกรียน ฟิตตลอดเวลา ความเป็นมนุษย์ของความเป็นเพศตรงข้าม แต่ว่ามันก็สร้างปัญหาอีกก็คือว่าไปโดยไม่บอกพ่อแม่ ปัญหาเหล่านี้ ผมต้องแก้ปัญหากับชาวบ้านอีก สิ่งที่ผ่านมาของท่านผมก็ดีใจ ส่วนของผมก็อยากให้พวกท่านรู้ด้วยว่ามันสาหัสเหมือนกันกว่าจะจบมา

นักเรียนนอก : ส่วนผมก็ต้องการแลกเปลี่ยน เดิมที่ตัวเองอยากเรียนนอก แต่ก็ไม่ได้รับเลือก พี่ชายเองก็ได้ไปนอก ซึ่งก็มีโอกาสสอบและถูกเชิญไปเรียน สามารถที่จะไปประเทศคูเวตในชั้นมุตะวัตสิต ช่วงหนึ่งสุดท้ายก็ไม่ได้ถูกคัดเลือก ตัวเองไม่ได้รียนอยู่ในสาย คืออุดมการณ์ของเรามันไม่ตรงกับโรงเรียน ก็เลยไม่ได้ถูกคัดเลือก ของอัลอัซฮัร ก็ไม่ได้ไป ผมเองก็มาเรียนที่มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ปัจจุบันผมเองก็มีโอกาสไปอยู่ในองค์กร สภายุวมุสลิ มนานาชาติ หรือว่ามี พ่วงมาจากการทำกิจกรรม วิทยาลัยอิสลามยะลาคือเปิดโอกาสทำกิจกรรม แสดงความเป็นผู้นำสลิ ช่วงนึงก็ได้เป็นนายกสวพ. ผู้อำนวยการก็บอกว่าให้เข้ามาทำงานได้ ก็สามารถขึ้นมาทำงานได้เลยเป็นช่องทาง ในเรื่องของภาษาอาหรับเอง ยิ่งมาอยู่ในองค์กรที่จะต้องทำทุกวันนี้ ก็คลุกคลีอยู่กับภาษาเหมือนกับว่าเรามีโอกาสมากกว่าเพื่อนคนอื่นๆ ถ้าคนที่เขาเรียนที่ประเทศอาหรับเขาก็จะได้ภาษาเยอะกว่า แต่ผมเองก็จะมาได้ทักษะในเรื่องอิดารียะ ในเรื่องของการจัดการองค์กรโดยเฉพาะภาษา ที่นี้ก็จะมองแบบนี้ โดยผม ส่วนตัวผมมองว่าคนที่เรียนนอกเป็นคนที่เท่ห์มาก มองว่าถ้าคนพวกนี้กลับมาก็จะมีการเคลื่อนไหว ถ้าเขาเป็นนักกิจกรรมเขาจะเป็นนักกิจกรรมที่สมระดับของเขามากเลย จะอยู่ในระดับของราชการ ในเวทีราชการ ถ้าเขาเป็นวิทยากรให้กับองค์กร หน่วยงาน เขาจะเด่นมาก คือแค่ตัวผมเองที่ไม่ได้เรียนนอก แต่โอกาสของผมคือการได้เข้าไปทำงานกับรัฐบาลด้วย กับส่วนอื่นๆด้วยอย่างศูนย์ส่งเสริมเชิงคุณธรรม ก็ในขณะที่ อายุ 28 29 ตอนนี้ก็พึ่งจะ 30 คือเขาเชิญให้ไปเป็นผู้แทนของศาสนา ผมถามว่าทำไมไม่ติดต่อไปทางจุฬา ฯ เขาบอกว่าต้องการที่จะได้คนที่ทำกิจกรรมดีและไม่มีความซับซ้อนในภาระหน้าที่อะไร จนถึงทุกวันนี้ก็เป็นวิทยากรในเรื่องของการสัมพันธ์ ทำให้กับองค์กร แม้กระทั่งกระทรวงศึกษาธิการ ของสช.เอง ก็ติดต่อให้ไปนำเสนอเรื่องอิสลามให้กับศาสนาอื่น คือถ้าคนที่เขาไปเรียนนอก คือถ้าไปอยู่ในเวทีราชการที่นำเสนอ ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะเป็นการสอนมุสลิมด้วยกันเอง ที่จะเผยแพร่ให้กัยศาสนิกอื่นๆก็เป็นเป้าหมายของศาสนาด้วยเช่นกัน คือในความคิดอุดมการณ์ของผมก็คือว่าถ้าเป็นดุอาต ก็อยากให้เป็นในทุกสถานะไม่ว่าจะเป็นในระบบราชการ ถึงเราจะไม่เป็นราชการก็ให้บางคนเป็นด้วย ถึงเราจะไม่ได้เป็นสส. ก็อยากให้คนที่เรียนศาสนาสูงๆได้เป็นสส. ซึ่งส่วนใหญ่เปอร์เซ็นที่ออกว่าจะเป็นครูกัน หมายถึงว่าครูที่มีบูรณาการ อย่างเช่น เป็นอบต. ที่มีความต้องการอยู่ในสังคมนี้ ก็อยากจะฝากส่วนนี้ไว้นะครับ

นักเรียนนอก : ผมเป็นคนนนทบุรีนะครับ บางบัวทอง เส้นทางการศึกษาหลังจากจบประถมก็ไปอยู่กับชาวใต้มาโดยตลอด เริ่มที่ปอเนาะเลยนะครับผสมกึ่งบูรณาการ โดยที่ตอนนั้นทาง ปัตตานี ยะลา นราธิวาส มีการปรับเปลี่ยนเป็นระบบสะกอเลาะคือเป็นระบบปอเนาะผสมกับระบบสะกอเลาะ คือไม่มีชั้นเรียน คือใครเป็นรุ่นพี่ก็ดูแลรุ่นน้อง และก็ไม่มีการสอบ ไม่รู้ว่าจบเมื่อไร นั่นคือคำว่าปอเนาะ ส่วนคำว่าโรงเรียนนั่นคือเป็นระบบ หนังสือ ตำราเรียนก็ต้องมีการปรับเปลี่ยน ซึ่งทางตอนนั้นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการปรับเปลี่ยนเป็นระบบสะกอเลาะ แต่ที่ปอเนาะบ้านตาลก็ยังมีการอนุรักษ์ ทั้งสองระบบรวมทั้งระบบสะกอเราะด้วย ผมก็สามารถพูดได้ว่าผมเป็นเด็กปอเนาะเหมือนกับดร.สุรินทร์ พิศ

สุวรรณ ครับก็อยู่ที่ปอเนาะบ้านตาล 5 ปี ผมมีความรู้สึกว่าที่ปอเนาะบ้านตาลมีการสอนศาสนา แต่เนื่องจากว่าเป็นเชิงอนุรักษ์ รักภาษามาลายูมากเลย ผมมีความรู้สึกว่าภาษามาลายูเป็นภาษาที่ถ่ายทอดศาสตร์จากอัลกุรอานได้ดี กว่าภาษาไทย ภาษามาลายูเป็นภาษาที่ถ่ายทอดความเข้าใจของอัลกุรอานได้ดีกว่าภาษาไทย ผมเลยมีความคิดว่าถ้าเราจะให้เด็กมีทักษะทางภาษามาลายู คือถ้าเราจะเก่งภาษาไหนเราต้องไปอยู่ในถิ่นๆนั้น จึงมีความคิดว่าต้องไปอยู่ปัตตานี จึงจะได้ภาษามาลายู และพอไปอยู่ปัตตานีก็มีความคิดเดิมอีก คืออยากจะรู้ภาษาอาหรับ ฝันว่าอยากไปเรียนแถบประเทศอาหรับเพื่อมีความเชี่ยวชาญและสันทัดในภาษานั้นๆ คิดอยู่เหมือนกันว่า อยากได้ภาษาอังกฤษ แล้วโอกาสที่ผมได้ไปเรียนมดีนะฮ์ จริงๆที่มดีนะฮ์ในตอนนั้นมีการสอบคัดเลือก ในยุคนั้นเป็นการเดินทางมาโดยมหาวิทยาลัยมดีนะฮ์ ส่งปีละ สอง ถึงสามท่าน อาจจะแบ่งเป็นสามโซน คือใต้ กลาง เหนือ ซึ่งในทัศนะของคนอาหรับ เขามองว่ามาตรฐานภาษาเขา การเรียนศาสนาของมุสลิมในประเทศไทยแบ่งออกเป็นสามลำดับ คือ 1. ถือว่าเป็นของภาคใต้เขาถือว่ามาตรฐานการเรียนศาสนาคือภาคใต้ 2. ภาคกลางคือกรุงเทพฯ. 3. เชียงใหม่ คือเวลานัดพบ โรงเรียนต่างๆก็จะส่งนักเรียนมาและสอบกันสดๆ ด้วยปากต่อปาก เขาเรียกว่าการสอบสัมภาษณ์ บังเอิญว่าในปีที่ผมส่งเรื่องไปมันเป็นเหตุการณ์กรือแซะ โดยมีนายตำรวจถูกจับกุมและก็ถูกแบกหามขึ้นไปบนเวทีในคืนนั้น พอวันรุ่งขึ้นหมอดิง ก็ถูกหมายศาล บังเอิญว่าผมส่งเรื่องไปมดีนะฮ์ในเดือนนั้น เขาก็เลยตัด ว่าจากปัตตานี ปีนั้น เขาไม่รับทุนมดีนะฮ์ ปี 2533 ซึ่งในตอนนั้นประกาศนียบัตรของผมเป็นคนปัตตานี แต่จริงๆผมเป็นคนนนทบุรีจึงทำให้มีปัญหากันซึ่งผมมาทราบในภายหลัง โดย ดร.อับดุลเลาะ ท่านบอกผมว่าท่านเป็นคนชี้แจ้งกับทางมหาลัยมดีนะฮ์ว่าคน คนนั้นไม่ได้เป็นคนปัตตานี เขาไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ปัตตานี เพียงแต่ว่าไปเรียนศาสนาเท่านั้น ผมไปเรียนที่นั้น 5 ปี ความตั้งใจและความใฝ่ฝันก็คงคล้ายกับเพื่อนๆ แต่ผมตั้งอยู่จุดหนึ่งว่า การตั้งใจเรียนศาสนาโดยคุณพ่อจะบอกว่าเราเรียนอะไร ก็น่าจะทำงานกับสายงานนั้น เช่นเราเรียนวิทยาศาสตร์ มาเราก็น่าจะทำงานเกี่ยวกับทางด้านวิทยาศาสตร์ ถ้าอยากนั้นเรียนศาสนามา เราก็น่าจะทำงานที่เกี่ยวกับศาสนา ดังนั้นผมจึงตั้งใจว่าอยากทำงานที่เกี่ยวกับศาสนาโดยโอกาสที่จะทำงานศาสนาก็ไม่เพียงแค่เป็นครูสอนศาสนาเท่านั้น วันนี้ผมไม่ได้เป็นครูแล้ว เป็นเพียงวิทยากรทางศาสนาของโรงเรียนมัธยม ที่นนทบุรี แค่วันเดียว ซึ่งก็จะบอกว่าอิสลามศึกษาที่สอนนักเรียน ก็แค่สัปดาห์ละ สองชั่วโมงเท่านั้นเอง ครับ ตอนนี้ผมก็อยากทำงานที่เกี่ยวกับศาสนาหนทางใดๆก็ตามที่ทำงานเกี่ยวกับศาสนา ซึ่งตอนนี้เองก็เป็นเลขาของ สภามุสลิมโลก และก็ได้มีส่วนร่วมช่วยกันดูแลสถานเด็กกำพร้าที่กินนอนอยู่ประจำ และทำรายการให้กับรายการวิทยุในเดือนรอมฎอนบ้าง ก็อยากจะฝากกับทุกคนว่าการเคร่งครัดในเรื่องหลักการศาสนา คาดหวังกับพวกที่เรียนต่างประเทศ สังคมคาดหวังกับคนที่เรียนต่างประเทศมาก ซึ่งที่ผ่านมาสังคมอาจจะผิดหวัง ก็คืออย่าให้สังคมต้องผิดหวังกับพวกเรา และก็อย่าให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยครับ

นักเรียนนอก : ก่อนที่จะอธิบายความรู้สึกในการที่ได้ไปเรียนต่างแดนก็คือในประเทศมาเลเซีย บังเอิญว่าช่วงนั้นมีองค์กรหนึ่งเข้ามาในประเทศไทย ก็ได้รับความสนใจในเรื่องของรูปแบบ รูปลักษณ์ของเขา การแต่งกายของเขา ในมารยาทของเขา ในการรวมเข้าอยู่ในสังคมของเขา เพราะทำให้ติดเนื้อต้องใจ เพราะในช่วงนั้นพึ่งจบรามคำแหง ศึกษาศาสตร์ ก็ได้มีโอกาสได้ติดตามและทำคูซุสของเขา ประเด็นหลักๆที่เขาสอน เขาไม่ได้สอนในวิชาที่เรียนกันภายนอก แต่สิ่งที่ผมได้รับก็คือวิชาที่เขากำลังจะบอกวิชาที่เป็นเนื้อแท้ของมัน เรื่องแรกที่เขาสอน ยกตัวอย่างถ้าเราจะซื้อผลส้ม แน่นอนถ้าเราจะหยิบส้ม ก็ดูว่าไม่มีจุดดำตรงผิวเราก็จะเลือกยังนั้น แต่พอเอาเข้าจริงๆเขาก็บอกว่าเราทิ้งเปลือกทานผลส้มเราคายกาก ถามว่าแท้ที่จริงเรากำลังต้องการ ความหวานชื่น เพราะฉะนั้นผมมองดูว่าในการที่เราจะก้าวไปทำงานใดใดก็ตาม เราต้องค้นคว้าให้รู้ว่าสิ่งที่ซ้อนเร้นอยู่ สิ่งที่อยู่ภายในเรานั้น มีอะไรบ้าง เป็นหมอ เป็นช่าง หรือเป็นครู แต่ถ้าเรายังไม่รู้จักสิ่งที่อยู่ภายใน มันยากที่จะเราจะวางตัวยังไง ในขณะที่เราบอกว่าเราเป็นคนเก่ง แต่มีความหยิ่งยะโสในตัว มีความอยากมากๆ แต่ถ้าเราสามารถขจัดสิ่งเหล่านี้ออกไปได้ เราก็จะสามารถเข้าสังคมนั้น หรืออาชีพนั้นๆได้ จากสถาบันที่ผมได้เรียนนั้น เขาได้สอนการปฏิบัติการใหญ่ ห้าปฏิบัติการด้วยกัน 1. ให้เรานั้นมีเอกภาพในการศรัทธา 2. ให้

เรามีเอกภาพในการปฏิบัติ 3. ให้มีความเข้าใจในเอกภาพของอัคลาก ว่าการอยู่ในสังคมใดๆก็ตามให้เรามีมารยาท 4. ให้เราเป็นเอกภาพมีความเป็นเอกภาพในปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น และประเด็นสุดท้ายให้เรารู้จักคำว่ามิตร ครับนั้นคือบทสรุปที่ผมได้ศึกษา

นักเรียนนอก : เขาก็บอกว่าขณะนี้อิรักรบกับอิหร่าน ให้รอไปก่อน รอไป2-3 ปี ก็เลยเกลียดอาหรับเลย ทั้งหมดเลย ก็ไปเรียนต่อที่ปัตตานี เขาเขียนหนังสือไปที่โต๊ะครูบานา ก็ไปส่งเรียนที่ดอลอ ผมก็กลับ พูดอะไรไม่เป็น จะกินข้าวก็ไมรู้จะกินยังไง เพราะว่าเขาพูดคนละภาษากับเรา พอเสร็จแล้ว ก็อยู่ที่ดอลอ ประมาณ สามสี่ ปี อะไรๆก็เป็นอาหรับหมด ก็ดีที่ได้ภาษาอาหรับ เราก็พูดภาษามาลายูไม่ได้ ได้แต่อาหรับ ก็มีเหตุการณ์การเมืองขึ้นทางภาคใต้ ขณะนั้นในกองทัพไทยมีนโยบายว่าต้องเอาโสเภณีไปไว้ที่ภาคใต้ ในจำนวน ห้าพันคนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งในขณะนั้นปอเนาะทั้งหมดในปัตตานี ทรามมากคือ ประมาณว่าในปอเนาะได้รับวีดีโอ หนังโป๊ จำนวนมาก พอหลังจากนั้นก็ถูกจับเผาหมด ซึ่งในตอนนั้น ที่นั้นผมพูดภาษาไทยคนเดียว จะไปไหนก็มีคนตาม ซึ่งผมก็ถูกไล่ให้ไปเรียนที่มาเลเซีย ซึ่งผมก็ไม่อยากไป เพราะถ้าอยู่ที่นี่ผมต้องถูกฆ่า พอไปเรียนมาเลเซียก็มีเหมือนกัน เขาไม่ให้ผมผ่าน ผมต้องการกลับบ้าน เขาบอกว่าห้ามคนใส่หมวกไป แล้วเราจะไปเรียนอะไร ภาษาเราก็ไม่ได้ วิชาการก็ได้ ผมต้องการอิหม่าน ต้องการหลักศรัทธา หลังจากนั้นพ่อป่วย ก็เลยกลับบ้านเลย ไม่ไปแล้วมาเลเซีย พอสักพักอาจารย์ก็ให้สอนที่โรงเรียน สักพักก็อยากจะเรียน พอดีมีเพื่อนกลับมาจากอินเดีย ทำให้ผมไปเรียนต่อที่อินเดีย พอจบก็ไปเรียนต่อที่อิยิปต์ คือในการที่จบมามันก็คือองค์ความรู้ แต่จริงๆแล้วสิ่งที่สำคัญที่สุดของเราก็คือตัวเอง สังคมครอบครัวเรา สังคมในกรุงเทพฯ สังคมในภาคใต้ ที่ตอนนี้กำลังถูกหลอก

นักเรียนนอก : พูดถึงก่อนที่ผมจะไปไคโรนะครับ ก็มีความผิดหวังอยู่ ช่วงปี 2512 ผม มีความทะเยอ ทะยาน ที่จะอยากไปเรียนสายสามัญ แต่พ่อให้ผมไปเลี้ยงวัวฝูงหนึ่ง พร้อมกับให้หนังสือตำราเล็กๆ ซึ่งพอกลับมาจากเลี้ยงวัว เสร็จกินข้าว หลังจากนั้นก็ต้องมีการทดสอบ ว่าจะเรียนจะต้องท่องสามเล่มนี้ให้จำแล้วจะส่งให้เรียน พอหลังจากนั้นก็ส่งมาเรียนที่กรุงเทพฯ คือว่ามีความตั้งใจว่าต้องได้เรียนสายสามัญ แต่ส่งมาเรียนปอเนาะ จน ปี 2515 ผมก็มีความรู้สึกที่อยากเรียนศาสนาขึ้นมา ก็คือเห็นอะไรดี ที่ครูบาอาจารย์เขาสอน ซึ่งตอนนั้นก็เกิดการศึกษานอกโรงเรียนขึ้นมา ก็คือไปเรียน กศน. จนจบพร้อมกับการเรียนศาสนา หลังจากนั้นก็ไปเรียนที่ไคโร .

บทที่ 5
การสังเคราะห์สรุป
และ
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ความนำ

ประเทศไทยมีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์กับประเทศมุสลิม อย่างไรก็ตามการวิจัยพบว่า การใช้ศักยภาพดังกล่าวยังมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับโอกาสที่เคยมีมาโดยตลอด ทั้งนี้การดำรงอยู่ระหว่างรัฐบาล อิสลาม ชาวมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนนอก หรือผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศเองซึ่งเป็นบุคคลชั้นนำของสังคมมุสลิม ยังมีช่องว่าง หรือความแปลกแยก (alienation)ระหว่างกัน เป็นอุปสรรคสำคัญของความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ดังกล่าว ซึ่งคณะวิจัยเห็นว่า รัฐบาลควรกำหนดนโยบายในเรื่องนี้บนพื้นฐานความคำนึงถึงศักยภาพและความแปลกแยกดังกล่าว

ศักยภาพ

ประเทศมุสลิมซึ่งเป็นความหมายในทางภูมิรัฐศาสตร์ เป็นรัฐชาติ(Nation-State) ที่มีถึง 57 ประเทศ ถึงกระนั้นประเทศมุสลิมก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของโลกมุสลิม ซึ่งเคยเป็นจักรวรรดิที่ทรงอิทธิพลของโลก และปัจจุบันโลกมุสลิมยังรวมถึงชนกลุ่มน้อย ผู้ลี้ภัย ฯลฯ แม้แต่ปัจเจกบุคคลผู้นับถือศาสาอิสลามซึ่งประกอบกันในเชิงปริมาณ มี 1 ใน 4 ถึง 1 ใน 3 ของพลโลก ทั้งนี้ไม่ว่าจะมองโลกอิสลามในความหมายใด แกนกลางของโลกอิสลาม หรือ โลกมุสลิม มิใช่ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ ภาษา เศรษฐกิจ หากเป็นเรื่องทางจิตวิญญาณของมนุษย์ นั่นคือ องค์ความรู้และความเชื่ออย่างเป็นระบบ (thought-cum-value) ที่ครอบคลุมวิถีชีวิตทุกด้านเรียกว่า “อิสลาม” หากตัด “อิสลาม”ออกไปจากปรากฏการณ์ในโลกตั้งแต่ 1400 กว่าปี จนถึงปัจจุบันและอนาคต โลกจะไม่มีสิ่งที่เรียกว่า มุสลิม อารยธรรมอิสลาม จักรวรรดิ์อิสลาม และประเทศมุสลิม แต่ในความเป็นจริง โลกอิสลามในความหมายต่างๆ มีความหลากหลายในองค์ประกอบ ถึงแม้จะมีความขัดแย้งกันหลายครั้งในแทบทุกระดับ แต่ยังคงมีอิสลามเป็นตัวเชื่อมประสานในฐานะเป็นคุณค่าทางความเชื่อร่วมกัน (shared value) เป็นพลังประสานความหลากหลายอย่างไร้พรมแดน อยู่เบื้องหลังความเหมือนกันและความแตกต่างกันในทุกระดับและทุกมิติที่มีนัยสำคัญในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมฯลฯ ดังการรวมตัวในระดับภูมิภาคของ

ประเทศกลุ่มผู้ค้าน้ำมัน OPEC ระดับสากลของ OIC (Organization of Islamic Conference) ที่มีประเทศมุสลิมเป็นสมาชิกถึง 57 ประเทศ

อนึ่ง ส่วนประกอบของโลกอิสลามตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลถึงระดับสากลนั้น ดำรงอยู่ร่วมกับประชาคมโลกทุกระดับที่มีความหลากหลาย โดยที่มิได้มีความขัดแย้งหรือความรุนแรงเป็นเรื่องเด่น เมื่อเทียบระหว่างขนาดของโลกมุสลิมกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริง จาก หรือ ที่เชื่อว่ามาจากมุสลิม ข้อนี้บ่งชี้โดยปรากฏการณ์จริงว่า การเกิดนานาประเทศมุสลิม เกิดจากโลกมุสลิมรองรับความรุนแรง และถึงแม้ว่าอิสลามจะเป็นข้ออ้างสู่ความขัดแย้ง ความรุนแรง ในหลายกรณี แต่การเสริมสร้างเกื้อหนุนการอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างมุสลิมภายในโลกมุสลิมเอง และระหว่างโลกมุสลิมกับโลกภายนอกโดยรวม เป็นลักษณะพื้นฐานที่โดดเด่นของอิสลาม

โดยภาพรวม ประเทศไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศมุสลิม มิได้มีความขัดแย้ง แต่มีการร่วมมือเอื้อประโยชน์กันในระดับหนึ่งมาโดยตลอด รอยร้าวที่ประเทศไทยมีกับประเทศซาอุดิอาระเบียจากกรณี โจรกรรมและฆาตรกรรม เป็นเรื่องที่ประเทศไทยต้องสูญเสียทางเศรษฐกิจและโอกาสอื่นๆอย่างมหาศาล แต่นั่นเป็นเพียงบางเรื่องของหลายเรื่อง ในประเทศมุสลิมเพียงประเทศเดียวของโลกอิสลาม แม้ในยามที่ความระหองระแหงในเรื่องดังกล่าวที่ก่อความหวั่นไหวสูงในระยะต้นและผ่อนคลายลงตามลำดับ ประเทศนี้ก็มิได้ปิดกั้นชาวมุสลิมในประเทศไทยที่จะคงสายสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรมโดยการให้โอกาสเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์

ส่วนภายในประเทศเอง แม้มีความรุนแรงในภาคใต้ดังในปัจจุบัน แต่ความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันภายในระหว่างผู้นับถืออิสลามในระดับต่างๆกับชาวไทยทั่วไป ได้มีมายาวนานในประวัติศาสตร์ไทยตราบจนปัจจุบันเหนือความขัดแย้งรุนแรง แม้ความจริงด้านนี้จะเป็นที่ไม่น่าสนใจนักก็ตาม

ปรากฏการณ์เหล่านี้ชี้ชัดความจริงอย่างหนึ่งว่า อิสลามเป็นจุดเชื่อมโยงประเทศไทยกับโลกมุสลิมผ่านทางชาวมุสลิมในประเทศไทย ชาวไทยกลุ่มนี้เป็นสะพานที่มั่นคงในการเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมมาอย่างยาวนาน ความเชื่อมโยงบนพื้นฐานดังกล่าว ย่อมมีนัยสู่ความเชื่อมโยงในผลประโยชน์ทุกด้านระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิม ในฐานะที่อิสลามเป็นวิถีชีวิตที่ครอบคลุมทุกเรื่อง หรืออย่างน้อยในฐานะที่โลกมุสลิมมีความหลากหลายบนแกนร่วมทางความเชื่อที่เรียกว่า “อิสลาม”

ความแปลกแยก

ความห่างเหินแปลกแยก อาจหมายถึง ความไม่รู้จักคุ้นเคย หรือ ช่องว่างระหว่างศักยภาพที่ก่อเกิดประโยชน์กับพฤติกรรม หรือ ประโยชน์ที่ได้รับจริง ซึ่งมีหลายประเด็น

1) ความแปลกแยกในความเข้าใจในอิสลาม

การละเลยทำความเข้าใจในอิสลาม โดยเฉพาะจากกลไกของรัฐ และความไม่กระตือรือร้นของสังคมมุสลิมที่จะให้สังคมทั่วไปรับรู้ มีมาอย่างยาวนาน ความกระตือรือร้นในการทำความเข้าใจในอิสลาม อันเป็นรากเหง้าของโลกมุสลิม ซึ่งรวมทั้งมุสลิมในประเทศไทย อาจนับว่าเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งรวมถึงความรุนแรงระหว่างประเทศร่วมสมัย การขาดความรู้ ความเข้าใจในอิสลาม ความแปลกแยกด้านนี้เกิดขึ้นท่ามกลางความร่วมมือ ความสนับสนุนและการให้สิทธิเสรีภาพแก่มุสลิม

2) ความแปลกแยกในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระดับรัฐบาล

ความสัมพันธ์ที่ประเทศไทยมี หรือ พยายามมีกับรัฐบาลประเทศมุสลิม ยังมีจำกัดอยู่กับประเทศเพื่อนบ้าน ดังกรณี มาเลเซีย และอินโดนีเซีย และกับประเทศมุสลิมในส่วนอื่นเพียงส่วนน้อยของโลกมุสลิม เช่น ปากีสถาน ซาอูดิอาระเบีย คูเวต อีหร่าน ซึ่งเป็นประมาณร้อยละ 15 ของประชาคมประเทศมุสลิม ทั้งนี้ มีผลกระทบถึงสถานภาพของนักเรียนไทยในต่างประเทศมุสลิมที่มีจำนวนประเทศมากกว่าประเทศที่รัฐบาลไทยมีสายสัมพันธ์อย่างกล้าชิด หรือ ค่อนข้างใกล้ชิด ความแปลกแยกส่วนนี้นอกจากรัฐจะเสียโอกาสเสริมสร้างความสัมพันธ์กับโลกมุสลิมในวงกว้าง โดยอาศัยมุสลิมในประเทศและต่างประเทศอีกหลายประเทศเป็นสะพานเชื่อมแล้ว ยังสูญเสียความผูกพันกับโลกมุสลิม รวมถึงความไว้เนื้อเชื่อใจภายในระหว่างรัฐบาลกับมุสลิมในต่างแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนไทยในประเทศมุสลิม

3) **ความแปลกแยกในเชิงนโยบายการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์**

การเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์มีนัยของความร่วมมือกันตั้งแต่ในระดับความคิด การกำหนดนโยบาย การตกลงผลประโยชน์ รวมถึงการมีส่วนร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบต่อผลได้ผลเสียที่เกิดจากการปฏิบัติกิจร่วมกัน ข้อมูลโดยทั่วไปมักบ่งชี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านทรัพยากรมนุษย์ กรณีการศึกษาของนักเรียนไทยในโลกมุสลิม ว่าการลงทุนทางการศึกษาแทบทั้งหมดมาจากประเทศมุสลิม หรือสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ และจากทุนส่วนตัวหรือจากภาคเอกชนมุสลิม เพราะฉะนั้น การพัฒนาบุคลากรมุสลิมดังกล่าว จึงมิได้มีลักษณะเป็นหุ้นส่วนระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศมุสลิม ทั้งๆที่การลงทุนดังกล่าวเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศไทยเอง ซึ่งรัฐบาลไทยควรจะเป็นผู้ลงทุนมากกว่า

4) ความแปลกแยกในฐานความคิดเชิงการกำหนดนโยบาย

ลักษณะการกำหนดนโยบายของแต่ละประเทศ ย่อมตั้งอยู่บนข้อคำนึงถึงผลประโยชน์ในด้านต่างๆของตน เช่น ในเรื่องเศรษฐกิจ ความมั่นคง ซึ่งเป็นธรรมดาที่ประเทศไทยจะกำหนดนโยบายต่างประเทศในลักษณะดังกล่าวด้วยการคิดถึงการได้ประโยชน์จากประเทศคู่สัมพันธ์ก่อนอื่นใด เพราะฉะนั้นประเทศที่เป็นกลุ่มเป้าหมายความสัมพันธ์ของไทย จึงมักเป็นประเทศที่รัฐบาลเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับเฉพาะหน้า ซึ่งประเทศเหล่านั้นมักเป็นกลุ่มประเทศที่ร่ำรวย มีอำนาจซื้อสูง หรือมีนัยต่อความมั่นคงของประเทศในระยะสั้น ประเทศในประเภทนี้มีทั้งประเทศในกลุ่มเพื่อนบ้านและประเทศที่ห่างไกลออกไป ซึ่งยังเป็นเพียงองค์ประกอบส่วนน้อยของโลกมุสลิม ข้อมูลทางวิจัยบ่งชี้ว่า โลกมุสลิมส่วนใหญ่ แม้แต่ประเทศเหล่านี้เองซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ก็ยังขาดคุณภาพชีวิตที่ดีในแง่มาตรฐานสากล และมุสลิมก็ยอมรับเป็นเครื่องชี้วัดได้ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข สถานภาพดังกล่าวเป็นข้อคำนึงว่า ประเทศมุสลิมโดยทั่วไปยังต้องการความช่วยเหลือ คือ เป็นผู้ประสงค์จะเป็น “ผู้รับ” ไม่ใช่ “ผู้ให้”แต่ฝ่ายเดียว เพราะฉะนั้นหากเปรียบเทียบกัน ประเทศไทยมีคุณภาพในหลายด้านที่อาจจะตั้งต้นกำหนดนโยบาย โดยคำนึงว่า ประเทศมุสลิมสามารถได้รับอะไรจากประเทศไทยก่อนที่จะพิจารณาว่า เราจะได้อะไรเป็นการแลกเปลี่ยน การกำหนดนโยบายเช่นนี้อาจตอบสนองความต้องการของประเทศมุสลิมที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีจนกลายเป็นรากฐานการเป็นหุ้นส่วนที่แท้จริงและเกิดขึ้นกับโลกมุสลิมส่วนใหญ่ได้ ประเทศมุสลิมมั่งมีที่เราหวังจะเป็นผู้รับนั้น เป็นเป้าหมายของอีกหลายประเทศที่จะเป็นคู่แข่งกัน ซึ่งประเทศที่มีฐานะดี ย่อมอยู่ในวิสัยที่จะเลือกคบหากับประเทศต่างๆได้สูงจนอาจละเลยบางประเทศไป รวมถึงประเทศที่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อยมุสลิมดังประเทศไทยเป็นต้น การพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทุกด้านที่ควรจะได้รับการพิจารณาว่า ประเทศไทยสามารถจะให้อะไรและได้อะไรระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลประเทศมุสลิม เพื่อขยายขอบเขตจำนวนและคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

5) ความแปลกแยกระหว่างรัฐบาลกับมุสลิมในการพัฒนาทรัพยากรระหว่างประเทศ

การขาดการเป็นหุ้นส่วนที่กล่าวมาทั้งหมดอาจเป็นทั้งสาเหตุและข้อบ่งชี้ว่าในการยกระดับทรัพยากรของประเทศในส่วนมุสลิม รัฐบาลมีส่วนร่วมน้อย สิ่งที่รัฐบาลทำเป็นหลัก คือ การไม่ปิดกั้นโอกาสทางการศึกษาต่อในต่างประเทศของมุสลิม โดยที่มิได้มุ่งขยายโอกาสทั้งในแง่การให้ทุนเอง การหาแหล่งทุนจากภายนอกให้ และการขยายสาขาวิชา

เพราะฉะนั้นนักเรียนทุนจึงรู้สึกว่ารัฐบาลปล่อยปะละเลย ไม่มีส่วนร่วมในการยกฐานะดังกล่าว

อนึ่ง การไปศึกษาที่ต้องพึ่งปัจจัยจากตนเองและต่างประเทศดังกล่าว นักเรียนมุสลิมต้องอาศัยแรงจูงใจ แรงกระตุ้นหลักจากศรัทธาในศาสนา ซึ่งอาจรวมถึงค่านิยมของสังคม หรือความเชื่อถือต่อสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ ผลักดันให้นักศึกษาขนขวายไปเรียนต่อต่างประเทศในโลกมุสลิม ตามที่ตนเองมีพื้นเพความสามารถในด้านวิชาการ กำลังทรัพย์และโอกาส ในสถานการณ์เช่นนี้ นักเรียนไทยมักมุ่งไปเรียนวิชาทางอิสลามศึกษามากกว่าอย่างอื่น เมื่อกลับมาก็มุ่งประกอบอาชีพครูสอนทางด้านอิสลามด้วยความพอใจ แม้จะมีรายได้ไม่พอเพียงถึงกับต้องทำอาชีพเสริมก็ตาม ไม่มีความสุขกับการประกอบอาชีพอื่นถึงแม้จะมีรายได้มากเกินพอก็ตาม

6) ความแปลกแยกระหว่างมุสลิมกับอิสลาม

อิสลาม ซึ่งหมายถึง การยอมตน หรือยอมจำนนต่อพระเป็นเจ้า คือ อัลลอฮ์ เป็นวิถีชีวิตครอบคลุม อันเป็นเครือข่ายความซับซ้อนของมิติชีวิตที่แต่ละมิติเชื่อมโยงไปสู่อัลลอฮ์และเป้าหมายสูงสุดของชีวิต เป็นการยอมจำนนทั้งหมด(total submission) ไม่มีมิติใดขาดจากจิตสำนึกเชื่อมโยงตอบสนองต่อพระเป็นเจ้า โดยเหตุนี้เอง วิถีชีวิตอิสลามจึงบูรณาการชีวิตทุกด้าน แม้แต่เรื่องเล็กน้อย ตั้งแต่เรื่องที่ว่าด้วยมารยาทส่วนตัวไปจนถึงเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองในทุกระดับ

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่า นัยความเป็นอิสลามในชีวิตจริงของมุสลิม หรือชีวิตที่มีความหมายมากในแง่อิสลาม คือการมีความรู้สูงในวิชาศาสนา การสั่งสอนวิชาศาสนา รวมถึงการประกอบพิธีศาสนาและการไม่ละเมิดบัญญัติศาสนา ส่วนวิชาการอื่นๆและการใช้วิชาชีพเหล่านั้น มีความหมายทางศาสนาน้อยหรือแทบไม่มีความหมาย โดยนัยที่ว่าการเรียนวิชาและการประกอบวิชาชีพเหล่านี้ ไม่ตั้งอยู่บนความรู้สึกว่าเป็นการกระทำเพื่อพระเป็นเจ้า หรือเป้าหมายสูงสุดของชีวิตเท่ากับ การมี การใช้ และการให้องค์ความรู้ทางศาสนา ความรู้สึกเช่นนี้เป็นลักษณะของการแยกศาสนาออกจากชีวิตด้านอื่น (Secularization) ซึ่งมุสลิมปฏิเสธในเชิงทฤษฎีว่า การแยกดังกล่าวขัดแย้งต่อลักษณะอิสลามที่ครอบคลุมชีวิตทุกด้าน

ความขัดแย้งระหว่างทัศนคติแบ่งแยกดังกล่าวในความเป็นจริงกับทัศนคติยอมรับการครอบคลุมของอิสลามในเชิงทฤษฎี เป็นอุปสรรคต่อการให้ค่าวิชาสามัญ เชิดชูความรู้ทางอิสลาม ขณะเดียวกันก็ผลักดันให้มุสลิมแสวงหาบูรณาการระหว่างวิชา “ศาสนา”กับวิชาสามัญโดยมีปัจจัยความจำเป็นในโลกปัจจุบัน ที่การดำรงชีวิตปัจจุบันต้องอาศัยความรู้ความสามารถวิชาการต่างๆ ที่สูงเกินวิสัยที่สถาบันการเรียนการสอนอิสลามแต่เดิม

จะให้ได้มาเกื้อหนุน เพราะฉะนั้นสถาบันศาสนาโดยทั่วไปยอมรับ หรืออย่างน้อยก็ไม่ปฏิเสธการเรียนวิชาอิสลามศึกษากับวิชาสามัญ การบูรณาการเช่นนี้อาจเรียกว่าบูรณาการในเชิงโครงสร้างหรือรูปแบบ เมื่อใดก็ตามที่มุสลิมรู้สึกว่าทุกการกระทำที่ดี เพื่อพระเป็นเจ้าเป็นเรื่องศาสนา เมื่อนั้นบูรณาการเป็นไปโดยสมบูรณ์ ความรู้สึกเช่นนี้น่าจะมีพลังให้มุสลิมเกิดการเรียนรู้และใช้ชีวิตด้วยความพอใจ ในสาขาวิชาที่หลากหลายมากขึ้น ไม่เกิดช่องว่างมากเกินไประหว่างการใช้ชีวิตในสิ่งที่เรียกว่า “สายศาสนา” กับในสิ่งที่เรียกว่า “สายสามัญ” หรือ “ทางโลก”

การพิจารณาประเด็นดังกล่าว มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มเป้าหมายมุสลิมในแง่ที่ว่า อิสลามมีพลังในการเปิดกว้างสู่วิชาการและความร่วมมือกันระหว่างมนุษย์อย่างไม่มีที่สิ้นสุดในขณะเดียวกัน เรื่องที่อาจจะไม่ควรทำก็คือ การลดความใฝ่ศึกษาเรียนรู้ และความภูมิใจของมุสลิมที่จะใช้ชีวิตไปกับการศึกษาและสอนวิชาอิสลามศึกษา เนื่องจากความเหนียวแน่นในเรื่องนี้เป็นสิ่งค้ำจุนอิสลาม และมุสลิมที่ประเทศไทยมีร่วมกับโลกอิสลาม เป็นสะพานที่เหนียวแน่นเชื่อมต่อระหว่างไทยกับโลกมุสลิม ในทางกลับกันรัฐบาลควรส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มนี้ เอื้ออำนวยให้คนกลุ่มนี้ขยายความเป็นระบอบบูรณาการของอิสลาม ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เป็นผู้ชี้นำสังคมให้เห็นว่าวิชาความรู้ต่างๆ ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นองค์ความรู้ในมิติหนึ่งของอิสลาม ที่ตนเองและสังคมมุสลิมจำเป็นต้องเรียนรู้ ดังที่นักเรียนนอกจำนวนไม่น้อยยอมรับความสำคัญข้อนี้ และพยายามพัฒนาตนเองไปตามความรู้เหล่านั้นแล้ว การปูพื้นฐานที่กว้างขวางและยืดหยุ่นเช่นนี้ควรจะได้รับความสำคัญ ในการกำหนดกระบวนการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิม

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

จากข้อสังเคราะห์ที่กล่าวมา งานวิจัยนี้เห็นว่ารัฐบาลไทย ควรมีนโยบายเสริมกำลังความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม ดังนี้

1. ในทางการเมืองรัฐบาลควรขยายขอบเขตประเทศคู่สัมพันธ์ จากเดิม เพียงประเทศมุสลิมส่วนน้อยของโลกมุสลิม ให้กว้างขวางครอบคลุมโลกมุสลิมในความหมายรัฐ หรือรัฐชาติ ในลักษณะต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนทางการทูต การค้า การศึกษา มนุษยธรรม
2. รับบาลควรสร้างฐานความสัมพันธ์จากฐานความสามารถในการสนองความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากจุดแข็งของประเทศไทยในด้านการศึกษา

จากฝ่ายโลกมุสลิม วิชาการหรือด้านอื่นโดยกำหนดแผนพัฒนาทรัพยากรร่วมกัน ในลักษณะต่างๆ เช่นโครงการวิจัยร่วม โครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ โครงการให้และรับทุนกาศึกษาในสาขาวิชาต่างๆที่มีความสำคัญต่อตลาดแรงงาน หรือ การพัฒนาประเทศของแต่ละฝ่าย โครงการดูงาน ฝึกอบรม โครงการก่อตั้ง หรือ ขยายสถาบันการศึกษาในประเทศไทย หรือในประเทศคู่สัมพันธ์

3. รัฐบาลควรวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ร่วมกับประเทศมุสลิมในเชิงรุกจากความต้องการกำลังคนในด้านต่างๆของทั้งสองฝ่าย มิใช่การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างไร้จุดหมายหรือให้เป็นไปตามยถากรรม เช่น จัดสรรทุนพัฒนาบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงาน เพื่อเข้าสู่อุตสาหกรรมหรือวิชาการด้านพลังงานสิ้นเปลือง และพลังงานทดแทนในประเทศไทยและประเทศมุสลิม
4. รัฐควรกำหนดนโยบาย ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ร่วมกับประเทศมุสลิมโดยยึดเอามุสลิม หรือเยาวชนมุสลิมในประเทศเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษของการพัฒนาในสาขาวิชาความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสามัญ เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานทั้งในประเทศไทยและในโลกมุสลิม ที่ทั้งสองฝ่ายกำหนดแผนไว้รองรับล่วงหน้า
5. รัฐบาลควรเตรียมองค์ความรู้และปัจจัยกำลังคนเพื่อรองรับความร่วมมือพื้นฐานในด้านต่างๆกับโลกมุสลิมโดยการจัดให้มีโครงการ หลักสูตร หรือสถาบันการศึกษาโลกอิสลามระดับสูง ในลักษณะบูรณาการและสหวิทยาการ (Inter disciplinary หรือ multi-disciplinary) และระดับสูงแก่บุคคลทั่วไปเพื่อผลิตนักวิชาการ นักวิจัย หรือผู้เชี่ยวชาญระดับสูงในเรื่องโลกอิสลามที่สามารถตอบสนองความต้องการบุคลากรของภาครัฐ ภาคเอกชนในเรื่องการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงระดับปริญญาเอก ทั้งนี้โดยเอื้ออำนวยให้เยาวชนมุสลิมเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษเข้ามาศึกษาด้วยกระบวนการสอบคัดเลือกหรือเตรียมคุณภาพอย่างเข้มงวด ตั้งแต่การศึกษาระดับต้น
6. รัฐบาลควรเสริมกำลังให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากโลกมุสลิม เป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษของการพัฒนา เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาชุมชนมุสลิม และความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมในทุกด้าน โดยให้มีโครงการรณรงค์ขยายความรู้ และการใช้ความรู้เชิงบูรณาการของอิสลาม โครงการยกระดับวิทยะฐานะ คุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อเนื่องในด้านวิชาชีพต่างๆจากฐานความรู้เดิม และจากพื้นฐานอาชีพหลักและอาชีพเสริม รวมทั้งการ

สร้างบุคลากรพิเศษแก่ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยการให้ทุน หรือส่งเสริม สนับสนุนแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโลกมุสลิมให้ศึกษาต่อในประเทศไทย และประเทศตะวันตกในสาขาต่างๆ เช่น รัฐศาสตร์การทูต การศึกษา การบริหารธุรกิจ การบริหารรัฐกิจ เพื่อเข้าสู่ราชการ ด้านต่างประเทศ และองค์กรภาคเอกชนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโลกอิสลาม ที่มีอยู่

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

. เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชราวลัย วงศ์บุญสิน, **"การยกระดับความสามารถในการแข่งขันในระดับสากลผ่านการปรับฐานแรงงานระดับกลางและระดับล่าง."** นำเสนอในการสัมมนาวิชากรประจำปี , 2545. *ลงในวารสารประชากรศาสตร์* ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2547

จรัญ มะลูลีม กิตติมา อมรทัต และพรพิมล ตรีโชติ, **ไทยกับโลกมุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม**, กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539

ดลยา เทียนทอง, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง (หน่วยที่ 13) ," **เอกสารการสอนชุดวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ (หน่วยที่ 11 – 15) สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช** ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2549) , **ความร่วมมือไทย - มาเลเซีย ในการพัฒนาพื้นที่เขตไหล่ทวีปทับซ้อนในอ่าวไทย (Joint Devopment Area - JDA)** , กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545 **, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน่วยที่ 11 ตอนที่ 11.1)** ," **เอกสารการสอนชุดวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ (หน่วยที่ 11 – 15) สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช** ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2549 , **"สภาความร่วมมือแห่งอ่าวเปอร์เซีย",** เอเชียรายปี , 2549

บรรจง บินกาซัน, **สารานุกรมอิสลาม: ฉบับเยาวชนและผู้เริ่มสนใจ**, กรุงเทพฯ: อัล อะมีน, 2547

พลาดิศัย สิทธิธัญญกิจ, **ประวัติศาสตร์ไทย**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตถาตา พับลิชชิ่ง, 2547

. พัชราวลัย วงศ์บุญสิน และคณะ, **"โครงการทางเลือกทางเศรษฐกิจในบริบทการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมสิ่งทอ"** สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พฤศจิกายน , 2545 , **การวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน ,** กรุงเทพ: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา , 2549

พิเศศ บูรณะสมบัติ, **ประวัติศาสตร์การปกครองของไทย (ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกถึงเปลี่ยนเป็นประชาธิปไตย พ.ศ. 2475)** , กรุงเทพ ฯ: บริษัทรวมสาส์น , 1977

. เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์ และคณะ, **"การทำงานต่ำระดับของแรงงานไทย"** เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยชุดโครงการทักษะแรงงานไทย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กรุงเทพฯ : 2545

มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2512 , (ข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี)

ศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูต สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน , **ความสัมพันธ์อิหร่าน -ไทย ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม** , กรุงเทพฯ : 2003

มติชนรายวัน , **"สงครามอิรักทำให้ผู้ลี้ภัยโลกพุ่ง",** 20 มิถุนายน 2550

เสาวนีย์ จิตต์หมวด, **กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม**, กรุงเทพฯ : กองทุนสง่ารุจิอัมพร, 2531

อัลเบิร์ต ฮูรานี, **ประวัติศาสตร์ของชนชาติอาหรับ**, จรัญ มะลูลีม (แปล) , กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550

อิมรอน มะลูลีม, **"การศึกษาของไทยมุสลิม : ค่านิยมที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง,"** วารสารการศึกษาแห่งชาติ ปีที่ 16 ฉบับที่ 3 , กุมภาพันธ์-มีนาคม 2535 , **ปรัชญาอิสลาม (Muslim Philosophy) ,** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทางนำ, 2534

หนังสือภาษาอังกฤษ

Al- Zuhaily Wahbah, **al-Islam wa ghairi al-muslimin (Islam and non-Muslim**), (Demascus: Dar al-Maktabi, 1998), pp.60-61 อ้างไว้ใน ศอลิห์ หุสัยน์ อัลอายัด. **สิทธิของชนต่างศาสนิกในประเทศอิสลาม.** อุษมาน อิดรีส (ถอดความและเรียบเรียง) , (วิทยาลัยอิสลามยะลา: เอดิสัน เพรส โพรดักส์, 2005), หน้า 17

Asian Development Bank, **Op.cit.**, p. 202).

Ayman Al-Yassini, **Islam and Foreign Policy in Saudi Arabia** (Montreal, 1983) p.13

Ehsan Yarshater, **"Ta'ziyeh and Pre-Islamic Mourning Rites in Iran,"** in Peter J. Chelkowski, ed., **Ta'ziyeh: Ritual and Drama in Iran** (New York: New York University Press and Soroush, 1979)

Hasan Na'afa**, Islah Al-Oman Al-Motthida (United Nations Reform)**, (Cairo : Center for Political Research and Studies of Cairo University, 1995)

James P.Piscatori, "**Islamic Values and National Interest : The Foreign Policy of Saudi Arabia",** ใน Adeed jDawisha, ed., **Islam in Foreign Policy** (London/New York, 1983) p.48

Jean and Simonne, **Egypt in Transition**, (London: Methuen, 1958), pp.39-82.

J.P. Sharma, **The Arab Mind : A study of Egypt, Arab Unity and the World**, (Delhi: H.K. Publishers, 1990)

M. Ali Kettani, **Muslim Minorities in the World Today**, (London and New York: Mansell publishing Limited, 1986)

M. S. Agwani, **Contemporary West Asia**, (New Delhi: Har-Anand Publications, 1995), p. 234.

Peter Drucker, 2002, "The Next Society." **Economist**[Online] in

Philip K. Hitti, **History of the Arabs** , (London: The Macmillan Press, 1937)

Richard V. Weekes, **Muslim Peoples**, (UK: Greenwood Press, 1984)

Robert W. MacDonald**, The League of Arab States : A Study in the dynamics of Regional Organization**, (Princeton : Princeton University Press, 1965)

Saleem Kidwai, "Islam and Democracy: Legitimacy Derived from Consent of the People", **The Fragrance of East**, Vol. V No.3, July to September 2003, p.55.

Youssef M. Ibrahim**, "Saudi Muslim Weighs Rushdie Trial",** New York Times , 23 Feb. 1989

<u>แหล่งข้อมูลทางอิเล็คทรอนิกส์</u>

http:///odci.gov/cia/publications/factbook/geos/ir.html

http;///www.netiran.com/statestructure.html

http:///irvl.net/iranReport

http:///Icweb2.loc.gov/cgi-bin/query

http:///www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/010119/2001011908.html

http:///www.infoplease.com

Iran foreign trade(1998-2001) http://www.irantpcnet./com/economy_business…/foreigntrade/

Iran foreign trade, http://www. irantpcnet./com/economy_business…/importsattistics.ht

Iran foreign trade, http://www. irantpcnet./com/economy_business…/exportstatistics.ht

ภาคผนวก

แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์

และ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ภาคผนวก 1 แบบสัมภาษณ์กลุ่มนักเรียนนอก

แบบสัมภาษณ์

ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ภูมิลำเนาเดิม จังหวัด.....
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. อายุ
   ☐ 1) ต่ำกว่า 20 ปี ☐2) 20 – 25 ปี ☐3) 26 – 30 ปี ☐4) 31 – 35 ปี
   ☐ 5) 36 – 40 ปี ☐6) 41 – 45 ปี ☐7) 46 – 50 ปี ☐8) 51 ปี ขึ้นไป
4. อาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
   ☐1. ครู/อาจารย์โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
   ☐2. เจ้าของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
   ☐3. ครู/อาจารย์โรงเรียนสามัญ เอกชน
   ☐4. ครู/อาจารย์โรงเรียนสามัญ ของรัฐ
   ☐5. ครู/อาจารย์สถาบันอุดมศึกษา
   ☐6. ข้าราชการหน่วยงานที่มิใช่สถาบันการศึกษา
   ☐7. พนักงานรัฐวิสาหกิจ
   ☐8. ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ระบุ.....)
   ☐9. อาชีพอื่นๆ (ระบุ.....)
5. สถานภาพสมรส
   ☐1. โสด
   ☐2. แต่งงาน
   ☐3. หม้าย
6. จำนวนบุตร.....คน
7. สถานภาพการศึกษาสายสามัญ
   ☐1. ประถมศึกษา
   ☐2. มัธยมศึกษา

☐3. สูงกว่ามัธยมศึกษา – ต่ำกว่าปริญญาตรี วุฒิ.....

☐4. ปริญญาตรี คณะ.....สาขาวิชา.....

มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....ประเทศ.....จาก

พ.ศ.....ถึง พ.ศ.....

☐5. ปริญญาโท คณะ.....สาขาวิชา.....

มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....ประเทศ.....จาก

พ.ศ.....ถึง พ.ศ.....

☐6. ปริญญาเอก คณะ.....สาขาวิชา.....

มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....ประเทศ.....จาก

พ.ศ.....ถึง พ.ศ.....

☐7. กำลังศึกษา ระดับ..... คณะ.....

สาขาวิชา.....มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....

ประเทศ.....

8. สถานภาพการศึกษาสายศาสนา

☐1. อิบติดาอียะฮ์

☐2. มุตะวัสสิเตาะฮ์

☐3. ซานะวียะฮ์

☐4. ปริญญาตรี คณะ.....สาขาวิชา.....

มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....ประเทศ.....จาก

พ.ศ.....ถึง พ.ศ.....

☐5. ปริญญาโท คณะ.....สาขาวิชา.....

มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....ประเทศ.....จาก

พ.ศ.....ถึง พ.ศ.....

☐6. ปริญญาเอก คณะ.....สาขาวิชา.....

มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....ประเทศ.....

จาก พ.ศ.....ถึง พ.ศ.....

9. ภาษาที่ท่านถนัด (เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด)

1)……..……..

2)……..……..

3)……..……..

4)……..……..

10. อาชีพหลัก

☐1. ครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาเอกชนมุสลิม

☐2. ครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาสามัญเอกชน

☐3. ข้าราชการ

☐4. พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐5. พนักงานบริษัท/สถานประกอบการเอกชน ตำแหน่ง(โปรดระบุ).....

☐6. ทำการเกษตร

☐7. ประกอบธุรกิจส่วนตัว (โปรดระบุ).....

☐8. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

11. ลักษณะรายได้จากอาชีพหลัก เมื่อเทียบกับรายจ่าย

☐1. มากกว่ารายจ่าย

☐2. พอๆกับรายจ่าย

☐3. น้อยกว่ารายจ่าย

12. อาชีพเสริม

☐1. ครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาเอกชนมุสลิม

☐2. ครู/อาจารย์ โรงเรียน/สถาบันการศึกษาสามัญเอกชน

☐3. ข้าราชการ

☐4. พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐5. พนักงานบริษัท/สถานประกอบการเอกชน ตำแหน่ง(โปรดระบุ).....

☐6. ทำการเกษตร

☐7. ประกอบธุรกิจส่วนตัว (โปรดระบุ).....

☐8. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

13. ลักษณะรายได้จากอาชีพเสริม เทียบกับรายได้อาชีพหลัก

☐ 1. มากกว่ารายได้จากอาชีพหลัก

☐ 2. พอๆกับรายได้จากอาชีพหลัก

☐ 3. น้อยกว่ารายได้จากอาชีพหลัก

14. แหล่งทุนการศึกษาในต่างประเทศ (โปรดจัดลำดับมาก – น้อย ในกรณีที่มีแหล่งทุนมากกว่า 1 แหล่ง โดยระบุตัวเลขหน้าข้อคำตอบ)

☐1. ทุนรัฐบาลไทย

☐2. ทุนรัฐบาลของประเทศที่ไปศึกษา

☐3. ทุนของสถาบันการศึกษาในประเทศที่ไปศึกษา

☐4. ทุนขององค์กรสาธารณกุศลของประเทศไทย

☐5. ทุนขององค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ

☐6. ทุนของสถาบันการศึกษาเดิมของผู้ศึกษาในประเทศไทย

☐7. ทุนของสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศไทย

☐8. ทุนร่วมระหว่างองค์กรต่างประเทศกับองค์กรในประเทศไทย

☐9. ทุนส่วนตัว หรือทุนจากครอบครัว เครือญาติ

☐10. ทุนที่บุคคลผู้มีจิตศรัทธามอบให้

☐11. รายได้จากการทำงานขณะศึกษาในต่างประเทศ

☐12. ทุนอื่นๆ (ระบุ).....

15. ลักษณะทุน

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องลักษณะทุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

	แหล่งทุน	ลักษณะทุน														
		ให้เป็นตัวเงิน	ให้เรียนฟรี	ลดค่าเล่าเรียน	ให้ที่พักฟรี	ลดค่าที่พัก	ให้อาหารฟรี	ลดค่าอาหาร	ให้ค่าเดินทางไทย-ต่างประเทศ	ให้เรียนเฉพาะสายศาสนา	ให้เรียนเฉพาะสายสามัญ	ให้เรียนศาสนา หรือ สามัญ	มีเงื่อนไขใช้ทุน	ไม่มีเงื่อนไขใช้ทุน	เพียงพอกับความจำเป็น	ไม่เพียงพอกับความจำเป็น
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	ทุนรัฐบาลไทย															
2	ทุนรัฐบาลที่ไปศึกษา															
3	ทุนของสถาบันที่ไปศึกษา															
4	ทุนขององค์กรสาธารณกุศลของประเทศไทย															
5	ทุนขององค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ															
6	ทุนของสถาบันการศึกษาเดิมของผู้ศึกษาในประเทศไทย															
7	ทุนของสถาบันการศึกษาอื่นใน															

	ประเทศไทย															
8	ทุนร่วมระหว่างองค์กรต่างประเทศกับองค์กรในประเทศไทย															
9	ทุนที่บุคคลผู้มีจิตศรัทธามอบให้															
10	ทุนอื่นๆ(ระบุ).....															

16. วิธีการได้ทุน

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องวิธีการได้ทุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

แหล่งทุน		วิธีการได้ทุน					
		มีการสอบแข่งขัน	ไม่มีการสอบแข่งขัน	เจ้าของทุนเจาะจงมอบให้โดยตรง	เจ้าของทุนให้องค์กรในประเทศไทยเป็นผู้คัดเลือก	เจ้าของทุนกับองค์กรในประเทศไทยร่วมกันคัดเลือก	อื่นๆ (ระบุ)
		1	2	3	4	5	6
1	ทุนรัฐบาลไทย						
2	ทุนรัฐบาลที่ไปศึกษา						
3	ทุนของสถาบันที่ไปศึกษา						
4	ทุนขององค์กรสาธารณกุศลของประเทศไทย						
5	ทุนขององค์กรสาธารณกุศลในต่างประเทศ						
6	ทุนของสถาบันการศึกษาเดิมของผู้ศึกษาในประเทศไทย						
7	ทุนของสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศไทย						
8	ทุนร่วมระหว่างองค์กรต่างประเทศกับองค์กรในประเทศ						
9	ทุนที่บุคคลผู้มีจิตศรัทธามอบให้						
10	ทุนอื่นๆ(ระบุ).....						

17. ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อปีโดยประมาณ

(โปรดระบุตัวเลขเงินของประเทศที่ไปศึกษา เทียบกับเงินไทย ในช่วงเวลาที่รับทุน)

ประเภทค่าใช้จ่าย		จำนวนเงิน
1	ค่าเล่าเรียน	..... (.....บาท)
2	ค่าที่พัก	..... (.....บาท)
3	ค่าอาหาร	..... (.....บาท)
4	ค่าตำรา เอกสาร และอุปกรณ์การเรียน	..... (.....บาท)
5	ค่าเดินทางภายในประเทศที่ไปศึกษา	..... (.....บาท)
6	ค่าเดินทางระหว่างประเทศที่ไปศึกษากับประเทศไทย	..... (.....บาท)
7	ค่ารักษาพยาบาล	..... (.....บาท)
8	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	..... (.....บาท)
รวม		**..... (.....บาท)**

18. ประสบการณ์และทรรศนะต่อการศึกษาและอาชีพของท่านเอง

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “ไม่แน่ใจ”

ประสบการณ์/ทรรศนะ		ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ	หมายเหตุ
1	ทุนต่างประเทศยังจำกัดแต่ในการศึกษาศาสนา				
2	รัฐบาลไทยยังร่วมมือกันน้อยกับรัฐบาล/องค์กรมุสลิมในต่างประเทศเพื่อสนับสนุนการศึกษาของมุสลิมในประเทศไทย				
3	รัฐบาลตีค่าวุฒิการศึกษาของสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศต่ำไป				
4	งานที่ทำในปัจจุบันตรงกับสาขาวิชาที่ท่านเรียนมา				
5	งานที่ท่านทำในปัจจุบันไม่ค่อยตรงกับสาขาวิชาที่ท่านเรียนมา				
6	ท่านอยากเรียนต่อระดับที่สูงขึ้นไปในบางสาขาวิชา (ระบุสาขาวิชาในช่องหมายเหตุ)				
7	งานที่ท่านชอบมากที่สุดคือ สอนศาสนา				
8	ท่านมีรายได้ที่เพียงพอจากอาชีพหลักในปัจจุบัน				
9	ท่านประกอบอาชีพเสริม เนื่องจากรายได้จากอาชีพหลักไม่พอเพียง				
10	ท่านประกอบอาชีพเสริม เพื่อใช้วิชาความรู้ที่เรียนมา				
11	ท่านประกอบอาชีพเสริม เพราะอาชีพเสริมให้รายได้ที่ดี				
12	คาดว่า ความสามารถในการทำงานของท่านจะเพิ่มขึ้น หากได้เรียนรู้ หรือ ฝึกอบรมในบางด้าน/บางสาขาวิชา (ระบุด้าน/สาขาวิชาในช่องหมายเหตุ)				
13	เมื่อเทียบกับเพื่อนร่วมงาน หรือ บุคคลทั่วไป ท่านมีความรู้ความสามารถบางอย่างที่เด่นชัด (โปรดระบุในช่องหมายเหตุ)				
14	องค์กรหรือหน่วยงานที่ท่านสังกัด เคยจัดฝึกอบรม หรือส่งท่านไปฝึกอบรม หรือศึกษาเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะในบางเรื่องในความรู้ความสามารถบางอย่าง (โปรดระบุในช่องหมายเหตุ)				
15	ลักษณะเด่นในการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันมุสลิมในต่างประเทศโดยรวมเมื่อเทียบกับคนทั่วไป คือความมีคุณธรรมต่างๆ (โปรดระบุคุณธรรมในช่องหมายเหตุ)				

19. ข้อเสนอแนะของท่านต่อรัฐบาลในการส่งเสริมการศึกษาต่อในประเทศมุสลิม และสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศของนักเรียนไทย

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

ภาคผนวก 2 แบบสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าของ/ผู้บริหารองค์กร

<u>ข้อมูลองค์กร</u>

1. ชื่อองค์กร / สถานประกอบการ…….....……
   ที่อยู่.....อำเภอ.....จังหวัด.....
2. ชนิดองค์กร
   - ☐ 1.ภาครัฐ
   - ☐ 2.รัฐวิสาหกิจ
   - ☐ 3.โรงเรียน/สถาบันการศึกษาเอกชนมุสลิม
   - ☐ 4.องค์กรทางศาสนา
   - ☐ 5.ธุรกิจ
   - ☐ 6.องค์กรพัฒนาเอกชนมุสลิม
3. เวลาดำเนินการตั้งแต่ก่อตั้งถึงปัจจุบัน

   ☐1) 1-5 ปี ☐2) 6-10 ปี ☐3) 11-15 ปี

   ☐4) 16-20 ปี ☐5) 21-25 ปี ☐6) 26-30 ปี

   ☐7) มากกว่า 30 ปี (ระบุเวลา……)
4. จำนวนบุคลากรในองค์กรของท่านในปัจจุบัน

   ☐1) 1-10 คน ☐2) 11-20 คน ☐3) 21-30 คน

   ☐4) 31-40 คน ☐5) 41-50 คน ☐6) 51-60 คน

   ☐7) 61-70 คน ☐8) 71-80 คน ☐9) 81-90 คน

   ☐10) 91-100 คน ☐11) มากกว่า 100 คน (ระบุจำนวน……..……...)

5. จำนวนบุคลากรขององค์กรที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ จำแนกตามประเทศ(โปรดระบุ)

ประเทศ	จำนวน (คน)	ประเทศ	จำนวน (คน)	ประเทศ	จำนวน (คน)
1.มาเลเซีย		9.ตุรกี		17.เยเมน	
2.อินโดนีเซีย		10.อียิปต์		18.อัลจีเรีย	
3.บรูไน		11.ซีเรีย		19.มอร็อคโค	
4.อินเดีย		12.กาตาร์		20.ลิเบีย	
5.ปากีสถาน		13.โอมาน		21.ซูดาน	
6.อีหร่าน		14.บาห์เรน		22.ตูนีเซีย	
7.อีรัก		15.สหรัฐอาหรับเอมิเรต		23.อาฟริกาใต้	
8.จอร์แดน		16.คูเวต		24.อื่นๆ(ระบุ).....	

6. การรับบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ
   - ☐ 1. รับโดยการเปิดสอบแข่งขันเป็นการทั่วไป
   - ☐ 2. รับโดยการสรรหา
   - ☐ 3. บุคคลติดต่อสมัครเอง
   - ☐ 4. รับตามเงื่อนไขการใช้ทุนการศึกษา
   - ☐ 5. รับโดยการสืบทอดตำแหน่ง
   - ☐ 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ……..)
7. คุณลักษณะที่ท่านคาดหวังจากบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคาดหวัง

คุณสมบัติที่คาดหวัง	**ระดับความคาดหวัง**					
	สูงสุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำสุด	หมายเหตุ
1. ความรู้/ความเชี่ยวชาญในวิชาอิสลาม						
2. ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียนมา						
3. ความสามารถใช้ภาษาอาหรับเพื่อการติดต่อสื่อสาร						
4. ความสามารถใช้ภาษาของประเทศมุสลิมหรือสังคมมุสลิมในต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาอาหรับ (โปรดระบุภาษาในช่องหมายเหตุ)						

5. การมีความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากวิชาอิสลามโดยตรง						
6. ความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง						
7. ความเคร่งครัดในการประกอบศาสนกิจ						
8. ความมีมนุษย์สัมพันธ์						
9. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น						
10. ความรู้ความเข้าใจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆ ในประเทศไทย						
11. ความสามารถในการใช้ภาษาไทย						
12. ความสามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ						
13. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่						
14. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่						
15. ความเสียสละเพื่อส่วนรวม						
16. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน						
17. ความมีระเบียบวินัย						
18. ความสามารถควบคุมรมณ์ตนเอง						
19. ความขยันหมั่นเพียร						
20. ความซื่อสัตย์สุจริต						
21. ความอดทน						
22. ความประหยัดมัธยัสถ์						
23. ความคิดริเริ่ม						
24. ความกล้าตัดสินใจ						
25. ความกล้าแสดงออก						
26. ความสามารถในเชิงบริหารจัดการ						
27. ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ						
28. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่						
29. ความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง						
30. ความนอบน้อมถ่อมตน						
31. ความเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น						

8. ความเห็นจากประสบการณ์ของท่านเกี่ยวกับคุณลักษณะบุคคลากรที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความเห็น

คุณสมบัติที่ท่านพบเห็น	**ความเห็น**					
	สูงมาก	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำมาก	หมายเหตุ
1. ความรู้/ความเชี่ยวชาญในวิชาอิสลาม						
2. ความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียนมา						
3. ความสามารถใช้ภาษาอาหรับเพื่อการติดต่อสื่อสาร						
4. ความสามารถใช้ภาษาของประเทศมุสลิม หรือสังคมมุสลิมในต่างประเทศนอกเหนือจากภาษาอาหรับ(โปรดระบุภาษาในช่องหมายเหตุ)						
5. การมีความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากวิชาอิสลามโดยตรง						
6. ความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง						
7. ความเคร่งครัดในการประกอบศาสนกิจ						
8. ความมีมนุษยสัมพันธ์						
9. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น						
10. ความรู้ความเข้าใจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆ ในประเทศไทย						
11. ความสามารถในการใช้ภาษาไทย						
12. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ						
13. ความสามารถติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ						
14. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่						
15. ความเสียสละเพื่อส่วนรวม						
16. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน						
17. ความมีระเบียบวินัย						
18. ความสามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง						

19. ความขยันหมั่นเพียร						
20. ความซื่อสัตย์สุจริต						
21. ความอดทน						
22. ความประหยัดมัธยัสถ์						
23. ความคิดริเริ่ม						
24. ความกล้าตัดสินใจ						
25. ความกล้าแสดงออก						
26. ความสามารถในเชิงบริหารจัดการ						
27. ความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ						
28. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่						
29. ความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง						
30. ความนอบน้อมถ่อมตน						
31. ความเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น						

9. ความพอใจของท่านในคุณลักษณะบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม จำแนกตามประเทศ
โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพอใจ

ประเทศ	ระดับความพอใจ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	หมายเหตุ
- ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้						
1. มาเลเซีย						
2. อินโดนีเซีย						
3. บรูไน						
- ภูมิภาคเอเชียใต้						
1. อินเดีย						
2. ปากีสถาน						
- ภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกา						
1. อียิปต์						
2. อิรัก						
3. จอร์แดน						

4. ตุรกี						
5. อียิปต์						
6. ซีเรีย						
7. กาตาร์						
8. กาตาร์						
9. โอมาน						
10. บาห์เรน						
11. สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์						
12. คูเวต						
13. เยเมน						
14. อั 15. แอลจีเรีย						
16. โมร็อคโค						
17. ลิเบีย						
18. ซุดาน						
19. ตูนีเซีย						
20. แอฟริกาใต้						
21. อื่นๆ						

10. องค์กรหรือหน่วยงานของท่านดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศมุสลิม หรือจากสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
    - ☐ 1. จัดฝึกอบรมในโครงการที่จัดขึ้นสำหรับบุคลากรโดยทั่วไปขององค์กรหรือหน่วยงาน
    - ☐ 2. จัดฝึกอบรมให้เป็นการเฉพาะในบางเรื่อง (ระบุ.....)
    - ☐ 3. ให้ทุนไปฝึกอบรมและดูงานในบางเรื่อง (ระบุ.....)
    - ☐ 4. ให้ทุนไปศึกษาในบางสาขาวิชา (ระบุ.....)
    - ☐ 5. หาแหล่งทุนสนับสนุนเพื่อการศึกษาต่อ
    - ☐ 6. อนุญาตให้ไปศึกษาต่อ
    - ☐ 7. อื่นๆ (ระบุ.....)
11. ข้อเสนอแนะของท่านในการพัฒนาบุคคลของประเทศไทยร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยกับประเทศมุสลิมและประเทศที่มีสถาบันการศึกษามุสลิม

    1. .....

    2.....

3.....

ภาคผนวก 3 แบบสัมภาษณ์หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับทุนการศึกษา

แบบสัมภาษณ์

ประเด็นสัมภาษณ์

1. แหล่งทุนในความดูแลของราชการ ที่จัดสรรให้แก่ผู้ไปศึกษาในสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศ
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการ
3. ระเบียบ กฎเกณฑ์ในการจัดสรรทุน
4. วิธีการกำกับดูแลสนับสนุนนักเรียนทุน
5. ปริมาณและคุณลักษณะของผู้รับทุนที่ผ่านมา
6. การบรรลุเป้าหมายของทุน
7. จุดเด่นของผู้รับทุนที่เป็นมุสลิมเมื่อเทียบกับนักเรียนทุนทั่วไป
8. จุดด้อยของผู้รับทุนที่เป็นมุสลิมเมื่อเทียบกับนักเรียนทุนทั่วไป
9. ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการจัดสรรทุน สำหรับการศึกษาในประเทศมุสลิม
10. การเทียบมาตรฐานวุฒิการศึกษาของสถาบันการศึกษามุสลิมในต่างประเทศกับมาตรฐานของไทยและประเทศอื่น
11. วิธีแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น
12. ความสำคัญของการส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาทรัพยากรบุคคลระหว่างประเทศไทย กับรัฐบาล / องค์กรมุสลิมในต่างประเทศ
13. นโยบายที่ท่านเห็นว่า รัฐบาลไทยควรมี เพื่อส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาทรัพยากรบุคคลร่วมกับรัฐบาล/องค์กรมุสลิมในต่างประเทศ

ภาคผนวก 4 หนังสือขอความร่วมมือโครงการวิจัย

ที่ ศธ. 0512.37/

วันที่ กรกฎาคม 2550

เรื่อง ขอความร่วมมือโครงการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม

เรียน

ด้วยศูนย์มุสลิมศึกษา ในฐานะหน่วยปฏิบัติการวิจัยของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัย เรื่อง “การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิม” เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้แก่รัฐบาลในการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมุสลิมและประเทศที่มีสถาบันการศึกษามุสลิม

ในการนี้ทางสถาบันเอเชียศึกษา จึงใคร่ขอความรู้ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากท่าน ในเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยที่จะนำเสนอเป็นผลงานทางวิชาการ

สถาบันเอเชียศึกษาหวังว่าความร่วมมือจากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษา